BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
22 — I
21

AVTHORITATVM SACRAE SCRIPTVRAE ET SANCTORVM PATRVM,

QVAE IN CATECHISMO DOCTORIS PEtri Caniſij Theoſogi Societatis IESV citantur, & nunc primùm ex ipſis ſontibus fideliter collectæ, ipſis Catechiſmi verbis ſubſcriptæ ſunt,

PARS TERTIA.

DE PRIORI IVSTITIAE CHRISTIANAE PARte, quæ in ſugiendis vitijs ſita eſt: ſiue DE PECCATIS:

ECCLESIASTICI XXI.
Quaſi à ſacie colubri fuge peccata.

[redacted]

I. PETRI III.
CHRISTVS *ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, iuſtus pro iniuſtis, vt peccatis mortui, iuſtitia viuamus.*

COLONIAE
Apud Geruuinum Calenium, & hæredes Ioannis Quentel,
Anno M. D. LXX.

Cum gratia & priuilegio Summi Pontif. Pij V. & Imperatoris Rom. Maximiliani II. in decennium.

Dom. Prof. Rom.

PETRVS BVSAEVS AD LECTOREM.

NON ignoras optime Lector, has authoritates Catechiſticas à nobis in tres partes ſiue tomos initiò diſtributas fuiſſe, ità vt tertio tomo vniuerſam tractatiõem de Iuſtitia Chriſtiana, & Appendicem de Lapſu & Iuſtificatione hoĩs, ex Concilio Tridentino deſumptam, compræhendi poſſe exiſtimaremus. Cæterùm quia nunc depræhendimus, priorem partem dictæ tractationis ad eam magnitudinem excreuiſſe, vt reliquam nõ admittat, niſi in volumine admodùm incommodo: idcircò coacti ſumus ſententiam mutare, & vniuerſum hoc Catechiſticum opus in quatuor tomos diuidere: & tertio quidem compræhendere priorem Iuſtitiæ Chriſtianæ partem de vitijs, quarto autem tomo poſteriorem de bonis operibus &c. cum appendice.

Quia verò ſequenti parte Catechiſmi tractantur ea quæ moralia ſunt, & ad mores Chriſtianorum rectè informandos pertinent, nec tam breuibus abſolui poſſunt, boni conſulet Lector ſententiarũ longitudinem. Satis quidem fuiſſet, Lectorem ad reliqua ex ipſis authoribus petenda remiſiſſe: niſi hic labor in eorum potiſſimùm gratiam ſuſceptus eſſet, quibus non ſuppetunt Patrum volumina. Benè vale, & quartam partem propediem expecta.

CA=

CAPVT QVINTVM DE IVSTITIA CHRISTIANA.

I

Quænam pertinent ad Iuſtitiam Chriſtianam?

SVMMATIM duo, quæ his verbis continētur: [a] *Declina à malo, & fac bonū*: ſicut & Eſaias docet: [b] *Quieſcite agere peruersè, & diſcite benè facere.* Hoc eſt, quod Paulus [c] monet, veterem cum actibus ſuis exuendum, & nouum hominem in iuſtitia & ſanctitate veritatis induendum eſſe. Prius eſt in cognoſcendis fugiendisque peccatis poſitum, quoniam eaipſa maxima ſunt mala mortalibus: poſterius verò in bonis expetēdis atque conſectandis verſatur.

Aug ſer. 59. de temp. Chryſ. in pſal 4 & homil. 16. in epi. ad Epheſ. Proſper ſentēt 98. ex Au.

a Pſal. 36 e 33. c 1. Pet. 3. b Tob. 4. d

b Eſa. 1. e Ecci 3. d Rom. 12 e

c Coloſ. 3 b Ephe. 4 e f g

B Vt autem Iuſtitię hoc officium vtrunq; [d] pręſtemus, Dei gratia per IESVM CHRISTVM nobis parta & promiſſa, ſemperq; neceſſaria eſt. Ea verò

d Bern. ſer. 1. de pētecoſte.

rò præeunte [c] atque cooperante, efficitur id in nobis quod Ioannes affirmat: [f] *Qui facit iuſtitiam, iuſtus eſt, ſicut & ille* (Deus) *iuſtus eſt.* Addit porrò: *Qui facit peccatum, ex diabolo eſt.*

c Aug. de gratia & lib. arbit. ca 9. 15. & 16 Itē in Enchirid ca. 32 Hier. in Iouſ. Conc. Tridēt. ſeſſ 6 can. 2.
f 1. Ioan. 3. b

SCRIPTVRAE.

PSALMO trigeſimoſexto: Declina à malo, & fac bonum.

ET trigeſimotertio: Diuerte à malo, & fac bonum. inquire pacem, & perſequere eam.

PRIORIS Petri tertio: Qui vult vitam diligere, & dies videre bonos: coërceat linguam ſuam à malo, et labia eius nè loquantur dolum. Declinet à malo, et faciat bonum: inquirat pacem, et ſequatur eam

TOBIAE quarto capite: Noli timere fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, ſed multa bona habebimus, ſi timuerimus Deum, & receſſerimus ab omni peccato, et fecerimus benè.

ECCLESIASTICI tertio: Sapiens cor et intelligibile abſtinebit ſe à peccatis, et in operibus iuſtitiæ ſucceſſus habebit.

AD Romanos duodecimo: Odientes malum, adhærentes bono.

AD Coloſſenſes tertio: Nunc autem deponite & vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem de ore veſtro. Nolite mentiri inuicèm: expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes nouum eum qui renouatur in agnitionem, ſecũdùm imaginem eius qui creauit illum.

AD Epheſios quarto: Deponite vos, ſecundùm priſtinam conuerſationem veterem hominem, qui corrumpitur ſecũdùm deſideria erroris. Renouamini autem ſpiritu mentis

veſtræ:

veſtræ : & induite nouum hominem, qui ſecundùm DEVM creatus eſt, in iuſtitia, & ſanctitate veritatis. Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem vnuſquiſque cum proximo ſuo:quoniam ſumus inuicèm membra.Iraſcimini,& nolite peccare:Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram.Nolite locum dare diabolo. Qui furabatur,iam non furetur:magis autem laboret,operando manibus ſuis quod bonum eſt, vt habeat vndè tribuat neceſſitatem patienti. Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat:ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, vt det gratiam audientibus. Et nolite contriſtare Spiritũ ſanctum Dei: in quo ſignati eſtis in die redemptionis.Omnis amaritudo, & ira,& indignatio,& clamor,& blaſphemia tollatur à vobis cum omni malitia.Eſtote autem inuicèm benigni,miſericordes,donantes inuicèm,ſicut & Deus in CHRISTO donauit vobis.

PATRES.

1 A AVGVSTINVS ſermone quinquageſimonono de tempore: Iuſtitia non aliud eſt,quàm non peccare: non peccare autem, legis præcepta ſeruare.Præceptorum autem obſeruatio duplici genere continetur, vt nihil eorum quæ prohibentur, facias,& omnia quæ iubentur,implere contendas.Hoc eſt enim quod Pſalmiſta dicit:Recede à malo,& fac bonum. Si à malo receſſeris,& non feceris bonum,tranſgreſſor es legis,quæ non tantùm in malorum actuum abominatione,ſed in bonorum perfectione completur.Neque hoc ſolùm tibi præcipitur,vt veſtitum ſuis non ſpolies indumentis,ſed vt ſpoliatos operias tuis. *Iuſtitia in quo cõſiſtat.* *Pſal.33.*

2 CHRYSOSTOMVS in pſalmum quartum,ſuper eum verſum,Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ:Non ſufficit ſi à malis abſtineamus,ſed oportet etiam bonorum accedere actiones.Quocircà etiam progrediens admonet,dicens : Declina à malo, & fac bonum. non ſolùm enim improbitatis actio, ſed etiam à virtute ceſſatio, vt puniamur efficit. Nam & qui eſurientem non pauerunt, & ſitienti potum non dederunt, & qui nudum non veſtiêrunt, non *Nõ ſatis eſt à malo abſtinere.* *Pſal.36.* *Matth.25.*

furati ſunt, nec auari fuerunt, nec bona aliena ceperunt: ſed quia non fecerunt eleemoſynam, propterea pœnæ immortali dati ſunt & ſupplicio, cuius nullus eſt finis. Ex quo intelligimus, quòd abſtinere à malis, non ſatìs eſt nobis ad ſalutem, niſi adſit etiàm bonorũ poſſeſsio & virtutis actio. Propterea ergò etiam propheta, cùm & ab improbitate per compunctionem abduxiſſet, & ad virtutis actionem aptiorem feciſſet, & duritiam mentis emollijſſet, & eam per compunctionem teneram reddidiſſet, incipit verba facere de iuſtitia, & dicit: Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ, & ſperate in Domino. Iuſtitiam autem hìc, non ſingularem aliquam dicit virtutem, ſed vniuerſam: quemadmodùm etiam virum iuſtum vocamus, qui omnem in ſe virtutem continet.

Pſal. 4.

Iuſtitiæ nomen generale.

3 IDEM homilia decimaſexta in epiſtolam ad Epheſios: Non eſt ſatìs à malitia liberari, ſi quidem conſequendum ſit regnum cælorum: ſed & multo virtutum lucro ac prouentu opùs eſt. Nam ad hoc quidem vt à gehenna liberemur, opùs eſt vt abſtineamus à malitia: vt verò regnum conſequamur, amplectenda & vſurpanda eſt virtus: niſì quiſquam illud dixerit, quòd & bonum non facere, malitiæ pars quædã ſit. Nam ocij iſtud eſt & ſegnitiei: ocium verò, malitiæ pars eſt: immò verò non pars, ſed cauſa & mala radix. Omnem quippe malitiam docuit ocium: itaque cauendum, nè ſtultè quæſtiones iſtas indagemus & inquiramus: nempe, quem ſit habiturus locum, qui nihil boni fecit. Nihil enim boni facere, hoc ipſum eſt malum facere. Dicas enim velim, ſi famulum quempiam haberes, qui etſi nec furaretur, nec conuiciaretur, nec contradiceret, immò nec inebriaretur, nec reliquorum malorum quicquam deſignaret: ſederet tamen perpetuò ocioſus, nec aliquid eorum quę ſeruus hero ſuo præſtare debet, faceret: non flagellares illum? non vt peruerſum caſtigares? Dic quæſo. Atquì nihil dum mali operatus eſſet. Itaque hoc ipſum malum eſt. Producamus autem & ad reliqua vitæ genera ſermonem. Sit agricola quiſquam, qui nulla in parte lædat noſtra bona, nec illis inſidietur, nec furtum intentet: duntaxàt conſertis domi manibus ocioſè ſedeat, nec ſeminans, nec ſulcum proſcindens, nec boues ſubiugans, nec vitem colens, nec alium quenquam eorum laborum faciens, qui ad terræ culturam pertinent. An huiuſmodi non puniemus? Atquì nihil iniuriæ intulit, nè culpare talem poſsimus. Verùm hoc ipſo quòd ocioſus fuit, iniuriam intulit. Iniuriam enim committit communi ratione, qui, quã debet, vtilitatem ſuam non præſtat. Itaque ſi & in domeſticis, & in opiſi-

Non ſufficit à malo abſtinere.

Eccl 33.

Nihil boni facere, eſt malè facere.

opificibus, & in toto corpore magna eſt iniuria, non ſolùm mali quicquam facere, ſed & bona omittere, multo magìs iſtud vtiquè in corpore CHRISTI erit.

4 IN libro ſententiarum Proſperi ex Auguſtino, ſententia nonageſimaoctaua: Tota iuſtitiæ ratio eſt, vt declinentur mala, & fiant bona: cuius obſeruantiæ inter quaslibet aduerſitates forma ſeruanda eſt: quia hoc ſolùm nunquàm amittitur, quod operi pietatis impenditur. Iuſtitiæ tota ratio in quo ſit poſita.

1 B BERNARDVS ſermone primo in feſto Pentecoſtes: Quia mandatum accepimus, vt declinantes à malo, faciamus quod bonum eſt, vide quemadmodùm ſpiritus in vtroque adiuuat infirmitatem noſtram. Nam diuiſiões gratiarum ſunt, idem autem ſpiritus. Propterea ad declinandum à malo, tria operatur in nobis, compunctionem, ſupplicationem, remiſsionem. Porrò ad faciendum bonum quid in nobis ſpiritus bonus operatur? Profectò monet, & mouet, & docet. Monet memoriam, rationem docet, mouet voluntatem. Pſal 36. 1. Cor. 12. Ad declinandũ à malo, & faciendũ bonum, quæ in nobis opetur Spiritus ſanctus.

2 AVGVSTINVS libro de gratia & libero arbitrio ad Valentinum, capite nono: Quia ipſa bona opera ille in nobis operatur, de quo dictum eſt, Deus eſt enim qui operatur in vobis & velle & operari pro bona voluntate: ideò dixit pſalmus, Coronat te in miſeratione & miſericordia: quia eius miſeratione bona operamur, quibus corona reddetur. Non enim quia dixit, Deus eſt enim qui operatur in vobis & velle & operari pro bona voluntate: ideò liberum arbitrium abſtuliſſe putandus eſt. Quod ſi ità eſſet, non ſuperiùs dixiſſet, Cum timore & tremore veſtram ipſorum ſalutem operamini. Quandò enim iubetur vt operentur, liberum eorum conuenitur arbitrium: ſed ideò cum timore & tremore, nè ſibi tribuendo quod benè operantur, de bonis tanquàm ſuis extollantur operibus. Philip. 2. Pſal 102. Liberũ arbitriũ cooperatur gratiæ Dei.

3 ET capite decimoquinto eiuſdem libri: Nè putetur, nihil ibì facere ipſos homines per liberum arbitrium, ideò in Pſalmo dicitur: Nolite obdurare corda veſtra. Et per ipſum Ezechielem, Proijcite à vobis omnes impietates veſtras, quas impiè egiſtis in me, & facite vobis cor nouum & ſpiritum nouum, & facite omnia mandata mea. Vt quid moriemini domus Iſrael, dicit Dominus, quia nolo mortem morientis, dicit Adonai Dominus: ſed conuertimini, & viuetis. Meminerimus Deum dicere: ſed conuertimini, & viuetis: cui dicitur, Conuerte nos Deus. Meminerimus Deum dice- Scripturis pbatur gratiæ & liberi arbitrij cõcurſus Pſal 94. Ezech. 18. Pſal. 84.

re. Proijcite à vobis omnes impietates veſtras, cùm ipſe iuſtificet
Ezech. 18. impium. Meminerimus ipſum dicere, Facite vobis cor nouum & ſpiritum nouum: qui dicit, Dabo vobis cor nouum, & ſpiritum nouum dabo vobis. Quomodò ergò quod dicit, Facite vobis: hoc dicit, Dabo vobis? Quarè iubet, ſi ipſe daturus eſt? Quarè dat, ſi homo facturus eſt, nisì quia dat quod iubet, & adiuuat vt faciat cui iubet? Semper eſt autem in nobis voluntas libera, ſed non ſemper eſt bona. Aut enim à iuſtitia libera eſt, quandò ſeruit peccato, & tunc eſt mala: aut à peccato libera eſt, quandò ſeruit iuſtitiæ, & tunc eſt bona. Gratia verò DEI ſemper eſt bona, & per hanc fit, vt ſit homo bonæ voluntatis, qui priùs fuit voluntatis malæ. Per hanc etiam fit, vt ipſa bona voluntas, quæ iam eſſe cœpit, augeatur: & tam magna fiat, vt poſsit implere diuina mandata quæ voluërit, cùm valdè perfectéq; voluërit. Ad hoc enim valet, quod ſcriptum eſt: Si voluëris, conſeruabis mandata: vt homo qui voluerit & nõ potuerit, nondùm ſe plenè velle cognoſcat, & oret vt habeat tantam voluntatem, quanta ſufficit ad implenda mandata. Sic quippe adiuuatur vt faciat quod iubetur: tunc enim vtile eſt velle, cùm poſſumus: & tunc vtile eſt poſſe, cùm volumus: Nam quid prodeſt, ſi quod non poſſumus, volumus: aut ſi quod poſſumus, nolumus?

Volũtas ſemper libera eſt, etſi non ſemper bona.

Gratia Dei facit vt bona ſit voluntas, & poſsit implere mandata

Eccl 15.

4 ITEM capite decimoſexto: Certum eſt enim, nos mandata ſeruare ſi volumus: ſed quia præparatur voluntas à Domino, ab illo petendum eſt, vt tantum velimus, quantum ſufficit vt volendo faciamus. Certum eſt nos velle cùm volumus, ſed ille facit vt velimus bonum, de quo dictũ eſt quod paulò antè poſui, quòd præparatur volũtas à Domino, de quo dictum eſt: A Domino greſſus hominis dirigẽtur, & viam eius volet: de quo dictum eſt, Deus eſt qui operatur in vobis & velle & operari. Certum eſt nos facere cùm facimus, ſed ille facit vt faciamus, præbendo vires efficaciſsimas voluntati, qui dixit, Faciam vt in iuſtificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obſeruetis & faciatis. Cùm dicit, Faciam vt faciatis: quid aliud dicit, nisì, Auferam à vobis cor lapideũ, vndè non faciebatis: & dabo cor carneum, vndè faciatis? & hoc quid eſt, nisì, Auferam cor durum, vndè non faciebatis: & dabo cor obediens, vndè faciatis? Ille facit vt faciamus, cui dicit homo: Pone Domine cuſtodiam ori meo: hoc eſt enim dicere, Fac vt ponã cuſtodiam ori meo: quod beneficium DEI iam fuerat conſecutus, qui dixit, Poſui ori meo cuſtodiam.

Seruamus mandata ſi volumus.

Pſal. 36.
Philip 2.

Deus facit vt faciamus.
Ezech 36.

Pſal. 140.

Pſal. 38.

5 IDEM

5 IDEM Auguſtinus in Enchiridio ad Laurentium, capite trigeſimoſecundo: Reſtat vt propterea rectè dictum intelligatur, non volentis neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, vt totum Deo detur, qui hominis voluntatem bonam & præparat adiuuandam, & adiuuat præparatam. Præcedit enim bona voluntas hominis multa Dei dona, ſed non omnia: quæ autem non præcedit ipſa, in eis eſt & ipſa. Nam vtrunque legitur in ſanctis eloquijs: Et miſericordia eius præueniet me, & miſericordia eius ſubſequetur me. Nolentem præuenit vt velit, volentem ſubſequitur, nè fruſtrà velit.

Rom 9. Pſal 58. Pſal 22. Matt.6. Gratia præueniens & ſubſequens.

6 HIERONYMVS libro ſecundo aduersùs Iouinianum: Liberi arbitrij nos condidit Deus, nec ad virtutes, nec ad vitia neceſſitate trahimur. Alioquìn, vbì neceſsitas eſt, nec damnatio, nec corona eſt. Sicut in bonis operibus perfector eſt Deus: non eſt enim volentis neque currentis, ſed miſerentis & adiuuantis Dei, vt peruenire valeamus ad calcem: ſic in malis atque peccatis ſemina noſtra ſunt, incentiua & perfectio diaboli.

Liberi arbitrij ſumus. Rom 9.

7 CONCILIVM Tridentinum ſeſsione ſexta, canone ſecundo: Si quis dixerit, ad hoc ſolùm diuinam gratiã per CHRISTVM IESVM dari, vt faciliùs homo iuſtè viuere, ac vitam ęternam promereri poſsit, quaſi per liberũ arbitrium ſine gratia vtrunque, ſed ægrè tamen & difficulter poſsit, anathema ſit.

Gratia Dei ad q̃d neceſſaria ſit.

II

Quid eſt peccatum?

Auguſtino [a] teſte, Peccatum voluntas eſt retinendi vel conſequendi quod Iuſtitia vetat, & vndè liberum eſt abſtinere. Et alibì docet, [b] Peccatum eſſe dictum, vel factum, vel cõcupitum contra legem Dei. Ambroſius [c] verò, Quid eſt peccatum, inquit, nisì legis diuinæ præuaricatio, & cæleſtium inobedientia præceptorum?

a Lib de duabus animab. c.11 & l.1 Retract. ca 15 & 13 Li de Gen. ad lit imperfec cap. 1.
b Lib 22 cõt. Fauſt. c 27. li. 1. cõt 2. epiſt. Pela cap 13.
c Lib. de Paradiſo cap 8. Au. l. 2 de cõſenſu Euãgeliſt. cap 4 Beda in ca. 3. epi. 1. Ioãnis.

PATRES.

1 AVGVSTINVS libro de duabus animabus contra Manichæos,

Peccati definitio.

chæos, capite vndecimo: Peccatum eſt voluntas retinendi vel conſequendi quod iuſtitia vetat, & vndè liberum eſt abſtinere.

2 IDEM libro primo retractationum: Definitio peccati qua diximus, (ſcilicet in libro iam citato) Peccatum eſt voluntas retinendi vel conſequendi quod iuſtitia vetat, & vndè liberum eſt abſtinere: propterea vera eſt, quia id definitum eſt, quod tantummodò peccatum eſt, non quod eſt etiam pœna peccati. Cur igitur (inquiunt Pelagiani) peccatum dicitis paruulorum, quorum voluntatem non tenetis ream? Reſpondetur, non eos proprietate voluntatis, ſed origine reos teneri. Porrò Adam habebat vtiquè voluntatem, qua voluntate cùm peccâſſet, peccatum per eum intrauit in mundum. Et poſt pauca: Propterea non perturbat de paruulis quęſtio: qa ex illius origine rei tenentur q voluntate peccauit.

Originale peccatũ quomodò voluntarium ſit.

3 CAPITE verò decimotertio ſic ait: Illud quod in paruulis dicitur originale peccatum, cùm adhuc non vtantur libero arbitrio voluntatis, non abſurdè vocatur etiam voluntarium, quia ex primi hominis mala voluntate contractum, factum eſt quodammodò hæreditarium. Non itaque falſum eſt quod dixi (ſcilicet in libro de vera religione, capite decimoquarto) vſqueadeò peccatum voluntarium malum eſt, vt nullo modo ſit peccatum, ſi non ſit voluntarium.

4 ITEM in libro de Geneſi ad literã imperfecto, capite primo: Catholica fides eſt, omne quod dicitur malum, aut peccatum eſſe, aut pœnam peccati: nec eſſe peccatum, niſi prauum liberæ voluntatis aſſenſum, cùm inclinamur ad ea, quæ iuſtitia vetat, & vndè liberum eſt abſtinere, id eſt, non in rebus iſtis, ſed in vſu earum legitimo. Vſus autem rerum eſt legitimus, vt anima in lege DEI maneat, & vni DEO pleniſsima dilectione ſubiecta ſit, & cætera ſibi ſubiecta ſine cupiditate aut libidine miniſtret, id eſt, ſecũdùm prçceptum Dei.

5 RVRSVS Auguſtinus libro vigeſimoſecundo contra Fauſtum Manichæum, capite vigeſimoſeptimo: Peccatum, eſt factum vel dictum vel concupitum aliquid contra æternam legem. Lex verò æterna, eſt ratio diuina vel voluntas Dei, ordinem naturalem conſeruari iubens, perturbari vetans.

Peccatum qd ſit.

6 ITEM libro primo contra duas epiſtolas Pelagianorum, capite decimotertio: Peccata ſunt, quæ ſecundùm carnis concupiſcentiam vel ignorantiam illicitè fiunt, dicuntur, cogitantur. Quæ tranſacta etiam reos tenent, ſi non remittantur.

7 AM-

7 AMBROSIVS in libro de Paradiſo, capite octauo: Quid eſt peccatum, niſi præuaricatio legis diuinæ, & cæleſtium inobedientia præceptorum? Peccatum quid.

8 AVGVSTINVS libro ſecundo de conſenſu Euangeliſtarum, capite quarto: Denarius tanquàm iuſtitiæ numerus, in decem præceptis legis oſtenditur. Porrò peccatum eſt legis tranſgreſsio.

9 VENERABILIS Beda in caput tertium epiſtolæ primæ Ioannis ſuper ea verba, Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit: Nemo dicat, aliud eſt peccatum, aliud iniquitas. Nemo dicat, ego peccator ſum, ſed iniquus non ſum. Omnis enim qui facit peccatum, & iniquitatem facit, & peccatum eſt iniquitas. Virtus huius ſententiæ faciliùs in lingua Græcorum, qua edita eſt epiſtola, cōpræhenditur. Siquidem apud eos iniquitas ἀνομία vocatur, quod ſignificat, quaſi cōtra legem vel ſine lege factum. Siquidem lex Græcè νόμος appellatur. Cùm ergò dicit Ioannes, Quia omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit, hoc eſt, ἀνομίαν, & peccatum eſt iniquitas, manifeſtè inſinuat, quia omne quicquid peccamus, contra legem DEI facimus, iuxta illud Pſalmiſtæ: Præuaricantes reputaui omnes peccatores terræ. Omnes enim qui peccant, præuaricationis rei ſunt, hoc eſt, non ſolùm illi qui data ſibi ſcriptæ legis ſcita contemnunt, ſed & illi qui innocentiam legis naturalis, quam in protoplaſto omnes accepimus, ſiue infirmitate, ſiue negligentia, ſiue etiam ignorantia corrumpunt. Sed & latinum nomen eidem rationi congruit, quòd iniquitas quaſi ęquitati aduerſa nuncupatur, quiq; facit peccatum, & iniquitatem facit, & peccatum eſt iniquitas. Quia quicunque peccat, contrarius nimirùm æquitati diuinæ legis peccando exiſtit. Omne peccatum fit cōtra legem Dei. Pſal. 118.

III

Quotuplex verò peccatum eſt?

A Triplex,[a] Originale, Mortale, ac Veniale.

B Primùm, Originale vocamus,[b] quod à primo generis parēte Adam transfuſum, nobisq; in ipſa [c] cōceptiōe cōtractū, p Baptiſmū in Chriſto tollitur. De quo Paulus in hūc modū: [d] *Per vnū hominē,* inqt, *peccatū in hūc mundū intrauit, & p peccatū mors,*

a Aug in enchir cap 64.
b Tridēt. cōc. ſeſſ. 5.
c Pſal 50.b
d Rom 5.b

& ità in omnes homines mors pertranſijt, in quo omnes peccauerunt. Et rurſùs ad baptizatos loquẽs, vt vim Chriſtiani baptiſmi ad hoc quoquè peccatum expiandum porrigi oſtenderet, apertè teſtatur: [c] *Abluti eſtis, ſanctificati eſtis, iuſtificati eſtis in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & in ſpiritu Dei noſtri.*

c 1. Cor 6.c

C Mortale verò, eſt peccatum (vt vocant) actuale, quod vitam ſpiritualem eripit, ac mortem adfert animæ peccantis: quæ mors & à Deo Deiq́ue [f] regno ſeparat, & ſupplicio æterno dignum facit. Vndè ſcriptum eſt, [g] *Stipendia peccati mors.* [h] *Iniuſtitia, mortis eſt acquiſitio: Impij autem manibus & verbis accerſiêrunt illam.*

f 1 Cor. 6.b Gal 5 d Apoc.21.c
g Rom 6 d
h Sapient. 1.d

D Demùm, Veniale peccatum eſt actuale quidem, ſed quod Dei inimicum hominem non efficit, cuiusq́ue à Deo venia fidelibus facilè impetratur. De hoc Ioannes dixit: [a] *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.* Nam & Iacobus apertè fatetur, [b] *In multis offendimus omnes.* Et ſi Sapienti credimus, [c] *Septiès cadit iuſtus in die, & reſurgit.*

a 1 Ioan. 1.d Aug lib.3. cõtra duas epi. Pelagianorũ cap 3.
Iacobi 3.a
c Pro 24,b Eccleſ.7.c

E Iam verò peccatum vnum altero eſſe [d] grauius conſtat: & quidem grauiori pœnam [e] maiorem deberi, non ſolùm humanæ, ſed etiam diuinæ eſt iuſtitiæ conſentaneum, Proindè CHRISTVS inter culpam pœnamq́ue ſcienter ac ignorãter pec-

d Ioan.19.b
e Aug.lib. 21. de ciuit. Dei ca 16. & ſerm. 18. de verbis Apoſtoli.

cantis,

cantis, ità diſcreuit: [f] *Ille ſeruus*, inquit, *qui cognouit voluntatē Domini ſui, & nō ſe præparauit, & non fecit ſecundùm voluntatem eius, plagis vapulabit multis: qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.* Alibì verò idem de peccato iræ eiuſque gradibus loquens, hanc tulit ſententiam: [g] *Omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio: qui autem dixerit fratri ſuo Racha, reus erit concilio: qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.* Vbì per gradus culpæ creuit ordo ſententiæ, vt [h] Gregorij verbis vtamur, dum ira ſine voce, Iudicio: ira in voce, Cōcilio, vbì cauſæ ſententia definitur: ira verò in voce atque ſermone, Gehennæ ignibus mancipatur.

[f] Luc. 12. f

[g] Matth. 5. c

[h] Greg. 21. Moral. cap. 5. Aug. in lib. 1. de ſermone Domini in mōte cap. 19.

SCRIPTVRAE.

Ad Romanos quinto: Prioris ad Corinthios ſexto: Ad Romanos ſexto: Sapientiæ primo: Primæ Ioannis primo: Iacobi tertio: Prouerbiorum vigeſimoquarto: Lucæ duodecimo: & Matthæi quinto, vt in textu.

Psalmo quinquageſimo: Eccè enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea.

Prioris ad Corinthios ſexto: Et hęc quidem fuiſtis: ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed iuſtificati eſtis in nomine Domini noſtri Iesv Christi, & in ſpiritu Dei noſtri.

Ibidem: An neſcitis quia iniqui regnum Dei non poſſidebunt? Nolite errare, Neque fornicarij, neque idolis ſeruientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei poſſidebunt.

Ad Galatas quinto: Manifeſta ſunt autem opera carnis, quæ ſunt, fornicatio, immunditia, &cæ.& his ſimilia. Quæ prædico vobis, ſicut prędixi, quoniam qui talia agunt, regnũ Dei non conſequentur.

Apocalypsis vigeſimoprimo: Timidis & incredulis, & execratis & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in ſtagno ardenti igne et ſulphure, quod eſt mors ſecunda.

Primae Ioannis primo capite: Si dixerimus etcæt. vt in textu. Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt et iuſtus, vt remittat nobis peccata noſtra, et emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus quoniam nõ peccauimus, mendacem facimus eum, et verbum eius non eſt in nobis.

Ecclesiastis ſeptimo: Non eſt homo iuſtus in terra qui faciat bonum, et non peccet.

Ioannis decimonono: Qui me tradidit tibi, maius peccatum habet.

PATRES.

A Avgvstinvs in Enchiridio ad Laurentium, capite ſexageſimoquarto: Per remiſsionem peccatorum ſtat Eccleſia, quæ in terris eſt: per hanc non perit, quod periẽrat & inuentum eſt. Excepto quippe baptiſmatis munere, quod contra originale peccatum donatum eſt, vt quod generatione attractum eſt, regeneratione detrahatur, & tamen actiua quoquè peccata quæcunque corde, ore, opere commiſſa inuenerit, tollit. Hac ergò excepta magna indulgentia, vndè incipit hominis renouatio, in qua ſoluitur omnis reatus & ingeneratus & additus, ipſa etiam vita cætera iam ratione vtentis ætatis, quantalibet præpolleat fœcunditate iuſtitiæ, ſine remiſsione peccatorum non agitur, Quoniam filij DEI quandiù mortaliter viuunt, cum morte confligunt. Et quanuis de illis ſit veraciter dictum, Quotquot ſpiritu DEI aguntur, hi filij ſunt DEI: ſic tamen ſpiritu DEI excitantur, & tanquàm filij DEI proficiunt ad DEVM, vt etiam ſpiritu ſuo, maximè aggrauante corru-

Lucæ 15.
Originale peccatum.
Actiuum peccatum.
Veniale peccatum.

corruptibili corpore tanquàm filij hominum quibuſdam moribus Sapient. 9.
humanis deficiant ad ſeipſos, & ideò peccent. Intereſt quidem quã- Non omne
tum ſatis dicitur. Neque enim quia peccatum eſt omne crimen, peccatum eſt
ideò crimen eſt etiam omne peccatum. Itaque ſanctorum homi- crimen.
num vitam, quandiù in hac morte viuitur, inueniri poſſe dicimus
ſine crimine: peccatum autem ſi dixerimus, quia non habemus,
vt ait ſanctus Apoſtolus, noſmetipſos ſeducimus, & veritas in no- 1. Ioan. 1.
bis non eſt.

B CONCILIVM Tridentinum ſeſsione quinta, vt infrà in appendice Catechiſmi de hominis lapſu & iuſtificatione ſecundùm doctrinam concilij Tridentini, capite ſecundo & tertio.

D AVGVSTINVS libro tertio contra duas epiſtolas Pelagi-
anorum, capite tertio: Quamuis Diabolus ſit author & princeps Peccata ve-
omnium peccatorum, non tamen filios diaboli faciunt quæcunq; nialia.
peccata. Peccant enim & filij DEI: quoniam ſi dixerint ſe non 1. Ioan. 1.
habere peccatum, ſeipſos ſeducunt, & veritas in eis non eſt. Sed ea
conditione peccant, qua ſunt filij adhuc huius ſeculi. Qua verò
gratia ſunt filij DEI, non vtiquè peccant, quia omnis qui natus eſt 1. Ioan. 3.
ex DEO, non peccat.

1 E AVGVSTINVS libro vigeſimoprimo de ciuitate Dei,
capite decimoſexto: Nequaquàm negandum eſt, etiam ipſum Inæqualitas
æternum ignem pro diuerſitate meritorum quamuis malorum, pœnarum in
alijs leuiorem, alijs futurum eſſe grauiorem, ſiue ipſius vis atq; ar- inferno.
dor pro pœna digna cuiuſque varietur, ſiue ipſe æqualiter ardeat,
ſed non æquali moleſtia ſentiatur.

2 IDEM Auguſtinus ſermone decimooctauo de verbis Apoſto-
li: Duæ habitationes ſunt, vna in igne æterno, alia in regno æterno. Alij magis, alij minùs
Putà q̃a in igne æterno aliter ille, aliter ille torquebuntur, vbi erũt torquentur.
tamen ibi omnes cruciabuntur, minùs ille, plùs ille, quia tolerabi- Alij magis,
lius erit Sodomæ in die iudicij, quàm alteri ciuitati: Et quidem alij minùs
circuneunt mare & terram facere vnum proſelytum, quem cùm cruciabũtur. Matth. 10.
fecerint, faciunt eum filium gehennæ duplò quàm ſint ipſi. Putà Matth. 23.
quia alij duplo, alij ſimplo, putà quia alij plùs, alij minùs. Non eſt
regio vbi eligas locum. Quęcunq; ibi mitiora tormenta ſunt, peio-
ra ſunt, quàm quæ formidas in iſto ſeculo.

3 GREGORIVS libro vigeſimoprimo Moralium, cap. quin- Gradus iræ &
to: Racha in Hebræo eloquio vox indignantis eſt, quæ quidem ani- pœnarũ debi-
mũ iraſcentis oſtẽdit, nec tñ plenum verbum iracundię exprimit. tarum.
Priùs ergò ira rephẽditur ſine voce, poſtmodùm verò ira cũ voce,

ſed

ſed necdùm pleno verbo formata: ad extremum quoquè cùm dicitur, fatue, ira redarguitur, quæ cum exceſſu vocis expletur etiam
Matth. 5. perfectione ſermonis. Et notandum, quòd in ira perhibet reum eſſe iudicio: in voce iræ, quod eſt Racha, reum concilio: in verbo vocis, quod eſt, Fatue, reum gehennæ ignis. Per gradus etenim culpæ, creuit ordo ſententię, quia in iudicio adhuc cauſa diſcutitur, in cõcilio autem iam cauſæ ſententia definitur: in gehenna verò ignis, ea quæ de concilio egreditur, ſententiã expletur.

4 AVGVSTINVS libro primo de ſermone Domini in monte, capite decimonono: Quid intereſt inter reum iudicio, & reum
Matth. 5. concilio, & reum gehennæ ignis? Nam hoc poſtremum grauiſsimũ ſonat, & admonet quoſdam gradus factos à leuioribus ad grauiora, donèc ad gehennam ignis veniretur. Non enim reatus ipſe haberet gradus, niſì gradatìm etiam peccata commemorentur. Et paulò pòſt: Gradus itaq; ſunt in iſtis peccatis, vt primò quiſq; naſcatur, & eum motũ retineat corde conceptum. Iam ſi extorſerit vocẽ indignantis ipſa commotio non ſignificantem aliquid, ſed illum animi motum ipſa eruptione teſtantem, qua feriatur ille cui iraſcitur, plus eſt vtiquè quàm ſi ſurgens ira ſilentio premeretur. Sin verò nõ ſolùm vox indignantis audiatur, ſed etiam verbum quo iam certam eius vituperationem in quem profertur, deſignet & notet, quis dubitat amplius hoc eſſe, quàm ſi ſolus indignationis ſonus ederetur? Itaque in primo vnum eſt, id eſt, ira ſola: in ſecundo duo, & ira, & vox quæ iram ſignificat: in tertio tria, ira, & vox quæ iram ſignificat, & in voce ipſa certæ vituperationis expreſsio. Vide nunc etiàm tres reatus, iudicij, concilij, & gehennæ ignis. Nam in iudicio adhuc defenſioni datur locus. In concilio autem quanquàm & iudicium eſſe ſoleat, tamen quia intereſſe aliquid hoc loco fateri cogit ipſa diſtinctio, videtur ad concilium pertinere ſententiæ prolatio, quandò non iam cum ipſo reo agitur, vtrùm damnandus ſit, ſed inter ſe, qui iudicant, conferunt, quo ſupplicio damnari oporteat, quem conſtat eſſe damnandum. Gehenna verò ignis nec damnationem habet dubiam ſicut iudicium, nec damnati pœnam, ſicut concilium: in gehenna quippe ignis, certa eſt & damnatio & pœna damnati. Videntur ergò aliqui gradus in peccatis & in reatu, ſed quibus modis inuiſibiliter exhibeantur pœnæ meritis animarum, quis poteſt dicere?

Gradus à leuioribus ad grauiora.

Iræ gradus.

Tres gradus reatus.

Pœnæ ſecundùm merita animarum.

IIII

Quo

Quarè peccatum eſt fugiendum?

A Primùm, quia *Deus nemini mandauit impiè agere, & nemini dedit ſpatium peccandi,* ſed [a] *Odit omnes qui operantur iniquitatem,* vt apertè ſcriptura teſtatur. Nec eſt quicquam Deo magìs inuiſum ac exoſum, qui diligit [b] alioquin omnia quæ ſunt, & præter peccatum nihil odio atque ſupplicio perſequitur, illudque nec [c] in cælo, nec [d] in terra ſinit impunitum abire.

Eccleſ. 15 d
a Pſal. 5 a
Eccl 12 b
Sapient. 14. b
Prou. 15. b
Exodi 23. a
b Sap. 11. d.
c Eſaiæ 14. c
2 Pet 2. a
d Leuit 26. c
Deut 28. b

B Deindè peccatum, nè parùm execrandum videatur, CHRISTO Domino, qui alioquin [e] peccatum non fecit, [f] cauſam præbuit ſubeundæ crucis & acerbiſſimæ mortis perferendæ. Etenim [g] *ipſe vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra: poſuit Dominus in eo iniquitatem omnium noſtrûm.* [h] *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius mundi.* Ac proptereà quidem lauit [a] nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, vt quoquot cũ ipſo per baptiſmum [b] in mortem conſepeliuntur, hi peccatis [c] mortui, iuſtitiæ viuant, ac in [d] nouitate vitæ per ipſius gratiam ambulent continẽter. Cæterùm qui poſt acceptam in baptiſmo CHRISTI gratiam, iterùm voluntariè peccant, in Chriſtum peccant, Chriſtum perſequuntur, Chriſtum de-

e 1. Pet 2. d
f Bernar. ſer. 3. de natiuit. Domini.
g Eſaiæ 53 b.
h 1. Ioan. 2. a.
a Apoc. 1. b
b Rom 6. a
c 1. Pet 2. d
d Rom. 6. a

nuò crucifigunt, quos Chriſto iuſto iudici pœnas non minores quàm ſceleratos ethnicos, dare

e Heb. 10 e oportebit. Sic enim Paulus docet: [e] *Voluntariè peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hoſtia, terribilis autem quædam expectatio iudicij.* De quibus & Apoſtolus Petrus

f 2 Pet. 2 d dixit: [f] *Melius erat illis non cognoſcere viam iuſtitiæ, quàm poſt agnitionem retrorsùm conuerti ab eo quod illis traditum eſt ſancto mandato.* Quare qui ſtat, videat

g 1 Cor. 10. c Luc. 11. d Matth. 12. d [g] nè cadat. nam cadendo, poſteriora prioribus deteriora fiunt.

h Tob. 12. c C Præterea [h] *qui faciunt peccatum & iniquitatem, hoſtes ſunt animæ ſuæ,* ſi Raphaëli credimus. Nam

a Sap. 16 b [a] *homo per malitiam occidit animam ſuam. Anima* [b] *quæ*

b Ezech. 18. a Jacobi 1. b Pſal. 33. d Rom. 6. d *peccauerit, ipſa morietur.* Nihil autem ea morte infelicius, qua homo à Sanctorum omnium conſortio, ab Angelorum & cælitum gaudio, atque [c] ab

c Mat. 7. d 25. d Luc. 13. f Pſal. 6. b Chryſ. hō 24. in Mat & 48 ad pop. Antioch. Itē epi. 5 ad Theodorum lapſum. ipſo deniquè ſummo & æterno bono, in cuius cognitione ac fruitione ſanè omnis ſalus & perfecta hominis beatitudo conſiſtit, in æternum ſeparatur.

D Ad hæc, ea peccati natura eſt atque malignitas, vt non ſolùm à Deo Deique gratia & gloria

d Eze. 18. e f 33. f d. homines etiam [d] iuſtos abducat: ſed prętereà ſummis æterniſque malis cùm corporis, tum animæ

ſub-

ſubijcit: nec [e] ſolùm in hac, ſed etiam in futura vita infeliciſſimos reddit, vt in poteſtatem dæmonum redacti, ſupplicijs grauiſſimis & malis omnibus perpetuò addicant.

E Hinc notanda ſunt in ſcripturis ſacris, quæ paſsìm de repræhenſis ac punitis peccatoribus exempla proferuntur, vt de [f] Cain, [g] Pharaone, [h] Nabuchodonoſore, [a] Sodomitis, [b] Aegyptijs, [c] Iſraëlitis, & cæteris quorum ſcelera iuſtus DEVS miris ac horrendis modis eſt perſequutus. Obſeruandæ quoquè ſententiæ, quæ peccatorum peſtes fugiendas & execrandas docent. Vt, [d] *Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Odio* [e] *ſunt Deo impius & impietas eius.* [f] *Miſeros facit populos peccatum. Quaſi à* [g] *facie colubri fuge peccata.* [h] *Non Deus volens iniquitatem tu es; neque habitabit iuxta te malignus, neque permanebunt iniuſti ante oculos tuos. Qui* [a] *in vno peccauerit, multa bona perdet.* [b] *Omnibus diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum, & caue nè aliquandò peccato conſentias, & prætermittas præcepta Dei noſtri.*

F Hæc eò ſpectant, vt æquiſſimum peccatorum vindicem Deum homo cognoſcat, cognoſcendo timeat, timendo caueat ſaluti ſuæ, & cauendo pœnas euadat horribiles peccatorum. [c] *Multa enim flagella peccatoris.*

e Iudith 5 e Exod. 22. f Num 14 d e Eccl. 21. a Pſal. 10. b Luc. 16. f

f Gen. 4. b g Exod. 14 g h Daniel 4 f a Gen 19 e Ezech. 16 f b Exod. 7. 8. 9. 10 12. 14. c Deut. 32 c d Num. 16. e

d Ioan. 8. d

e Sap 14. b f Prou. 14 b g Eccl. 21. a h Pſal. 5. a

Eccl 9. d

b Tob. 4. a Vide Chryſ. hó. 8. ad pop. Antioch. 17. in Gen 51. & 37 in Ioan. 28. in epi. ad Rõ. 41 in Acta, & hó. de Iona proph Baſil. hó. in pſal. 33. Au. ppoſ 42. ex epiſto ad Rom.

c Pſal. 31. c

A Eccleſiaſtici decimoquinto: Eſaiæ quinquageſimotertio: Primæ Ioannis ſecundo: Ad Hebræos decimo: Poſterioris Petri ſecundo: Tobiæ duodecimo: Sapientiæ decimoſexto: Ezechielis decimooctauo: Ioannis octauo: Sapientiæ decimoquarto: Prouerbiorum decimoquarto: Eccleſiaſtici vigeſimoprimo: Pſalmo quinto: Eccleſiaſtis nono: Tobiæ quarto: Pſalmo trigeſimoprimo, vt in textu.

Psalmo quinto: Odiſti omnes qui operantur iniquitatem: perdes omnes qui loquũtur mendacium. Virum ſanguinum & doloſum abominabitur Dominus.

Ecclesiastici duodecimo: Altiſſimus odio habet peccatores, & impijs reddet vindictam.

Sapientiae decimoquarto: Similiter odio ſunt Deo impius & impietas eius.

Proverbiorvm decimoquinto: Victimæ impiorum abominabiles Domino: vota iuſtorum placabilia. Abominatio eſt Domino via impij: qui ſequitur iuſtitiam, diligetur ab eo.

Exodi vigeſimotertio: Inſontem & iuſtum nõ occides, quia auerſor impium.

Sapientiae vndecimo: Diligis omnia quæ ſunt, & nihil odiſti eorum quæ feciſti: nec enim odiens aliquid conſtituiſti aut feciſti.

Esaiae decimoquarto: Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, cõcidit cadauer tuum: ſubter te ſternetur tinea, et operimentum tuum erunt vermes. Quomodò cecidiſti de cælo Lucifer, qui manè oriebaris? Corruiſti in terram, qui vulnerabas gentes qui dicebas in corde tuo, In cælum cõſcendam: ſuper aſtra DEI exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus aquilonis. Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo. Veruntamen

men ad infernum detrahéris in profundum laci.

Secvndae Petri ſecundo: Si DEVS Angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum, tradidit cruciandos in iudicium reſeruari: Et originali mundo non pepercit, ſed octauum Noë iuſtitiæ præconem cuſtodiuit, diluuium mundo impiorum inducens: Et ciuitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens, euerſione damnauit, exemplum eorum qui impiè acturi ſunt ponens: & iuſtum Loth oppreſſum à nefandorum iniuria ac luxurioſa conuerſatione eripuit: Nouit Dominus pios de tentatione eripere, iniquos verò in diem iudicij reſeruare cruciandos: magis autem eos qui poſt carnem in concupiſcentia immunditię ambulant, dominationemq́; contemnunt, audaces, ſibi placentes: ſectas non metuunt introducere blaſphemantes. Vbi angeli, fortitudine & virtute cùm ſint maiores, non portant aduersùm ſe execrabile iudicium.

Levitici vigeſimoſexto: Quòd ſi non audiêritis me, nec feceritis omnia mandata mea, ſi ſpreueritis leges meas, & iudicia mea contempſeritis, vt non faciatis ea quæ à me conſtituta ſunt, & ad irritum perducatis pactum meum, ego quoquè hæc faciam vobis: Viſitabo vos velociter in egeſtate & ardore, qui conficiat oculos veſtros, & conſumat animas veſtras: Fruſtrà ſeretis ſementem, quæ ab hoſtibus deuorabitur. Ponam faciem meam contra vos, & corruetis coram hoſtibus veſtris, & ſubijciemini his qui oderunt vos. Fugietis nemine perſequente. Sin autem nec ſic obediêritis mihi, addam correptiones veſtras ſeptuplùm propter peccata veſtra, & conteram ſuperbiam duritiæ veſtræ. Daboq́ue vobis cęlum deſupèr ſicut ferrum, & terram ęneam. Conſumetur incaſsùm labor veſter, non proferet terra germen,

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

nec arbores poma præbebunt. Si ambulaueritis exaduersò mihi, nec volueritis audire me, addam plagas veſtras vſque in ſeptuplum propter peccata veſtra: immittamque in vos beſtias agri, quæ conſument vos & pecora veſtra, & ad paucitatem cuncta redigant, deſertæque fiant viæ veſtræ. Quod ſi nec ſic volueritis recipere diſciplinam, ſed & ambulaueritis exaduersò mihi: ego quoquè contra vos aduerſus incedam, & percutiam vos ſeptiès propter peccata veſtra: inducamque ſuper vos gladium vltorem fœderis mei. Cumque confugeritis in vrbes, mittam peſtilentiam in medio veſtrî, & trademini in manibus hoſtium, poſtquàm confregero baculum panis veſtri, ità vt decem mulieres in vno clibano coquant panes, & reddant eos ad pondus: & comedetis, & non ſaturabimini. Sin autem nec per hæc audieritis me, ſed ambulaueritis contra me: & ego incedam aduersùs vos in furore contrario, & corripiam vos ſeptem plagis propter peccata veſtra, ità vt comedatis carnes filiorum veſtrorum & filiarum veſtrarum: deſtruam excelſa veſtra, & ſimulacra confringam. Cadetis inter ruinas idolorum veſtrorum, & abominabitur vos anima mea intantùm, vt vrbes veſtras redigam in ſolitudinem, & deſerta faciam ſanctuaria veſtra, nec recipiam vltrà odorem ſuauiſſimum. Diſperdamque terram veſtram, & ſtupebunt ſuper ea inimici veſtri, cùm habitatores illius fuerint. Vos autem diſpergam in Gẽtes, et euaginabo poſt vos gladium, eritq; terra veſtra deſerta, et ciuitates veſtræ dirutæ.

DEVTERONOMII vigeſimooctauo: Quòd ſi audire nolueris vocem Domini Dei tui, vt cuſtodias et facias oĩa mandata eius, et cæremonias quas ego præcipio tibi hodiè, venient ſuper te omnes maledictiones iſtæ, et appræhendent te. Maledictus eris in ciuitate, maledictus in agro. Maledi-

ledictum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ. Maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, & greges ouium tuarum. Maledictus eris ingrediens, & maledictus egrediens. Mittet Dominus ſuper te famem & eſuriem, & increpationem in omnia opera tua quæ tu facies: donèc conterat te, & perdat velociter, propter adinuentiones tuas peſſimas, in quibus reliquiſti me. Adiungat tibi Dominus peſtilentiam, donèc conſumat te de terra. Percutiat te Dominus egeſtate, febri & frigore, ardore & æſtu, & aëre corrupto ac rubigine, & perſequatur donèc pereas. Sit cælum quod ſupra te eſt, æneum: et terra quam calcas, ferrea &c.

B Prioris Petri ſecundo: Christvs paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius: qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. qui cùm malediceretur, non maledicebat: cùm pateretur, nó comminabatur: tradebat autem iudicanti ſe iniuſtè: qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum: vt peccatis mortui, iuſtitiæ viuamus. cuius liuore ſanati eſtis.

Apocalypsis primo: Christvs dilexit nos, et lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo.

Ad Romanos ſexto: Qui mortui ſumus peccato, quomodò adhuc viuemus in illo? An ignoratis quia quicunque baptizati ſumus in Christo Iesv, in morte ipſius baptizati ſumus? Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmū in mortem.

Prioris Petri ſecundo: Qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum: vt peccatis mortui, iuſtitiæ viuamus.

Ad Romanos ſexto: Vt quomodò Christvs ſurre-

xit à mortuis per gloriam Patris, ità & nos in nouitate vitæ ambulemus.

PRIORIS ad Corinthios decimo: Qui ſe exiſtimat ſtare, videat nè cadat.

LVCAE vndecimo: Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe: & ingreſſi habitant ibì. Et fiunt nouiſſima hominis illius peiora peioribus.

MATTHAEI duodecimo: Tunc vadit, & aſſumit, &cæ. vt apud Lucam.

C IACOBI primo. Peccatum cùm conſummatum fuerit, generat mortem.

PSALMO trigeſimotertio: Mors peccatorum peſſima.

AD Romanos ſexto: Stipendia peccati mors.

MATTHAEI ſeptimo: Diſcedite à me qui operamini iniquitatem.

ET capite vigeſimoquinto: Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius.

LVCAE decimotertio: Diſcedite à me omnes operarij iniquitatis.

PSALMO ſexto: Diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem.

D EZECHIELIS decimooctauo: Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem ſecundùm omnes abominationes, quas operari ſolet impius, nunquìd viuet? omñes iuſtitiæ eius quas fecerat, non recordabuntur: in præuaricatione, qua præuaricatus eſt, & in peccato ſuo quod peccauit, in ipſis morietur. Et dixiſtis: Non eſt æqua via Domini. Audite ergò domus Iſrael: Nunquìd via mea non eſt æqua, & non magis viæ veſtræ prauæ ſunt? Cùm enim auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, et fecerit inquitatem, morietur in

in eis: in iniuſtitia, quam operatus eſt, morietur.

Et capite trigeſimotertio: Iuſtitia iuſti non liberabit eum in quacunque die peccauerit: & impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuerſus fuerit ab impietate ſua: & iuſtus non poterit viuere in iuſtitia ſua, in quacunque die peccauerit. Etiam ſi dixero iuſto, quòd vita viuat, & cõfiſus in iuſtitia ſua fecerit iniquitatem, omnes iuſtitiæ eius obliuioni tradentur, & in iniquitate ſua quam operatus eſt, in ipſa morietur.

Ivdith quinto: Quotieſcunquè (ait dux Achior ad Holophernem) præter ipſum Deum ſuum alterum coluerunt, dati ſunt in prædam, & in gladiũ, & in opprobrium. Quotieſcunquè autem pœnituerunt ſe receſſiſſe à cultura DEI ſui, dedit eis Deus cæli virtutem reſiſtendi. Deniquè Chananæum regem, et Iebuſæum, et Pherezæum, et Hethæum, et Heuæum, et Amorrhæum, et omẽs potentes in Heſebon proſtrauerunt, et terras eorum et ciuitates eorum ipſi poſſederunt: et vſquedùm non peccarent in conſpectu Dei ſui, erant cum illis bona. Deus enim illorum odit iniquitatem. Nam et ante hos annos cùm receſſiſſent à via, quam dederat illis Deus, vt ambularent in ea, exterminati ſunt prælijs à multis nationibus, et plurimi eorum captiui abducti ſunt in terram nõ ſuam. Nupèr autem reuerſi ad Dominum Deum ſuum ex diſperſione qua diſperſi fuerant, adunati ſunt, et aſcenderunt montana hęc omĩa, et iterùm poſſidẽt Hieruſalem, vbì ſunt ſancta ſanctorum.

Exodi trigeſimotertio: Reſpondit Dominus: Qui peccauerit mihi, delebo eum de libro meo. Ego in die vltionis viſitabo et hoc peccatum eorum.

Nvmerorvm decimoquarto: Omnes homines qui viderunt maieſtatem meam, et ſigna quæ feci in Aegypto et

in ſolitudine, et tentauerunt me iam per decem vices, nec obedierunt voci meæ, non videbunt terram, pro qua iuraui Patribus eorum: nec quiſquam ex illis qui detraxit mihi, intuebitur eam. Querelas filiorum Iſrael audiui: Dic ergò eis, Viuo ego, ait Dominus, ſicut locuti eſtis audiente me, ſic faciam vobis. In ſolitudine hac iacebunt cadauera veſtra.

ECCLESIASTICI vigeſimoprimo: Quaſi rhomphæa bis acuta omnis iniquitas. plagæ illius non eſt ſanitas.

PSALMO decimo: Pluet ſuper peccatores laqueos, ignis et ſulphur et ſpiritus procellarum, pars calicis eorum.

LVCAE decimoſexto: Mortuus eſt autem et diues, et ſepultus eſt in inferno. Eleuans autem oculos ſuos, cùm eſſet in tormentis, vidit Abraham à longè, et Lazarum in ſinu eius. Et ipſe clamans, dixit: Pater Abraham, miſerere meî, et mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aquam, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.

E GENESIS quarto: Dixit Dominus ad Cain: Maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuũ, et ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua. Cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos: vagus et profugus eris ſuper terram.

EXODI decimoquarto: Fugientibusque Aegyptijs occurrerunt aquæ, et inuoluit eos Dominus in medijs fluctibus. Reuerſæque ſunt aquæ, et operuerunt currus et equites cuncti exercitus Pharaonis, qui ſequentes ingreſſi fuerant mare, nec vnus quidem ſuperfuit ex eis.

DANIELIS quarto: Vox de cęlo ruit: Tibi dicitur, Nabuchodonoſor rex, Regnum tuum tranſibit à te, et ab hominibus eijcient te, et cum beſtijs et feris erit habitatio tua: fœnum quaſi bos comedes, et ſeptem tempora mutabuntur ſuper te, donèc ſcias, quòd dominetur excelſus in regno hominum, et cuicunque voluerit, det illud. Eadem hora ſermo,

mo completus eſt ſuper Nabuchodonoſor, et ex hominibus abiectus eſt, et fœnum vt bos comedit, et rore cæli corpus eius infectum eſt : donèc capilli eius in ſimilitudinem aquilarum creſcerent, & vngues eius quaſi auium.

GENESIS decimonono: Igitur Dominus pluit ſuper Sodomam & Gomorrham ſulphur & ignem à Domino de cęlo. & ſubuertit ciuitates has, & omnem circà regionem, vniuerſos habitatores vrbium, & cuncta terræ virentia.

EZECHIELIS decimoſexto: Eccè hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & ocium ipſius & filiarum eius : & manum egeno & pauperi non porrigebant. Et eleuatæ ſunt, & fecerunt abominationes coram me, & abſtuli eas, ſicut vidiſti.

EXODI ſeptimo, octauo, nono, decimo, ac duodecimo, horrendæ atque grauiſsimæ recenſentur plagæ decem, quibus Dominus Aegyptios affecit, eô quòd non paruërit Pharao rex Aegypti Domino, vt populum Iſraël abire ſineret ex Aegypto.

DEVTERONOMII trigeſimoſecundo : Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit vſque ad inferni nouiſſima: deuorabitque terram cum germine ſuo, & montium fundamenta comburet. Congregabo ſuper eos mala, et ſagittas meas complebo in eis. Conſumentur fame, et deuorabunt eos aues morſu amariſſimo: dentes beſtiarum immittam in eos, cum furore trahentium ſuper terram, atq; ſerpentium. Foris vaſtabit eos gladius, et intùs pauor, iuuenē ſimul ac virginem, lactentē cum homine ſene. Et dixi, Vbinàm ſunt? ceſſare faciam ex hominibus memoriam eorum.

NVMERORVM decimoſexto: Sufficiat vobis, (inquit Core cum ſuis numero 250.) quia omnis multitudo ſanctorum eſt, et in ipſis eſt Dominus: Cur eleuamini ſuper po-

pulũ Domini? Locutuſque Dominus ad Moyſen et Aaron, ait: Separamini de medio congregationis huius, vt eos repentè diſperdam. Et paulò pòſt: Surrexitque Moyſes, et abijt ad Dathan et Abiron: et ſequentibus eum ſenioribus Iſrael, dixit ad turbam: Recedite à tabernaculis hominum impiorum, et nolite tangere quæ ad eos pertinent, nè inuoluamini in peccatis eorum. Et poſt pauca: Confeſtìm igitur vt ceſſauit loqui, dirupta eſt terra ſub pedibus eorum: et aperiens os ſuum, deuorauit illos cum tabernaculis ſuis et vniuerſa ſubſtantia eorum. Deſcenderuntque viui in infernum, operti humo, et periêrunt de medio multitudinis. At verò omnis Iſrael qui ſtabat per gyrum, fugit à clamore pereuntium, dicens: Nè fortè et nos terra deglutiat. Sed et ignis egreſſus à Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros qui offerebant incenſum. Et quibuſdam interpoſitis: Murmurauit autem omnis multitudo filiorum Iſrael, ſequenti die contra Moyſen et Aaron dicens: Vos interfeciſtis populum Domini. Cumque oriretur ſeditio, et tumultus increſceret, Moyſes et Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis. Quod poſtquàm ingreſſi ſunt, operuit nubes tabernaculum, et apparuit gloria Domini. Dixitque Dominus ad Moyſen: Recedite de medio huius multitudinis: etiam nũc delebo eos. Cumque iacerent in terra, dixit Moyſes ad Aaron: Tolle thuribulum, et hauſto igne de altari, mitte incẽſum deſupèr, pergens citò ad populum, vt roges pro eis: iam enim egreſſa eſt ira à Domino, et plaga deſæuit. Quod cùm feciſſet Aarõ, et cucurriſſet ad mediam multitudinem, quã iã vaſtabat incendiũ, obtulit thymiama: et ſtans inter mortuos ac viuẽtes, pro populo deprecatus eſt, et plaga ceſſauit. Fuerũt aũt qui percuſſi ſunt, quatuordecim millia hominũ, et ſeptingenti, abſque his qui periêrant in ſeditione Core.

PA-

PATRES.

B BERNARDVS ſermone tertio in Natali Domini: Agnoſce ô homo quàm grauia ſunt vulnera, pro quibus neceſsè eſt Dominum CHRISTVM vulnerari. Si non eſſent hæc ad mortem, & ad mortem ſempiternam, nunquàm pro eorum remedio Dei filius moreretur. Peccati grauitas ex difficultate remedij colligitur.

1 C CHRYSOSTOMVS homilia vigeſimaquarta in Matthæum: Qui in gehenna vritur, cælorum etiam regnum prorſùs amittit: quæ certè pœna maior eſt, quàm cruciatus ille flammarum. Noui autem quòd plurimi pertimeſcant tantùm gehennam, ego tamen illius gloriæ amiſsionem multò amarius, quàm ipſius gehennæ dico eſſe ſupplicium. Si verò id non poſſum ſermone mõſtrare, nihil eſt omninò mirandum. Neque enim nouimus illorum beatitudinem præmiorum, vt infelicitatem quoquè de eorum amiſsione perſpicuè ſcire poſſimus. Cæterùm Paulus qui iſta cognita habebat, certiſsimè nouit, quoniam excidere à DEI gratia, omnium ſit profectò miſerrimum. Et poſt pauca: Intolerabilis quidem res eſt etiam gehenna: quis neſciat? & ſupplicium illud horribile: tamen ſi mille aliquis ponat gehennas, nihil tale dicturus eſt, quale eſt à beatæ illius gloriæ honore repelli, exoſumq́; eſſe CHRISTO, & audire ab illo, Non noui vos: atque argui, quòd eſurienti & ſitienti negauerimus cibum & potum. Eſt enim ſatius, mille fulmina ſuſtinere, quàm vultum illum manſuetudinis pietatiſq́; plenum, nos tamen auerſantem, videre, & illos placidiſsimos oculos nequaquàm nos adſpicere ſuſtinentes. Intolerabilior amiſſio gloriæ, quàm gehennæ ſupplicium. A beata gloria repelli. Matt. 7. & 25.

2 IDEM homilia quadrageſimaoctaua ad populum Antiochenum: Intolerabilis gehenna, confiteor, & multùm intolerabilis: tamen intolerabilior regni amiſsio, hoc cogitate. Regni amiſſio.

3 ITEM epiſtola quinta ad Theodorum lapſum: Sunt quidam abſurdi iudicij, ij duntaxàt amant effugiſſe gehennam: contrà ego multo durius eſſe tormentum quoddam aſſero, quàm gehenna eſt: hoc eſt, non aſſecutum eſſe tantam gloriam, & illinc elapſum eſſe. Nec opinor equidem tanto dolore lugendum de malis gehennæ, quanto neceſsè eſt caſum deplorare, quòd de cęlis excidimus, qui eſt nimirùm cruciatus omnium duriſsimus. De cælis excidere.

4 IDEM Chryſoſtomus homilia octaua ad populum Antiochenum: Talis eſt peccantium conſuetudo: omnia ſuſpecta habent, vmbras tremunt, omnem ſtrepitum timent, & quenque putant cõtra ſe venire: & alijs alia inter ſe differentibus, peccati ſibijpſis con-

Peccatum affert metum magnum.

ſcij, putāt illos de ſe ſermocinari. Talis res peccatum eſt, nullo prodit arguente, nullo condemnat accuſante, pauidum facit & timidum peccatorem, ſicut iuſtitia contrarium. Audi igitur, quo modo & huius pauorem, & illius libertatem ſcriptura deſignauit: Fugit impius perſequente nemine, inquit. Quo modo perſequente nemine fugit? Intùs habet agentem conſcientiæ accuſatorem, & hunc vbiquè circunfert: & ſicut ſeipſum non poteſt fugere, ſic nec intrinſecùs ipſum agitantem: ſed quocunquè abeat, flagellatur, & vulnus habet immedicabile. At non talis iuſtus: ſed qualis, audi: Iuſtus tanquàm Leo, inquit, confidit.

Proue. 28. Conſcientia accuſans. Ibid.

5 PRAETEREA homilia decimaſeptima in Geneſim: Nihil peccato peius. Ipſum enim vt introiërit, non ſolùm confuſione totos nos replet, ſed & inſipientes facit eos, qui anteà intellectu & ſapientia multa præditi fuerant.

Peccatū inſipiētes facit. Peccato nihil immundius. Pſal. 37.

6 ET homilia quinquageſimaprima in Ioannem: Nihil peccato ſordidius, nihil immundius, cuius naturam Propheta interpretatus, clamabat: Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ.

Ioan. 5.

7 ITEM homilia trigeſimaſeptima in Ioannem ſuper ea verba, Eccè ſanus factus es, iam noli peccare, nè deterius aliquid tibi contingat: Res profectò grauis eſt peccatum, grauis inquam res, & animi pernicies, vt nonnunquàm vi & exuperantia ſua corpora quoquè inficiat. Breui peccatum patratur, morbi tormenta diuturna ſunt. Si grauem priorum ſcelerum pœnam dedimus, deindè in eadem inciderimus, dabimus longè maiorem: & meritò ſanè. Qui enim ſupplicio non fit melior, tanquàm ſtupidus quidem & contemptor, grauiorem ſibi pœnam præparat. Ipſum nanque peccatum, ſemèl lapſum, ſatìs ſuperq; cohibere, & ſapientiorem reddere debebat, nè iterùm in idem prolaberetur. Quòd ſi poſt datas pœnas in eadem iterùm crimina prolapſi, grauiori pœna afficimur: quid his ſperandum eſt, † qui in ipſo ſupplicio in ijſdem ſceleribus pertinaciter perſeuerant? Et qua gratia, inquies, non omnes puniuntur? Etenim multos videmus, & quidem ſceleſtiſsimos, bona corporis valetudine, & proſpera fortuna laſciuientes: nolimus propterea eos admirari, ſed deplorare potiùs: quòd enim in hac vita nihil aduerſi patiuntur, maioris in futura ſupplicij eſt argumentum. Hoc & Paulus his verbis ſignificauit: Dum iudicamur à Domino, corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur. Hic enim correctio eſt, illic ſupplicium.

Peccatū etiam corpora inficit. † nullo affecti ſupplicio, Peccātium in hac vita proſpitas, cuius argumētū ſit. 1. Corint. 11.

8 IDEM Chryſoſtomus homilia vigeſimaoctaua in epiſtolam

ad Romanos: Peccatum dæmone peius eijciamus. Dæmon ſiquidem non omninò ſpoliat regno cælorum: ſed ſubindè fit, vt & proſit modeſto ac vigilanti. Peccatum verò omninò excludit: Voluntarius quippe dæmon eſt peccatum, ſpontanea inſania. Peccatũ dæmone peius. Peccatum eſt voluntarius dæmon.

9 RVRSVS homilia quadrageſimaprima in Acta Apoſtolorum: Non eſt ità magnum, à dæmone liberari, vt eripi à peccato. Dæmon non prohibet regnum cælorum aſſequi, licèt cooperetur, inuitus quidem.

10 ITEM homilia de Iona Propheta: Nihil graue æquè & oneroſum inuenies, quàm peccatum. & ideò Zacharias plumbo peccatum figurauit: & Dauid naturam eius deſcribens, ait: Iniquitates meæ ſuperauerunt caput meum, ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me. Peccati grauitas. Zach 5. Pſal. 37.

11 BASILIVS homilia in Pſalmum trigeſimumtertium: Omni in CHRISTVM credenti angelus aſsiſtit, niſi illum à nobis per improbas actiones profligauerimus. Velut enim fumus apes fugat, & fœdus odor columbas expellit: ſic angelum vitæ noſtræ cuſtodem abigit multa lachrymarum adſpergine dignum ac graueolẽs peccatum. Peccatũ abigit cuſtodem angelum.

12 AVGVSTINVS in libro expoſitionis quarundam propoſitionum ex epiſtola ad Romanos, propoſitione quadrageſimaſecunda: Quòd autem ait, Venundatus ſub peccato: intelligendum eſt, quòd vnuſquiſque peccando animam ſuam diabolo vendit, accepto tanquàm precio dulcedine temporalis voluptatis. Vndè & Dominus redemptor noſter dictus eſt, quia hoc modo quo dictum eſt, venditi eramus. Rom. 7. Peccãtes, diabolo animam vendũt viliſſimo precio.

V

Quæ via ad peccati foueam ducit?

A Tribus præcipuè[a] gradibus ad peccatum peruenitur: Suggeſtione, delectatione, conſenſu.

B Suggeſtione quidem hoſtis, dum nobis praua ingeritur cogitatio, ſiue tentatio à mundo, carne vel Satana: delectatiõe autem noſtra, dum animo

[a] Aug li 1. de ſerm Domini in mõte c. 23: & lib. 12. de Trinit. ca. 12. Greg hõ 16. in euãg. & li. 4 mora. c. 27.

mo iam nimiùm adlubeſcit, quod praua ſuggeſſit tentatio: demùm, & proprio conſenſu, dum in peccatum ipſum voluntas allecta conſentit deliberatè: Ex quo ſanè conſenſu peccatum iam [b] cõſummatur, vt hominem non modò immundum, iniquumq́; faciat, & ſpiritualiter occidat, verum etiam coram DEO gehennæ obnoxium reddat, etiamſi non ſemper opere perpetretur. Vndè non temerè dictum [c] eſt illud: In ſuggeſtione ſemen, in delectatione nutrimentum, in conſenſu perfectionem ineſſe peccati.

b Iacob. 1. b & ibidèm Beda. Tob. 4 a Rõ. 6. b Matt. 5 d

c Greg ad interrogationẽ et Auguſtini Cantuar.

C Quòd ſi exactiùs conſideremus, qui ſoleant gradus eſſe peccati, inprimìs oritur [d] ex ſuggeſtione cogitatio, ex cogitatione affectio, ex affectione delectatio, ex delectatione conſenſus, ex conſenſu operatio, ex operatione conſuetudo, ex cõſuetudiue deſperatio, ex deſperatione peccati defenſio, ex peccati defenſione gloriatio, ex gloriatione damnatio. Hęc eſt demùm longa illa & horrenda peccatorum catena: Hi [e] funes atque compedes, quibus adſtrictum hominem Satanas nunc in omne genus malorum, ac tandèm in tartaream abyſſum p̃cipitat infeliciſſimè. Atq; idcircò plurimùm refert, peccatorum gradus eiuſmodi atque propagines, nè fallamur atque periclitemur, ſtudioſè diſcernere & obſeruare.

d Vide Gregoriũ Magnũ lib. 4 moralium, cap. 27 & Iſidorũ lib 2. de ſummo bono, cap. 23.

e Prouer. 5. d Pſal. 118. h 2. Reg 22 a Vide Aug. li. 8. confeſſionum, cap. 5.

SCRI-

SCRIPTVRAE.

IACOBI primo: Vnuſquiſque tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus & illectus. Deindè concupiſcentia cùm conceperit, parit peccatum: peccatum verò cùm cõſummatum fuerit, generat mortem.

TOBIAE quarto: Caue nè aliquandò peccato conſentias, & prætermittas præcepta Domini Dei noſtri.

AD Romanos ſexto: Nõ ergò regnet peccatum in veſtro mortali corpore, vt obediatis concupiſcentijs eius.

MATTHAEI quinto: Omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri ſuo, Raca, reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.

PROVERBIORVM quinto: Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur.

PSALMO centeſimo decimooctauo: Funes peccatorum circumplexi ſunt me.

SECVNDI Regum vigeſimoſecundo Funes inferni circundederunt me: præuenerunt me laquei mortis.

PATRES.

1 A AVGVSTINVS libro primo de ſermone Domini in monte, capite vigeſimotertio: Sanè conſiderandum eſt, quòd non dixit, Omnis qui concupiuerit mulierem: ſed, Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam: id eſt, hoc fine & hoc animo attenderit, vt eam concupiſcat: quod iam non eſt titillari delectatione carnis, ſed plenè conſentire libidini, ità vt non refrænetur illicitus appetitus, ſed ſi facultas data fuerit, ſatietur. Nam tria ſunt, quibus impletur peccatum, ſuggeſtione, delectatione, & conſenſione. Suggeſtio, ſiue per memoriam fit, ſiue per corporis ſenſus, cùm aliquid videmus aut audimus, vel olfacimus, vel guſtamus, vel tangimus: Quo ſi frui delectauerit, delectatio illicita refrænanda eſt. Velut cùm ieiunamus, & viſis cibis, palati appetitus aſſurgit, non fit niſi delectatione: ſed huic tamen non conſentimus, ſi eam dominantis

Matth. 5.

Tribus impletur peccatũ.

rationis iure cohibemus. Si autem conſenſio facta fuerit, plenum peccatum erit. Notum autem DEO in corde noſtro, etiam ſi facto non innoteſcat hominibus. Ità ergò ſunt iſti gradus, quaſi à ſerpente ſuggeſtio fiat, id eſt, lubrico & volubili, hoc eſt, temporali corporum motu: quia & ſi qua talia phantaſmata intùs verſantur in anima, de corpore forinſecùs tracta ſunt: & ſi quis occultus præter iſtos quinque ſenſus motuſq; corporis animum tangit, eſt etiam ipſe † temporalis & lubricus: & ideò quanto illabitur occultiùs, vt cogitationem contingat, tanto conuenientiùs ſerpenti comparatur. Tria ergò hæc, vt dicere cœperam, ſimilia ſunt illi geſtæ rei, quæ in Geneſi ſcripta eſt, vt quaſi à ſerpente fiat ſuggeſtio & quædam ſuaſio: in appetitu autem carnali, tanquàm in Eua, delectatio: in ratione verò, tanquàm in viro, conſenſio: quibus peractis, tanquàm de paradiſo, hoc eſt, de beatiſsima luce iuſtitiæ, in mortem homo expellitur, iuſtiſsimè omninò. Non enim cogit qui ſuadet. Et omnes naturæ in ordine ſuo gradibus ſuis pulchræ ſunt, ſed de ſuperioribus, in quibus rationalis animus ordinatus eſt, ad inferiora non eſt declinandum. Nec quiſquam hoc facere cogitur, & ideò ſi fecerit, ſine iuſta defenſione punitur. Non enim hoc committit inuitus. Veruntamen delectatio ante conſenſionem vel nulla eſt, vel tam tenuis, vt propè nulla ſit. Cui conſentire, magnũ peccatum eſt, cùm illicita eſt. Cùm autem quiſque conſenſerit, committit peccatum in corde ſuo. Si autem etiam in factum proceſſerit, videtur ſatiari & extingui cupiditas: Sed poſteà cùm ſuggeſtio repetitur, maior accenditur delectatio: quæ tamen adhuc multo minor eſt, quàm illa quæ aſsiduis factis in cõſuetudinem vertitur. Hanc enim vincere difficilimum eſt: & tamen etiam ipſam conſuetudinem ſi ſe quiſque non deſerat, & Chriſtianam militiam non reformidet, illo duce atque adiutore ſuperabit: ac ſic in priſtinam † poteſtatem atque ordinem & vir CHRISTO, & mulier viro ſubijcitur. Sicut ergò tribus gradibus ad peccatum peruenitur, ſuggeſtione, delectatione, conſenſione: ità ipſius peccati tres ſunt differentiæ, in corde, in facto, in conſuetudine, tanquàm tres mortes. Vna quaſi in domo, id eſt, cùm in corde conſentitur libidini: altera iam prolata, quaſi extra portam, cùm in factum procedit aſſenſio: tertia, cùm vi conſuetudinis malæ tanquàm mole terrena premitur animus, quaſi in ſepulcro iam putens. Quæ tria genera mortuorum Dominum reſuſcitâſſe, quiſquis Euangelium legit, agnoſcit. Et fortâſſe conſiderat, quas differentias habeat etiam ipſa

vox

al. † corporalis

Suggeſtio cõparatur ſerpẽti, delectatio mulieri, conſenſus viro.

Illicitæ delectatiõi cõſentire, magnum peccatum eſt.

al. † pacem

vox reſuſcitantis, cùm alibi dicit: Puella, ſurge. Et alibi: Iuuenis, dico tibi, ſurge. Alibi, Infremuit in ſpiritu, & fleuit, & rursùs fremuit, & pôſt deindè voce magna exclamauit: Lazare, veni foràs. Matth. 9. Luc. 7. Ioan. 11.

2 IDEM libro duodecimo de Trinitate, capite duodecimo: Cùm huic intentioni mentis, quæ in rebus temporalibus & corporalibus propter actionis officium ratiocinãdi viuacitate verſatur, carnalis ille ſenſus vel animalis ingerit quandam illecebram fruendi ſe, id eſt, tanquàm bono quodam priuato & proprio, non tanquàm publico atque communi, quòd eſt incommutabile bonum: tunc velut ſerpens alloquitur fœminam: huic autem illecebræ conſentire, de ligno prohibito manducare eſt. Sed iſte conſenſus ſi ſola cogitationis delectatione contentus eſt, ſuperioris verò authoritate conſilij ità membra retinentur, vt nòn exhibeantur iniquitatis arma peccato: ſic habendum exiſtimo, velut cibum vetitum mulier ſola comederit. Si autem in conſenſione malè vtendi rebus quę per ſenſum corporis ſentiuntur, ità decernitur quodcunq; peccatum, vt ſi poteſtas ſit, etiam corpore compleatur, intelligẽda eſt illa mulier dediſſe viro ſuo ſecum ſimul edendum illicitum cibum. Neque enim poteſt peccatum non ſolùm cogitandum ſuauiter, verùm etiam efficaciter perpetrandum mente decerni, niſì & illa mẽtis intentio, penès quam ſumma poteſtas eſt, membra in opus mouendi, vel ab opere cohibendi, malæ actioni cedat & ſeruiat. Nec ſanè cùm ſola cogitatione mens oblectatur illicitis, non quidem decernens eſſe facienda, tenens tamen & voluens libenter, quæ ſtatìm vt attigerunt animum, reſpui debuerunt, negandum non eſt eſſe peccatum, ſed longè minus, quàm & ſi opere ſtatuatur implẽdum. Et ideò de talibus quoquè cogitationibus venia petenda eſt, pectusq; percutiendum, atque dicendum: Dimitte nobis debita noſtra: faciendum quoquè quod ſequitur, atque in oratione iungendum, Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Neque enim ſicut in illis duobus primis hominibus perſonam ſuam quiſque portabat, & ideò ſi ſola mulier cibum ediſſet illicitum, ſola vtiquè mortis ſupplicio plecteretur: Ità dici poteſt in homine vno, ſi delectationibus illicitis à quibus ſe continuò deberet auertere cogitatio, libenter ſola paſcatur, nec facienda decernantur mala, ſed tantùm ſuauiter in recordatione teneantur, quaſi mulierem ſine viro poſſe damnari: abſit hoc credere. Hæc quippe vna perſona eſt, vnus homo eſt, totus'que damnabitur, niſì hæc quæ ſine voluntate operandi, ſed tamen cum voluntate animum talibus oblectandi,

Serpens quòdò alloqtur fœminam. Mãducare de ligno vetito. Dare viro ſimul edendũ. Voluntaria oblectatio in cogitatione illicita, peccatum eſt. Matth. 6. Propter ſolã volũtatẽ oblectãdi ſe illicitis cogitationibus, damnamur.

Vide S. Thō. 12. q. 74. art. 8. ſolius cogitationis ſentiuntur eſſe peccata, per mediatoris gratiam remittantur.

Tribus modis peragitur tentatio.

3 GREGORIVS homilia decimaſexta in Euangelia: Sciendum nobis eſt, quia tribus modis tentatio agitur, ſuggeſtione, delectatione, & conſenſu. Et nos cùm tentamur, plerunquè in delectationem aut etiam in conſenſum labimur: quia de carnis peccato propagati, in nobiſipſis etiam gerimus vndè certamina toleramus. Deus verò qui in vtero virginis incarnatus, in mundum ſine peccato venerat, nihil contradictionis in ſemetipſo tolerabat. Tentari ergò per ſuggeſtiōem potuit, ſed eius mentem peccati delectatio non momordit. Atque ideò omnis diabolica illa tentatio forìs, non intùs, fuit.

Matth. 4.

4 IDEM libro quarto Moralium, capite vigeſimoſeptimo: Quatuor modis peccatum perpetratur in corde, quatuor conſummatur in opere. In corde nanque ſuggeſtione, delectatione, conſenſu, & defenſionis audacia perpetratur. Fit enim ſuggeſtio per aduerſarium, delectatio per carnem, conſenſus per ſpiritum, defenſionis audacia per elationem. Culpa enim quæ terrere mentem debuit, extollit, & deijciendo eleuat, ſed grauiùs eleuando ſupplantat. Vndè & illam primi hominis rectitudinem antiquus hoſtis his quatuor ictibus fregit. Nam ſerpens ſuaſit, Eua delectata eſt, Adam conſenſit: qui etiam requiſitus, confiteri culpam per audaciam noluit. Hoc verò in humano genere quotidiè agitur, quod actum in primo parente noſtri generis non ignoratur. Serpens ſuadet, quia occultus hoſtis mala cordibus hominum latenter ſuggerit: Eua delectata eſt, quia carnalis ſenſus, ad verba ſerpentis mox ſe delectationi ſubſternit: Conſenſum verò Adam mulieri præpoſitus præbuit: quia dum caro in delectationem rapitur, etiam à ſua rectitudine ſpiritus infirmatus inclinatur. Et requiſitus Adam, confiteri culpam noluit: quia videlicet ſpiritus, quo peccando à veritate diſiungitur, eo in ruinæ ſuæ audacia nequiùs obduratur. Eiſdem etiam quatuor modis, peccatum conſummatur in opere. Priùs nanque latens culpa agitur: poſtmodùm verò etiam ante oculos hominum ſine confuſione reatus aperitur: dehinc & in conſuetudinem ducitur: ad extremum verò vel falſæ ſpei ſeductionibus, vel obſtinatione miſeræ deſperationis enutritur.

Serpēs ſuadet. Eua delectatur. Adā cōſentit.

Gradus per quos deſcendit peccator ad profundū.

1 B BEDA in primum caput Iacobi: Tribus modis tentatio agitur: ſuggeſtione, delectatione, conſenſu. Suggeſtione hoſtis, delectatione autem, vel etiam conſenſu, noſtræ fragilitatis. Quòd ſi hoſte

Tribus modis agitur tentatio.

hoſte ſuggerente delectari aut conſentire peccato nolumus, tentatio ipſa nobis ad victoriam prouenit, qua coronam vitæ mereamur accipere. Si verò & hoſtis ſuggeſtione paulatim à recta intentione abſtrahimur, & vitio incipimus illici, delectando quidem offendimus, ſed necdùm lapſum mortis incurrimꝰ. At ſi delectationem concepti corde facinoris, etiam partus prauæ ſequitur actionis, nobis iam mortis reis, victor hoſtis abſcedit. Quod vt adſtruamus exemplis, tentatus eſt Ioſeph verbis Dominæ, ſed quia concupiſcentiam libidinis non habuit, ſuggeſtione tantùm, non etiàm delectatione vel conſenſu, tentari potuit: ideò victor euaſit. Tentatus eſt Dauid viſu vxoris alienæ, & quia necdùm carnis appetitum vicerat, à concupiſcentia ſua abſtractus & illectus eſt. Atque vbi conceptum ſcelus perfecit, reatum mortis etiam proprio ore iudicatus incidit, quam tamen pœnitendo euaſit. Tentatus eſt Iudas per philargyriam, & quia erat auarus, ab ipſa ſua concupiſcentia abſtractus & illectus, ad interitum conſentiendo decidit. Tentatus eſt Iob multipliciter: ſed quia nec poſſeſsiones, nec ſalutem corporis diuino amori præpoſuerat, tentari quidem ſuggeſtione hoſtili potuit, ſed conſentire vel ſaltem delectari peccato nullatenùs valuit. Quod ergò dicitur, Peccatum cùm conſummatum fuerit, generat mortem: reſpicit econtrariò ad hoc, quod ſupradictum eſt de eo qui ſuffert tentationem, quia cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. Sicut enim ille qui tentatus ſuperat, præmia vitæ meretur: ità nimirùm qui concupiſcentijs ſuis illectus, à tentatiōe ſuperatur, meritò ruinam mortis incurrit.

Gen. 39. · 2 Reg. 11. · 2. Reg. 12. · Matth. 26. · Iob 1. & 2. · Iacobi 1.

2 GREGORIVS Magnus in reſponſione ad vndecimā interrogationem Auguſtini Cantuarienſis Archiepiſcopi: Tribus modis impletur omne peccatum, videlicet, ſuggeſtione, delectatione, conſenſu. Suggeſtio quippe fit per diabolum, delectatio per carnem, conſenſus per ſpiritum: quia cùm primam culpam ſerpens ſuggeſsit, Eua velut caro delectata eſt, Adam velut ſpiritus conſenſit. Et neceſſaria eſt magna diſcretio, vt inter ſuggeſtionem, delectationem, & conſenſum iudex ſui animus præſideat. Cùm enim malignus ſpiritus peccatum ſuggerit in mente, ſi nulla peccati delectatio ſequatur, peccatum omnimodò perpetratum non eſt: Cùm verò caro delectari cœperit, tunc peccatum incipit naſci: Si autem etiam ad conſenſionem ex deliberatione deſcendit, tunc peccatum cognoſcitur perfici. In ſuggeſtione igitur peccati ſemen eſt, In delectatione fit nutrimentum, In conſenſu perfectio. Et ſæpè

Tribus modis impletur peccatum.

Conſenſione perficitur peccatum.

cõntingit, vt hoc quod malignus ſpiritus ſeminat in cõgitatione, caro in delectationem trahat, nec tamen animus eidem delectationi conſentiat. Et cùm caro ſine anima delectari nequeat, ipſe tamen animus carnis voluptatibus reluctans, in delectatione carnali aliquo modo ligatur inuitus, vt ei ex ratione contradicat, nec conſentiat, & tamen delectatione ligatus ſit, ſed ligatum ſe vehementer ingemiſcat. Vndè & ille cæleſtis exercitûs præcipuus miles gemebat, dicens: Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati, quæ eſt in membris meis. Si autem captiuus erat, minimè pugnabat. Quapropter & captiuus erat, & captiuus non erat, & pugnabat. Igitur legi mentis, lex quæ in membris eſt, repugnabat. Pugnabat autem, quapropter captiuus nõ erat. Eccè itaque homo, eſt, vt ità dixerim, & captiuus, & liber: Liber, ex iuſtitia quã diligit: captiuus, ex delectatione quam portat inuitus.

Rom. 7.

1 C GREGORIVS Magnus libro quarto Moralium, capite vigeſimoſeptimo, vt ſuprà hàc eadem quæſtione A.

2 ISIDORVS Epiſcopus, libro ſecundo de ſummo bono, capite vigeſimotertio: Iſtis fomitibus quaſi quibuſdã gradibus coaleſcit omne peccatum. Cogitatio nanque praua delectationem parit, delectatio conſenſionem, conſenſio actionem, actio conſuetudinem, conſuetudo neceſsitatem: ſicq; his vinculis homo implicatus, quadam catena vitiorum tenetur adſtrictus: ità vt ab ea euelli nequaquàm valeat, niſi diuina gratia manum iacentis apprehendat. Peccatum admittere, cadere eſt in puteum: conſuetudinem verò peccandi facere, os putei eſt coanguſtare, nè is qui cecidit, valeat exire. Sed interdùm etiam tales Deus liberat, dum eorum deſperationem ad conuerſionem libertatis commutat. Ipſo enim miſerante peccata dimittuntur: quo protegante fit, nè in deterius peccando eatur. Nequiſsimum eſt peccare, peius eſt peccandi conſuetudinem facere. Ab illo facilè, ab hoc cum magno labore reſurgitur, dum malæ conſuetudini repugnatur. Malè agendi conſuetudinem, receſſum eſſe Propheta aſſerit in profundum, cuius vſu quaſi quadam lege homo tenetur adſtrictus, vt etiam quandò non vult, peccatum admittat. A lapſu verò citò reſurgere, non eſt in profundum ire. Apoſtolus legem peccati dicit eſſe in membris ſuis, quæ lex conſuetudo eſt, quam peccando concipimus, & non ab ea cùm volumus diſcedimus: quia iam neceſsitatis vinculo per conſuetudinem retinemur.

Gradus peccatorum.

Catena vitiorum.

Peccandi cõſuetudo.

3 AVGV-

3 AVGVSTINVS libro octauo confeſsionum, capite quinto: Cui rei ego ſuſpirabam ligatus, nō ferro alieno, ſed mea ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & indè mihi catenam fecerat, & conſtrinxerat me. Quippe ex voluntate peruerſa, facta eſt libido: & dum ſeruitur libidini, facta eſt conſuetudo: & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſsitas. Quibus quaſi anſulis quibuſdam ſibimet innexis, vndè catenam appellauit, tenebat me obſtrictum dura ſeruitus. Et poſt nonnulla: Fruſtrà condelectabar legi tuæ ſecundùm interiorem hominem, cùm lex alia in membris meis repugnaret legi mentis meæ, & captiuum duceret in lege peccati, quæ in membris meis erat. Lex enim peccati, eſt violentia conſuetudinis, qua trahitur & tenetur etiā inuitus animus, eo merito, quo in eam volens illabitur.

Catena peccatorum. Rom. 7. Lex peccati eſt violentia cōſuetudinis.

4 GREGORIVS libro vigeſimoquinto Moralium, capite duodecimo: Omne peccatum quod tamen citiùs pœnitendo non tergitur, aut peccatum eſt & cauſa peccati, aut peccatum & pœna peccati: Peccatum nanq; quod pœnitentia non diluit, ipſo ſuo pondere mox ad aliud trahit.

Peccatū vnū trahit ad aliud.

VI

Quomodò peccata facilè deuitantur?

A Primùm quidem, ſi quæ peccatis mala & pericula ſuccedant, prouideamus: deindè, ſi illorum initijs prauiſque ſuggeſtionibus, quibus ad peccandum facilè ſolicitamur, ſtatìm [a] occurramus atque repugnemus fortiter: poſtremò, ſi [b] virtutes peccatis contrarias exercitare nitamur, CHRISTO in his omnibus auxiliante.

a Pſal. 136. b Iacobi 4. b 1 Pet. 5 c b Rō. 12 a b c Eph 4 a e f g Philip. 4. b

B Monet igitur Eccleſiaſticus, [c] *Poſt concupiſcentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere. Si præſtes animæ tuæ concupiſcentias eius, faciet te in gaudium inimi-*

c Eccl. 18. d

micis tuis. Vndè diuinum etiam oraculum pronũciat: [d] *Nonne ſi benè egeris, recipiès? ſi autem malè, ſtatìm in foribus peccatum aderit: ſed ſub te erit appetitus, & tu dominaberis illius.* Atque hîc locum habet armatura [e] ſpiritualis, qua vult Paulus CHRISTI milites aduersùs peccatum & inſidias omnes diaboli eſſe munitos, vt peccato repugnare, in die malo reſiſtere, & omnia tela nequiſſimi extinguere poſſint.

d Gen. 4. a

e Epheſ. 6. b c Heb 12. b

SCRIPTVRAE.

ECCLESIASTICI decimooctauo & Geneſis quarto, vt in textu.

PSALMO centeſimo trigeſimoſexto: Beatus qui tenebit & allidet paruulos ſuos ad petram.

IACOBI quarto: Subditi eſtote Deo: reſiſtite autem diabolo, & fugiet à vobis. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis.

PRIORIS Petri quinto: Aduerſarius veſter diabolus tanquàm leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Cui reſiſtite fortes in fide: ſcientes eandem paſſionem ei quę in mũdo eſt, veſtræ fraternitati fieri.

AD Romanos duodecimo: Obſecro itaque vos fratres per miſericordiam Dei, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum. Et nolite conformari huic ſeculo: ſed reformamini in nouitate ſenſûs veſtri, vt probetis quæ ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. Dico enim per gratiam quæ data eſt mihi, omnibus qui ſunt inter vos, non plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem, vni-

cui-

cuique ſicut Deus diuiſit menſuram fidei. Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent : ità multi vnum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra. Odientes malum, adhærentes bono. Charitatem fraternitatis inuicèm diligentes. Honore inuicèm præuenientes, Solicitudine nō pigri. Spiritu feruentes, Dominò ſeruientes. Spe gaudentes, In tribulatione patientes. Orationi inſtantes. Neceſſitatibus ſanctorum communicantes. Hoſpitalitatem ſectantes. Benedicite perſequentibus vos: benedicite, & nolite maledicere. Gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Idipſum inuicèm ſentientes. Non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes. Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos. Nulli malum pro malo reddentes. Prouidentes bona non tantùm coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus. Si fieri poteſt, quòd ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes. Non voſmetipſos defendentes, chariſſimi, ſed date locum iræ. Scriptum eſt enim : Mihi vindictam, ego retribuam, dicit Dominus. Deut. 32. Prou. 25. Sed ſi eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potùm da illi. Hoc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput eius. Noli vinci à malo, ſed vince in bono malum.

AD Epheſios quarto: Obſecro itaque vos ego vinctus in Domino, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati eſtis, cum omni humilitate & manſuetudine, cum patientia, ſupportantes inuicèm in charitate, ſoliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. Deponite vos, ſecundùm priſtinam conuerſationem veterem hominem, qui corrumpitur ſecundùm deſideria erroris. Renouamini autem ſpiritu mentis veſtræ, & induite nouum hominem, qui ſecūdùm Deum creatus eſt, in iuſtitia & ſanctitate veritatis. Propter quod

deponentes mendacium, loquimini veritatem vnuſquiſque cum proximo ſuo : quomiam ſumus inuicèm membra. Iraſcimini, & nolite peccare. Sol non óccidat ſuper iracundiam veſtram. Nolite locum dare diabolo. Qui furabatur, iam non furetur: magìs autem laboret, operando manibus ſuis quod bonum eſt, vt habeat vndè tribuat neceſſitatem patienti. Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat: ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, vt det gratiam audientibus. Et nolite contriſtare Spiritum ſanctum Dei, in quo ſignati eſtis in die redemptionis. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à vobis cum omni malitia. Eſtote autem inuicèm benigni, miſericordes, donantes inuicèm, ſicut & Deus in Chriſto donauit vobis.

Ad Philippenſes quarto: Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus. Dominus propè eſt. Nihil ſoliciti ſitis: ſed in omni oratione & obſecratione cum gratiarum actione petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum. Et pax Dei quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra & intelligentias veſtras in Chriſto Ieſu. De cætero fratres, quæcunque ſunt vera, quæcunque pudica, quæcunque iuſta, quæcunque ſancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ, ſiqua virtus, ſiqua laus diſciplinæ, hæc cogitate. Quæ & didiciſtis, & accepiſtis, & audîſtis, & vidiſtis in me.

Ad Epheſios ſexto: De cætero fratres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius. Induite vos armaturam Dei, vt poſſitis ſtare aduersùs inſidias diaboli: quoniam non eſt nobis colluctatio aduersùs carnem & ſanguinem: ſed aduersùs principes & poteſtates, aduersùs mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus. Propterea accipite armaturam Dei, vt poſſitis reſiſtere

in

in die malo, & in omnibus perfecti ſtare. State ergò ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam iuſtitiæ, & calceati pedes in præparationem Euangelij pacis: in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere. & galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus, (quod eſt verbum Dei) per omnem orationem & obſecrationem orantes omni tempore in ſpiritu: & in ipſo vigilantes in omi inſtantia, & obſecratiõe pro omnibus ſanctis & pro me.

Ad Hebræos duodecimo: Recogitate eum qui talem ſuſtinuit à peccatoribus aduersùm ſemetipſum contradictionẽ: vt nè fatigemini, animis veſtris deficientes. Nondùm enim vſque ad ſanguinem reſtitiſtis, aduersùs peccatum repugnantes.

DE SEPTEM PECCATIS CAPITALIBVS.

I

Quæ ſunt peccata præcipuè animaduertenda?

EA nimirùm, quæ dicuntur Capitalia, quòd ſint velutì fontes vel capita reliquorum, & è quibus velut ex corrupta radice, peſtiferi planè fructus naſcuntur, & longa quaſi ſtirpe omis generis vitia, turpitudines, ſcandala, damna, corruptelę, ac peſtes humani generis deſcendunt, & vi magna profluunt.

II

Quot ſunt peccata eiuſmodi capitalia?

De his Greg. lib. 31. Moral. cap. 31. & Caſſianus collatione 5 Item lib. 5. & ſequentib.

Septem, quæ ſic numerantur: Superbia, Auaritia, Luxuria, Inuidia, Gula, Ira, Acedia. Sed vt hæc maximo ſemper odio perſequenda fugiendaque, ſic Virtutes ſeptem, quæ peccatis illis opponuntur, ſummo quidem ſtudio & amore, ſi vitam animæ quærimus, ſunt conſectandæ. Superbiæ contraria eſt [a] Humilitas, Auaritiæ [b] Liberalitas, Luxuriæ [c] Caſtitas: cum Inuidia pugnat [d] Charitas, Gulæ opponitur [e] Abſtinentia, Iræ [f] Patientia: demùm Acediç Deuotio, [g] ſeu pia ſedulitas, ſedulaque pietas aduerſatur.

a Coloſſ. 3 b
b 2 Cor. 9. b
c Act. 24. g
d 1. Cor. 13. b
e Eccl 31. b d
f Hebr. 10. g
g 1. Cor. 15. g

SCRIPTVRAE.

Ad Coloſſenſes tertio: Induite vos ergò ſicut electi DEI, ſancti & dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem &c.

Posterioris ad Corinthios nono: Neceſſarium exiſtimaui rogare fratres, vt perueniant ad vos, & præparent repromiſſam benedictionem hanc paratam eſſe ſic quaſi benedictionem, non tanquàm auaritiam. Hoc autem dico, Qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Vnuſquiſque prout deſtinauit in corde ſuo, non ex triſtitia aut ex neceſſitate: hilarem enim datorem diligit Deus.

Actorvm vigeſimoquarto: Diſputante autem illo (Paulo) de iuſtitia & caſtitate &c.

Prio-

Prioris ad Corinthios decimotertio: Charitas patiens eſt, benigna eſt, &c.

Ecclesiastici trigeſimoprimo: Vtere quaſi homo frugi his quę tibi apponuntur, vt non, cùm manducas multùm, odio habearis. Ceſſa prior cauſa diſciplinæ: & noli nimius eſſe, nè fortè offendas. Et ſi in medio multorum ſediſti, prior illis nè extendas manum tuam: nec prior poſcas bibere. Quàm ſufficiens eſt homini erudito vinum exiguũ, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non ſenties dolorem. Ignis probat ferrum durum: ſic vinum corda ſuperborum arguet in ebrietate potatum. Aequa vita hominibus vinum in ſobrietate: ſi bibas illud moderatè, eris ſobrius. Vinum in iucunditatem creatum eſt, & nõ in ebrietatem ab initio. Exultatio animæ & cordis, vinũ moderatè potatum. Sanitas eſt animæ & corpori ſobrius potus. Vinum multùm potatum, iritationem & iram & ruinas multas facit. Amaritudo animæ, vinum multùm potatum. Ebrietatis animoſitas, imprudentis offenſio, minorans virtutem, & faciens vulnera.

Ad Hebræos decimo: Patientia vobis neceſſaria eſt, vt voluntatem Dei facientes, reportetis promiſſionem.

Prioris ad Corinthios decimoquinto: Itaque fratres mei dilecti, ſtabiles eſtote & immobiles, abundantes in opere Domini ſemper, ſcientes quòd labor veſter non eſt inanis in Domino.

III

Quid eſt ſuperbia, & quas gignit filias?

A Superbia [a] eſt inordinatus appetitus excellentiæ, ſiue intùs lateat in animo, ſiue extrinſecùs etiam ſeſe prodat.

a Vide Chryſ. hõ. 43. ad pop. Antioch. Bernard. de grad. humil. Greg. 34 moral. ca. 17. & ſeq. & li. 23. cap. 7. Proſp ad Demetr. Iſido. de ſummo bono l. 2. c. 38.

b Greg. lib. 31. Moral. ca. 31. Proſper lib. 3. de vita contemp. cap. 2.
c Deut. 17. c Sapient. 5. b Matth. 23. c d Prou. 13 b Gene. 49. a Prou. 6. c 1. Tim 5. b
d Tob. 4. c
e Eccl. 10 b
f Iacobi 4. b 1. Pet 5. b
g Eccl. 10. a
Ibidèm e
Ibidèm b

B Hæc vitiorum quidem omnium mater, princeps ac [b] regina eſt: quæ præcipuè infelicem hanc ſobolem gignit, [c] Inobedientiàm, iactantiam, hypocriſim, contentionem, pertinaciã, diſcordiam, curioſitatem.

C Vt autem delictum hoc maximum caueatur, Tobias in hunc modum admonet: [d] *Superbiam nunquàm in tuo ſenſu, aut in tuo verbo dominari permittas. In ipſa enim* [e] *initium ſumpſit omnis perditio.* Hinc Apoſtolica illa doctrina: [f] *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.* Immò ſi Eccleſiaſtico credimus, [g] *Odibilis eſt coram Deo & hominibus ſuperbia. Radices gentium ſuperbarum areſecit Deus, & plantauit humiles ex ipſis gẽtibus. Quid ergò ſuperbis terra & cinis?*

SCRIPTVRAE.

TOBIAE quarto: Eccleſiaſtici decimo: Iacobi quarto: prioris Petri quinto, vt in textu.

DEVTERONOMII decimoſeptimo: Qui autem ſuperbièrit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo: ex decreto iudicis morietur homo ille, et auferes malum de Iſraël: cunctusq; populus audiens, timebit, vt nullus deincèps intumeſcat ſuperbia.

SAPIENTIAE quinto: Quid profuit nobis ſuperbia, aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Tranſièrunt omia illa tanquàm vmbra, et tanquàm nuncius præcurrens, etc.

MATTHAEI vigeſimotertio: Qui maior eſt veſtrûm, erit miniſter veſter. Quis autem ſe exaltauerit, humiliabitur: et qui

& qui ſe humiliauerit, exaltabitur. Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes. propter hoc amplius accipietis iudicium. Væ vobis Scribę & Phariſæi hypocritę, quia ſimiles eſtis ſepulcris dealbatis, quæ à foris párent hominibus ſpecioſa, intùs verò plena ſunt oſſibus mortuorum & omni ſpurcitia. ſic & vos à foris quidem paretis hominibus iuſti, intùs autem pleni eſtis hypocriſi & iniquitate.

PROVERBIORVM decimotertio: Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt.

GENESIS quadrageſimonono: Maledictus furor eorũ, quia pertinax.

PROVERBIORVM ſexto: Sex ſunt quæ odit Dominus, & ſeptimum deteſtatur anima eius: Oculos ſublimes, Linguam mendacem, Manus effundentes innoxium ſanguinem, Cor machinans cogitationes peſſimas, Pedes veloces ad currendum in malum, Proferẽtem mendacia teſtem fallacem, Et eum qui ſeminat inter fratres diſcordias.

PRIORIS ad Timotheum quinto, repræhendens Apoſtolus viduas quaſdam adoleſcentiores: Non ſolùm (inquit) ocioſæ, ſed & verboſæ & curioſæ, loquentes quæ non oportet.

PATRES.

1 A CHRYSOSTOMVS homilia quadrageſimatertia ad populum Antiochenum: Quemadmodùm ſæui quidem venti, in tranquillum mare delati, totum ab imo ſubruunt, vt & arena cum vndis miſceatur: ſic & ambitio & turpis quæſtus animam ſubeuntes, omnia ſubuertunt. Excæcat mentis intuitum, præſertim gloriæ furor: nam pecunias quidem contemnere, volenti ſatìs eſt facilè: honorem autem à multis collatum deſpicere, multi laboris indiget, magnæ ſapientiæ, angelicæ cuiuſdam animæ, ipſum cæleſtis teſtudinis verticem tangentis. Cogita, cùm gloriam concupiſcis, quòd eam ſis aſſecutus, & diſce finem, & nihil inuenies. Cogita, quan-

Modus & ratio vanæ gloriæ cupiditatẽ reſtringẽdi

quantam ea res habeat iacturam, quot & qualibus bonis priuet. Labores quidem ſuſtinebit atque pericula, fructibus autem priuabitur & certaminum præmijs. Cùm aliquid boni faciens cogites, quòd & hominibus oportet oſtendere, & ſolicitus ſis vt videatur: cogita quòd Deus videt, & omnem illam extingues concupiſcentiam. De terra recede, & ad illud cæleſte reſpicias theatrum. Homines licèt laudauerint, mox tamen accuſant vel inuident, vel carpunt: vel ſi hoc non fecerint, nihil tamen omninò laudato proſunt. Deus tamen non ità, ſed gaudet noſtra laudans merita. Dixiſti rectè, plauſusq́ conſecutus es? Si adiuti quidem ſunt plaudentes, & mutati, & meliores effecti, prioribus abſtinuêre malis, verè gaudẽdum eſt, non iam collatis laudibus, ſed bona mirabiliq́; mutatione: ſi verè laudantes quidem & tumultuantes perſeuerant, nullum autem ex plauſibus fructum reportant, dolendum magìs eſt, quoniam hæc eis in iudicium cedunt & damnationem. Sed in pietate gloriam habes? Si verè quidem ſis pius, & tibi nihil conſcius ſis mali, oportet gaudere, non quoniam vidéris, ſed quoniam es. Si cùm ſis, multorum quidem gloriam concupiſcis, cogita quòd non hi nobis iudices erunt in illa die, ſed qui latentia perfectè nouit. Si verò tibi peccatorum conſcius, apud omnes mundus ſuſpicaris, non tantùm gaudere nõ oportet, verùm & dolere, & amarè gemere, diem continuè cogitantem, in quo omnia reuelantur, in quo abſcondita tenebrarum illuminantur. Honore delectaris? hunc repelle, ſciens quòd te debitorem conſtituit. Honorem tibi præbet nemo? & in hoc gaudendum eſt. Non enim cum alijs & hoc tibi Deus improperabit, quòd honore delectatus es. Hoc ſaltem lucraris, quòd maiori ſupplicio nón eris obnoxius. Anima nanque cupiens honorem & glorificari, non videbit regnum cælorum. Non meus eſt hic ſermo, ſed ſpiritus ſancti: Non videbit, licèt virtutem operetur: ait enim: Receperunt mercedem ſuam. Non prohibeo optare gloriam, ſed veram volo gloriam, quæ eſt à Deo: cuius laus eſt, inquit, non ex hominibus, ſed ex Deo. In abſcondito ſimus pij, non multo circundati faſtu, & oſtentatione, & ſimulatiõe. Ouis pellem abijciamus, ſed potiùs oues efficiamur. Nihil hominum gloria vilius. Dic enim mihi, ſi paruulorum videas puerorum multitudinem, lactentium dico, nunquìd ab eis gloriam concupiſces? ſic erga cunctos homines diſponaris propter gloriam. Idcircò cenodoxia dicitur: Nónne vides perſonas, quas in ſcena verſantes induuntur, quàm ſint pulchrę quidem, quàm verò ſplendidæ, quàm ad extremam

Matth 5.

Rom. 2.

Nihil hominum gloria vilius.

tremam

tremam pulchritudinis perfectionem effictæ? Potes mihi talem adſpectum in veritate monſtrare? Nequaquàm. Quia vacuæ ſunt, & imitantur pulchritudinem: pulchritudo tamen non ſunt. Similiter & gloria inanis. Cùm nolis gloriam contemnere, dic: Par Deo fio, ſi contempſero: & ſtatìm contemnes. Non enim poteſt gloriæ ſeruus homo, non omnium ſeruus eſſe, & ipſis ſeruilior mancipijs. Sicut eſt modeſtiæ principium ieiunium, id eſt, fundamentum & conſtitutio: ſic & peccati ſuperbia: & ab ea omne peccatum inchoatur. Ex ſuperbia naſcitur pauperum deſpectus, pecuniarum concupiſcentia, amor principatus, multæ deſiderium gloriæ. Elatus, etiam nec à maioribus, nedùm ab inferioribus, contumeliam pati ſuſtinet: qui verò contumelia non tolerat affici, neque malè pati ſuſtinebit. Qui nouit quòd Dei filius ſe tantum humiliauit, non extollitur. Si Deus contritum diligit ſpiritum, econtrà ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam: nullum itaque malum par elationi: hominem reddit dæmonem, contumeliatorem, blaſphemum, periurium: cędes facit & homicidia cupere. Elatus, ſemper in doloribus viuit, ſemper indignatur, ſemper mœret. Nihil eſt quod eius poſsit explere libidinem: ſi vel regem viderit ſupplicantem & adorantem, non eſt ſatiatus, ſed magìs accenſus. Sicut enim auari quanto plura ceperint, tanto pluribus egent: itidèm & ſuperbi, quanto maiori funguntur honore, tanto plus concupiſcunt. Iam naturæ terminos tranſcenderunt curioſi, & ſuperflua ſatagentes, quantumcunque paſsi fuerint, non ſiſtunt. Igitur quomodò ſuperbiam extinguere poſſumus? Si Deum agnoſcamus. Nam ſi ex ignorãtia Dei naſcitur, cùm ipſum agnouerimus, expellitur omnis inſolentia. Cogita gehennam, cogita multo meliores te: cogita quòd Deo pœnas debeas. Sed non potes iſta facere, es imbecillior: cogita præſentia, ipſam humanam naturam, quàm nihil ſit homo. Cùm videris in foro mortuum efferri, orphanos ſequentes filios, vxorem viduam plangentem, præſentium rerum vilitatem cogita, & quòd ab vmbra ſomnijsq́ nihil differunt. Sed non vis hoc: at cogita prædiuites in bellis temerè pereuntes: magnatum & illuſtrium domos conſidera nunc ſolo proſtratas: cõſidera quantũ potuerunt, & nunc nec eorũ quidẽ memoria remanet. Per ſingulos enim dies, ſi velis, horũ exẽpla reperies, magiſtratuũ ſucceſsiones, ꝓſcriptiões diuitũ. Cogita cùm dormis, q̃ ſis dignus: nónne vel minima beſtia te poſſet interimere? Multis enim à tecto frequẽter illata breuìs beſtiola vel oculum eruit, vel alicuius alterius piculi cauſam attulit.

Omne genus peccati ex ſuperbia naſcitur.

Pſal. 50.

1. Pet 5.

Hominẽ reddit dæmonẽ.

ſuperbia quomodò comprimatur.

2 BERNARDVS in tractatu de gradibus humilitatis, hos duodecim enumerat ſuperbiæ gradus: Curioſitatem, Leuitatem animi, Ineptam lætitiam, Iactantiam, Singularitatem, Arrogantiam, Præſumptionem, Defenſionem peccatorum, Simulatam confeſsionem, Rebellionem, Libertatem peccandi, Conſuetudinem peccandi.

3 GREGORIVS libro trigeſimoquarto Moralium, capite decimoſeptimo: Notandum quòd Leuiathan iſte, qui per corpoream beſtiam deſignatur, ſublimè videre deſcribitur: quia videlicet cordis ſuperbia cùm exteriùs vſque ad corpus extenditur, priùs per oculos indicatur. Ipſi quippe per faſtum tumoris inflati, quaſi ex ſublimi reſpiciunt, & quo ſe deprimunt, altiùs extollũt. Niſi enim ſuperbia per oculos quaſi per quaſdam ſe feneſtras oſtenderet, nequaquàm Deo Pſalmiſta dixiſſet: Populum humilem ſaluum facies, & oculos ſuperborum humiliabis. Et paulò pòſt: Vt Leuiathan iſte in cunctis quæ ſuperiùs dicta ſunt, caderet: ſola ſe ſuperbia perculit. Neque enim per tot illos vitiorum ramos areſceret, niſì per hanc priùs in radice putruiſſet. Scriptum eſt nanque: Omnis peccati initium ſuperbia. Per hanc enim ipſe ſuccubuit, per hanc ſe ſequentem hominem ſtrauit. Et poſt pauca: Sicut enim inferiùs radix tegitur, ſed ab illa rami extrinſecùs expanduntur: ità ſe ſuperbia extrinſecùs celat, ſed ab illa protinùs aperta vitia pullulant. Nulla quippe mala ad publicum prodirent, niſì hæc mentem in occulto ſtringeret. Hæc eſt quæ Leuiathan iſtius ſenſum ferueſcere ſicut ollam facit. Vndè & humanas mentes in quodam feruore inſaniæ concutit, ſed per aperta opera qualiter cõcuſsi animam euertat, oſtendit. Intùs nanque priùs ebullit in elatione, quod forìs poſtmodùm ſpumat in opere. ET capite decimooctauo: Alia vitia eas ſolummodò virtutes impetunt, quibus ipſa deſtruuntur: vt videlicet ira patientiam, gaſtrimargia abſtinentiam, libido continentiam expugnet. Superbia autem quam vitiorum radicem diximus, nequaquàm vnius virtutis extinctione contenta, contra cuncta animæ membra ſe erigit, & quaſi generalis ac peſtifer morbus corpus omne corrumpit. Et paulò pòſt: Quiſquis verò eius in ſe tyrannidem captiua mente ſuſceperit, hoc primum damnum patitur, quòd clauſo cordis oculo, iudicij æquitatem perdit. Nam cuncta quæ ab alijs benè geruntur, diſplicent: & ſola ei quæ ipſe vel prauè egerit, placẽt. Semper aliena opera deſpicit, ſemper miratur quæ ipſe facit. ITEM capite vigeſimo: Cunctis ſuperba apud ſe cogi-

[Margin notes: Iob 41. — Pſal. 17. — Eccli. 10. — Vitiorum radix ſuperbia. — Supbia omnibus virtutibus aduerſatur. — Iudicij æquitatẽ puertit.]

gitatione tumentibus ineſt clamor in locutione, amaritudo in ſilentio, diſſolutio in hilaritate, furor in triſtitia, inhoneſtas in actione, honeſtas in imagine, erectio in inceſſu, rancor in reſponſione. Horum mens ſemper eſt ad irrogandas contumelias valida, ad tolerandas infirma, ad obediendum pigra, ad laceſſendos verò alios importuna: ad ea quæ facere & debet & prævalet, ignaua: ad ea autem quę facere nec debet, nec prçualet, parata. Hęc in eo quod ſpōtè non appetit, nulla exhortatione flectitur: ad hoc autem, quod latenter deſiderat, quærit vt cogatur: quia dum metuit ex deſiderio ſuo vileſcere, optat vim in ipſa ſua voluntate tolerare. CAPITE vigeſimoſecundo: Ad hoc vnigenitus Dei filius formam infirmitatis noſtræ ſuſcepit, ad hoc inuiſibilis non ſolùm viſibilis, ſed etiam deſpectus apparuit, ad hoc contumeliarum ludibria, irriſionum opprobria, paſsionumq́ tormenta tolerauit, vt ſuperbum non eſſe hominem doceret humilis DEVS. CAPITE vigeſimotertio: Quia igitur redemptor noſter corda regit humilium, & Leuiathan iſte rex dicitur ſuperborum, apertè cognoſcimus quòd euidentiſſimum reproborum ſignum, ſuperbia eſt: at contrà, humilitas, electorum. Cùm ergò quam quiſque habeat, cognoſcitur: ſub quo rege militet, inuenitur.

Externi mores & geſtus ſuperborum. — Iob 41. — Euidētiſſimū reꝓborum ſignum eſt ſuperbia.

4 IDEM libro vigeſimotertio Moralium, capite ſeptimo: Quatuor ſunt ſpecies, quibus omnis tumor arrogantium demonſtratur, cùm bonum aut à ſemetipſis habere ſe æſtimant, aut ſi ſibi datum deſupèr credunt, pro ſuis ſe hoc accepiſſe meritis putant: aut certè cùm iactant ſe habere quod non habent, aut deſpectis cæteris ſingulariter videri appetunt habere quod habēt. A ſemetipſo enim bonum ſe habere iactabat, cui per Apoſtolum dicitur: Quid autem habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis? Rurſùm, nè dari nobis bonum gratiæ pro noſtris præcedentibus meritis crederemus, idem Apoſtolus admonet, dicens: Gratia eſtis ſaluati per fidem, & hoc non ex vobis, ſed DEI donum eſt, non ex operibus, vt nè quis glorietur. Qui etiam de ſemetipſo ait: Qui priùs fui blaſphemus, et perſecutor, et contumelioſus: ſed miſericordiam conſecutus ſum. Quibus verbis apertè declarat, quòd gratia non pro meritis tribuatur, dum ex ſeipſo docuit, & quid de malitia meruit, & quid de beneuolentia accepit. Rursùm nonnulli iactant ſe habere, quod non habent, ſicut diuina voce per Prophetam de Moab dicitur: Superbiam eius & arrogantiam eius ego noui, & quòd non ſit iuxta eum

Species ſuperbiæ quatuor. — Prima. 1.Cor.4. — Secunda. — Epheſ.2. — 1.Tim.1. — Tertia. — Hierem.48.

Apoc. 3. virtus eius. Et ſicut Angelo Eccleſiæ Laodiceæ dicitur: Quia dicis quòd diues ſum & locupletatus, & nullius eges, & neſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nud9. Rurſùm nõnulli,
Quarta. deſpectis cęteris, videri appetunt ſingulariter bonum habere quod habent. Vndè & Phariſæus idcircò de templo abſque iuſtificatione
Lucæ 18. deſcendit: quia bonorum operum meritum ſibi quaſi ſingulariter tribuens, oranti publicano ſe prætulit. Sancti quoquè Apoſtoli ab hoc elationis vitio reuocãtur, qui de prædicatione redeuntes, cùm
Lucæ 10. elati dicerent: Domine, in nomine tuo etiam dæmonia nobis ſubiecta ſunt: nè de hac miraculorum ſingularitate gauderent, ilicò eis reſpondit Dominus, dicens: Videbam Satanam velut fulgur de cæ-
Eſaiæ 14. lo cadentem. Ipſe quippe ſingulariter elatus dixerat: Super aſtra cęli exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis: ſimilis ero Altiſsimo. Et mirè Dominus vt in diſcipulorum cordibus elationem premeret, mox iudicium ruinæ retulit, q̃d ipſe magiſter elatiõis accepit: vt in authore ſuperbiæ diſcerent,
Superbiæ quarta ſpecies hominem diabolo ſimilem facit. quid de elationis vitio formidarent. In hac itaq; arrogantiæ quarta ſpecie crebrò humanus animus labitur: vt id quod habet, habere ſe ſingulariter glorietur. In qua tamen ſimilitudini diabolicæ viciniùs appropinquat: quia quiſquis bonũ ſe habere ſingulariter gaudet, quiſquis videri ſublimior cæteris quærit, illum videlicet imitatur, qui deſpecto bono ſocietatis angelorũ, ſedem ſuam ad Aquilonem ponens, & Altiſsimi ſimilitudinem ſuperbè appetens, per iniquum deſiderium quaſi ad quoddam culmen conatus eſt ſingularitatis erumpere.

5 PROSPER Regienſis Epiſcopus in epiſtola ad virginem De-
Omnis boni author Deus agnoſcẽdus. metriadem: Si quis eſt, q aliqua ſe habere exiſtimat bona, quorum non Deus largitor ſit, ſed ipſe ſibi author exiſtat: manifeſtum eſt, hunc non Dei ſpiritum habere, ſed mundi, & de illa ſecularis ſapi-
1. Cor. 1. Iſa. 29 & 33. iuxta LXX. entiæ tumere doctrina, de qua dicit Dominus: Perdam ſapientiam ſapientium, & prudẽtiam prudentium reprobabo. Inter omnes lapſus hominum, inter omnia commiſſa peccantium, nulla eſt gra-
Nulla grauior q̃ ſuperborum ruina. uior quàm ſuperborum ruina, maximè cùm ipſa elatio in Dei tendit iniuriam. Nam aliter inflantur, qui cupiditate extollentiæ ſingularis omnibus appetunt anteferri: aliter verò intumeſcunt, qui Dei auxilium refutantes, quæ fieri ſine ipſius opere non poſſunt, ex ſua perfici virtute contendunt, & ſpem ſuam à Domino auferunt,
Hierem. 17. atq; ad ſe transferunt, vt adimpleatur in eis quod ſcriptum eſt: Maledictus homo, q ſpem habet in homine, & firmat carnem brachij ſui,

ſui,& à Domino diſcedit cor eius. Hæc ſuperbia à diabolo ſumpſit exordium:qui quoniam ſua quam à creatore acceperat,potentia & dignitate ſibi placuit, ſeq; authoris ſui gloriæ comparauit, cum ijs angelis,quos in conſenſu impietatis ſuæ traxerat,à cæleſti ſublimitate deiectus eſt.Et ideò primis hominibus nocere potuit: quia illis malè credulis per mendacia venenata perſuaſit, vt meliores ſe futuros putarent,ſi in libertate ſui arbitrij proſilirét, quàm ſi in legis datæ cuſtodia permanerent. Siue itaque in lapſu diaboli, ſiue in præuaricatione hominis,initium peccati ſuperbia eſt:quæ congruenter & auaritia nominatur,quia vtraque appellatio eum ſignificat appetitum, qui & ſuam menſuram concupiſcat excedere, & non dignetur diues eſſe nisì proprijs: tanquàm habeat hoc ſimile Deo, vt bonorum ſuorum ipſe ſibi fons,ipſe ſibi ſit copia. Et paulò pòſt: Quia inter vitia aut nulla eſt, aut rara iactantia, & facilè ſpernitur qui de opprobrio gloriatur: malum ſuperbiæ maximè virtutibus eſt cauendum, quia nullis opportuniùs inſidiatur, quàm quibus laus iuſta debetur.Multi enim ſeruientes Deo, & in lege eius die ac nocte meditantes, crucifixerunt carnem ſuam cum deſiderijs & concupiſcentijs, omniumq; illecebrarum incentiua domuerunt, non damnis victi, non perſecutionibus fracti, non proſperitatibus deprauati,mundum iſtum nec dilexêre obſequentem,nec timuêre terrentem.Tantam itaque firmitatem,& tam ſublime propoſitum qua impugnatione diabolus poſſet adoriri, nisì vt quibus non potuerat perſuadere vitiorum amorem, immitteret laudis cupiditatem: & indè nouiſsimè inſtrueretur tentatio, vndè nocuit prima deceptio?Non itaque deſidioſis & tepidis,neque inertibus & incultis,ſed magìs quibuſdam animis ſedulis & bonorum actuum probitate luculentis,per gloriam irrepſit humanam:& quos impulſione non nouit, elatione deiecit. Quanto enim clariores erant meritis,tanto eos aptiores ſuis inuenit inſidijs. Sed ſolicitudo nos Apoſtoli contra hoc periculum monet,dicens:Cum timore & tremore veſtram ſalutem operamini. Deus eſt enim qui operatur in vobis & velle & operari pro bona voluntate. Quanto ergò excellentiùs in mandatis Dei quique proficiunt, tanto maiores habent cauſas formidinis & tremoris: nè de ipſis probitatis augmentis mens ſibi conſcia,& laudis auida,in ſuperbiæ rapiatur exceſſus,& fiat immūda vanitate, dum ſibi videtur clara virtute. Si ergò omnia quæ ad vitam & pietatem pertinent, Deus nobis diuina ſua virtute donauit:nihil magìs fugiendum eſt,quàm appetitus huius concupiſcentiæ:

Eſaiæ 14.

Geneſ 3.

Sup[er]bia virtutibus & ijs q[ui] virtute p[rae]diti ſunt,maximè inſidiatur.

Philip.2.

tiæ: quæ virtutem negat diuini operis, amore propriæ dignitatis. Et cùm aliæ cupiditates ea tantùm bona, quibus aduerſantur, imminuant: hæc dum omnia ad ſe trahit, ſimul vniuerſa corrumpit. Cùm itaque totius ſuperbiæ generale nomen odioſum ſit, ſiue illa de honore ſuo, ſeu de nobilitate, vel de immodicis opibus intumeſcat: hæc pars ipſius omnibus tentationibus nocentior inuenitur, quæ videtur ijs, quas perditas cupit, amica eſſe virtutibus. Sed quia ſublimiora quæque grauiùs corruunt, gaudet princeps ſuperbiæ, eos quos potuerit ſua impulſione proſternere, ad celſiora creuiſſe. Et poſt pauca: Inflatio & ambitio, & propriorum bonorum ſuperba defenſio, poſſunt deſtruere eleemoſynas, poſſunt euacuare martyria: ſi & magnas opes amore quis humanæ laudis effundat, & ſæua ſupplicia non ea fortitudine quam Deus tribuit, ſed ea quam de ſe præſumpſit, excipiat.

Superbia oſa bona corrumpit.

6 ISIDORVS libro ſecundo de ſummo bono, capite trigeſimooctauo: Omnis peccans, ſuperbus eſt, eô quòd faciendo vitia, contemptui habeat diuina præcepta. Rectè ergò initium omnis peccati, ſuperbia: quia niſi præceſſerit mandatorum Dei inobedientia, tranſgreſsionis non ſequitur culpa. Omnis ſuperbia tanto in imo iacet, quanto in altum ſe erigit: tanto que profundiùs labitur, quanto excelſiùs eleuatur. Qui enim per propriam attollitur ſuperbiam, per Dei iuſtitiam inclinatur. Qui inflantur ſuperbia, vento paſcuntur. vndè & Propheta: Omnes, inquit, paſtores tuos paſcet ventus, hoc eſt, ſuperbus ſpiritus. Qui de ſuis virtutibus ſuperbiunt, ex ipſis iudicandi ſunt operibus, quibus pro virtutibus vtũtur: quia rem bonam non bona voluntate faciunt. Nam reuerà ſine humilitate virtus quælibet & ſine charitate, in vitio deputatur. Ipſa eſt enim in peccato prima, ipſa in conflictu poſtrema. Superbia ſicut origo eſt omnium criminum, ità ruina cunctarum virtutum. Hæc enim prima aut in exordio mentem per peccatum proſternit, aut nouiſsimè de virtutibus eijcit. Indè & omnium peccatorum eſt maxima, quia tam per virtutes, quàm per vitia humanam mentem exterminat. Ibì cadit ſuperbia, vbì & naſcitur, vt nõ ſit ſuperbis aliud culpa, aliud pœna, ſed ipſa culpa ſit illis & pœna. De ſuperbia naſcitur arrogantia, non de arrogantia naſcitur ſuperbia. Nam niſì præceſſerit occulta elatio mentis, non ſequitur aperta iactantia laudis. Ità ergò in culpa præponitur ſuperbia arrogantiæ, ſicut præfertur ex origine. Vtilius eſt arroganti in quocunque vitio labi, & humilem, poſt caſum, DEO fieri, quàm per elationem ſuper-

Omnis peccans, ſuperbus eſt.

Eccl. 10.

Hierem. 22.

Ruina eſt oſum virtutũ, ſuperbia.

perbire, grauioremq́ ruinā & damnationē per ſuperbiam ſumere.

Vitiorū regina ſuperbia.

B GREGORIVS libro trigeſimoprimo Moralium, capite trigeſimoprimo: Ipſa vitiorum regina ſuperbia cùm deuictum plenè cor ceperit, mox illud ſeptem principalibus vitijs, quaſi quibuſdam ſuis ducibus deuaſtandum tradit. Quos videlicet duces exercitus ſequitur: quia ex eis proculdubiò importunæ vitiorum multitudines oriuntur. Quod meliùs oſtendimus, ſi ipſos duces atque exercitum ſpecialiter, vt poſſumus, enumerando proferamus. Radix qppe cuncti mali, ſuperbia eſt: de q̄, ſcriptura atteſtante, dicitur: Initium omnis peccati eſt ſuperbia. Primæ aūt eius ſoboles, ſeptem nimirùm principalia vitia, de hac virulenta radice proferuntur: ſcilicet, inanis gloria, inuidia, ira, triſtitia, auaritia, ventris ingluuies, luxuria.

Radix cuncti mali ſupbia.
Eccli. 10.
Oīa capitalia vitia oriūtur ex ſuperbia.

Nam quia his ſuperbię vitijs nos captos doluit, idcircò redemptor noſter ad ſpiritale liberationis prælium, ſpiritu ſeptiformis gratiæ plenus venit. Sed habent contra nos hæc ſingula exercitum ſuum. Nam de inani gloria, inobedientia, iactantia, hypocriſis, contentiones, pertinaciæ, diſcordiæ, & nouitatū pręſumptiones oriuntur. De inuidia odium, ſuſurratio, detractio, exultatio in aduerſis proximi, afflictio autem in proſperis naſcitur. De ira rixæ, tumor mentis, contumeliæ, clamor, indignatio, blaſphemię proferuntur. De triſtitia malitia, rancor, puſillanimitas, deſperatio, torpor circa præcepta, vagatio mētis erga illicita naſcitur. De auaritia proditio, fraus, fallacia, periuria, inquietudo, violentiæ, & contra miſericordiam obdurationes cordis oriuntur. De ventris ingluuie inepta lætitia, ſcurrilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo ſenſus circa intelligentiā propagantur. De luxuria cæcitas mentis, inconſideratio, inconſtantia, præcipitatio, amor ſui, odium DEI, affectus præſentis ſeculi, horror autem vel deſperatio futuri generantur.

Filiæ inanis gloriæ ſiue ſuperbiæ ſpeciatim acceptæ
Filiæ inuidiæ.
Iræ filiæ.
Acediæ filiæ.
Auaritiæ filiæ.
Gulæ filiæ.
Luxuriæ filiæ.

Quia ergò ſeptem principalia vitia tantam de ſe vitiorum multitudinem proferunt, cùm ad cor veniunt, quaſi ſubſequentis exercitus cateruas trahunt. Ex quibus videlicet ſeptem, quinque ſpiritalia, duoq́ carnalia ſunt. Sed vnumquodque eorum tanta ſibi cognatione iungitur, vt non niſi vnum de altero proferatur. Prima nanque ſuperbiæ ſoboles, inanis eſt gloria, quæ dum oppreſſam mentem corruperit, mox inuidiam gignit: quia nimirùm dum vani nominis potentiam appetit, nè quis hanc alius adipiſci valeat, tabeſcit. Inuidia quoquè iram generat, quia quantò interno liuoris vulnere animus ſauciatur, tantò etiam manſuetudo tranquillitatis amittitur: & quia quaſi dolens membrum tangi-

Inter capitalia vitia quædam ſunt carnalia, quædā ſpiritalia.
Quo ordine ex ſe mutuò generentur.

tangitur idcircò oppoſitæ actionis manus velut grauiùs preſſa ſentitur. Ex ira quoquè triſtitia oritur: quia turbata mens quo ſe inordinatè concutit, eo addicendo confundit: & cùm dulcedinem tranquillitatis amiſerit, nihil hanc niſi ex ꝑturbatione ſubſequens mœror paſcit. Triſtitia quoquè ad auaritiam deriuatur: quia dum confuſum cor, bonum lætitiæ in ſemetipſo intùs amiſerit, vndè conſolari debeat, foris quærit: & tantò magis exteriora bona adipiſci deſiderat, quantò gaudium non habet, ad quod intrinſecùs recurrat. Poſt hæc verò duo carnalia vitia, id eſt, ventris ingluuies & luxuria, ſuperſunt. Sed cunctis liquet quòd de ventris ingluuie luxuria naſcitur.

2 PROSPER libro tertio de vita contemplatiua, capite ſecundo: Scriptura diuina immobilem ſententiam protulit, dicens: Initium, inquit, omnis peccati ſuperbia. Quid poteſt apertiùs, quid probabiliùs dici? Initium, inquit, non alicuius, ſed omnis peccati, ſuperbia: vt euidenter oſtenderet, quòd ipſa ſit peccatorum omnium cauſa: quoniam nō ſolùm peccatum eſt ipſa, ſed etiam nullum peccatum fieri potuit, poteſt, aut poterit ſine ipſa. Siquidē nihil aliud omne peccatum, niſi DEI contemptus eſt, quo eius præcepta calcantur. Quem contemptum Dei nulla res alia perſuadet hominibus, niſi ſuperbia, quæ etiam in ipſo diabolo, vt diabolus ex angelo fieret, æternæ perditionis extitit cauſa. Deniquè & ipſe ſciens ſe per ſuperbiam de cæleſtibus corruiſſe, & in hunc caliginoſi aëris carcerem truſum, homini ſubuertendo, quem Deus fecerat ſine vllo peccato, vitium perſuaſit ſerpentina calliditate ſuperbiæ: certus, quòd recepta ſuperbia, quæ eſt malorum omnium cauſa, facilè iam peccata omnia, quæ non niſi ſuperbo concipiuntur animo, perpetraret. Hinc eſt, quòd idem prim⁹ homo ſuperbi ſpiritus elatione corruptus, omnem poſteritatem ſuam, quæ in illo radicaliter fuit, neceſsitati corruptionis ac mortalitatis addixit: vt corruptibilis & mortalis effectus, corruptibiles mortalesq́ꝫ generaret, atque ità quod in illo egerat punienda ſuperbia, in omnibus ex illo natis peccati fieret pœna. Et ppptereà nō eo modo iam poſſumus peccato reſiſtere, ſicut ille potuit.

Eccleſ. 10. — *Supbia, omnium peccatorum cauſa.* — *Eſaiæ 14.* — *Lucæ 10.* — *Geneſ. 3.*

3 AVGVSTINVS epiſtola quinquageſimaſexta ad Dioſcorum: Niſi humilitas omnia, quæcunque benè facimus, & præceſſerit, & comitetur, & cōſecuta fuerit, & propòſita quam intueamur, & appoſita cui adhæreamus, & impoſita qua reprimamur, iam nobis de aliquo bono facto gaudentibus, totum extorquet de manu ſuper-

Humilitas q̃ neceſſaria ſit.

ſuperbia: vitia quippe cætera in peccatis, ſuperbia verò etiam in rectè factis timẽda eſt, nè illa quæ laudabiliter facta ſunt, ipſius laudis cupiditate amittantur.

4 BERNARDVS ſermone tertio ex paruis ſermonibus: Eſt ſuperbia cordis, ſuperbia oris, ſuperbia operis, ſuperbia habitus. Superbia cordis eſt, quandò homo in oculis ſuis magnus eſt. Contra quam ſapiens orat, dicens: Extollentiam oculorum meorum nè dederis mihi. Et alibì: Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris. Superbia oris vel linguæ, quæ & iactantia dicitur, eſt quandò homo non ſolùm magna de ſe ſentit, ſed etiam loquitur. Vndè pſalmiſta: Diſperdat Dominus vniuerſa labia doloſa, & linguam magniloquam. Superbia operis eſt, quandò homo exteriori quadam ſuperbia, vt magnus appareat, agit. De qua idem pſalmiſta ait: Non habitabit in medio domus meæ qui facit ſuperbiam. Superbia habitus eſt, quãdò homo vt glorioſus videatur, precioſis ſe ornat veſtibus. Vndè Paulus: Non in veſte precioſa. Et Dominus: Qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt, vbì ſuperbia abundat. Sunt autem quinque, quę ad remedium tam mortiferę peſtis, à Domino rατiōali animæ ſunt poſita, locus, corpus, tentatio diaboli, prædicatio Chriſti, & eius conuerſatio. Locus, quia exilium: corpus, quia oneroſum: tentatio, quia inquietat: Chriſti prædicatio, quia ædificat: & eius conuerſatio, quia informat. His quaſi quinque ſenſibus Deus humilitatem operatur in anima. Sicut enim anima vita eſt corporis, ità Deus vita eſt animæ: & ſicut corpus mortuũ eſt, quod per quinq; ſenſus ab anima non vegetatur, ità anima mortua eſt, q̃ per hæc à Domino non humiliatur.

Quadruplex ſuperbia. Cordis. Eccli. 23. Eſaiæ 5. Oris. Pſal. 11. Operis. Pſal. 100. Superbia habitus. 1. Timoth. 2. Matth. 11. Quinque remedia contra ſuperbiam.

5 IDEM ſermone quarto de aduentu Domini: Vtile eſt abſcondere magìs quàm oſtentare, ſi quid habemus boni,: ſicut & mendici cùm eleemoſynam petunt, non precioſas veſtes oſtendunt, ſed ſeminuda membra aut vlcera, ſi habuerint, vt citiùs ad miſericordiam vidẽtis animus inclinetur. Quam regulam Publicanus ille ſeruauit multò meliùs Phariſæo: & ideò deſcendit iuſtificatns ab illo, id eſt, prę illo. Et poſt pauca: Propter quod & dicebat: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. Conſidera ſanè in his verbis, quoniam humilitas duplex eſt: altera cognit i onis, altera affectionis, quæ hìc dicitur cordis. Priore cognoſcimus quòd nihil ſumus: & hanc diſcimus à nobiſipſis & ab infirmitate propria: poſteriore calcamus gloriam mundi: & hanc ab illo diſcimus, qui exinaniuit ſemetipſum, formam ſerui accipiens: qui etiam quæſitus in regnum,

Pulchra ſimilitudo. Matth. 11. Duplex humilitas. Philip. 2.

Ioann. 6. & 18.

gnum, fugit: quæſitus ad tãta opprobria & ignominioſum ſupplicium crucis, ſponté obtulit ſemetipſum.

IIII

Quid eſt Auaritia, & quarum filiarum mater?

a Conſule Baſil. in diteſcentes & auaros hõ. 6 & 7 Proſper. lib. 2. de vita cõtempl. c 15. & 16. Iſidor. de ſummo bono lib. 2 cap. 41. Aug. li. 3. de libero arbit. c 17. & ſerm. 196. de temp. Amb. in lib de Nabuthe Iezraelita.

A Auaritia[a] eſt habendi appetitus inordinatus. Auarus enim rectè iudicatur, non ſolùm qui rapit, ſed etiam qui concupiſcit aliena, vel cupidè ſeruat ſua.

b Greg. lib. 31 moral. ca 31. 2. Tim. 3. a 1. Corinth. 6. b Eccl. 11. d Zach. 8. c Matth 6. d Prouerb. 22. d 21. b

B Filiæ [b] ſunt huius peſſimæ matris, Proditio, fraus, fallacia, periurium, inquietudo, violẽtia, immiſericordia, ſeu inhumanitas, & cordis durities.

c Col. 3. a Eph 5. b

d 1. Timoth. 6. b Eſa 5. b Marc. 10. d Iacob. 5. a Eccl. 31. a Baruch. 3. b Pſal. 48. c d b

e Eccli. 10. b

Ibidèm.

f Matth. 6. c

Ibidèm. d

C Damnat hoc vitium Apoſtolus, [c] vt idolorum ſeruitutem dixerit: ac præthereà ità ſcribit: [d] *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueum Diaboli, & deſideria multa & inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omniũ malorũ eſt cupiditas.* Et alibì ſcriptum habemus: [e] *Auaro nihil eſt ſceleſtius.* Item, *Nihil eſt iniquius, quàm amare pecuniã. Hic enim & animã ſuam venalem habet.* Et CHRISTVS ipſe teſtatur: [f] *Non poteſtis Deo ſeruire & mammonæ.* Et iterùm: *Nolite ſoliciti eſſe in craſtinum.* Quod Paulus etiam explicatiùs reddens,

ità

ità monet: [g] *Sint mores ſine auaritia, contenti præſenti bus. Ipſe enim dixit, Non te deſeram neque derelinquam: ità vt confidēter dicamus, Dominus mihi adiutor.* [h] *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus.* g Hebr.13.a Luc.12.b Ioſu.1. Pſal 117.a h 1.Tim.6.b

SCRIPTVRAE.

PRIORIS ad Timotheum ſexto: ECCLESIASTICI decimo: MATTHAEI ſexto: AD Hebræos decimotertio, vt in textu.

POSTERIORIS ad Timotheum tertio: Erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obedientes, ingrati, ſceleſti, ſine affectione, ſine pace, criminatores, incontinentes, immites, ſine benignitate, proditores, proterui, tumidi, & voluptatum amatores magìs quàm Dei: habentes quidem ſpeciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes: Et hos deuita.

PRIORIS ad Corinthios ſexto: Vos iniuriam facitis, & fraudatis, & hoc fratribus. An neſcitis, quia iniqui regnum Dei non poſſidebunt? Nolite errare. Neque fornicarij, neque idolis ſeruientes, &c. neque auari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei poſſidebunt.

ECCLESIASTICI vndecimo: Non omnem hominem inducas in domum tuam: multæ enim ſunt inſidiæ doloſi. Bona in mala conuertens inſidiatur, & in electis imponet maculam. A ſcintilla enim vna augetur ignis, & ab vno doloſo augetur ſanguis; homo verò peccator, ſanguini inſidiatur.

ZACHARIAE octauo: Vnuſquiſq; malum contra amicũ ſuum nè cogitetis in cordibus veſtris: & iuramentũ mēdax

nè diligatis: omnia enim hæc ſunt quæ odi, dicit Dominus.

Matthaei ſexto: Non poteſtis Deo ſeruire & Mammonæ. Ideò dico vobis, nè ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori veſtro quid induamini. Nónne anima plus eſt quàm eſca? & corpus plus quàm veſtimentum? Reſpicite volatilia cæli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater veſter cæleſtis paſcit illa. Nónne vos magìs plures eſtis illis? Quis autem veſtrûm cogitans, poteſt adijcere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum? Et de veſtimento quid ſoliciti eſtis? Conſiderate lilia agri, &cæ. Nolite ergò ſoliciti eſſe, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo cooperiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater veſter, quia his omnibus indigetis. Quærite ergò primùm regnum Dei & iuſtitiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis. Nolite ergò ſoliciti eſſe in craſtinum. Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibijpſi: ſufficit diei malitia ſua.

Proverbiorvm vigeſimoſecundo: Non facies violentiam pauperi, quia pauper eſt: neque conteras egenum in porta, quia iudicabit Dominus cauſam eius, & configet eos, qui confixerunt animam eius.

Et capite vigeſimoprimo: Qui obturat aurem ſuam ad clamorem pauperis, & ipſe clamabit, & non exaudietur. Ibidèm: Qui congregat theſauros lingua mendacij, vanus & excors eſt, & impingetur ad laqueos mortis.

Ad Coloſſenſes tertio: Mortificate membra veſtra quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, &cæt. concupiſcentiam malam & auaritiam, quę eſt ſimulacrorum ſeruitus, propter quæ venit ira Dei ſuper filios incredulitatis.

Ad Epheſios quinto: Hoc ſcitote intelligentes, quòd omnis

omnis ſornicator, aut immundus, aut auarus (quod eſt idolorum ſeruitus) non habet hæreditatem in regno Chriſti & DEI. Propter hæc enim venit ira DEI in filios diffidentiæ.

ESAIAE quinto: Vę qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis vſque ad terminum loci: nunquid habitabitis vos ſoli in medio terrę? In auribus meis ſunt hęc, dicit Dominus exercituum, &c.

MARCI decimo: Filioli, quàm difficile eſt, confidentes in pecunijs, in regnum DEI introire. Facilius eſt, camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem intrare in regnum DEI.

ABACVC ſecundo: Væ ei qui multiplicat non ſua? Vſq; quò & aggrauat contra ſe denſum lutum? Væ qui congregat auaritiam malam domui ſuę, &c.

IACOBI quinto: Agite nunc diuites, plorate, vlulantes in miſerijs veſtris quæ aduenient vobis. Diuitiæ veſtræ putrefactæ ſunt, & veſtimenta veſtra à tineis comeſta ſunt. Aurum et argentum veſtrum æruginauit: et ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, et manducabit carnes veſtras ſicut ignis. Theſaurizâſtis vobis iram in nouiſſimis diebus.

ECCLESIASTICI trigeſimoprimo: Qui aurum diligit, non iuſtificabitur. Beatus diues qui inuentus eſt ſine macula: et qui poſt aurum non abijt, nec ſperauit in pecunia et theſauris. Quis eſt hic, et laudabimus illlum? fecit enim mirabilia in vita ſua. Quis probatus eſt in illo, (et perfectus inuentus eſt, et erit illi gloria æterna? qui potuit tranſgredi, et non eſt tranſgreſſus: ideò ſtabilita ſunt bona illius in Domino, et eleemoſynas illius enarrabit omnis Eccleſia ſanctorum.

BARVCH tertio: Vbì ſunt principes gentium qui argentum theſaurizant & aurum, in quo confidunt homines, & non eſt finis acquiſitionis eorum? Exterminati ſunt, & ad inferos deſcenderunt, & alij loco eorum exurrexerunt.

PSALMO quadrageſimooctauo: Nè timueris cùm diues factus fuerat homo, & cùm multiplicata fuerit gloria domus eius. Quoniam cùm interierit, non ſumet omnia: neque deſcendet cum eo gloria eius. Quia anima eius in vita ipſius benedicetur: confitebitur tibi cùm benefeceris ei. Introibit vſque in progenies patrum ſuorum: & vſque in æternum non videbit lumen. Homo cùm in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Ibidèm: Et relinquent alienis diuitias ſuas, & ſepulcra eorum domus illorum in æternum.

LVCAE duodecimo: Videte & cauete ab omni auaritia: quia non in abundantia cuiuſquam vita eius eſt, ex his quæ poſſidet. Dixit autem ſimilitudinem ad illos, dicens: Hominis cuiuſdam diuitis huberes fructus ager attulit: & cogitabat intrà ſe, dicens: Quid faciam, quia non habeo quò congregem fructus meos? Et dixit, Hoc faciam: Deſtruam horrea mea, & maiora faciam: & illuc congregabo omnia quæ nata ſunt mihi, & bona mea, & dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona poſita in annos plurimos: reqeſce, comede, bibe, epuláre. Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem paráſti, cuius erunt? Sic eſt qui ſibi theſaurizat, & non eſt in Deum diues.

PATRES.

Lucæ 12. Totam hanc homiliá Baſilij D. Ambroſius etiá tráſtulit: eſtq; inter ſermoens eius octogeſimusprimus.

A BASILIVS homilia in dictum illud Euangelij, Deſtruam horrea mea, & maiora ædificabo: quæ eſt ſexta inter homilias Baſilij variorum argumentorum: Exemplum accuſati diuitis tibi vbiq; occurrat: qui quidem præſentia cuſtodiēs, & de futurorum ſpe anxiè ſolicitus, & incertus num eſſet victurus craſtinò, hodiè peccando

do diem anteuertit craſtinum. Nondùm collegit fructus, & iam auaritiæ iudicium & condemnationem accepit. Quandò terrena ſapis,& Deum habes ventrem,totus quoquè caro effectus, vitioſis affectibus obſequeris, audi te dignam appellationem, quam tibi nullus hominum, ſed ipſe Dominus indidit:Stulte, hac nocte animam tuam abs te repetent: quæ autem paráſti, cuius erunt? Habe, ſi vis,apothecas ventres pauperum,theſauriza tibi theſauros in cælo. Quæ illic reconduntur,ea neutiquàm depaſcuntur tineæ, nulla depopulatur caries aut erodit, nulli ſuppilant prædones. Dixeris: Atquì tum in indigos diſpartiar,quum horrea ſecunda compleuero.Longa tibi vitæ tempora prefixiſti:vide nè te illud tempus quod certo ac p̄ſtituto termino accelerare ſolet, fortè corripiat. Et profectò vitam ſibi hoc modo confidentiùs polliceri, non bonitatis, ſed malitię eſt indicium.Vitam nanque tibi polliceris,non vt poſthàc ſis liberalior,aut tribuas: ſed vt inſtantem mendicum à te propulſes. Eſuriens fame abſumitur,nudus frigore rigeſcit. Qui repetitur debitum,vinculis obtorto collo adſtringitur: & tu eleemoſynam in craſtinum differs?Audi Salomonem.Nè dicas,regreſſus reuertere,& cràs dabo.Ignoras enim quid ſequens pariet dies.Quantam te Deo beneficentiſsimo gratiam habere,quàm hilarem eſſe te ſimul & in inopes munificum atq; liberalem oportebat, quòd non ipſe pro foribus alienis cogeris obſtreperus eſſe & querulus, ſed tuas alij occupant?Nunc autem triſtis es & difficilis.Vnam tantùm nôſti vocem: Non habeo, non dabo: nam & pauper ego quoquè ſum.Pauper es profectò,pauper & omnium egens bonorum.Pauper, inquam, charitate pauper, benignitate in indigos pauper, fide erga Deum pauper,pauper æterna ſpe.Dixeris:Cui facio iniuriam, ſi mea retineo, conſeruoq́? Quæ illa,dic mihi,tua? Vndè accepta hæc ad traducendam præſentem hanc vitã inuexiſti? Perindè enim facis, àc ſi quis in theatro locum ſpectandi mox vt anteuertit, alijs, arripere cæteros abarceat ingreſſu, ſuo vnius vſui adiudicans, quod ad omnium communem vſum proponitur. Tales & diuites exiſtunt. Communia nanq; quum priores obtinuerint, propria faciunt occupando.Nónne nudus ex vtero matris excidiſti? nudusq́ rursùs reuertéris ad humum?Hęc tibi præſentia bona vndè?Si à caſu dixeris,impius es,eum non agnoſcens qui te condidit,neque ei, qui dedit, rependens gratiam.Quòd ſi ex Deo te illa habere fateris, dic mihi quamobrem hæc ſortitus es? Non enim iniuſtus eſt Deus, qui ea quæ ſunt ad victum, inæqualiter nobis diuiſerit. Cur tu diues

Stulti nomine quinam appellentur.

Matth. 6.

Eleemoſyna nõ differenda in craſtinum. Prou. 3.

auarorũ vox, Nõ habeo, nõ dabo.

Cur hic diues, ille pauper.

ues es, ille pauper? Profectò non ob aliam cauſam, niſi vt tu benignitatis ac fidelis adminiſtratiōis mercedem accipias, ille verò patientiæ maximis præmijs honoretur. Tu verò inſatiabilis auaritiæ lacertis omnia circumplexus, & tot homines illis priuans, neminem te lædere putas. Quis, quæſo, eſt auarus? Ille, qui eo quod ſatis eſſe debet, non eſt contentus. Quis verò peculator? Ille qui ad ſe vnũ transfert, quæ ſingulorum ſint. Tu ergò non auarus? Non tu peculator, cùm ea quæ ad diſpenſandum diſtribuendumq́; receperis, tibi propria facis? Eſurientium eſt panis, quem tu retines: nudi eſt veſtis quam in arca cuſtodis: diſcalceati calceus, qui apud te marceſcit: egentis argentum, quod tu terrę infoſſum poſsides. Quarè tot iniurius es hominibus, quot poteras opem conferre. O quanto dignum precio tibi cenſebitur die iudicij verbum illud, Venite benedicti patris mei, poſsidete regnum vobis paratum à conſtitutione mundi. Eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere. Quanta rursùs trepidatio ac ſudor, quantæ ob oculos tenebræ ſe tibi circunfundent, condemnationem audienti? Ite maledicti in tenebras exteriores, paratas diabolo & angelis eius. Eſuriui enim, & nō dediſtis mihi manducare, &c. Non ibì rapax accuſatur, ſed qui ſubſtantiam non communicauerit, condemnatur.

Diuitũ bona, ſunt pauperũ: intellige, quantùm ad vſum, nō aũt quãtùm ad ꝓprietaté, vt ait S Thō 22. q. 32 art. 5. Matth. 25. Ibidèm.

2 IDEM in homilia in diuites auaros, quæ eſt ſeptima inter homilias variorum argumentorum: Incertum eſt, inquis, quid futurum ſit: neceſsitati, quæ nos quandoquè vrgere poſſet, prouidendum eſt. At longè incertior defoſsi theſauri vſus: nec tamen pœna incerta, quæ tuorum morũ manet inhumanitatem. Vidi ego multos ieiunantes, orantes, præteritorum pœnitentia ſuſpirantes, omnem deniquè ſine ſumptu pietatem oſtendentes, egentibus verò ne obolum quidem præbentes. Quid his cætera virtutum diligentia prodeſt? Non propterea regnum Dei conſequentur: Idcircò inquit Dominus: Difficilius eſt diuitem intrare in regnum cælorũ, quàm camelum per foramen acus. Quid miſer iudici reſpondebis? Parietes veſtis, homines non veſtis? Equos phaleris ornas, fratrem tuum laceris amictum pannis, aſpernaris? frumentum retinendo perdis, eſurientes non reſpicis? Aurum in terram condis, & oppreſſum non curas? Quanquàm ad tuas veniunt fores, miſeram rogando vocem emittentes, tu tamen negas, affirmans rogantibus cunctis non poſſe ſufficere. Et cùm lingua deieres, manu periurus efficeris. Licèt enim illa taceat, mendacium tamen tuum deprædicat, annulo quem in digito habes, conſpicua & illuſtris. Annulus inquam

Matth 19.

quam tuus, quantum æris alieni poſsit exoluere? Vna tantùm tuarum veſtium arcula, totum populum frigore rigentem amicire poſſet. Verùm ſuſtines inexoratus abs te pauperem reijcere, nec metuis iudicis minas, ac ea quæ ſe ille pollicitus eſt hominibus redditurum. Non te miſeret? miſericordiam non inuenies. Non aperuiſti domum tuam? à regno Dei excludéris. Nō dediſti panem? non vitam recipies æternam. Sed & pauperem teipſum dicis. Et ego tecum ſentio. Pauper profectò eſt, qui multis indiget. Pauperes, inquam, inſatiabiles concupiſcentia reddit. Decem talentis totidèm addere contendis, deindè viginti coactis, etiam totidèm. Nec ſolùm creſcendo non expletur, ſed ardentior redditur appetitus. Ex quo anima curis continuò premitur, dum alios ſuperare contendunt. Oportebat illos gaudere & gratos eſſe, q̄ tam multis ſint opulentiores: illi verò mœrent ac lugent, q̄ ab vno & altero opulētioribus vincūtur. Vbì ditiorem aliquem adæquârūt, mox & alterum à q̄ ſuperātur, adæquare ſtudēt: & vbì iſtū quoq; trāſiêrūt, erga aliū vltrà adæquandū rapiūtur. Tu te ſpōtè inſatiabilē animo reddēs, multis damnū facis. Quandò miſer iā partis vtéris? Quādò fruéris, aut à curis habendi ceſſabis? Væh qui domui vicinam domum, & agrum agro coniungitis, vt aliquid proximo auferatis. Tu verò quid facis? Non innumera cauſaris, vt quæ proximi ſunt auferatis? Domus, inquis, proximi ædes meas obſcurat, turbas excitat, aut errones ſuſcipit, aut tale quid aliud quodcunque prætexis, quo vexes & agites, vellas ac laceres vicinum: nec priùs ceſſas, quàm ille neceſsitate coactus, aliò migret. Quā ob cauſam Nabuthas Iezraelita occiſus eſt? An non propter concupiſcentiam Achab, vineam ipſius auferre volentis? Mare terminos habet, nox item leges antiquas non egreditur. Solus auarus nullum circunſcribit tempus, non terminum neſcit. Potentię incrementum, fit auaris ſceleris occaſio maioris. Qui enim mala ſub ipſis patiuntur, ijſdem quoquè auxilia ferre inuiti in aliorum iniurias coguntur. O miſer, parumpèr quæſo à tuo ſcelere reſpira, & tuæ conſcientiæ receſſus aliquantulùm perſcrutare, tecumq; conſidera. Habes terræ partìm aratro, partim arboribus vtilis tot iugera: prætereà vineas, montes, campos, ſaltus, flumina, loca amœna. Quid ergò poſt hæc? Nónne telluris tres tantùm cubiti te expectant? Nónne paruus lapis ad tui miſeri corporis cuſtodiam ſatìs erit? Quibus verbis te curabo? Regnū Dei non curas, gehennam non times. Infelix homo, pecuniæ naturam aliquantùm inſpice. Quid attonitus aurum miraris? Lapis eſt

Auari ſunt pauperes, q̄ ſemper egēt, & nunquàm ſatiantur.

Eſaiæ 5.

3. Reg 21.

aurum, lapis argentum, lapis margarita, lapides ſunt chryſolitus beryllus, achates, hyacinthus, amethyſtus, iaſpis. Hæc ſumma, hi flores opum magnarum. Hos partìm, cùm ſint clariſsimi, in tenebris abſcondis: partìm in digitis micantibus, alijsq́ in ornatibus circunfers. Quis pulchritudini formæq́ fingendæ ſtudens, vnam vitæ diem ſibi prorogare poterit? aut cui mors ob diuitias parcit? à quo morbus ob pecuniam abſtinet? Quouſquè igitur opes erunt animarum laqueus, mortis hamus, peccati eſca? Ad ſubſidium vitæ, non malorum incitamentum, pecunia data eſt: animæ redemptio eſt, non exitij occaſio. Sed, inquis, ob filios neceſſaria eſt. Plauſibilis eſt iſta auaritiæ excuſatio: liberos prætexitis, ac intereà cordibus veſtris ſatisfacitis. Dic, quæſo, cùm Deum oráſti, & pro fœcunditate cùm precatus es, vt fieres liberorum pater, addidiſtíne illud: Da liberos, vt cauſa ſint nè præceptis tuis obediam? Da mihi liberos, nè veniã in regnũ cęlorũ? Pręterea quis tibi ſpõſor de ipſorũ fuerit volũtate ac ingenio, vt rectè datis relictisq́ vtantur? Nam multis diuitiæ luxuriæ ſunt cauſa. An non audiſtis Eccleſiaſten dicentem? Vidi ſtultitiam multam & grauem, Diuitias in malum cuſtodientibus ipſas conuerti. Et rursùs: Relinquo ego homini poſt me, & quis nouit ſi ſapiens erit aut ſtultus? Conſidera itaque, nè cum multis ærumnis opes cumulatas, peccatorum materiam alijs tradas, dupliciq́ plectaris poſtmodùm pœna, & tuorum criminum cauſa, & aliorum quibus cauſam dederis. Nónne cunctis liberis coniunctior eſt tibi anima tua? Hinc tu primas da partes diuitis hæreditatis, vitæ videlicet æternæ diuitem materiam, deindè filijs victum tribue. Qui verò liberis carent, quam parſimoniæ cauſam obijciunt? Nolo, inquiunt, vendere, nolo pauperibus dare, ob vitæ neceſſarios vſus. Non ergò Dominus tibi præceptor erit, nec euangelium formam vitæ dabit, ſed tu tibijpſi iura dices ac ſtatues. Sed inquis, ego quidem bonis, dum vixero, frui volo: poſt mortem verò in teſtamento hæredes facultatum mearum ac dominos pauperes aſſcribam. Scilicet magna dignus eris liberalitatis laude, magnus tibi honor debebitur & gratia, ſi in ſepulcro iacens, & in terram conuerſus, magnificus ac ſumptuoſus apparebis. Dic cuius mercedem, temporis potiſsimùm, expoſces? vitæ'ne, an mortis? Nam ſi tempore, quod ad promerendum datur, in voluptatibus ac delicijs abſumpto, pauperes nequaquàm reſpexiſti: mortuus, cuiuſnam actionis aut operis mercedem petiturus es? Sed quis exitus tui tempus nunciabit? Quis de mortis genere ſponſor? Quot videmus

Cur opes diuitibus datæ.

Prouer. 13.

Excuſatio auaritiæ ſtudentiũ propter liberos ſuos.

Eccleſ. 5.

In eos q liberis carent, & tamé opibus cõgregandis ſtudent.

demus repentinò, ac vi caſúve extingui, qui præ doloris ac ſpiritus anguſtia ne vocem quidem emittere potuerunt? Quot etiam febris à ſenſu alienos facit? Quid igitur tempus expectas, in quo ſæpè rationis compos non eris? Enimuerò nox profunda, morbus grauis nullus circà adiutor: Immò potiùs qui hæreditati inſidiatur, paratus aderit. Et ſub finem: Omnibus tuis ornatus hinc diſcede, fac ornent te tuæ diuitiæ. Habe illas penès te. Crede optimè conſulenti, teq́ue amanti Ieſu Chriſto, qui ob noſtram ſalutem egere voluit, vt ex eius paupertate nos diuites eſſemus: qui etiam ſeſe pro nobis redimendis precium obtulit æternæ vitæ.

3 PROSPER libro ſecundo de vita contemplatiua, capite decimoquinto: Iubet, eccè, nobis imperioſa cupiditas, vt diuina paruipendentes, poſſeſsionum terreſtrium damnoſa compendia cogitemus: vt in eis totam ſolicitudinẽ curamq́ue ponamus, vt indè nos morbida vanitate iactemus, vt amplitudine patrimonij diffuſioris elati, fieri pauperes ſpiritu negligamus. O facinus inauditum: Suaui Chriſti iugo contempto, ferreum cupiditatis imperium voluntaria mentium inclinatione ſuſcipimus, & Domini noſtri leui onere, quod ſubiectos non onerat, ſed ſubleuat poſthabito, plumbeum pondus noſtris ceruicibus aggeramus, quod citiùs poteſt deponi, quàm ferri: quia & ipſa cupiditas, quæ nobis ſubijci vltrò volentibus hoc pondus imponit, contemni poteſt faciliùs, quàm expleri: & ideò qui ſe illi volentes dederint oppugnanti, voluntatem reſiſtendi vlteriùs non habebunt tyrannicè dominanti. Et hoc fit iuſto Dei iudicio, vt qui cupiditati reſiſtere noluimus ingreſſuræ, iam reſiſtere nequeamus ingreſſæ. O intolerandum dæmoniacæ cupiditatis imperium, vt ex hoſtibus ſuis quos poteſt vincere, victores faciat ſuos: promittit ingentia, & bonorum temporalium pollicitatione deceptos, impellit iam miſeros, & miſerandos in turpia. Tenet nos lucrorum pœnaliter dulcium catenis addictos, & in ſua ditione captiuos: nec trahit inuitos, ſed quod eſt deterius, quocunquè voluerit, volentes ducit. Vaſtat in nobis quicquid verecundiæ aut pudoris inuenerit: & quos ſuis triumphis addixit, adhuc tanquàm reſipiſcendi ſuſpectos omnibus viribus honeſtatis exarmat, nè quandò contra eam, quã bellare noluimus, rebellemus. Rapit nos, ac paſsim per oĩa acquiſitionũ genera cupidos acquirendi diſpergit. Ferreũ cupiditatis imperium.

4 ET capite decimoſexto libri eiuſdem: Quem poſsidendi delectat ambitio, Deum qui poſsidet omnia quæ creauit, expedita mẽte poſsideat, & in eo habebit quæcunque in eo ſanctè habere deſi- Dãda eſt opera, vt Deum ipſum poſſideamus.

derat. Sed quoniam nemo poſsidet Deum, nisi q poſsidetur à Deo, ſit ipſe primitùs Dei poſſeſsio, & efficietur eius DEVS poſſeſſor & portio. Et quid poteſt eo eſſe felicius, cui efficitur conditor cenſus, & hæreditas eius dignatur eſſe ipſa diuinitas: ſi modò eam ſanctis operibus colat, omnes fructus ex illo percipiat: in illo & de illo iugiter viuat, & nihil terrenū cum illo poſsideat? Quia omnium conditor, cui nihil eorum quæ fecit, valet æquari, non dedignatur cum his quæ condidit, poſsideri. Deniquè quid vltrà quærit, cui omnia ſuus conditor ſit? aut quid ei ſufficit, cui ipſe non ſufficit? Hunc poſsidebat, & ab illo poſsidebatur ille qui dicebat in ſpiritu:
Pſal 118. Portio mea Dominus, dixi cuſtodire legē tuam. Et, Dominus pars
Pſal. 15. hæreditatis meæ & calicis mei.

5 ISIDORVS libro ſecundo de ſummo bono, capite quadrageſimoprimo: Omni peccato peior eſt auaritia & amor pecuniarum. Vndè & per Salomonem dicitur, Nihil eſt ſceleſtius quàm amare pecuniam: hic enim animam ſuam venalem facit, quoniam in vita ſua proiecit intima ſua. Cupiditas, omnium criminum materia eſt. Vndè & Apoſtolus ait: Radix omnium malorum cupiditas eſt: quam quidam appetentes, errauerunt à fide. Si ergò ſucciditur radix criminum, non pullulant cæteræ ſoboles peccatorum. Multi cauſa cupiditatis terrenæ etiam ipſam fidem abnegauerunt. Cupiditas enim Christum vendidit. Nam & pleriſq; tantū in rebus alienis eſt deſiderium, vt etiam homicidium perpetrare non vereantur: ſicut Achab qui appetitu cupiditatis ſuæ, ſanguinis expleuit effuſionem. Sæpè iniqui mala quæ concupiſcunt, aſſequuntur, quatenùs de affectu mali deſiderij fortiùs puniantur. Electos autem ſuos DEVS non dimittit ire in deſideriorum malorum perfectionem, ſed in dolorem mentem conuertit eorum, pro eo quod in ſeculo nequiter appetunt, vt hac experientia reſipiſcant, & conuertantur ad Deum, à quo mente receſſerunt. Deum ergò ſibi propitium nouerit aduerſari, qui quod temporaliter concupiſcit, non permittitur adimplere. Secreto autem Dei iudicio fieri creditur, vt duriùs pereant hi, quorum cupiditatem effectus ſtatìm ſequitur actionis. Nunquàm ſatiari nouit cupiditas. Semper enim auarus eget, quantoq; magìs acquirit, tantò plus quærit: nec ſolùm deſiderio augendi excruciatur, ſed etiam amittēdi metu afficitur. Inopes naſcimur in hac vita, inopes receſſuri ſumus de hac vita. Si bona mundi huius peritura credimus, cur peritura tanto amore cupimus? Plerique potentes tanta cupiditatis rabie inflammantur, vt de

Omni peccato peior auaritia. Eccl. 10. Omnium criminū materia eſt cupiditas. 1. Tim. 6. 3 Reg. 21. Nunq̄ ſatiari nouit.

de confinijs ſuis pauperes excludant,nec habitare pmittãt.Quibus rectè per Prophetam dicitur:Væ qui cõiungitis domũ ad domũ,& agrum ad agrum copulatis vſque ad terminum loci. Nunquìd ſoli vos habitabitis in medio terrę?Tales quippe hoĩes infernum,id eſt, diabolum rapere ad perditionem, idem Propheta conſequenter annunciat,dicens: Propterea dilatauit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque vllo termino, & deſcendent fortes eius & ſublimes glorioſiq; eius ad eum.Nec mirum quòd moriẽtes inferni ignibus deputentur, qui viuentes flammam cupiditatis ſuæ minimè extinxerunt. Qui deſiderio cupiditatis exæſtuant, flatu diabolicæ inſpirationis vruntur.

Eſaiæ 5. Ibidem.

6 AVGVSTINVS libro tertio de libero arbitrio, capite decimoſeptimo:Auaritia, quæ Græcè φιλαργυρία dicitur, non in ſolo argento vel nummis, vndè magìs nomen duxiſſe reſonat, argento enim nummi, vel mixto argento frequentiùs apud veteres fiebant: ſed in omnibus rebus quæ immoderatè cupiuntur, intelligẽda eſt, vbicunquè omninò plus vult quiſq; quàm ſat eſt.

Auaritiæ nomen generale eſt.

7 IDEM ſermone centeſimo nonageſimoſexto de tempore:Pręcipit nobis veritas quæ non fallitur. Audiamus, timeamus,caueamus. Dico, inquit, vobis, abſtinete ab omni auaritia. Quid eſt,ab omni?Quarè addidit,ab omni?Poteſt enim & ſic dicere: Cauete ab auaritia.Quarè hoc dixerit,velut occaſio ipſa vndè natus eſt ſermo, appáret in ſancto Euangelio. Interpellauit enim eum quidam contra fratrem ſuum,qui totum patrimonium abſtulerat, & fratri ſuo partem ſuam non reddebat. Non rapere quærebat aliena,ſed ſua à parentibus ſibi derelicta quærebat. Cauſa iuſta, cauſa breuis. Sed audiamus & iudicantem,& dicentem: Homo,ait, quis me conſtituit diuiſorem inter vos? Qui noluit eſſe diuiſor, quis me,inquit, conſtituit diuiſorem inter vos? Petis beneficium, audi conſilium. Ego dico vobis, Cauete ab omni cupiditate, Fortè, inquit,tu auarum & cupidum diceres,ſi quæreret aliena.Ego autem dico:Cupidè & auarè non appetas nec tua: hoc eſt, ab omni. Non leuiter habendum eſt, fratres mei, quandò Dominus noſter, redemptor noſter,Saluator noſter,qui mortuus eſt pro nobis, qui ſanguinem ſuũ precium dedit,vt redimeret nos,aduocatus & iudex noſter,non eſt leue quãdò dicit, Cauete. Nouit ille quantũ mali ſit,nos non nouimus.Illi credamus. Cauete,inquit,Quid? Vndè? Ab omni auaritia. Meum ſeruo,non alienum tollo.Cauete ab omni auaritia. Non ſolùm auarus eſt qui rapit aliena,ſed ille auarus eſt,qui cupidè ſeruat ſua.

Lucæ 12.

Auarus eſt etiã q cupidè ſeruat ſua.

ſua. Sed ſi ſic culpatur qui cupidè conſeruat ſua, quomodò iudicaturus eſt te, cùm non ſolùm ſeruas tua, ſed etiam quæris aliena?

8 AMBROSIVS toto libro de Nabuthe Iezraelita, diſſerit cõtra diuites auaros: in cuiꝰ capite primo inter cætera ſic ait: Quouſq; extẽditis diuites inſanas cupiditates? Nũquid ſoli habitabitis ſuper terram? Cur eijcitis conſortem naturæ, & vindicatis poſſeſsionem naturæ? In commune omnibus diuitibus atque pauperibus terra fundata eſt. Cur vobis ius proprium ſoli diuites arrogatis? Neſcit natura diuites, quæ pauperes omnes generauit. Nudos fudit in lucem, egentes cibo, amictu, poculo: nudos recipit terra quos edidit, neſcit fines poſſeſsionum ſepulcro includere. Omnes ſimiles creat, omnes ſimili gremio claudit ſepulcri. Quis diſcernat ſpecies mortuorum? Redoperi terram, & ſi cognoſcis diuitem, deprehende. Eruderato paulopòſt tumulum, & ſi cognoſcis egentem, argue: niſi fortè hoc ſolum, quòd cum diuite plura pereunt. Sericæ veſtes & auro intexta velamina, quibus diuitis corpus ambitur, damna viuentium, non ſubſidia defunctorum ſunt. Hæredes relinques qui litigent cum hæredibus. Si frugi hæredes ſunt, cuſtodiunt: ſi luxurioſi, exhauriunt. Itaque aut bonos hæredes perpetua condemnas ſolicitudine, aut malos dimittis qui tua facta condemnent.

Inuehitur in auaros.

CAPITE ſecundo: O diues, neſcis quàm pauper ſis, quàm inops tibijpſi videaris, qui te diuitem dicis? Quanto plus habueris, plus requiris: & quicquid acquiſieris, tamen tibi adhuc indiges. Inflammatur lucro auaritia, non reſtinguitur. Rex Achab ſibi egere viſus eſt, quia vineam habebat pauper vicinus. Quis igitur tibi pauper videtur? qui contentus eſt ſuo, an qui concupiſcit alienum? Alter certè pauper cenſu videtur, alter pauper eſt affectu. Affectus diues, egere non nouit: cenſus abundans, nequit auari pectus explere. Quæ vox alia ſtipem publicam poſtulantis, niſi, Da mihi? Hoc eſt, Da mihi, quia egeo. Da mihi, quia aliud viuendi ſubſidium habere non poſſum. Hæc quàm abiecta, quàm vilia? Non habent enim humilitatis affectum, ſed cupiditatis incendium. CAPITE tertio: Auis auibus ſe aſſociat: pecus pecori adiungitur, piſcis piſcibus, nec damnum ducũt, ſed commercium viuendi *, cùm plurimum comitatum capeſſunt, & quoddam munimentum ſolatio frequentioris ſocietatis affectant. Solus tu homo conſortem excludis, includis feras, ſtruis habitacula beſtiarũ, deſtruis hominum. Inducis mare intra ꝑdia tua, nè deſint beluæ: producis fines terrę, nè poſsis habere finitimum. CAPITE quarto: Diuites magis alienũ panem quàm

Quo plus habẽt, eo plus appetunt.

3 Reg 21.

Da mihi, mẽdicantiũ eſt.

* cum plurium comitatu

q̃ ſuum manducant, qui raptu viuunt, & rapinis ſumptum exercẽt ſuum. Diuites, eripitis quidem pauperibus vniuerſa: pœnam tamẽ pauperũ vos potiùs, diuites, ſuſtinetis. Pauperes quidẽ non habent quo vtantur, vos aũt nec ipſi vtimini, nec alios vti ſinitis. Noui ego diuitẽ in agrũ ꝓficiſcentem panes breuiores vrbe delatos numerare ſolere, vt ꝓ numero panis æſtimaretur, quot dies in agro futurus eſſet. Nolebat obſignatũ aperire horreũ, nè qd de cõdito minueretur. Panis vnꝰ ſingulis diebus deputabatur, q̃ tenacẽ vix ſatiare poſſet. Cõperi etiam viri fidẽ, ſi quãdò ei ouum eſſet appoſitũ, queri ꝙ pullꝰ eſſet occiſus. Hoc ideò ſcribo, vt cognoſcatis vindicẽ eſſe Dei iuſtitiam, q̃ lachrymas pauperũ veſtro vlciſcatur ieiunio. CAPITE ſexto: Quis artifex vnum diem vitę hominis potuit adiungere? Quem diuitię eius ab inferis reuocârũt? Cuius ægritudinẽ pecunia mitigauit. Non in abundãtia diuitiarũ, inqt, vita eius. Et alibì: Nihil proſunt theſauri iniùſti, iuſtitia aũt liberat à morte. Meritò clamat Propheta: Diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. Quid enim mihi proſunt, ſi me à morte liberare non poſſunt? Quid mihi proſunt, ſi mecum poſt mortem eſſe non poſſunt? Hîc acquiruntur, hîc relinquuntur. Somnium igitur loquimur, non patrimonium. Vndè benè ait idem Propheta de diuitibus: Dormiêrunt ſomnum ſuum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis. Hoc eſt dicere: Nihil inuenerunt in operibus ſuis diuites, qui nihil pauperibus contulerunt. Quid eſt diues, nisì quidam inexplebilis gurges diuitiarum. Sic Propheta admonet: Qui diligit argentum, nõ ſatiabitur argento. Et infrà idem: Equidem hic peſsimus languor. Sicut enim fuit, ità & abijt, & abundantia eius laborat in ventum. Equidem omnes dies eius in tenebris & luctu, & iracundia multa, & languore & ira. Tolerabilior conditio ſeruulorum. Semper in laqueis, ſemper in vinculis eſt: nunquàm liber à compedibus, quia ſemper in criminibus. Naturæ ipſius neſcit munia, nec ſomni ipſius nouit vices, aut cibi fungitur ſuauitate, cuius nullum eſt immune ſeruitium. Excitat eum cupiditas, exagitat cura peruigil aliena rapiendi, torquet inuidia, mora vexat, ſterilitas prouentuum infœcũda perturbat, ſolicitat abundantia. CAPITE ſeptimo: Neſcit auarus bona, nisì ea q̃ quæſtuoſa ſunt, nominare. Sed acquieſco ei, vt bona dicãtur quæ ſunt pecuniaria. Cur ergò de bonis facitis mala, cũ de malis bona facere debeatis? Scriptũ eſt enim: Facite vobis amicos de mãmona iniqtatis. Ei ergò qui vti ſciat, multa bona ſunt: ei

Alienũ panẽ auari diuites manducant.

Luc. 14.
Prouerb. 10.
Pſal. 61.
Pſal. 75.
Eccl. 5. iuxtà LXX.
Luc. 16.

ei qui vti neſciat, rectè mala. Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in æternum. Quid hoc melius bono, ſi pauperibus largiaris, in quo tibi debitorem Deum quadam pietatis fœneratione conſtituas? Bona ſunt, ſi aperias horrea iuſtitię tuę, vt ſis panis pauperum, vita egentium, oculus cæcorum, orbatorum infantium pater. Tu verò, quod multis naſci voluit, tibi ſoli reſeruas, immò tibi ipſi adimis. Magìs enim ſeruares tibi, ſi diſpertires alijs. Bonorum enim fructus munerum, in eos ipſos qui contulerunt, conuertuntur: & gratia liberalitatis in authorem boni operis redit. CAPITE octauo: Adhuc tibi tempora viuendi longa meditaris? Stulte, hac nocte repetunt animã tuam à te. Benè ait, nocte: Nocte enim anima auari repoſcitur, quæ à tenebris incipit, & in tenebris perſeuerat. Auaro ſemper nox eſt.

Pſal. 111.

Debitorem Deum cõſtituimus.

Iob 29.

B GREGORIVS libro trigeſimoprimo Moralium, capite trigeſimoprimo: De auaritia proditio, fraus, fallacia, periuria, inquietudo, violentiæ, & contra miſericordiam obdurationes cordis oriuntur.

V

Quid eſt Luxuria, qualemq́; ſobolem gignit?

A Luxuria[a] eſt appetitus inordinatus impuræ ac libidinoſæ voluptatis. [b] Gignit autem ex ſe mentis cæcitatem, inconſiderationem, inconſtantiam, præcipitationem, amorem ſuî, odium DEI, deſiderium huius vitæ nimium, mortis futuriq́ue iudicij horrorem, ac felicitatis æternæ deſperationem.

a Videatur Proſp. de vita cõtemp. li. 3. c. 6 Iſido. de ſummo bono, l. 2. ca. 39.

b Greg vt ſuprà. Oſeæ 4 c. 2 Re. 11. c Dan. 13. g Prou 13 a Sapiẽ. 4. c Pſal. 51 a 2. Tim. 3 a pſal. 20 b Iaco. 4. b Ephe. 4 c

B Aduersùs hoc peccatum, quod [c] ſapientes amentes, & homines penè pecudes facit, ità Paulus: [d] *Fugite fornicationem. Omne enim peccatũ, quodcunque fecerit homo, extra corpus eſt: qui autem forni-*

c 3. Re. 11. a eccl. 19. a Hierõ. in c. 4. Oſeæ Amb. l. 1. de Cain & Abel, ca. 5 & lib. de Noé & arca c. 9.

d 1. Cor 6 d & ibidèm Chryſ. Au de dec. 6 chordis. c. 10. & ſer 16. de verbis Domini.

fornicatur, in corpus ſuum peccat. Quamobrem & alibì in hunc modum ſcribit: [c] *Fornicatio & omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, ſicut decet Sanctos: aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinent, ſed magìs gratiarum actio.* Ac mirum eſt ſanè, ingenti [f] pudore non affici Chriſtianos, qui coram Deo & angelis eius fœda ſe libidine polluunt, cùm corpora membraque ſua Spiritui ſancto & CHRISTO Domino velutì [g] templa pura in baptiſmate conſecrârint. Hinc iterùm Paulus: [h] *An neſcitis, quoniam membra veſtra templum ſunt Spiritus ſancti, qui in vobis eſt, quem habetis à Deo, & non eſtis veſtri?* Tum rursùs: [a] *Neſcitis, quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti? Tollens ergò membra Chriſti, faciam membra meretricis?* Ac demùm ità concludit: [b] *Empti eſtis precio magno: glorificate & portate Deũ in corpore veſtro:* [c] *Fornicatores enim & adulteros iudicabit Deus.*

c Epheſ.5 a & ibidèm Hieron. Vide ſextũ præceptũ Decalogi.
f Ambr. in ca. 4 Luc. Greg. 16 Moral. cap. 31.
g 1. Cor. 3. d 2. Cor. 6. d
h 1. Cor. 6. d
a Ibidèm.
b Ibidèm.
c Hebr. 13. a 1 Cor. 6 b Epheſ. 5 a Galat. 5 d Apoc 21. c

SCRIPTVRAE.

OSEAE quarto. Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor.

SECVNDI Regum vndecimo: Factum eſt ergò manè, & ſcripſit Dauid epiſtolam ad Ioab, miſitq́; per manum Vriæ, ſcribens in epiſtola: Ponite Vriam exaduersò belli, vbì fortiſſimum eſt prælium: & derelinquite eum, vt percuſſus intereat.

DANIELIS decimotertio: Species decepit te, & concupiſcentia ſubuertit cor tuum.

PROVERBIORVM decimotertio: Qui inconſideratus eſt ad loquendum, ſentiet mala.

SAPIENTIAE quarto: Inconſtantia cõcupiſcentiæ tranſuertit ſenſum.

PSALMO quinquageſimoprimo: Dilexiſti omnia verba præcipitationis lingua doloſa.

POSTERIORIS ad Timotheum tertio: Hoc autem ſcito, quòd in nouiſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa: & erunt homines ſeipſos amantes, cupidi &c. incõtinentes &c. & voluptatum amatores magìs, quàm Dei.

PSALMO vigeſimo: Inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inueniat omnes, qui te oderunt. Pones eos vt clibanum ignis in tempore vultus tui: Dominus in ira ſua conturbabit eos, & deuorabit eos ignis Fructum eorum de terra perdes, & ſemen eorum à filijs hominum. Quoniam declinauerunt in te mala &c.

IACOBI quarto: Neſcitis quia amicitia huius mundi inimica eſt Dei? Quicunq; ergò voluërit amicus eſſe ſeculi huius, inimicus Dei conſtituitur.

AD Epheſios quarto: Deſperantes tradiderũt ſemetipſos impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis.

TERTII Regum vndecimo: Rex autem Salomon adamauit mulieres alienigenas multas, filiam quoquè Pharaonis &cæt. His itaque copulatus eſt Salomon ardentiſſimo amore. Fueruntque ei vxores quaſi reginæ ſeptingentæ, & concubinæ trecentæ: & auerterunt mulieres cor eius. Cumque iam ſenex eſſet, deprauatum eſt cor eius, vt ſequeretur deos alienos, nec erat cor eius perfectum cum Domino Deo ſuo, ſicut cor Dauid Patris eius. Sed colebat Salomon Aſtar-

then

then deam Sidoniorum, & Chamos deum Moabitarum, & Moloch idolum Ammonitarum. Tunc ædificauit Salomon phanum Chamos idolo Moab, in monte qui eſt cõtra Hieruſalem, & Moloch idolo filiorum Ammon &c.

ECCLESIASTICI decimonono: Vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes, & arguent ſenſatos: & qui ſe iungit fornicarijs, erit nequam: putredo & vermes hęreditabunt illum, & extolletur in exemplum maius, & tolletur de numero anima eius.

PRIORIS ad Corinthios ſexto: Ad Epheſios quinto: Hebræorum decimotertio, vt in textu.

PRIORIS ad Corinthios ſexto: Nolite errare. Neque fornicarij, neque idolis ſeruientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores regnum Dei poſſidebunt.

AD Epheſios quinto: Hoc enim ſcitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus (quod eſt idolorũ ſeruitus) non habet hęreditatem in regno Chriſti & Dei.

AD Galatas quinto: Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, &c. quæ prædico vobis, ſicut prædixi, quoniam ꝗ talia agunt, regnũ Dei non conſequentur.

APOCALYPSIS vigeſimoprimo: Timidis autem & incredulis, et execratis, & homicidis, & fornicatoribus, et veneficis, et idololatris, et omnibus mendacibus, pars illorum erit in ſtagno ardenti igne et ſulphure, quod eſt mors ſecunda.

PATRES.

1 A PROSPER libro tertio de vita contemplatiua, capite ſexto: Pleroſque gula & abundantia vini turpiter in luxuriam ſol-

uunt: alios in iniuriam pudicitiæ ſordidæ cogitationes incendunt: nõnullos de propoſito caſtitatis occaſiones oblatæ deijciunt: quoſdam ſub impudicitiæ iugum exempla perditè viuentium mittunt. Sunt alij quorũ vitã lingua turpis inflammat, aut turpẽ cõſcientiam manifeſtat: qui priùs inuerecundos ſermones aut proferunt libenter, aut audiunt: ac deindè paulatìm morbo creſcente, ab honeſtate deficiunt, attritoq́ pudore viles effecti, dum indecenter elegantes videri volunt, paſsìm iam turpibus verbis impudenter inſaniunt. Hoc enim loquuntur quiqſe, quod diligunt: & delectabiliter audiunt, quod aſsiduis cogitationibus voluunt. Et in fine: Hęc & his ſimilia de mulieribus colloquentes ſuggerunt concupiſcentiæ ſuæ materiam. Hæc tamen ideò concupiſcunt, quia aut loquuntur libenter, aut audiunt. Qui niſì concupiſcentiæ morbo corrupti eſſent, nunquàm vel loquerentur talia, vel audirent: quia non eos iſta corrumpunt, ſed corruptos oſtendunt. Ac nè me iſta veraciter arguentem quiſquam iudicet arguẽdum, nouerit propter hoc fortè ab antiquis fuiſſe decretum, nè qui adoleſcentium legerent Geneſeos librum, ac partẽ pariter Ezechielis prophetæ, vel Canticum canticorum, & cætera talia, in quibus & generationes, & actus, & nomina quarundam ſcripta ſunt mulierum. Quas licèt ſecundùm hiſtoriam fuiſſe credamus, earum tamẽ nominibus virtutes figuratas accipimus: quoniam ſicut illæ non ſolùm viris ſuis per ſanctos mores, ſed etiam extraneis ſine diſpendio ſui pudoris ob nimiam pulchritudinem placuerunt, ità ſanctæ virtutes & ſuos mirabiles omnibus reddunt, & extraneos quadam admiratione ſuî perſtringunt. Hinc eſt quòd & ipſi qui vitiosè viuunt, virtutes vitijs anteponunt: quia aliud eſt quod faciunt morbo, aliud quod coguntur probare iudicio. Sed nè fortè hæc ſpiritualia ſecundùm carnem adhuc carnales acciperent, nec virtutes cogitarent, quas mulieres illæ ſignificant, ſed ipſas cogitando carnaliter deperirent, conſultò iuniores legere ſunt illa prohibiti, quæ ſicut ſpiritualiter accepta viuificant, ità carnaliter intelligentibus ipſa carnalis intelligentia occaſiones carnalis concupiſcentiæ ſubminiſtrat. Earum quiſque nomina frequenter habet in ore, quarum deſideria vulnerato geſtat in corde: aut turpitudinem quam exercere verecundatur in facto, tenet in animo, reus non humano iudicio, ſed diuino.

Iunioribus cur quorundã ſacræ Scripturæ librorũ lectio non pmiſſa fuerit Vide hac de re Hieron. l. 1. Cõmentar in Ezechielem.

2 ISIDORVS de ſummo bono libro ſecundo, capite trigeſimonono: Vnuſquiſque ſuæ deputet culpæ quòd cecidit quotiès libidine

bidine vincitur : quia niſi præceſsiſſet latens ſuperbia, non ſeque-
retur libidinis manifeſta ruina. Luxurioſis atque ſuperbis dæ-
mones plùs fautores exiſtunt, dum'que in cæteris vitijs ſpiritus
maligni deſeruiant, his tamẽ maiori familiaritate iunguntur, ijsq́;
ampliùs iuxta eorum deſiderium famulantur. Principaliter his
duobus vitijs diabolus humano generi dominatur, id eſt, ſuper-
bia mentis, & luxuria carnis. Qui delectationem refrænat libi-
dinoſæ ſuggeſtionis, non tranſit ad conſenſum libidinis. Citò
enim reſiſtit operi, qui titillanti conſenſum non accommodat de-
lectationi. Antequàm perficiatur adulterium in opere, iam
extat adulterium in cogitatione. Ex corde enim primùm for-
nicationes ſunt auferendæ, & non prorumpunt poſteà in opere.
Hinc eſt quòd per Prophetam dicitur : Accingite lumbos veſtros
ſuper vbera veſtra, hoc eſt, in corde libidines reſecate, quæ ad lum-
bos pertinent. Nam cor ſub vberibus eſt, non in lumbis. Libidinis
immoderata licentia neſcit habere modum. Nam dum ſe vitioſus
animus in explenda fornicatione, carne luxuriante laxauerit, ni-
hilominùs ad alia nefanda ſcelera ſuadentibus dæmonibus tranſit:
Deniquè cùm immoderatè metas pudoris exceſſerit, crimen cri-
minibus adijcit, paulatimq́; ad deteriora procedit. Non ità ſuauis
eſt amantium, immò amentium incerta carnis libido, ſicut exper-
ta : nec ità delectat fornicatio, dum primùm committitur: nam re-
petita, maiorem delectationem ingerit. Iam verò ſi in vſum vene-
rit, tanto perditis dulcior ſit, vt ſeparare difficile ſit. Vndè & ſæpè
ex conſuetudine delinquendi, quaſi captiui ad peccandum cum
quadam violentia trahimur: ſenſusq́; noſtros contra rectam volun-
tatem in nobis rebellare ſentimus. Inter cætera ſeptem vitia, forni-
catio maximi eſt ſceleris : quia per carnis immunditiam templum
Dei violat, & tollens membrum Chriſti, facit membrum meretri-
cis. Maximè per carnis luxuriam humanum genus ſubditur diabo-
lo, quàm per cætera vitia. Dæmones ſcientes pulchritudinem eſſe
animæ caſtitatem, & per hanc hominem angelicis meritis, è qui-
bus illi lapſi ſunt, coæquari : liuore percuſsi inuidiæ, inijciunt per
ſenſus corporis opus deſideriumq́; libidinis, quatenùs à cæleſtibus
deorsùm deiectam animam pertrahant, ſecumq́; quos vicerint,
gloriantes ad tartara ducant. Quandò impulſu dæmonum mens
ad delectationem fornicationis impellitur, diuini iudicij metus,
& æterni tormenta incendij ante oculos proponantur, quia nimi-
rùm omnis pœna, grauioris ſupplicij formidine ſuperatur. Sicut

Dæmões ſunt maximè familiares luxurioſis & ſuperbis.

Eſaiæ 32.

Vſu creſcit libido.

Maximi ſceleris eſt fornicatio.
1.Cor. 6.

Remediũ cõtra tẽtationes luxuriæ.

enim clauus clauum expellit, ità ſæpè recordatio ardoris gehennæ, ardorem excludit luxuriæ.

Filiæ Luxuriæ.

3 GREGORIVS libro trigeſimoprimo Moralium, capite trigeſimoprimo: De luxuria cæcitas mentis, inconſideratio, inconſtantia, præcipitatio, amor ſui, odium Dei, affectus præſentis ſeculi, horror autem vel deſperatio futuri, generantur.

1 B HIERONYMVS in caput quartum Oſeæ: Fornicatio & vinum & ebrietas auferunt cor: Sicut enim vinum & ebrietas eum qui biberit, mentis ſuæ impotem facit: ità & fornicatio ac voluptas peruertit ſenſum, animumq́ debilitat: & de rationabili homine, brutum efficit animal: vt ganeas & lupanaria & libidinum luſtra ſectetur.

Luxuria facit ex hominibus beſtias.

Libidinis fomes ebrietas.

Libidinis mala.

2 AMBROSIVS libro primo de Cain & Abel, capite quinto: Vini ebrietas fomes libidinis, quo per carnes vaporantur interna viſcera, animus igneſcit, anima exuritur. Sæuus criminum ſtimulus, libido eſt, quæ nunquàm manere quietum patitur affectum. Nocte feruet, die anhelat, de ſomno excitat, à negocio abducit, à ratione reuocat, aufert conſilium, amentes inquietat, lapſos inclinat, caſtis inſidiatur, potiẽdo inflammat, vſuq́ accenditur. Nullus peccandi modus, & inexplebilis ſcelerum ſitis, niſi morte amantis extingui non poteſt. Et ideò ait Apoſtolus: Fugite fornicationem, vt veloci fuga tanquàm furioſæ dominæ declinare ſæuitiam, & tetro ſeruitio exire poſsimus.

1.Cor. 9.

Gene. 39.

Seruituti miſerrimæ ſubijcit hominẽ.

3 IDEM de Noë & arca, capite nono: Nihil eſt quod tam miſerè ſeruituti ſubijciat hominem, quàm libido, atque eiuſmodi cupiditates quæ iugo quodam criminum graui deprimunt miſerã conſcientiam, vt ſe nequeat attollere, vtpotè quæ libertatem innocentiæ amiſerit.

4 CHRYSOSTOMVS in priorem epiſtolam ad Corinthios, homilia decimaoctaua: Membra Chriſti eſtis, inquit Apoſtolus, templum eſtis ſpiritus. Quarè nolite facere membra meretricis. Non enim corpori veſtro contumeliam facitis, quia non veſtrum corpus eſt, ſed Chriſti. Hæc autem dixit, ſimul & humanitatem oſtendens, quòd eius corpus noſtrum eſt, & à malorum licẽtia nos auertens. Nam ſi alienum corpus eſt, non habetis poteſtatem, vt alienum corpus iniuria afficiatis, inquit, & maximè cùm ſit Domini, neque ſpiritus ſancti templum maculandum eſt. Nam ſi quiſpiam priuatam domum ingreſſus, & illam ignominia afficiens, vltimum dabit ſupplicium: qui Regis templum, ſpelũcam latronum fe-

1.Cor. 6.

fecerit,intelligas velim,quot mala perpetietur? His igitur conſideratis,eum qui in nobis habitat reuereare, quippe qui cõſolator eſt, & tibi coniunctum & inhærentem timeas.

5 AVGVSTINVS in libro de decem chordis,capite decimo: Noli dicere tibi, quandò fortè aliquid luxurianter vis agere, vxorem non habeo, facere poſſum quod volo:non enim poſt vxorem meam pecco.Iam nôſti precium tuum,iam nôſti quò accedis,quid manduces,quid bibas,immò quem manduces,quem bibas.Abſtinete à fornicationibus. Nè fortè mihi dicas,ad fornicem vado,ad meretricem pergo, ad proſtitutam eo, nec illud præceptum violo quod dictum eſt, Non mœchaberis:quia vxorem nondùm habeo, nec poſt illam aliquid facio: nec illud præceptũ violo,vbì dictum, Non concupiſces vxorem proximi tui. Qui ad publicam vado, in quod præceptum incurro? Charior factus eſt tibi homo quàm Deus? Ergò quomodò facio, inquis,ipſi Deo? Corrumpis teipſum. Et vndè iniuriam facio Deo,quia corrumpo meipſum? Vndè tibi facit iniuriam, qui voluërit fortè lapidare tuam tabulam pictam, in qua tabula imago tua eſt, in domo tua inaniter poſita ad vanum honorem tuum,nec ſentiens,nec loquens,nec videns?Si quis illam lapidet,nónne in te eſſe contumeliam factam attendis? Cùm verò imaginem DEI, quod es tu, corrumpis in te per fornicationes & per diffluentias libidinis, attendis quia ad nullius vxorem acceſsiſti, attendis quia poſt vxorem tuam nihil feciſti, quia vxorem non habes, & non attendis per libidines illicitas fornicationis, cuius imaginem violâſti.Hoc iuſsit,hoc præcepit Dominus,nè per illicitas voluptates corruat templum eius,quod eſſe cœpiſti. Nunquìd hoc ego dico? Apoſtolum audite, Neſcitis quia templum Dei eſtis, & ſpiritus Dei habitat in vobis?Si quis templum DEI corruperit, corrumpet illum Deus. Videtis quomodò minatur. Non vis corrumpi domum tuam: quarè corrumpis domum Dei?

Fornicatio ſimplex eſt peccatum. — *Exod.20.* — *1.Cor.3.& 6.*

6 IDEM ſermone decimoſexto de verbis Domini: Iam vide quid facias de templo Dei.Si eligeres in Eccleſia facere adulterium intrà iſtos parietes,quid te eſſet ſceleratius? Modò autem tu ipſe es templum Dei, templum intras, templum exis, templum in domo tua manes, templum ſurgis. Vide quid agas,vide nè offendas templi habitatorem,nè deſerat te,& in ruinam vertaris. Neſcitis,inqt, quia corpora veſtra (& hoc de fornicatione loquebatur Apoſtolus, nè cõtemnerent corporalia peccata) templum in vobis eſt ſpiritus ſancti,quem habetis à Deo,& non eſtis veſtri?

1.Cor 6.

7 HIE-

7 HIERONYMVS in caput quintum epiſtolæ ad Epheſios, ſuper ea verba: Fornicatio autem & omnis immuditia &cæt. Niſi Philoſophorum quidam Cynicus extitiſſet, qui doceret omnem titillationem carnis & fluxum ſeminis ex qualicunque attritu tactuq́; venientem, in tempore non vitandum: & nonnulli ſapientes ſeculi in hanc turpem & erubeſcendam hæreſim conſenſiſſent: nūquàm ſanctus Apoſtolus ſcribens ad Epheſios, ad fornicationem etiam omnem immunditiam copulâſſet, & ad immunditiam iunxiſſet auaritiam, non hanc qua pecuniam cupimus congregare, ſed illam de qua ſuprà diximus: Nè ſupergrediatur, & auarus fraudet in negocio fratrem ſuum: Quòd ſcilicet inſatiabilis & inexpletus per omnia turpitudinum genera laſciuiæq́; diſcurrat. Sicut decet, inquit, ſanctos. Ex quo ſanctus non poteſt appellari, quicunque extra fornicatiõem in aliqua immūditia & auaritia voluptatum, quæ ſe delectauerint, inuenitur. Porrò ſtultiloquium eſſe exiſtimo eorum, qui aliqua narrant turpia, vt riſum moueāt, & facultate ſimulata magìs illudant eis, quibus placere deſiderant.

Mollitiei peccatū ap.p.bant Ethnici Philoſophi.

Epheſ. 5.

Immūditia & auaritià.

Stultiloquiū.

8 AMBROSIVS in caput quartum Lucę: Febre libido flagrantior eſt, grauiusq́; præcipitat & inflammat, ſed vbì quis reſipuerit à furore, tunc conſcientiæ interioris viſus aperitur, factiq́; ſuccedit pœnitentia, & pudenda ſui vnuſquiſque facinoris erubeſcit. Tunc Deus timetur, & peccator cupit ſe celare, ſed non poteſt. Tunc caro arguitur, diabolus accuſatur: Hæc quaſi lerna vitiorum, ille quaſi author erroris. Pateſcit deformitas: nudum eſt enim DEO omne ſecretum, nec illius ficus folijs, hoc eſt, tegmine corporali & iactantia ſeculari flagitiorum ſecreta velantur. Et vnuſquiſque diuinum peccati conſcia formidat mente iudicium, dicens: Qui ſuper me montes cadant, in quibus me abſcondam fiſſuris petrarum, cùm venerit confringere terram? Tunc tribulas & ſpinas animo caro, hoc eſt, curarum morſus ſolicitudinumq́; generat, æſtusq́; quos ſibi per concupiſcentiam carnis animus ipſe circundedit. Etenim quaſi clauis quibuſdam ſuffigitur anima corporeis voluptatibus, & cùm ſemel adhæſerit cupiditatibus demerſa terrenis, difficilè in altū poteſt, vndè deſcendit, ſine Dei fauore reuolare. Actuum enim ſuorum vincta laqueis, & deliciarum ſecularium illecebris obnoxia iam tenetur.

Febre libido flagrantior.

Pudor ſuccedit.

Apocal. 6.
Eſaiæ 24.

Quā tenax ſit carnalis voluptas.

9 GREGORIVS libro decimoſexto Moralium, capite trigeſimoprimo: Poteſt quoquè apertiùs vermis nomine caro deſignari: vndè & ſuperius dicitur, Homo putredo, & filius hominis

Iob 25.

vermis.

vermis. Luxurioſi igitur cuiuslibet, atque carnis voluptatibus dediti quanta ſit cæcitas, demonſtratur, cùm ducitur: Dulcedo illius vermis. Quid nanque caro, niſi putredo ac vermis eſt? Et quiſquis carnalibus deſiderijs anhelat, quid aliud quàm vermem amat? Quę enim ſit carnis ſubſtantia, teſtantur ſepulcra. Quis parentum, quis amicorũ fidelium, quamlibèt dilecti ſui tangere carnem ſcaturientem vermibus poteſt? Caro itaque cùm concupiſcitur, penſetur quis ſit exanimis: & intelligitur, quid amatur. Nil quippe ſic ad edomandum deſideriorum carnalium appetitum valet, quàm vt vnuſquiſque hoc quod viuum diligit, quale ſit mortuum, penſet. Conſiderata enim corruptione carnali, citiùs cognoſcitur, quia cùm illicitè caro concupiſcitur, tabes deſideratur. Benè ergò de luxurioſi mente dicitur, Dulcedo illius vermis: quia is qui in deſiderio carnalis corruptionis æſtuat, ad fœtorem putredinis anhelat.

Cæcitas luxurioſorum. Iob 24.

VI

Quid eſt Inuidia, & quas procreat filias?

A Inuidia [a] eſt triſtitia de bono alterius, & odium alienæ felicitatis: reſpectu ſuperiorum, quia eis non æquatur: & reſpectu inferiorum, nè ſibi æquentur: & reſpectu parium, quia ſibi æquantur, vt Auguſtinus [b] inquit. Filias [c] verò procreat, odium, ſuſurrationem, detractionem, in aduerſis aliorũ rebus exultationem, in proſperis afflictionem.

B Certè Cain [d] Abel germano fratri, & Saul [e] Dauidi deſtinato regi generoque ſuo legitur inuidiſſe. Hoc [f] execrandum crimen præterquàm quòd ab omni eſt charitate & humani-

a De hoc peccato ſcribit Cyp ſer de zelo & liuore. Baſil. hom. 11 de Inuidia & 21. in aliquot ſcripturæ locos. Chryſ. ad pop. hó. 44 & ſequentib. Proſper l 3 de vita contemp. ca. 5. & 9. Iſido. de ſummo bono lib. 3. cap. 25.
b Au. l. 11 de geneſi ad lit. ca 14. Proſper ſentent. 292.
c Greg. lib. 31. Mor. cap. 31. 1. Ioan. 3. c Rom. 1. d Prou. 17. a 24. b 28. d Eccſ 4 a
d Gen. 4 a Iudæ 1. c
e 1. Reg. 18. b
f Nyſſenus in vita Moyſi. Hier. in c. 5. ad Gal. Gre. 3. p. cu.

ræ paſt. admon. 11. Aug. ſer. 83. de tẽp. Bernar. ſerm. 24. & 49. in Cãt. & in ſer. de tripl. cuſtodia.
g Sap. 2. d Chryſo. hom. 41. in Matth. Greg. 5 Moral. c. 33. & 34. & lib. 29. Moral cap. 3 Aug. de ſancta virg. cap. 31.
h Galat. 5. d

tate remotum, homines etiam Dæmonibus perſimiles reddit: [g] *Inuidia enim Diaboli mors introiuit in orbem terrarum: imitantur autem illum, qui ſunt ex parte illius.* Rectè igitur Apoſtolus monet, [h] *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicèm prouocantes, inuicèm inuidentes.*

SCRIPTVRAE.

PRIMAE Ioannis tertio: Hæc eſt annunciatio, quam audiſtis ab initio, vt diligatis alterutrùm. Non ſicut Cain qui ex maligno erat, & occídit fratrem ſuum. Et propter quid occídit eum? Quoniam opera eius maligna erant: fratris autem eius, iuſta. Omnis qui odit fratrem, homicida eſt.

AD Romanos primo: Tradidit illos DEVS in reprobum ſenſum, vt faciant ea quæ non conueniunt: repletos omni iniquitate, &cæt. plenos inuidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones, detractores, DEO odibiles, ſuperbos, &cæt. Qui cùm iuſtitiam DEI cognouiſſent, non intellexerũt, quoniam qui talia agunt, digni ſunt morte: non ſolùm qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.

PROVERBIORVM decimoſeptimo: Qui in ruina lętatur alterius, non erit impunitus.

ET capite vigeſimoquarto: Cùm ceciderit inimicus tuus, nè gaudeas, & in ruina eius nè exultet cor tuum: nè fortè videat Dominus, & diſpliceat ei, & auferat ab eo iram ſuam. Et paulopòſt: Cum detractoribus nè cõmiſcearis, quoniam repentè conſurget perditio eorum, & ruinam vtriuſq; quis nouit?

ECCLESIASTIS quarto: Contemplatus ſum omnes labores

bores hominum, & induſtrias animaduerti patére inuidiæ proximi. & in hoc ergò vanitas, & cura ſuperflua eſt.

GENESIS quarto: Factum eſt autem póſt multos dies, vt offerret Cain de fructibus terræ munera Domino. Abel quoquè obtulit de primogenitis gregis ſui, & de adipibus eorũ: & reſpexit Dominus ad Abel & ad munera eius, ad Cain autem & ad munera illius non reſpexit. Iratusq; eſt Cain vehementer, & concidit vultus eius &c.

IVDAS Apoſtolus in epiſtola ſua catholica: Vę illis, qui in via Cain abiêrunt.

PRIMI Regum decimooctauo: Præcinebant mulieres, ludentes atque dicentes: Percuſſit Saul mille, & Dauid decem milliã. Iratus eſt autem Saul nimìs, & diſplicuit in oculis eius ſermo iſte: dixitque, Dederunt Dauid decem millia, & mihi mille dederunt: quid ei ſupereſt niſì ſolum regnum? Non rectis ergò oculis Saul adſpiciebat Dauid à die illa & deincèps. &cæt. Tenebatque Saul lanceam, & miſit eam, putans quòd poſſit Dauid configere cum pariete. & declinauit Dauid à facie eius ſecundò, etc. Factusq; eſt Saul inimicus Dauid cunctis diebus.

SAPIENTIAE ſecundo, & ad Galatas quinto, vt in textu.

PATRES.

1 A CYPRIANVS in ſermone de zelo & liuore: Nihil magìs Christiano cauendum, nihil cautiùs prouidendum, quàm nè quis inuidia & liuore capiatur, nè quis dum zelo in fratris odia conuertitur, gladio ſuo neſcius ipſe perimatur. Quale malum eſt, fratres dilectiſsimi, quo angelus cecidit, quo circunueniri & ſubuerti alta illa & præclara ſublimitas potuit, quo deceptus eſt is qui decepit? Exindè inuidia graſſatur in terris, dum liuore periturus magiſtro perditionis obſequitur, dum diabolum qui zelat, imitatur, ſicut ſcriptum eſt: Inuidia Diaboli mors introiuit in orbem terrarum: Imitantur ergò illum, qui ſunt ex parte illius. Latè patet ze-

Nihil magìs Chriſtiano cauendum q̃ inuidia.

Sapient 2. Mali fructus inuidiæ.

li multiplex & fœcunda pernicies. Radix eſt malorum omnium, fons cladium, ſeminarium delictorum. Indè odium ſurgit, animoſitas indè procedit. Auaritiam zelus inflammat, dum quis ſuo non poteſt eſſe contentus, videns alterum ditiorem. Ambitionem zelus excitat, dum cernit quis alium in honoribus auctiorem. Zelo excæcante ſenſus noſtros, atque in ditionem ſuam mentis arcana redigente, Dei timor ſpernitur, magiſterium Chriſti negligitur, iudicij dies non prouidetur. Inflat ſuperbia, exacerbat ſæuitia, perfidia præuaricatur, impatientia concutit, furit diſcordia, ira feruescit, nec ſe iam poteſt cohibere vel regere, qui factue eſt poteſtatis alienæ. Dumq; ab inuidis nunquàm liuor exponitur, diebus ac noctibus pectus obſeſſum ſine intermiſsione laniatur. Mala cætera habent terminum, & quodcunque delinquitur, delicti cõſummatione finitur. In latrone conquieſcit ſcelus homicidio admiſſo, & prædoni rapacitatem ſtatuit præda poſſeſſa: zelus terminum non habet, permanens iugiter malum & ſine fine peccatum. Quicunque es inuidus & malignus, videris quàm ſis eis quos odiſti, inſidioſus, pernicioſus, infeſtus: nullius magìs quàm tuæ ſalutis inimicus es. Quiſquis ille eſt quem zelo perſequeris, ſubterfugere & vitare te poterit: tu te non potes fugere: vbicunquè fuerit aduerſarius tuus, tecum eſt, hoſtis ſemper in pectore tuo eſt, pernicies intùs incluſa eſt, ineluctabili catenarum nexu ligatus & vinctus es, zelo dominante captiuus es, nec ſolatia tibi vlla ſubueniunt. Perſeuerans malum eſt, hominem perſequi ad Dei gratiam pertinentem: calamitas ſine remedio eſt, odiſſe felicem. Et idcircò, fratres dilectiſsimi, huic periculo conſulens Dominus, nè quis zelo fratris in laqueum mortis incurreret, cùm eum diſcipuli interrogarent, quis inter illos maior eſſet: Qui fuerit, inquit, minimus in omnibus vobis, hic erit magnus: Amputauit omnem æmulationem reſponſo ſuo, omnem cauſam & materiam mordacis inuidiæ eruit & abſcidit. Diſcipulo Chriſti zelare non licet, non licet inuidere. Exaltationis apud nos non poteſt eſſe contentio, de humilitate ad ſumma creſcimus, didicimus vndè placeamus. Deniquè & Apoſtolus Paulus inſtruens & monens, vt qui illuminati Chriſti lumine tenebras nocturnæ conuerſationis euaſimus, in factis atque operibus luminis ambulemus, ſcribit & dicit: Nox tranſiuit, dies autem appropinquauit: abijciamus ergò opera tenebrarum, & induamur arma lucis, tanquàm in die decenter ambulemus: non in commeſſationibus & cæt. non in certaminibus & zelo. Si receſſerunt de pectore

Lucæ 9.

Diſcipulo Chriſti zelare non licet.

Rom. 13.

tuo

tuo tenebræ,ſi nox indè diſcuſſa eſt,ſi caligo deterſa eſt,ſi illuminauit ſenſus tuos ſplendor diei, ſi homo lucis eſſe cœpiſti : quæ ſunt Chriſti gere, quia Lux & dies Chriſtus eſt. Quid in zeli tenebras ruis? quid ad diabolum cui renunciaueras,redis? quid Cain ſimilis exiſtis?

2 BASILIVS in homilia de Inuidia,quæ eſt vndecima inter homilias variorum argumentorum : Nihil mortalium animis inuidiæ perturbatione pernicioſius contingit : quæ ante omnia ipſi nocet authori,alijs verò quàm minimùm. Quemadmodùm enim venenum ferrum, ſic inuidia hos qui eam poſsident,conſumit atq; vaſtat. Magìs autem ſicutì viperas dicunt abrupto matris ventre naſci : ſic & inuidia concipientem ſe animam corrodere ſimul ac tabefacere ſolet. Eſt enim inuidia dolor de proximi proſperitate ac rerum ſucceſſu conceptus.Quapropter animo inuido nunquàm triſtitia, nunquàm mœſtitia deeſt. Abundat proximi ager, domus bonis omnibus repletur, ex voto deniquè eueniunt omnia in roſa & viola viuenti. Cuncta hæc triſtitiæ dolorisq; occaſionem inuido præbent. Ex quo nihil ab homine nudo,qui omnium iaculis petitur,differre videtur. Quid hoc morbo pernicioſius?Interitus vitæ, peſtis naturæ,aduerſa omnibus bonis ex Deo venientibus,demùm ipſi Deo contraria.Quid enim principem malorum Dæmonem ad bellum aduersùm hominem internecinum impulit? Nónne inuidia,per quam & Deo aduerſari palàm depræhenſus eſt?Dolés enim ob pręclara dona homini conceſſa,quandò Deo nocere non valuit, ipſum inſidijs petijt hominem. Vidit Cain ex Deo honorem fraternum, & exarſit in inuidiam, atque eum qui honoratus erat à Deo,occidit,vt iritaret deũ qui illum honorauerat.Quamobrem, fratres dilectiſsimi,inuidiam fugiamus,pugnæ in Deũ magiſtram, homicidij matrem, naturæ confuſionem, amicitiæ ac familiaritatis expertem,calamitatem abſurdiſsimam. Quid miſer homo angeris,nihil mali paſſus?quid cum eo contendis, aut quid eum petis in bonis quibuſdam exiſtentem, qui de tuo nihil detrahit aut minuit? Et nonnullis interiectis: Sapiens profectò fuerit quicunque cum inuido minimè congreditur aut conuerſatur,nec etiam in eadem eſſe cum eo menſa ſtudet : Quoniam ex Salomonis ſententia, Zelus hominis ex ſocio ipſius. Nõ enim Aegyptio vir Scytha inuidebit,ſed ſuæ genti quilibet : & in eadem gente non ignotis,ſed familiaribus & vicinis,& eiuſdem artis hominibus, aut alia de cauſa coniunctis,& his deniquè, coæuis,cognatis,& fratribus. Et omninò

Inuidia ipſi authori ante omnia nocet.

Inuidia quid ſit.

Gene. 3.

Gene. 4.

Inuidi familiaritas fugienda.

nò vt ærugo frumenti eſt vaſtatio, ſic inuidia amicitiæ peſtis. Illud autem in hoc malo laudauerit quiſquam quòd inuidus quanto in proximum vehementiùs mouetur, tanto ſibimet maius parit incommodum. Quemadmodùm ſagittæ magna vi emiſſæ, ſi in durum aliquid ac reſpuens inciderint, in emittentem facilè redeunt, ſic inuidia proximis triſtitiam nequaquàm affert, tantùm inuidenti afficit. Quis enim vnquàm in mœrore poſitus aliquod propterea proximo incommodum intulit? Seſe ſolum vaſtat atque cruciat. Malum ſuſcipis, per quod inimicus eorum fias, qui te nihil læſerunt, inimicus præterea Dei boni, & qui omnis eſt expers inuidiæ. Fugiamus ergò fratres intolerabile malum. Serpentis id eſt præceptum, diaboli inuentum, inimici ſatio, punitionis arrabo, pietatis impedimentum, via ad gehennam, regni cælorum priuatio. Nam & ipſo fatentur ore hoc vitium inuidi. Adſpectus illis eſt aridus & obſcurus, gena ſubtriſtis, ſupercilium demiſſum, anima ipſo morbo ſuffuſa, prudentiam in dignoſcenda veritate ac rebus agendis minimè habens. Quid ergò faciendum, vt hanc animi peſtem ab initio minimè quidem patiamur, aut in ea fortaſsè affecti, facilè liberemur? Primùm quidem, ſi nihil rerum humanarum magnum aut ſupra naturam exiſtimemus: non enim in rebus fluxis bonum conſtituimus, ſed ad ſempiternorum & verorum bonorum participationem vocati ſumus. Itaque nec diues æmulandus eſt propter diuitias, nec potens ob dignitatis ac magiſtratûs culmen, nec fortis ob corporis robur, nec eloquẽs ob dicendi facultatem. Inſtrumenta ſunt hæc virtutis rectè vtentibus, nihil per ſe veræ felicitatis habentia. Miſer eſt qui his abutitur, non aliter quàm qui in pugna cõtra inimicos enſem corripiens, in ſe ac interitum ſuum conuertit. Omninò autem qui res humanas rationi ſubiecerit, & ad veram pulchritudinem laudemq́ue ſe conuerterit, multùm abfuerit ab eo, vt in rebus terrenis & fluxis quenquam putet eſſe felicem & æmulandum. Qui verò ità fuerit animatus, vt nihil vſquàm humanum admiretur, huic proculdubiò dominari inuidia nullo modo poterit. Si quis verò ità gloriæ cupidus fuerit, vt omnes antecellere cupiat, nec ſecundas facilè patiatur, maximam profectò occaſionem cauſamq́ue inuidiæ dabit: Et poſt pauca: Sic demùm teipſum incolumem ſeruabis, & in bonis longè maioribus claritatem habebis. Nam & virtus intrà nos eſt, & ab ijs qui ob eam labores ſubeant, apta poſsideri. Diuitiarum autem copia, forma córporis, potentiæ faſtus intrà nos nequaquàm conſiſtit.

Inuidia nocet inuidẽti.

Vituperatio inuidiæ.

Forma inuidorum hom.

Remedia aduersùs inuidiam.

3 IDEM

3 IDEM homilia in aliquot ſcripturæ locos, quæ eſt inter variorum argumentorũm homilias vigeſimaprima: Inuidia proprium eſt diaboli vitium. Malum hoc eſt, quod ſatìs exprimi nequit, quod medicinam ſpernit. Qui caput aut membrum aliquod dolent, medico morbum aperiunt: at qui ægrotat inuidia, quid dicet? angunt me proximi bona? nam veritas hæc eſt: Attamen hæc quiſque verba fateri erubeſcit. Quid quæſo te affligis, proprium malum, an alienum bonum? certè malum tuum incurabile. Canes enim nutriendo manſuetos reddimus: inuidum verò & malignum, beneficio noſtro deuinciendo longè peiorem reddimus. Non enim gaudet in ijs quæ recepit bonis: ſed tua triſtatur felicitate, quod facultas tibi ſit eius vſui ſubueniendi. Noli igitur in diaboli deceptionem incidere. Inuidit enim tibi, inuidit inquam quum te è paradiſo expulit. Nè ſequere illum, néve cum eo commercium ſuſcipe vllum. Bìs enim te læſit. Primùm, quum te ab initio eiecit: deindè nunc reditum tuum turbare contendit.

Propriũ diaboli vitium.

4 CHRYSOSTOMVS homilia quadrageſimaquarta ad populum Antiochenum: Sicut furentes ſæpenumerò gladios in ſe cõuertunt, itidèm & inuidi, ſolam inuiſi perniciem intuentes, propriam negligunt ſalutem: hi feris quoquè peiores. Nam illæ quidem eſcæ indigentes, vel à nobis iritatæ, aduersùs nos armantur: hi verò beneficijs quoquè frequenter allecti, benè meritos maleficijs proſecuti ſunt. Hi quidem peiores feris, dæmonibus autem pares, fortè peiores & iſtis. Hi nanque contra nos bellum exercent impacatum, conſortibus autem generis non inſidiantur. Vndè Iudæis quoquè Chriſtus os occluſit, cùm eum in Beelzebub eijcere dæmonia calumniarentur. Hi verò neque naturæ communionem reueriti ſunt, neque ſibi pepercerunt. Nam antequàm inuiſos, animas ſuas pœnis afficiunt, tumultus omnis & ignobilitatis eas fruſtrà & incaſsùm implent. Cur enim doles ô homo proximi bonis? Dolere nos oportebat his quæ patimur malis, non in quibus alios probabiles haberi videmus. Propterea omni venia caret iſtud peccatum. Nam fornicator quidem concupiſcentiam prætendere poteſt, fur paupertatem, homicida furorem, frigidas quidem & irrationabiles, habent tamen quas prætendant excuſationes. Tu verò quam dices cauſam rogo? Nullam penitùs niſì tantùm intenſam nequitiam. Si enim inimicos diligere iubemur, cùm & diligentes oderimus, quam pœnam luemus? Nam ſi diligens diligentes, nihilo gentibus meliùs affectus eſt: nihil iniuriæ operatos infeſtans, quam

Feris deteriores ſunt inuidi.

Pares aut peiores dæmõib.

Matt. 12.

Omni venia & excuſatiõe caret hoc peccatum.

Nota:

Matt. 5.

quam habebit veniam? quam excuſationem? audi quid Paulus dicat: Si tradidero corpus meum vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. Quòd autem vbì liuor & inuidia, charitatis opera ſublata ſint, cuique patet. Hoc vitium & fornicatione peius eſt, & adulterio. Hoc enim in operato tantùm ſiſtit: inuidiæ verò vis totam ſubuertit eccleſiam, & toti nocet terrarum orbi. Hæc homicidij mater eſt: ità fratrem Cain occídit, ità Iacob Eſau, ità Ioſeph fratres, ità cunctos homines diabolus. Sed tu nunc non occídis, ſed multa cæde facis grauiora, fratrem optans confundi, laqueos vndiquè tendens, ſumptos pro virtute diſſoluens labores, dolens quòd mundi placent Domino. Non illum itaque, ſed ab eo cultum impugnas. Illum afficis contumelia, tuum illius præponens honori: & quod eſt omnium grauiſsimum, indifferens peccatum eſſe videtur, cùm ſit omnium atrociſsimum. Siue miſerearis, ſiue vigiles, omnium es ſceleratiſsimus, cùm inuideas fratri, & hoc illinc eſt manifeſtum. Quidam olìm apud Corinthios fornicatus eſt, ſed accuſatus fuit, & breuì correctus. Abeli Cain inuidit, ſed ſanatus non eſt: quin & Deo ſtatìm ipſius vlceri curam afferente, magìs intumeſcebat, & fluctuabatur, & ad cædem properabat. Ità hoc vitiũ illo peius eſt, nec medicinæ, quancunque adhibuerimus, facilè cedit. Funditùs igitur eam vndiquè euellamus, illud penſantes, quòd quemadmodùm offendímus Deum alienis tabeſcentes bonis, ità placemus gratulantes, & noſmetipſos participes facimus bonorum benè merenti repoſitorum. Et propterea Paulus dicit: Gaudete cum gaudentibus, & flete cum flentibus. Vtrinquè magnum lucremur emolumentum. Cogitantes itaque, quòd licèt non laboremus, ſed laboranti condelectemur, illius coronarum efficimur participes: omnem eijciamus inuidiam, & in animabus noſtris charitatem plantemus. Graue quid inuidia, graue & ſimulatione plenum. Hoc mundum innumeris repleuit malis. Ex hoc morbo litibus plena ſunt tribunalia, ex hoc liuores & pecuniarum amor, ambitio & inanis gloria. Hinc vrbes obſidentur, & mare piratas habet: hinc per orbem cædes, hinc genus noſtrum diſsipatum eſt. Quodcunque malum videris, ex hac radice producitur: iam enim & in Eccleſias debacchata eſt, & priùs innumera patrauit mala. Hoc auaritiam parit, vitium omnia confundens, & iuſtitiam corrumpens. Et poſt nonnulla: Lugeamus itaque non hos tantùm, verùm & inuidos: grauis enim & hic valdè morbus eſt. Nec aberrauerit quis, hanc diaboli filiam appellans, & poſt hęc inanis gloriæ fru-

1.Cor.13.

Fornicatione & adulterio quomodò peius.

Gen 4.27.37. Sapient.2.

Geneſ.4.

Lucrũ eorum qui benè faueut alijs.

Rom.12.

Inuidia quãtam malorũ iliadem inuexit.

fructum, quin & radicem. Hæc enim vtraque mala in alterutrum ſeſe producere ſolent. Filia diaboli Inuidia.

5 IDEM homilia quadrageſimaquinta ad populum Antiochenum: Talis eſt inuidiæ malitia, vt priùs ſe parientem offendat. Et ſicut vermis de ligno naſcẽs, ipſum priùs abſumit: ſic & inuidia illam priùs quæ ſe peperit, animam corrumpit, & inuiſum contrarijs, àc vellet, afficit. Nam nè mihi cõſideres inuiſorum prooemia, ſed finem reſpice: & intellige, quòd hæc inuidentium malitia inuiſos ad maiorem perdúcit claritatem. Nam hi quidem & Deum in auxilium attrahunt, & cæleſti fruuntur fauore: hoc verò carens, omnibus redditur expugnabilis: & antequàm ab externis hoſtibus, ab ipſo obſeſſus vitio tantùm non conſumitur: & tanquàm occultis depaſtus dentibus, ità clanculùm, vt ità dicam, abſumptus remanet. Quod ſcientes, huius quæſo vitij peſtem fugiamus, & totis viribus ex noſtris relegemus animis. Omnium enim vitiorum hoc eſt pernicioſiſsimum, & ipſam ſalutem noſtram ſuper omnia vaſtat: Improbi nanque diaboli eſt inuentum. Et propterea Sapiens quidam dicebat: Inuidia verò diaboli introiuit mors in orbem terrarum. Comparatur vermi de ligno naſcenti. Omnium vitiorum pernicioſiſſimũ. Sapient. 2.

6 PROSPER libro tertio de vita contemplatiua, capite quinto: Inuidus certè, qui alienum bonum, ſuum facit inuidendo ſupplicium, nulla videtur ad inuidendum concupiſcentia prouocari, ſed tantùm ſuperbiæ morbo vexari. Sed ſi animi eius peſtem, qua prçcipitatur incenſus, ſubtiliter altcq̃ rimemini, inuenietis eum & perditionis eius cupidine, cuius cupit interitum, & ſuperbiæ malo teneri, quo ſibi iugiter ingemiſcit meliorem cui inuidet, anteferri. Quis facilè poteſt, quale ſit hoc malum, verbis exprimere, quo inuidus odio hominis perſequitur diuinum munus in homine: quum potiùs armari homo debeat, etiam pro ſui meriti ſanctitate? Tantos inuidus habet pœna iuſta tortores, quãtos inuidioſus habuerit laudatores. Siquidem inuidioſum facit excellẽtia meriti, inuidum pœna peccati: nec ei ab homine poteſt remedium adhiberi, cuius eſt vulnus occultum. Oritur ex ſuperbia. Inuidioſi & inuidi diſcrimen.

7 ET capite nono: Donante Domino debemus oſtendere, qualiter inuidi ſanctè viuentium merita, ſua faciant inuidendo peccata: & quantum in eis bonum corrumpat inuidia, qui quicquid boni fieri vel dici à ſanctis audierint, aut omninò non credunt, aut res benè geſtas in malum malè interpretando conuertunt. Omne malum, quod de illis mendax fama iactauerit, ſtatìm, tanquàm ſi Inuidorũ ingeniũ egregiè depingitur.

ipſi viderint, credunt. Feraliter eis qui illud verum non eſſe probare voluerint, contradicunt. Omnia ſuis æmulis fingunt, eorum profectu deficiunt, odia intrà ſe abſcondunt, & in ſuos cruciatus enutriunt, proficientibus inuidēt, peccātibus fauent. De bonorum malis gaudent, de profectibus lugent, de inimicitijs gratuitis ardent, depræhendi pectoris ſui malitiam timent, ſemper amari, nunquàm certi. Amici diaboli, inimici etiam ſui, omnibus odioſi. Ad gaudenda anxij, ad plangenda læti, vtrobiq; diſperſi. Inter amicos diſcordias ſeminant: diſcordantes, ad tempus, ſi poſſunt, in diſſenſione confirmant. Opinionem bonorum mendacijs decolorāt: in ſpiritualibus carnalia laudant, vt ſpiritualia bona eis deeſſe perſuadeant. Amicitias ſimulant, vt eos, qui ſe incautè ſibi commiſerunt, qua poſſunt arte decipiāt. Odiorum ſibi occaſiones prauis ſuſpicionibus coaceruant: dæmones, quorum ſectantur facta, lætificant. Sanctos viros quibus ſunt noti, contriſtant, velut amici in obſequio, hoſtes in animo. Continentes in verbo, turpes in facto. Prodigi ſecretorum, tenaces malorum: Prompti ſuſpicionum malarum, inanes bonorum. Pleni ſordium, præditi fraudibus. Aduerſarij corde virtutibus, praui moribus, & inſidioſi cunctis ſecum in ſimplicitate viuentibus. Hæc & his ſimilia ſunt, quæ omnes inuidos bonis voto ſiue animo inimicos oſtendunt. Conſiderate, obſecro, qualiter inuidos punitura ſint mala ſua, quos etiam bona puniunt aliena. Vbì iſti fieri poterunt boni, qui ſunt in bono mali: aut quandò benè malis vſuri ſunt, qui malè bonis vti non deſinunt? Item bonis vtitur inuidus malè, quia omnibus bonis, quæ miſer execratur abiunctus, animi ſui ſupplicio relinquetur affligendus. Et quis ei poterit ſubuenire, qui ſe ſibi exhibet inuidendo carnificem? Aut vndè ſibi parabit ſalutē, qui de ſalutis materia (bonis malè vtendo) facit perniciem?

Inuidus, ſui ipſius carnifex.

8 ISIDORVS de ſummo bono libro tertio, capite vigeſimoquinto: Liuor alieni boni ſuum punit authorem. Nam vndè bonus proficit, indè inuidus contabeſcit. Homines prauè viuentes, ſicut de bonorum lapſibus gratulantur, ità de eorum rectè factis boniq; perſeuerantia confunduntur. Inuidus membrum eſt diaboli, cuius inuidia mors introiuit in orbem terrarum. Sicut & ſuperbus membrum eſt diaboli, de quo ſcriptum eſt: Omne ſublime videt, & ipſe rex eſt ſuper omnes filios ſuperbiæ. Nulla eſt virtus quę non habeat contrarium inuidiæ malum. Sola miſeria caret inuidia: quia nemo inuidet miſero, cui reuerà non liuor obijcitur, ſed ſola miſericor-

Sapient. 2. Iob 41.

Nulla virtus caret inuidia.

Sola miſeria caret inuidia.

dia

dia adhibetur. Multi & bonos imitari volunt,& de bonorum profectibus inuidiæ liuore tabeſcunt. Quo fit vt nec illi corrigantur à malo ſuo: ſed per inuidentiam deteriorentur,& bonos à recto ſtudio, quãtùm in ipſis eſt,ſi potuerint,deprauare conentur. Quandò malos boni proficere vident,non ſcandalizentur: ſed quem ſint finem habituri,maximè cogitent. Hoc omnis inuidus alienis virtutibus præſtat,quod beato Iob Satan præſtitit. Nam dum æmulatur proſperitatibus,commouit aduerſa.Sed dum credidit eum diabolus poſſe proſternere,indè eius aucta ſunt merita,atque indè claruerunt probabiliora patientiæ documenta.Ità requirunt inuidi aditum malæ famæ, per quam bonorum vitam maculent, ſicut oſtium quærebant Sodomitæ, quo domum Loth nocituri introirent. Illi verò cæcitate erroris percuſſi, parietes videbant, oſtium non inueniebant. Non aliter inuidi videndo velut parietem, virtutes diſsimulant: vitia verò perquirunt, per quæ eorum conſcientiam vrant.

Iob 1.& 2.

Gen 19.

9 AVGVSTINVS libro vndecimo de Geneſi ad literam,capite decimoquarto:Cùm ſuperbia ſit amor excellentię proprię,inuidia verò ſit odiũ felicitatis alienę,quid indè naſcatur,ſatìs in promptu eſt. Amando enim quiſq; excellentiam ſuam,vel paribus inuidet quòd ei coæquantur:vel inferioribus,nè ſibi coæquẽtur:vel ſuperioribus,quòd eis non coæquetur. Superbiendo igitur inuidus, non inuidendo quiſque ſuperbus eſt.

Inuidia quid ſit,& quomodò ex ſupbia naſcatur.

10 PROSPER in ſententijs ex Auguſtino decerptis, ſententia ducenteſima nonageſimaſecunda: Cùm ſuperbia ſit amor excellẽtiæ propriæ, inuidentia verò ſit odium felicitatis alienæ,quod vndè naſcatur,in promptu eſt. Amando enim quiſq; excellentiam ſuam, vel paribus inuidet, quòd ei coæquentur: vel inferioribus,nè ſibi coęquentur:vel ſuperioribus,quòd eis non coæquetur.Superbiendo ergò quiſq; inuidus,non inuidendo ſuperbus eſt.

11 GREGORIVS libro trigeſimoprimo Moralium, capite trigeſimoprimo: De inuidia odium, ſuſurratio, detractio, exultatio in aduerſis proximi, afflictio autem in proſperis naſcitur.

Inuidiæ filiæ.

1 B GREGORIVS Nyſſenus in vita Moyſi: Inuidia malorum princeps, mortis mater, prima peccati ianua, vitiorum radix,doloris initium,calamitatis parens, inobedientiæ cauſa, ignominiæ principium. Inuidia nos longè à paradiſo exterminauit: inuidia repulit à ligno vitæ.Inuidia,dico, mortifer ſtimulus, mucro

Inuidiæ vituperatio.

reconditus, naturæ morbus, bilis venenoſa, tabes ſpóntè adhibita, telum amarum, figens animam clauus, flamma cordis, inteſtinorum ignis: hâc qui habet, nō ſuis malis, ſed alienis bonis infelix eſt, & contrà non ſuo bono, ſed malis proximi felix eſt: inuidus enim felicitate aliorum dolet, calamitatibus gaudet. Miluos cadaueribus paſci, & precioſis vnguentis emori aiunt: videtur enim natura ſua ad putridum & purulentum eſſe affinis: quandò verò huic morbo ſubiectus eſt aliquis, amicorum commodis quaſi vnguento tabeſcit: & ſi quid calamitoſum incidiſſe proximo intellexerit, ilicò aduolat, § poſito inuadit adūco, quo ſi qua latēt, diſtrahit atq; diſsipat, & in medium proponit omnibus.

Miluis cōparātur inuidi.

for. § roſtro

Diſcrimē inter inuidiam & zelum.

2 HIERONYMVS in caput quintum epiſtolæ ad Galatas: Inuidiam non putemus idem eſſe quod zelum: Quia zelus & in bonam partem accipi poteſt, cùm quis nititur ea quæ meliora ſunt, æmulari. Inuidia verò aliena felicitate torquetur: & in duplicem ſcinditur paſsionem, cùm aut ipſe eſt aliquid in eo, in quo alium eſſe non vult: aut alium eſſe videns meliorem, dolet ſe ei non eſſe conſimilem. Pulchrè quidam de Neotericis, Græcum verſum trāſferens, elegiaco metro de inuidia luſit, dicens:

Inuidia in duas paſſiōes ſcinditur.

Iuſtius inuidia nihil eſt: quæ protinùs ipſum
Authorem rodit, excruciatq; animum.

Scripſit & beatus Cyprianus librum de zelo & liuore, valdè optimum: quem qui legerit, nō dubitabit annumerare operibus carnis inuidiam. Inter inuidum aūt & inuidioſum hoc intereſt, q; inuidus feliciori inuidet: Inuidioſus autē is eſt, q ab alio patitur inuidiam.

Inuidi & inuidioſi diſcrimen.

3 GREGORIVS paſtoralis curæ parte tertia, admonitione vndecima: Admonendi ſunt inuidi, vt perpendant quantæ cæcitatis ſunt, qui alieno profectų deficiunt, aliena exulratiōe tabeſcunt. Quid iſtis infelicius, quos dum conſpecta felicitas afficit, pœna nequiores reddit? Aliorum verò bona quæ habere non poſſunt, ſi eligerent, ſua facerent. Sic quippe ſunt vniuerſi conſiſtentes in fide, ſicut multa membra vno continentur in hoc corpore, quæ per officium quidem diuerſa ſunt, ſed eo quo ſibi viciſsim congruunt, vnum fiunt. Vndè fit vt pes per oculum videat, & per pedes oculi gradiantur, ori auditus aurium ſeruiat, & ad vſum ſuum auribus oris lingua concurrat, ſuffragetur venter manibus, ventri operantur manus. Nimis itaque turpe eſt, nō imitari quod ſumus. Noſtra ſunt nimirùm, quæ etſi imitari non poſſumus, amamus in alijs, & amantium quæq; amantur in nobis. Hinc ergò penſent inuidi, charitas

Cæcitas & infelicitas inuidorum.

Aliorū bona quomodò noſtra fiant.

ritas quantę virtutis eſt,quę alieni quoquè laboris opera,noſtra facit ſine labore. Dicendum eſt inuidis,quia dum ſe iſta intrinſecùs peſte conſumunt, etiam quicquid in ſe aliud boni habere vidētur, interimunt. Vndè ſcriptum eſt: Vita carniū,ſanitas cordis:putredo oſsium,inuidia. Quid enim per carnes,nisì infirma quædam ac tenera:& quid per oſſa,nisi fortia acta ſignantur? Prouer.14.

4 AVGVSTINVS ſermone octogeſimotertio de tempore. Sicut ærugo ferrum,ità inuidia ipſam animam,in qua eſt,interimit & conſumit. Et ſicut aiunt viperas dilacerato & dirupto illo ipſo materno vtero,in quo conceptę ſunt,naſci:ità & inuidiæ natura illam ipſam animam,à qua concepta eſt,& conſumit & perdit. Qualis hæc animæ tinea eſt? Quæ cogitationum tabes pectoris? Quanta rubigo zelare in homine donum Dei, & in malo opprobrio bona aliena conuertere, aliorum gloriam facere pœnam ſuam, velut quoſdam pectori ſuo admouere carnifices,cogitationibus & ſenſibus ſuis adhibere tortores, qui ſe inteſtinis cruciatibus lacerent? Non cibus talibus lætus,non potus poteſt eſſe jucundus. Suſpiratur ſemper & ingemiſcitur ac doletur, diebus ac noctibus pectus obſeſſum ſine intermiſsione laniatur. Et quantum ille cui inuidet, ſucceſſu meliori profecerit, tantum inuidus in maius incendium liuoris ignibus exardeſcit: pallor in facie, tremor in labijs, ſtridor in dentibus. Quiſquis ille eſt quem in zelo ſuo perſequitur inuidus,ſubterfugere eum forſan poterit & vitare,inuidus verò fugere non valebit. Vbicunquè fuerit,aduerſarius ſuus ſecum eſt, hoſtis in pectore ſemper incluſus.

Aerugini cõparatur & viperæ.

Miſeria inuidorum.

5 BERNARDVS in ſermone vigeſimoquarto ſuper cantica: Non veniat anima mea in concilio detrahentium: quoniam Deus odit eos,dicente Apoſtolo: Detractores Deo odibiles. Quam ſententiam Deus ipſe loquens in pſalmo,audi quomodò affirmet: Detrahentem,inquit,ſecretò proximo ſuo,hūc perſequebar. Nec mirum,cùm id præcipuè vitium charitatem quæ Deus eſt,& quidem cæteris acriùs impugnare & perſequi cognoſcatur, quēadmodùm vos quoquè poteſtis aduertere. Omnis qui detrahit,primùm quidem ſeipſum prodit vacuum charitate: deindè,quid aliud detrahendo intendit,niſi vt is cui detrahit, veniat in odium vel contemptum ipſis apud quos detrahit? Ferit ergò charitatem in omnibus qui ſe audiunt, lingua maledica: & quantùm in ſe eſt, necat funditùs & extinguit: non ſolùm autem,ſed & in abſentibus vniuerſis ad quos volās verbum fortè per eos qui præſentes ſunt, peruenire cõtigerit.

Rom.1.
Contra detractionem.
Pſal.100.

tigerit. Vides quàm facilè & in breui ingentem multitudinem animarum velociter currens ſermo tabe malitię huius inficere poſsit? Proptereà dicit de talibus propheticus ſpiritus: Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt, veloces pedes eorum ad effundēdum ſanguinem. Vtiquè tam veloces, quàm velociter currit ſermo. Vnus eſt qui loquitur, & vnum tantùm verbum profert: & tamen illud vnum verbum, vno in momento multitudinis audientium dum aures inficit, animas interficit. Cor ſiquidem felle liuoris amarum, per linguæ inſtrumentum ſpargere nisì amara non poteſt, dicente Domino: Ex abundantia cordis os loquitur. Et ſunt ſpecies peſtis huius, dum alij quidem nudè atque irreuerenter vtì in buccam venerit, virus euomant detractiōis: Alij autem quodam ſimulatæ verecundiæ fuco conceptam malitiam, quam retinere non poſſunt, adumbrare conantur. Videas præmitti alta ſuſpiria, ſicq; quadam cum grauitate & tarditate, vultu mœſto, demiſsis ſupercilijs, & voce plangenti egredi maledictiōnem, & quidem tāto perſuaſibiliorem, quanto creditur ab his qui audiunt, corde inuito, & magìs cōdolentis affectu, quàm malitiosè proferri. Doleo, inquit, vehementer pro eo, quòd diligo eum ſatìs, & nunquàm potui de hac re corrigere eum. Et alius, Mihi quidem, ait, benè compertum fuerat de illo iſtud, ſed per me nunquàm innotuiſſet. At quoniam per alterum patefacta eſt res, veritatem negare non poſſum: dolens dico, reuerà ità eſt. Et addidit: Grande damnum. Nam aliâs quidem in pluribus valet, cæterùm in hac parte (vt verum fatear) excuſari minimè poteſt.

Pſal. 13. Matth. 12. Species detractionis.

6 IDEM ſermone quadrageſimonono in Cantica: Metientes noſmetipſos nobis, ſentimus aliqui noſtrûm pro noſtræ imperfectionis experientia, quàm rara virtus ſit, alienæ non inuidere virtuti, nedùm gaudere ad illam, nedùm etiam tanto plus quàm ad propriam quenque gratulari, quanto ſe perpenderit in virtute ſuperatum. Et quomodò (ais) ego proficere poſſum, qui fratri proficienti inuideo? Si doles quòd inuides, ſentis, ſed non conſentis. Paſsio eſt quandoquè ſananda, non actio condemnanda. Tantùm non illic reſideas, iniquitatem meditans in cubili tuo, qualiter videlicet foueas morbum, ſatisfacias peſti, perſequaris inſontem, benè ab illo geſta calumniando, deprimendo, peruertendo, atque impediendo gerenda. Alioquì nō nocet ambulanti & extendenti ſe ad meliora, quod iam non ipſe operatur, ſed quod habitat in eo peccatum. Nō eſt ergò damnatio illi qui non dat membra ſua arma iniquitati,

De primis moribus inuidiæ. Rom. 6.

nō

non linguam ad detrahendum, non quicquam reliqui corporis ad lędendum nocendum've aliquo modo, magìs autem confunditur ſic ſe eſſe malè affectum: & inolitum ex longo vitium confitendo, flendo, orando conatur expellere: & cùm non præualet, mitior indè ad omnes, atque apud ſe humilior inuenitur.

7 ITEM in ſermone de triplici cuſtodia, manus, linguæ, & cordis: An non amittunt vitam detractores Deo odibiles, odibiles vitæ? Fugit vita quos odit, & quos vita fugit, mori neceſsè eſt. An non & ipſe moritur, qui venenum bibit, quod ei maleſuada detractoris lingua propinat? Siquidem furtìm ei dilectionis vita ſubtrahitur: & dum neſcit, paulatìm in eo fraterna charitas refrigeſcit. Auditurus eſt forſitan ipſe quoquè cui detrahitur: vndiquè enim verba volant, & multorum priùs ora ſermo pertranſiens, difficilè fieri poteſt, quin ſingulorum creuerit linguis, & quaſi iam prouectus referatur ad eum, ad cuius ſpectat offenſam. Itaque ſcandalizabitur audiens & tabeſcet, eoq; faciliùs extinguetur in eo charitas, quo ampliùs antè viuere videbatur. Si inimicus, ait, meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem vtiquè: & quidem cauet ſibi prudens auditor, cauet & ipſe, ſi non deſipit, qui ſibi nouerit eſſe detractum: ille, nè veneno inficiatur: iſte, nè ſcandalo perturbetur. Sed quod in ſe eſt, tamen lingua maledica, & illius percutiens conſcientiam, & iſtius vulnerans charitatem, ſecum pariter vtrunque peremit. Nunquìd non vipera eſt lingua iſta? Ferociſsima planè, nimirùm quæ tam lethaliter tres inficiat flatu vno. Nunquìd non lancea eſt iſta lingua? Profectò & acutiſsima, quæ tres penetrat ictu vno. Lingua, inquit, eorum gladius acutus. Gladius equidem anceps, immò triceps eſt lingua detractoris. Nec verò eiuſmodi linguam ipſo etiam mucrone quo Dominicum latus cõfoſſum eſt, crudeliorem dicere verearis. Fodit enim hæc quoquè Chriſti corpus, & membrum de membro, nec iam exanime fodit, ſed facit exanime fodiendo. Ipſis quoq; nocentior eſt ſpinis, quas illi tam ſublimi capiti furor militaris impoſuit: ſeu etiam clauis ferreis, quos ſanctiſsimis manibus illis & pedibus conſummatio Iudaicæ iniquitatis infixit. Niſì enim huius quod nunc pungitur & transfoditur, corporis ſui vitam illius vitæ corporis prætuliſſet, nunquàm illud pro iſto mortis iniuriæ, crucis ignominiæ tradidiſſet. Et dicimus, Leuis res ſermo: tenera, mollis & exigua caro lingua hominis: quis ſapiens magni pendat? Leuis quidem res ſermo, qùia leuiter volat, ſed grauiter vulnerat: leuiter tranſit, ſed grauiter vrit: leuiter penetrat animum,

Contra detractores.

Pſal. 54.

Pſal. 56.

Lingua detractoris gladius triceps.

Matth. 27.

ſed

ſed non leuiter exit: Profertur leuiter, ſed non leuiter reuocatur: facilè volat, atq; ideò facilè violat charitatem.

Quàm execrabile malũ inuidia ſit.

8 CHRYSOSTOMVS homilia quadrageſimaprima in Matthæum: Tale certè malum inuidia eſt, qua nulla vnquàm malignitas peior inuenitur. Nam adulterio inquinati, voluptatis ſaltem iniquæ fructum, vt putant, aliquem capiunt, & breuì tempore peccatum committunt. Inuidi autem & multo antè ſeipſos, quàm quibus inuidẽt, perturbãt & cruciant: & ità in agẽdo ſemper inuidendoq; ſunt, vt nunquàm peccandi afferant finem: ſed quemadmodùm ſues lutoſa immunditia, & dæmones noſtris damnis lætantur, ſic inuidi calamitate proximorum exultant. Cumq; aliquid triſte ac doloris efficiens proximo acciderit, tunc aliquantulùm acquieſcit, atque reſpirat inuidus: alienas enim iacturas ſuos quæſtus exiſtimat, & aliorum felicitatem miſeriam ſuam arbitratur: nec magìs conſiderat quid ipſe ſuaue conſequatur, quàm quid proximo calamitoſum inferatur. Nónne igitur tales homines lapidibus petendi? Nónne omni cruciatu torquendi ſunt? Non aliter profectò quàm canes rabie concitati, infeſtiq; dæmones, atque furiæ ipſæ. Nam quemadmodùm ſcarabæi alieno ſtercore, ſic inuidi aduerſa aliorum fortuna nutriuntur, cùm ſint communes humano generi hoſtes atque inimici. Et alij quidem homines ſi animantes rationis expertes crudeliter cædi ac dilaniari viderint, aliquantulùm commiſerantur: tu verò cùm ſalutis beneficium conferri homini cernas, expalles & tremis, & in ferocitatem cædendi benefactoris conſpiras. Et quid hac inſania furioſius vnquàm reperietur? His profectò de cauſis fornicatores ac publicani ad cælos conſcendere potuerunt: inuidiæ autem morbo laborantes, quum intùs eſſent, à regno cælorum exciderunt: filij autem (inquit) regni eijcientur foràs. Prætereà omni prauitate illi ex animis expulſa, ea quæ nunquàm ſperârunt, facilè nacti ſunt: Phariſæi autem vel, ea quæ retinebant bona, penitùs amiſerunt: neque id iniuria. Nam inuidia peſtiferum malum, hominem in diaboli conditionem, ac in dæmonem immaniſsimũ cõuertit. Inuidia prima hominis cædes apparuit. Inuidiâ fraterna charitas cõtempta eſt. Inuidiâ ſanguine hominis terra primò maculata. Inuidiâ deniquè factum eſt, vt hiatu ſuo terra Dathan, Chore, Abiron, vniuerſumq; illum populum viuos abſorpſerit. Et paulopòſt: Nam vndè Cain fratricida effectus eſt? Vndè verò Eſau fratrem inſectabatur? Vndè Laban, vndè Iacob filij, vndè Chore, Dathan & Abiron, vndè Maria atque Aaron inqui-

Nota.

Matth. 8.

Inuidia conuertit hoies in dæmones.

Geneſ. 4.

Numer. 16.

Gen 4. 27.

Gen. 31. & 37.

Num. 16. & 12.

inquinati fuerunt? Vndè ipſe diabolus calumniæ nomen ſortitus eſt? Adhæc illud etiam tecum ſemper vertę, quia non maiorem illi cui inuides, quàm tibi ipſi facis iniuriam, cùm teipſum versùs mucronem impellas. Quid enim incommodi Cain fratri ſuo Abel intulit? Nónne illum quidem inuitus ad meliorem vitam citiùs trãſmiſit, ac ſeipſum ærumnis inuoluit? Eſau verò qua in re manſueto Iacob obfuit, cùm ipſe etiam paterna domo excidit, & poſt inſidias illas in aliena vagabatur regione, Iacob verò multis bonis atque diuitijs abundauit? Qua in re fratres ſui Ioſeph peiorem reddiderunt? Nónne quanquàm vſque ad ſauguinem ferè veniſſent, inediæ malo in extremis periculis fuerunt, cùm ille regia poteſtate in Agypto potiretur? Nam quanto maiore inuida laboras, tanto maiora illi offers bona, cui inuides. Deus enim qui omnia perſpicit, cùm viderit innocentem iniuria circunuentum, extollit multo magìs, clarumque illum facit, inuidentem autem deprimit.

Gene. 4. Gen. 27. Gen. 37. & 42.

9 GREGORIVS libro quinto Moralium, cap. trigeſimotertio: Et paruulum occidit inuidia. Inuidere enim non poſſumus, niſì eis quos nobis in aliquo meliores putamus. Paruulus ergò eſt, qui liuore occiditur, quia ipſe ſibi teſtimonium perhibet, quòd eo minor ſit, cuius inuidia torquetur. Hinc eſt quòd hoſtis callidus primo homini inuidendo ſurripuit, quia amiſſa beatitudine minorem ſe immortalitate illius agnouit. Hinc eſt quod Cain ad perpetrandum fratricidium corruit: quia deſpecto ſuo ſacrificio, prælatum ſibi infremuit, cuius Deus hoſtiam accepit, & quem meliorem ſe eſſe exhorruit, nè vtcunquè eſſet, amputauit. Hinc Eſau ad perſecutionem fratris exarſit, quia primogenitorum benedictiõe perdita, quam tamen pro eſu lenticulæ ipſe vendiderat, minorem ſe eo, quem naſcendo præibat, ingemuit. Hinc Ioſeph fratres ſui Iſmaëlitis trãſeuntibus vendiderũt: quia cognito reuelationis myſterio, nè ſe fieret melior, ei⁹ profectibus obuiare conati ſunt. Hinc Saul Dauid ſubditum, lanceam intorquendo, perſequitur, quia quem magnis quotidiè augeri virtutum ſucceſsibus ſenſit, vltra ſe excreſcere expauit. Paruulus itaque eſt qui inuidiâ occiditur, quia niſì ipſe inferior exiſteret, de bono alterius non doleret.

Iob 5. Inuidemus non niſi illis, quos nobis meliores arbitramur. Gene. 4. Gen. 27. Gen. 37. 1. Reg. 18.

10 ET capite trigeſimoquarto: Sed inter hæc ſciendum, quia quanuìs per omne vitium quod perpetratur, humano cordi antiqui hoſtis virus infunditur, in hac tamen nequitia, tota ſua viſcera ſerpens concutit, & imprimendę malitię peſtem mouit. De quo nimirùm ſcriptum eſt: Inuidiâ diaboli mors intrauit in orbem terrarum.

Diabolicum vitium. Sapient. 2.

rum. Nam cùm deuictum cor liuoris putredo corruperit, ipſa quoquè exteriora indicant, quàm grauiter animum veſania inſtigat. Color quippe pallore afficitur, oculi deprimuntur, mens accenditur, & membra frigeſcunt, fit in cogitatione rabies, in dentibus ſtridor: cumq́ue in latebris cordis creſcens abſconditur odium, dolore cæco tenebrat conſcientiam vulnus incluſum. Nil lætum de proprijs libet, quia tabeſcentem mentem ſua pœna ſauciat, quam felicitas torquet aliena: quantoq́ue extranei operis in altũ fabrica ducitur, tanto fundamentum mentis liuidæ profundiùs ſuffoditur: vt quo alij ad meliora properant, eo ipſo deteriùs ruant, qua ruina videlicet etiam illud deſtruitur, quod in alijs actibus, perfecto opere, ſurrexiſſe putabatur. Nam inuidia cùm mentem tabefecerit, cuncta quæ inuenerit benè geſta, conſumit. Vndè benè per Salomonem dicitur: Vita carnium, ſanitas cordis: putredo oſsium, inuidia. Quid enim per vitam carnis, nisì infirma quædam ac tenera: & quid per oſſa, nisì fortia acta ſignantur? Qui ergò liuoris peſte plenè carere deſiderat, illam hæreditatem diligat, quam cohæredum numerus non anguſtat, quæ & omnibus vna eſt, & ſingulis tota: quę tanto largior eſſe oſtenditur, quanto ad hanc percipientium multitudo dilatatur. Quia autem paruulus eſt, qui terrena diligit: magnus, qui æterna concupiſcit: poteſt etiam ſic non inconuenienter intelligi, Paruulum occidit inuidia, quoniam huius peſtis languore non moritur, nisì qui adhuc in deſiderijs infirmatur.

Exterior ſpecies inuidi hominis. — *Prouer. 14.* — *Remediũ cõtra inuidiam.* — *Iob 5.*

11 ITEM libro vigeſimonono Moralium, capite tertio: Eccè alius fratri ſuo in corde tacitus inuidet, & ſi occaſionem reperiat, eum ſupplantare contendit. Cuius alterius membrum eſt, nisì eius de quo ſcriptum eſt, Inuidiâ diaboli mors intrauit in orbem terrarum?

Inuidi ſunt membra diaboli. — *Sapient 2.*

12 AVGVSTINVS in libro de ſancta virginitate, capite trigeſimoprimo: Superbiam ſequitur inuidentia, tanquàm filia pediſſequa. Eam quippe ſuperbia continuò parit, nec vnquàm eſt ſine tali prole atq́ue comite. Quibus duobus malis, hoc eſt, ſuperbiæ & inuidentiæ, diabolus præeſt.

Diabolus pręeſt ſuperbiæ & inuidiæ.

VII

Quid eſt gula, & quænam illius filiæ?

A. Gula

A Gula eſt cibi ac potus appetitus [a] inordinatus. [b] filias habet, [c] ineptã lætitiam, multiloquium, ſcurrilitatem, [d] ſpurcitiem, ſenſuum & intellectus hebetudinem.

B Quid verò fœdius, quàm hominem à beluis naturali quadam frugalitate contentis ſuperari, dum ventris, crapulæ, & vinolentiæ quaſi mancipium agit, dum bona diſſipat, valetudinem lædit, morbos accerſit, ac vitam demùm ipſam abrumpit, eripitque ſibi? Nam verè dictum illud, [e] *Propter crapulam multi obiêrunt: qui autem abſtinens eſt, adijciet vitam.* Item, [f] *In multis eſcis erit infirmitas.* Iubet ergò CHRISTVS, [g] *Attendite vobis, nè fortè grauentur corda veſtra in crapula & ebrietate.* Cæterùm ab ebrietate nos reuocãs Paulus, [h] *Nolite*, ait, *inebriari vino, in quo eſt luxuria.* [a] *Ebrioſi regnum Dei non poſſidebunt:* Vt idcircò tam grauiter interminetur quoquè Propheta potatoribus: [b] *Væ qui potentes eſtis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem.*

a Greg. 30. Moral. c. 27.

b Idem l. 31. Moral. c. 31.

c Exod 32. b Iob 21. b Prouer 10 c Epheſ. 5. a Greg 3 parte curæ paſt. admonitione 20 Chryſoſt. homil. 57 ad pop.

d Eſa. 28. b Eccẽs. 10 c Chryſ 44. in Ioan. & 58. in Mat. Hier. lib. 2. cõt. Iouin. & in ca. 44 Eze. & in ca 5. ad Gal. Legatur de hoc vitio Baſil. hom in ebrietatẽ & luxum. Au. de tẽp ſer. 231. & 232. Chryſ. in ſer. cõt. luxũ & crapulã. & hõ. 1. ad pop Antioch. Iſido. l. 2. de ſummo bono, ca. 42. & 43. Amb de Helia & ieiunio, ca 12. & ſeq.

e Eccl. 37. d & 31 b Pſal 77. d Numer. 11. g Deut 32. c Prouer 21. e

f Eccli. 37. d

g Luc 21. g Vide Burchard. lib. 14. decret. & Iuonem. parte 13 cap. 68. & ſequentib.

h Epheſ. 5. d Proue. 20. a Hier in cap 1 ad Tit & epiſt 83. ad Oceanum. Amb l. 1. de pœnit. c 14.

a 1. Co. 6. b Ga. 5. d Oſeæ 4. c Prou. 31. a Eccl. 19.

b Eſa 5. e 22 d Pro. 23 cd Amos 6. b Lucæ 6. d

SCRIPTVRAE.

EXODI trigeſimoſecundo: Sedit populus manducare & bibere & ſurrexerunt ludere.

IOB vigeſimoprimo: Tenent tympanum & citharam,

ram, & gaudent ad ſonitum organi. Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.

PROVERBIORVM decimo: In multiloquio non deerit peccatum.

AD Epheſios quinto: Fornicatio & omnis immunditia, aut auaritia nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos, aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem nõ pertinet: ſed magìs gratiarum actio.

ESAIAE vigeſimooctauo: Verùm hi quoquè præ vino neſciêrunt, & præ ebrietate neſciêrunt. Sacerdos & Propheta neſciêrunt præ ebrietate, abſorpti ſunt à vino, errauerunt in ebrietate, neſciêrunt videntem, ignorauerunt iudicium. Omnes enim menſæ repletæ ſunt vomitu ſordiumq́;, ità vt non eſſet vltrà locus. Quem docebit ſcientiam?

ECCLESIASTIS decimo: Væ tibi terra, cuius rex puer eſt, & cuius principes manè comedunt. Beata terra cuius rex nobilis eſt, & cuius principes veſcuntur in tempore ſuo ad reficiendum, & non ad luxuriam.

ECCLESIASTICI trigeſimoſeptimo: Noli auidus eſſe in omni epulatiõe, & non te effundas ſuper omnem eſcam. In multis enim eſcis erit infirmitas, & auiditas appropinquabit vſque ad choleram. Propter crapulam multi obiêrunt: qui autem abſtinens eſt, adijciet vitam.

ET capite trigeſimoprimo: Vtere quaſi homo frugì his quæ tibi apponuntur, vt non cùm manducas multùm, odio habearis. Ceſſa prior cauſa diſciplinæ: & noli nimius eſſe, nè fortè offendas. Et ſi in medio multorum ſediſti, prior illis nè extendas manũ tuam, nec prior poſcas bibere. Quàm ſufficiens eſt homini erudito vinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non ſenties dolorem.

PSALMO ſeptuageſimoſeptimo: Et manducauerunt, & ſa-

& ſaturati ſunt nimis, & deſiderium eorum attulit eis: non ſunt fraudati à deſiderio ſuo. Adhuc eſcæ eorum erãt in ore ipſorum: & ira DEI aſcendit ſuper eos, & occídit pingues eorum, & electos Iſrael impediuit. In omnibus his peccauerunt adhuc.

NVMERORVM vndecimo: Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat huiuſcemodi cibus: & eccè furor Domini concitatus in populum, percuſſit eum plaga magna nimìs. Vocatusque eſt ille locus, Sepulcra concupiſcentiæ. ibì enim ſepeliêrunt populum qui deſiderauerat.

DEVTERONOMII trigeſimoſecundo: Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitrauit: incraſſatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem ſuum, & receſſit à DEO ſalutari ſuo.

PROVERBIORVM vigeſimoprimo: Qui diligit epulas, in egeſtate erit: qui amat vinum & pinguia, non ditabitur.

LVCAE vigeſimoprimo: Attendite vobis, nè fortè grauentur corda veſtra in crapula & ebrietate & curis huius vitæ: & ſuperueniat in vos repentina dies illa. Tanquàm laqueus enim ſuperueniet in omnes qui ſedent ſuper faciem omnis terræ.

PROVERBIORVM vigeſimo: Luxurioſa res vinum, & tumultuoſa ebrietas: quicunque his delectatur, non erit ſapiens.

PRIORIS ad Corinthios ſexto: Nolite errare, neque fornicarij &cæ. neque ebrioſi, neque maledici, neq; rapaces regnum DEI poſſidebunt. Eſca ventri, & venter eſcis: Deus autem & hunc & has deſtruet.

AD Galatas quinto: Manifeſta ſunt opera carnis, quæ

ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, &cæt. homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia, quæ prædico vobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agũt, regnum Dei nõ conſequentur.

OSEAE quarto: Fornicatio & vinum & ebrietas auferunt cor.

PROVERBIORVM trigeſimoprimo: Noli regibus ô Lamuel, noli regibus dare vinum: quia nullum ſecretum eſt, vbì regnat ebrietas: nè fortè bibant, & obliuiſcantur iudiciorum, & mutent cauſam filiorum pauperis.

ECCLESIASTICI decimonono: Vinum et mulieres apoſtatare faciunt ſapientes, & arguunt ſenſatos.

ESAIAE quinto: Væ qui potentes &c. vt in textu.

ET capite vigeſimoſecundo: Et vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum & ad planctum, ad caluitium & ad cingulum ſacci: & eccè gaudium & lætitia occídere vitulos, & iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. Comedamus & bibamus, cràs enim moriemur. Et reuelata eſt in auribus meis vox Domini: exercituum, Si dimittetur iniquitas hæc vobis donèc moriamini, dicit Dominus exercituum.

PROVERBIORVM vigeſimotertio: Noli eſſe in conuiuijs potatorum, nec in comeſſationibus eorum, qui carnes ad veſcendum conferunt: quia vacantes potibus, et dantes ſymbola, conſumentur, et veſtietur pannis dormitatio. Et paulò pòſt: Cui væ? cuius patri væ? cui rixæ? cui foueæ? cui ſine cauſa vulnera? cui ſuffuſio oculorum? Nónne his qui commorantur in vino, et ſtudent calicibus epotandis? Nè intuearis vinum quandò flaueſcit, cùm ſplenduerit in vitro color eius: ingreditur blandè, ſed in nouiſſimo mordebit vt coluber, et ſicut regulus venena diffun-

fundet. Oculi tui videbunt extraneas, et cor tuum loquetur peruerſa. Et eris ſicut dormiens in medio mari, et quaſi ſopitus gubernator amiſſo clauo: et dices, Verberauerunt me, ſed non dolui. traxerunt me, et ego non ſenſi. Quandò euigilabo, et rursùs vina reperiam?

AMOS ſexto: Væ qui opulenti eſtis in Sion etcæt. qui dormitis in lectis eburneis, et laſciuitis in ſtratis veſtris: qui comeditis agnum de grege, et vitulos de medio armenti. Qui canitis ad vocem pſalterij, ſicut Dauid putauerunt ſe habere vaſa cantici: Bibentes vinum in phialis, et optimo vnguento delibuti, et nihil patiebantur ſuper contritione Ioſeph.

LVCAE ſexto: Væ vobis diuitibus, * quia habetis conſolationem veſtram. Væ vobis qui ſaturati eſtis, quia eſurietis. Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis et flebitis. * qui

PATRES.

1 A GREGORIVS libro trigeſimo Moralium, capite vigeſimoſeptimo: Sciendum eſt, quia quinque nos modis gulæ vitium tentat. Aliquandò nanque indigentiæ tempora præuenit: aliquandò verò tempus nō præuenit, ſed cibos lautiores quærit: aliquandò quælibet ſumenda ſint, præparari accuratiùs expetit. Aliquandò autem & qualitati ciborum & tempori congruit, ſed in ipſa quantitate ſumendi, menſuram moderatæ refectionis excedit. Nonnunquàm verò & abiectius eſt q̄d deſiderat, & tamen ipſo æſtu immenſi deſiderij deteriùs peccat. Mortis quippe ſententiam patris ore Ionathas meruit: quia in guſtu mellis conſtitutum edendi tempus anteceſsit. Et ex Aegypto populus eductus, in eremo occubuit: quia deſpecto manna, cibos carnium petijt, quos lautiores putauit. Et prima filiorum Heli culpa ſuborta eſt, quòd ex eorum voto ſacerdotis puer, non antiquo more, coctas vellet de ſacrificio carnes accipere, ſed crudas quæreret, quas accuratiùs exhiberet. Et cùm ad Hieruſalem dicitur: Hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia: apertè oſten-

Quinq; modis à gula tétamur.

1. Reg. 14.

Numer. 11.

1. Reg. 2.

Ezech. 16.

oſtenditur, quòd idcircò ſalutem perdidit,quia cum ſuperbiæ vitio menſuram immoderatæ refectionis excesſit. Et primogenitorum gloriam Eſau amiſit,quia magno æſtu deſiderij vilem cibum, ſcilicet lenticulam, concupiuit: quam dum vendendis etiam primogenitis prætulit,quo in illam appetitu anhelaret,indicauit.Neque enim cibus, ſed appetitus in vitio eſt. Vndè & lautiores cibos plerunquè ſine culpa ſumimus, & abiectiores non ſine reatu conſcientiæ deguſtamus. Hic quippe, quem diximus, Eſau primatum per lenticulam perdidit: & Helias in eremo per virtutem ſpiritus carnes edendo ſeruauit. Vndè & antiquus hoſtis quia non cibum, ſed cibi concupiſcentiam, eſſe cauſam damnationis intelligit: & primum ſibi hominem non carne, ſed pomo ſubdidit: & ſecundum non carne,ſed pane tentauit. Hinc eſt quòd plerunquè Adam culpa committitur, etiam cùm abiecta & vilia ſumuntur. Neque enim Adam ſolus, vt à vetito ſe pomo ſuſpenderet, præceptum prohibitionis accepit. Nam cùm alimenta quædam ſaluti noſtræ Deus contraria indicat, ab his nos quaſi per ſententiam vetat. Et dum concupiſcentes noxia attingimus, profectò quid aliud quàm vetita deguſtamus? Ea itaque ſumenda ſunt, quæ naturæ neceſsitas quærit: & non,quæ edendi libido ſuggerit.

Geneſ. 25. 3.Reg 17. Geneſ. 3. Matth. 4.

2 IDEM libro trigeſimoprimo Moralium, capite trigeſimoprimo: De ventris ingluuie inepta lætitia, ſcurrilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo ſenſus circa intelligentiam propagantur.

Filiæ Gulæ.

3 ITEM tertia parte curæ paſtoralis, admonitione vigeſima: Gulæ deditos ſuperfluitas locutionis,leuitas operis, atque luxuria comitatur. Niſi enim illos immoderata loquacitas raperet, Diues ille qui epulatus quotidiè dicitur ſplendidè, in lingua grauiùs non arderet,dicens:Pater Abraham,miſerere meî,& mitte Lazarum vt intingat extremum digiti ſui in aquam, vt refrigeret linguam meam,quia crucior in hac flamma. Quibus profectò verbis oſtenditur,quia epulando quotidiè,crebriùs in lingua peccauerat,qui totus ardens, refrigerari ſe in lingua præcipuè requirebat. Rursùm quia gulæ deditos leuitas protinùs operis ſequitur, authoritas ſacra teſtatur, dicens:Sedit populus manducare & bibere,& ſurrexerunt ludere. Quos plerunquè edacitas vſque ad luxuriam pertrahit:quia dum ſatietate venter extenditur, aculei libidinis excitantur. Vndè & hoſti callido, qui primi hominis ſenſum in concupiſcentiam pomi aperuit, ſed in peccati laqueo ſtrinxit, diuina voce dicitur:

Quæ vitia ex gula naſcantur. Immoderata loquacitas. Lucæ 16. Leuitas opis. Exodi 32. Luxuria.

dicitur: Pectore & ventre repes. ác ſi apertè diceretur: Cogitatione & ingluuie ſuper humana corda dominaberis. Quia gulæ deditos luxuria ſequitur, propheta teſtatur, qui dum aperta narrat, occulta denunciat, dicens: Princeps cocorum deſtruxit muros Hieruſalem. Princeps nanque cocorum, venter eſt, cui magna cura obſequium à cocis impenditur, vt ipſe delectabiliter cibis impleatur. Muri autem Hieruſalem, virtutes ſunt animæ, ad deſiderium ſupernæ pacis eleuatæ. Cocorum igitur princeps muros Hieruſalem deijcit, quia dum venter ingluuie extenditur, virtutes animæ per luxuriam deſtruuntur. Admonendi ergò ſunt gulæ deditì, nè in eo quòd eſcarum delectationi incumbunt, luxuriæ ſe mucrone transfigant: & quanta ſibi per eſum loquacitas, quanta mentis leuitas inſidietur, adſpiciant: nè, dum ventri molliter ſeruiunt, vitiorum laqueis crudeliter adſtringantur. Tanto enim longiùs a ſecundo parente receditur, quanto per immoderatum vſum dum manus ad cibum tenditur, parentis primi lapſus iteratur. Itaque nè aut gulæ deditos appetitus à mentis ſtatu deijciat, aut abſtinentes afflicta caro ex elatione ſupplantet, audiant illi ex ore veritatis: Attendite vobis, nè fortè grauētur corda veſtra in crapula & ebrietate & curis huius mundi. Vbì vtilis quoquè pauor adijcitur: Et ſuperueniat in vos repentinus dies ille. Tanquàm laqueus enim veniet in omnes, qui ſedent ſuper faciem omnis terræ. Audiant iſti, Non quæ intrant per os, coinquinant hominem: ſed quæ exeunt de ore, illa ſunt quæ coinquinant hominem. Audiant illi: Eſca ventri, & venter eſcis, Deus autem & hunc & hanc deſtruet. Et rursùm: Non in comeſſationibus & ebrietatibus: Et rursùm: Eſca non commendat nos Deo. Audiant iſti: Quia omnia munda mundis, &cæt. Audiant illi: Quorum deus venter eſt, & gloria in confuſione ipſorum. Audiant iſti: Diſcedent quidam à fide & veritate. Et paulopòſt: Prohibentium nubere, præcipientium abſtinere à cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus & his qui cognouerunt veritatem. Audiant illi: Bonum eſt non manducare carnem, & nō bibere vinum, neque in quo frater tuus ſcandalizatur. Audiant iſti: Modico vino vtere ꝓpter ſtomachum tuū & frequentes tuas infirmitates. Quatenùs illi diſcant cibos carnis inordinatè non appetere, & iſti creaturam Dei quam non appetunt, non audeant condemnare.

Gene. 3. — Hiere. 52. iuxta LXX. — Luc. 21. — Ibidem. — Marc 7. — 1. Cor. 6. — Rom. 13. — 1. Cor. 8. — Tit. 1. — Philip 3. — 1 Tim 4. — Rom. 14.

11 CHRYSOSTOMVS homilia quinquageſimaſeptima ad populum Antiochenum: Vbì ebrietas, ibì diabolus: vbi tur-

Dæmões choreas agunt apud ſcurrilia loquẽtes. pia verba, vbi ſaturitas, illic dæmones choreas agunt. Talem habebat menſam diues ille, propterea nè guttæ quidem aquæ dominus fuit.

Luc. 16.

12 IDEM homilia quadrageſimaquarta in Ioannem: Nihil gula pernicioſius, nihil ignominioſius eſt: hæc obtuſum & craſſum ingenium, hæc carnalem animã reddit, hæc cæcat intellectum, nec ſinit, vt quicquam perſpiciat.

Quã perniciẽ adferat gula.

13 ITEM homilia quinquageſimaoctaua in Matthæum: Sed ſufficit etiam hoc diaboli furorem deprimere, cui nemo magis amicus eſt, quàm q delicijs & ebrietate maculatur: hic enim fons, hæc mater, atque origo vitiorum omnium eſt: Hac via olim Hebræos in cultum diabolus idolorum iniecit, hac iniquos amores Sodomitarum inflammauit: hæc enim, ait, iniquitas eſt Sodomæ, in copia & plenitudine panis luxuriabantur: hac deniquè via mille alij gehennæ traditi, periêre. Quid enim dnliciarum hæc fœditas mali non inducit? Sues ex hominibus facit, immò verò etiam ſuibus multo deteriores. Audiui enim multos, cùm inſanæ iſtæ accidunt paſsiones, dicentes: Vtinàm non eſſet vinum. O amentiam ſingularem, ô ſtoliditatem inauditam. Alij delinquunt, & Dei tui dona criminaris: putas'ne à vino hoc factum malum? Non fecit vinum certè, ſed incontinentia eorum qui vino abuſi ſunt. Dicas, vtinàm non eſſet ebrietas, non eſſent deliciæ: ſi verò dicis, vtinàm non eſſet vinum, ordine paulatim progrediens, optabis nè ſit ferrum propter homicidiam, nè ſit nox propter fures, nè ſit lux propter calumniatores, nè ſit fœmina propter adulteriũ, & ſic omnia Dei opera tibi deſtruentur. Non igitur ità dicas, mentis enim iſtud eſt diabolicæ: nec vinum, ſed ebrietatem crimineris: & ebrio, cùm in ſe fuerit reuerſus, omni dedecore ſuo prùs deſcripto, dicas datum eſſe vinum ad lætitiam, non ad turpitudinem noſtram: datum eſt vt rideamus, non vt derideamur: vt rectè valeamus, nõ vt ęgrotemus: vt imbecilla corpora reficiamus, non vt robur animi deijciamus: honorauit te hoc munere Deus, cur dehoneſtas propter intemperantiam bibendi teipſum? Audi quid ad Timotheum dicit Paulus: Modico vino vtere propter ſtomachum tuum, & crebras infirmitates tuas. Quòd ſi ſanctus vir ille morbo depreſſus, & alternis ægritudinibus laborans, quouſquè magiſter permiſit, vino non vtebatur: quam veniam nos conſequemur, vino ad ebrietatem ſani abutentes? Et illi quidem dicebat, Pauco vtere vino propter ſtomachum tuum: ebrioſo verò dicit, Vtaris modico vino

Deliciæ & ebrietas, fons mater & origo vitiorum omnium. Exodi 32. Ezech. 16.

Sues ex hominibus facit.

Nõ vinũ, ſed vini abuſus damnandus.

1. Tim 5.

pro-

propter fornicationes, vt crebra turpiloquia fugias, propter peſtiferas cupiditates quas ebrietas parit. Quòd ſi hæc non perſuadent vobis, vt ab his abſtineatis, ſaltem propter dolores & euerſiones ſtomachi abſtineatis. Non ad mœrorem, nec ad dolorem, ſed ad lætitiam vinum datum eſt. Vinum enim, inquit, lætificat cor hominis: quam eius virtutem vos deijcitis. Nam quæ lætitia eſt, ſi non es in teipſo, ſi mille doloribus vexaris, ſi omnia tibi circunferri videantur, ſi tenebris detentus quaſi febricitans, hominibus indigeas, qui oleo caput tuum perfundant? Hæc non omnibus dicta eſſe velim, immò verò dicta ſunt omnibus: non quia omnes vino corrumpantur, ſed quia nullam de ebrioſis curam ſobrij habent: idcircò ad ſobrios magìs orationem direxerimus, quoniam & medicus, ægrotis omiſsis, ſanos qui ipſis aſsident, alloquitur: Vos ergò ſobrios oro, nè hac turpiſsima inſania vnquàm capiamini, & vt eos qui capiuntur, diligenter ſanare curetis. Nolite pati peiores beſtijs homines fieri: nihil enim vltrà quàm opùs eſt, illæ deſiderant: iſti autem mediocritatis terminos excedentes, irrationabiliores illis conſtituuntur. Quanto enim melior aſinus ebrioſo eſt, quanto canis præſtantior? Omnes certè animantes, quæ rationis expertes ſunt, cùm bibunt aut comedunt, vltrà quàm ſatìs eſt, etiam ſi mille homines cogerent, nunquàm elabuntur. Peiores igitur irrationabilibus vos eſtis, qui inebriamini, non mentis compotes ſolùm, verumetiam apud vos iudices. Indè nanque manifeſtum eſt, canibus atque aſinis veſtro vos iudicio eſſe deteriores, & magìs abiectos, quia nullum brutorum ſupra menſuram comedere aut bibere cogitis.

Curà nimio vino abſtinendum.

Pſal. 103.

Turpiſſima inſania eſt ebrietas.

Aſini & canes ebrioſo homine præſtãtiores ſunt.

14 HIERONYMVS libro ſecundo aduersùs Iouinianum: Eſus carnium & potus vini, ventriſq; ſaturitas, ſeminarium libidinis eſt. Vndè & comicus: Sine cerere, inquit, & Libero friget Venus. Et paulopoſt: Quòd ſi quis exiſtimat, & abundantia ciborum potionumq; ſe perfrui, & vacare poſſe ſapiẽtiæ, hoc eſt, & verſari in delicijs, & deliciarum vitijs non teneri, ſeipſum decipit. cùm enim procùl ab his remoti ſæpè capiamur naturæ illecebris, & cogamur ea cupere quorum copiam non habemus: quanto magìs, ſi circundati retibus voluptatum, eſſe nos liberos arbitremur? Abſque guſtu & cibis, impoſsibile eſt humanum corpus ſubſiſtere: adeſſe ergò debet ratio, vt tales ac tantas ſumamus eſcas, quibus non oneretur corpus, nec libertas animæ prægrauetur: quia & comedendum eſt, & deambulandum, & dormiendum, & digerendum, &

Seminarium libidinis.

Terent. in Eunucho.

Sapiẽtiæ ſtudiũ impeditur ſaturitate & vinolẽtia.

Quãtum cibi ſumendum.

Prouer. 20. poſteà, inflatis venis, incentiua libidinum ſuſtinenda. Luxurioſa res vinum, & tumultuoſa ebrietas : omnis qui cum his miſcetur, non erit ſapiens. Nè tales accipiamus cibos, quos aut difficulter digerere, aut comeſos, magno partos & perditos labore doleamus : Olerum, pomorum, ac leguminum & facilior apparatus eſt, & arte impendijsq; coquorum non indiget : & ſine cura ſuſtentat humanum corpus, moderateq; ſumptus (quia nec auidè deuoratur, quod iritamenta gulæ non habet) leuiore digeſtione concoquitur. Nemo enim vno aut duobus cibis, hisq; vilibus vſque ad inflationem ventris oneratur, quæ diuerſitate carnium, & ſaporis delectatione percipitur. Cùm varijs nidoribus fumant patinæ, ad eſum ſuî, expleta éſurie, quaſi captiuos trahunt, vndè & morbi ex ſaturitate nimia concitantur : multiq; impatientiam gulę, vomitu remediantur: & quod turpiter ingeſſerũt, turpiùs égerunt. Hippocrates in Aphoriſmis docet, craſſa & obeſa corpora, quæ creſcendi menſuram compleuerint, nisì citò ablatione ſanguinis imminuantur, in paralyſim & peſsima morborũ genera erumpere, & idcircò neceſſariam eſſe demptionem, vt rursùm habeant, in quę poſsint creſcere: non enim manere in vno ſtatu naturam corporum, ſed aut creſcere ſemper, aut decreſcere: nec poſſe viuere animal, nisì creſcẽdi capax ſit. Vndè & Galenus vir doctiſsimus, Hippocratis interpres, athletas, quorum vita & ars ſagina eſt, dicit in exhortatione medicinæ, nec viuere poſſe diù, nec ſanos eſſe, animasq; eorum ità nimio ſanguine & adipibus, quaſi luto inuolutas, nihil tenue, nihil cæleſte, ſed ſemper de carnibus & ructu & ventris ingluuie cogitare.

Qualibus cibis vtẽdum. *Hippocrates.* *Galenus.* *Nihil cæleſte cogitare poteſt gulæ deditorum animus.*

15 IDEM in caput quadrageſimumquartum Ezechielis: Perſpicuum eſt, ebrietate & ſicera ſtatum mentis euerti : & non plenè nos ſapere, quandò vini ſatietate animus occupatur.

Statum mẽtis euertit ebrietas.

16 ITEM in caput quintum ad Galatas : Quartumdecimum locum inter carnis opera, ebrietas tenet. Ebrioſi quippe regnum Dei nõ poſsidebunt. Et Dominus ad diſcipulos: Cauete, ait, nè fortè grauentur corda veſtra in vino & crapula. Vino hominis ſenſus euertitur : pedes corruunt, mens vacillat, libido ſuccenditur. Vndè Apoſtolus clamitat : Et vinum in quo eſt luxuria. Habet vnuſquiſque ſuæ ſententiæ poteſtatem : Ego Apoſtolum ſequor: in vino eſſe luxuriam, in vino ebrietatem. Ebrietatem aũt & luxuriam, inter carnis opera numerari, nec ille poteſt negare qui eiſdem paſsionibus vincitur. Et licèt me quidam in eo libro, quem de ſeruanda

Galat. 5. 1. Cor. 6. Lucæ 21. Vini immoderatè ſumpti operatio. Epheſ. 5. Ad Euſtochium epiſt. 22.

vir-

virginitate ſcripſi, reprǽhendendum putent, quòd dixerim adoleſcentulas ità vinum debere fugere vt venenum: non me ſententiæ pœnitebit: Opus quippe ibì magìs vini, quàm Dei à nobis creatura damnata eſt: & licentiam tulimus virgini proprio ætatis calore feruenti, nè ſub occaſiõe parùm bibendi, plus biberet & periret: Alioquìn ſciebamus & in Chriſti ſanguinem vinum conſecrari: & Timotheo vinum vt biberet, imperatum. Ebrietas autem tam ex vino, quàm ex cæteris bibendi generibus, quæ vario modo conficiuntur, poteſt accidere: ex quo & de ſancto dicitur, Vinum & ſiceram non bibet. Sicera interpretatur ebrietas. Et nè quis vinum nõ bibens, aliud ſibi putaret bibendum: excluſa cauſatio eſt, dum omne quod inebriare poteſt, cum vino pariter aufertur. Quintadecima, quæ & extrema inter carnis opera, comeſſatio eſt. Manducauit quippe populus & bibit, & ſurrexrunt ludere. Semper ebrietati iuncta luxuria eſt. Pulchrè quidam non ignobilis orator, cùm ebrium de ſomno deſcriberet excitatum, ait: Nec dormire excitatus, nec vigilare ebrius poterat. Qua ſententia expreſsit, quodammodò nec mortuum eum fuiſſe, nec viuum.

Vinũ in Chriſti ſanguinẽ conſecratur.
1. Tim. 5.
Lucæ 1.
Exod 32.
1. Cor 10.
Semp ebrietati iuncta luxuria.
Ebrius de ſomno excitatus, nec viuus nec mortuus eſt.

1. B BASILIVS Magnus homilia decimaquarta in ebrietatem & luxum: Ebrietas dæmon eſt voluntarius, ex voluptate animabus noſtris inditus. Ebrietas malitiæ mater eſt, virtutis inimica, fortem virum reddit ignauum, ex temperato facit laſciuum, iuſtitiam ignorat, prudentiam extinguit. Sicut enim aqua igni eſt aduerſa, ſic vinum immodicum rationem ſupprimit. Qua in re, dic homo miſer, à brutis differs? Nónne rationis munere, quam à DEO omnium conditore accepiſti, reliquæ creaturæ omnis factus dominus & imperator? Hoc igitur te mẽtis lumine per ebrietatem priuans, inter beſtias ratione carẽtes annumerari poteris, ſimilíſq; illis videri. Nec ſolùm eo peiores brutis, quòd mẽte inſani aut ebrij, ſed etiam quòd ſenſibus longè infra illa deficere videantur. Quod quæſo animal ità viſu auditúve, atquè ebrius homo, debilitatur? Nónne familiariſsimos interdùm ignorant, alienis verò ſæpè vt domeſticis congrediuntur? An non vmbras ſæpenumerò tanquàm ſulcos aut loca prærupta tranſiliunt? Aures terrifico ſonitu more fluctuantis maris refertas habent: terra interdùm inſurgere, ac in arduum ac rectum erigi, montes verò circummoueri videntur? Quandoq; ab re & præter modum rident: nunc verò ſine conſolationis remedio plorant, nunc item audaces & temerarij, mox timidi & ignaui. Lymphatus & malo dæmõe captus, miſericordia

Ebrietas, voluntarius dæmon.
Brutis peiores ebrioſi.

quidem dignus: ebrius verò eadem ferè & ipſe patiēs, minimè miſericordia dignus, qui ſpontaneo ſeruit dæmoni. Quis eſt qui maledictionem Cain in ſeipſum transfert? An non qui vino tremit & vacillat per omnem vitam? Naturali nanq; firmitate deficiente, neceſsè eſt corpus continuò vacillet atque moueatur. Cùm potatione procedente eò veniunt, vt de augenda hac inſania certent, & de ebrietate per ambitionem contendant: cuius authorem legis, diabolum habent: victoriæ verò præmium, peccatum. Nam qui plus hauſerit meri, is p̄ cæteris laudatur, is victoriā refert. Atq; ità gloria in ignominia illorū eſt. Inter ſe nanq; contendunt, & vt in iudicio aliq̄ defenſitāt. Ebrietas itaq; ratiōis interit⁹, fortitudinis pnicies, ſenectus immatura, mors momētanea. Quid, q̄ſo, ſunt ebrij, q̄ gentiū idola? Oculos habēt, & nō vidēt: aures habēt, & nō audiunt: manus paralyſi affectas habēt, pedes infirmos ac facilè offendētes.

Maledictionē Cain in ſe transferunt.

Legis ebrioſorū author diabolus.

Ebrietatis malum.

Ebrij ſunt velut idola gentium.

2 AVGVSTINVS ſermone ducenteſimo trigeſimoprimo de Tempore: Cùm fratres chariſsimi, ebrietatis malum ſit graue vitium & Deo odibile, ità per vniuerſum mundum à pluribus in conſuetudinem miſſum eſt, vt ab illis qui DEI præcepta cognoſcere nolunt, iam nec putetur nec credatur eſſe peccatum, intantùm, vt in conuiuijs ſuis irrideant eos qui minùs bibere poſſunt, & per inimicam amicitiam adiurare homines non erubeſcunt, vt potum ampliùs accipiant quàm oportet. Qui enim alterum cogit, vt ſe plùs quàm opùs eſt, bibendo inebriet: minùs malum ei erat, ſi carnem eius vulneraret gladio, quàm animam eius per ebrietatem necaret. Et omnes ebrioſi tales ſunt, quales paludes eſſe videntur. Quod enim in paludibus naſcatur, non ignorat charitas veſtra: totum quod ibì naſcitur, nullum fructum habere cognoſcitur. Naſcuntur ibì ſerpentes, ſanguiſugæ: naſcuntur ibì ranæ & diuerſa genera vermium, quæ magìs horrorem poſſunt generare, quàm aliquid, quod ad victum proficiat, exhibere. Iſtæ enim herbæ vel arbores, quæ aut in ipſis paludibus, aut circa ripas eorum naſci ſolent, nihil vtilitatis habere videntur, intantùm, vt in annis ſingulis incendio concrementur. Videte, quod de ebrietate naſcitur, igni præparatur. Tales ſunt, ſicut iam dixi, omnes ebrioſi, quorum prandia ducuntur vſque ad noctem, quorum cœnas lucifer videt, q ſtare non poſſunt, etiam cùm videntur eſſe ieiuni, quorum ſenſus tardi, graues, obtuſi, & quodammodò iam ſepulti. Deniquè in ipſa frequēter ebrietate nec ſeipſos, nec alios recognoſcunt, nec ambulare valent, nec ſtare: dicere aliquid vel audire quod ad rati-

Propter conſuetudinē putatur ebrietas non eſſe peccatum.

Cogentes ad nimium potum.

Ebrioſi paludibus cōparantur.

Ebrioſi quales ſint.

rationem pertineat, omninò non poſſunt. Frequenter etiam vſq; ad vomitum ingurgitare ſe non erubeſcunt, & ad menſuras ſine menſura bibere. Maiora enim pocula prouidentur, certa bibendi lege contenditur: qui poterit vincere, laudem meretur ex crimine: Indè lites & rixæ naſcuntur, indè diuerſis & horrendis ſaltationibus membra torquentur, indè adulteria & nonnunquàm homicidia perpetrantur. Et quotiès nimium potum accipiunt, tanquàm in paralyſim reſoluti, dum ſuis pedibus ambulare non poſſunt, fœdiſsima latera aliorum manibus portantur ad lectum. Et eſt in illis oculorum caligo, vertigo, fatigatio & dolor capitis, ſuffuſio vultus, membrorum omnium tremor, animæ ac mentis ſtupor. In talibus impletur q̃d ſcriptum eſt: Cui væ? cui tumultus? cui iræ? cui rixæ? cui ſine cauſa vulnera? cui ſuffuſio oculorum? Nónne his qui morantur in vino, & eis qui inueſtigant vbì potus ſiunt, & ſtudent calicibus epotandis? Sed illi qui tales eſſe volunt, miſerabiliter ſe excuſare conantur, dicentes: Ingratum habeo amicum meum, ſi quotiès illum ad conuiuium vocauero, potum ei quantum voluerit ipſe, non dedero. Et non ſit tibi amicus, qui te DEO vult facere inimicum, qui & tuus & ſuus eſt inimicus. Si & te & alium inebriaueris, habebis hominem amicum, habebis DEVM inimicum. Et ideò ſapienter conſidera, ſi iuſtum ſit, vt te à Deo ſepares, dum te ebrioſo coniungis. Ad extremum tu eum noli adiurare, noli cogere, ſed in poteſtate illius dimitte, vt quantum ſibi placuerit bibat, & ſi ſe inebriare voluerit, vel ſolus pereat, & non ambo pereatis. O infelicitas generis humani, quàm multi inueniuntur, qui ebrioſos & luxurioſos ampliùs quàm oportet, cogunt bibere, & ante oſtium pauperibus petentibus vel vnum calicem diſsimulant dare. nec attẽdunt, qa illud quod luxurioſis videntur ingerere, Chriſtus in pauperibus deberet accipere, q dixit: Quod feciſtis vni ex minimis meis, mihi feciſtis. Sed qui tales ſunt, quãdò alios in nimio potu ſepeliũt, paupi eleemoſynã petẽti dicũt: Vade vade in ante, & dabit tibi Deus: & vtiq; dũ ambulauerit homo, ei daturus eſt. Quid eſt ergò q̃d dicit, Vade in ante, & dabit tibi Deus: niſì, Vade ad illũ hominẽ qui habet Deum, quia daturus eſt Deus? Ac ſic ore ſuo ipſe confitetur apud ſe, Deũ non eſſe, quo inſpirante, poſsit erogare pauperibus. Rogo, fratres chariſsimi, diligenter attendite & videte, quia quandò animalia ducuntur ad aquam, vbì ſaturauerunt ſitim ſuam, etiam ſi ſupra aquam diutiùs teneantur, repleta ſiti, bibere nolunt omninò, nec poſſunt. Conſiderent ebrioſi, ſi non peiores

Menſuras ſine menſura bibere.

Fructus ebrietatis.

Prou. 23.

Excuſationes ebrioſorum.

Nemo ad bibendum cogendus.

Nota.

Matth. 25.

Animalia bruta pferuntur ebrioſis.

res animalibus iudicandi ſunt. Cùm enim animalia ampliùs quàm eis opùs eſt, bibere nolunt, illi & duplum & triplum, quàm eis expedit, potum accipiunt. Et vndè trium aut quatuor dierum refectionem potuerant rationabilem habere, vno die cum grandi peccato contendunt perdere potiùs, q̃ expendere, propter inuidiã aut ebrietatem: atque vtinàm potum tantummodò perderent, & non etiam ipſi perirent. Et nonnullis interiectis ſcripturæ teſtimonijs, ait: Ipſi qui contra coalumnam & amicam ſuam ebrietatem loquẽtibus iraſcuntur, libera à nobis voce audiãt, quia quicunque ebrioſus pœnitentiam de ipſa non egerit, ſed vſque ad mortem ſuam in ipſa ebrietate permanſerit, in æternum profectò peribit, quia non mentitur Spiritus ſanctus, per Apoſtolum dicens: Neque ebrioſi regnum Dei poſsidebunt. Et ideò quicunq; ſunt ebrioſi, meliùs faciunt vt nõ nobis, ſed ſibi potiùs iraſcantur, & cum Dei adiutorio de luto fæcis ſe excutiant, vel de cloaca ebrietatis dum adhuc tempus pœnitendi eſt, feſtinent quanta poſſunt celeritate, Deo auxiliante, conſurgere, & totis animę viribus cum Propheta ſupplicantes Domino dicant, Eripe me de luto, vt non inhæream. Et illud: Non me demergat tempeſtas aquæ, neque abſorbeat me profundum, neq; vrgeat ſuper me puteus os ſuum. Ebrietas enim quaſi inferni puteus quoſcunq; ſuſceperit, niſì digna ſubuenerit pœnitentia, & emẽdatio fuerit ſubſecuta, ità fortiter ſibi vendicat, vt eoſdem ipſos de inferni tenebroſo puteo ad charitatis vel ſobrietatis lucẽ redire ſine pœnitẽtia non permittat. Sed hìc ante omnia intelligere & ſcire debemus, quia non vno die efficiuntur homines ebrioſi, ſed cùm paulatìm adiurantibus & cogentibus crudeliſsimis inimicis potiùs quàm amicis, per ſingulos dies ſingulos ſibi aut binos calices ad potum conſuetudinarium addunt. At vbì hoc in vſum miſerint, ità eos ipſius ardor ebrietatis occupat, vt illos ſemper ſitire compellat. Sed qui ſe de hoc malo deſiderat liberare, quomodò ſibi interuallo dierum potum addendo ad ebrietatis tenebras peruenit, ità paulatìm ſubtrahendo ad ſobrietatis lucem redeat. Qui ſi ſemèl totum, quod ampliùs accipiebat, ſubtraxerit, vbì nimia ſiti cœperit exardeſcere, cum grandi amaritudine clamat & dicit: Mâlle ſe mori, quàm ſibi bibẽdi vel inebriandi conſuetudinem tollere: nec attendit quòd tolerabilius erat illi in carne mori, quàm in anima per ebrietatem interfici. Et ideò vt nec ardorem nimium patiatur, & de tam graui malo quod patitur, liberetur, ſicut iam dictum eſt, per interualla dierum ſibi aliquid de nimietate potus ſubtrahat, quo-

Ebrioſi excludẽtur à regno Dei, niſì reſipiſcant.

1. Cor. 6.

Pſal. 68.

Ibidèm.

Ebrietatis vitium vſu paratur.

Conſuetudo potãdi quomodò tollenda.

quouſquè ad rationabilem bibendi conſuetudinem redeat. Qui hoc ità, vt diximus, per partes ſubducere voluërit, & de ebrietate liberabitur, & illam intolerabilem pœnam non patietur. Ergò, fratres chariſsimi, dum hæc ſuggero, me abſoluo apud Deum. Quicunque me audire contempſerit, & ad bibendum pronus fuerit, vel in conuiuio ſuo alios adiurare vel cogere voluërit, & pro ſe & pro illis in die iudicij reus erit.

3 IDEM Auguſtinus in ſermone ducenteſimo trigeſimoſecundo de tempore: Illud verò quale eſt, quòd ipſi infelices ebrioſi, quādò ſe nimio vino ingurgitāt, rident & vituperant eos, qui rationabiliter hoc tantùm quod ſufficit, bibere volunt, dicentes eis: Erubeſcite, & verecundia ſit vobis, quarè non poteſtis bibere quantum nos? Dicunt enim eos non eſſe viros. Et videte miſeriam ebrioſorum. Se dicunt eſſe viros, qui in ebrietatis cloaca iacent: & illos nō dicunt eſſe viros, qui honeſtè & ſobriè ſtant. Iacent proſtrati, & viri ſunt: ſtaut erecti, & viri non ſunt? Victor ebrietatis, vituperatur: & victus ebrietate, laudatur. Irridetur ſobrius, qui & ſe & alios poteſt regere: & non irridetur, immò non plangitur ebrioſus, qui nec ſe, nec alios poteſt agnoſcere. Solent ebrioſi ità ſe excuſare vt dicant, Perſona potens me coëgit vt ampliùs bibam, & in conuiuio regio nō potui aliud facere. Ad excuſandas excuſatiōes in peccatis, iſta p̄tendimus: & q̄d implere nolumus, nō potuiſſe nos dicimus. Nolle, in culpa eſt noſtra: & nō poſſe, prætenditur. Etiam ſi ad hoc veniretur, vt tibi diceretur: Aut bibas, aut morieris: melius erat vt caro tua ſobria occideretur, quàm per ebrietatem anima moreretur. Sed excuſatio iſta falsò obijcitur. Ipſi enim reges, et quicunque ſunt alij potentes, quia Deo propicio & Chriſtiani ſunt, & prudentes, & ſobrij, & toto corde Deum timentes, ſi te viderent definiſſe, vt eis non acquieſcas pro timore DEI inebriari, ſi tibi ſub hora videantur iraſci, poſteà verò te in grandi admiratione ſuſcipiunt, dicentes: Quantū cū illo egimus, quantis eū minis & terroribus fatigauimus, & tamen nunquàm eum à ſobrietate ſeparare potuimus. Nam & Deus qui te videt per eius amorem inebriari non velle, ipſe tibi gratiam illorum dabit, qui te, vt ampliùs biberes, videbantur hortari & cogere. Ille qui ebrietati reſiſtit, ſi cum Dei adiutorio perſeuerare voluërit, & pro ipſa aliquas pertulerit tribulationes, omnia ei Dominus ad martyrij gloriā reputabit. Et poſt pauca: Ideò, chariſsimi, tanta infelicitate ſe inebriant homines, quia putant ebrietatem, aut paruum, aut nullum peccatum eſſe. Sed pro iſta ignoran-

Sobrios irridētiū amētia.

Nota.

Excuſatio ebrietati vacantium.

Pſal 140.

Nota.

Reſponſio.

Ignorantia ebrietati magnam cauſam præbet.

rantia maximè ſacerdotes in die iudicij reddituri ſunt rationem, ſi commiſsis ſibi populis, quæ vel quanta mala de ebrietate naſcuntur, aſsiduè noluerint prædicare. Qui ergò credit ebrietatem eſſe paruum peccatum, ſi ſe non emendauerit, & pro ipſa ebrietate pœnitentiam non egerit, cum adulteris & homicidis æterna ſine remedio illum pœna cruciabit, ſecundùm illud, quod ipſi benè nôſtis beatum Apoſtolum prædicâſſe: Neque, inquit, fornicarij, neque idolis ſeruientes, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque auari, neque adulteri, neque ebrioſi regnum Dei poſsidebunt. Videte: ebrioſos cum fornicatoribus & idolis ſeruientibus, & maſculorum concubitoribus & adulteris iunxit.

1.Cor.6.

4 CHRYSOSTOMVS in homilia contra luxum & crapulam: Eum qui viuit in delicijs, & ebrietati deditus eſt, & paraſitos alit, & adulatores, & carnium voratione & vini potatione diſrumpitur, ſæpè & inuitum & ſponte neceſsè eſt peccare, & extra huius loci tempus, & cùm illinc receſſerit. Nam ſicut nauis oneraria, quæ ſupra ſuam magnitudinem vehenda capit, oneris magnitudine grauata ſubmergitur: ità anima & corporis noſtri natura ſi plures acceperit cibos, quàm ferat natura ſua, impletur, & iniectorum grauitatem non amat, & in perditionis pelagus demergitur, & nautas & gubernatores, & eos qui in prora, & alios nauigantes, & ipſum onus cum hominibus perdit. Sicut igitur non tranquillitas maris, non ſcientia gubernatoris, non nautarum multitudo, non præparationis ſtudium, non anni pars tempeſtiua, non aliud quicquam naui, quæ ſic in tempeſtate eſt, prodeſt: ità & delicatis euenit, neque cogitationum multitudo, neque eruditio & admonitio, neque admonitiones & conſilia, neque aliud quid, neque timor futurorum, neque pudor, neq; accuſatio præſentium, neque aliud quid ſaluare poteſt ſic periclitantem animam: ſed inualeſcit luxus & amentia per omnia: & ſub aquas nolens volens eum qui ægrotat, defert, & graue facit naufragium. Vndè nihil facile, nihil ad futuram vitam & iuſtificationes quæ alibì futuræ, affert. Sed qui talibus vacat, & ad præſentem vitam inutilis fit, ad nihil accommodus, & vbiquè ridiculus, tam in publicis quàm in priuatis rebus: & ſi in tumultu aliquid opùs eſt fieri, non inuenitur habere aliquid prouidentiæ, vel gubernationis: ab omnibus inimicis capi poteſt, omnibus inutilis, amicis & accedentibus, & non ſolùm periculis & obſidionibus facilè poteſt rapi: non in tranquillitate ſolùm eum audire, pauore non caret, ſed & in arduis, ob immodeſtiam morum, ſe acce-

Vētri dediti, ſæpè inuiti peccant.

Nauibus onerarijs comparantur.

Ad omnia ſunt inutiles & inepti.

accedenti erit inutilis. Nam ipſum illic, in aduerſitatibus loquor, timor & effœminatio, & metus immodicus, & conſilij inopia appræhendunt: hîc autem in proſperitate, audacia & ignominia & intemperantia & inflatio & arrogantia plùs inutilem, quàm ſuperiora, efficiunt. Sanè talium non ſolùm corpora ſic affecta, & iniucundis & ſuperfluis & fœtidis vndiquè plena ſunt, ità vt tolerari nequeant: ſed & anima corpore multo iniucundior, multo maiores quàm illud morbos in ſe arripit ex delicijs. Nam ſicut corpus non ſolùm ſuperfluitates emittit naturales, ſed multo plures, & vndiquè. Nam & oculi, & aures & os grauedine, muco & corruptione, & his quæ intùs generantur, lutulentis & impuris affectibus ſunt plena: & ipſa natura carnis laxior fit, quàm naturalis proportio: fœtidaq́ & inutilis, & ad omne bonum opus inutilis. Etenim & terra, quandò à ſua abundantia oppreſſa fuerit, ſuum innatum perdit calorem: perdit autem & ſuas vires, & neque ad opus, neque ad ſuam generationem eſt accommoda. Hinc autem incurabilibus & difficilimis implicantur morbis, qui perpetuò in voluptate viuunt. Nam in tremoribus & palloribus, nirisq́ & pedum & manuum doloribus, & alijs pluribus, de quibus medici dicunt, irretibiles fiunt. Incommoda animi & corporis.

5 IDEM Chryſoſtomus homilia prima ad populum Antiochenum: Non ſimpliciter Apoſtolus Paulus dixit, Vino vtere: ſed, Vino modico: non quòd hac admonitione & conſilio Timotheus egeret, ſed quòd nos indigeremus. Idcircò ad illum ſcribens, nobis bibendi vini menſuram & terminos ſtatuit, tantum bibere iubens, quantum valetudinem adiuuet, quantum corpori ſanitatem præbeat, & non alterum morbum: non pauciores enim, quàm continuatus aquæ potus, ſed multo plures & difficiliores animi & corporis morbos immodica vini parit potatio, paſsionum bellum, abſurdarum cogitationum hyemem menti introducens, & corporis vim molliorem & ſolubiliorem efficiens. Non enim ità terræ natura vexata aquarum ſuperabundantia continuè diſſoluitur, vt corporis vis molleſcit, & diffluit, & exilis redditur vini potu continuò ingurgitata. Fugiamus igitur vtrinquè intemperantiam, tum corporis valetudinem curando, tum ipſius laſciuias recidendo. Vinum enim à Deo datum eſt, non vt inebriemur, ſed vt ſobrij ſimus: vt delectemur, non vt doleamus. Vinum enim lætificat, inquit Dauid, cor hominis: tu verò ipſum triſtitiæ materiam facis. Etenim animo grauato ſunt ſupra modum ebrij, tenebris multis 1.Tim.5. Quantum bibendum. Vinolentia quos malos fructus producat. Pſal.103.

menti offuſis. Medicina optima eſt,quandò commenſurationẽ habet optimam. Simpliciores nonnulli poſtq̃ aliquos prę ebrietate ſe deturpantes viderint, illos vituperare omittentes, fructum à Deo datum calumniantur,dicentes: Non ſit vinum. Ipſis itaque dicamu,Nõ ſit ebrietas. Vinum enim Dei,ebrietas autem diaboli opus eſt:non vinum ebrietatem facit,nè Dei creaturam accuſes,ſed conſerui inſaniam argue. Tu verò peccantem punire & corrigere omittens, benefactorem afficis contumelia. Cùm igitur quoſdam hæc dicentes audierimus, obmuteſcere faciamus. Non enim vſus, ſed immodeſtia ebrietatem facit: ebrietatem,inquam,malorũ omnium radicem. Vinum datum eſt, vt corporis imbecillitatem corroboret,non vt animi ſanitatem exterminet. Noli igitur immoderatè Dei munere vtens, ſtultis & impudentioribus hominibus occaſiones præbere. Quid enim ebrietate miſerabilius? Mortuus eſt animatus: ebrius, dæmon eſt voluntarius: morbus veniam non habens,ruina excuſatione carens, commune generis noſtri opprobrium. Non enim in conuentibus tantùm inutilis ebrius, aut in priuatis & publicis negocijs, ſed etiam ſolo eſt adſpectu omnium grauiſsimus, fœtores exhalans teterrimos, eructationes,& oſcitationes,& voces ebriorum inſuanes atque moleſtæ,eos qui ſpectant & ſimul ſunt, extremæ abominationis implent. Et quod malorum caput eſt,cælum ebrijs inuiſum hic morbus efficit, nec æterna bona aſſequi permittit, ſed poſt vitæ huius opprobrium, & illic tali morbo laborantes pœna manet æterna. Hanc igitur improbam conſuetudinem recidamus,& Paulum audiamus dicentem: Vino modico vtere. Etenim ipſum modicum propter infirmitatem permiſit: quòd niſì imbecillitas vexâſſet, neque modicum admittere diſcipulum coëgiſſet. Neceſſarium enim eſt nobis, traditos cibos & potus temporibus & neceſsitatibus ſemper metiri:& nullatenùs neceſsitatem excedere, neque imprudenter & temerè quid facere oportet.

Non vinum, ſed ebrietas damnanda.

Immodeſtia ebrietatem facit.

Quã turpis & miſerabilis creatura ſit ebrius.

1. Tim 5.

Tẽperãtia in cibo potuq́; ſeruanda.

6 ISIDORVS libro ſecundo de Summo bono, capite quadrageſimoſecundo: Prima eſt luxuriæ materies ſaturitas panis: vndè & Propheta Sodomã de ſatietate panis accuſat,dicens: Hæc fuit iniquitas Sodomorum, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia aquæ: Panem quippe Sodomitæ immoderatè ſumentes,in turpitudines defluxêre flagitiorum, atque indè meruerunt, comitante ſuperbia, cæleſtibus aduri incendijs, ex quo modum non tenuerunt edacitatis. Vtile eſt cauere gulam, ciborumq́; concupiſcentiam.

Ezech. 16.

Gene. 19.

Quid

Quid enim tam noxium, quàm vt animus ſeruiat ventri & eſcæ, quæ ſunt deſtruenda, teſtante Apoſtolo ac dicente: Deus autem & hunc & hanc deſtruet. Proxima eſt ventri libido, ſicut loco, ſic vitio. Vbi enim ventris cura, ibi & eorum quæ circa ventrem ſunt proxima. In ordine nanque membrorum, genitalia ventri iunguntur. Dumq; vnum ex his immoderatè reficitur, aliud ad luxuriam excitatur. Non ad luxuriam vel ad ſatietatem, ſed tantummodò vt corpus ſuſtentetur, epulis eſt vtendum. Nam vt Philoſophi dixerunt, cibandus eſt venter vt contineat animam, non vt corrumpat. Qui nimiùm cibis vtuntur, quanto magìs ventrem paſcunt, tanto ampliùs ſenſum mentis obtundunt. Nam Græci dixerunt, ex craſſo ventre ſubtilem ſenſum gigni non poſſe. Nam gulæ ſaturitas nimia aciem mentis obtundit, ingeniumq; hebeſcere facit. Libidinis ignes ciborum fomite increſcunt. Corpus autem quod abſtinentia frangit, tentatio non exurit. Vndè & tres pueros abſtinentes flamma Babylonij incendij, etſi tetigit, non combuſsit: quia nimirùm etſi deſideriorum carnalium ignis abſtinentium mentes inflammat vſque ad conſenſum, tamen concupiſcentiæ vel operis, non exurit. Cui abundantia eſt epularum, ardentis diuitis intendat ſupplicium, cuius tanta in inferno inter ignes erat inopia, quãta hic epularum fuerat copia. In hoc enim ſeculo eſurire & ſitire noluit: ꝓptereà illic inter flammas ſitiens, ſtillam aquę quęſiuit, nec meruit. Conſiderandum quàm vehementer arguantur commeſſatio & ſumptuoſa conuiuia. Nam per Prophetam comminatur Dominus, ſe non hanc relaxare iniquitatem his qui eam libenter ambiunt. Dicit enim per Eſaiam Prophetam: Eccè gaudium & lætitia occidere vitulos & iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. Si dimittitur iniquitas hæc vobis donèc moriamini. Sicut omnes carnales cupiditates per abſtinentiam reſecantur, ità omnes animæ virtutes edacitatis vitio deſtruuntur. Indè eſt quòd & princeps cocorum muros Hieruſalem ſubuertit, quia & venter, cui ſeruitur à cocis, virtutes animæ deſtruit. Neque enim poſſe quempiam virtutum perfectionem attingere, niſi priùs ventris edomauerit ingluuiem. Nemo poteſt dominari cæteris vitijs, niſi priùs ingluuiem ventris reſtrinxerit. Nec quiſquam facilè poterit à ſemetipſo ſpiritus immundos expellere, niſi per abſtinentiam gulæ. Tunc enim hoſtes qui extra nos ſunt, à nobis fortiùs ſuperantur, quandò priùs quæ intrà nos ſunt, vitia extinguuntur. Nam fruſtrà foris agit bellum, qui intùs habet periculum. Non qualitatem ci-

[Margin: 1. Cor. 6. — Gula ad luxuriam prouocat. — Aciem mẽtis obtundit. — Dan. 3. — Luc. 16. — Eſa. 22. — Omnes animæ virtutes deſtruit. — Ierem. 52. iuxta LXX.]

Nō tam cibo-rum qualitas, q̄ cupiditas cauenda. borum, ſed eorum cupiditatem cauendam. Nam ſæpè accuratiùs præparata, ſine gulę concupiſcentia deguſtantur: & ſæpè abiecta & vilia, edendi cupiditate ſumuntur. Sicq; fit, vt nōn ſit in culpa ciborum qualitas, ſed illud reputetur in vitio, quod cum deſiderio deguſtatur. Quatuor ſunt genera diſtinctionum in gulæ appetitu, id eſt, quid, quandò, quantum, & quo modo appetatur. Quid, ad rem ipſam pertinet, quæ appetitur. Quandò, ſi ante legitimum tempus quid appetatur. Quantum verò, ad immoderationem refertur. Quo modo, ad impatientiam feſtinationis aſſcribitur. Nullus homini tam importunus exactor eſt quàm venter, qui quotidianam refectionem, quotidiana famis exactione adimplet. Cum cæteris enim vitijs, etſi interdùm naſcimur, interdùm tamen cum eis non morimur. Plerunquè voluptas veſcendi ità ſub obtentu neceſsitatis ſubrepit, vt dum putatur ſeruiri neceſsitati, voluptatis deſiderio ſeruiatur: nec facilè diſcernitur, vtrùm quod accipiatur, gulæ an indigentiæ deputetur.

Quadruplex diſtinctio in appetitu gulæ.

Nimiùm importunus exactor, venter eſt.

Ebrietatis fructus.

7 ET capite quadrageſimotertio libri eiuſdem: Eſca crapulam, potus ebrietatem generat. Ebrietas autem perturbationem gignit mentis, furorem cordis, flammam libidinis. Ebrietas ità mentem alienat, vt vbì ſit, neſciat. Vndè etiam & malum non ſentitur, quod per ebrietatem committitur. Verum eſt, quòd iuxta Prophetam, fornicatio & ebrietas aufert cor. Vndè in Prouerbijs: Potentes, inquit, qui iracundi ſunt, vinum non bibant, nè cùm biberint, obliuiſcantur ſapientiam. Pleriſque laus eſt, multum bibere, & non inebriari. Audiant hi aduersùm ſe dicentem Prophetam: Væ qui potentes eſtis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem. Vino multo deditos & luxurioſè viuentes, Eſaias ſic arguit, dicens: Væ qui conſurgitis manè ad ebrietatem ſectandam, & potandum vſque ad veſperum, vt vino æſtuetis. De talibus & alio loco dicitur: Væ tibi ciuitas, cuius rex iuuenis eſt, & cuius principes manè comedunt. Multi enim à manè vſque ad ſolis occubitum ebrietati & gulæ voluptatibus deſeruiunt, nec intelligunt cur nati ſunt, ſed conſuetudine beluina detenti, luxuriæ tantùm tota die epulis'que inſeruiunt. Clamat Ioel Propheta his qui ebrietati deſeruiunt, dicens: Expergiſcimini ebrij & flete, & vlulate omnes qui bibitis vinum in dulcedine. Quo teſtimonio non ait tantùm, Flete omnes qui bibitis vinum, vt bibere omninò non liceat: ſed adiecit, in dulcedine: quod ad voluptuoſam pertinet & prodigam effuſionem. Nam quan-

Oſeæ 4.

Prou. 31.

Multū bibere nec tamen inebriari.

Eſaiæ 5.

Ibidèm.

Eccēs 10.

Conſuetudo beluina.

Ioel. 1.

tum ſatis eſt neceſsitati, edocet Timotheum bibere Apoſtolus, di- 1.Tim.5.
cens: Vino modico vtere. Non ſolùm ex vino inebriantur homi-
nes, ſed etiam ex cæteris potandi generibus, quæ vario modo
conficiuntur. Vndè & Nazaræis, qui ſe ſanctificabant Domino, Num. 6.
præceptum eſt, Vinum & ſiceram non bibere. Vtraque enim ſta-
tum mentis euertunt, & ebrios faciunt: luxuriam quoquè carnis
vtraque æqualiter gignunt. Quidam continentes ſicut panem Luxuriam gignit vinum & ſicera.
cum pondere edunt, ità & aquam cum menſura ſumunt, aſſeren-
tes ad caſtimoniam carnis etiam aquæ abſtinentiam conueni-
re.

8 AMBROSIVS in libro de Helia & ieiunio, capite duode- Perfidiæ mater ebrietas.
cimo: Sicut mater fidei, continentia: ità perfidiæ mater, ebrietas eſt.
In quod facinus non iſta præcipitat? Sedentes in foribus taberna- Ebriorum fatuitas.
rum homines, tunicam non habentes, nec ſumptum ſequentis di-
ei, de imperatoribus & poteſtatibus iudicant, immò regnare ſibi
videntur, & exercitibus imperare. Fiunt ebrietate diuites, qui ſunt
in veritate inopes. Aurum donant, diſpenſant pecunias populis, ci-
uitates ædificant, qui non habent vndè cauponi potus ſui precium
ſoluant. Feruet enim vinum in his, & neſciunt quid loquantur. Di-
uites ſunt dum inebriantur: mox vbì vinum digeſſerint, cernunt ſe
eſſe mendicos. Vno die bibunt multorum dierum labores. De
ebrietate ad arma conſurgunt, calicibus tela ſuccedunt. Pro vino
ſanguis effunditur, & ipſum ſanguinem vina fuderunt. Quàm for-
tes ſibi homines videntur in vino, quàm ſapientes, quàm diſerti,
quàm etiam pulchri ac decori, cùm ſtare nõ poſsint? Mens titubat,
lingua balbutit, pallor & ſanguis ora ſuffundit. Fœtor ebrietatis
horrori fit. Barbari in ferrum ruunt, vulgus in rixas. Si quis eorum
pugno fuerit percuſſus, videas ora ſauciorum vini lachrymas fun-
dere, miſerabiles epilogos decantare. Habet enim hoc temulentia,
vt & molliat, & reſoluat corda temulentorum. Sicut enim ignis
probat ferrum durum, ità & vini incendio etiam ſuperborum ho-
minum cor liqueſcit. Omnes ſibi in vino æquales videntur, nullus
inferior. Non pauper diuiti cedit, vtpotè quia pauperem ſe eſſe ne-
ſcit. Non infirmus valido, cui omnis in bibendo eſt fortitudo. Non
mendicus locupletiori, non ignobilis honorato: ſed cùm bibunt,
illum regem habent, qui bibendo ſuperauerit viros. Meritoq́ ſcri-
ptum eſt, Aequalis vita hominibus, vinum in ebrietate. Sed Eccl. 31. iuxta LXX. aut aliã verſionem.
vtinàm & quod ſequitur, audires: Bibas illud moderatè, vt ſis ſo-
brius. Nõ habes quòd accuſes vinum: in iucunditatem creatum eſt

non

non in ebrietatem ab initio. Exultatio animæ & cordis eſt, ſi illud moderatè bibas. Immoderatio autem potus, in iracundiam concitat, & ruinas multas efficit. Sed fortè dicas, has eſſe potationes vulgarium & leuiſsimorum hominum. Veniamus ergò ad horum potentium & fortiſsimorum conuiuia.

Compotorũ conſuetudo.

9 CAPITE decimotertio: Primò minoribus poculis velut velitari pugna præluditur. Verùm hæc non ſobrietatis eſt ſpecies, ſed bibendi eſt diſciplina. Etenim vt tragœdiarum actores primò ſensìm vocem excitant: donèc viuæ vocis aperiant iter, vt poſteà magìs poſsint clamoribus perſonare: ità illi quoquè in principio prçluſorijs ſe exercent poculis, vt iritent ſitim, nè fortè reſtinguant eam, & ſatiati poſteà, bibere non poſsint. Ergò vbì res calere cœperit, poſcunt maioribus poculis, feruor inardeſcit. Aridus cibus ſiti exæſtuat, & vbì imminui vaſa cœperint, potu meraciore reparantur. Certant pocula cum ferculis, & inter moras ſæpè geminantur. Deindè procedente potu longiùs contentiones diuerſæ, & magna certamina, quis bibendo præcellat. Nota grauis, ſi quis ſe excuſet, ſi quis temperandum forte vinum putet. Et hæc donèc ad menſas perueniatur ſecundas. At vbì conſummatæ fuerint epulæ, putes iam eſſe ſurgendum: tunc de integro potum inſtaurant ſuum: & cùm conſummauerint, tunc inchoare ſe dicunt: tunc deferuntur phialæ, tunc maximi crateres quaſi inſtrumenta bellorum. Ac nè immoderatum hoc arbitreris, menſura proponitur, certatur ſub judice, ſub lege decernitur. Agonothetes illic furor eſt, ſtipendium debilitas, victoriæ præmium culpa: pendet anceps diù & dubius belli euentus. Furor enim illic eſt præliaris. Et in fine: Quos manè inſignes armis ſpectaueras, vultu minaces, eoſdem veſperì cernas etiam à puerulis rideri, ſine ferro vulneratos, ſine pugna interfectos, ſine hoſte turbatos, ſine ſenectute tremulos, in ipſo iuuentutis flore arentes.

Certamen cõbibonum.

Repræhenſio eorũ qui inuitãt alios ad potũ ac cibũ immoderatũ.

10 RVRSVM capite decimoquarto: Rogas ad iucunditatem, cogis ad mortem. Inuitas ad prandium, efferre vis ad ſepulcrum. Cibos promittis, tormenta irrogas. Vina prætendis, venena ſuffundis. Omne enim quicquid nocet, venenum eſt. Tollit ſenſus, viſcera exurit, ſomnum infert, caput vexat. Etiam maior vis vini, quàm veneni eſt. Deniq; venenum vino excluditur, non veneno vinum. Meritò Deus per Moyſen non ſolùm veneno, ſed etiam draconum veneno vinum comparauit, dicens: Furor draconum vinum eorum, & ira aſpidum inſanabilis. Et pulchrè additur, inſanabilis.

Deut. 32.

Multi

Multi enim reliquorum ſerpentium veneno curantur, nemo ebrietate. Certè veneno caro vulneratur, vino mens. Noxia eſt ebrietas ad corporis ſanitatem, menti etiam crimen adiungit. Aduerte etiam & perfidiæ venenum, vini declaratum nomine. Ait enim ſuprà de alienigenis, qui neſcirēt Deum: De vinea enim Sodomorum vinum eorum, & vitis eorum vitis Gomorrhæ: vua eorum vua fellis, botrus amaritudinis in ipſis.

Ebrietas animo & corpori nocet.

Ibidèm.

11 CAPITE decimoſexto: Sudant vino corpora temulentorum: ſi leuiùs ea tetigeris, exprimis vinum. Ebrietas fomentum libidinis, ebrietas incentiuum inſaniæ, ebrietas venenum inſipientiæ. Hæc ſenſus hominum mutat & formas, per hanc fiunt ex hominibus equi adhinniētes: Siquidem naturali vapore corporis calidi, & præter naturam vini calore flammati, cohibere ſe non queunt, & in beſtiales libidines excitantur, vt nullū tempus pſcriptum habeāt quod deceat indulgere cōcubitui. Vocem amittunt, colore variantur, oculis igneſcunt, ore anhelant, fremunt naribus, in furore ardeſcunt, ſenſu excedunt. Hinc phreneſis periculoſa, hinc calculi grauis pœna, hinc exitialis cruditas, hinc vomitus frequens ſemeſas epulas cum internorum viſcerum cruore fundentium. Nam eadem Dominus per Hieremiam locutus eſt, dicens: Bibite & inebriamini, & vomite, & cadetis, & non conſurgetis. Hinc etiam vanæ imagines, incerti viſus, inſtabilis greſſus, vmbras ſæpè tranſiliunt ſicut foueas. Nutat his cum facie terra: ſubitò erigi & inclinari videtur, & quaſi vertatur, timentes in faciem ruunt, & ſolum manibus appræhendunt, aut concurrentibus montibus ſibi videntur includi. Murmur in auribus tanquàm maris fluctuantis fragor, & reſonantia fluctu littora. Canes ſi viderint, leones arbitrantur, & fugiunt. Alij riſu ſoluuntur incondito, alij inconſolabili mœrore deplorant, alij cernunt irrationabiles pauores. Vigilantes ſomniant, dormientes litigant. Vita his ſomnium eſt: ſomnus his mors eſt: excitari nullis vocibus poſſunt, quantolibet ſtimulando impulſu petas: nisì reſipuerint, euigilare non poſſunt. Vndè benè Hieremias huiuſmodi hominem tanquàm ſuperfluam creaturam deflendum putat. Quid eſt homo ebrius, nisì ſuperflua creatura?

Ebrietatis deteſtatio, & quantū detrimēti adferat.

Hierem. 25.

Homo ebrius nihil aliud q̄ ſuperflua creatura.

12 CAPITE decimooctauo: Sed quid de viris loquamur, quādò etiam fœminæ, quas oportet ſolicitiorem caſtitatis ſobrietatis'que adhibere cuſtodiam, vſque ad ebrietatem bibunt? Deindè ſurgentes, quas etiam inter ſecreta domûs vel audiri ab alienis non

De fœminis temulentis.

conuenit vel videri, prodire audent in publicum non velato capite, vultu procaci. Apoſtolus mulieres tacere etiam in Eccleſia iubet, domi viros ſuos pręcipit interrogare. Illę in plateis inuerecundos viris ſub conſpectu adoleſcentulorum intemperantium choros ducunt, iactantes comam, trahentes tunicas, ſciſſæ amictus, nudæ lacertos, plaudentes manibus, ſaltantes pedibus, perſonantes vocibus, iritantes in ſe iuuenum libidines motu hiſtrionico, petulanti oculo, dedecoroſo ludibrio. Spectat corona adoleſcentum, & fit miſerabile theatrum. Inter ſaltantium lapſus ocello impuro, & contaminato adſpectu, terra turpi ſaltatiōe polluitur, quæ obſcœnis cantibus verberatur.

1 Cor. 14. 1. Tim. 2.

Terra turpi ſaltatione polluitur.

1 C BVRCHARDVS Vuormatienſis Epiſcopus libro decimoquarto Decretorum, inſtituit tractationem de crapula & ebrietate, & ex canonibus, Patrumq́ue ac Pōtificum ſententijs oſtendit, quæ pœna iniungenda ſit ijs, qui illis vitijs implicantur. Atque inter reliqua hunc adfert canonem ex pœnitentiali Theodori: Sacerdos quilibet ſi inebrietur per ignorantiam, ſeptem dies pœniteat in pane & aqua: ſi per neglіgentiam, quindecim dies: ſi per contemptum, quadraginta dies. Diaconus vel monachus, ſecundùm ordinem, vt ſcriptum eſt, ceu & reliqui Clerici, & miniſtri iuxta ordinem, iudicio Sacerdotis pœniteant. Laici velut vota nō habentes, ſi inebriantur, arguantur à Sacerdote, quòd ebrioſi regnum Dei non poſsidebunt, & interitus ſit ebrietas: & compellat eos pœnitere. Qui cogit hominem vt inebrietur humanitatis gratia; acerrimè corripiatur, & ſeptem dies pœniteat: ſi per contemptum, triginta dies. Nullus Chriſtianus alium Chriſtianum plus bibere cogat, quàm naturæ ſufficiat. Quod ſi fecerit, iuxta id quod in pœnitentiali habetur, pœniteat. ET eiuſdem libri capite decimotertio ex pœnitentiali Romano: Qui per ebrietatem vomitum facit, ſi presbyter aut diaconus eſt, quadraginta dies pœniteat. Si monachus, triginta dies pœniteat: ſi Clericus, viginti dies: ſi Laicus, quindecim dies. Item capite decimoquarto ex pœnitentiali Bedæ: Laicus ſi per ebrietatem vomitum facit, tres dies à carne & vino & cereuiſia abſtineat. RVRSVM capite decimoquinto ex eodem: Si quis per nequitiam alium inebriat, quadraginta dies pœniteat. Quòd ſi in conſuetudine habuerit, communione priuetur, donèc dignè pœniteat, & emendationem promittat.

Pœnitētia eorū qui ſe inebriant.

1 Cor. 6. Pœnitētia eorum qui alios ad ebrietatē cogunt.

Vomentes ex ebrietate.

Alios inebriantes.

2 IVO Epiſcopus Carnotenſis tertiadecima parte Decretorum, à capite ſexageſimonono vſque ad octogeſimumſextum, habet

omnia

omnia quæ Burchardus in libro decimoquarto : & quæ ex eo antè adducta ſunt, apud Iuonem capite ſeptuageſimoſexto, octogeſimoprimo, octogeſimoſecundo, & octogeſimotertio reperiuntur.

3 HIERONYMVS in caput primum epiſtolæ ad Titum: Quale eſt autem, Epiſcopum videri vinolentum, vt ſenſu occupato vel exaltet riſum contra grauitatis decorem, & labijs diſſolutis cachinnet, vel ſi paululùm triſtis, cuiuſdam rei fuerit recordatus, inter pocula in ſingultus prorumpat & lachrymas? Longum eſt ire per ſingula, & inſanias quas ebrietas ſuggerit, explicare. Videas alios pocula in tela vertẽtes, ſcyphum in faciem iacere conuiuę : alios ſciſsis veſtibus in vulnera aliena proruere: alios clamare, alios dormitare : qui plus biberit, fortior computatur: accuſationis occaſio eſt, adiuratum per regem frequentiùs non bibiſſe. Vomunt, vt bibant: bibunt, vt vomant. Digeſtio ventris & guttur vno occupantur officio. Hoc nunc dixiſſe ſufficiat, quòd, ſecũdùm Apoſtolum, in vino luxuria eſt. Et vbicunquè ſaturitas atque ebrietas fuerint, ibì libido dominetur. Specta ventrem & genitalia : pro qualitate vitiorum, ordo membrorum. Nunquàm ego ebrium caſtum putabo, qui etſi vino conſopitus dormierit, tamen potuit peccare per vinum.

Quas inſanias ebrietas ſuggerat.

Ephe. 5.

Ebrius nunquàm caſtus.

4 . IDEM in epiſtola octogeſimatertia ad Oceanum : Vinolentia ſcurrarum eſt, & comeſſatorum : venter'que mero æſtuans, citò deſpumat in libidines. In vino luxuria, in luxuria voluptas, in voluptate impudicitia eſt. Qui luxuriatur, viuens mortuus eſt : ergò qui inebriatur, & mortuus & ſepultus eſt. Noë ad vnius horæ ebrietatem nudat femora ſua, quæ per ſexcentos annos ſobrietate contexerat. Loth per temulentiam neſciens libidini miſcet inceſtum: & quem Sodoma non vicerat, vina vicerunt.

Vinolentia ſcurrarũ eſt.

Luxuriam parit.

Qui inebriatur, mortuus & ſepultus eſt.

Gen. 9. & 19.

5 AMBROSIVS libro primo de pœnitentia, capite decimoquarto : Paſcitur libido conuiuijs, nutritur delicijs, vino accenditur, ebrietate flammatur. Grauiora ſunt his fomenta verborum. Vbì caro inebriatur, mens titubat, animus vacillat, cor fluctuat.

Paſcitur libido cõuiuijs.

VIII

Quid eſt Ira, & quæ ſoboles ex illa naſcitur?

a Gregor lib. 31. cap 31 Prouc 29. d Iob 15. a Eccl. 19. d Ephes 4 g

A Ira eſt immoderata cupiditas puniendi eius, à quo læſum ſe quis arbitratur.[a] Naſcuntur ex illa deteſtandæ filiæ, rixæ, tumor mentis, contumeliæ, clamor, indignatio atque blaſphemia.

b Lege Baſil. in hõ. 10. de ira. Chryſo. ad pop. homil. 29. & ſequẽtib. Itẽ ho. 6. in acta. 4. & 18. in Mat. Greg. l. 5. Moral. c. 30. & ſequẽt. c Eccẽs 7. b Eccl 8. d 28. a b 30. d Prou. 12. c 15. a c 18. a b 22. d 26. c 27. a Iob 5 a Pſal. 4. a & 30. b d Eph. 4. g Col. 3. b Bernar. ſerm. 13. in pſal. Qui habitat. Ambr. lib 1. off ca. 21. Aug. in pſal. 4. Itẽ lib. de vera rel. c 45. epi 87. & 149 Greg. li. 8. epiſt 51. ad Leõt. & p 3. curæ paſt admõit 17.

B Eſt[b] hoc animi virus pernicioſum, omnẽ iudicij prudentiæque vigorem, & animi ſæpeque corporis ſanitatem labefactans. Quarè monuit Eccleſiaſtes:[c] *Nè ſis velox ad iraſcendum, quia ira in ſinu ſtulti requieſcit.* Et gentium Doctor præcepit:[d] *Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à vobis cum omni malitia. Eſtote autem inuicèm benigni, miſericordes, donãtes inuicèm, ſicut & Deus in Chriſto donauit vobis.* Cæterùm aduersùs iracundos, contentioſos, contumelioſos iam lata eſt Christi ſententia, valdeque metuenda illa: [e] *Omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio: Qui autem dixerit fratri ſuo, racha, reus erit concilio: Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.*

e Matth. 5. c Greg. lib. 21. Moral. ca 5 & lib. 1 de ſer. Domini in mõte c. 19. in enchirid. c. 79.

SCRIPTVRAE.

Proverbiorvm vigeſimonono: Vir iracundus prouocat rixas: & qui ad indignãdum facilis eſt, erit ad peccandum procliuior.

Iob decimoquinto: Reſpondens autem Eliphaz Themanites, dixit: Nunquid ſapiens reſpondebit quaſi in ventum

tum loquens, et implebit ardore ſtomachum ſuum? Nunquid primus homo tu natus es, et ante colles formatus? Nũquid conſilium DEI audiſti, et inferior te erit eius ſapientia? Quid nôſti quod ignoremus? quid intelligis quod neſciamus? Et ſenes & antiqui ſunt in nobis multo vetuſtiores quàm Patres tui. Nunquid grande eſt vt conſoletur te Deus? ſed verba tua praua hoc prohibent. Quid te eleuat cor tuum, & quaſi magna cogitans, attonitos habes oculos? Quid tumet contra Deum ſpiritus tuus, vt proferas de ore tuo huiuſcemodi ſermones? Quid eſt homo, vt immaculatus ſit, & vt iuſtus appareat natus de muliere? Eccè inter ſanctos eius nemo immutabilis, & cæli non ſunt mundi in conſpectu eius. Quanto magìs abominabilis & inutilis homo, qui bibit quaſi aquam iniquitatem, &c.

ECCLESIASTICI decimonono: Eſt correptio mendax in ira contumelioſi: & eſt iudicium quod non probatur eſſe bonum: & eſt tacens, & ipſe eſt prudens. Amictus corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis enunciant de illo.

AD Epheſios quarto: Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à vobis cum om̃i malitia.

ECCLESIASTIS ſeptimo: Melior eſt patiens arrogante. Nè ſis velox ad iraſcendum: quia ira in ſinu ſtulti requieſcit.

ECCLESIASTICI octauo: Cum iracundo non facias rixam, & cum audace non eas in deſertum: quoniam quaſi nihil eſt ante illum ſanguis, & vbì non eſt adiutorium, eludet te.

ET capite vigeſimooctauo: Qui vindicari vult, à Domino inueniet vindictam: & peccata illius ſeruans ſeruabit.

Relinque proximo tuo nocenti te : & tunc deprecanti tibi peccata ſoluentur. Homo homini reſeruat iram, & à DEO quærit medelam? in hominem ſimilem ſibi non habet miſericordiam, & de peccatis ſuis deprecatur? ipſe dum caro ſit, reſeruat iram : & propiciationem petit à Deo? quis exorabit pro delictis illius? Memento nouiſsimorum, & deſine inimicari. Tabitudo enim et mors imminent in mandatis eius. Memorare timorem DEI, & non iraſcaris proximo. Memorare teſtamentum altiſsimi, & deſpice ignorantiam proximi. Abſtine te à lite, & minues peccata. homo enim iracundus incēdit litem, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittet inimicitiam. Secundùm enim ligna ſyluæ, ſic ignis exardeſcit : & ſecundùm virtutem hominis, ſic iracundia illius erit : & ſecundùm ſubſtantiam ſuam exaltabit iram ſuam. Certamen feſtinatum incendit ignem : & lis feſtinans effundit ſanguinem : et lingua teſtificans adducit mortem. Si ſufflaueris, quaſi ignis exardebit : et ſi expueris ſuper illam, extinguetur : vtraque ex ore proficiſcuntur. Suſurro et bilinguis maledictus : multos enim turbauit pacem habentes. Lingua tertia multos commouit, et diſperſit illos de gente in gentem : ciuitates muratas diuitum deſtruxit, et domos magnatorum effodit. Virtutes populorum concídit, et gentes fortes diſſoluit. Lingua tertia mulieres viratas eiecit, et priuauit illas laboribus ſuis : qui reſpicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum in quo requieſcat.

ITEM capite trigeſimo : Zelus et iracundia minuunt dies.

PROVERBIORVM duodecimo : Fatuus ſtatìm indicat iram ſuam : qui autem diſſimulat iniuriam, callidus eſt.

ET capite decimoquinto : Reſponſio mollis frangit iram:

ſer-

ſermo durus ſuſcitat furorem. Vir iracundus prouocat rixas: qui patiens eſt, mitigat ſuſcitatas.

RVRSVM capite decimooctauo: Labia ſtulti miſcēt ſe rixis, et os eius iurgia prouocat. Spiritum ad iraſcendum facilem quis poterit ſuſtinere?

ITEM capite vigeſimoſecundo: Noli eſſe amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioſo: nè fortè diſcas ſemitas eius, et ſumas ſcandalum animę tuę.

ITERVM capite vigeſimoſexto: Sicut carbones ad prunas, et ligna ad ignem, ſic homo iracundus ſuſcitat rixas.

ET capite vigeſimoſeptimo: Graue eſt ſaxum, et oneroſa arena: ſed ira ſtulti vtroque grauior. Ira non habet miſericordiam, nec erumpens furor: et impetum concitati ſpiritûs ferre quis poterit?

IOB quinto. Virum ſtultum interficit iracundia, et paruulum occidit inuidia.

PSALMO quarto: Iraſcimini, et nolite peccare.

ET trigeſimo: Miſerere meî Domine quoniam tribulor: conturbatus eſt in ira oculus meus, anima mea et venter meus.

AD Coloſſenſes tertio: Nunc autem deponite et vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem de ore veſtro. Induite vos ergò ſicut electi DEI, ſancti et dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam, ſupportantes inuicèm, et donantes vobiſmetipſis, ſi quis aduersùs aliquem habet querelam: ſicut et Dominus donauit vobis, ità et vos, etc.

MATTHAEI quinto: Ego autem dico vobis, quia omnis q iraſcitur fratri ſuo etc vt in textu. Si ergò offers munus tuum ad altare, et ibì recordatus fueris quia frater tuus

habet

habet aliquid aduersùm te: relinque ibì munus tuum ante altare, et vade priùs reconciliari fratri tuo: et tunc veniens offeres munus tuum.

PATRES.

A GREGORIVS libro primo Moralium, capite trigeſimo-primo: De ira rixę, tumor mentis, contumeliæ, clamor, indignatio, blaſphemiæ proferuntur.

1 B BASILIVS Magnus in homilia de ira, quæ eſt decima inter homilias variorum argumentorum. Quandò ſemèl iræ perturbatio mentem pręcipitans, imperium animæ ſumpſerit, hominem penitùs in feram conuertit, nec hominem qui rationis ſit compos, eſſe ſinit. Quod enim venenum virus emittentibus erit, hoc item & furor animo iritatis ac perturbatis. Impetu feruntur, inſiliunt, rabie vt canes afficiuntur, punguntur vt ſcorpij, mordent vt ſerpentes. Nouit & ſcriptura eos qui hoc vitio tenentur, ferarum appellatione vocare, quibus ſeſe ob peruerſitatem ſimiles ac familiares reddiderunt. Nam & canes, & ſerpentes, & genimina viperarum, & his ſimilia nominat. Qui enim ad mutua inter ſe eiuſdem generis parati ſunt inferenda incommoda, iure feris ac venenatis aſſcribi poſſunt, quibus ex natura continuum aduersùs homines odium eſt. Effrænes linguæ, ora incuſtodita, incontinentes manus, contumeliæ, probra, accuſationes, verbera, & alia eiuſmodi quæcunque quis enumerare poterit, iræ ſunt ac furoris fructus. Ob iram enſis acuitur, mors homini ex homine venit, fratres inter ſe ignorantur, parentes ac liberi naturæ obliuiſcuntur. Sed & ante omnia ſeipſos haud agnoſcunt irati, deindè neque quotquot habent neceſſarios. Quemadmodùm enim torrentes ad curua loca decurrentes, ſecum obuia quæque trahunt: ſic & iratorum impetus violenti & inſtabiles, omnia ſimiliter percurrũt atque obruunt. Non eis ſenectus venerabilis, non vitæ virtus, non generis propinquitas, non acceptæ iam gratiæ, non deniquè quicquid aliud, quanuìs æſtimandum, in honore eſt. Momentanea quædam inſania eſt ira. Quin & maximum ſe in malum ſæpiùs conijciunt, & ſtudio vindicandi, ſeipſos negligunt. Eorum nanque memoria quibus læſi ſunt, velut œſtro quodam incitati, & animo exacerbato atque æſtuanti, non priùs deſinunt, quàm incommodum aliquod infeſtanti infligant: vel ipſi (ſi id contingat) accipiant: quemadmodùm ſæpè euenit, vt quæ

Hominē ira in feram conuertit.

Iræ fructus.

Momentanea inſania.

quæ per vim tentata ſunt, plus accipiant incommodi, quàm inferant. Quis enim in ea ſe mala conijceret, quæ ira feruidi homines, quauis occaſione vociferantes & exaſperati, ſubeunt atque tolerant? Nam & omni fera venenata impudentiùs ruunt, nec priùs deſiſtunt, quàm aliquo malo magno & intolerabili, ira intumeſcente, æſtuantem exatient animum. Neque enim enſis acies, neque ignis, neque horrendum aliquid, animam ira intumeſcentem ac furentem ſatìs compeſcere valebit: non magìs quàm à dæmonibus detenti, à quibus irati nihil nec forma, neq; animi affectu differunt. Nam ijs qui ad vindictam anhelant, ità quidem circum præcordia ſanguis feruet, quaſi vi ignis ebulliat & exæſtuet. Supernè verò accenſa facie, alio adſpectu viſendum exhibet iratum, eam formam quæ omnibus conſueta eſt & nota, quaſi larua quadam, vt in ſcena fieri ſolet, prorsùs immutans: oculi cõſueti non appárent, ſed ignei micantes'que, dentes acuunt, velutì ſues graſſantes: vultu ſunt liuenti ſanguine ſuffuſo. Oris tumore increbeſcente, venæ ob turbati intrà viſcera ſpiritûs anguſtiam diſruptæ. Vox aſpera & intenſa, ſermo inconſtans & confuſus, ac temerè cadens, nec concinnè, nec ſignificanter, ne ex parte quidem prolatus. Poſtquàm verò ira ſicut flamma, ſicca materia ſuccenſa iritatos inuaſit, tunc nec ſermone dicenda, neque referenda videre licet ſpectacula. Manus quidem erectas etiam aduersùs contribules, & per omnes corporis partes diſtractas, pedes extra omnem ordinẽ & ab re certatìm diſcurrentes: deniquè partes corporis omnes, inſaniæ inſtrumenta factas. Si autem pariter aliquem exaduersò concurrentem inueniãt, iramq; mutuam inter ſe exerceant, ea patiuntur, quæ fas eſt eos pari, qui ſub tali dæmone contendunt ac certant. Membrorum mutilationes, vulnera, mortes præmium pugnæ ferunt. Cepit qui primus, manibus iniuriam intulit: alter vlciſcitur: Hic inſtat, ille non cedit: corpus obitèr vulneribus petitur. Ira verò facit, vt dolor & incommodum minimè ſentiantur. Non enim damna corporis aut ſenſum curant, cùm omni ſtudio & omnibus viribus ſint animo ad vlciſcendum commoti & excitati. Nè, fratres dilectiſsimi, malũm malo curate, neu contẽdite inuicèm calamitate mutua vincere. In rixa enim is inferior eſt, qui victor eſt, ac peccatis longè grauior diſcedit. Ira certamẽ excitat, certamen verò conuicium, conuicium verbera, verbera demũm vulnera, ex quibus & mortes ſæpè ſequuntur. Ille maledixit, tu benedicas. Verberauit, tu patere. Expuit, nihiliq; te exiſtimauit, tu cogita quomodò ex terra es, & in

A dæmõibus vix irati differunt.

Iratis hoībus quomodò reſiſtendum, & aduersùs irã remedia.

terram reuertéris. His nanque modis atque rationibus te confirmans,longè leuiora quàm re vera ſint,inuenies tibi aduerſarij facta iurgiaq́. Sic etiam talionem illi ſecuriùs reddes,oſtendesq́ quàm ſis contumelijs inuulnerabilis, ac præclaram tibi patientiæ coronam comparabis,dum alterius inſaniam,occaſionem philoſophiæ ac tuorum feceris meritorum.Quamobrem ſi mihi credis,probra contumeliasq́ minimè curabis: obſcurum te & inglorium vocauit,nullius´que æſtimationis?terram te ac cinerem eſſe dicas. Nec
Geneſ.18. tu melior es patre noſtro Abraham,qui ſe eadem vocauit:ignarum,
Pſal. 21. pauperem, ignobilem nominauit? tu vermem te dicas,& è ſterco-
Num 12. re genus ducere, verba Dauid memorans. His etiam Moſis decus adde. Ille ab Aaron & Maria verbis petitus probroſis, non ad Deum aduersùs illos interpellauit,ſed pro eis orauit. Quorum tu,dic mihi, cupis eſſe diſcipulus? beatorum hominum & DEO gratorum,an eorum qui ſpiritu referti ſunt maligno?Quandò enim verborum contumelia tentaris, illud exiſtima, periculum de te fieri, an Deo per patientiam adhæreas, ſeu per iram in aduerſarij partes inclines. Da tempus cogitationibus,ad optimam eligendi partem opportunum. Nam è duobus alterum proculdubiò conſequéris, aut inimicum tuæ manſuetudinis, exemplo munitiorem reddes: vel certè ſi deſpexeris,acriùs illum vindicabis. Si enim malum eſt ira,cur malum id non euitas? Si venia dignum, cur irato ſuccenſes? Ex quo ſi ſecundus veniſti ad iram,nihil te hoc iuuabit. Non enim in certaminibus palæſtram priùs prouocans,ſed qui ſuperat,coronatur. Quamobrem non ſolùm is qui facinus aliquod graue priùs tentauerit, ſed qui mali ducis ad ſcelus exemplum fuerit imitatus, omninò mulctatur. Si enim te pauperem verè appellat,verum reſpuere nequaquàm debes.Si mentitur,quid ad te dicti vanitas?Sicut enim ad laudes tuas,ſi veritatem excedunt,efferri non debes:ità nec ad probra in te non verè iactata,minimè dolere. Nónne vides, quemadmodùm ſagittæ ſi duriora offendant, reſultant ac excidunt in mollibus verò & obedientibus facilè figuntur: ità & in cõtumelijs euenit: qui eis occurrit ac reſiſtere quærit, illas in ſe recipit: qui autem manſuetudine ac patientia armatus, ad eas excipiendas ſe præparauerit, omninò excutiet ac euitabit. Quid, miſer, angeris pauperis appellatione?Reminiſcere quòd quemadmodùm
Iob 1. nudus in mundum veniſti,nudus etiam egreſſurus es. Quid enim nudo pauperius?Nihil profectò graue audîſti,niſi tibi ipſe quæ obiecta ſunt, agnoſcas. Quis vnquàm ob paupertatem in carcerem

ductus

ductus eſt? Nam egére, nõ turpe quidem aut aliquod probrum fuerit, ſed paupertatem generoſè non ferre. Memor ſis Domini noſtri Ieſu Chriſti: qui cùm diues eſſet, noſtrì gratia egére voluit. Si verò Lucæ 2.
& ſtultus & indoctus appellaberis, reminiſcere eorum quæ à Iudæis iactata ſunt in veram ſapientiam: Samaritanus es, & dæmonium habes. Si enim contra hæc maledicta iraſceris, iam ea corroborâſti. Quidnam eſt ira ſtultius? Si verò quietus & immobilis perſiſtas, pudorem maledicenti magnum intuliſti, cùm re ipſa prudentiam modeſtiamq; oſtenderis. Alapa ſeu pugillo cæſus es? expuit aliqs in faciem? Eadem & Dominus eſt paſſus. Nec enim ab expuentibus aut cędentibus faciem auertit. Calumniam pateris? & Dominus: Tua laceratur veſtis? Et à Domino quoquè veſtis per vim extracta, & ſuper eam miſſæ ſortes. Nondùm condemnatus es, nondùm cruci affixus. Multa tibi toleranda, vt ad eius imitationem peruenias. Talia igitur, & horum ſimilia tibi ſuccurrant, mentisq; tuæ impetum ac iram compeſcant. Similes nanque præparationes & animi diſpoſitiones, morſus cordis & impulſus facilè delebunt, & animi cogitationes in tranquillum ſtatum deducent. Quomodò igitur iræ incommoda fugiamus? Si eam nullo modo mentem rationem've occupare ſinamus. Quamobrem ſi fortè in cogitationem veniat aut cadat, eam ità retineamus, vt equum iugalem nobis ratione, vt freno quodam obtemperantem, ac ordinem proprium nequaquàm excedentem, & via ingredientem, qua à mentis recto cõſilio dirigitur. Et paulopòſt: Ira, quãdò oportet & vt oportet, ex ratione diſpenſata, fortitudinem, patientiam, ac conſtantiam parit: præter verò rectam rationem tractata, furor & inſania efficitur. Idcircò nos Pſalmus admonet: Iraſcimini, & nolite peccare. Pſal. 4.
Ipſe nanque Dominus in Euangelio illum qui temerè fratri iratus Matth. 5.
fuerit, reum iudicij facit. Illum verò qui tanquàm pharmaco ad ea quæ oportet, ira vtitur, minimè condemnat. Dicitur nanque: Ponam inimicitiam inter te & ſerpentem. Et rursùs: Hoſtes ſitis Madianitis. Docentis verba ſunt, vt ira veluti armis vtamur. Ideò Moyſes omnium hominum manſuetiſsimus, vituli idololatriam damnans, Leuitarum manus in cædem fratrum armauit. Vnuſquiſque, inquit, veſtrûm, gladium ad latus teneat, & tranſite à porta in portã, & flectite per circuitum caſtrorum, & ſuũ quiſq; fratrẽ interimat, & quilibet proximũ ſuum. Et paulopòſt Moyſes ait: Veſtras hodiè manus Deo cõſecrâſtis, qlibet in filio ſuo, & fratre ſuo, vt detur vobis benedictio. Quid Phinees iuſtum reddidit? Nónne

Marginalia: 2. Cor. 8. — Ioann. 8. — Nihil ira ſtultius. — Matth. 26. — Eſaiæ 50. — Matth. 27. — Ioann. 19. — Iræ incõmoda quomodò vitari queãt. — Ira freno rectæ rationis gubernata laudabilis eſt. — Geneſ. 3. — Num. 31. — Ira veluti armis vſi ſunt Sancti. — Exod 32.

Num.25. iuſta contra fornicantes ira, qui alioquì mitis ac manſuetus exiſtés, poſtquàm ſtuprum Zambri & ſcorti Madianitis palàm in populo vidit, adeoq́; impudenter admiſſum, vt nec tam turpe ſpectaculum occultari vellét: minimè tam indignum facinus paſſus, ira vt oportebat vſus, protinùs vtrunque trucidauit. Samuel autem Agag regem Amalech, à Saule contra mandatum Domini ſeruatum, nónne
1.Reg.15. iuſta ira in medium trahens occídit? Sic itaque fit ira ſæpenumerò bonarum actionum miniſtra. Helias verò zelotes quinquaginta ſupra quadringentos turpitudinis ſacerdotes, & quadringentos viros ſacrorum nemorum, comedentes de menſa Iezabel, iuſta ſapientiq́; indignatione, in totius Iſrael vtilitatem, vt morte mulctarétur, effecit. Tu autem fratri tuo ſine cauſa iraſceris. Quomodò autem ſine cauſa? Cùm ſit alius qui inſtigat dæmon, & alius qui inſtigatur homo, cui tu maledicis: ſimile quiddam canibus admittens, qui ſaxa mordere ſolent, quandò iactantes attingere non valent. Inſtigatus enim ac incitatus, miſericordia profectò dignus eſt. Qui verò incitat, odio maximo eſt inſectãdus. In hunc igitur iram trãſfer hominum interfectorem, mẽdacij patrem, peccati miniſtrum. Fratrem verò in te peccantem miſerebere. Nam ſi in peccato vſque ad extremum durabit, cum ipſo dæmone æterno tradetur igni. Et iterùm poſt pauca: Si ex Dominico præcepto omnium vltimus eſſe aſſueueris, quonam modo maledictis præter dignitatem prouocatus, ægrè ferre aut reſpondere poteris? Nam ſi paruus puer verbis te contumelioſis peteret, occaſionem tibi potiùs ridendi daret. Quòd ſi phreneſi captus & ſenſu excidens, verba incõpoſita & ſtulta miniméque vera dicat, miſericordia potiùs quàm odio dignus erit. Non igitur verba ſolent triſtitiam mouere, ſed ſuperbia aduerſùs eum qui nos vituperat, & vniuſcuiuſque de ſeipſo phantaſia. Quòd ſi horum alterutrum menti tuæ exemeris, inanes quidam ſonorum ſtrepitus erunt quæ ab aduerſario dicentur. Quamobrem iram omninò ſedabis indignationemq́;, nè iram illam quæ de cælo ſupra omnem impietatem & iniuſtitiam hominum reuelabitur, experiare. Si enim animo ſapienti amaram indignationis radicem extirpare poteris, multa cum hoc principio perturbatiõum ſemina facilè extingues. Nam & dolus, & ſuſpicio, & infidelitas, & malignitas, & inſidiæ, & audacia, & omnia his ſimilia, huius vitij germina ſunt, atque appendices. Itaque fratres amantiſsimi, nè obſecro tantum nobis malum inducamus, animæ morbum, rationis tenebras, à Deo alienationem, obliuionem familiaritatis, principium

Bonarũ actionum miniſtra nonnunq̃ eſt ira.

3 Reg 18.

Iraſcendũ nõ tam homini q̃ dæmoni, à quo ille impellitur.

Nõ tam alterius verba, q̃ ſuperbia noſtra nos ad irã prouocat.

Filiæ iræ.

Egregia deſcriptio iræ.

um bellorum, plenitudinem calamitatum, dæmonem peſsimum noſtris animis innatum, incolam quendam impudentem, noſtra interiora poſsidentem, deniquè ſancti Spiritûs iter ad nos impedientem. Vbi inimicitiæ ſunt, contentiones, indignationes, ſectæ, noſtris animabus perpetuos generantes tumultus, ibì ſpiritus manſuetudinis haud requieſcit. Quamobrem beati Pauli monitis obtemperantes, omnem à nobis indignationem ac clamorem cum omni malitia abijciamus, ac inuicèm boni ac miſericordes exiſtamus, expectantes beatam ſpem manſuetis omnibus promiſſam. Ephe. 4. Matth. 5.

2 CHRYSOSTOMVS homilia vigeſimanona ad populum Antiochenum. Nihil iracundo homine inſuauius, nihil grauius, nihil infeſtius, turpius nihil: ſicut econtrà, nihil neſcio iraſci iucundius. Feræ potiùs quàm iracundo homini cohabitandum eſt. Nam illa cùm ſemèl manſuefacta fuerit, ſuam ſeruat legem: hunc autem quotieſcunquè mitigaueris, rursùm efferatur, niſì quis in talem habitum ipſum induceret. Sicut enim dies clara & ſerena, & hyems multæ plena triſtitiæ, itidèm & iraſcẽtis animus, & manſueti. Quis tortor ità laniare latera poterat? quæ ignita tela corpus ità perforarent? quis furor ex naturalibus ità ſenſibus excedere facit, ſicut furor & iræ conſternatio? Noui multos ex ira morbos incurriſſe, & febrium difficilimæ præſertim hæ ſunt. Si verò ità corpora læduntur, animas cogita: nè cogites enim quod non vides, ſed cogita, ſi malitiam ſuſcipiens ità læditur, quantum patiens patietur detrimentum. Multi oculos amiſerunt, in grauiſsimum multi morbum inciderunt: generosè quidem ferens omnia, facilè ſuſtinebit. Veruntamen talia tanquàm grauia imperat, & horum nobis mercedem ſtatuit gehennam, & diabolus eſt, & noſtræ ſalutis inimicus: & magìs huic, quàm Chriſto, paremus, qui ſaluator eſt & benefactor & protector, & talia dicit, quæ iucũdiora ſunt & honeſtiora, vtilioraq́; ac magìs expediunt, & nobis & neceſſarijs noſtris plurimùm proſunt. Nil iracundia peius, chariſsimi, nil ira intempeſtiuius. Nõ opùs eſt multa dilatione, acutus eſt morbus. Frequenter ex ira verbum aliquis emiſit, ad cuius remedium totius indiget vitæ: & aliquid commiſit, quod omnem ipſius vitam ſubuertit. Hoc enim eſt difficile, quod in breui tempore, & per ſolam actionem, & per vnũ duntaxàt verbum æternis nos frequenter excluſit, & multos euacuauit labores. Itaque vos hortor, vt omnia faciatis, vt hanc feram cohibeatis. Pareamus itaque Deo, nec in barathra nos præcipitemus: ſed dum tempus eſt, equum cohibeamus, nè ſeſſorem ſub-

Hominis iracundi vituperatio.

Ira corpus lædit, & animũ.

Nihil iracundia peius & intẽpeſtiuius.

Acutus morbus.

uertamus: iræ amputemus ala?, nè ampliùs malum in altitudinem extollatur. Acutum enim eſt ira vitium, acutum & efficax animas noſtras furari: propterea paſsim oportet ei aditum obſtruere: abſurdum enim eſt, feras quidem manſuefacere poſſe, animam verò noſtram inſoleſcentem deſpicere. Ignis eſt vehemens ira, omnia deuorans: nam & corpus perdit, & animam corrumpit, & reddit inſuauem, & in viſu quenque turpiſsimum. Quòd ſi furoris tempore poſſet iraſcens ſibimetipſi notus fieri, non alia foret opùs admonitione. Nihil enim iraſcentis deformius adſpectu. Ebrietas quædam eſt ira, immò verò difficilior ebrietate, & dæmone miſerabilior: ſed ſi modeſtè agere meditemur, optimam philoſophiæ viam inueniemus.

Ignis vehemens omnia deuorans.

Dæmone miſerabilior.

3 ET homilia trigeſima ad populũ Antiochenũ: Nõ habitat Spiritus ſanctus vbì furor: maledictus iracũdus. Nihil ſani poteſt emanare vndè procedit ira. Sicut enim in maris tempeſtate multus tumultus, clamor magnus, nec ibì quis philoſophãdi tẽpus habet: ità nec in ira. Vide dæmonibus preſſorum vultus, ebriorũ & furẽtium: Quid inter ſe differũt? Nónne furoris totũ eſt? Quid enim ſi hoc ad tẽpus efficitur? Nã furẽs ad tẽpus premitur, hoc aũt quid peius, ꝙ & ſe nõ confunduntur excuſare? Neſciebam, inquit, qd dicerẽ. Et quarè neſciebas hoc, cùm ſis homo rationalis? Rationem habens, irrationalium opera facis, tanquàm effrenis equus furore correptus & impetu? Et excuſatio quidem eſt accuſatiõe digna. Vtinàm enim ſcîſſes quæ dicebas. Iræ ſunt, inquit, verba, non mea. Quomodò ſunt illius? certè vires ira non habet, nisì ſumat abs te: quale ſi quis dicat: manûs ſunt, non mea, vulnera. Ab hoc igitur dæmone liberemur, eum corripiamus incipientem, ſigillum pectori quaſi quoddã frenum imponamus. Canis eſt impudens, ira: ſed legem audire diſcat. Multò peius, preſsis dæmonio ſumus, qui peccamus, diſpoſiti. Sed nõ ſpumamus, nec oculos contorquemus, nec manus. Vtinàm hoc in corpore pateremur, & non in anima. Vis tibi demonſtrem animam ſpumantem & immundam? cogita iraſcentes & ebrios ex ira. Qua ſpuma non emittunt immundiora verba? Verè velutì fœtidam ſaliuam emanant, & ſicut illi præſentium nôrunt neminem, ità nec hi, obtenebrata eis mente, & oculis conuerſis, non amicum, non inimicum, non venerabilem, non contemnendum, ſed omnes ſimiliter adſpiciunt. Nónne vides eos trementes, ſicut & illos? at non humi ſternuntur. Sed eorum anima iacet humi, & palpitans cadit. Si nanque recta ſtetiſſet, non paſſa fuiſſet ea quæ paſſa eſt. An

Intempeſto mari & dæmoniacis cõparantur iracundi.

Ira vires non habet, nisì eas à nobis arripiat.

Canis eſt impudens.

Dæmoniacis comparantur homines ex ira ebrij.

non

non eſſe tibi videtur animæ proſtratæ & propria ſpoliatæ ſolertia, quæ faciunt & dicunt ebrij ira? Eſt & alia furoris ſpecies difficilior. Qualis autem hæc? Cùm nec iram dimittere ſuſtinent, ſed proprium malum apud ſe nutriunt, mali memoriam quaſi quendam tortorem. Ipſos enim primos occídit mali recordatio, vt omittam futura. Quantum eſſe putas tormentum homini præcordia percuſſo, quotidiè, qualiter inimicum vlciſcatur, conſideranti? Priorem ſemetipſum punit & caſtigat, intrà ſeipſum tumens, aduersùs ſe pugnans & exardeſcens. Nam neceſsè ſemper eſt apud te ignem accenſum eſſe. Et paulopòſt: Nec ad veſperam vſque maneat, inquit Paulus: tanquàm enim tabes quædam & tinea mentis noſtræ radicem corrodit. Quam tuis viſceribus feram includis? Satiùs eſt anguē vel viperam in corde tuo latére, quàm iram & rācorem. Illa nanque nos repentè relinquunt, hæc autem ſemper remanet, dentes infigens, infundens venenum, graues adducens cogitationes. Non eſt contemptibilium hominum, ab ira non vinci. Contemptibilium autem eſt, ità timere riſum extrinſecùs, vt propterеà capiantur, & proprio ſuccumbant vitio, & Deum offendant, ſe'que vlciſcantur.

Irā in corde ſuo reſeruantes.

Ephe. 4.

Satius eſſet ſerpentem in corde latére.

4 IDEM Chryſoſtomus homilia trigeſimaprima ad populum Antiochenum: Beſtiam cùm maximè efferatur, tunc fugimus omnes: ſic & iraſcentem. Hoc'ne honorem eſſe cenſes, quoniam & beſtiam honoramus & furentes, cùm declinamus? Nequaquàm. Nota, magìs hæc eſt contumelia: immò verò neque nota, neque contumelia, ſed miſericordia & humanitas. Non cernis nautas: cùm vehemens ventus ſpirauerit, vela demittentes, nè ſubmergatur nauigium? equos, cùm in campum delati, ſeſſorem abripuerint, à ſeſſore non retrahi, nè vires incaſsùm exhauriat? Ignis eſt ira, flamma eſt velox, indigens materiæ. Igni fomitem nè præbeas, & ſtatìm malum extinxeris. Non habet ex ſe fortitudinem ira, niſì ſit alter qui nutriat eam. Nulla tibi eſt excuſatio. Ille furore tenetur, & neſcit quid agat: tu conſpiciens eum cùm in eadem incideris, nec ex illo fueris correctus, quam veniam ſperabis? Si quem in conuiuio conſtitutus ab initio víderis ebrium, & turpiter agentem, Nónne multò magìs poſt illum inebriatus, venia fueris indignus? Itidèm & hìc, quam excuſationem eſſe putamus, dicendo ſcilicet, Ego non cœpi? Hoc contra nos eſt, quòd nec illum conſpicati, ſumus correcti. Vt ſi quis diceret, Ego priùs non interfeci: propterеà nanque puniri di-

Feris cōparātur iraſcētes.

Ignis eſt ira.

Excuſatione carēt iracūdi.

dignus es, quoniam nec exemplum intuitus, temetipſum coërcuiſti. Si videris vomentem ebrium, diſtrahi, diſsipari, oculos habere diſtentos, immunditia menſam implere, omnes eum fugere, & poſtmodùm in eadem incidas: num eris magìs odioſus? Talis eſt & iraſcens, immò verò vomẽtis venas intendit, oculos inflammat, diſtrahit inteſtina, verba multo illis immũdiora cibis eructat, indigeſta loquitur omnia, elaboratum nihil: non enim ira permittit, ſed ſicut illic humorum immoderatio ſtomachum vexans, vt plurimùm omnia eijcit: itidèm & hic immodicus feruor animam vexans, ea tegere quæ tacere bonum eſt, non permittit. Sed effabilia dicit, & ineffabilia, non audientes, ſed ſeipſum dedecorans. Sicut igitur à vomentibus fugimus, ſic & ab iraſcentibus, puluerem eorum inijciamus vomito. Quid agentes? tacentes, canes vocemus, vt ipſa deuorent vomita. Noui, quòd audientes nauſeam patimini: ſed cùm hæc fieri videtis, hoc volo vos tunc pati, nõ autem ſuper facto delectari. Cane ſordidior eſt, contumelijs gaudens, qui reuertitur ad vomitum ſuum. Nam ſi poſtquàm ſemèl euomuit, deſtitiſſet, non eſſet par illi: ſi verò rursùm eadem vomit, manifeſtum eſt quòd eadem comedit. Quid itaque tali magìs abominabile? Quid autem illo ſordidius ore, quod tales cibos manducauit? Atquì hoc eſt opus naturæ, illud verò minimè: immò verò & hoc præter naturam, & illud: Quo modo? Non enim ſecundùm naturam eſt, temerè contumeliam inferre, ſed præter naturam. Nihil igitur vt homo loquitur, ſed hæc quidem vt fera, hæc autem vt furens. Sicut enim corporum morbus eſt præter naturam, ſimiliter & hoc. Et quoniam præter naturam eſt, ſi in eo moratur diù, paulatìm moritur: in eo verò, quod iuxta naturam eſt, diù commorans non perit. Mâllem cum homine cœnum edente menſam communicare, quàm cum talia loquente. Non cernitis porcos ſtercus mandentes? ſic & iſti. Quid enim fœtidius verbis quæ contumelioſi loquuntur. Studium eis eſt, nihil ſanum eloqui, mundum nihil, ſed ſi quid turpe, ſi quid deforme, hoc tam facere quàm dicere: & quod grauius eſt, alios ſe confundere putant, cùm ſeipſos dedecore magìs afficiant.

Vomentibus comparãtur.

Porcis comparantur.

5 ITEM homilia ſexta in Acta Apoſtolorum: Nihil inſuauius homine iracundo, nihil oneroſius, nihil moleſtius, nihil fœdius, quemadmodùm ſcilicet nihil ſuauius eſt eo qui neſcit iraſci. Melius eſt cohabitare beſtiæ, quàm homini tali: nam illa quidem ſi ſemèl cicuretur, ſeruat ſuam legem: illum autem quotiès placaueris,

Nihil inſuauius iracũdo.

Melius eſt cũ beſtijs habitare.

ris, iterùm exaſperatur. Sibi enim habitum quendam talem indidit ſemèl. Quemadmodùm enim dies candidus ac lucidus, & hyems plena cōturbatione inter ſe multùm diſtant,ità etiam iracundi ac mãſueti animæ. Sed nondùm quæ ab illis ad alios veniunt incommoda, ſed ſolùm quę ſibijpſis inferunt, audiuimus. Quãuis & hoc nō paruū damnū, aliū damno affeciſſe. Veruntñ nūc hoc conſideremus: Quis tortor &c. vt ē ex hō. XXIX. ad popul. Antiochen.

6 ET homilia quarta in Matthæum: Ponamus, ſi placet, iram quoquè beſtiam eſſe quandam: quantum igitur ab alijs erga mitigandum leonem ſtudium commodatur, tantam tu erga iracundiam impende curam, & effice huiuſmodi cogitationem mitem atque manſuetam. Siquidem hæc fera & vnguibus ſæuiſsimis armatur, & dentibus: & niſi illam ſolicitè manſuefeceris, cuncta ſimul diſperdet atque lacerabit. Nullus enim leo, nulla ſic vipera viſcera queunt laniare, vt hominis iracundia ferreis quibuſdam vnguibus vniuerſa confodiens. Neque enim ſolummodò corpori nocet, ſed ipſius etiam corrumpit animæ ſanitatem: cunctas ſiquidem ei⁹ omninò vires diſcerpit ac deuorat, eamq́ʒ ad omnia inutilem facit. Si enim ij qui vermes in interioribus corporis nutriunt, ne reſpirare quidem ſinuntur, vexatis profectò adeſisq́ʒ viſceribus: quo modo nos venenatam hanc in nobis alentes viperam, iram dico, quæ omnia interiora hominis depaſcitur: quid vnquàm ſanum aut forte poterimus cogitare aut parere?

Ira velut beſtia mitiganda & manſuefacienda.

Qualis beſtia ſit.

Corpori animoq; nocet.

7 IDEM homilia decimaoctaua in Matthæum: Medici quandò iniurijs & calcibus cæduntur furentum, tunc illorum magìs magisq́ʒ miſerentur, tum maximè ad reddendam illis ſanitatem parantur, ſcientes quòd excellentiam morbi ſignificat ea iniuria. Et tu igitur de inimicis eandem teneto ſententiam, ſic tractes iniurios. Illi nanque ſunt maximè ægroti, omnemq́ʒ violentiam ſuſtinentes. Libera eum à graui iſto dolore, & da operam vt iram remittat. Libera eum à ſæuiſsimo dæmone, propriæ ſcilicet mentis furore. Nam & cùm aliquos à dæmone actos videmus, ſæpè lachrymamur: non autem agimus, vt ipſi quoquè eadem illa patiamur. Hoc igitur etiam in ira percitis ſeruemus: illorum enim ſunt ſimiles iracundi, immò illis longè miſeriores, qui vtiquè ſenſibus adhuc integris inſaniunt. Propter quod veniam non meretur iſtorum dementia. Noli igitur inſultare iacenti, quinimmò miſerere. Etenim ſi videamus aliquem horribiliter à bile vexatum, & vertiginis ſuæ tenebris obtectum, quiq́ʒ etiam malignum humorem vr-

Iracundi vt ægroti tractandi ſunt.

Sæuiſſimus dæmon, mentis furor.

Miſeriores iracundi inſanis ſunt.

geatur euomere, porrigimus manum, & ſupportamus huc illucq́ iactatum. Et ſi veſtiméta ille noſtra polluat, non auerſamur, neque abijcimus ægrotum : ſed illud taantummodò vnum requirimus, quemadmodùm à tam grandi hac eum anguſtia liberemus. Hoc igitur etiam erga illos faciamus, vt & ſupportemus vomentes, & confoueamus ægros : nec eos vſpiàm relinquamus, priuſquàm totam prorsùs amaritudinem ponant : & tunc tibi gratiam, qui talis fuerit, exoluet maximam. Quandò enim eiuſmodi æger à paſsione requieuerit, tunc liquidò cognoſcet, à quanta illum conturbatione ſanaueris. & quid dico, ab illo tibi gratiam referendam? Deus te ilicò coronabit, & innumeris remunerabit bonis, quia fratrē tuum grauiſsima ægritudine liberâſti : ſed etiam ille te honorabit vt dominum, modeſtiam tuam per cuncta miratus.

Iob 5. S. GREGORIVS Magnus libro quinto Moralium in Iob, capite trigeſimo: Virum ſtultum interficit iracundia, & paruulum occídit inuidia. Sciendum nobis magnoperè eſt, quia quotiès turbulentos motus animi ſub manſuetudinis virtute reſtringimus, ad ſimilitudinem conditoris redire conamur. Nam cùm trāquillitatem mentis ira diuerberat, dilaniatam quodammodò ſciſſamq́ perturbat, vt ſibimetipſi non congruat, ac vim intimæ ſimilitudinis amittat. ET capite trigeſimoprimo: Quanta ergò ſit iracundiæ culpa penſemus, per quam dum manſuetudo amittitur, ſupernæ imaginis ſimilitudo vitiatur. Per iram ſapientia perditur: vt quid, quo've ordine agendum ſit, omninò neſciatur, ſicut ſcriptum eſt: Ira in ſinu ſtulti requieſcit: quia nimirùm intelligentiæ lucem ſubtrahit, cùm mentem permouendo confundit. Per iram vita amittitur, etſi ſapientia teneri videatur, ſicut ſcriptum eſt: Ira perdit etiam prudentes: quia ſcilicet confuſus animus nequaquàm explet, etiam ſi quid intelligere prudenter valet. Per iram iuſtitia relinquitur, ſicut ſcriptum eſt: Ira viri iuſtitiam DEI non operatur: quia dum perturbata mens, iudicium ſuæ rationis exaſperat, omne quod furor ſuggerit, rectum putat. Per iram gratia vitæ ſocialis amittitur, ſicut ſcriptum eſt: Noli eſſe aſsiduus cum homine iracundo, nè diſcas ſemitas eius, & ſumas ſcandalum animæ tuæ. Et idem. Quis poterit habitare cum homine, cuius ſpiritus facilis eſt ad iraſcendum? Quia qui ſe ex humana ratione non temperat, neceſsè eſt vt beſtialiter ſolus viuat. Per iram concordia rumpitur, ſicut ſcriptum eſt: Vir animoſus parit rixas, & vir iracundus effundit peccata. Iracundus quippe peccata effundit, quia eti-

Iræ refrænatio.

Quāta ſit iracūdiæ culpa.

Sapiētia pditur per iram.

Eccés 7.

Iuſtitia per eandem relinquitur.

Iacob 1.

Amittitur humanitas.

Prou 22.

Concordia rumpitur.

Prou. 16.

etiam malos quos incautè ad diſcordiam prouocat, peiores facit. Per iram lux veritatis amittitur, ſicut ſcriptum eſt: Sol non óccidat ſuper iracundiam veſtram: quia cùm menti iracundia confuſionis tenebras incutit, huic Deus radium ſuæ cognitionis abſcondit. Per iram, ſancti Spiritûs ſplendor excluditur: quocontrà, iuxta vetuſtam translationem, ſcriptum eſt: Super quem requieſcet ſpiritus meus, niſi ſuper humilem & quietum, & trementem ſermones meos? Cùm enim humilem diceret, quietem protinùs adiunxit. Si ergò ira quietem mentis ſubtrahit, ſuam ſancto ſpiritui habitationem claudit, cuius receſsione animus vacuus, ad apertam mox inſaniam ducitur, & vſque ad ſuperficiem ab intimo cogitationum fundamento diſsipatur. Nam iræ ſuæ ſtimulis accenſum cor palpitat, córpus tremit, lingua ſe præpedit, facies igneſcit, exaſperantur oculi, & nequaquàm recognoſcuntur noti: Lingua quidem clamorem format, ſed ſenſus, quid loquatur, ignorat. In quo itaque iſte ab abreptitijs longè eſt, qui actionis ſuæ conſcius non eſt? Vndè fit plerunquè, vt vſque ad manus ira proſiliat, nè quo ratio longiùs recedit, audacior exurgat: ſeq́ ipſum animus retinere non valet, quia factus eſt poteſtatis alienæ, & eo furor membra foris in ictibus exercet, quo intùs ipſam membrorum dominam mentem captiuam tenet. Aliquandò autem manus non exerit: ſed in maledictionis iaculum linguam vertit. Fratris nanque interitum precibus expoſcit, & hoc DEVM perpetrare expetit, quod ipſe peruerſus homo facere vel metuit, vel erubeſcit. Fitq́ vt voto & voce homicidium peragat, etiam cùm à læſione proximi manibus ceſſat. Aliquandò ira perturbato animo quaſi ex iudicio ſilentium indicit, & quo ſe foràs per linguam non exprimit, intùs deteriùs igneſcit, Vt iratus quiſque collocutionem ſuam proximo ſubtrahat, & nil dicendo, quàm ſit auerſus, dicat. Et nonnunquàm hæc ſilentij ſeueritas per diſciplinæ diſpenſationem geritur: ſi tamen ſolicitè in intimis diſcretionis forma teneatur. Nonnunquàm verò dum accenſus animus à conſueta locutione reſtringitur, per acceſſum temporis penitùs à proximi dilectiõe ſeparatur, & acriores ſtimuli ad mentem veniunt: cauſæq́ quæ grauiùs exaſperant, oriuntur, atque in irati oculo, feſtuca in trabem vertitur, dum ira in odium permutatur. Plerunquè ira per ſilentium clauſa, intrà mentem vehementiùs æſtuat, & clamoſas tacita voces format: verba ſibi, quibus exaſperetur, obijcit: & quaſi in cauſæ examine poſita, duriùs exaſperata reſpondet: quod Salomon breuiter inſinuat,

Lux veritatis amittitur.
Ephe. 4.
Sancti ſpiritus ſplendor excluditur.
Eſaiæ 66.
Abreptitijs iracundi ſimiles
Ira aliquādò vſque ad manus proſilit.
Ira ad maledicta & imprecationes proſiliens.
Ira in corde recluſa nec extrinſecùs ſe proferens.

Prou. 11. nuat, dicens: Præſtolatio impiorum furor. Sicq́; fit, vt perturbatus animus maiorem ſtrepitum ſui ſilentij ſentiat, eumq́; grauiùs clauſa iræ flamma conſumat. Vndè benè ante nos quidam ſapiens dixit: Cogitationes iracundi, vipereæ ſunt generationes: mentem comedunt matrem ſuam. CAPITE trigeſimoſecundo: Sciendum verò eſt, quòd nonnullos ira citiùs accendit, faciliùs deſerit. Nonnullos verò tardè quidem commouet, ſed diutiùs tenet. Alij nanque accenſis calamis ſimiles, dum vocibus perſtrepunt, quaſi quoſdam accenſionis ſuæ ſonitus reddunt: citiùs quidem flammam faciunt, ſed protinùs in fauilla frigeſcunt. Alij autem lignis grauioribus durioribusq́; non diſpares, accenſionem tardè ſuſcipiunt, tamen accenſi ſemel, difficiliùs extinguuntur: & quia ſe tardiùs in aſperitatem concitant, furoris ſui diutiùs ignem ſeruant. Alij autem, quod eſt nequius, & citiùs iracundiæ flammas accipiunt, & tardiùs deponunt. Nonnulli verò has & tardè ſuſcipiunt, & citiùs amittunt: In quibus nimirùm quatuor modis liquidò lector agnoſcit, quia & ad tranquillitatis bonum vltimus plùs quàm primus appropinquat, & in malo ſecundum tertius ſuperat. Sed quid prodeſt quòd iracundia quomodò mentem teneat, dicimus, ſi nō etiam, qualiter compeſci debeat, exprimamus? Duobus enim modis fracta poſsidere animum ira deſueſcit. Primus quippe eſt, vt mens ſolicita antequàm agere quodlibet incipiat, omnes ſibi quas pati poteſt, contumelias proponat: quatenùs redemptoris ſui probra cogitans, ad aduerſa ſe pręparet. Quæ nimirùm veniētia tanto fortiùs excipit, quanto ſe cautiùs ex præſciētia armauit. Qui enim improuidus ab aduerſitate depręhēditur, quaſi ab hoſte dormiens inuenitur, eumq́; citiùs inimicus necat, quia non repugnantem perforat. Nam qui mala imminentia per ſolicitudinem prænotat, hoſtiles incurſus quaſi in inſidijs vigilans expectat: & indè ad victoriam valenter accingitur, vndè neſciens deprahendi putabatur. Solerter ergò animus ante actionis ſuæ primordia, cuncta debet aduerſa meditari: vt ſemper hæc cogitans, ſemper contra hæc thorace patientiæ munitus, & quicquid acciderit prouidus ſuperet: & quicquid non acceſſerit, lucrum putet. Secundus autem ſeruandæ manſuetudinis modus eſt, vt cùm alienos exceſſus adſpicimus, noſtra quibus in alijs exceſsimus, delicta cogitemus. Cōſiderata quippe infirmitas propria, mala nobis excuſat aliena. Patienter nanq́; illatam iniuriam tolerat, qui piè meminit quòd fortaſsè adhuc habeat, in quo debeat ipſe tolerari. Et quaſi aqua ignis extingui-

Primū & ſecundū genus iraſcentium.

Tertium & quartum.

Comparatio iſtorū quatuor inter ſe.

Bifariàm ira cōprimitur.

Secundus modus.

tinguitur, cùm ſurgente furore animi, ſua cuique ad mentem culpa reuocatur, quia erubeſcit ſibi peccata non parcere, qui vel DEO vel proximo ſæpè ſe recolit parcenda peccâſſe. ET capite trigeſimotertio: Sed inter hæc ſolerter ſciendum eſt, quòd alia eſt ira quam impatientia excitat, alia quam zelus iuſtitiæ format. Illa ex vitio, hæc ex virtute generatur. Si enim nulla ira ex virtute ſurgeret, diuinæ adnimaduerſionis impetum Phinees per gladium non placâſſet. Hanc iram quia Heli non habuit, motum contra ſe implacabiliter ſupernæ vltionis excitauit. Nam quo contra ſubditorum vitia tepuit, eo contra illum diſtrictio æterni rectoris exarſit. De hac ira per Pſalmiſtam dicitur: Iraſcimini, & nolite peccare. Quod nimirùm non rectè intelligunt, qui iraſci nos nobis tantummodò, non etiam proximis delinquentibus, volunt. Si enim ſic proximos, vt nos, amare præcipimur: reſtat vt ſic eorum erratibus, ſicut noſtris vitijs, iraſcamur. De hac per Salomonem dicitur: Melior eſt ira riſu, quia per triſtitiam vultus, corrigitur animus delinquentis. De hac iterùm Pſalmiſta ait: Turbatus eſt præ ira oculus meus. Ira quippe per vitium, oculum mentis excęcat: ira autem per zelum, turbat: quia quum ſaltem recti æmulatione concutitur, ea quæ niſì tranquillo corde percipi non poteſt, contemplatio diſsipatur. Ipſe nanque zelus rectitudinis quia inquietudine mentem agitat, eius mox aciem obſcurat, vt altiora in commotione nō videat, quæ benè priùs tranquilla cernebat. Sed indè ſubtiliùs ad alta reducitur, vndè ad tempus, nè videat, reuerberatur. Nam ipſa recti æmulatio, æterna poſt paululùm in tranquillitate largiùs aperit, quæ hîc interìm per commotionem claudit: & vndè mens turbatur nè videat, indè proficit, vt ad videndum veriùs clareſcat, ſicut infirmanti oculo cùm collyrium immittitur, lux penitùs negatur: ſed indè eam poſt paululùm veraciter recipit: vndè hanc ad tempus ſalubriter amittit. Nunquàm verò commotioni contemplatio iungitur, nec præualet mens perturbata conſpicere, ad quod vix tranquilla valet inhiare: quia nec ſolis radius cernitur, cùm commotæ nubes cæli faciem obducunt: nec turbatus fons inſpicientis imaginem reddit, quam tranquillus propriè oſtendit: quia quo eius vnda palpitat, eo in ſe ſpeciem ſimilitudinis obſcurat. Sed cùm per zelum animus mouetur, curādum ſummoperè eſt, nè hæc eadem quæ inſtrumento virtutis aſſumitur, menti ira dominetur, nec quaſi domina præeat: ſed velut ancilla ad obſequium parata, à rationis tergo nunquàm recedat. Tunc enim robuſtiùs contra vi-

Ira duplex, alia bona, alia mala: ſiue, ira p vitiū, & ira per zelum.

Pſal. 4.

Eccleſ. 7.

Pſal. 6.

Ira pediſſequa, non domina, eſſe debet.

tia erigitur, cùm ſubdita rationi famulatur. Nam quantumlibèt ira ex zelo rectitudinis ſurgat, ſi immoderata mentem vicerit, rationi protinùs ſeruire contemnit, & tanto ſe impudentiùs dilatat, quanto impatientiæ vitium virtutem putat. Vndè neceſsè eſt vt hoc ante omnia qui zelo rectitudinis mouetur, attendat, nè ira extrà mentis dominium tranſeat, ſed in vltione peccati tempus modum'que conſiderans, ſurgentem animi perturbationem ſubtiliùs retractando reſtringat, animoſitatem reprimat, & motus feruidos ſub æquitate diſponat, vt eo fiat iuſtior vltrà alienus, quo priùs extitit victor ſuus, quatenùs ſic culpas delinquentium corrigat, vt antè ipſe qui corrigit, per patientiam creſcat, vt feruorem ſuum tranſcendendo dijudicet, nè intemperanter excitatus ipſo zelo rectitudinis, longè à rectitudine aberret. Quia verò, ſicut diximus, etiam laudanda boni æmulatio mentis oculum turbat, rectè nunc dicitur: Virum ſtultum interficit iracundia. Ac ſi apertè diceretur: Ira per zelum, ſapientes turbat: ira verò per vitium, ſtultos trucidat, quia illa ſub ratiõe reſtringitur, hæc verò irrationabiliter deuictæ menti dominatur.

Iob 5.

8 BERNARDVS ſermone decimotertio in Pſalmum: Qui habitat in adiutorio: Affectio naturalis ira hominum eſt, ſed abutentibus bono naturę, grauis perditio eſt, & miſeranda pernicies. Occupemus illã fratres, in quibus expedit, nè fortè ad inutilia illicitaq́ prorumpat. Ego vobis dico: non autem ego, ſed veritas: non ego, ſed dominus: Nolite iraſci eis qui trãſitoria vobis auferunt, q conuicia inferunt, qui ingerunt fortè ſupplicia, & poſt hoc faciũt nihil. Oſtendam autem vobis cui debeatis iraſci: Iraſcimini ei quæ ſola vobis nocere poteſt, ſola facere, vt oĩa illa non proſint. Vultis ſcire quænam illa ſit? Iniquitas propria. Itá dico vobis, huic iraſcimini. Nulla enim nocebit aduerſitas, ſi nulla dominetur iniquitas. Qui perfectè huic iraſcitur, cæteris non mouetur, magìs & amplectitur ea. Ego (inquit) in flagella paratus ſum. Sit damnum, ſit conuicium, ſit læſio corporalis: paratus ſum & non ſum turbatus, quoniam dolor meus in conſpectu meo ſemper. Quidni exteriora omnia parui pendam in huius æſtimatione doloris? filius (inquit) vteri mei perſequitur me, & conuicianti ſeruulo indignabor? Cor meũ dereliqt me, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorũ meorũ: & damna temporalia plangam, aut incõmoda corporalia reputabo? Hinc nimirùm non modò manſuetudo oritur, cui draconis flatus non noceat: ſed etiam magnanimitas, quam rugitus leonis non terreat.

Iraſcendum eſt iniquitati propriæ.

Pſal. 35.

3 Reg. 16.

Pſal. 39.

9 AM-

9 AMBROSIVS libro primo Officiorum, capite vigeſimoprimo: Caueatur iracundia: aut ſi præcaueri non poteſt, cohibeatur. Mala enim lex peccati, indignatio eſt, quæ ità animum perturbat, vt rationi non relinquat locum. Primum eſt igitur, ſi fieri poteſt, vt morum tranquillitas vſu quodam affectionis propoſito in naturam vertatur. Deindè, quoniam ità plerunquè motus infixus eſt naturæ ac moribus, vt euelli atque * euitari non queat: ſi præuideri potuerit, ratione reprimatur. Aut ſi priùs occupatus fuerit animus ab indignatione, quàm conſilio proſpici ac prouideri potuerit, nè occuparetur: meditare, quomodò motum animi tui vincas, iracundiam temperes. Reſiſte iræ, ſi potes: cede, ſi non potes: quia ſcriptum eſt, Date locum iræ. Iacob fratri indignanti piè ceſsit, & Rebeccæ, id eſt, patientiæ inſtructus conſilio, abeſſe mâluit & peregrinari, quàm excitare fratris indignationem, & tunc redire, cùm fratrem mitigâtum putaret. Et ideò tantam apud Deum inuenit gratiam. Quibus deindè obſequijs, quantis muneribus fratrem ipſum reconciliauit ſibi, vt ille præreptæ benedictionis non meminiſſet, meminiſſet delatæ ſatisfactionis. Ergò ſi præuenerit & præoccupauerit mentem tuam iracundia, & aſcenderit in te, non relinquas locum tuum. Locus tuus patientia eſt, locus tuus ſapientia eſt, locus tuus ratio eſt, locus tuus ſedatiò indignationis eſt. Aut ſi te contumacia rèſpondentis mouerit, & peruerſitas impulerit ad indignationem: ſi non potueris mitigare mentem, reprime linguam tuam. Sic enim ſcriptum eſt: Cohibe linguam tuam à malo, & labia tua nè loquantur dolum. Deindè, inquire pacem, & ſequere eam. Pacem illam ſancti Iacob vide: qua primùm ſedato animum: ſi non præualueris, frænos linguæ impone tuæ: Deindè reconciliationis ſtudium non prætermittas. Hæc oratores ſeculi de noſtris vſurpata in ſuis poſuêre libris. Sed ille ſenſus huius habet gratiam, qui prior dixit. Vitemus ergò aut temperemus iracundiam, nè ſit eius aut in laudibus exceptio, aut in vitijs exaggeratio. Non mediocrè eſt, mitigare iracundiam, non inferius quàm omninò non commoueri. Hoc noſtrum eſt, naturæ illud. Noli reſpondere irato ad iracundiam eius, ſiue imprudenti ad imprudentiam. Citò culpa culpam excutit. Si lapides teras, nónne ignis erumpit? Ferunt Gentiles, vt in maius omnia verbis extollere ſolent, Archytæ Tarentini dictum Philoſophi, quod ad villicum ſuum dixerit: O te infelicem, quàm te afflictarem, niſi iratus eſſem. Sed & DAVID armatam etiam dexteram

De cohibenda ira.

* euinci

Rom 12.

Gene 27.

Gen. 32. & 33.

Pſal. 33.

Archytæ Tarentini dictũ.

1. Reg 25.

in indignatione compreſſerat. Et quanto plus eſt non remaledicere, quàm non vindicare? Et bellatores aduersùs Nabal ad vltionem paratos, Abigail deprecatiõe reuocauerat. Vndè aduertimus, tempeſtiuis quoquè interceſsionibus non ſolùm cedere nos, ſed etiam delectari oportere: Eouſquè autem delectatus eſt, vt benediceret interuenientem, quòd ab ſtudio vindictæ reuocatus foret. Iam dixerat de inimicis ſuis: Quoniam declinauerunt in me iniquitates, & in ira moleſti erant mihi. Audiamus, turbatus in ira quid dixerit: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam? Illi ergò ad iracundiam prouocabant, hic tranquillitatem eligebat. Iam dixerat: Iraſcimini, & nolite peccare. Moralis magiſter, qui naturalem affectum inflectendum magìs ratione doctrinæ, quàm extirpandum nouerat, moralia docet. Hoc eſt: Iraſcimini vbi culpa eſt, cui iraſci debeatis. Non poteſt enim fieri, vt non rerum indignitate moueamur: alioquin non virtus, ſed * lenitudo & remiſsio iudicatur. Iraſcimini ergò ità, vt à culpa abſtineatis. Vel ſic: Si iraſcimini, nolite peccare, ſed vincite ratione iracundiam. Vel certè ſic: Si iraſcimini, vobis iraſcimini, quia commoti eſtis, & non peccabitis. Qui enim ſibi iraſcitur, quia citò commotus eſt, deſinit iraſci alteri. Qui autem vult iram ſuam iuſtam probare, plùs inflammatur, & citò in culpam cadit. Melior eſt autem ſecundùm Salomonem, qui iracundiam continet, quàm qui vrbem capit, quia ira etiam fortes decipit. Cauere igitur debemus, nè in perturbationes priùs incidamus, quàm animos noſtros ratio componat. Examinat enim mentem plerunquè aut ira, aut dolor, aut formido mortis, & improuiſo percellit ictu. Ideò præuenire pulchrum eſt cogitatione, quæ voluendo mentem exerceat, nè repentinis excitetur commotionibus, ſed iugo quodam rationis & habenis conſtricta miteſcat.

Pſal. 54. Ibidèm. Pſal. 4. Iraſcimini & nolite peccare variè intelligitur. * lentitudo Prou. 16.

10 A V G V S T I N V S in pſalmum quartum: Iraſcimini, inquit, & nolite peccare. Quod duobus modis intelligi poteſt. Aut, etiam ſi iraſcimini, nolite peccare: id eſt, etiam ſi ſurgit motus animi, qui iam propter pœnam peccati non eſt in poteſtate, ſaltem ei non conſentiat ratio & mens, quæ intùs regenerata eſt ſecundùm Deum, vt mẽte ſeruiamus legi Dei, ſi adue carne ſeruimus legi peccati. Aut agite pœnitẽtiam, id eſt, iraſcimini vobis ipſis de præteritis peccatis, & vlteriùs peccare deſinite.

Pſal. 4. Eiuſdem interpretatio. Rom. 7.

11 I D E M in libro de vera religione, capite quadrageſimoquinto: Inuicti eſſe volumus, & rectè: habet enim hoc animi noſtri natura

tura poſt Deum, à quo ad eius imaginem factus eſt: ſed eius pcepta erant ſeruanda, quibus ſeruatis, nemo nos vinceret. Nunc verò dum ipſa, cuius verbis turpiter conſenſimus, domatur dolore pariendi, & nos in terra laboramus, & cum magno dedecore ſuperamur ab omnibus, quæ nos commouere ac perturbare potuerunt. Itaque nolumus ab hominibus vinci, & iram non poſſumus vincere. Qua turpitudine quid execrabilius dici poteſt? Fatemur hominem hoc eſſe quod nos ſumus, qui tamen etſi habeat vitia, non eſt tamen ipſe vitium. Quanto igitur honeſtiùs homo nos vincit, quàm vitium? Quis autem dubitet immane vitium eſſe inuidentiam, qua neceſsè eſt torqueatur & ſubijciatur, qui non vult in rebus temporalibus vinci? Melius eſt ergò vt homo nos vincat, quàm inuidentia, vel quodlibet aliud vitium. ET deincèps ſequenti capite: Sed nec ab homine vinci poteſt qui vitia ſua vicerit. Non enim vincitur, nisì cùm ei eripitur ab aduerſario quod amat.

Ab ira vinci turpius quàm ab homine.

12 ITEM epiſtola octogeſima ſeptima ad Felicitatem & Ruſticũ: Sicut acetum corrumpit vas, ſi diutiùs ibì fuerit, ſic ira corrumpit cor, ſi in alium diem durauerit.

Ira perſeuerans corrumpit cor.

13 ET epiſtola centeſima quadrageſima nona ad Profuturum: Quàm vigilandum ſit, nè cuiuſquam odium cordis intima teneat, neque ſinat vt oremus Deum in cubili noſtro clauſo oſtio, ſed aduersùs ipſum Deum claudat oſtium, nôſti optime frater. Subrepit autem dum nulli iraſcenti ira ſua videtur iniuſta. Ità enim inueteraſcens ira fit odium, dum quaſi iuſti doloris admixta dulcedo, diutiùs eam in vaſe detinet, donèc totum aceſcat vas'que corrumpat. Quapropter multo meliùs nec iuſtè cuiquam iraſcimur, quàm velut iuſtè iraſcendo, in alicuius odium iræ occulta facilitate dilabimur. In recipiendis enim hoſpitibus ignotis iſta ſolemus dicere, multo eſſe melius malum hominem perpeti, quàm forſitan per ignorantiam excludi bonum, dum cauemus nè recipiatur malus. Sed in affectibus animi contrà eſt. Nam incomparabiliter ſalubrius eſt etiam iræ iuſtè pulſanti non aperire penetrale cordis, quàm admittere nõ facilè receſſuram, & peruenturam de ſurculo ad trabem. Audet quippe impudenter etiàm creſcere citiùs quàm putatur. Non enim erubeſcit in tenebris, cùm ſuper eam ſol occíderit.

Matth. 6.

Inueteraſcẽs ira fit odium.

Præſtat etiam iuſtè nemini iraſci.

14 GREGORIVS Magnus libro octauo, epiſtola quinquageſima prima ad Leontium: Quotiès ira animum inuadit, mentem

Ira refrenãda & vitanda.

edoma, vince teipſum. Differ tempus furoris, & cùm tranquilla mens fuerit, quod placet vindica. Ira enim in vindicta malorum ſequi debet rationem animi, non præire: vt quaſi ancilla iuſtitiæ poſt tergum veniat, & non laſciua ante faciem prorumpat. Aliquãdò verò oſtendenda eſt, & non exhibenda. Aliquandò exhibenda eſt, ſed nunquàm ſequenda. Quandò enim in executione iuſtitiæ placata mente iraſcimur, iracundiam & non ſequimur, & exhibemus. Ira enim quæ animum perturbat, quanta conſideratione cauenda eſt, monſtratur. De qua ſcriptum eſt: Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. Ira enim viri, iuſtitiam DEI non operatur. Hinc rursùm ſcriptum eſt: Quis poteſt habitare cum homine, cuius ſpiritus facilis eſt ad iraſcendum? Huic iterùm dicitur: Noli eſſe cum homine iracundo, neque ambules cum viro furioſo: nè fortè diſcas ſemitas eius, & ſumas ſcandalum animæ tuæ. Contra hanc in laude patientiæ dictum eſt: Melior eſt vir qui vincit iram, quàm qui capit ciuitatem magnam. Hinc Dauid perſonam in ſe infirmorum ſumẽs, ait: Turbatus eſt præ ira oculus meus. Atque ex ipſa perturbatione quid ſequatur, adiunxit, dicens: Inueteraui inter omnes inimicos meos. Ex ira quippe cùm turbatus fuerit oculus cordis, inter inimicos noſtros ad vetuſtatem reducimur, quia inter malignos ſpiritus ad vetuſti hominis ſimilitudinem reuocamur. Cùm igitur iram quæ cor permouet, ſacra eloquia tot teſtimonijs deteſtentur, perpendamus qua intentione debemus hoc vitium fugere, quod Deo iudice, in teſtimonio illius totiès reprobatur.

Iacob 1. Prou. 18. Prou. 22. Prou. 16. Pſal. 6.

15 IDEM in parte tertia paſtoralis curæ, admonitione decimaſeptima: Admonendi ſunt iracundi, vt æmulationi quam ſe habere exiſtimant, manſuetudinem ſubiungant. Idcircò nanque ſpiritus ſanctus in columba & in igne monſtratur, quia videlicet omnes quos implet, & columbæ ſimplicitate manſuetos, & igne zeli ardẽtes exhibet. Nequaquàm ergò ſancto ſpiritu plenus eſt, qui aut in tranquillitate manſuetudinis feruorem æmulationis deſerit, aut rursùm in æmulationis ardore virtutem manſuetudinis amittit. Sed longè alia eſt ira quæ ſub æmulationis ſpecie ſurripit, alia quæ turbatum cor & ſine iuſtitiæ prætextu confundit. Illa enim in hoc quod debet, inordinatè extenditur: hæc autem ſemper in ijs quæ non debet, inflammatur. Sciẽdum quippe eſt, quia in hoc ab impatientibus iracundi differunt, quòd illi ab illis illata non tolerant: iſti autem etiam quæ tolerantur, important. Nam iracundi ſæpè

Ira mãſuetudine temperanda. Ioann. 1. Actor. 2. Ira per zelũ, & ira p vitiũ. Impatiens & iracundus quomodò differant.

eti-

etiam ſe declinantes inſequuntur, rixæ occaſionem commouent, labore contentionis gaudent: quos tamen meliùs corrigimus, ſi in ipſa iræ ſuæ commotione declinamus. Perturbati quippe quid audiant, ignorant: ſed ad ſe reducti, tanto libentiùs exhortationis verba recipiunt, quanto ſe tranquilliùs toleratos erubeſcunt. Menti autem furore ebriæ omne rectum quod dicitur, peruerſum videtur: Vndè & Nabal ebrio culpam ſuam Abigail laudabiliter tacuit, quam, digeſto vino, laudabiliter dixit: & idcicò malum quod fecerat, cognoſcere potuit, quia hoc ebrius non audiuit. Cùm verò ità iracundi alios impetunt, vt declinari omninò non poſsint, non aperta exprobratione, ſed ſub quadam ſunt cautela reuerentiæ parcendo feriendi.

1.Reg.25.

16 ITEM libro vigeſimoprimo Moralium, capite quinto, vt ſuprà de peccatis in genere, quæſtione tertia E 3.

17 AVGVSTINVS libro primo de ſermone Domini in monte, capite decimonono, vt ſuprà ibidèm.

18 ET in Enchiridio ad Laurentium, capite ſeptuageſimonono: Sunt autem quędam peccata quę leuiſsima putarentur, niſì in ſcripturis demonſtrarentur opinione grauiora. Quis enim dicentem fratri ſuo, fatue, reum gehennæ putaret, niſì veritas diceret? Cui tamen vulneri ſubiecit continuò medicinam, præceptum fraternæ reconciliationis adiungens. Mox quippe ait, Si ergò offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersùm te &c.

Matth.5.

IX

Quid eſt Acedia, & quas gignit filias?

Acedia eſt remiſſi animi lãguor ad benè operandum, præſertim verò triſtitia eſt de re ſpirituali. Quæ has gignit[a] filias: Malitiam, rancorem, puſillanimitatem, deſperatiõem, torporẽ circa præcepta neceſſaria, mentisq; circa res illicitas euagationem.

Bernard ſerm.3.& 6 de Aſcenſ.Domini Greg.3.parte curæ pa admõ.16.

a Grego 31.Moral. cap 31.Eccl 33.d Pro 15.b Eccl 7.a 30.d Prouer.17.d Pſalm.118.d 39.c

Huic peccato ſunt obnoxij homines[b] ocioſi, inertes, & quos[c] tepidos Scriptura vocat, ac om̃es demùm, qui tempus hoc gratiæ diemq́ue ſalutis rebus ac ſtudijs vanis tranſigunt. Finis autem huius peccati eſt, quem docet in Euãgelio CHRISTVS: [d] *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Tum alibì: [e] *Inutilem ſeruum eijcite in tenebras exteriores.* Neque tacuit ille, quid interìm à nobis, nè torpeamus, fieri velit: [f] *Videte, inquiens, vigilate, & orate: neſcitis enim quãdò tempus ſit.* [g] *Contendite intrare per anguſtam portam, quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt.*

b Matth 20.a 22 a
Apocal 3 c Pro.6.a b 10 a d 13.a 18.b 19. c,d 20 a 21.d 22 b 24.d 25.c 26 b 28.c Eccl 5 b 7 b 14 a c 22.a Pſal 72.a Hie.48 b Rõ. 13 c 2.Co.7.c Ga.3.a Ap.2.a
d Mat. 7.c 3 c 21.b Luc. 13 b Ioann.15.a
e Ma.25.a Eccl 6 c Eccẽs 9.c 2 The.3.c Ga. 6 c Heb. 12 d Rom. 12.c Philip. 4 a
f Marc.13 d Mat.24.d 25.a Ioã 9 a Ephe. 5.d Apoc.3.a
g Lucæ 13.e 1 Matt.7.b 11.b

Hæc ſummatìm perſtrinximus, vt qui iuſtitiæ vias ſunt minùs edocti, præcipuos humani generis morbos, atque execrandas peſtes, quas oſtendimus, non ſolùm cognoſcant & obſeruent, ſed etiam ex præſcripto diuinæ legis, à ſe alijsq́ue depellere & penitùs arcere conentur. *Beatus* verò *vir,* [h] *qui non abijt in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit,* quemadmodùm pſaltes canit regius, vt primam iuſtitiæ ac beatitudinis partem cantico ſuo primo demonſtret.

h Pſalm. 1. a Bernard ſer 35. ex paruis ſermonib.

SCRIPTVRAE.

Ec-

Ecclesiastici trigeſimotertio: Multam malitiam docuit ocioſitas.

Proverbiorvm decimoquinto: Cor gaudens exhilarat faciem: in mœrore animi deijcitur ſpiritus.

Ecclesiastici ſeptimo: Noli eſſe puſillanimis in animo tuo.

Et trigeſimo: Triſtitiam non des animæ tuæ, & non affligas temetipſum in conſilio tuo. Iucunditas cordis, hæc eſt vita hominis, & theſaurus ſine defectione ſanctitatis: & exultatio viri eſt longæuitas. Miſerere animæ tuæ placens Deo, & contine, & congrega cor tuum in ſanctitate eius & triſtitiam longè expelle à te. Multos occidit triſtitia, & non eſt vtilitas in illa.

Proverbiorvm decimoſeptimo: Animus gaudens ætatem floridam facit: ſpiritus triſtis exiccat oſſa.

Psalmo centeſimo decimooctauo: Dormitauit anima mea præ tædio.

Et pſalmo trigeſimonono: Cor meum dereliquit me.

Matthaei vigeſimo: Egreſſus circa horam tertiam, vidit alios ſtantes in foro ocioſos, & dixit illis: Ite & vos in vineam meam. Circa vndecimam verò exijt, & inuenit alios ſtantes, & dicit illis: Quid hîc ſtatis tota die ocioſi? &c.

Et capite vigeſimoſecundo: Iterùm miſit alios ſeruos, dicens: Dicite inuitatis, Eccè prandium meum paraui, tauri mei & altilia occiſa, & omnia parata: venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt, & abiêrunt, alius in villam ſuam, alius verò ad negociationem ſuam.

Apocalypsis tertio: Et angelo Laodiceæ Eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit Amen, teſtis fidelis & verus, qui eſt principium creaturæ Dei: Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus. Vtinàm frigidus eſſes, aut calidus.

Sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo : quia dicis quòd diues ſum, & locupletatus, & nullius egeo : & neſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.

PROVERBIORVM ſexto: Diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum : nè dederis ſomnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. Eruëre quaſi damula de manu, & quaſi auis de manu aucupis. Vade ad formicam ô piger, & conſidera vias eius, & diſce ſapientiam: quæ cùm non habeat ducem, nec præceptorē, nec principem, parat in æſtate cibum ſibi, et congregat in meſſe quod comedat. Vſquequò piger dormies? quandò conſurges è ſomno tuo? Paululùm dormies, paululùm dormitabis, paululùm conſeres manus vt dormias: et veniet tibi quaſi viator egeſtas, et pauperies quaſi fur armatus. Si verò impiger fueris, veniet vt fons meſſis tua, et egeſtas longè fugiet à te.

ET capite decimo : Egeſtatem operata eſt manus remiſſa: manus autem fortium, diuitias parat. Sicut acetum dentibus, et fumus oculis, ſic piger his qui miſerunt eum.

CAPITE decimotertio: Vult et non vult piger: anima autem operantium impinguabitur.

PROVERBIORVM decimooctauo : Pigrum deijcit timor : animæ autem effœminatorum eſurient. Qui mollis et diſſolutus eſt in opere ſuo, frater eſt ſua opera diſſipantis.

ET capite decimonono : Pigredo immittit ſoporem, et anima diſſoluta eſuriet. Qui cuſtodit mandatum, cuſtodit animam ſuam : qui autem negligit viam ſuam, mortificabitur. Abſcondit piger manum ſuam ſub aſcella, nec ad os ſuum applicat eam.

CAPITE vigeſimo : Propter frigus piger arare noluit:

luit: mendicabit ergò æſtate, et non dabitur illi.

Et vigeſimoprimo: Deſideria occidunt pigrum: noluerunt enim quicquam manus eius operari: tota die concupiſcit et deſiderat: qui autem iuſtus eſt, tribuet, et non ceſſabit.

Item capite vigeſimoſecundo: Dicit piger, Leo eſt foris: in medio platearum occidendus ſum.

Capite vigeſimoquarto: Per agrum hominis pigri tranſiui, et per vineam viri ſtulti: et ecce totum repleuerant vrticę, et operuerant ſuperficiem eius ſpinę, et maceria lapidum deſtructa erat. Quod cùm vidiſſem, poſui in corde meo, et exemplo didici diſciplinam. Vſquequò piger dormies? vſquequò de ſomno conſurges? Parùm inquam dormies, modicùm dormitabis: pauxillùm manus conſeres vt quieſcas: et veniet tibi quaſi curſor egeſtas tua, & mendicitas quaſi vir armatus.

Item capite vigeſimoquinto: Sicut tinea veſtimento, & vermis ligno, ità triſtitia viri nocet cordi.

Capite vigeſimoſexto: Dicit piger, Leo eſt in via, & leæna in itineribus: ſicut oſtium vertitur in cardine ſuo, ità piger in lectulo ſuo. Abſcondit piger manus ſub aſcella ſua, & laborat ſi ad os ſuum eas conuerterit. Sapientior ſibi piger videtur ſeptem viris loquentibus ſententias.

Et capite vigeſimooctauo: Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus: qui autem ſectatur ocium, replebitur egeſtate.

Eccleſiaſtici quinto: Non tardes conuerti ad Dominum, & nè differas de die in diem. ſubitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te.

Et capite ſeptimo: Non oderis laborioſa opera, et ruſticationem creatam ab altiſſimo.

Ca-

CAPITE decimoquarto: Felix qui non habuit animi ſui triſtitiam, & non excidit à ſpe ſua.

CAPITE vigeſimoſecundo: In lapide luteo lapidatus eſt piger, & omnes loquentur ſuper aſpernationem illius. De ſtercore boum lapidatus eſt piger: & omnis qui tetigerit eum, excutiet manus.

PSALMO ſeptuageſimoſecundo: In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Ideò tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate & impietate ſua &c.

HIEREMIAE quadrageſimooctauo: Maledictus qui facit opus Domini fraudultéer: vel, vt Septuaginta tranſtulerunt, ἀμελῶσ, id eſt, negligenter.

AD Romanos decimotertio: Et hoc ſcientes tempus, quia hora eſt iam nos de ſomno ſurgere.

POSTERIORIS ad Corinthios ſeptimo: Seculi triſtitia mortem operatur.

AD Galatas tertio: Sic ſtulti eſtis, vt cùm ſpiritu cœperitis, nunc carne conſummemini?

APOCALYPSIS ſecundo: Habeo aduersùm te pauca, quòd charitatem tuam primam reliquiſti. Memor eſto itaque vndè excideris: & age pœnitentiam, & prima opera fac. Sin autem: venio tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris.

MATTHAEI ſeptimo: Nō poteſt arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere. Omnis arbor quæ nō facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.

CAPITE tertio: Iam ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis ergò arbor quæ non facit fructum bonū, excidetur & in ignem mittetur.

ET

ET capite vigeſimoprimo: Manè autem reuertens in ciuitatem, eſurijt. Et videns fici arborem vnam ſecus viam, venit ad eam: et nihil inuenit in ea niſi folia tantùm: & ait illi: Nũquàm ex te fructus naſcatur in ſempiternum. Et areſacta eſt continuò ficulnea.

LVCAE decimotertio: Dicebat autem hanc ſimilitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua: & venit quærens fructum in illa, & non inuenit. Dixit autem ad cultorem vineæ: Eccè anni tres ſunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac: & non inuenio. Succide ergò illam. vt quid etiam terram occupat? At ille reſpondens, dicit illi: Domine, dimitte illam & hoc anno, vſque dum fodiam circa illam, & mittam ſtercora. & ſi quidem fecerit fructum: ſin autem, in futurum ſuccides eam.

IOANNIS decimoquinto: Ego ſum vitis vera, & pater meus agricola eſt: Omnem palmitem in me, non ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plùs afferat.

MATTHAEI vigeſimoquinto: Serue male & piger, ſciebas quia meto vbi non ſemino, & congrego vbi non ſparſi: oportuit ergò te committere pecuniam meam numularijs, et veniens ego recepiſſem vtiquè quod meum eſt, cum vſura. Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta. Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, et quod videtur habere, auferetur ab eo. Et inutilem ſeruum eijcite in tenebras exteriores, Illic erit fletus et ſtridor dentium.

ECCLESIASTICI ſexto: Sapientia doctrinæ ſecundùm nomen eſt eius, et non eſt multis manifeſta: quibus autem cognita eſt, permanet vſque ad conſpectum Dei. Audi fili, et accipe conſilium intellectus, et nè abijcias con-

ſilium meum, inijce pedem tuum in compedes *illius*, et in torques illius collum tuum. Subijce humerum tuum, et porta illam, et nè acedieris vinculis eius. In om̃i animo tuo accede ad illam, et in omni virtute conſerua vias eius.

Ecclesiastis nono: Quodcunque facere poteſt manus tua, inſtanter operare: quia nec tempus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia, erunt apud inferos, quò tu properas.

Posterioris ad Theſſalonicenſes tertio: Ipſi enim ſcitis quemadmodùm oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque gratìs panem manducauimus ab aliquo: ſed in labore et in fatigatione nocte et die operantes, nè quem veſtrûm grauaremus. Non quaſi non habuerimus poteſtatem, ſed vt noſmetipſos formam daremus vobis ad imitandum nos. Nam et cùm eſſemus apud vos, hoc denunciabamus vobis, quoniam ſi quis non vult operari, nec manducet. Audiuimus enim inter vos quoſdam ambulantes inquietè, nihil operantes, ſed curiosè agentes. Ijs autem qui eiuſmodi ſunt, denunciamus, et obſecramus in Domino Ieſu Chriſto, vt cum ſilentio operantes ſuum panem manducent. Vos autem fratres nolite deficere benè facientes.

Ad Galatas ſexto: Bonum autem facientes, non deficiamus. Tempore enim ſuo metemus non deficientes. Ergò dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes.

Ad Hebræos duodecimo: Propter quod remiſſas manus et ſoluta genua erigite: et greſſus rectos facite pedibus veſtris: vt non claudicans quis erret, magìs autem ſanetur.

Ad Romanos duodecimo: Solicitudine non pigri. Spiritu feruentes, Domino ſeruientes. Spe gaudentes. In tribulatione

tione patientes. Orationi inſtantes. Neceſſitatibus ſanctorum communicantes.

Ad Philippenſes quarto: Gaudete in Domino ſemper: iterùm dico, gaudete.

Marci decimotertio: Videte, vigilate, et orate: neſcitis enim quandò tempus ſit, etcæ. Vigilate ergò, (neſcitis enim quandò Dominus domus veniat: ſerò, an media nocte, an gallicantu, an manè) nè cùm venerit repentè, inueniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico, Vigilate.

Matthaei vigeſimoquarto: Vigilate ergò, quia neſcitis qua hora Dominus veſter venturus ſit. Illud autem ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamiliâs qua hora fur venturus eſſet, vigilaret vtiquè, et non ſineret perfodi domum ſuam. Ideò et vos eſtote parati: quia qua neſcitis hora filius hominis venturus eſt.

Et capite vigeſimoquinto: Vigilate, quia neſcitis neque diem, neque horam.

Ioannis nono: Me oportet operari opera eius qui miſit me, donèc dies eſt. Venit nox quàndò nemo poteſt operari.

Ad Epheſios quinto: Surge qui dormis, et exurge à mortuis: et illuminabit te Chriſtus. Videte itaque fratres, quomodò cautè ambuletis, etcæ. redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt.

Apocalypsis tertio: Eſto vigilans, et confirma cætera quæ moritura erant. Non enim inuenio opera tua plena coram Deo meo. In mente ergò habe, qualiter acceperis et audieris: et ſerua, et pœnitentiam age. Si ergò non vigilaueris, veniam ad te tanquàm fur, et neſcies qua hora veniam ad te.

LVCAE decimotertio: Contendite intrare etcæ. vt in textu.

MATTHAEI ſeptimo: Intrate per anguſtam portam: quia lata porta, et ſpatioſa via eſt quæ ducit ad perditiõem, et multi ſunt qui intrant per eam. Quàm anguſta porta, et arcta via eſt quæ ducit ad vitam: et pauci ſunt qui inueniunt eam.

ET capite vndecimo: A diebus autem Iohannis Baptiſtæ vſque nunc, regnum cælorum vim patitur, et violenti rapiunt illud.

PSALMO primo: Beatus vir qui non abijt etcæt. vt in textu.

PATRES.

1 BERNARDVS ſermone tertio de Aſcenſione Domini: Non dubito ego intellectum omnium veſtrũm (qui hic eſtis) illuminatum eſſe: ſed non affectum ęquè eſſe purgatum, manifeſtis approbabo coniecturis. Omnes quod bonum eſt nôſtis, & viam per quam incedere, & quomodò in ea incedere debeatis, ſed voluntas non vna eſt. Quidam enim ad omnia viæ & vitæ huius exercitia non ſolùm ambulant, ſed & currunt, immò potiùs volant, vt eis & vigiliæ breues, & cibi dulces, & panni ſuaues, labores non ſolùm tolerabiles, ſed & appetibiles videantur. Alij autem non ſic, ſed corde arido & affectione recalcitrante vix trahuntur ad hæc, vix gehennali timore compelluntur. Quoſdam nec compellimus quidem, quibus frons mulieris meretricis facta eſt, & nolunt erubeſcere. Sunt iterùm multi inter nos qui de vno pane comedunt nobiſcum, dormiunt nobiſcum, cantant nobiſcum, laborant, miſeri & miſerabiles, vtpotè ſocij tribulationis, ſed conſolationis non ità. Nũquid abbreuiata eſt manus Domini, vt omnibus donare nõ poſsit, qui aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione? Quid ergò in cauſa eſt? Illud omninò, quia non vident Chriſtum cùm tollitur ab eis, id eſt, non cogitant quomodò eos orphanos reliquerit, quòd peregrini & aduenæ ſint ſuper terram, quòd tam diù fæculenti corporis horrido carcere teneantur, & non ſint cum Chriſto. Huiuſmodi autem ſi diù ità permanſerint ſub onere, aut

Voluntas nõ vna omnium.

aut opprimuntur & ſuccumbunt, aut quodammodò in inferno ſunt, vt nunquàm ad plenum reſpirent in luce miſerationum Domini, nec in libertatem ſpiritûs, quæ ſola facit iugum ſuaue & onus leue. Indè autem pernicioſa tepiditas emanat, quia affectus, id eſt, voluntas eorum nondùm purgata eſt, nec bonum ſic volunt ſicut nouerunt, à propria concupiſcentia abſtracti grauiter & illecti. Amant enim in carne ſua terrenas conſolatiunculas, ſiue in verbo, ſiue in ſigno, ſiue in facto, ſiue in aliquo alio: etſi hæc interrumpunt aliquandò, non tamen penitùs rumpunt. Indè eſt quòd rarò affectiones ſuas dirigunt in Deum, & eorum compunctio non continua, ſed horaria eſt. Impleri autem viſitationibus Domini anima non poteſt, quæ his diſtractionibus ſubiacet: & quanto magìs illis euacuabitur, tanto ampliùs iſtis implebitur: ſi multùm, multùm: ſi parùm, parùm. Vel certè ſi magìs probas, nunquàm iſtæ illis miſceri poterunt in æternum, quia vbì vaſa vacua non inuenit, oleum ſtare neceſsè eſt: nec mittunt vinum nouum nisì in vtres nouos, vt ambo conſeruentur. Neque ſpiritus & caro, ignis & tepiditas in vno domicilio commorantur, præſertim cùm tepiditas ipſi domino ſoleat vomitum prouocare. Si enim Apoſtoli adhuc carni Dominicæ inhęrentes, quę ſola ſancta (quia ſancti ſanctorum) erat, ſpiritu ſancto repleri nequiuerunt, donèc tolleretur ab eis: tu carni tuæ (quæ ſordidiſsima eſt, & diuerſarum ſpurcitiarum phantaſijs repleta) adſtrictus & cõglutinatus, illum meraciſsimum ſpiritum te poſſe putas ſuſcipere, nisì carneis iſtis conſolationibus funditùs renunciare tentaueris? Reuerà cùm inceperis, triſtitia implebit cor tuũ: ſed ſi perſeueraueris, triſtitia tua cõuertetur in gaudium. Tunc enim purgabitur affectus, & voluntas renouabitur, vel potiùs noua creabitur: vt omnia quæ primò difficilia, immò impoſsibilia videbantur, cum multa percurrantur dulcedine & auiditate. Emitte, inquit, ſpiritum tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terrę. Sicut per faciem exterior homo cognoſcitur, ſic per voluntatem demonſtratur interior. Emiſſo ergò ſpiritu, creatur & renouatur facies terræ, id eſt, terrena voluntas fit cæleſtis, parata ad nutum citiùs obedire. Beati qui tales ſunt: quia non ſolùm malum non ſentiunt, ſed in mira quadam cordis dilatatione commorantur. De illis enim quos ſuprà commemorauimus, terribiliter ait Deus: Nõ permanebit ſpiritus meus in hominibus iſtis, quia caro ſunt, id eſt, carnales, & quicquid in eis ſpiritus fuerat, in carnem euanuit.

[Margin notes: Pernicioſa tepiditas vndè mănet. — Tepidi quales ſint. — Tepiditas impedit Spiritus ſancti aduentum & præſentiam. — 4. Reg. 4. Math. 9. Marc. 2. Apoc. 3. Ioan. 16. — Modus, p ſligãdi teporé. — Pſal. 103. — Geneſ. 6.]

2 E T ſermone ſexto: Vtinàm autem hæc vt intellectum admo-

nent, moueant & affectum, nè ſit intùs amariſsima contradictio, & diuiſio moleſtiſsima, dum hinc quidem ſursùm trahimur, ſed retrahimur indè deorsùm. Nimirùm aduertere potes in omnibus ferè religioſis congregationibus, viros repletos conſolatione, ſuperabundantes gaudio, iucundos ſemper & hilares, feruentes ſpiritu, die ac nocte meditantes in lege Dei, crebrò ſuſpicientes in cælum, & puras manus in oratione leuãtes, ſolicitos obſeruatores conſcientiæ, & deuotos ſectatores bonorum operum, quibus amabilis diſciplina, dulce ieiunium, vigiliæ breues, labor manuum delectabilis, & vniuerſa deniq; conuerſationis huius auſteritas refrigerium videatur. Contrà ſanè inuenire eſt homines puſillanimes & remiſſos, deficientes ſub onere, virga & calcaribus indigentes, quorum remiſſa lętitia, puſillanimis triſtitia eſt, quorum breuis & rara compunctio, animalis cogitatio, tepida conuerſatio: quorum obedientia ſine deuotione, ſermo ſine circunſpectione, oratio ſine cordis intẽtione, lectio ſine ædificatione, quos deniq; (vt videmus) vix gehennæ metus inhibet, vix pudor cohibet, vix frenat ratio, vix diſciplina coërcet. Non tibi horum vita inferno penitùs appropinquare videtur, dum intellectu affectui, & affectu intellectui repugnante, neceſsè habent mittere manum ad opera fortium, qui cibo fortium minimè ſuſtentãtur, ſocij planè tribulationis, ſed non cõſolationis? Exurgamus, obſecro, quicunq; eiuſmodi ſumus, reſarciamus animas, ſpiritum recolligamus, abijcientes pernicioſam tepiditatem, etſi non quia periculoſa eſt, & Deo ſolet (vt interdùm miſerabiliter plangimus) etiam vomitũ prouocare: certè quia moleſtiſsima, plena miſeriæ & doloris, & inferno planè proxima, vmbra mortis iure cenſetur. Si quęrimus quę ſursùm ſunt, etiam ſapere & prælibare interìm ſtudeamus.

Religioſi feruentes.

Tepidi.

Exhortatio ad tepidos.

Inferno proxima, & vmbra mortis tepiditas cenſetur.

3 GREGORIVS tertia parte curæ paſtoralis, admonitione decimaſexta: Aliter admonendi ſunt pigri, atque aliter præcipites. Illi nanque ſuadendi ſunt, nè agenda bona dum differunt, amittant: iſti verò admonendi ſunt, nè, dum bonorum tempus incautè feſtinando præueniunt, eorum merita immutent. Pigris itaque intimandum, quòd ſæpè dum opportunè agere quæ poſſumus, nolumus: paulopòſt, cùm volumus, non valemus. Ipſa quippe mentis deſidia dum congruo feruore non accenditur, à bonorum deſiderio funditùs, conualeſcente furtìm torpore, mactatur.

Qua de re pigri admonendi ſunt.

tur. Vndè apertè per Salomonem dicitur : Pigredo immittit ſo- Prou 19.
porem. Piger enim rectè ſentiendo quaſi vigilat, quanuìs nihil operando torpeſcat. Sed pigredo ſoporem immittere dicitur, quia paulisper etiam rectè ſentiendi vigilantia amittitur, dum à benè operandi ſtudio ceſſatur. Vbì rectè ſubiungitur : Et anima diſſoluta eſuriet. Nam mens quia ſe ad ſuperiora ſtringendo non dirigit, neglectam ſe inferiùs per deſideria expandit. Et dum ſtudiorum ſublimium vigore non conſtringitur, cupiditatis infimę fame ſauciatur, vt quo ſe per diſciplinam ligare diſsimulat, eo ſe eſuriens per voluptatum deſideria ſpargat. Hinc ab eodem rursùs Salomone ſcribitur : In deſiderijs eſt omnis ocioſus. Hinc ipſa ve- Ibidèm.
ritate prædicante, vno quidem exeunte ſpiritu munda domus Matt. 12.
dicitur : ſed multipliciùs redeunte, dum vacat, occupatur. Plerunquè piger dum neceſſaria agere negligit, quædam ſibi difficilia opponit, quædam verò incautè formidat, & dum quaſi inuenit quod velut iuſtè metuat, oſtendit quod in ocio quaſi non iniuſtè torpeſcat: Cui rectè per Salomonem dicitur : Propter frigus piger arare noluit : mendicabit ergò æſtate, & non dabitur ei. Prou 20.
Propter frigus quippe piger non arat, dum deſidia & torpore conſtrictus, agere quæ debet bona conſiderat, & diſsimulat. Propter frigus quippe piger non arat, dum parua exaduersò mala metuit, & operari maxima prętermittit. Benè autem dicitur: mendicabit æſtate, & non dabitur ei. Qui enim nunc in bonis operibus non exudat, cùm ſol iudicij feruentior apparuerit, quia fruſtrà regni aditum poſtulat, nihil accipiens æſtate mendicat. Benè hinc per eundem Salomonem rursùm dicitur : Qui obſeruat Eccés 11.
ventum, non ſeminat : & qui conſiderat nubes, nunquàm metit. Quid enim per ventum, nisì malignorum ſpirituum tentatio exprimitur ? Et quid per nubes quæ mouentur à vento, nisì aduerſitates prauorum hominum deſignantur ? A ventis quippe impelluntur nubes, quia immundorum ſpirituum afflatu praui excitantur homines. Qui ergò obſeruat ventum, non ſeminat : & qui conſiderat nubes, nunquàm metit : quia quiſquis tentationem malignorum ſpirituum, quiſquis perſecutiōem prauorum hominum metuit, neq; nunc grana boni operis ſeminat, neq; tunc manipulos ſanctę retributionis ſecat.

C BERNARDVS ſermone trigeſimoquinto ex paruis ſermonibus : Beatus vir qui non abijt in conſilio impiorum. Pij Pſalm 1.
ſunt

ſunt qui in Deum credunt, & ipſum colunt. Eſt enim pietas cultus Dei. Hic autem cultus in tribus conſiſtit, Fide Spe & Charitate, quę ſunt inuiſibilia. His tribus carent impij qui Deum non colunt, & quorum conſilium eſt, viſibilia inuiſibilibus, terrena cæleſtibus præponere. Horum caput & princeps eſt diabolus, qui primus à pietate receſsit, & impius factus, etiam homines in paradiſo poſitos, ab eadem pietate fraude ſua deiecit, volens eos habere ſocios ſui erroris & participes iniquitatis. Ille enim Euam ſeduxit, & illa virũ ſibi ſubdidit. Similiter adhuc dęmon ſuggerit carni, caro ſpiritui, & fit impiorum cõſilium. Dicunt enim ſibi inuicèm, Omnium noſtrûm ſit vnum marſupium. Ponunt ergò in memorià quaſi in marſupio quiſque obolum ſuum: Dæmon ſcilicet ſuggeſtionem, caro delectationem, ſpiritus conſenſum. Indè tanquàm de ſymbolo comparant ſibi victum competentem. Caro quidem combuſtionem, ignem ſcilicet qui non extinguitur, ſpiritus malam conſcientiam, id eſt vermem, qui non moritur. Dæmon autem emit vtriuſque ſanguinem. Ad hoc conſilium impiorum itur quatuor modis. Quidam enim trahuntur inuiti, alij attrahuntur illecti, alij ſeducuntur ignari, alij ſequuntur ſpontanei. Iſtis neceſſariæ ſunt quatuor virtutes, per quas armati reſiſtant nè in conſilio eant. Inuitis neceſſaria eſt fortitudo qua reſiſtant vſque ad mortem minis, cruciatibus, & damnis. Illi qui attrahuntur illecti, indigent temperantia quæ reprimit illicita deſideria, nec cedit promiſsionibus, nec emollitur blanditijs. Illis qui ſeducuntur ignari, eſt opùs prudentia, quæ ab vtilibus inutilia diſcernit, & docet quid tenendum, quid've reijciendum ſit. Iuſtitia indigent illi qui ſequuntur ſpontanei. Iuſtitia eſt rectitudo voluntatis, quæ nec amat peccare, nec peccato conſentire. Iuſtitia & fortitudo ſedem habent voluntatem, quia voluntas iuſta debet eſſe & fortis. Eſt autem iuſtitia ordinata hoc modo, ſcilicet mala reſpuens, bonis meliora præponens: Hanc non videtur habuiſſe Adam, qui malo conſentiens, quod vtile erat, deſeruit. Prudentia & temperantia ſedem habent in ratione, quia ratio prudens debet eſſe & temperata. Eſt quippe prudentia, ratio docta, ſcilicet à gratia vitare contagia iniuſtitiæ propter iuſtitiam. Vetat quidem non ſolùm iniuſtitiam apertam, ſed etiam illa quæ ſunt aliquo modo contra iuſtitiam, attendens non quod licet, ſed magìs quod expedit, vitans diuitias & quędam alia, non quia illicita, ſed quia iuſtitiæ ſolent eſſe impedimenta. Sed propter quoſdam qui ex hypocriſi hoc faciunt, additur: propter iuſti-

Impij qui ſint, & quod eorum caput.

Impiorũ cõſiliũ quod ſit. Prouer. 1.

Quatuor modis itur ad impiorũ conſilium.

Quibus armis opùs ſit ad reſiſtendum.

iuſtitiam. Iuſtitia eſt perfectio animæ rationalis. Aliæ virtutes ſunt ad eius acquiſitionem vel conſeruationem, fortitudo, temperantia, prudentia, quæ Iuſtitiam conſeruant, nè amittatur aut minuatur. Poſtquàm verò perfecta eſt iuſtitia, & tranſit in affectum cordis: idem eſt quod illa tria: quia fortis eſt, prudens, temperata. Qui non abijt. Abire, pertinet ad illos qui ſunt inconſtantes, & leuiter poſſunt impelli. Quod quidam volentes euitare, fiunt euidenter obſtinati, nullius conſilio acquieſcentes, propoſitum ſuum immobiliter tenentes: & ideò adiunctum eſt, & non ſtetit, ſcilicet vt nec leuis ſit, nec obſtinatus. Via peccatorum eſt mundus, vel propria voluntas, quæ eſt Superbia, ex qua omnia mala: ſicut ex communi ſunt bona. Et in cathedra peſtilentiæ non ſedit. Sedet qui docet, exemplo ſuo faciens peccare alios. Cathedra hæc & quatuor pedibus ſubſiſtit. Primus pes eſt malitia: ſecundus, contemptus Dei: tertius, irreuerētia: quartus, aſtutia. Malitia eſt, amare malum, & ſaporem mali habere: & malum, quia malum eſt, diligere, ſicut facit diabolus et nonnulli iniqui. Sed quia fit aliquandò, vt tales timeant Deum non timore bono, ſed nè incurrant vel damnum rerum, vel corporis cruciatum: vt ampliùs fiant mali, contemnunt & ipſum Deum, & fit ſecundus pes contemptus Dei. Item poſſet fieri vt malum amarent, Deum contemnerent, ſed inhiberet eos pudor hominum cum quibus habitant: ideò ad augmentum mali ſequitur tertius pes irreuerentia, vt nec Deum timeant, nec homines reuereantur. Ad conſummationem verò malitię adeſt quartus pes aſtutia, vt ſciant vti tribus prædictis, miſcentes oleo venenum, & melli acetum. Eminens pars cathedræ, cui ſedens inhæret, eſt potentia. Si enim potens eſt qui prædicta habet, tunc plurimùm nocet, vel ſi potentem ſibi allicere poteſt, quem conſilio ſuo ſeducat, & ad malum impellat. Deindè apponitur puluinar vt ſuauiter ſedeat. Puluinar fit de leuibus pennis auium, ſignificans vanam gloriam & fauorem popularem, quibus homines delectati extolluntur. Scabellum pedibus ſupponitur, nè terram tangant. Tales enim nonnulli terrenas actiones non faciunt, ſed ſpirituales ſimulant, vt magìs decipiant. Horum doctrina eſt quaſi peſtilentia, multa loca occupans & vaſtans.

Via peccatorum. Cathedra peſtilentiæ. Pſalm. 1. Cathedræ pedes. Eminens cathedræ pars. Puluinar. Scabellum

DE PECCATIS ALIENIS.

I

Quæ peccata dicuntur aliena?

Ea, quæ licèt aliorum manibus operaque perficiantur, nobis tamen meritò imputantur, noſtrasque conſcientias damnationis córam DEO reas conſtituunt. Quamobrem de his accipi poteſt, quod Scriptura imperat:[a] *Nè communicaueris peccatis alienis.* Et quod orat propheta Regius:[b] *Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſeruo tuo.* Eôdem refert Baſilius[c] Magnus, quod Epheſijs ſcriptum eſt à Paulo,[d] *Nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarum, magis autem redarguite.* Tum illud eiuſdem Apoſtoli:[e] *Subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, et nō ſecundùm traditionem, quam acceperunt à nobis.*

a 1 Timot. 5. d Vide Baſil. li. de vera virginitate.
b Pſal. 18. c & ibidē Euthymius. Itē Au. li. 3. de libero arb. cap. 10.
c Li. 2. de bap. c 9. Au ſer. 18. de verbis do.
d Epheſ. 5. c
e 2. Theſſ. 3. b

SCRIPTVRAE.

PRIORIS ad Timotheum quinto, PSALMO decimooctauo, AD Epheſios quinto, ET ſecundæ ad Theſſalonicenſes tertio, vt in textu.

PATRES.

1 BASILIVS Magnus libro de vera virginitate: Sicut enim ſanctum atque admirabilem Paulum, dum adhuc eſſet in corpore, alia quidem præceſſerunt opera: cum plurimi ex his, qui propter doctrinam & conuerſationem eius perfecti euaſêre, in æternam illum

Opera quædā præcedunt, quædā ſequūtur Sanctos.

lum vitam præcedentes,ſudorum præmia, quos pro illis pertulit,apud iuſtum iudicem Deum illi parauerunt: alia verò ſolutum carneis vinculis, & iam cum Chriſto regnantem vſque ad hanc diem conſequuntur,eorum ſcilicet qui per eum in ſacris epiſtolarum eius monitis ſe ad virtutem exercentes, laudes ſemper ac præmia præclaro illi duci & præceptori optimo hinc trāſmittunt: ſic econtrà alia quidem præcedunt peccata eorum, qui peſsimis ſermonibus & operibus læſi,atque impediti à virtutis tramite,in infernum præceſsêre: ſupplicia ſuæ damnationis authoribus illic paraturi: alia verò etiam ſequuntur, eorum ſcilicet, qui poſt ipſorum mortem per ſummam nequitiam & exempla peſsima quæ mundo reliquêre,dum eos imitari pergũt,maximè læduntur. Nam ſicut hodiè quoquè beatus Dauid ad veram religionem, & DEI cultum prouidentiæq; agnitionem mundo perutilis eſt, & qui propter illum in religione proficiunt, huic iam ex rectè factis ſuis conſequẽtes ei tranſmittunt laudum voces: ità & Marcion & reliqui hæreticorum dogmatum duces, quia per eam peruerſitatem doctrinæ, quam mundo inuexêre,maximè nocent: cuncti, qui ſalutis ſuæ damna per eos in hac vita perceperunt, authores perditionis ſuæ,etſi dudũm vita functos,atrocioribus illic ſupplicijs tradunt. Si enim qui ſcandalizauerit vnum ex puſillis huiuſmodi,morte dignus iudicatur: profectò qui tam multos per vitam reprobam,quòd perncioſorum operum mundo exempla reliquerit, aut in animarum perniciem falſa dogmata ingeſſerit,ſcandalizat: poſt mortem quoquè omnium qui ſua cauſa pereunt, digniſsimè ac iuſtiſsimè mortìs reus habebitur: per ſingulos eorum qui ſuî cauſa hîc ſeu vulnerantur,ſeu moriuntur, aûthore etiam vulnera mortemq; ſuſcipiente. Porrò ſi iuxta hunc ſenſum alij præcedunt actus, alij'que ſubſequuntur: & ſicut qui ex nequitia ſequuntur,maiori ſupplicio huiuſce perditionis authorem per ſingulos eorum qui pernicioſa vel doctrina, vel vita pereunt,tradunt: qui verò à virtute ſubſequuntur, maioribus & dignioribus præmijs per ſingulos eorum qui indè ſalutis emolumenta quæſiêrunt, & à ſceleribus conuerſi ſunt,huiuſmodi magiſtrum donant:& virgo igitur habet in alterutram virtutis vitiorumq; partem actus quoſdam partìm præcedẽtes, partìm ſubſequentes. Atque infelix illa quidẽ,quæ prẹter delicti proprij ſupplicium, ex aliarum etiam ruina, quibus offendiculum ac lubricum poſuit, acrioribus ſemper ſupplicijs traditur. Sed illa ſanè feliciſsima & beatiſsima,quę prẹter coronas proprias,

Malos quædam peccata antecedunt, quædam poſt mortem ſequuntur.

Hæreſiarcharũ mortuorũ pœnæ quotidiè augẽtur, propter falſa dogmata quæ poſt ſe reliquerunt.

Matt. 18.

Rei mortis ſunt omnium qui per eorũ doctrinam pereunt.

per ſingulas earum, quæ *quoniam* ex imitatione eius profecêre, coronantur : ipſa quoquè poſt mortem in æterna vita coronis ſemper nouis redimitur.

Alienis peccatis obnoxij.

2 EVTHYMIVS in pſalmum decimumoctauum : In alienis peccatis parce mihi, cùm nouerim Reges, Pontifices, parentes, & dominos, obnoxios eſſe ſubditorum, plebium, filiorum & ſeruorum peccatis : quandò nimirùm ob illorum negligentiam deliquerint.

Pſal. 18.

Alijs ſuadentes peccatum, cõmittũt peccatũ alienũ.

3 AVGVSTINVS libro tertio de libero arbitrio, capite decimo : Cùm duæ ſint origines peccatorum, vna ſpontanea cogitatione, altera perſuaſione alterius, quò pertinere arbitror quod Propheta dicit : Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſeruo tuo. Vtrunq; voluntarium eſt quidem. Nam ſicut propria cogitatione non peccat inuitus, ità dum conſentit malè ſuadenti, non vtiquè niſì voluntate conſentit. Sed tamen grauius non ſolùm nullo ſuadente propria cogitatione peccare, ſed etiam peccatum alteri per inuidẽtiam dolumq́; ſuadere, quàm ad peccãdum alterius ſuaſione traduci.

Epheſ. 5.

Quibus modis cõmunicatur peccatis alienis.
Proue. 1.
Rom 15.
Galat 6.
Pſal. 49.
Leuit. 19.
Pſal. 49.

Participatio & cõmunicatio cũ malis, multiplex eſt.

4 BASILIVS Magnus libro ſecundo de baptiſmo, capite nono : Cognito itaque, quomodò & ſecundùm quid infrugiferas arbores eſſe contingat, caueamus nè quicquam legitimo diuini beneplaciti ſtudio deſit : ſed in omnibus commendemus nos ipſos, tanquàm Dei miniſtros. Non hoc autem ſolùm, ſed neque communicemus cum talibus, ſicut in Chriſto loquens Apoſtolus determinatè pronunciauit, dicens : Nè communicetis infrugiferis tenebrarum operibus. Quod autem ſubiungit, quin magìs & repræhendite, modum docet, quomodò non debeamus illis communicare. Quid verò ſit communicare, & quibus id modis fiat, expendamus. Et primùm occurrit illud in parœmijs, Veni nobiſcum, conſors eſto ſanguinis : deindè & quod Apoſtolus dicit, Omnes vos gratiæ mecum conſortes exiſtentes. Et, communicantes tribulationi meæ. Et, communicet autem qui in doctrina inſtruitur, ei qui ſe inſtruit, de omnibus bonis. Item : Si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Item, Arguendo argues fratrem tuum, nec incipias propter ipſum peccatum. Et, Hæc feciſti, & tacui. Suſpicaris iniquitatem, nempè, quòd ſimilis tibi futurus ſim : arguam te, & ſtabo contra faciem tuam. Talium communicatiouem æſtimo ſecundùm opus quidem, quandò mutuam quidam operam ad eundem ſcopum in operis perpetratione, inter

ſe

ſe conferunt: ſecundùm animi verò ſententiam, quandò quis affectui operantis aſſentitur, & condelectatur. Reliqua communicatio, quæ pleroſque latet, exacta diuinæ ſcripturæ inquiſitione manifeſtatur, quandò videlicet nec cooperatur quis, nec affectu aſſentitur operãti malum: cognita verò animi illius malitia, vndè quod malum eſt facit, obticet, & non arguit: quemadmodùm hoc declarant, cùm quę ſuprà ſunt ſcripta, tum quod ab Apoſtolo Corinthijs eſt dictum, nempè, quoniam non luxiſtis vt tolleretur è medio veſtrûm qui facinus hoc perpetrauit: quibus ſubiũxit, Modicum fermenti totam conſperſionem corrumpit. Metuamus itaque, & obtemperemus dicenti: Expurgate vetus fermentum, vt ſitis noua cõſperſio. Quòd ſi quis aũt cooperatur quidem alicui in bono, idq; omninò bono, ignorat verò affectûs illius malitiam, & operis ſcopum, communicationis culpam in eo quòd illi cooperatur, non habebit, ſed propriam mercedem iuxta proprium laborem recipiet: propterea quòd nihil commercij habet cum illius alieno & præpoſtero affectu, & ſeipſum in canone dilectionis erga Deũ conſeruat, quemadmodùm nobis à Domino noſtro Ieſu Chriſto in ijs, qui cùm in eodem molendino, tum in eodem lecto cum perituris conſtituti ſeruabuntur, declaratum eſt. Differentia verò inter eos qui fidei meæ concrediti ſunt, & qui non ſunt, in debita ſita eſt cura, non in communicatione peccatorum. Nam cura quidem propriè & peculiariter ijs ſolis à me debetur, qui fidei meæ commiſſi ſunt. Cõmunicatio verò in malo & operibus infrugiferis in omnibus pariter vetita eſt.

1. Cor. 5. — Ibidem. — Matth. 24. — Epheſ. 5.

5 AVGVSTINVS ſermone decimooctauo de verbis Domini: A malis corde ſemper diſiungimini, ad tempus cautè corpore copulamini, nec tamen negligentes ſitis in corrigendis veſtris, ad curam ſcilicet veſtram quoquo modo pertinentibus, monendo, docendo, hortando, terrendo. Quibuſcunque modis poteſtis agite, nè cùm inuenitis in ſcripturis & in exemplis ſanctorum, ſiue qui ante, ſiue qui poſt Domini aduentum in hac vita fuerunt, quòd mali bonos in vnitate non maculant, efficiamini pigri ad corrigendos malos: Duobus modis non te maculat malus, ſi ei non conſentias, & ſi redarguas: hoc eſt non communicare, non conſentire: Communicatur quippe, quandò facto eius conſortium voluntatis vel approbationis adiungitur: hoc ergò admonens Apoſtolus, ait: Nolite cõmunicare operibus infructuoſis tenebrarum, magìs autẽ & redarguite. Et quia parùm erat non conſentire, ſi ſequeretur negligentia

Malorum cõſuetudo quãdò non commaculat. — Epheſ. 5.

diſciplinæ, Magìs autem, inquit, & redarguite. Videte quemadmodùm vtrunque complexus eſt. Nolite communicare, magìs autem & redarguite. Quid eſt, nolite communicare? Nolite cõſentire, nolite laudare, nolite approbare. Quid eſt, magìs autem & redarguite? Repræhendite, corripite, coërcete. Neque ergò conſentientes ſitis malis, vt approbetis: neque negligentes, vt non arguatis: neque ſuperbientes, vt inſultanter arguatis.

Quid ſit non cõmunicare. Redarguere quid ſit.

II

Quot numerantur eiuſmodi aliena peccata?

Nouem, ſicut nouem ferè modis committuntur, vtpotè Conſilio, Iuſſione, Conſenſu, Iritatione, Laudatione ſeu Adulatione, Reticentia culpæ alienæ, Conniuentia vel Indulgentia, Participatione criminis, ac Praua defenſione.

III

Quandò peccatum alienum conſilio perpetratur?

Eccl 27.d 6 a 8.d 37.a b Iob 5.c 12 c 18.b Eſa.19.b Pſ.7.c 9.c Prou 26.d Eccés.10.b

Cùm mali ſcilicet conſilij, quod alij ſequuntur, vel ſequi poſſent, ipſi ſumus authores & adminiſtri. Exemplo ſit Caiphas,[a] qui conſilio ſuo Senatum Iudaicum in mortem CHRISTI concitauit atque permouit. Contrà verò laudatur Ioſeph ab Arimathæa, & vir bonus iuſtusque dicitur, quia[b] non conſenſerat conſilio & actibus eorum, Pontificum ſcilicet & Phariſęorum, in Chriſti[c] necem impiè conſpirantium. Eiuſdem claſſis fuit Demetrius[d] ille, qui cũ alijs opificibus, vt ſuo ſtu-

a Ioan.11.f

b Luc.23.g Pſal.1.a Gen.49.a Iob 21.b

c Ioan.11.g Matth.26.a

d Act.19.c

ſtuderet quæſtui, totam penè vrbem Epheſiorum aduersùs Paulum Paulique doctrinam ingenti ſeditione cõpleuit. Impegit hîc etiam infamis [c] Herodias, qua rex Herodes per adulterium fœdè abutebatur. Nam illius conſilio & ſuaſu inſtructa ſaltatrix filia, quod crudeliter appetiuit ſanctiſſimi Ioannis obtruncatum caput, nefariè impetrauit.

2.Re 10.a 16.d 17.a e f 3.Reg. 12 c 21.g 2.Pa. 22.a b 25.e f 1.Eſ.4.a Heſt. 5 d Dani.6.b 1.Machab.1.b 2.Mac 1 c 4.e f g Act 14.c

c Marc.6 c Matth.14 a

SCRIPTVRAE.

Ecclesiastici vigeſimoſeptimo: Qui in altum mittit lapidem, ſuper caput eius cadet: & plaga doloſi diuidet vulnera. Et qui foueam fodit, incidet in eam: & qui ſtatuit lapidem proximo, offendet in eo: & qui laqueum alij ponit, peribit in illo. Facienti nequiſſimum conſilium, ſuper ipſum deuoluetur, & non agnoſcet vndè adueniat illi.

Et capite ſexto: Multi pacifici ſint tibi, & conſiliarius ſit tibi vnus. Si poſſides amicum, in tentatione poſſide eum, & nè facilè credas ei. Eſt enim amicus ſecundùm tempus ſuum, & non permanebit in die tribulationis. Et eſt amicus qui conuertitur ad inimicitiam: & eſt amicus, qui odium & rixam & conuicia denudabit. Eſt autem amicus ſocius menſę, et non permanebit in die neceſſitatis.

Capite octauo: Cum fatuis conſilium non habeas: non enim poterunt diligere niſi quæ eis placent. Coram extraneo nè facias conſilium: neſcis enim quid pariet. Non omni homini cor tuum manifeſtes: nè fortè inferat tibi gratiam falſam, & conuicietur tibi.

Et capite trigeſimoſeptimo: Noli conſiliari cum ſocero tuo, & à zelantibus te abſconde conſilium. Omnis conſilia-

ſiliarius prodit conſilium, ſed eſt conſiliarius in ſemetipſo. A conſiliario ſerua animam tuam : priùs ſcito quæ ſit illius neceſſitas : & ipſe enim animo ſuo cogitabit : nè fortè mittat ſudem in terram, & dicat tibi, bona eſt via tua, et ſtet ecótrariò videre quid tibi eueniat. Cum viro irreligioſo tracta de ſanctitate, & cum iniuſto de iuſtitia, & cum muliere de his quæ æmulatur : cum timido de bello, cum negociatore de traiectione : cum emptore de venditione, cum viro liuido de gratijs agendis, cum impio de pietate, cum inhoneſto de honeſtate, cum operario agrario de omni opere, cum operario annuali de conſummatione anni, cum ſeruo pigro de multa operatione, non attendas his in omni conſilio : Sed cum viro ſancto aſſiduus eſto, quemcunque cognoueris obſeruantem timorem Dei, cuius anima eſt ſecundùm animam tuam : quicunque titubauerit in tenebris, non condolebit tibi. Et cor boni cõſilij ſtatue tecum : non eſt enĩ tibi aliud pluris illo.

IOB quinto: Qui appræhendit ſapientes in aſtutia eorũ, et conſilium prauorum diſſipat.

ET capite decimooctauo : Nónne lux impij extinguetur &cæt. Arctabuntur greſſus virtutis eius, & præcipitabit eum conſilium ſuum. Immiſit enim in rete pedes ſuos, & in maculis eius ambulat. Tenebitur planta eius laqueo, et exardeſcet contra eum ſitis. Abſcondita eſt in terra pedica eius, & decipula illius ſuper ſemitam.

CAPITE duodecimo: Apud ipſum eſt ſapientia et fortitudo, & ipſe nouit & decipientem, & eum qui decipitur. Adducit conſiliarios in ſtultum finem, & iudices in ſtuporem.

ESAIAE decimonono: Stulti principes Taneos, ſapientes conſiliarij Pharaonis dederunt conſilium inſipiens, quomodò

modò dicitis Pharaoni, Filius ſapientium ego, filius regum antiquorum. Vbi nunc ſunt ſapientes tui? Annuncient tibi, & indicent quid cogitauerit Dominus exercituum ſuper Aegyptum. Stulti facti ſunt principes Taneos, emarcuerunt principes Mempheos, deceperunt Aegyptum, angulum populorum eius. Dominus miſcuit in medio eius ſpiritum vertiginis: & errare fecerunt Aegyptum in omni opere ſuo, ſicut errat ebrius et vomens.

Psalmo ſeptimo: Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit in foueam quam fecit. Conuertetur dolor eius in caput eius: et in verticem ipſius iniquitas eius deſcendet.

Et pſalmo nono: Infixæ ſunt gentes in interitu quem fecerunt. In laqueo iſto quem abſconderunt, compræhenſus eſt pes eorum.

Proverbiorvm vigeſimoſexto: Qui fodit foueam, incidet in eam: & qui voluit lapidem, reuertetur ad eum.

Ecclesiastis decimo: Qui fodit foueam, incidet in eam: & qui diſſipat ſepem, mordebit eum coluber. Qui transfert lapides, affligetur in eis: et qui ſcindit ligna, vulnerabitur ab eis.

Ioannis vndecimo: Collegerunt Pontifices et Phariſæi concilium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? & cæt. Vnus autem ex ipſis Caiphas nomine, cùm eſſet pōtifex anni illius, dixit eis: Vos neſcitis quicquam: nec cogitatis quia expedit vobis, vt vnus moriatur homo pro populo, et non tota gens pereat &c. Ab illo ergò die cogitauerunt vt interficerent eum.

Lvcae vigeſimotertio: Et eccè vir nomine Ioſeph qui erat decurio, vir bonus & iuſtus: hic non conſenſerat conſilio & actibus eorum, ab Arimathæa ciuitate Iudææ, qui

expectabat & ipſe regnum Dei: hic acceſſit ad Pilatum &c.

PSALMO primo: Beatus vir qui non abijt in conſilio impiorum &c.

GENESIS quadrageſimonono: Simeon & Leui fratres: vaſa iniquitatis bellantia. In conſilium eorum non veniat anima mea, & in cœtu illorum non ſit gloria mea: quia in furore ſuo occiderunt virum, et in voluntate ſua ſuffoderunt murum.

IOB vigeſimoprimo: Veruntamen quia non ſunt in manu eorum bona ſua, conſilium impiorum longè ſit à me.

IOANNIS vndecimo: Ab illo ergò die cogitauerunt vt interficerent eum.

MATTHAEI vigeſimoſexto: Tunc congregati ſunt principes ſacerdotum et ſeniores populi in atrium principis ſacerdotum, qui dicitur Caiphas: et conſilium fecerunt vt Ieſum dolo tenerent, et occiderent.

ACTORVM decimonono: Demetrius quidam nomine, argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præſtabat artificibus non modicum quæſtum: quos conuocans, et eos qui huiuſmodi erant opifices, dixit: Viri, ſcitis quia de hoc artificio eſt nobis acquiſitio. et videtis etc. His auditis, repleti ſunt ira, et exclamauerunt dicentes, Magna Diana Epheſiorum. Et impleta eſt ciuitas tota confuſione, et impetum fecerunt vno animo in theatrum, etc.

SECVNDI Regum decimo: Cùm veniſſent ſerui Dauid in terram filiorum Ammon, dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon dominum ſuum: Putas quòd propter honorem patris tui miſerit Dauid ad te conſolatores, et non ideò, vt inueſtigaret et exploraret ciuitatem, et euerteret eam, miſit Dauid ſeruos ſuos ad te? Tulit itaque Hanon ſeruos Dauid, raſitque dimidiam partem barbæ eorum, et

præ-

præſcidit veſtes eorum medias vſque ad nates, et dimiſit eos etcæt. Videntes autem filij Ammon, quòd iniuriam feciſſent Dauid, miſerunt, et conduxerunt mercede Syrum Rohob, et Syrum Soba, viginti millia peditum, et à Rege Maacha mille viros, et ab Iſtob duodecim millia virorũ. Quod cùm audiſſet Dauid, miſit Ioab et omnem exercitum bellatorum, etcæt. Fugeruntque Syri à facie Iſrael, et occídit Dauid de Syris ſeptingẽtos currus, et quadraginta millia equitum: et Sobach principem militiæ percuſſit, qui ſtatim mortuus eſt. Videntes autem vniuerſi reges qui erant in præſidio Adarezer, ſe victos eſſe ab Iſrael, expauerunt, et fugerunt quinquaginta et octo millia coram Iſrael. Et fecerunt pacem cum Iſrael: et ſeruiêrunt eis, timueruntq; Syri auxiliũ præbere filijs Ammon.

Et capite decimoſexto: Dixit autem Abſalom ad Achitophel: Inite conſilium, quid agere debeamus. Et ait Achitophel ad Abſalom: Ingredere ad concubinas patris tui, quas dimiſit ad cuſtodiendam domum: vt cùm audierit omnis Iſrael, quòd fœdaueris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum. Tetenderunt ergò Abſalom tabernaculum in ſolario. ingreſſusque eſt ad concubinas patris ſui coram vniuerſo Iſraël. Conſilium autem Achitophel, quod dabat in diebus illis quaſi ſi quis conſuleret Deum: ſic erat omne conſilium Achitophel, et cùm eſſet cum Dauid, et cùm eſſet cum Abſalom.

Deinde capite decimoſeptimo: Dixit ergò Achitophel ad Abſalom: Eligam mihi duodecim millia virorum, et conſurgens perſequar Dauid hac nocte. Et irruens ſuper eum (quippe qui laſſus eſt, et ſolutis manibus) percutiam eum: cumque fugerit omnis populus qui cum eo eſt, percutiam Regem deſolatum. Et reducam vniuerſum popu-

lum, quomodò vnus homo reuerti ſolet: vnum enim virum tu quæris, et omnis populus erit in pace. Placuitque ſermo eius Abſalom et cunctis maioribus natu Iſrael. Ait autem Abſalom: Vocate Chuſai Arachiten, et audiamus quid etiam ipſe dicat. Cumque veniſſet Chuſai ad Abſalom, ait Abſalom ad eum: Huiuſmodi ſermonem locutus eſt Achitophel: facere debemus, an non? quod das conſilium? Et dixit Chuſai ad Abſalom: Non eſt bonum conſilium quod dedit Achitophel hac vice. Et rursùm intulit Chuſai, Tu nôſti patrem tuum etcæ. Dixitque Abſalom et omnes viri Iſrael: Melius eſt conſilium Chuſai Arachitæ, conſilio Achitophel. Domini autẽ nutu diſſipatum eſt conſilium Achitophel vtile, vt induceret Dn̄s ſuper Abſalom malum. Porrò Achitophel videns quòd non fuiſſet factum conſilium ſuum, ſtrauit aſinum ſuum: ſurrexitq́;, & abijt in domum ſuam & in ciuitatem ſuam: & diſpoſita domo ſua, ſuſpendio interijt.

Et tertij Regum duodecimo: Venit ergò Ieroboam, & omnis populus ad Roboam die tertia, ſicut locutus fuerat Rex, dicens: Reuertimini ad me die tertia. Reſponditque rex populo dura, derelicto conſilio ſeniorum quod ei dederant, & locutus eſt eis ſecundùm cónſilium iuuenum, dicens: Pater meus aggrauauit iugum veſtrum, ego autem addam iugo veſtro: pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos ſcorpionibus. Et non acquieuit rex populo: quoniam auerſatus fuerat eum Dominus, vt ſuſcitaret verbum ſuum, quod locutus fuerat in manu Ahiæ Silonitæ, ad Ieroboam filium Nabath. Videns itaque populus quòd noluiſſet eos audire rex, reſpondit ei, dicens: Quę nobis pars in Dauid? vel quæ hæreditas in filio Iſai? Vade in tabernacula tua Iſrael, nunc vide domum tuam Dauid. Et

abijt Iſraël in tabernacula ſua. Super ſilios autem Iſraël, quicunque habitabant in ciuitatibus Iuda, regnauit Roboam. Miſit ergò rex Roboam ad Vram qui erat ſuper tributa: & lapidauit eum omnis Iſraël, & mortuus eſt. Porrò rex Roboam feſtinus aſcendit currum, & fugit in Ieruſalem, receſſitq; Iſrael à domo Dauid, vſq; in præſentem diem.

Et capite vigeſimoprimo: Igitur non fuit alter talis ſicut Achab, qui venundatus eſt vt faceret malum in conſpectu Domini: concitauit enim eum Iezabel vxor ſua, & abominabilis factus eſt, intantùm, vt ſequeretur idola quæ fecerant Amorrhæi, quos conſumpſit Dominus à facie filiorum Iſraël.

Secvndi Paralipomenon vigeſimoſecundo: Quadragintaduorum annorum erat Ochoſias cùm regnare cœpiſſet, & vno anno regnauit in Ieruſalem: & nomen matris eius Athalia filia Amri. Sed & ipſe ingreſſus eſt per vias domus Achab: mater enim eius impulit eum vt impiè ageret. Fecit igitur malum in conſpectu Domini, ſicut domus Achab: ipſi enim fuerunt ei conſiliarij poſt mortem patris ſui, in interitum eius. Ambulauitque in conſilijs eorum. Et perrexit cum Ioram filio Achab rege Iſrael in bellum contra Hazael regem Syriæ, in Ramoth &c.

Et vigeſimoquinto: Amaſias verò poſt cædem Idumæorum & allatos deos filiorum Seir, ſtatuit illos in deos ſibi, & adorabat eos, & illis adolebat incenſum. Quamobrem iratus Dominus contra Amaſiam, miſit ad illum prophetam qui diceret ei, Cur adoràſti deos, qui non liberauerunt populum ſuum de manu tua? Cumque hæc ille loqueretur, reſpondit ei, Num conſiliarius regis es? quieſce, nè interficiam te. Deſcendenſque propheta, Scio, inquit, quòd cogitauerit Deus occídere te, quia feciſti hoc ma-

lum, & inſupèr non acquieuiſti conſilio meo. Igitur Amaſias rex Iuda inito peſſimo conſilio, miſit ad Ioas filium Ioachaz filij Iehu regem Iſrael, dicens: Veni, videamus nos mutuò. At ille remiſit nuncios, dicens: Carduus qui eſt in Libano, miſit ad cedrũ Libani, dicens: Dixiſti, percuſſi Edom: & idcircò erigitur cor tuum in ſuperbiam. ſede in domo tua. cur malum aduersùm te prouocas, vt cadas & tu & Iudas tecum? Noluit audire Amaſias, eò quòd Domini eſſet voluntas, vt traderetur in manus hoſtium propter Deos Edom. Aſcendit igitur Ioas rex Iſrael, & mutuos præbuêre conſpectus. Amaſias autem rex Iudą erat in Bethſames Iudæ. Corruitque Iudas coram Iſrael, & fugit in tabernacula ſua. Porrò Amaſiam regem Iuda filium Ioas filij Ioachaz cepit Ioas rex Iſrael in Bethſames, & adduxit in Ieruſalem: deſtruxitque murum eius à porta Ephraim vſque ad portam Anguli, quadringentis cubitis. Omne quoquè aurum, & argentum, & vniuerſa vaſa quæ repererat in domo Dei, & apud Obed Edom, in theſauris etiam domus regiæ, necnon & filios obſidum reduxit in Samariam.

Primi Eſdræ quarto capite: Factum eſt igitur, vt populus terræ impediret manus populi Iudæ, & turbaret eos in ædificando. Conduxerunt autem aduersùs eos conſiliatores, vt deſtrúerent conſilium eorum omnibus diebus Cyri regis Perſarum, & vſque ad regnum Darij regis Perſarum.

Hester quinto: Aman diſſimulata ira reuerſus in domum ſuam, conuocauit ad ſe amicos ſuos, et Zares vxorem ſuam: expoſuit illis magnitudinem diuitiarum ſuarum, filiorumq; turbam, & quanta cum gloria ſuper omnes principes & ſeruos ſuos rex eleuâſſet. Et poſt hæc ait, Regina quoquè Heſter nullum alium vocauit ad conuiuium cum

rege,

rege, præter me: apud quam etiam cràs cum rege pranſurus ſum. Et cùm hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quandiù videro Mardochæum Iudæum ſedentem ante fores regias. Reſponderuntque ei Zares vxor eius, & cæteri amici: Iube parari excelſam trabem, habentem altitudinis quinquaginta cubitos: & dic manè regi, vt appendatur ſuper eam Mardochæus. & ſic ibis cum rege lętus ad conuiuium. Placuit ei conſilium, & iuſſit excelſam præparari crucem. Et capite ſeptimo: Dixitque Harbona, vnus de eunuchis qui ſtabant in miniſterio regis: En lignum quod parauerat Mardochæo, qui locutus eſt pro rege, ſtat in domo Aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex, Appendite eum in eo. Suſpenſus eſt itaq; Aman in patibulo quod parauerat Mardochæo.

Danielis ſexto: Dixerunt ergò viri illi, Non inueniemus Danieli huic aliquam occaſionem, niſi fortè in lege Dei ſui. Tunc principes & ſatrapæ ſurripuerunt regi, & ſic locuti ſunt ei: Dari rex, in æternum viue: conſilium inierunt omnes principes regni, magiſtratus & ſatrapæ, ſenatores & iudices, vt decretū imperatorium exeat & edictum, Vt omnis qui petiērit aliquam petitionem à quocunq; Deo & homine, vſque ad triginta dies, niſi à te rex, mittatur in lacum leonum. Nunc itaque rex confirma ſententiam, & ſcribe decretum: vt non immutetur quod ſtatutum eſt à Medis & Perſis, nec præuaricari cuiquam liceat. Porrò rex Darius propoſuit edictum & ſtatuit. Quod cùm Daniel cōperiſſet, id eſt, conſtitutam legem, ingreſſus eſt domum ſuam: & feneſtris apertis in cœnaculo ſuo contra Ieruſalem, tribus temporibus in die flectebat genua ſua, & adorabat, confitebaturque coram DEO ſuo, ſicut & antè facere conſueuerat. Viri ergò illi curioſiùs inquirentes, inuenerunt

Da-

Danielem orantem, et obſecrantem Deum ſuum. Et accedentes, locuti ſunt regi ſuper edicto: Rex, nunquid conſtituiſti etcæt. Tunc rex præcepit, et adduxerunt Danielem, et miſerunt eum in lacum leonum, etcæ. Tunc vehementer rex gauiſus eſt ſuper eo, et Danielem præcepit educi de lacu: eductusque eſt Daniel de lacu, et nulla læſio inuenta eſt in eo, quia credidit Deo ſuo. Iubente autem rege, adducti ſunt viri illi qui accuſauerunt Danielem: et in lacum leonum miſſi ſunt ipſi, et filij et vxores eorum: et non peruenerunt vſq; ad pauimētum laci, donèc arriperent eos leones, et omnia oſſa eorum comminuerunt.

PRIMI Machabæorum primo: In diebus illis exiêrunt ex Iſrael filij iniqui, et ſuaſerunt multis, dicentes: Eamus, et diſponamus teſtamentum cum gentibus quæ circa nos ſunt: quia ex quo receſſimus ab eis, inuenerunt nos multa mala. Et bonus viſus eſt ſermo in oculis eorum Et deſtinauerunt aliqui de populo, et abiêrunt ad Regem Antiochum: & dedit illis poteſtatem, vt facerent iuſtitiam gentium. Et ædificauerunt gymnaſium in Ieroſolymis ſecundùm leges Nationum: & fecerunt ſibi præputia, & receſſerunt à teſtamento Sancto, & iuncti ſunt nationibus, & venundati ſunt vt facerent malum.

SECVNDI Machabæorum primo capite: De magnis periculis à Deo liberati, magnificè gratias agimus ipſi, vtpotè qui aduersùs talem regem dimicauimus. Ipſe enim ebullire fecit de Perſide eos qui pugnauerūt contra nos & ſanctam ciuitatem. Nàm cùm in Perſide eſſet dux ipſe, & cum ipſo immenſus exercitus, cecidit in templo Naneæ, conſilio deceptus ſacerdotū Naneæ. Etenim cùm ea habitaturus venit ad locum Antiochus & amici eius, & vt acciperet pecunias multas dotis nomine. Cumque propoſuiſſent eas

Sa-

Sacerdotes Naneæ, & ipſe cùm paucis ingreſſus eſſet intrà ambitum phani, clauſerunt templum, cùm intráſſet Antiochus: apertoque occulto aditu templi, mittentes lapides percuſſerunt ducem, & eos qui cum eo erant, & diuiſerunt membratìm, et capitibus amputatis foràs proiecerunt. Per omnia benedictus Deus, qui tradidit impios.

Et capite quarto: Ratus autem Menelaus accepiſſe ſe tempus opportunum, aurea quędam vaſa è templo ſuratus, donauit Andronico, & alia vendiderat Tyri, & per vicinas ciuitates. Quod cùm certiſſimè cognouiſſet Onias, arguebat eum, ipſe in loco tuto ſe continens Antiochiæ ſecus Daphnen. Vndè Menelaus accedens ad Andronicum, rogabat vt Oniam interficeret. Qui cùm veniſſet ad Oniam, & datis dextris cum iureiurando (quanuìs eſſet ei ſuſpectus) ſuaſiſſet de aſylo procedere, ſtatìm eum peremit, non veritus iuſtitiam. Ob quam cauſam non ſolùm Iudæi, ſed etiam aliæ quoquè nationes indignabantur, & moleſtè ferebant de nece tanti viri iniuſta. Sed regreſſum regem de Ciliciæ locis adiêrunt Iudæi apud Antiochiam, ſimul & Græci, conquerentes de iniqua nece Oniæ. Contriſtatus itaque eſt animo Antiochus propter Oniam, & flexus ad miſericordiam, lachrymas fudit, recordatus defuncti ſobrietatem & modeſtiam: accenſiſque animis, Andronicum purpura exutum per totam ciuitatem iubet circunduci: & in eodem loco, in quo in Oniam impietatem commiſerat, ſacrilegum vita priuari, Domino illi condignam retribuente pœnam. Multis autem ſacrilegijs in templo à Lyſimacho commiſſis Menelai conſilio, & diuulgata fama, congregata eſt multitudo aduersùs Lyſimachum multo iam auro exportato. Turbis autem inſurgentibus, & animis ira repletis, Lyſimachus armatis ferè tribus millibus, iniquis manibus vti

cœpit, duce quodam Tyranno, ætate pariter & dementia prouecto. Sed vt intellexerunt conatum Lyſimachi, alij lapides, alij fuſtes validos arripuêre: quidam verò cinerem in Lyſimachum iecêre. Et multi quidem vulnerati, quidam autem & proſtrati, omnes verò in fugam conuerſi ſunt: ipſum etiam ſacrilegum ſecus ærarium interfecerunt. De his ergò cœpit iudicium aduersùs Menelaum agitari. Et cùm veniſſet rex Tyrum, ad ipſum negocium detulerunt miſſi tres viri à ſenioribus. Et cùm ſuperaretur Menelaus, promiſit Ptolemæo multas pecunias dare ad ſuadendum regi. Itaque Ptolemæus in quodam atrio poſitum, quaſi refrigerandi gratia, regem adijt, & deduxit à ſententia: & Menelaum quidem vniuerſæ malitiæ reum, criminibus abſoluit: miſeros autem qui etiam ſi apud Scythas cauſam dixiſſent, innocentes iudicarentur, hos mortè damnauit. Citò ergò iniuſtam pœnam dederunt, qui pro ciuitate & populo & ſacris vaſis cauſam proſecuti ſunt. Quamobrem Tyrij quoquè indignati, erga ſepulturam eorum liberaliſſimi extitêrunt. Menelaus autèm propter eorum qui in potentia erant, auaritiam, permanebat in poteſtate, creſcens in malitia ad inſidias ciuium.

ACTORVM decimoquarto: Superuenerunt autem quidam ab Antiochia & Iconio Iudæi: & perſuaſis turbis, lapidanteſq; Paulum, traxerunt extra ciuitatem, exiſtimantes eum mortuum eſſe.

MARCI ſexto: Quicquid petiêris, dabo tibi, (ait Herodes ad filiam Herodiadis) licèt dimidium regni mei. Quæ cùm exîſſet, dixit matri ſuæ: Quid petam? At illa dixit: Caput Ioannis Baptiſtæ. Cumque introîſſet ſtatìm cum feſtinatione ad regem, petiuit, dicens: Volo vt protinùs des mihi in diſco caput Ioannis Baptiſtæ. Et contriſtatus eſt rex.

Propter iuſiurandum & propter ſimul diſcumbentes noluit eam contriſtare: ſed miſſo ſpiculatore, præcepit afferri caput eius in diſco, & decollauit eum in carcere. Et attulit caput eius in diſco: & dedit illud puellæ, & puella dedit matri ſuæ.

MATTHAEI decimoquarto: At illa præmonita à matre ſua, Da mihi, inquit, hîc in diſco caput Ioannis Baptiſtæ &cæ.

IIII

Quandò Iuſsio eſt peccatum alienum?

Cùm ex decreto, mandato, imperio'ue noſtro redit ad proximum iniuria, vel malum quodcunque perpetratur. Sic Dauid Rex innocentem occídit [a] Vriam, non ſuis quidem aut ſeruorum manibus, ſed per literas hoc agens atque demandans, vt in prælio ille occíderetur. Et præſes [b] Pilatus mortis CHRISTI reus eſt, quòd illum in Iudæorum gratiam cruci affigendum, etſi inuitus quodammodò, authoritate ſua adiudicauit ac tradidit. Ità ſummo ſe crimine [c] Pharao & [d] Herodes obligârunt, cùm legem tyrannicam de occidendis Hebręorum infantibus ferrent. *Væ* [e] autem illis *qui condunt leges iniquas.*

1. Re. 22 c Iud.
2. 2 Heſt. 3. c d
Dan 3. a b 6. c
1. Mac. 1 e f g
2. Machab. 6. a
Marc 6. d
Act. 23. a
a 2. Reg. 11. c
b Ioann. 19. c
Lucæ 23. d
c Exodi 1. c d
d Matth. 2. c
e Eſaiæ 10. a
Matth. 15. a
Marc. 7. b

SCRIPTVRAE.

PRIMI Regum vigeſimoſecundo: Dixitque rex (Saul) Morte morieris Achimelech, tu & omnis domus patris tui.

Et ait rex emiſſarijs, qui circunſtabant eum: Conuertimini, & interficite ſacerdotes Domini: nam manus eorum cùm Dauid eſt, ſcientes quòd fugiſſet, & non indicauerunt mihi. Noluerunt autem ſerui regis extendere manus ſuas in ſacerdotes Domini. Et ait rex ad Doeg: Conuertere tu, & irrue in ſacerdotes Domini. Conuerſusque Doeg Idumæus irruit in ſacerdotes, & trucidauit in die illa octogintaquinque viros veſtitos Ephod lineo. Nobe autem ciuitatem ſacerdotum percuſſit in ore gladij, viros & mulieres, & paruulos, & lactentes, bouemque & aſinum & ouem in ore gladij.

IVDITH ſecundo: Anno tertiodecimo Nabuchodonoſor regis, viceſima & ſecunda die menſis primi, factum eſt verbum in domo Nabuchodonoſor regis Aſſyriorum, vt defenderet ſe. Vocauitque omnes maiores natu, omnesq; duces & bellatores ſuos, & habuit cum eis myſterium conſilij ſui. Dixitque cogitationem ſuam in eo eſſe, vt omnem terram ſuo ſubiugaret imperio. Quod dictum cùm placuiſſet omnibus, vocauit Nabuchodonoſor rex Holofernem principem militiæ ſuæ, & dixit ei: Egredere aduersùm omne regnum Occidentis, & contra eos præcipuè qui contempſerũt imperium meum. Non parcet oculus tuus vlli regno, omnemq; vrbem munitam ſubiugabis mihi.

HESTER tertio: Dixit Aman regi Aſſuero: Eſt populus per omnes prouincias regni tui diſperſus, & à ſe mutuò ſeparatus, nouis vtens legibus & cæremonijs, inſupèr & regis ſcita contemnens. Et optimè nôſti, quòd non expediat regno tuo vt inſoleſcat per licentiam. Si tibi placet, decerne vt pereat, & decem millia talentorum appendam arcarijs gazæ tuæ. Tulit ergò rex annulum quo vtebatur, de manu ſua, & eum Aman filio Amadathi de progenie

Agag,

Agag, hoſti Iudæorum. dixitque ad eum, Argentum quod tu polliceris, tuum ſit: de populo age quod tibi placet. Vocatique ſunt ſcribę regis menſe primo Niſan, tertiadecima die eiuſdem menſis: & ſcriptum eſt, vt iuſſerat Aman, ad omnes Satrapas regis, & iudices prouinciarum, diuerſarumque gentium, vt quæque gens legere poterat, & audire pro varietate linguarum, ex nomine regis Aſſueri: & literæ ſignatæ ipſius annulo, miſſæ ſunt per curſores regis ad vniuerſas prouincias, vt occiderent atque delerent omnes Iudæos, à puero vſque ad ſenem, paruulos & mulieres, vno die, hoc eſt, tertiodecimo menſis duodecimi qui vocatur Adar, & bona eorum diriperent. Summa autem Epiſtolarum hæc fuit, vt omnes prouinciæ ſcirent & pararent ſe ad prædictum diem. Feſtinabant curſores qui miſſi erant, regis imperium explere. Statimque in Suſan pependit edictum, rege & Aman celebrante conuiuium, & cunctis Iudæis qui in vrbe erant, flentibus.

DANIELIS tertio: Et præco clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tribubus & linguis: In hora qua audieritis ſonitum tubæ & fiſtulæ & citharæ, ſambucæ & pſalterij & ſymphoniæ, & vniuerſi generis muſicorum, cadentes adorate ſtatuam auream, quam conſtituit Nabuchodonoſor rex. Si quis autem non proſtratus adorauerit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. Poſt hæc igitur ſtatim vt audierunt omnes populi ſonitum tubæ, fiſtulæ & citharæ, ſambucæ & pſalterij, ſymphoniæ & omnis generis muſicorum: cadentes omnes populi, tribus & linguæ, adorauerunt ſtatuam auream quam conſtituerat Nabuchodonoſor rex. Statimque in ipſo tempore accedentes viri Chaldæi, accuſauerunt Iudæos &cæ.

ET Danielis ſexto: Viri ergò illi curioſiùs inquirentes,

inuenerunt Danielem, orantem & obſecrantem Deum ſuum. Et accedentes, locuti ſunt regi ſuper edicto: Rex, nunquid non conſtituiſti, vt omnis homo qui rogaret quenquam de dijs & hominibus vſque ad dies triginta, niſi te rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quos reſpondens rex, ait: Verus eſt ſermo iuxta decretum Medorum atque Perſarum, quod præuaricari non licet. Tunc reſpondentes dixerunt coram rege: Daniel de filijs captiuitatis Iudæ, non curauit de lege tua & de edicto quod conſtituiſti: ſed tribus temporibus per diem orat obſecratione ſua. Quod verbum cùm audiſſet rex, ſatis contriſtatus eſt: & pro Daniele poſuit cor vt liberaret eum, & vſque ad occaſum ſolis laborabat vt eruëret illum. Viri autem illi intelligentes regem, dixerunt ei: Scito rex, quia lex Medorum atque Perſarum eſt, vt omne decretum quod conſtituerit rex, non liceat immutari. Tunc rex præcepit, & adduxerunt Danielem, & miſerunt eum in lacum leonum.

PRIMI Machabæorum primo: Et ſcripſit rex Antiochus omni regno ſuo, vt eſſet omnis populus vnus, & relinqueret vnuſquiſque legem ſuam. Et conſenſerunt omnes gentes ſecundùm verbum regis Antiochi: & multi ex Iſraël conſenſerunt ſeruituti eius, & ſacrificauerunt idolis, & coinquinauerunt ſabbatum. Et miſit rex libros per manus nunciorum in Ieruſalem & in omnes ciuitates Iudæ, vt ſequerentur leges gentium terræ, & prohiberent holocauſta & ſacrificia & placationes fieri in templo Dei, & prohiberent celebrari ſabbatum, & dies ſolennes: & iuſſit coinquinari ſancta, & ſanctum populum Iſraël. Et iuſſit ædificari aras, & templa, & idola, & immolari carnes ſuillas, & pecora communia, & relinquere filios ſuos incircunciſos, & coinquinari animas eorum in omnibus immunditijs & abomina-

ominationibus, ità vt obliuiſcerentur legem, & immutarent omnes iuſtificationes Dei. Et quicunque non feciſſent ſecundùm verbum regis Antiochi, morerentur. Secundùm omnia verba hæc, ſcripſit omni regno ſuo: & præpoſuit principes populo qui hæc fieri cogerent. Et iuſſerunt ciuitatibus Iudæ ſacrificare. Et congregati ſunt multi de populo ad eos qui dereliquerant legem Domini, & fecerunt mala ſuper terram: & effugauerunt populum Iſraël in abditis, & in abſconditis fugitiuorum locis. Die quintadecima menſis Caſleu, quinto & quadrageſimo & centeſimo anno ædificauit rex Antiochus abominandum idolum deſolationis ſuper altare Dei, & per vniuerſas ciuitates Iudæ in circuitu ædificauerunt aras: et ante ianuas domorum, et in plateis incendebant thura, et ſacrificabant: et libros legis Dei combuſſerunt igne, ſcindentes eos: et apud quemcunque inueniebantur libri teſtamenti Domini, et quicunque obſeruabat legem Domini, ſecundùm edictum regis trucidabant eum. In virtute ſua faciebant hæc populo Iſraël, qui inueniebatur in omni menſe et menſe in ciuitatibus. Et quinta et viceſima die menſis ſacrificabant ſuper aram quæ erat contra altare. Et mulieres quæ circuncidebant filios ſuos, trucidabantur ſecundùm iuſſum regis Antiochi, et ſuſpendebant pueros à ceruicibus per vniuerſas domos eorum: et eos qui circunciderant illos, trucidabant. Et multi de populo Iſrael definiêrunt apud ſe, vt non manducarent immunda: et elegerunt magìs mori, quàm cibis coinquinari immundis: et noluerunt infringere legem DEI ſanctam, et trucidati ſunt. et facta eſt ira magna ſuper populum valdè.

SECVNDI Machabæorum ſexto: Sed non poſt multum temporis miſit rex ſenem quendam Antiochenum, qui com-

compelleret Iudæos, vt ſe transferrent à patrijs et Dei legibus:contaminare etiam quod in Hieroſolymis erat tẽplum, et cognominare Iouis Olympij : et in Garizim, prout erant hi qui locum inhabitabant, Iouis hoſpitalis. Peſſima autem et vniuerſis grauis erat malorum incurſio. nam templum luxuria & commeſſationibus gentium erat plenum,& ſcortantium cum meretricibus, ſacratisque ædibus mulieres ſe vltrò ingerebant, intrò ferentes ea quæ non licebat. Altare etiam plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur.Neque autem ſabbatha cuſtodiebantur, neque dies ſolennes patrij ſeruabantur, nec ſimpliciter Iudæum ſe eſſe quiſquam confitebatur. Ducebantur autem cum amara neceſſitate in die natalis regis ad ſacrificia : & cùm Liberi ſacra celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libero circuire. Decretum autem exijt in proximas gentilium ciuitates, ſuggerentibus Ptolemæis, vt pari modo & ipſi aduersùs Iudæos agerent, vt ſacrificarent: eos autem qui nollent tranſire ad inſtituta gentium, interficerent. Erat ergò videre miſeriam.

Marci ſexto:Herodes miſſo ſpiculatore præcepit afferri caput Ioannis in diſco, & decollauit eum in carcere.

Actorvm vigeſimotertio : Princeps autem ſacerdotum Ananias p̃cepit adſtantibus ſibi percutere os eius.Tunc Paulus dixit ad eum &c.

Secvndi Regum vndecimo : Factum eſt ergò manè, & ſcripſit Dauid epiſtolam ad Ioab : miſitque per manum Vriæ, ſcribens in epiſtola : Ponite Vriam exaduersò belli, vbi fortiſſimum eſt prælium : & derelinquite eum, vt percuſſus intereat. Igitur cùm Ioab obſideret vrbem, poſuit Vriam in loco vbi ſciebat viros eſſe fortiſſimos. Egreſſique viri de ciuitate, bellabant aduersùm Ioab, & ceciderunt

de

de populo ſeruorum Dauid, & mortuus eſt etiam Vrias Hethæus.

IOANNIS decimonono: Tunc ergò tradidit eis illum, vt crucifigeretur.

LVCAE vigeſimotertio: Dimiſit autem illis eum qui propter homicidium & ſeditionem miſſus fuerat in carcerem, quem petebant, Ieſum verò tradidit voluntati eorum.

EXODI primo: Dixit autem rex Aegypti obſtetricibus Hebræorum: quarum vna vocabatur Sephora, altera Phua, præcipiens eis: Quandò obſtetricabitis Hebræas, & partûs tempus aduenerit: ſi maſculus fuerit, interficite eum: ſi fœmina, reſeruate. Timuerunt autem obſtetrices Deum, &c. Præcepit ergò Pharao omni populo ſuo, dicens: Quicquid maſculini ſexûs natum fuerit, in flumen proijcite: quicquid fœminini, reſeruate.

MATTHAEI ſecundo capite: Tunc Herodes videns quoniam illuſus eſſet à Magis, iratus eſt valdè: & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem & in omnibus finibus eius à bimatu & infra, ſecundùm tempus quod exquiſierat à Magis.

ESAIAE decimo: Væ qui condunt leges iniquas: & ſcribentes, iniuſtitiam ſcripſerunt; vt opprimerent in iudicio pauperes, & vim facerent cauſæ humilium populi mei: vt eſſent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent. Quid facietis in die viſitationis, & calamitatis de longè venientis? ad cuius confugietis auxilium? & vbi derelinquetis gloriam veſtram, nè incuruemini ſub vinculo, & cùm interfectis cadatis? Super omnibus his non eſt auerſus furor eius, ſed adhuc manus eius extenta.

MATTHAEI decimoquinto: Ieſus autem reſpondens, ait illis: Quarè & vos tranſgredimini mandatum Dei pro-

pter traditionem veſtram? Nam DEVS dixit, Honora patrem & matrem. &, Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. Vos autem dicitis, Quicunque dixerit patri vel matri, Munus quodcunque eſt ex me, tibi proderit: et non honorificabit patrem ſuum aut matrem ſuam, et irritum feciſtis mandatum Dei propter traditionem veſtram.

Marci ſeptimo: Et dicebat illis, Benè irritum feciſtis præceptum Dei, vt traditionem veſtram ſeruetis. Moyſes enim dixit, Honora patrem tuum & matrem: &, Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur: Vos autem dicitis, Si dixerit homo patri aut matri: Corban (quod eſt donum) quodcunque ex me, tibi profuerit: & vltrà non dimittitis eum quicquam facere patri ſuo aut matri, reſcindentes verbum DEI per traditionem veſtram quam tradidiſtis.

V

Conſenſus quandò alieni peccati nos reos facit?

Leu. 20. a Nu. 16. d Iud. 8. b Heſt. 14. c d Lucæ 11. g
a Irenæus lib. 4. cap 46.
b Act 7. g
c Act. 23. c
d Matth. 27. b Marc. 15 a b
e Actor. 3. c & 2. d

Cùm, quod ab alijs fit nequiter, à nobis quaſi ſuffragium accipit, & ſaltem tacitè [a] approbatur. Ità peccauit Saulus, in Stephani protomartyris necem [b] conſentiens. Peccârunt & viri ex Iudæis plures quadraginta, [c] qui facta etiam voti nuncupatione in Pauli necem armârunt ſeſe. Peccauerunt demùm & ciues [d] Hieroſolymitani, ſuis Magiſtratibus, quô CHRISTVS perderetur, ſuffragantes, vt idcircò Petrus illis exprobrans dixerit: [e] *Authorem vitæ interfeciſtis*. Notanda eſt igitur Pau-

li ſententia: [f] *Non ſolùm qui faciunt mala, ſed etiam qui conſentiunt facientibus, digni ſunt morte.* Et huc referri poteſt, quod apud Cyprianum [g] legimus, Non eſt immunis à ſcelere, qui vt faceret, imperauit: nec alienus à crimine, cuius conſenſu licèt non à ſe admiſſum crimen, tamẽ publicè legitur.

f Rom. 1. d

g Li. 2. epi. 7. quæ eſt Cleri Romani ad Cyprianum.

SCRIPTVRAE.

LEVITICI vigeſimo: Quòd ſi negligens populus terræ, & quaſi paruipendens imperium meum, dimiſerit hominem qui dedit de ſemine ſuo Moloch, nec voluerit eum occidere: ponam faciem meam ſuper hominem illum & cognationem eius, ſuccidámque & ipſum, & omnes qui conſenſerunt ei, vt fornicaretur cum Moloch, de medio populi ſui.

NVMERORVM decimoſexto: Locutusque Dominus ad Moyſen & Aaron, ait: Separamini de medio congregationis huius, vt eos repentè diſperdam. Qui ceciderunt proni in faciem, atque dixerunt: Fortiſſime Deus ſpirituum vniuerſæ carnis, num vno peccante, contra omnes ira tua deſæuiet? Et ait Dominus ad Moyſen: Præcipe vniuerſo populo, vt ſeparetur à tabernaculis Core et Dathan & Abiron. Surrexitque Moyſes, & abijt ad Dathan & Abiron: & ſequentibus cum ſenioribus Iſraël, dixit ad turbam: Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, nè inuoluamini in peccatis eorum. Cumque receſſiſſent à tentorijs eorum per circuitum, Dathan & Abiron egreſſi ſtabant in introitu papilionum ſuorum cum vxoribus & liberis, omnique frequentia. Et ait Moyſes; In hoc ſcietis quòd Dominus miſerit me vt

facerem vniuerſa quæ cernitis, & non ex proprio corde ea protulerim: Si conſueta hominum morte interiêrint, & viſitauerit eos plaga, qua & cæteri viſitari ſolent, non miſit me Dominus. ſin autem nouam rem fecerit Dominus, vt aperiens terra os ſuum, deglutiat eos & omnia quæ ad illos pertinent, deſcenderintque viuentes in infernum, ſcietis quòd blaſphemauerint Dominum. Confeſtim igitur vt ceſſauit loqui, dirupta eſt terra ſub pedibus eorum: & aperiens os ſuum, deuorauit illos cum tabernaculis ſuis & vniuerſa ſubſtantia eorum: deſcenderuntque viui in infernum operti humo, & periêrunt de medio multitudinis. At verò omnis Iſrael qui ſtabat per gyrum, fugit à clamore pereuntium, dicens: Nè fortè & nos terra deglutiat. Sed & ignis egreſſus à Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros qui offerebant incenſum.

IVDITH octauo: Hæc itaque cùm audiſſet Iudith, quoniam Ozias promiſiſſet quòd tranſacto quinto die traderet ciuitatem, miſit ad presbyteros Chabri & Charmi. Et venerunt ad illam, & dixit illis: Quod eſt hoc verbum, in quo conſenſit Ozias, vt tradat ciuitatem Aſſyriis, ſi intrà quinque dies non venerit vobis adiutorium? & qui eſtis vos qui tentatis Dominum? Non eſt iſte ſermo qui miſericordiam prouocet: ſed potiùs qui iram excitet & furorem accendat. Poſuiſtis vos tempus miſerationis Domini, & in arbitriū veſtrum diem conſtituiſtis ei? Sed quia patiens Dominus eſt, in hoc ipſo pœniteamus &c.

HESTER decimoquarto: Et deprecabatur Heſter Dominum Deum Iſrael, dicens: Domine mi, qui rex noſter es ſolus & cæ. Tu nôſti quia oderim gloriam iniquorum, & deteſter cubile incircunciſorum & omnis alienigenæ. Tu ſcis neceſſitatem meam, quòd abominer ſignum ſuperbiæ

& glo-

& gloriæ meæ, quod eſt ſuper caput meum in diebus oſtentationis meæ, & deteſter illud quaſi pannum menſtruatæ, et non portem in diebus ſilentij mei, et quod non comederim in menſa Aman, nec mihi placuerit conuiuium regis, et non biberim vinum libaminum: et nunquàm lætata ſit ancilla tua, ex quo huc tranſlata ſum vſque in præſentem diem, niſi in te Domine Deus Abraham, Deus fortis ſuper omnes etc.

LVCAE vndecimo: Væ vobis, qui ædificatis monumenta prophetarum: patres autem veſtri occiderunt illos: profectò teſtificamini quòd conſentitis operibus patrum veſtrorum: quoniam ipſi quidem eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum ſepulcra.

ACTORVM ſeptimo: Saulus autem erat conſentiens néci eius.

ET vigeſimotertio: Facta autem die, collegerunt ſe quidam ex Iudæis, et deuouerunt ſe, dicentes, neque manducaturos, neque bibituros, donèc occiderent Paulum. Erant autem plus quàm quadraginta viri, qui hanc coniurationem fecerant.

MATTHAEI vigeſimoſeptimo. Principes autem ſacerdotum et ſeniores perſuaſerunt populo, vt peterent Barrabã, Ieſum verò perderent.

MARCI decimoquinto: Pontifices autem concitauerunt turbam, vt magis Barnabam dimitteret eis etcæ. Pilatus autem volẽs populo ſatisfacere, dimiſit illis Barrabam: et tradidit IESVM flagellis cæſum, vt crucifigeretur.

ACTORVM tertio: Deus glorificauit filium ſuum Ieſum, quem vos quidem tradidiſtis et negâſtis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti. Vos autem ſanctum et iuſtum

negâſtis, et petiſtis virum homicidam donari vobis, authorem verò vitæ interfeciſtis.

Et Actorum ſecundo: Viri Iſraelitæ, audite verba hæc, Ieſum Nazarenum virum approbatum à Deo in vobis, virtutibus et prodigijs et ſignis, quę fecit Deus per illum in medio veſtrî, ſicut vos ſcitis: hunc definito conſilio et præſcientia DEI traditum, per manus iniquorum affigentes, interemiſtis.

Ad Romanos primo: Et ſicut non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum ſenſum: vt faciant ea quæ non conueniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones, detractores, DEO odibiles, contumelioſos, ſuperbos, elatos, inuentores malorum, parentibus non obedientes, inſipientes, incompoſitos, ſine affectione, abſque fœdere, ſine miſericordia. Qui cùm iuſtitiam Dei cognouiſſent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt, digni ſunt morte: non ſolùm qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.

PATRES.

IRENAEVS libro quarto contra hæreſes Valentini & ſimiles, capite quadrageſimoſexto: Et habemus præceptum: Si quis frater nominatur fornicator, aut auarus, aut idololatra, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cum huiuſmodi nec cibum ſumere. Et iterùm ait Apoſtolus: Nemo vos ſeducat inanibus verbis; propter hoc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ. Nolite ergò fieri participes eorum. Et quemadmodùm ibì peccantium damnatio participabat & reliquos, quoniam placebât eis, & vnà cum eis conuerſabantur: ſic & hîc modicum fermentum totam maſſam corrumpit.

1. Cor. 5.

Epheſ. 5.

Peccantium dânatio participat reliquos.

CLERVS Romanus in epiſtola ad Cyprianum quæ apud eundem eſt ſeptima libri ſecundi epiſtolarum: Sed etiam aduersùs illos qui acta feciſſent, licèt præſentes, cùm fierent, non affuiſſent,

cùm

cùm præſentiam ſuam vtiquè, vt ſic ſcriberentur, mandando feciſſent. Non eſt enim immunis à ſcelere, qui vt fieret imperauit: nec eſt alienus à crimine, cuius conſenſu, licèt non à ſe admiſſum crimen, tamen publicè legitur.

VI

Quandò iritatione nobis peccatum alienum conflatur?

Cùm ſcientes alium ad iram, vindictam, blaſphemiam, crudelitatem, aut conſimilia vitia ſiue dictis id fiat, ſiue factis, aut quacunque ratione alia, prouocamus. Vt cùm [a] vxor Iob patientiſſimo viro petulanter inſultans, quantùm in ſe quidem erat, ſuaſit etiam Deum blaſphemare. Et Tobiæ [b] vxor æquè moroſa, maritum ſuis conuicijs frequenter infeſtans & exaſperans, hoc facit, vt vir anxius domeſticam iniuriam ſuſpirijs, lachrymis & precibus ad Deum fuſis proſequi cogatur. Contrà verò monet [c] Eccleſiaſticus: *Abſtine te à lite, & minues peccata. Homo enim iracundus incendit litem, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittit inimicitiam.* Sic & Salomon [d] dixit: *Semper iurgia quærit malus, angelus autem crudelis mittetur contra eum.*

1 Reg. 1. b
Pſal. 105. c
2. Mach. 14. d
Galat. 5. d
Epheſ. 6. a
Coloſſ. 3. d

a Iob 2 c

b Tob 2. d & 3. a b

c Eccl 28. a b
Pro. 15 c 18 a 22. b 26. c 29. d 30. d

d Pro. 17. b 3 d
Eſaiæ 33. a

SCRIPTVRAE.

Primi Regum primo: Affligebat quoquè Annam æmula eius, et vehementer angebat, intantùm vt exprobraret

ret quòd Dominus concluſiſſet vuluam eius: ſicq́; faciebat per ſingulos annos, cùm redeunte tempore aſcenderent ad templum Domini:& ſic prouocabat eam.

PSALMO centeſimoquinto: Dedit eis petitionem ipſorum: & miſit ſaturitatem in animas eorum. Et iritauerunt Moyſen in caſtris, Aaron ſanctum Domini.

SECVNDI Machabæorum decimoquarto: Morabatur autem Nicanor Hieroſolymis, nihilque iniquè agebat, gregeſque turbarum quæ congregatæ fuerant, dimiſit. Habebat autem Iudam ſemper charum ex animo, & erat viro inclinatus. Rogauitque eum ducere vxorem filioſque procreare. Nuptias fecit: quietè egit, comiterque viuebant Alcimus autem videns charitatem illorum adinuicèm & conuentiones, venit ad Demetrium, & dicebat Nicaoorem rebus alienis aſſentire. Iudamque regni inſidiatorem, ſucceſſorem ſibi deſtinâſſe. Itaque rex exaſperatus, & peſſimis huius criminationibus iritatus, ſcripſit Nicanori, dicens grauiter quidem ſe ferre de amicitiæ conuentione, iubere tamen Machabæum citiùs vinctum mittere Antiochiam.

AD Galatas quinto: Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicèm prouocantes, inuicèm inuidentes.

AD Epheſios ſexto: Et vos patres, nolite ad iracundiam ꝓuocare filios veſtros: ſed educate illos in diſciplina & correptione Domini.

AD Coloſſenſes tertio: Patres, nolite ad indignationem prouocare filios veſtros, vt non puſillo animo fiant.

IOB ſecundo capite: Dixit autem illi vxor ſua: Adhuc tu permanes in ſimplicitate tua? Benedic DEO, & morere.

TOBIAE ſecundo: Sicut beato Iob inſultabant reges, ità iſti parentes & cognati eius, irridebant vitam eius, dicentes:

Vbì

Vbì eſt ſpes tua, pro qua eleemoſynas & ſepulturas faciebas? Tobias verò increpabat eos, dicens: Nolite ità loqui, quoniam filij ſanctorum ſumus, & vitam illam expectamus, quam DEVS daturus eſt his qui fidem ſuam nunquàm mutant ab eo. Anna verò vxor eius ibat ad opus textrinum quotidiè: & de labore manuum ſuarum victum, quem conſequi poterat, deferebat. Vndè factum eſt, vt hœdum caprarum accipiens detuliſſet domi. Cuius cùm vocem balantis vir eius audiſſet, dixit: Videte nè fortè furtiuus ſit: reddite eum dominis ſuis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere. Ad hæc vxor eius irata reſpondit: Manifeſtè vana facta eſt ſpes tua, et eleemoſynę tuę modò apparuerunt. Atq; his & alijs huiuſcemodi verbis exprobrabat ei.

ET càpite tertio: Tunc Tobias ingemuit, & cœpit orare cum lachrymis, dicens: Iuſtus es Domine, & omnia iudicia tua iuſta ſunt: & omnes viæ tuæ, miſericordia, & veritàs, & iudicium &cæ. Eadem die contigit vt Sara filia Raguelis in Rages ciuitate Medorum, & ipſa audiret improperium ab vna ex àncillis patris ſui, quoniam tradita fuerat ſeptem viris, & dæmonium nomine Aſmodæus occíderat eos, mox vt ingreſſi fuiſſent ad eam. Ergò cùm pro culpa ſua increparet puellam, reſpondit ei, dicens: Ampliùs ex te non videamus filium aut filiam ſuper terram, interfectrix virorum tuorum. Nunquìd & occídere me vis, ſicut iam occídiſti ſeptem viros? Ad hanc vocem perrexit in ſuperius cubiculum domus ſuæ: & tribus diebus & tribus noctibus non manducauit, neque bibit: ſed in oratione perſiſtens cùm lachrymis, deprecabatur Deum, vt ab iſto improperio liberaret eam.

ECCLESIASTICI vigeſimooctauo: Abſtine te à

lite, & minues peccata, &cæt. vt in textu. Secundùm enim ligna ſyluæ, ſic ignis exardeſcit: & ſecundùm virtutem hominis, ſic iracundia illius erit, & ſecundùm ſubſtantiam ſuam exaltabit iram ſuam. Certamen feſtinatum incendit ignem: & lis feſtinans effundit ſanguinem & lingua teſtificans adducit mortem. Si ſufflaueris, quaſi ignis exardebit: & ſi expueris ſuper illam, extinguetur: vtraque ex ore proficiſcuntur. Suſurro & bilinguis maledictus: multos enim turbauit pacem habentes. Lingua tertia multos commouit, & diſperſit illos de gente in gentem: ciuitates muratas diuitum deſtruxit, & domos magnatorum effodit. Virtutes populorum concidit, & gentes fortes diſſoluit. Lingua tertia mulieres viratas eiecit &c.

PROVERBIORVM decimoquinto: Vir iracundus prouocat rixas: qui patiens eſt, mitigat ſuſcitatas.

ET capite decimooctauo: Labia ſtulti miſcent ſe rixis, & os eius iurgia prouocat.

ITEM capite vigeſimoſecundo: Eijce deriſorem, & exibit cum eo iurgium, ceſſabuntq́; cauſæ & contumeliæ.

ET capite vigeſimoſexto: Sicut qui appræhendit auribus canem, ſic qui tranſit impatiens, & commiſcetur rixæ alterius. Sicut noxius eſt, qui mittit ſagittas & lanceas in mortem: ità vir qui fraudulenter nocet amico ſuo, & cùm fuerit depræhenſus, dicit, Ludens feci. Cùm defecerint ligna, extinguetur ignis: & ſuſurrone ſubtracto, iurgia conquieſcunt. Sicut carbones ad prunas & ligna ad ignem, ſic homo iracundus ſuſcitat rixas. Verba ſuſurronis quaſi ſimplicia, & ipſa perueniunt ad intima ventris.

ITEM capite vigeſimonono: Vir iracundus prouocat rixas: & qui ad indignandum facilis eſt, erit ad peccandum procliuis.

ET

Et capite trigeſimo: Qui fortiter premit vbera ad eliciendum lac, exprimit butyrum: & qui vehementer emungit, elicit ſanguinem: & qui prouocat rixas, producit diſcordias.

Proverbiorvm decimoſeptimo: Semper iurgia quærit malus &c.

Et capite tertio: Nè contendas aduersùs hominem fruſtrà, cùm ipſe tibi nihil mali fecerit. Nè æmuleris hominem iniuſtum, nec imiteris vias eius: quia abominatio Domini eſt omnis illuſor, & cum ſimplicibus ſermocinatio eius. Egeſtas à Domino in domo impij: habitacula autem iuſtorum benedicentur: Ipſe deludet illuſores, & manſuetis dabit gratiam. Gloriam ſapientes poſſidebunt: ſtultorum exultatio, ignominia.

Esaiae trigeſimotertio: Væ qui prædaris, nónne & ipſe prędaberis? & qui ſpernis, nónne et ipſe ſpernéris? cùm conſummaueris deprędatióem, deprędaberis: cùm fatigatus deſiëris contemnere, contemnéris.

VII

Quandò per laudationem, vel adulationem noſtram peccato alieno fœdamur?

Cùm aliquem in malefactis, vel de improbitate commendamus, vel tanquàm re benè geſta, calcar addimus malè currenti, vt ille in prauo inſtituto pergat. *Væ*[a] autem *qui conſuunt puluillos ſub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſæ ætatis ad capiendas animas,*

Pro. 24. e 27. a 28. d Pſal. 140 a Eſa. 5. e Chryſ. hõ 2. de Dauid & Saule. Cyp. de lapſis. Baſil. homil. in pſal. 61. Au. in pſalm. 134.

a Ezech. 13. e

Psalmo centeſimo quadrageſimo: Corripiet me iuſtus in miſericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

Esaiae quinto: Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.

Ezechielis decimotertio: Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: Fili hominis, vaticinare ad prophetas Iſraël, qui prophetant: & dices prophetantibus de corde ſuo, Audite verbum Domini, Hæc dicit Dominus Deus: Væ prophetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritum ſuum, & nihil vident. Quaſi vulpes in deſertis, prophetæ tui Iſraël erant. Non aſcendiſtis ex aduerſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſraël: vt ſtaretis in prælio in die Domini. Vident vana, & diuinant mendacium, dicentes: Ait Dominus: cùm Dominus non miſerit eos: & perſeuerauerunt confirmare ſermonem. Nunquid non viſionem caſſam vidiſtis, & diuinationem mendacem locuti eſtis? & dicitis, ait Dominus: cùm ego non ſim locutus. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia locuti eſtis vana, & vidiſtis mendacium, ideò eccè ego ad vos, dicit Dominus Deus: Et erit manus mea ſuper Prophetas qui vident vana, & diuinant mendacium: in concilio populi mei non erunt, & in ſcriptura domus Iſraël non ſcribentur, nec in terram Iſraël ingredientur: & ſcietis quia ego Dominus Deus, eô quòd deceperint populum meum, dicentes: Pax: & non eſt pax: & ipſe ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto abſque paleis. Dic ad eos qui liniunt abſque temperatura, quòd caſurus ſit: erit enim imber inundans, & dabo lapides prægrandes deſupèr irruentes, & ventum procellæ diſſipantem. Siquidem eccè cecidit paries: nunquid

non dicetur vobis, Vbi eſt litura quam liniſtis? Propterea hæc dicit Dominus Deus: Et erumpere faciam ſpiritum tempeſtatum in indignatione mea: & imber inundans in furore meo erit, & lapides grandes in ira in conſumptionem. Et deſtruam parietem quem liniſtis abſque temperamento: & adæquabo eum terræ, & reuelabitur fundamentum eius: & cadet, & conſumetur in medio eius: & ſcietis quia ego ſum Dominus. Et complebo indignationem meam in pariete, & in his qui liniunt eum abſque temperamento, dicamque vobis: Non eſt paries, & non ſunt qui liniunt eum. Prophetæ Iſrael qui prophetant ad Hieruſalem, & vident ei viſionem pacis: & non eſt pax, ait Dominus Deus. Et tu fili hominis, pone faciem tuam contra filias populi tui, quæ prophetant de corde ſuo: & vaticinare ſuper eas, & dic: Hæc dicit Dominus Deus, Væ qui conſuunt puluillos ſub omni cubito manus: & faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſæ ætatis ad capiendas animas: & cùm caperent animas populi mei, viuificabant animas eorum. Et violabant me ad populum meum, propter pugillum hordei & fragmen panis, vt interficerent animas quæ non moriuntur, & viuificarent animas quæ non viuunt, mentientes populo meo credenti mendacijs. Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Eccè ego ad puluillos veſtros quibus vos capitis animas volantes: & dirumpam eos de brachijs veſtris, & dimittam animas quas vos capitis, animas ad volandum. Et dirumpam ceruicalia veſtra, & liberabo populum meum de manu veſtra, neque erunt vltrà in manibus veſtris ad prædandum: & ſcietis quia ego Dominus. Pro eo quòd mœrere feciſtis cor iuſti mendaciter, quem ego non contriſtaui, & confortâſtis manus impij, vt non reuerteretur à via ſua mala, & viueret: propterea vana non

vide-

videbitis, & diuinationes non diuinabitis ampliùs, & eruam populum meum de manu veſtra, & ſcietis quia ego Dominus.

HIEREMIAE decimoquarto: Prophetæ dicunt eis, Non videbitis gladium, & fames non erit in vobis, ſed pacem veram dabit vobis in loco iſto. Et dixit Dominus ad me: Falsò prophetæ vaticinantur in nomine meo: non miſi eos, & non præcepi eis, neque locutus ſum ad eos: Viſionem mendacem, & diuinationem fraudulentam, & ſeductionem cordis ſui prophetant vobis. Idcircò hæc dicit Dominus de prophetis qui prophetant in nomine meo, quos ego non miſi, dicentes: Gladius & fames non erit in terra hac: In gladio & fame conſumentur prophetæ illi. Et populi quibus prophetant, erunt proiecti in vijs Hieruſalem præ fame et gladio, et non erit qui ſepeliat eos: ipſi et vxores eorum, filij et filiæ eorum, et effundam ſuper eos malum ſuum.

ET capite vigeſimotertio: Et in prophetis Samariæ vidi fatuitatem: et prophetabant in Baal, et decipiebant populum meum Iſrael. Et in prophetis Hieruſalem vidi ſimilitudinem adulterantium, et iter mendacij: et confortauerunt manus peſſimorum, vt non conuerteretur vnuſquiſque à malitia ſua: facti ſunt mihi omnes vt Sodoma, et habitatores eius quaſi Gomorrha. Propterea hæc dicit Dominus exercituum ad prophetas: Eccè ego cibabo eos abſynthio, et potabo eos felle: à prophetis enim Hieruſalem egreſſa eſt pollutio ſuper omnem terram. Hæc dicit Dominus exercituum, Nolite audire verba prophetarum, qui prophetant vobis, et decipiunt vos: viſionem cordis ſui loquuntur non de ore Dñi. Dicunt his qui blaſphemant me, Locutus eſt Dominus, Pax erit vobis. et omni qui ambulat

in

in prauitate cordis ſui, dixerunt: Non veniet ſuper vos malum. Quis enim affuit in conſilio Domini, et vidit et audiuit ſermonem eius? Quis conſiderauit verbum illius, et audiuit? Eccè turbo Dominicæ indignationis egredietur, et tempeſtas erumpens, ſuper caput impiorum veniet. Non reuertetur furor Domini, vſque dum faciat, et vſque dum compleat cogitationem cordis ſui. In nouiſſimis diebus intelligetis conſilium eius. Non mittebam prophetas, et ipſi currebant: non loquebar ad eos, et ipſi prophetabant. Si ſtetiſſent in conſilio meo, et nota feciſſent verba mea populo meo: auertiſſem vtiquè eos à via ſua mala, et à cogitationibus ſuis peſſimis. Putas'ne Deus è vicino ego ſum, dicit Dominus? Nunquìd non cęlum et terram ego impleo, dicit Dominus? Audiui quæ dixerunt prophetæ, prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes, Somniaui, ſomniaui. Vſquequò iſtud eſt in corde prophetarum vaticinantium mendacium, & prophetantium ſeductiones cordis ſui? Qui volunt facere, vt obliuiſcatur populus meus nominis mei propter ſomnia eorum quæ narrat vnuſquiſque ad proximum ſuum: ſicut obliti ſunt patres nominis mei propter Baal. Propheta qui habet ſomnium, narret ſomnium: & qui habet ſermonem meum, loquatur ſermonem meum verè. Quid paleis ad triticum, dicit Dominus? Nunquid non verba mea ſunt quaſi ignis, dicit Dominus: & quaſi malleus conterens petram? Propterea eccè ego ad prophetas, ait Dominus: qui furantur verba mea vnuſquiſque à proximo ſuo. Eccè ego ad prophetas, ait Dominus: qui aſſumunt linguas ſuas, & aiunt, Dicit Dominus. Eccè ego ad prophetas ſomniantes mendacium, ait Dominus: qui narrauerunt ea, & ſeduxerunt populum meum in mendacio ſuo, & in miraculis ſuis, cùm ego non miſiſſem eos, nec man-

mandâſſem eis: qui nihil profuerunt populo huic, dicit Dominus. Si igitur interrogauerit te populus iſte, vel propheta, aut ſacerdos, dicens, Quod eſt onus Domini? dices ad eos, Vt quid vobis onus? Proijciam quippe vos, dicit Dominus. Et propheta & ſacerdos, & populus qui dicit, Onus Domini: viſitabo ſuper virum illum, & ſuper domum eius. Hęc dicetis vnuſquiſque ad proximum & ad fratrem ſuum, Quid reſpondit Dominus? Et quid locutus eſt Dominus? Et onus Domini vltrà non memorabitur: quia onus erit vnicuique ſermo ſuus, & peruertiſtis verba Dei viuẽtis, Domini exercituum Dei noſtri. Hæc dices ad prophetam, Quid reſpondit tibi Dominus? & quid loquutus eſt Dominus? Si autem onus Domini dixeritis: propter hoc hæc dicit Dominus, Quia dixiſtis ſermonem iſtum, Onus Domini: & miſi ad vos, dicens, Nolite dicere Onus Domini: propterea ecce tollam vos portans, & derelinquam vos, & ciuitatem quam dedi vobis, & patribus veſtris, à facie mea. Et dabo vos in opprobrium ſempiternum, & in ignominiam æternam, quæ nunquàm obliuione delebitur.

Et vigeſimoſeptimo: Vos ergò nolite audire prophetas veſtros, & diuinos, & ſomniatores, & augures, & maleficos qui dicunt vobis: Non ſeruietis regi Babylonis. Quia mendacium prophetant vobis: vt longè vos faciant de terra veſtra, & eijciant vos, & pereatis &cæt. Nolite audire verba prophetarum dicentium vobis, Non ſeruietis regi Babylonis: quia mendacium ipſi loquuntur vobis. Quia non miſi eos, ait Dominus: & ipſi prophetant in nomine meo mendaciter: vt eijciant vos, & pereatis tam vos quàm prophetæ qui vaticinantur vobis.

Item capite vigeſimooctauo: Et dixit Hieremias propheta ad Hananiam prophetam: Audi Hanania, non miſit

te Dominus,& tu confidere feciſti populum iſtum in mendacio. Idcircò hæc dicit Dominus: Eccè ego mittam te à facie terræ: Hoc anno morieris. aduersùm enim Dominum locutus es. Et mortuus eſt Hananias propheta in anno illo, menſe ſeptimo.

ET vigeſimonono: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Non vos ſeducant prophetæ veſtri qui ſunt in medio veſtrûm, & diuini veſtri: & nè attendatis ad ſomnia veſtra quæ vos ſomniatis. Quia falsò ipſi prophetant vobis in nomine meo: & non miſi eos, dicit Dominus. Quià hæc dicit Dominus, Cùm cœperint &c.

THRENORVM ſecundo: Prophetæ tui viderunt tibi falſa & ſtulta: nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarent: Viderunt autem tibi aſſumptiones falſas & eiectiones. Plauſerunt ſuper te manibus omẽs tranſeuntes per viam: ſibilauerunt, & mouerunt caput ſuum ſuper filiam Hieruſalem.

MICHAE tertio: Hæc dicit Dominus ſuper prophetas qui ſeducunt populum meum: qui mordent dentibus ſuis, & prædicant pacem: & ſi quis non dederit in ore eorum quippiam, ſanctificant ſuper illum prælium. Propterea nox vobis pro viſione erit, & tenebræ vobis pro diuinatione: & occumbet ſol ſuper prophetas, & obtenebrabitur ſuper eos dies. Et confundentur qui vident viſiones. Et paulò pòſt: Principes eius in muneribus iudicabant, & ſacerdotes eius in mercede docebant, & prophetæ eius in pecunia diuinabant: & ſuper Dominum requieſcebant, dicentes: Nunquid non Dominus in medio noſtrûm? non venient ſuper nos mala. Propter hoc, cauſa veſtrî, Sion quaſi ager arabitur, & Hieruſalem quaſi aceruus lapidum erit, & mons templi in excelſa ſyluarum.

TER-

Tertii Regum vigeſimoſecundo: Et ait rex Iſraël ad Ioſaphat: Veniés ne mecum ad præliandum in Ramoth Galaad? Dixitque Ioſaphat ad regem Iſrael: Sicut ego ſum, ità et tu: populus meus et populus tuus vnum ſunt: et equites mei, equites tui. Dixitque Ioſaphat ad Regem Iſrael: Quære, oro te, hodiè ſermonem Domini. Congregauit ergò rex Iſrael prophetas, quadringentos circitèr viros, et ait ad eos: Ire debeo in Ramoth Galaad ad bellandum, an quieſcere? Qui reſponderunt, Aſcende: et dabit eam Dominus in manu regis. Dixit autem Ioſaphat, Non eſt hìc propheta Domini quiſpiam, vt interrogemus per eum? Et ait rex Iſrael ad Ioſaphat: Remanſit vir vnus, per quem poſſumus interrogare Dominum: ſed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, ſed malum, Michæas filius Iemla. Cui Ioſaphat ait, Nè loquaris ità rex. Vocauit ergò rex Iſrael Eunuchum quendam, et dixit ei: Feſtina adducere Michæam filium Iemla. Rex autem Iſrael, et Ioſaphat rex Iuda, ſedebant vnuſquiſque in ſolio ſuo veſtiti cultu regio, in area iuxta oſtium portæ Samariæ, et vniuerſi prophetæ prophetabant in conſpectu eorum. Fecit quoquè ſibi Sedecias filius Chanaana cornua ferrea, et ait: Hæc dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donèc deleas eam. Omneſque prophetæ ſimiliter prophetabant, dicentes: Aſcende in Ramoth Galaad, et vade proſperè, et tradet Dominus in manus regis. Nuncius verò qui ierat vt vocaret Michæam, locutus eſt ad eum, dicens: Eccè ſermones Prophetarum ore vno regi bona prædicant: ſit ergò ſermo tuus ſimilis eorum, et loquere bona. Cui Michæas ait: Viuit Dominus, quia quodcunque dixerit mihi Dominus, hoc loquar. Venit itaque ad regem, et ait illi rex: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad præliandum, an ceſſare? Cui ille reſpondit: Aſcende, et

vade proſperè, & tradet Dominus in manus regis. Dixit autem rex ad eum: Iterùm atque iterùm adiuro te, vt non loquaris mihi, niſi quod verum eſt, in nomine Domini. Et ille ait, Vidi cunctum Iſraël diſperſum in montibus quaſi oues non habentes paſtorem: & ait Dominus: Non habent iſti Dominum: reuertatur vnuſquiſque in domum ſuam in pace. (Dixit ergò rex Iſrael ad Ioſaphat: Nunquid non dixi tibi, quia non prophetat mihi bonum, ſed ſemper malum?) Ille verò addens, ait: Propterea audi ſermonem Domini: Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium ſuum, & omnem exercitum cæli aſſiſtentem ei à dextris & à ſiniſtris: & ait Dominus, Quis decipiet Achab regem Iſrael, vt aſcendat, & cadat in Ramoth Galaad? Et dixit vnus verba huiuſcemodi, & alius aliter. Egreſſus eſt autem ſpiritus, & ſtetit coram Domino, & ait: Ego decipiam illum. Cui locutus eſt Dominus, In quo? Et ille ait: Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Et dixit Dominus: Decipies, & præualebis: egredere, & fac ità. Nunc igitur eccè dedit Dominus ſpiritum mendacij in ore omnium Prophetarum tuorum, qui hîc ſunt, & Dominus locutus eſt contra te malum. Acceſſit autem Sedecias filius Chanaana, & percuſſit Michæam in maxillam, & dixit: Méne ergò dimiſit ſpiritus Domini, & locutus eſt tibi? Et ait Michæas: Viſurus es in die illa, quandò ingredieris in cubiculum, intrà cubiculum vt abſcondaris. Et ait rex Iſrael: Tollite Michæam, & maneat apud Amon principem ciuitatis, et apud Ioas filium Amelech, et dicite eis, Hæc dicit rex, Mittite virum iſtum in carcerem, et ſuſtentate eum pane tribulationis et aqua anguſtiæ, donèc reuertar in pace. Dixitque Michæas: Si reuerſus fueris in pace, non eſt locutus in me Dominus. Et ait, Audite populi omnes. Aſcendit itaque

rex

rex Iſrael, & Ioſaphat rex Iuda, in Ramoth Galaad. Dixit itaque rex Iſrael ad Ioſaphat: Sume arma & cæt. Vir autem quidam tetendit arcum, in incertum ſagittam dirigens, & caſu percuſſit regem Iſrael inter pulmonem & ſtomachum. At ille dixit aurigæ ſuo: Verte manum tuam, & eijce me de exercitu, quia grauiter vulneratus ſum. Commiſſum eſt ergò prælium in die illa, & rex Iſrael ſtabat in curru ſuo contra Syros, & mortuus eſt veſpere: fluebat autem ſanguis plagæ in ſinum currus, & præco inſonuit in vniuerſo exercitu antequàm ſol occumberet, dicens: Vnuſquiſque reuertatur in ciuitatem & in terram ſuam. Mortuus eſt autem rex, & perlatus eſt in Samariam: ſepeliêruntq; regem in Samaria, & lauerunt currum eius in piſcina Samariæ, & linxerunt canes ſanguinem eius, & habenas lauerunt, iuxta verbum Domini quod locutus fuerat.

ESAIAE tertio: Popule meus, qui te beatum dicunt, &c. vt in textu.

ET capite nono: Longæuus & honorabilis, ipſe eſt caput: & propheta docens mendacium, ipſe eſt cauda. Et erũt, qui beatificant populum iſtum, ſeducentes: & qui beatificantur, præcipitati. Propter hoc &c.

ITEM capite trigeſimo: Populus ad iracundiam prouocans eſt, & filij mendaces, filij nolentes audire legem Dei. Qui dicunt Videntibus, Nolite videre: & adſpicientibus, Nolite adſpicere nobis ea q̃ recta ſunt: Loquimini nobis placentia, Videte nobis errores, Auferte à me viam, Declinate à me ſemitam, Ceſſet à facie noſtra ſanctus Iſrael. Propterea hæc dicit ſanctus Iſrael: Pro eo quòd reprobâſtis verbum hoc, & ſperâſtis in calumnia, & in tumultu, & innixi eſtis ſuper eo: propterea erit vobis iniquitas hæc ſicut interruptio cadens, & requiſita in muro excelſo, quo-

niam ſubitò, dum non ſperatur, veniet contritio eius. Et cõminuetur, ſicut conteritur lagena figuli contritione perualida: & non inuenietur de fragmentis eius teſta, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parùm aquæ de fouea.

Ad Romanos decimoſexto: Rogo autẽ vos, fratres, vt obſeruetis eos qui diſſenſiones & offendicula prçter doctrinã, quam vos didiciſtis, faciũt: & declinate ab illis. Huiuſcemodi enim Chriſto Domino noſtro non ſeruiunt, ſed ſuo ventri: & per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium.

Posterioris epiſtolæ D. Petri ſecundo capite: Fuerũt verò & pſeudoprophetæ in populo, ſicut & in vobis erunt magiſtri mendaces, qui introducent ſectas perditionis, & eũ qui emit eos, Dñm negant: ſuperducentes ſibi celerem perditionem. Et multi ſequentur eorũ luxurias, per quos via veritatis blaſphemabitur: et in auaritia fictis verbis de vobis negociabuntur: quibus iudiciũ iam olìm nõ ceſſat, et perditio eorũ non dormitat. Et paulòpòſt: Hi verò vt irrationabilia pecora &c. pellicientes animas inſtabiles &c. Hi ſunt fontes ſine aqua, et nebulç turbinibus exagitatç, q̃bus caligo tenebrarum reſeruatur. Superba eñ vanitatis loquentes, pelliciunt in deſiderijs carnis luxuriæ eos qui paululùm effugiũt, qui in errore conuerſantur, libertatem illis promittentes, cùm ipſi ſerui ſint corruptionis. A quo enim quis ſuperatus eſt, huius & ſeruus eſt.

Psalmo nono: Quoniam laudatur peccator &cæt. vt in textu.

Et pſalmo quinquageſimoquarto: Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum, et ipſi ſunt iacula.

Proverbiorum primo: Fili mi, ſi te lactauerint pecca-

tores, nè acquieſcas eis. Si dixerint, Veni nobiſcum, inſidiemur ſanguini, abſcondamus tendiculas contra inſontem fruſtrà: deglutiamus eum ſicut infernus viuentem, & integrum quaſi deſcendentem in lacum. Omnem precioſam ſubſtantiam reperiemus: implebimus domos noſtras ſpolijs. Sortem mitte nobiſcum, marſupium vnum ſit omnium noſtrûm.

Et capite decimoſexto: Vir iniquus lactat amicum ſuum, & ducit eum per viam non bonam. Qui attonitis oculis cogitat praua, mordens labia ſua perficit malum.

Et capite decimoſeptimo: Qui iuſtificat impium, & qui condemnat iuſtum, abominabilis eſt vterque apud Deum.

Item capite vigeſimonono: Homo qui blandis fictiſque ſermonibus loquitur amico ſuo, rete expandit greſſibus eius. Peccantem virum iniquum inuoluet laqueus, & iuſtus laudabit atque gaudebit.

Ecclesiastis ſeptimo: Melius eſt à ſapiente corripi, quàm ſtultorum adulatione decipi.

Hieremiae nono: Et extenderunt linguam ſuam quaſi arcum mendacij, & non veritatis: confortati ſunt in terra, quia de malo ad malum egreſſi ſunt, & me non cognouerunt, dicit Dominus. Vnuſquiſque ſe à proximo ſuo cuſtodiat, et in omni fratre ſuo non habeat fidutiam: quia omnis frater ſupplantans ſupplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet. Et vir fratrem ſuum deridebit, et veritatem non loquentur: docuerunt enim linguã ſuam loqui mendaciũ: vt iniquè agerent, laborauerũt. Habitatio tua in medio doli: in dolo renuerunt ſcire me, dicit Dominus. Propterea hęc dicit Dominus exercituum. Eccè ego conflabo, et ꝓbabo eos: quid enim aliud faciã à facie filiæ populi mei? Sagitta vulnerans lingua eorũ, dolũ locuta. in ore ſuo pacẽ cũ ami-

amico ſuo loquitur, & occultè ponit ei inſidias. Nunquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus? aut in gentem huiuſmodi non vlciſcetur anima mea?

PATRES.

1 CHRYSOSTOMVS homilia ſecunda de Dauid & Saule, cuius titulus eſt, Magnum eſſe bonum non tantùm exercere virtutem, verùm etiam laudare &cæt. Non oportet expetere modò æmulari virtutem, verùm etiam eos qui amplectuntur, laudibus vehere, & admirandos prædicare, nobis fructum aliquem, eumq; haud vulgarem, adfert. Quemadmodùm ex aduerſo prauitatem non ęmulari tantùm, verùm etiam in ea viuentes laudare, ſupplicium haud mediocre nobis conciliat: & ſi fas eſt quiddam nouum & admirandum dicere, grauius ſupplicium, quàm manet illosipſos qui malè viuunt. Id declarans Paulus, poſteaquàm omnē malitiæ ſpeciē enumerârat, accuſaſſetq; omnes qui leges Dei conculcant, de illiſipſis mox ſubijcit: Qui cùm Dei iuſtitiam nôſſent, quòd qui talia faciunt, digni ſunt morte, non ſolùm ea faciunt, ſed & comprobant illa facientes: demonſtrans hoc eſſe grauius illo. Nam collaudare inſupèr delinquentes, quòd ad ſupplicij pertinet æſtimationem, longè plus eſt quàm delinquere. Idq; iure optimo, propterea quòd hoc ſuffragium proficiſcatur ab animo planè corrupto, & inſanabili morbo laborante. Siquidem is qui dum peccat, condemnat interìm peccatum ſuum, poterit aliquandò temporis progreſſu ad ſe redire: cęterùm qui laudat malitiam, is ſeipſum priuauit curatione, quam adfert pœnitentia. Proindè meritò Paulus pronunciauit hoc illo eſſe grauius. Itaque ſicutì qui praua non tantùm faciunt, verùm etiam tales collaudant ac prædicant, eandem aut etiam grauiorem pœnam ſortiuntur: ità qui bonos laudibus vehunt ac ſuſpiciunt, coronarum illis repoſitarum fiunt participes. Quod ipſum ità eſſe, è ſcriptura licet perſpicere. Deus enim ità loquitur Abrahæ: Benedicentibus tibi benedicam, & maledicentibus tibi maledicam.

[Margin: Laudādi mali non ſunt. — Rom. 1. — Plus eſt peccātes laudare q̄ delinquere. — Probos laudare, fructuoſum eſt. — Geneſ. 12.]

2 CYPRIANVS in ſermone de lapſis: Cùm ſcriptum ſit: Qui vos felices dicunt, in errorem vos mittunt, & ſemitas pedum veſtrorum turbant. Qui peccantem blandimentis adulantibus palpat, peccandi fomitem ſubminiſtrat: nec comprimit delicta ille, ſed nutrit. At qui conſilijs fortioribus redarguit ſimul atque in-

[Margin: Eſaiæ 3. — Adulatione nutriuntur delicta.]

inſtruit fratrem, promouet ad ſalutem. Quos diligo, inquit Dominus, redarguo & caſtigo. Sic oportet & Dei Sacerdotem non obſequijs decipientibus fallere, ſed remedijs ſalutaribus prouidere. Imperitus eſt medicus, qui tumentes vulnerum ſinus manu parcente contrectat, & in altis receſsibus viſcerũ virus incluſum, dum ſeruat, exagerat. Aperiendum vulnus eſt & ſecandum, & putraminibus amputatis, medela fortiore curandum. Vociferetur & clamet licet, & conqueratur æger impatiens per dolorem: gratias aget poſtmodùm, cùm ſenſerit ſanitatem. Apoc. 3. Simile de cõtrectatione vulnerum.

3 BASILIVS homilia in pſalmum ſexageſimum primum: Ore ſuo benedicebant, & corde ſuo maledicebant. Multi nanque ſunt qui pro bonis prauas comprobãt actiones, & vitia virtutibus vicinis honeſtare contendent. Nam ſcurrilia loquentem, vrbanum ac lepidum: turpiloquum verò, politicum: amarulentum & iracundum, neutiquàm contemnendum prædicant: parcum verò ac minimè liberalem, vt ſobrium diſpenſatorem commendant: prodigum quoquè, vt liberalem: libidinoſum & laſciuum, vt voluptuarium & animi ſolutioris virum. Vtq; ſemèl omnia, vitium omne palliant adumbrata nomenclatura è vicino ſubiectę virtutis. Tales ſanè ore quidem benedicunt, corde autem maledicunt ac deuouent. In verborum nanque benedictione omnem execrationem vitæ ſuæ inducunt, ac reos æternæ damnationi, ob ea quæ approbant, ſeſe conſtituunt. Pſal. 61. Vitia nõnulla quæ virtutũ nomine cõmedantur. Approbantes vitia ſeſe damnationis obnoxios reddunt.

4 AVGVSTINVS in pſalmum centeſimum trigeſimumquartum: Cogitate & videte, quoniam quicquid aliud laudatis, ideò laudatis quia bonum eſt. Inſanit, qui laudat quod non eſt bonum: Si laudes iniquũ eo ipſo quòd iniquus eſt, nónne et tu iniquus es? Si laudes furem eo ipſo quòd fur eſt, nónne & tu particeps eris? Si laudes iuſtum in eo ipſo quòd iuſtus eſt, nónne & tu habes indè partem laudando? Non enim laudares iuſtum, niſì amares: nõ amares, ſi nihil indè haberes. Inſaniũt, qui laudant quod malum eſt.

5 HIERONYMVS libro primo aduersùs Pelagianos: Si ſeruus DEI nihil amarum de ſuo debet ore proferre, ſed ſemper quod dulce & ſuaue eſt: aut ſacerdos & doctor ſerui Dei non erunt, qui fiducialiter debent corripere peccantes, & nulli adulari, ſed audacter omnes increpare: aut, ſi ſacerdos & doctor, non ſolùm ſerui Dei, ſed inter ſeruos eius principalem tenent locum, fruſtrà ſeruis Dei blanditias & dulcedines reſeruâſti: Cùm hoc propriè hæreticorum ſit, & eorum qui decipere cupiunt audientes, dicente Hæreticorũ ꝓpriũ, ꝑ blanditias decipe.

Rom.16. Apoſtolo : Huiuſmodi enim Chriſto Domino non ſeruiunt, ſed ſuo ventri : et per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium. Semper inſidioſa, callida, blanda eſt adulatio. Adulator blandus inimicus. Pulchreq́ adulator apud philoſophos definitur blandus inimicus. Veritas amara eſt, rugoſæ frontis ac triſtis, offenditq́ correctos. Galat.4. Vndè & Apoſtolus loquitur : Inimicus vobis factus ſum, veritatem dicens vobis? Terent.in And. Et Comicus: Obſequium amicos, veritas odium parit. Exodi 12. Quapropter & paſcha cum amaritudinibus comedimus : & 1. Corinth.5. vas electionis docet paſcha celebrandum in veritate, & ſinceritate. Veritas in nobis ſit & ſinceritas, & amaritudo ilicò conſequetur.

Iouinianus hæreticus abſtinétiæ & caſtitatis hoſtis quales diſcipulos habeat. 6 ET libro ſecundo aduersùs Iouinianum : Nunc reſtat, vt Epicurum noſtrum, ſubantem in hortulis ſuis inter adoleſcentulos & mulierculas, alloquamur. Fauent tibi craſsi, nitidi, dealbati. Adde, ſi vis, iuxta Socraticam irriſionem omnes ſues & canes, & quia carnem amas, vultures quoquè, aquilæ, accipitres & bubones. Nunquàm nos Ariſtippi multitudo terrebit. Quoſcunque formoſos, quoſcunque calamiſtratos, quos crine compoſito, quos rubentibus buccis videro, de tuo armento ſunt, immò inter tuos ſues grunniunt. De noſtro grege triſtes, pallidi, ſordidati, & quaſi peregrini huius ſeculi, licèt ſermone taceant, habitu loquuntur & geſtu : Psalm.119. Hei mihi, quia peregrinatio mea prolongata eſt : habitaui cum habitantibus Cedar, videlicet in tenebris huius mundi, quia lux lu- Ioann 1. cet in tenebris, & tenebræ eam non compræhenderunt. Nè glorieris, quòd multos diſcipulos habeas. Filius Dei docuit in Iudæa, & Eſaiæ 63. duodecim tantùm illum Apoſtoli ſequebantur. Torcular, inquit, calcaui ſolus, & de gentibus vir non eſt mecum. Ille in paſsione ſolus remanſit, & Petri quoquè erga eum trepidauit conſtantia : phariſæorum autem doctrinæ omnis populus applaudebat, dicens : Lucæ 23. Crucifige, crucifige talem. Iohan.19. Non habemus regem, niſi Cæſarem : id eſt, vitia ſequimur, non virtutes : Epicurum, non Chriſtum : Iouinianum, non Apoſtolum Paulum. Cur Iouinianus hæreticus multos ſectatores habeat. Quòd multi acquieſcant ſententiæ tuæ, indicium voluptatis eſt: non enim tam te loquentem probant, quàm ſuis fauent vitijs. In circulis platearum quotidiè fictus hariolus ſtultorum nares verberat, & obtorto fuſte dentes mordentium quatit : nec tamen deeſt, qui ſemper poſsit induci : & pro magna ſapientia deputas, ſi plures porci poſt te currant, quos gehennæ ſuccidiæ nutrias? Poſt præconium tuum & balneas, quæ viros pariter & fœminas lauant, omnis impatientia, quæ ardentem

prius

priùs libidinem quaſi verecundiæ veſtibus tegebat, nudata eſt & expoſita:q̃ antè in occulto erãt,nunc in ꝓpatulo ſunt.Oſtendiſti tales diſcipulos, non feciſti.Hoc profecit doctrina tua, vt peccatum nè pœnitentiam quidem habeat. Virgines tuæ, quos prudentiſsimo conſilio, quod nemo vnquàm legerat nec audierat, de Apoſtolo docuiſti, Melius eſt nubere, quàm vri. Occultos adulteros in apertos verterunt maritos.non ſuaſit hoc Apoſtolus,non electionis vas. Virgilianum conſilium eſt : Coniugium vocat, hoc prætexit nomine culpam.Quadringenti fermè anni ſunt,quòd Chriſti prædicatio fulget in mũdo,ex quo innumerabiles hæreſes tunicam illius conſciderunt. Vniuerſus penè error de Chaldæo & Syro, & Grȩco ſermone proceſſerat.Baſilides,magiſter luxuriȩ,& turpiſsimorum complexuum, poſt tot annos ità in Iouinianum, quaſi in Euphorbum, transformatus eſt, vt Latina quoquè lingua haberet hæreſim ſuam. Nullá ne fuit alia in toto orbe prouincia,quæ reciperet præconium voluptatis,in quam coluber tortuoſus irreperet, niſi quam Petri doctrina ſuper petram fundauerat Chriſtum, vexillum crucis & prædicationis auſteritas,idolorum templa deſtruxerat ? Eregionè luxuria ventris & gutturis ſubuertere nititur fortitudinem crucis.Vndè per Eſaiam loquitur Deus : Populus meus, qui vos beatificant,ſeducunt vos, & ſemitas pedum veſtrorum cõturbant. Necnon per Hieremiam : Fugite de medio Babylonis, & ſeruate vnuſquiſque animam ſuam, & nolite credere pſeudoprophetis,qui dicunt,pax,pax,& non eſt pax : qui ſemper ingeminant, templum Domini, templum Domini. Prophetæ tui viderunt tibi falſa & inſipientia: non aperuerunt iniquitatem tuam,vt te ad pœnitentiam prouocarent : qui deuorant plebem Dei, vt cibum panis,Deum non inuocauerunt.Hieremias,captiuitatem nunciãs,lapidatur à populo.Ananias,filius Azur, frangebat ad præſens ligneas torques,& in futurum ferreas præparabat. Semper Pſeudoprophetæ dulcia pollicentur,& ad modicum placent. Amara eſt veritas,& qui eam prædicant, replentur amaritudine : in azymis enim veritatis & ſynceritatis, Domini paſcha celebratur, & cum amaritudinibus comeditur. Egregia ſanè vox, & quam audiat ſponſa Chriſti, inter virgines, & viduas, & cælibes,vndè & ipſum nomen inditum eſt,quòd cælo digni ſint, quia coitu careant. Rarò ieiunate, crebriùs nubite : non enim poteſtis implere opera nuptiarum, niſì mulſum & carnes & nucleum ſumpſeritis. Viribus opùs eſt ad libidinem.Citò caro conſumpta marceſcit.Nolite timere fornica-

Nota. 1.Cor.7. 4.Aeneid. Præco voluptatis Iouinianus. Eſa. 3. Hier.50. 48. Hier.7. Thren.2. Pſal.13. Hier.28. Pſeudoprophetæ ſemper dulcia pollicentur. Amara veritas. 1.Cor.5. Exod.12. Iouiniani doctrina. Cælibes quaſi cælo digni.

tionem. Qui ſemèl in Chriſto baptizatus eſt, cadere non poteſt: habet enim ad deſpumandas libidines ſolatia nuptiarum. Quòd et ſi cecideritis, redintegrabit vos pœnitentia: & qui in baptiſmate fuiſtis hypocritæ, eritis in pœnitentia ſolidæ fidei. Neque turbemini, putantes inter iuſtum & pœnitentem aliquid intereſſe, & humiliorem gradum dare quidem veniam, ſed coronam tollere: vna eſt enim retributio: qui ad dexteram ſteterit, introibit in regna cælorum. His conſilijs ſubulci tui Paſtoribus noſtris ditiores ſunt, & hirci plurimas ſecum capras trahunt. Equi inſanientes in fœminas facti ſunt, ſtatìm vt mulieres viderint, adhinniunt, & impatientiam ſuam, prô nefas, ſcripturarum ſolantur exemplis. Sed & ipſæ mulierculæ miſeræ, & non miſerabiles, præceptoris ſui verba cantantes, Quid enim niſì ſemen requirit Deus? non ſolùm pudicitiam, ſed etiam verecundiam perdiderunt: maioriq́ procacitate defendunt libidinem, quàm exercent. Habes præterea in exercitu tuo plures ſuccenturiatos: habes ſcurras & velites in præſidijs, craſſos, comptos, nitidos, clamatores, qui te pugnis calcibusq́ defendant. Tibi cedunt de via nobiles: tibi oſculantur diuites caput. Niſì enim tu veniſſes, ebrij atque ructantes paradiſum intrare non poterant. macte virtute, immò vitijs, habes in caſtris tuis, & Amazonas exerta mamma, & nudo brachio & genu, venientes cõtra ſe viros, ad pugnam libidinum prouocantes. Et quia opulentus paterfamiliâs es, in auiarijs tuis non turtures, ſed vpupæ nutriuntur, quæ tota fœtidæ voluptatis luſtra circunuolent. Me carpe, me diſijce: obijce crimina, quæ voluĕris: argue luxuriæ & deliciarum: magìs me amabis, ſi talis fuero: ero enim de armento tuo. Sed & ad te loquar, quæ ſcriptam in fronte blaſphemiam, CHRISTI confeſsione delêſti: Vrbs potens, Vrbs orbis domina, Vrbs Apoſtoli voce laudata, interpretare vocabulum tuum. Roma, aut fortitudinis nomen eſt apud Græcos, aut ſublimitatis, iuxta Hebræos. ſerua quod diceris. virtus te excelſam faciat, non voluptas humilem. Maledictionem, quam tibi ſaluator in Apocalypſi comminatus eſt, potes effugere per pœnitentiam, habens exemplum Niniuitarum. Caue Iouiniani nomen, quod de idolo deriuatum eſt. Squalet Capitolium: templa Iouis & cæremoniæ conciderint, cur vocabulum eius & vitia apud te vigeant? adhuc ſub regibus & ſub Numa Pompilio faciliùs Maiores tui Pythagoræ continentiam, quàm ſub Conſulibus Epicuri luxuriam ſuſceperunt.

Hiere. 5.

Grex Iouinianiſtarum.

Vrbis Romæ cõmendatio. Rom. 1.

Apo. 17. & 18. Iouiniani nomen ab idolo deriuatum.

VIII

Quandò Reticentiæ noſtræ culpa peccatum alienum in nos redundat?

Quum intempeſtiuum noſtrum ſilentium ſiue ſubdito, ſiue cuiuis alteri adfert detrimentum. Exempli cauſa, ſi docendi, monendi, corripiendiq́ue fratris aut populi nobis munus incumbit, & in eo interìm, dum prodeſſe poſſumus, ſine iuſta cauſa ceſſamus. Vndè per Eſaïam teſtatur Dominus omni Euangelizanti: [a] *Clama, nè ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum, & domuĩ Iacob peccata eorum.* Audi porrò periculum in his, qui non abs re canes [b] muti, latrare non valentes, dicuntur: [c] *Si dicente me ad impium, dicit Dominus, Morte morieris: non annunciaueris ei, neque locutus fueris, vt auertatur à via ſua impia, & viuat: ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem eius de manu tua requiram.* Adeò neceſſarium eſt obſeruatu, quod Paulus non ſine graui obteſtatione poſtulat, [d] *Prædica verbum, inſta opportunè, importunè: argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina.* Tum idem alibì: [e] *Peccantes,* inquit, *coram omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant.*

Bernar. de natiuit. Ioã Bapti. Greg. 2. parte curæ paſtoralis ca. 4 Aug. epiſto. 109. & hó. 7. ex 50 Profp li. 1. de vita cõtemp. c 20. Iſidor de ſummo bono lib 3. cap. 44. 45. & 46.

a Eſa. 58. a Hier. 23. e 26 a 50. a Ionæ 1. a 1. Corinth. 9. c

b Eſaiæ 56. d

c Ezech. 3. d e f & 33. a b & ibidèm Hieronymus Item Greg. hom. 11. in Ezechiel. Act. 20. e Eſa. 6. b Heſt. 4. d

d 2. Tim. 4. a Tit. 1. c d 2. d Chryſ. hó. 6 in epi. ad Philip.

e 1. Timoth. 5. c Leuit. 19 c Auguſt. ſer. 15. & 16. de verqo Domini.

SCRIPTVRAE.

ESAIAE quinquageſimooctauo: Clama, nè ceſſes, &cæt. vt in textu.

HIEREMIAE vigeſimotertio: Non mittebam prophetas, & ipſi currebant: non loquebar ad eos, & ipſi prophetabãt. Si ſtetiſſent in conſilio meo, & nota feciſſent verba mea populo meo: auertiſſem vtiq; eos à via ſua mala, & à cogitationibus ſuis peſſimis.

ET capite vigeſimoſexto: In principio regni Ioachim filij Ioſiæ regis Iuda, factum eſt verbum iſtud à Domino, dicens: Hæc dicit Dominus, Sta in atrio domus Domini, et loquéris ad omnes ciuitates Iuda, de quibus veniunt, vt adorent in domo Domini, vniuerſos ſermones quos ego mandaui tibi vt loquaris ad eos: noli ſubtrahere verbum: ſi fortè audiant, et conuertantur vnuſquiſq; à via ſua mala: et pœnit eat me mali, quod cogito facere eis propter malitiam ſtudiorum eorum.

ITEM capite quinquageſimo: Verbum quod locutus eſt Dominus de Babylone, et de terra Chaldæorum in manu Hieremiæ prophetæ: Annunciate in Gentibus, et auditum facite, leuate ſignum: prædicate, et nolite celare: dicite, Capta eſt Babylon, confuſus eſt Bel, victus eſt Merodach, confuſa ſunt ſculptilia eius, ſuperata ſunt idôla eorum.

IONAE primo: Et factum eſt verbum Domini ad Ionam filium Amathi, dicens: Surge, et vade in Niniuen ciuitatem grandem, et prædica in ea: quia aſcendit malitia eius coram me. Et ſurrexit Ionas, vt fugeret in Tharſis à facie Domini, et deſcendit in Ioppen, et inuenit nauem euntem in Tharſis: et dedit naulum eius, et deſcendit in eam, vt iret cum eis in Tharſis à facie Domini. Dominus autem

miſit

miſit ventum magnum in mare, etcæt.

PRIORIS ad Corinthios nono: Nam etſi euangelizauero, non eſt mihi gloria: neceſſitas enim mihi incumbit: væ enim mihi eſt, ſi non euangelizauero. Si enim volens hoc ago, mercedem habeo: ſi autem inuitus, diſpenſatio mihi credita eſt.

ESAIE quinquageſimoſexto: Speculatores eius cæci oẽs, neſciêrunt vniuerſi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, et amantes ſomnia.

EZECHIELIS tertio: Fili hominis, ſpeculatorem dedi te domui Iſrael: et audies de ore meo verbum, et annunciabis eis ex me. Si dicente me ad impium, Morte morieris non annunciaueris ei, neque locutus fueris vt auertatur à via ſua impia, et viuat: ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem tu annunciaueris impio, et ille non fuerit conuerſus ab impietate ſua et à via ſua impia: ipſe quidem in iniquitate ſua morietur, tu autem animam tuam liberâſti. Sed et ſi conuerſus iuſtus à iuſtitia ſua fuerit, et fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo: ipſe morietur, quia non annunciâſti ei in peccato ſuo morietur, et non erunt in memoria iuſtitiæ eius quas fecit: ſanguinem verò eius de manu tua requiram. Si autem tu annunciaueris iuſto, vt non peccet iuſtus, et ille non peccauerit: viuens viuet, quia anunciâſti ei, et tu animam tuam liberâſti.

ET capite trigeſimotertio: Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens: Fili hominis, loquere ad filios populi tui, et dices ad eos: Terra cùm induxero ſuper eam gladium, et tulerit populus terræ virum vnum de nouiſſimis ſuis, et conſtituerit eum ſuper ſe ſpeculatorem: et ille viderit gladium venientem ſuper terram, et cecinerit buccina,

et annunciauerit populo: Audiens autem quiſquis ille eſt, ſonitum buccinæ, et non ſe obſeruauerit, veneritque gladius, et tulerit eum: ſanguis ipſius ſuper caput eius erit. Sonum buccinæ audiuit, et non ſe obſeruauit, ſanguis eius in ipſo erit: ſi autem ſe cuſtodiërit, animam ſuam ſaluabit. Quod ſi ſpeculator viderit gladium venientem, et non inſonuerit buccina: et populus ſe non cuſtodiërit, veneritq; gladius, et tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem autem eius de manu ſpeculatoris requiram. Et tu fili hominis ſpeculatorem dedi te domuï Iſrael: audiens ergò ex ore meo ſermonem, annunciabis eis ex me. Si me dicente ad impium, Impie, morte morieris: non fueris locutus, vt ſe cuſtodiat impius à via ſua: ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem annunciante te ad impium, vt à vijs ſuis conuertatur, non fuerit conuerſus à via ſua: ipſe in iniquitate ſua morietur: Porrò tu animam tuam liberâſti.

ACTORVM vigeſimo: A Mileto autem mittens Paulus Epheſum, vocauit Maiores natu eccleſiæ. Qui cùm veniſſent ad eum, et ſimul eſſent, dixit eis: Vos ſcitis à prima die qua ingreſſus ſum in Aſiam, qualiter vobiſcum per om̃e tempus fuerim, ſeruiens Domino cum omni humilitate & lachrymis, & tentationibus quæ mihi acciderunt ex inſidijs Iudæorum: quomodò nihil ſubtraxerim vtilium, quô minùs annunciarem vobis, & docerem vos publicè & per domos, teſtificans Iudæis atque Gentilibus in DEVM pœnitentiam et fidem in Dominum noſtrum IESVM Chriſtum. Quapropter conteſtor vos hodierna die, quia mundus ſum à ſanguine omnium. Non enim ſubterfugi, quô minùs annunciarem omne conſilium DEI vobis.

ESAIAE

ESAIAE ſexto: Væ mihi quia tacui.

HESTHER quarto: Mardochæus rursùm mandauit Heſther, dicens: Nè putes quòd animam tuam tantùm liberes, quia in domo Regis es præ cunctis Iudæis: ſi enim nunc ſiluëris, per aliam occaſionem liberabuntur Iudæi: & tu & domus patris tui peribitis. Et quis nouit, vtrùm idcircò ad regnum véneris, vt in tali tempore parareris?

POSTERIORIS ad Timotheum quarto: Prędica verbum, &c. vt in textu.

AD Titum primo: Oportet Epiſcopum &cæt. amplectentem eum qui ſecundùm doctrinam eſt, fidelem ſermonem, vt potẽs ſit exhortari in doctrinā ſana, & eos qui contradicunt, arguere & cæt. Dixit quidam ex illis proprius ipſorum propheta: Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri. Teſtimonium hoc verum eſt. Quam ob cauſam increpa illos durè, vt ſani ſint in fide.

ET capite ſecundo: Hæc loquere & exhortare, & arguę cum omni imperio Nemo te contemnat.

PRIORIS ad Timotheum quinto: Peccantes, coram omnibus argue &c. vt in textu.

LEVITICI decimonono: Non oderis fratrem tuum in corde tuo, ſed publicè argue eum, nè habeas ſuper illo peccatum.

PATRES.

1 BERNARDVS in ſermone de Natiuitate ſancti Ioannis Baptiſtæ: Nemo (fratres) vitia palpet: peccata diſsimulet nemo. Nemo dicat, nunquid cuſtos fratris mei ſum ego? Nemo, quòd in ſe eſt, æquanimiter ferat, cùm viderit ordinem deperire, minui diſciplinam. Eſt enim conſentire ſilere, cùm arguere poſsis: & ſcimus quia ſimilis pœna facientes maneat & conſentientes. *Geneſ.4.* *Silere, cùm poſſis arguere, conſentire eſt. Rom.1.*

2 GREGORIVS in ſecunda parte curæ paſtoralis, capite quarto: Sit rector diſcretus in ſilentio, vtilis in verbo: nè aut tacenda proferat, aut proferenda reticeſcat. Nam ſicut incauta locutio *Diſcretio in ſilentio.*

cutio in errorem pertrahit: ità indiſcretum ſilentium hos qui eru-
Contra ſilentiũ Paſtorum. diri poterant, in errore derelinquit. Sæpè nanque rectores impro-
Ioann. 10. uidi humanam amittere gratiam formidantes, loqui liberè recta pertimeſcunt: & iuxta veritatis vocem, nequaquàm iam gregis cuſtodiæ paſtorum ſtudio, ſed mercenariorum vice deſeruiunt: quia veniente lupo fugiunt, dum ſe ſub ſilentio abſcondunt. Hinc nan-
Eſaiæ 56. que eos per Prophetam Dominus increpat, dicens: Canes muti
Ezech 13. non valentes latrare. Hinc rursùm queritur, dicens: Non aſcendiſtis ex aduerſo, nec oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael, vt ſtaretis in prælio in domo Domini. Ex aduerſo quippe aſcendere, eſt pro defenſione gregis voce libera huius mundi poteſtatibus contraire. Et in die Domini in prælio ſtare, eſt prauis decertantibus ex iuſtitiæ amore reſiſtere. Paſtori enim recta timuiſſe dicere, quid aliud eſt quàm tacendo terga præbuiſſe? qui nimirùm ſi pro grege ſe obijcit, murum pro domo Iſrael hoſtibus opponit. Hinc rursùm de-
Thren. 2. linquenti populo dicitur: Prophetæ tui viderunt tibi falſa & ſtulta: nec aperuerunt iniquitatem tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarent. Prophetæ quippe in ſacro eloquio nonnunquàm Doctores vocantur, qui dum fugitiua eſſe præſentia indicant, quæ ſunt ventura, manifeſtant. Quos diuinus ſermo falſa videre redarguit: quia dum corripere culpas metuũt, incaſsũm delinquentibus promiſſa ſecuritate blandiuntur: qui iniquitatem peccantium nequaquàm aperiunt, quia ab increpationis voce conticeſcunt. Clauis quippe apertionis, ſermo correptionis eſt: quia increpatio culpam detegit,
1. Tim. 3. quam ſæpè neſcit ipſe etiam qui perpetrauit. Hinc Paulus ait: Vt potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt, re-
Malach. 2. darguere. Hinc per Malachiam dicitur: Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia angelus Domi-
Eſa. 58. ni exercituum eſt. Hinc per Eſaiam Dominus admonet, dicens: Clama, nè ceſſes: quaſi tuba exalta vocem tuam. Præconis quippe
Sacerdotes pconiũ officiũ ſuſcipiunt. officium ſuſcipit, quiſquis ad Sacerdotiũm accedit: vt ante aduentum iudicis qui terribiliter ſequitur, ipſe ſcilicet clamando gradiatur. Sacerdos ergò ſi prædicationis eſt neſcius, quam clamoris vo-
Actor 2. cem daturus eſt Præco mutus? Hinc eſt enim quòd ſuper paſtores primos in linguarum ſpecie ſpiritus ſanctus inſedit: quia nimirùm
Exod. 28. quos repleuerit, de ſe protinùs loquentes facit. Hinc Moyſi præcipitur, vt tabernaculum Sacerdos ingrediens tintinnabulis ambiatur: vt videlicet voces prædicationis habeat, nè ſuperni ſpectatoris

iu-

iudicium ex ſilentio offendat. Scriptum quippe eſt: Audiatur ſonitus, quandò ingreditur vel egreditur ſanctuarium in conſpectu Domini: & non moriatur. Sacerdos nanque ingrediens vel egrediens moritur, ſi de eo ſonitus non audiatur: quia iram contra ſe occulti iudicis exigit, ſi ſine ſonitu prædicationis incedit. Ibidem.

3 AVGVSTINVS in epiſtola centeſimanona ad Monachas: Si hanc de qua loquor, oculi petulantiam in aliqua veſtrûm aduerteritis, ſtatim admonete, nè cœpta progrediantur, ſed ex proximo corrigantur. Si autem & poſt admonitionem iterùm, vel alio quocunque die idipſum eam facere videritis, iam velut vulneratam ſanandam prodat, quæcunque inuenire potuit hoc, priùs tamen & alteri vel tertię demonſtratam, vt duarum vel trium poſſit ore conuinci, & competenti ſeueritate coërceri. Nec vos iudicetis eſſe maleuolas, quandò hoc iudicatis. Magìs quippe innocentes non eſtis, ſi ſorores veſtras, quas indicando corrigere poteſtis, tacendo perire permittitis. Si enim ſoror tua vulnus haberet in corpore quod vellet occultari, dum timeret ſecari, nónne crudeliter abs te ſileretur, & miſericorditer indicaretur? Quanto ergò potiùs eam debes manifeſtare, nè pernicioſiùs putreſcat in corde? Et hoc quod dixi de oculo non figendo, etiam in cæteris inueniendis, prohibendis, indicandis, conuincendis, vindicandis'que peccatis diligenter obſeruetur, cum dilectione hominum & odio vitiorum.

Matth. 18.

Beneuolĕtiæ & charitatis officium eſt peccantes apud Superiorem deferre.

4 IDEM in libro quinquaginta homiliarum, homilia ſeptima: Si diligenter attenditis, fratres chariſsimi, omnes Sacerdotes Domini, non ſolùm Epiſcopos, ſed etiam presbyteros & miniſtros Eccleſiarum, in grandi periculo eſſe cognoſcitis. Ipſis enim conteſtatur ſpiritus ſanctus, dicens: Clama, nè ceſſes: quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. Et iterùm, Si non annunciaueris iniquo iniquitatem ſuam, ſanguinem eius de manu tua requiram. De ipſis etiam Apoſtolus dicit: Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis. Ipſi enim peruigilant tanquàm rationem reddituri de animabus veſtris. Si pro ſe, fratres chariſsimi, vnuſquiſque vix poterit in die iudicij rationem reddere, quid de Sacerdotibus futurum eſt, à quibus ſunt omnium animæ requirendæ? Et ideò conſiderantes periculum noſtrum, orate pro nobis, vt commiſsis nobis gregibus, ità ſpiritalia paſcua ſtudeamus iugiter prouidere, vt pro eis rationem bonam reddere mereamur. Conſiderate ergò fratres chariſsimi,

Periculŭ paſtorŭ & Eccleſiæ miniſtrorum.

Eſa. 58.

Ezech. 3.

Hebr. 13.

quid ſit quod volo veſtræ dilectioni ſuggerere, ſi tamen orantibus vobis merear, vt adiuuet me qui terret me. Inter cætera præcepta ſua beatus Apoſtolus hoc etiã ait, Epiſcopum potentẽ eſſe debere in doctrina ſana, contradicentes redarguere. Magnum § opus, ſed grauis ſarcina. Sperabo tamẽ in Deum, quoniam adiuuantibus vobis in oratione pro nobis, liberabit nos de laqueo venantium & à verbo aſpero. Nulla enim cauſa eſt quæ magìs faciat diſpenſatorem DEI pigriorem ad arguendos contradicentes, quàm timor verbi aſperi. Dum enim timemus detractiones, irriſiones & opprobria hominum ſuperborum, dum'que ab eis in terrena ſubſtantia metuimus prægrauari, timentes perdere temporalia, minùs quàm oportet prædicamus æterna. Et ideò dum per eorum nequitiam aliquid mundanum perdere formidamus, peccatorum eorum vulnera medicamentis ſpiritalibus curare negligimus. Vndè timendum eſt, nè & pro nobis & pro illis, quibus pro amore terrenarum rerum non loquimur dura, rationem in die iudicij reddere compellamur.

Tit.1.

§ aliâs, magnus honor

Pſal.90.

Reticentiæ cauſa, timor humanus eſſe ſolet.

5 PROSPER libro primo de vita contemplatiua, capite vigeſimo: Quod verò dicit Apoſtolus, vt nos formam debeamus exhibere fidelibus, quid valebit, ſi cui vel exhortandi bonos, vel caſtigandi malos cura commiſſa eſt, benè viuendo ſe imitandum bonis exhibeat, & malos tacendo non corrigat? Ad hoc enim, niſì me fallat opinio, ſanctè viuendum eſt ſacerdoti, nè dicta ſua repugnantibus factis euacuet: ſi quod prædicat fieri debere, non faciat: aut ſi quod non facit, prædicare præſumpſerit. Si autem aliter egérit, nihil apud eos qui eius vitam nouêre, proficit: quia ad hoc eſt Eccleſiæ Dei præpoſitus, vt non ſolùm benè viuendo, alios exemplo ſuæ conuerſationis inſtituat, ſed etiam fiducialiter prædicando, ſingulis ante oculos peccata ſua conſtituat: quæ pœna maneat duros, quæ gloria obedientes oſtendat. nullius ſalutem deſperando contemnat: animas emendari nolentium plangat, imitatus Apoſtolum, qui ait: Vt lugeam multos ex his qui antè peccauerunt, & non egérunt pœnitentiam. Et iterùm: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror? Quapropter ſciens, quòd ſi quibuslibet diuitibus ac potentibus parcat, malè viuentibus autem faueat, eos perdat ſimul & pereat: & ſanctè viuere debet propter exemplum, & docere propter ſuæ adminiſtrationis officium: certus, quòd ei nihil ſua iuſtitia ſuffragetur, de cuius manu anima pereuntis exigitur: quandò quicunq; alius perierit,

1.Petr.5.

Cur Eccleſiæ ꝓpoſiti conſtituti ſunt.

2 Cor.12.

1.Cor.11.

iērit, quem nulla docendi neceſsitas manet, ſolus pœnas ſceleris ſui dabit: Ille autem cui diſpenſatio verbi commiſſa eſt, etiam ſi ſanctè viuat, & tamen perditè viuentes arguere aut erubeſcat, aut metuat, cum omnibus, qui eo tacente periērunt, perit. Et quid ei proderit non puniri ſuo, qui puniendus eſt alieno peccato? Mentior, ſi non hoc Dominus per Ezechielem prophetam ſub cuiuſdam terroris denunciatione loquitur, dicens ad eum: Et tu fili hominis, ſpeculatorem dedi te domui Iſrael. Nec hoc tranſeunter debemus audire, quòd Sacerdotem ſpeculatorem appellat: vt ſicut ſpeculatoris eſt de loco editiori proſpicere & plus omnibus contemplari: ità Sacerdos debet eſſe propoſita ſublimitate celſior cunctis, & maioris ſcientiæ habere gratiam, qua poſsit ſub ſe viuentes inſtruere. Videamus iam quid diuinus ſermo contineat. Audiens, inquit, ex ore meo ſermonem, annunciabis eis ex me: vt hoc dicat Sacerdos, quod ex diuina lectione didicerit: quod illi Deus inſpirauerit, non quod præſumptione humani ſenſus inuenerit. Annunciabis eis, inquit, ex me. Ex me, non ex te, mea verba loquéris. Non eſt quo in eis tanquàm de tuis infleris, Ex me, inquit, eis ennuncia. Sed iam quid annunciet, audiamus. Si me dicente ad impium, Impie morte moriéris: ſi non fueris locutus, vt cuſtodiat ſe impius à via ſua, ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem verò eius de manu tua requiram. Quid potuit expreſsiùs, quid apertiùs poteſt dici? Si impio, inquit, non locutus fueris, vt ab impietate ſua ſe cuſtodiat, & ille periērit, ſanguinem eius de manu tua requiram. Hoc eſt dicere: Si ei peccata ſua non annunciaueris, ſi eum non argueris, vt ab impietate ſua conuertatur, & viuat: & te qui non increpâſti, & ipſum qui te tacente peccauit, flammis perennibus perdam. Quis, rogo, tam ſaxei pectoris, quis tam ferreus erit, quem ſententia iſta non terreat? quis tam alienus à fide, qui ſententiæ iſti non credat?

[Margin notes: Non ſatis eſt rectè viuere, ſed malè viuentes etiam arguendi. — Ezech. 3 & 33. — Sacerdos eſt ſpeculator. — Ibidèm. — Flãmis tradetur vnà cum peccante, qui peccãtem nõ increpat.]

6 ISIDORVS libro tertio de ſummo bono, capite quadrageſimoquarto: Non omnia tempora congruunt doctrinæ, ſecundùm Salomonis ſententiam, dicentis: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Non quidem per timorem, ſed per diſcretionem propter malorum incorrigibilem iniquitatem, nonnunquàm electos oportet à doctrina ceſſare. Interdùm Doctores Eccleſiæ calore charitatis ardentes conticeſcunt à docendo, quia non eſt qui audiat, teſtante Propheta, qui ait: Ciuitates Auſtri clauſæ ſunt, & non eſt qui aperiat. Qui docendi accepit officium, interdùm ad tem-

[Margin notes: Eccl. 3. — Diſcretio in docendo adhibenda. — Hier. 13.]

pus facta proximi taceat, quæ ſtatim corrigere nequaquàm exiſtimat. Nam ſi corrigere poteſt, & diſsimulat, verum eſt quòd cõſenſum alieni erroris habeat.

Qui diſſimulãt corrigere cùm poſſunt, alieno peccato maculãtur.

7 ET capite quadrageſimoquinto: Quibus docendi forma commiſſa eſt, multum ſubeunt periculi, ſi contradicentibus veritati reſiſtere voluerint: dum Propheta Doctorem Eccleſiæ inſtruat, ad ſummum vſque iuſtitię peruenire, cùm dicit: Super montem excelſum aſcende tu qui euangelizas Sion, ſcilicet vt ità præemineat merito, ſicut & gradu. Sequenter, nè fortè debeat à docẽdo timore reſtringi, audiat: Exalta in fortitudine vocem tuam, & noli timere. Vndè & Hieremiæ ità Dominus ait: Accinge lumbos tuos, & ſurge: loquere ad eos, nè formides à facie eorum: nec enim timere te faciam vultum eorum. Vndè appáret, quia & non timere, donum DEI eſt. Qui perſonam potentis accipit, & veritatem loqui pertimeſcit, grauis culpæ mulctatur ſententia. Multi enim Sacerdotes metu poteſtatis veritatem occultant. Et habentur rei, qui à bono opere vel à iuſtitiæ prædicatione rei alicuius formidine aut poteſtate terrente auertuntur. Sed heu proh dolor indè metuunt, quia vel amore rerum ſecularium implicantur, vel quia aliquo facinoris onere confunduntur. Multi præſules Eccleſiarum timentes nè amicitiam ſecularium perdant, & moleſtiam odiorum incurrant, peccantes non arguunt, & corripere pauperum oppreſſores verentur, non pertimeſcentes quòd de veritate ſint reddituri rationem, pro eo quòd conticeſcunt de plebibus ſibi commiſsis. Quandò à potentibus pauperes opprimuntur, ad eripiendos eos boni ſacerdotes protectionis auxilium ferunt: nec verentur cuiuſquam inimicitiarum moleſtias, ſed oppreſſores pauperũm palàm arguunt, increpant, excommunicant, minusq́ue metuunt eorum nocendi inſidias, etiam ſi nocere valeant. Paſtor enim bonus animam ſuam ponit pro ouibus. Sicut peruigil paſtor contra beſtias oues cuſtodire ſolet, ità & DEI Sacerdos ſuper gregem Chriſti ſolicitus eſſe debet, nè inimicus vaſtet, nè perſecutor infeſtet, nè potentioris cuiuſquam cupiditas vitam pauperum inquietet. Praui autem paſtores non habent curam de ouibus: ſed ſicut legitur in Euangelio de mercenarijs, vident lupum venientem, & fugiunt. Tunc enim fugiunt, quandò potentibus tacent, & malis reſiſtere metuunt.

Metus impedire corripiẽté non debet.
Eſaiæ 40.
Ibidẽm.
Hieremiæ 1.
Vndè timor ille proficiſcatur.
Bonorũ præſulũ & Sacerdotũ libertas.
Ioann.10.
Ibidẽm.
Damnãtur ꝓ iniq́tate populi paſtores muti.

8 ET capite quadrageſimoſexto: Sacerdotes pro populorum ini-

iniquitate damnantur, ſi eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non arguant, teſtante Domino ad Prophetam: Specula- Ezech.3.33. torem dedi te domui Iſrael. Si non fueris locutus vt ſe cuſtodiat impius à via ſua, ille in iniquitate ſua morietur: ſanguinem au- 1.Reg.4. tem eius de manu tua requiram. Sic enim Heli Sacerdos pro fi- Heli ꝑ filiorũ iniquitate liorum iniquitate damnatus eſt: & licèt eos delinquentes admo- damnatus. nuerit, ſed tamen non vt oportebat, redarguit. Sacerdotes exquirere debent peccata populorum, & ſagaci ſolicitudine vnum- Hier.6. quenque probare, iuxta teſtimonium Domini ad Hieremiam loquentis: Probatorem, inquit, dedi te in populo meo robu- Corrigẽdi vt ſtum, & ſcies & probabis vias eorũ. Sacerdotes ſtudio corri- emendentur. gendi, facta perſcrutari debent ſubiectorum, vt emendatos lucrifacere poſsint. Sicut autem peccatorem conuenit argui, ità iuſtum non exulcerari. Sacerdotes curam debent habere de his qui pereunt, vt eorum redargutione aut corrigantur à peccatis, aut ſi incorrigibiles exiſtunt, ab Eccleſia ſeparentur. Atrociter arguuntur, qui decipiendo peccantes non ſolùm quia non argu- Eſa.9. unt pro peccato, ſed etiam adulanter decipiunt, dicente propheta: Et erunt qui beatificant populum iſtum, ſeducentes: & qui Publicè qui beatificantur, præcipitati. Qui admonitus ſecretè de peccato, corripiendi corrigi negligit, publicè arguendus eſt, vt vulnus quod occultè ſint. ſanari neſcit, manifeſtè debeat emendari. Manifeſta peccata non ſunt occulta correptione purganda. Palàm enim ſunt arguendi qui palàm nocent, vt dum aperta obiurgatione ſanantur, hi qui eos imitando deliquerant, corrigantur. Dum vnus corri- Nota. pitur, plurimi emendantur. Vtilius eſt enim, vt pro multorum ſaluatione vnus condemnetur, quàm per vnius licentiam multi periclitentur. Ità contra delinquentes ſermo eſt proferendus, Lenitas ſemſicut eius qui corripitur, expoſtulat ſalus. Quòd ſi opùs eſt ali- per in corde quam medicamenti aſperitatem verborum prædicatione adſper- retinenda. gere, lenitatem tamen corde opùs eſt retinere. Doctores nonnunquàm duriùs feriunt increpationibus ſubditos: qui tamen à charitate eorũm quos corripiunt, non recedunt. Sæpè Eccleſiæ cenſura arrogantibus videtur eſſe ſuperbia, & quod à bonis piè fit, crudeliter fieri putatur à prauis, quia non diſcernunt recto oculo, quod à bonis recto fit animo.

9 HIERONYMVS in Ezechielis caput tertium ſuper ea verba, Si dicente me ad impium, & cæt. Magnum diſcrimen eſt,

Tribus de cauſis Dei ſermones reticẽtur: idq́; periculosè admodùm.
Eſaiæ 6.
1.Cor.3.

DEI tacere ſermones : ob triplicem cauſam: *Vel propter timorem*, vel propter pigritiam, vel propter adulationem. *Vndè* & Eſaias : Væ, inquit, mihi miſero, quia tacui. Quod'que ſequitur, Tu autem animam tuam liberâſti : illud Apoſtolicum ſonat : Si cuius opus arſerit, damnum patietur : ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem : vt probet vtrùm ſpeculator externus à cauſa ſit mortis eius qui perijt, an reus. Opus enim magiſtri, ſalus diſcipuli eſt. Notandumq́; quòd poſsit iuſtus cadere : & ſi habuerit magiſtrum, ad meliora conuerti. Et bona igitur opera indigent aſsiduo præceptore, nè lapſus ab optimo curſu retrahat pedem.

Rei ſanguinis ſunt magiſtri qui docere nolunt.

10 ET in caput trigeſimumtertium ſuper ea verba, „Terra cùm induxero &cæt. Ex quibus verbis diſcimus, poſſe hominem quanuìs iniquum & impium, ſi magiſtri verba audierit, & egerit pœnitentiam, à ſua impietate ſaluari : nec minùs magiſtrum ſubire diſcrimen, ſi docere noluerit: vel timore diſcriminis, vel deſperatione peccantis, dum reus eſt ſanguinis eius qui liberari potuit, & de morte erui, nisì magiſtri ſilentio concidiſſet : & in vtroque liberum ſeruari arbitrium, dum & in magiſtri voluntate eſt vel tacere vel loqui : & in auditoris arbitrio vel audire, & facere atque ſaluari, vel contemnere, & proprio perire contemptu. Et paulòpòſt : Speculator terræ Iudææ, vel rex poteſt intelligi, vel propheta. Speculator autem Eccleſiæ, vel Epiſcopus vel presbyter, quia à populo electus eſt : & ſcripturarum lectione cognoſcens, & præuidens quæ futura ſint, annunciet populo, & corrigat delinquentem. Vndè magnoperè formidandum eſt, nè ad hoc officium accedamus indigni : & aſſumpti à populo, negligentiæ nos demus atque deſidiæ: & quod his peius eſt, delicijs ventriq́; & ocio ſeruientes, honorem nos accepiſſe putemus, non miniſterium. Siquidem filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare : & pedes diſcipulorum lauit, vt oſtenderet omnes ſordes & vitia à magiſtris in diſcipulis debere dilui atque purgari. Nec ſtatìm reſpondeamus quid prodeſt docere, ſi nolit auditor facere quod docueris ? Vnuſquiſque enim ex ſuo animo atque officio iudicatur : tu, ſi locutus non fueris : ille, ſi audire contempſerit. De magiſtris negligentibus Salomon loquitur : Sapientia abſcondita & theſaurus occultus : quæ vtilitas in vtriſque ? Tale quid ſignificatur & in Euangelio, quòd qui ſcandalizârit vnum de minimis Eccleſiæ, expediat ei vt alligetur ad collum ei⁹ mola aſinaria, & abijciatur in profundum : quàm in ſpecula conſtitutus, plurimis noceat.

Matth.20.
Ioan.13.
Dicendũ, etiamſi auditor non obtemperet.
Eccl 20.
Marc.9.

11 GRE-

11 GREGORIVS homilia vndecima ſuper Ezechielem: Si dicente me ad impium, morte moriéris, non annunciaueris, neque locutus fueris, vt auertatur à via ſua impia & viuat, & ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem eius de manu tua requiram. In quibus verbis quid nobis notandum eſt, quid ſolicitè cogitandum, niſi quia nec ſubiectus ex culpa præpoſiti moritur, nec præpoſitus ſine culpa eſt, quandò verba vitæ non audiens, ex ſua culpa moritur ſubiectus. Impio etenim mors debetur. Sed & à ſpeculatore via vitæ nuncianda eſt, & eius impietas increpanda. Si verò ſpeculator taceat, ipſe impius in iniquitate ſua morietur: quia impietatis eius meritum fuit, vt dignus non eſſet ad quem ſpeculatoris ſermo fieret. Sed ſanguinem eius Dominus de manu ſpeculatoris requirit: quia ipſe hunc occídit qui eum tacendo morti prodidit. In quibus vtriſque penſandum eſt, quantùm ſibi connexa ſunt peccata ſubditorum atque præpoſitorum: quia vbì ſubiectus ex ſua culpa moritur, ibì is qui præeſt, quoniam tacuit, reus mortis tenetur. Penſate ergò fratres Chariſsimi, penſate, quia & quòd nos digni paſtores non ſumus, & iam ex veſtra culpa eſt, quibus tales prælati ſumus. Et ſi quandò vos ad iniquitatem defluitis, etiam ex noſtro hoc reatu eſt, quòd obſiſtentes atque reclamantes in prauis deſiderijs non habetis. Vobis ergò & nobis parcitis, ſi à prauo opere ceſſatis. Vobis & nobis parcimus, quandò hoc quod diſplicet, non tacemus. O quàm liber à commiſſorum ſibi ſanguine fuerat prædicator egregius, qui dicebat: Mundus ſum à ſanguine omnium. Non enim ſubterfugi, quô minùs annunciarem omne conſilium DEI vobis. Si enim non annunciâſſet, mundus à ſanguine non eſſet. Sed quibus omne conſilium DEI annunciare ſtuduit, ab eorum ſanguine mundus fuit. In qua voce nos conuenimur, nos conſtringimur, nos rei eſſe oſtédimur, qui ſacerdotes vocamur, qui ſuper ea mala quæ propria habemus, alienas quoquè mortes addimus: quia tot occídimus, quot ad mortem ire quotidiè tepidi & tacentes videmus. Cùm verò dicitur, Sanguinem autem eius de manu tua requiram: ſi hoc in loco ſanguinis nomine mors corporis deſignatur, valdè nobis de noſtro ſilentio augetur metus: quia ſi in ſubiectis ſuis is qui prælatus ad ſpeculandum eſt, & de morte corporis quandoquè morituri tam grauiter reus tenetur, quo de reatu de morte animæ ſubiecti conſtringitur, quæ potuiſſet ſemper viuere, ſi verba correctionis audiſſet? Sed meliùs poſſunt ſanguinis nomine peccata ſignari.

[Margin notes: Ezech.3. — Cur impius verba Dei nõ audiens, moriatur. — Paſtor tacens reus mortis pereuntium efficitur. — Act.20. — Sacerdos tacẽs quot occidat hões. — Sanguis quid ſignificet.]

 ri.Vndè qdam cũ peccata carnis defleret,dixit:Libera me de ſangui-
Pſal.50. nibus Dẽus,Deus ſalutis meæ.Sanguis ergò morientis de manu ſpeculatoris reqritur,qa peccatũ ſubditi,culpa eſſe p̃poſiti,ſi tacuerit, reputat.Eſt ergò q̃d faciat,vt etiã moriẽte ſubdito ſe liberũ reddat.
Proue.6. Surgat,inuigilet,malis actib⁹ cõtradicat,ſicut ſcriptũ eſt:Diſcurre, feſtina,ſuſcita amicũ tuũ,nè dederis ſomnũ oculis tuis,nec dormitẽt palpebrę tuę.Vndè hîc quoq; addit:ſi aũt ea annũciaueris impio, & ille nõ fuerit cõuerſus ab impietate ſua,& à via ſua impia, ipſe qdẽ in impietate ſua morit,tu aũt animã tuã liberâſti.Tũc em ſubie-
Duo ſunt à Speculatore p̃dicanda, Fides & bona opera. ctus morit ſine te,qñ in cauſa mortis cõtradictorẽ ptulerit te.Nam morti cui nõ cõtradicis,adiũgeris.Et notãdũ q̃ ſunt q̃ debeãt à ſpeculatore p̃dicari.Nimirũ fides & operatio.Nã ait:Si aũt tu annũciaueris impio,& ille nõ fuerit conuerſus ab impietate ſua,& à via ſua impia.Impietas qppe ad infidelitatẽ ptinet,via verò impia ad prauã actionẽ.Et oĩs ſpeculator hóc habere debet ſtudij,vt priùs ad pietatẽ fidei,poſtmodũ ad piã viã,id eſt,ad bonã actionẽ trahat.Sed quia de exhortatione ſermo ſe intulit,innoteſcere breuiter debemus,in
Diſcretio in docendo. ore paſtoris quãtus eſſe debeat ordo atq; cõſideratio locutiõis. Pẽſare em doctor debet,qd loquat,cui loquat,qñ loquat,q̃liter loquatur,& quantũ loquat.Si enim vnũ horum defuerit,locutio apta nõ erit.Scriptũ qppe eſt: Si rectè offeras, rectè aũt nõ diuidas,peccâſti.
Leuit 2. Rectè aũt offerimus, cũ bono ſtudio bonũ opus agimus. Sed rectè nõ diuidim⁹,ſi habere diſcretionẽ in bono opere poſtponamus.Sępè verba q̃ hũc ad ſalutẽ reuocãt,aliũ vulnerãt. Vndè Paulus quoq;
Tit. 2. Apoſt q Tit.admonet,dicẽs: Argue cũ oĩ impio· Timot.exhortatur
2 Tim.4. Cur Timotheo imperium, Tito patientiam p̃cipiat Paulus. dicẽs:Argue,obſecra,increpa cũ oĩ patiẽtia & doctrina. Quid eſt q̃d vni impium,& alij patientiã p̃cepit,niſi q vnũ lenioris,alterũ verò feruentioris ſpiritus eſſe conſpexit? Leni per authoritatem imperij iniungenda erat ſeueritas verbi:is aũt q p ſpiritũ feruebat, p patiẽtiam temperandus fuerat,nè ſi plùs iuſto inferueſceret,nõ ad ſalutẽ vulnerata reduceret,ſed ſana vulneraret.

12 CHRY.ho.6.in epi.ad Phi.Vellẽ vobis ppetuò de regno diſſerere,de refocillatiõe,de aq̃ refocillationis,de loco viridis paſcuæ.Nã
Pſal 28. ſup aquã,inqt,recreatiõis pauit me, & in loco paſcuæ cõmorari me
Non expedit ſemp ea quæ auditu iucũda ſunt, docere. fecit. Vellẽ de loco diſſerere,vbì nec dolor eſt,nec mœſtitia,nec anguſtia. Vellẽ diſſerere de iucũda Chri p̃ſentia.Quanq̃ oẽm ſuperant ſermõem & oẽm intellectũ:attñ,vt poſsẽ vellẽ iſta diſſerere.Sed qd faciã? Nõ poteſt ad febricitãtẽ & malè diſpoſitũ de regno dici.Nam intereà,donèc talis eſt, de ſanitate dicendũ fuerit.Nõ licet ad eũ qui obnoxi⁹ eſt pœnę,de honore diſſerere.Nã anteà q̃rẽdũ eſt,quõ à pœ-

na &

na & ſupplicio liberetur. Niſi iſtud fuerit, quō illud eſſe pōterit? ꝓ-
pterea iſta cōtinuè dico, vt ad illa cōfeſtim ꝑueniam⁹. Nā et De⁹ hoc
nomine gehennā minatus eſt, vt nemo in gehennā incidat, vt oēs re-
gnū cōſequamur. Et nos ideò cōtinuè gehennæ mentionē facimus,
vt ad regnū vos impellam⁹, vt ꝑ timorē emollita mēte veſtra, q̄ re-
gno digna ſunt, facere inſtruamus. Nè ſitis igitur ad verborū iſtorū
grauitatē difficiles. Nam iſta verborū grauitas occaſionē animabus
veſtris à peccatis fugiēdi parit. Nā & ferrū graue eſt, & malleus gra-
uis: verùm parāt vaſa vtilia & argētea, & diſtorta dirigūt, ità vt niſi
grauia & dura eſſent, diſtortā materiā vtiq; dirigere nō poſſent. Ad
hūc modū poteſt & grauis noſter ſermo animū cōponere. Nè fugi-
amus itaq; verborū grauitatē, neq; illorū verbera. Nō inferunt ver-
bera, vt animū frangāt, aut cōterant, ſed vt corrigant. Nouimus em̄
q̄ pacto ꝑ gratiā Dei ꝑcutiamus, q̄ modo verbera inferamus, ad hoc
valētia, vt nō cōteramus vaſculū, ſed vt extenuemus, vt dirigamus,
vt vtile faciamus Dn̄o, vt offeramus illud ſplēdidū benè exculptū in
illā diē, in q̄ fluui⁹ erit igneus, nè opùs habeat ferre flammā illic fu-
turā. Niſi enim igne vos hîc examinauerimus, neceſsè erit oīnò, vt
illic igne examinemini, nec licet aliter fieri. Dies enim Dn̄i in igne
reuelat. Melius eſt vt ſermōib⁹ noſtris exuramini modico tēpore, q̄
ꝑpetua illa gehēnæ flāma: prorsùs enim manifeſtū eſt ità futurum.

Cur gehennā Christus & cōcionatores minantur.

Verborū ſeueritas & grauitas vtilis eſt admodùm.

Dan. 7.

1. Cor. 3.

13 AVG. ſer. 15. de ver. Dom. Iā ergò obſecrāt pueri indiſciplinati &
nolūt vapulare, q̄ ſic ꝑſcribunt nobis qn̄ volumus dare diſciplinā,
Peccaui, ignoſce mihi. Eccè ignoui, & iterū peccat. Ignoſce, ignoui.
Peccat tertiò, Ignoſce, tertiò ignoui. Iā quartò vapulet. Et ille, nūqd
ſeptuagiès ſeptiès te fatigaui? Si hac ꝑſcriptiōe ſeueritas diſciplinæ
dormiat, repreſſa diſciplina, ſeuit impunita neqtia. Quid ergò facien-
dū eſt? Corripiamus verbis, & ſi opùs eſt & verberibus, ſed delictū
dimittamus, culpā de corde abijciamus: ideò em̄ Dn̄s ſubdidit, De
cordib⁹ veſtris, vt ſi ꝑ charitatē imponit diſciplina, de corde lenitas
nō recedat. Quid enim tā piū q̄ medicus ferēs ferramētū? Plorat ſe-
cādus & ſecat, plorat vrēdus & vritur. Nō eſt illa crudelitas, abſit vt
ſæuitia medici dicat. Sæuit in vulnus, vt homo ſanet: qa ſi vulnus pal-
pet, homo ꝑditur. Sic ergò iſta monuerim fratres mei, vt fratres no-
ſtros q̄ peccauerint, oīmodò diligam⁹ de corde noſtro. Charitatē in
eos nō dimittam⁹, & diſciplinā cū opùs eſt, dem⁹, nè ꝑ ſolutionē di-
ſciplinæ creſcat neqtia, et incipiamus ꝓpter Deū accuſari, qa recita-
tū eſt nobis, Peccātes corā oībus corripe, vt cæteri timorē habeant.
Certè ſi quis quod ſolum eſt verū, diſtinguit tēpora, & ſoluit q̄ſti-
onē, verū eſt. Si peccatū in ſecreto eſt, in ſecreto corripe. Si peccatū

An pueris peccantibus ſit ſeptuagiès ſeptiès ignoſcendum.

Correptio verborum & verberum.

Matth. 18.

Diſciplina & correctio ſit cū charitate coniuncta.

1. Tim. 5.

Peccata occulta aliter arguenda q̄ publica.

publicum eſt & apertum, publicè corripe, vt ille emendetur, & cæteri timeant.

14 ET ſermone decimoſexto: Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolum. Si neglexeris, peior es. Ille iniuriam fecit, & iniuriam faciendo, graui ſeipſum vulnere percuſſit, tu vulnus fratris tui contemnis? Tu eum vides perire, & negligis? Peior es tacendo, quàm ille conuiciando. Quandò ergò in nos aliquis peccat, habemus magnam curam, non pro nobis. Nam glorioſum eſt iniurias obliuiſci: ſed obliuiſcere iniuriam tuam, non vulnus fratris tui. Ergò corripe inter te & ipſum ſolum, intuens correctioni, parcens pudori. Fortè enim præ verecundia incipit defendere peccatum ſuum, & quem vis correctiorem, facis peiorem. Corripe ergò inter te & ipſum ſolum. Si te audierit, lucratus es fratrem tuum, quia perierat niſi faceres. Intendite & videte: Si peccauerit, inquit, in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolum. Quarè? Quia peccauit in te. Quid eſt, in te peccauit? Tu ſcis, quia peccauit. Quia enim ſecretum fuit, quandò in te peccauit: ſecretum quære, cùm corrigis quod in te peccauit. Nam ſi ſolus nôſti quia peccauit in te, & eum vis coram omnibus arguere, non es correptor, ſed proditor. Ergò ipſa corripienda ſunt coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus. Ipſa verò corripienda ſunt ſecretiùs, quæ peccantur ſecretiùs. Diſtribuite tempora, & concordat ſcriptura. Sic agamus, & ſic agendum eſt non ſolùm quandò in nos peccatur, ſed quandò peccatur ab aliquo, vt ab altero neſciatur, in ſecreto debemus corripere, in ſecreto arguere, nè volentes publicè arguere, prodamus hominem.

Nô negligenda ſunt pximi vulnera.

Occulta peccata occultè, publica verò publicè repꝛehendenda.

IX

Quandò noſtra conniuentia alienis criminibus implicamur?

A Quotiès id, quod facultate vel authoritate noſtra emendari vindicarique poteſt, & debet, nos tamen impunitum & in peius abire ſinimus.

Amb ſer. 8. in pſal. 118. Origines hô 9. in Hierē. Hieron. ad Ripariū epi. 53 Aug. in pſal. 50. & ſer. 15. de verb. Do. Chryſoſt. orat. 1. contra Iudæos.

B Ità

B Itá peccant Magiſtratus, cùm gladium [a] fruſtrà portant, neque quod dicuntur, miniſtri Dei ſunt & vindices in iram his, qui agunt ſcelerate vel ſeditiosè. Hoc modo à Rege Saul [b] peccatum fuit, cùm aduersùs Dei mandatum clementior eſſet, ac parceret hoſtibus Amalechitis. Peccatum idem ab Achab Rege admiſſum eſt, quandò Benadab Regem Syriæ in gratiam recepit: Vndè nec ſeueram ità comminantis Prophetæ ſententiam effugit: [c] *Hæc dicit Dominus: Quia dimiſiſti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius.* Eodèm referri poteſt, quod [d] Apoſtolus Corinthijs præcipit: *Auferte malum ex vobiſipſis: Neſcitis quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit? Expurgate vetus fermentum.*

a Ro 13.b Sap. 6 a b pſal 2.c Aug 2 Retract c.5. Epiſt.48. & 50. & 204. Item tract 11 in Euágel. Ioannis. Bernard. ſerm. 66. in Cant.

b 1 Reg. 15. d Iudic. 20. b g Num. 25. a b

c 3 Reg 20 g

d 1. Cor 5. d Exod. 22. c Deu 13. a b c d 17. c 18. d 3. Re 18 d Hiero. in cap 5. ad Galat. Gregor. lib. 12 epiſto. 31.

C Secundò hîc peccant [e] Patres & Matres familiâs, Heri & Præceptores, dum ſibi concreditos, nimia diſſimulatione & indulgentia quadam in educando perdunt, & negligentia ſocordiaque ſua in diſcrimen permittunt adduci. Sic paternæ prorsùs indulgentiæ culpa deprauatos legimus filios [f] Heli, qui idcircò immodicæ lenitatis ſuæ pœnas graues dedit.

e Augu. in pſal. 50. Greg 4 dial. ca. 18. Chryſoſt. homil. 9. in 1 ad Timoth Ephe 6. a Heb. 12 b Prou. 13. d 22. c 23. b 29. c Eccl 7. c 22 a 30. a b

f 1. Reg. 3. c 4. d 3. Reg. 1. a

D Hîc etiam addi poteſt peccatum, quod

puſillum & magnum ipſe fecit, & æqualiter cura eſt illi de omnibus. Fortioribus autem fortior inſtat cruciatio. Ad vos ergò reges ſunt hi ſermones mei, vt diſcatis ſapientiam, & non excidatis. Qui enim cuſtodierint iuſtitiam, iuſtè iudicabuntur: & qui didicerint iuſta, inuenient quid reſpondeant.

PSALMO ſecundo: Et nunc reges intelligite: erudimini qui iudicatis terram. Seruite DOMINO in timore, & exultate ei cum tremore. Appræhendite diſciplinam, nè quandò iraſcatur Dominus, & pereatis de via iuſta: Cùm exarſerit in breui ira eius.

PRIMI Regum decimoquinto: Et pepercit Saul & populus, Agag, & optimis gregibus ouium & armentorũ, & veſtibus, & arietibus, & vniuerſis quę erant, nec voluerũt diſperdere ea. Quicquid verò vile fuit & reprobũ, hoc demoliti ſunt. Factum eſt autem verbum Dñi ad Samuel, dicens: Pœnitet me quòd conſtituerim Saul regem: quia dereliquit me, & verba mea opere non impleuit. Et paulòpòſt: Et ait Saul ad Samuelem: Immò audiui vocem Dñi, et ambulaui in via per quam miſit me Dñs, & adduxi Agag regem Amalec: & Amalec interfeci. Tulit autem de præda populus oues & boues, primitias eorum quę cęſa ſunt, vt immolet DNO Deo ſuo in Galgalis. Et ait Samuel: Nunquid vult Dñs holocauſta & victimas, & nõ potiùs vt obediatur voci Domini? Melior eſt enim obedientia quàm victimæ: & auſcultare, magìs quàm offerre adipem arietum: quoniã quaſi peccatum ariolandi eſt, repugnare: & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acqeſcere. Pro eo ergò quòd abiecisti ſermonem Dñi, abiecit te Dñs nè ſis rex. Dixitque Saul ad Samuelem: Peccaui, quia præuaricatus ſum ſermonem Dñi & verba tua, timens populum, et obediens voci eorum.

IVDI-

Iudicum vigeſimo: Conuenitque vniuerſus Iſrael ad ciuitatem (Gabaa Beniamin) quaſi homo vnus eadem mente vnoque conſilio, & miſerunt nuncios ad omnem tribum Beniamin, qui dicerent, Cur tantum nefas in vobis repertum eſt? Tradite homines de Gabaa, qui hoc flagitium perpetrârunt, vt moriantur, & auferatur malum de Iſrael. Qui noluerunt fratrum ſuorum Iſrael audire mandatum, ſed ex cunctis vrbibus quæ ſortis ſuæ erant, conuenerunt in Gabaa, vt illis ferrent auxilium, & contra vniuerſum populum Iſrael dimicarent. Inuentique ſunt viginti quinque millia de Beniamin educentium gladium, præter habitatores Gabaa qui ſeptingenti erant viri fortiſſimi, ità ſiniſtra vt dextra præliantes: & ſic fundis lapides ad certum iacientes, vt capillum quoquè poſſent percutere, & nequaquàm in alteram partem ictus lapidis deferretur. Virorum quoquè Iſrael, abſque filijs Beniamin, inuenta ſunt quadringenta millia educentium gladios, & paratorum ad pugnam. Qui ſurgentes venerunt in domum DEI, hoc eſt, in Silo: conſuluéruntque Dominum, atque dixerunt: Quis erit in exercitu noſtro princeps certaminis contra filios Beniamin? quibus reſpondit Dominus, Iudas ſit dux veſter. Statimque filij Iſrael ſurgentes, manè caſtra metati ſunt iuxta Gabaa: & indè procedentes ad pugnam contra Beniamin, vrbem oppugnare cœperunt &cæt. Ceciderunt atque proſtrati ſunt ad Orientalem plagam vrbis Gabaa. Fuerunt autem qui in eodem loco interfecti ſunt, decem & octo millia virorum, omnes robuſtiſſimi pugnatores. Quod cùm vidiſſent, qui remanſerant de Beniamin, fugerunt in ſolitudinem: & pergebant ad petram, cuius vocabulum eſt Remmon. In illa quoquè fuga palantes, & in diuerſa tendentes, occiderunt quinque millia viros.

ros. Et cùm vltrà tenderent, perſecuti ſunt eos, et interfecerunt etiam alia duo millia. Et ſic factum eſt, vt omnes qui ceciderũt de Beniamin in diuerſis locis, eſſent vigintiquinque millia, pugnatores ad bella promptiſſimi. Remanſerunt itaque de omni numero Beniamin, qui euadere potuerunt et fugere in ſolitudinem, ſexcenti viri: ſederuntque in Petra Remmon menſibus quatuor. Regreſſi autem filij Iſrael, omnes reliquias ciuitatis à viris vſque ad iumẽta gladio percuſſerunt, cunctasq; vrbes & viculos Beniamin vorax flamma conſumpſit.

NVMERORVM vigeſimoquinto: Morabatur autem eo tempore Iſrael in Setim, & fornicatus eſt populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad ſacrificia ſua. At illi comederunt, & adorauerunt deos earum. Initiatusque eſt Iſrael Beelphegor, & iratus Dominus ait ad Moyſen: Tolle cunctos principes populi, & ſuſpende eos contra ſolem in patibulis: vt auertatur furor meus ab Iſrael. Dixitque Moyſes ad Iudices Iſrael: Occídat vnuſquiſque proximos ſuos qui initiati ſunt Beelphegor. Et eccè vnus de filijs Iſrael intrauit coram fratribus ſuis ad ſcortum &cæ. Quod cùm vidiſſet Phinees filius Eleazari filij Aaron ſacerdotis, ſurrexit de medio multitudinis, et arrepto pugiõe etc. Ceſſauitque plaga à filijs Iſrael.

TERTII Regum vigeſimo: Tunc vir quidam de filijs prophetarum, dixit ad ſocium ſuum in ſermone: Percute me, etcæ. Cumque rex tranſiſſet, clamauit ad Regem, et ait: Seruus tuus egreſſus eſt etc. Hæc dicit Dominus, quia dimiſiſti etc. vt in textu.

PRIORIS ad Corinthios quinto: Neſcitis quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit? Et in fine: Auferte malum ex vobiſipſis.

Exodi vigeſimoſecundo : Maleficos non patieris viuere.

Devteronomii decimotertio: Si ſurrexerit in medio tuî Prophetes, aut q ſomnium ſe vidiſſe dicat, et prædixerit ſignum atque portentum, et euenerit quod locutus eſt, et dixerit tibi : Eamus, et ſequamur deos alienos quos ignoras, et ſeruiamus eis : non audies verba Prophetæ illius aut ſomniatoris : quia tentat vos Dominus Deus veſter, vt palàm fiat vtrùm diligatis eum, an non, in toto corde & in tota anima veſtra. Dominum Deum veſtrum ſequimini, & ipſum timete, & mandata illius cuſtodite, & audite vocem eius : ipſi ſeruietis, & ipſi adhærebitis. Propheta autem ille aut fictor ſomniorum interficietur : quia locutus eſt vt vos auerteret à Domino Deo veſtro, qui eduxit vos de terra Aegypti, & redemit vos de domo ſeruitutis : vt errare te faceret de via, quam tibi præcepit Dominus Deus tuus : & auferes malum de medio tuî. Si tibi voluërit perſuadere frater tuus filius matris tuæ, aut filius tuus vel filia, ſiue vxor quæ eſt in ſinu tuo, aut amicus quem diligis vt animam tuam, clàm dicens : Eamus, & ſeruiamus dijs alienis, quos ignoras tu, & patres tui, cunctarum in circuitu gentium quæ iuxtà vel procùl ſunt, ab initio vſque ad finem terræ : non acquieſcas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus vt miſerearis & occultes eum, ſed ſtatìm interficies : ſit primùm manus tua ſuper eum, & poſt te omnis populus mittat manum. Lapidibus obrutus necabitur : quia voluït te abſtrahere à Domino Deo tuo, qui eduxit te de terra Aegypti de domo ſeruitutis : vt omnis Iſrael audiens timeat, & nequaquàm vltrà faciat quippiam huius rei ſimile. Si audiëris in vna vrbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandum, dicentes aliquos : Egreſſi ſunt filij

Beli-

Belial de medio tuî, et auerterunt habitantes vrbis ſuæ, atque dixerunt, Eamus, et ſeruiamus dijs alienis quos ignoratis, quære ſolicitè, et diligenter rei veritate perſpecta, ſi inueneris certum eſſe quod dicitur, et abominationem hanc opere perpetratam, ſtatìm percuties habitatores vrbis illius in ore gladij, et delebis eam, omniaque quæ in illa ſunt vſque ad pecora: quicquid etiam ſupellectilis fuerit, congregabis in medio platearum eius, et cum ipſa ciuitate ſuccendes, ità vt vniuerſa conſumas Domino Deo tuo, et ſit tumulus ſempiternus. Non ædificabitur ampliùs, et non adhærebit de illo anathemate quicquam in manu tua, vt auertatur Dominus ab ira furoris ſui, et miſereatur tuî, multiplicetque te, ſicut iurauit patribus tuis, quandò audiëris vocem Domini Dei tui, cuſtodiens omia præcepta eius quæ ego præcipio tibi hodiè, vt facias quod placitum eſt in conſpectu Domini Dei tui.

Et capite decimoſeptimo: Qui ſuperbiërit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo: ex decreto iudicis morietur homo ille, et auferes malum de Iſrael: cunctusque populus audiens timebit, vt nullus deincèps intumeſcat ſuperbia.

Item capite decimooctauo: Propheta autem qui arrogántia deprauatus voluërit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi vt diceret, aut ex nomine alienorum Deorum, interficietur. Quod ſi tacita cogitatione reſponderis, Quomodò poſſum intelligere verbum quod Dominus non eſt locutus? hoc habebis ſignum, Quod in nomine Domini propheta ille prædixerit, et nō euenerit: hoc Dominus nō eſt locutus, ſed per tumorem animi ſui propheta cōfinxit, et idcircò non timebis eum.

Tertii Regum decimooctauo: Ait Elias ad Achab,

Nunc mitte, et congrega ad me vniuerſum Iſrael in monte Carmeli, et prophetas Baal quadringentos quinquaginta, prophetasque lucorum quadringentos, qui comedunt de menſa Iezabel. Miſit Achab ad omnes filios Iſrael, et congregauit prophetas in monte Carmeli. Accedens autem Elias ad omnem populum, ait: Vſquequò claudicatis in duas partes? ſi Dominus eſt Deus, ſequimini eum: ſi autem Baal, ſequimini illum. Et non reſpondit ei populus verbum. Et ait rursùs Elias ad populum: Ego remanſi propheta Domini ſolus: prophetæ autem Baal, quadringenti et quinquaginta viri ſunt. Dentur nobis duo boues, et illi eligant ſibi bouem vnum, et in fruſta cædentes, ponant ſuper ligna, ignem autem non ſupponant: et ego faciam bouem alterum, et imponam ſuper ligna, ignem aũt non ſupponam. Inuocate nomina Deorum veſtrorum, et inuocabo nomen Domini mei: et Deus qui exaudierit per ignem, ipſe ſit Deus. Reſpondens omnis populus, ait: Optima propoſitio etcæ. Cecidit autem ignis Domini, et vorauit holocauſtum, et ligna et lapides, puluerem quoquè et aquam, quæ erat in aquæ ductu, lambens. Quod cùm vidiſſet omnis populus, cecidit in faciem ſuam, et ait: Dominus ipſe eſt Deus, Dominus ipſe eſt Deus. Dixitque Helias ad eos: Appræhendite prophetas Baal, et ne vnus quidem effugiat ex eis. Quos cùm appræhendiſſent, duxit eos Helias ad torrentem Ciſon, et interfecit eos ibì.

C AD Epheſios ſexto: Et vos patres, nolite ad iracundiam prouocare filios veſtros: ſed educate illos in diſciplina et correptione Domini.

AD Hebræos duodecimo: Quis eñ filius, quem non corripit pater? Quòd ſi extra diſciplinam eſtis, cuius participes facti ſunt omnes, ergò adulteri, et non filij eſtis.

PRO-

PROVERBIORVM decimotertio: Egeſtas & ignominia ei qui deſerit diſciplinam: ꝗ autem acquieſcit arguenti, glorificabitur. Qui parcit virgæ, odit filium ſuum: ꝗ autem diligit illum, inſtanter erudit.

ET capite vigeſimoſecundo: Stultitia colligata eſt in corde pueri, & virga diſciplinę fugabit eam. Et paulò antè: Prouerbium eſt, Adoleſcens iuxta viam ſuam, etiam cùm ſenuerit, non recedet ab ea.

ITEM vigeſimotertio: Noli ſubtrahere à puero diſciplinam: ſi enim percuſſeris eum virga, non morietur: tu virga percuties eum: & animam eius de inferno liberabis.

ET capite vigeſimonono: Virga atque correptio tribuit ſapientiam: puer autem qui dimittitur voluntati ſuæ, confundit matrem ſuam. Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias animæ tuæ. Qui delicatè à pueritia nutrit ſeruum ſuum, poſteà ſentiet eum contumacem.

ECCLESIASTICI ſeptimo: Filij tibi ſunt? erudi illos, & curua illos à pueritia illorum. Filiæ tibi ſunt? ſerua corpus illarum, & non oſtendas hilarem faciem tuam ad illas.

ET capite vigeſimoſecundo: Confuſio patris eſt de filio indiſciplinato: filia autem in deminoratione fiet. Filia prudens hæreditas viro ſuo: nam quæ confundit, in contumeliam fit genitoris. Patrem & virum confundit audax, & ab impijs non minorabitur: ab vtriſque autem inhonorabitur.

ITEM trigeſimo: Qui diligit filium ſuum, aſſiduat illi flagella, vt lætetur in nouiſſimo ſuo, & non palpet proximorum oſtia. Qui docet filium ſuum, laudabitur in illo, & in medio domeſticorum in illo gloriabitur. Qui docet

filium ſuum, in zelum mittit inimicum, & in medio amicorum gloriabitur in illo. Mortuus eſt pater eius, & quaſi non eſt mortuus: Similem enim reliquit ſibi poſt ſe. In vita ſua vidit, & lætatus eſt in illo: in obitu ſuo non eſt contriſtatus, nec confuſus eſt coram inimicis: reliquit enim defenſorem domus contra inimicos, & amicis reddentem gratiam. Pro animabus filiorum colligabit vulnera ſua, & ſuper omnem vocem turbabuntur viſcera eius. Equus indomitus euadit durus, & filius remiſſus euadet pręceps. Lacta filium, & pauentem te faciet: Lude cum eo, & contriſtabit te. Non corrideas illi: nè doleas, & in nouiſſimo obſtupeſcent dentes tui. Non des illi poteſtatem in iuuentute, & nè deſpicias cogitatus illius. Curua ceruicem eius in iuuentute, & de latere eius dum infans eſt: nè fortè induret, & non credat tibi, & erit tibi dolor animæ. Doce filium tuum, & operare in illo, nè in turpitudinem illius offendas.

Primi Regum tertio: Et dixit Dominus ad Samuelem: Eccè ego facio verbum in Iſrael, quod quicunque audiërit, tinnient ambæ aures eius. In die illa ſuſcitabo aduersùm Heli omnia, quæ locutus ſum ſuper domum eius: incipiam, & complebo. Prædixi enim ei, quòd iudicaturus eſſem domum eius in æternum propter iniquitatem, eô quòd nouerat indignè agere filios ſuos, & non corripuerit eos. Idcircò iuraui domui Heli, quòd non expietur iniquitas domus eius victimis & muneribus vſque in æternum.

Et capite quarto: Quid actum eſt fili mi? Reſpondens autem ille qui nunciabat, Fugit, inquit, Iſrael coram Philiſtijm, & ruina magna facta eſt in populo: inſupèr & duo filij tui mortui ſunt Ophni & Phinees, & arca DEI

capta

capta eſt. Cumque ille nomināſſet arcam DEI, cecidit de ſella retrorsùm iuxta oſtium, & fractis ceruicibus mortuus eſt. Senex enim erat vir & grandęuus, et ipſe iudicauit Iſrael quadraginta annis.

TERTII Regum primo: Adonias autem filius Haggith eleuabatur, dicens: Ego regnabo. Fecitque ſibi currus & equites, & quinquaginta viros, q̃ currerent ante eum. Nec corripuit eum pater ſuus aliquandò, dicens: Quarè hoc feciſti?

D PROVERBIORVM nono: Qui erudit deriſorem, ipſe iniuriam ſibi facit: & qui arguit impium, ſibi maculam generat. Noli arguere deriſorem, nè oderit te. Argue ſapientem, & diliget te. Da ſapienti occaſionem, & addetur ei ſapientia. Doce iuſtum, & feſtinabit accipere.

ET decimoquinto: Stultus irridet diſciplinam patris ſui: qui autem cuſtodit increpationes, aſtutior fiet. Doctrina mala deſerentium viam vitæ: qui increpationes odit, morietur. Non amat peſtilens eum qui ſe corripit, nec ad ſapientes graditur.

ET vigeſimoquarto: Qui dicunt impio, iuſtus es: maledicent eis populi, & deteſtabuntur eos tribus. Qui arguunt eum, laudabuntur: & ſuper ipſos veniet benedictio.

ITEM vigeſimoquinto: Quæ viderunt oculi tui, nè proferas in iurgio citò: nè poſteà emendare non poſſis, cùm dehoneſtaueris amicum tuum. Mála aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore ſuo. Inauris aurea & margaritum fulgens, qui arguit ſapientem & aurem obedientem.

ET vigeſimoſeptimo: Melior eſt manifeſta correptio, quàm amor

amor abſconditus. Meliora ſunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oſcula odientis.

RVRSVS capite vigeſimooctauo: Qui corripit hominem, gratiam poſteà inueniet apud Deum magis, quàm ille qui per linguæ blandimenta decipit.

CAPITE vigeſimonono: Viro qui corripiẽtem dura ceruice contemnit, repentinus ei ſuperueniet interitus: & eum ſanitas non ſequetur.

ECCLESIASTIS ſeptimo: Melius eſt à ſapiente corripi, quàm ſtultorum adulatione decipi.

ECCLESIASTICI ſeptimo: Filij tibi ſunt? erudi illos, & curua illos à pueritia illorum.

ET capite decimo: Seruo ſenſato liberi ſeruient: & vir prudens & diſciplinatus non murmurabit correptus, & inſcius non honorabitur.

ITEM capite vndecimo: Priuſquàm interroges, nè vituperes quenquam: & cùm interrogaueris, corripe iuſtè.

ET capite decimonono: Corripe amicum, nè fortè non intellexerit, & dicat, Non feci: aut ſi fecerit, nè iterùm addat facere. Corripe proximum, nè fortè non dixerit: & ſi dixerit, nè fortè iteret. Corripe amicum: ſæpè enim fit commiſſió. Corripe proximum antequàm commineris.

CAPITE item vigeſimo: Quàm bonum eſt arguere, quàm iraſci? & confitentem in oratione non prohibere. Quàm bonum eſt, correptum manifeſtare pœnitentiam? ſic enim effugies voluntarium peccatum.

PSALMO centeſimo quadrageſimo: Corripiet me iuſtus in miſericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

AD Coloſſenſes primo: Quem (Chriſtum) nos annunciamus, corripientes omnem hominem, & docentes omnem

omnem hominem in omni ſapientia, vt exhibeamus om̃em hominem perfectum in Chriſto Ieſu.

PRIORIS ad Theſſalonicenſes quinto: Rogamus autem vos fratres, vt noueritis eos qui laborant inter vos, & præſunt vobis in Domino, & monent vos: vt habeatis illos abundantiùs in charitate propter opus illorum. Pacem habete cum eis. Rogamus autem vos fratres, corripite inquietos, conſolamini puſillanimes, ſuſcipite infirmos, patiẽtes eſtote ad omnes.

POSTERIORIS ad Theſſalonicenſes tertio: Quòd ſi quis non obedit verbo noſtro, per epiſtolam hunc notate: & nè commiſceamini cum illo, vt confundatur: & nolite quaſi inimicum exiſtimare, ſed corripite vt fratrem.

PRIORIS ad Timotheum quinto: Peccantes, coram om̃ibus argue: vt & cæteri timorem habeant.

POSTERIORIS ad Timotheum ſecundo: Seruum Domini non oportet litigare: ſed manſuetum eſſe ad omnes, docibilem, patientem, cum modeſtia corripientem eos qui reſiſtunt veritati: nè quandò DEVS det illis pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem, & reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur ad ipſius voluntatem.

ET capite quarto: Prædica verbum, inſta opportunè, importunè: argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina.

AD Titum primo capite: Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ deſunt corrrigas, & conſtituas per ciuitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi. Oportet epiſcopum & cæt. amplectentem eum qui ſecundùm doctrinam eſt, fidelem ſermonem, vt potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt, arguere. Sunt enim

multi inobedientes, vaniloqui & ſeductores, maximè qui de circunciſione ſunt: quos oportet redargui, qui vniuerſas domos ſubuertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia.

Et capite ſecundo: Hæc loquere, & exhortare: & argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

Matthaei decimooctauo: Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum. Si te audiërit, lucratus eris fratrem tuum: Si autem te non audiërit, adhibe tecum adhuc vnum vel duos, vt in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum. Quòd ſi non audiërit eos, dic Eccleſiæ. Si autem Eccleſiam non audiërit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.

PATRES.

Miſericordia quædam iniuſta eſt.

1 A AMBROSIVS ſermone octauo in pſalmum centeſimum decimumoctauum, verſu ſecundo: Eſt iuſta miſericordia, eſt etiam iniuſta miſericordia. Deniquè in lege ſcriptum eſt de quodam: Non miſereberis illius. Et in libris Regnorum legis, quia Saul poſteà contraxit offenſam, quia miſeratus eſt Agag hoſtium regem, quem prohibuerat diuina ſententia ſeruari. At ſi quis latronis filijs deprecantibus motus, & lachrymis coniugis eius inflexus, abſoluendum putet, cui adhuc latrocinandi adſpiret affectus: nónne innocentes tradit exitio, qui multorum liberat exitia cogitantem? Certè ſi gladium reprimit, vincula diſſoluit, cur laxat exilio? Cur latrocinandi, qua poteſt clemẽtiore via, non eripit facultatem, qui voluntatem extorquere non potuit? Deniquè inter duos, hoc eſt, accuſatorem & reum, pari periculo de capite decernentes, alterum ſi non probâſſet, alterum ſi eſſet ab accuſatore conuictus, non id quod iuſtitiæ eſt, iudex ſequatur: ſed dum miſeretur rei, damnet probantem: aut dum accuſatori fauet, qui probare non poſsit, addicat innoxium. Non poteſt igitur hæc dici iuſta miſericordia. Facilitas enim venię, incentiuũ tribuit delinquenti. Hoc ideò dictum eſt, vt ſciamus ſecũdùm verbum Dei, ſecundùm rationem diſpenſandam eſſe miſericordiam debitoribus. Medicus ipſe ſi ſerpentis interiùs inueniat vulneris cicatricem, cùm debeat reſecare vlceris

Deut. 19.
1. Reg. 15.

Iudicis exemplo.

Facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquenti.

Exemplo medici.

vitium, nè latiùs ſerpat, tamē à ſecandi vrendiq́ propoſito lachrymis inflexus ægroti, medicamentis tegat quod ferro aperiendum fuit: nónne iſta inutilis miſericordia eſt, ſi propter breuē inciſionis vel exuſtionis dolorem corpus omne tabeſcat, vitæ vſus intereat?

2 ORIGENES homilia nona in Hieremiam: Verbi gratia dictum ſit: Habeat iudex propoſitum, quietem ciuitati, & pacem genti, cui præſidet, prouidere. Huic ſi offeratur latro honeſta forma, ætate ſatis integer, ex alio latere mater expanſis crinibus deprecetur, vt ſenectutis ſuę miſereatur, & ex alio vxor, nè virū ſuum interficiat, lachrymabili voce deploret: circunſtēt & paruuli liberi citò orbi futuri, quid faciet iudex? miſerebitur latronis, an non? Quid in commune expedit ciuitati? Si miſertus fuerit, reuertetur homicida ad priſtinum ſcelus: ſin verò in iudiciaria ſeueritate permanſerit, vnus homo interibit, & vniuerſo populo ꝓuidebitur. Sic Deus ſi pepercerit peccatori, & miſerans eius, noluerit eum punire pro ſcelere, quis non accipiat licentiam? quis malorum qui nunc ſaltem propter ſupplicia terrentur, non inuadet tempus, vt expleat quæcunque voluerit, & præceps feratur in vitia? Hæc autem in Eccleſia ſæpè accidentia poſſumus conſiderare. Peccauit quiſpiam, & poſt peccatum poſtulet communionem. Si ei conceditur quod rogat, in incōmodum omnium venia procedit, & laxatis frenis ſceleribus panditur via. Sin verò cum rationabili deliberatione, non vt miſericors, nec rursùm vt crudelis iudex, ſed & quaſi vni prouidens, & de omnium ſalute pertractans, conſiderauerit populi damnum in vnius venia, haud dubium eſt quin faciat eijci vnum de Eccleſia, vt multos ſaluet incolumes. Agè nunc, conſidera mihi & medicum: ſi ceſſauerit à ſectione eius vulneris quod ſecandum eſt, ſi non vſſerit id quod indiget cauterio, videlicet propter dolores qui ex talibus remedijs conſequuntur, quomodò creſcat infirmitas, & in deterius vetus humoe exuberet. Si verò (vt ità dicam) temerarius ad vulnus ſector acceſſerit & inuſſerit plagam, curat eum qui ſecatur & vritur, quia paululùm ſeueritatis aſſumpſit, licèt viſus fuerit ægrotanti ad horam non miſereri. Et quomodò vtile fuit peccatum Iſrael in ſalutem Gentium, ſic vtilis eſt quorundam pœna aliorum ſaluti.

Indulgētia & miſericordia crudelis in latronem.

In peccanteſ

In ſauciat

Vtilis quorūdā pœna ſaluti aliorum.

3 HIERONYMVS epiſtola quinquageſimatertia ad Riparium aduersùs Vigilantium: Miror ſanctum Epiſcopum in cuius parochia eſſe presbyter dicitur, acquieſcere furori eius, & non virga Apoſtolica, virgaq́; ferrea confringere vas inutile, & tradere

In Epiſcopū tolerantem Vigilantium hæreticum.

in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat : nec meminerit illius
1.Cor.5. dicti : Si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris porti-
Pſal 49.
Pſal.100. onem tuam ponebas. Et in alio loco : In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, vt diſperderé de ciuitate Domini omnes
Pſal.138. operantes iniquitatem. Et iterùm :Nónne odientes te, Domine, odio habui,& ſuper inimicos tuos tabeſcebam?Perfecto odio oderam illos. Fatebor tibi dolorem meum : ſacrilegium tantum patienter audire non poſſum : Legi enim Syromaſten Phinees, auſteritatem Heliæ, zelum Simonis Cananæi, Petri ſeueritatem, Ananiam & Sapphiram trucidantis, Paulíq; conſtantiam, qui Elymam magum, vijs Domini reſiſtentem, æterna cæcitate damnauit. Non eſt crudelitas,pro Deo pietas.Vndè & in lege dicitur : Si frater tuus & amicus,& vxor,quæ eſt in ſinu tuo, deprauare te voluërit à veritate,ſit manus tua ſuper eos,& effunde ſanguinem eorum: & auferes malum de medio Iſrael.

Nume.25.
3.Reg 18.
Matth.10.
Act 1.5 13.

Pro Deo pietas,non eſt crudelitas.
Deut.13.

4 AVGVSTINVS in pſalmum quinquageſimum : Veruntamen chariſsimi in tanta morum diuerſitate,& tam deteſtabili corruptela, regite domos veſtras, regite filios veſtros, regite familias veſtras. Quomodò ad nos pertinet in Eccleſia loqui vobis, ſic ad vos pertinet in domibus veſtris agere, vt bonam rationem reddatis de his qui vobis ſunt ſubditi. Amat Deus diſciplinam. Peruerſa autem & falſa innocentia eſt, habenas laxare peccatis. Valdè inutiliter, valdè perniciosè ſentiet filius patris lenitatem, vt iuſtè poſteà DEI ſentiat ſeueritatem. Et hoc non ſolus, ſed cum diſſoluto patre ſuo. Quid enim? Si ipſe nō peccat,& non facit quod filius eius,ideò nō debet ab ipſa nequitia filium prohibere ? An fortè vt videatur filio eius, quia & pater talia faceret, nisì ſenuiſſet? Peccatum quod tibi non diſplicet in filio tuo, delectat te : ſed ætas deſeruït, non cupiditas. Maximè fratres mei filios veſtros fideles attendite, quos fide genuiſtis, vt baptizarentur. Sed fortè negligit malus filius vel monita patris, vel obiurgationem,vel ſeueritatem, Tu imple perſonam tuam, Deus de illo exigit ſuam.

Cōtra indulgentiam parentum.

5 IDEM in ſermone decimoquinto de verbis Domini, vt ſuprà,quæſtione 8:authorit.13.

6 CHRYSOSTOMVS in oratione prima contra Iudæos : Verùm quemadmodùm Iudæos culpamus, quòd legem tranſgrediuntur : ità multò magìs vos incuſamus, quòd ad tranſgreſſores legis concurritis, nec illos tantùm qui eò concurrunt, verumetiam eos,quibus cùm ſit authoritas prohibendi ſuos, nolint tamen

Habentes authoritatem & poteſtatē prohibēdi,culpātur,ſi nō prohibeāt mala.

men

men id facere. Nè mihi dixeris : Quid mihi cum illo commercij eſt? Alenus eſt, ignotus eſt. Dum modò ſit fidelis, dum eorundem particeps myſteriorum, dum eadem iungatur Eccleſia & fratribus, & cognatis, & neceſſarijs, & cæteris omnibus eſt propinquior. Prodindè quemadmodùm non ipſi tantùm fures dant pœnas, verumetiam eadem pœna plectuntur ij, quibus cùm eſſet poteſtas vetandi, non vetuerunt tamē: ità non ſolùm qui impiè agunt, verumetiam illi qui cùm poſsint ab impietate reuocare, tamen vel ob pigritiam, vel ob timiditatem id facere nolūt, ſimili cum illis pœna plectuntur. Alioquì talentum illud quod acceperat, ac defoderat ſeruus ille, reddidit integrum : attamen dat pœnas, eò quòd non auxerat lucrum : ità tu quidem etiamſi ipſe purus & innocens perſeueres, cæterùm nō augeas talentum, nec fratrem pereuntem reuoces ad ſalutem, eadem quæ ille patitur, patieris.

Similis eos pœna manet cum peccantibus. Matth 25.

1 B. AVGVSTINVS libro ſecundo Retractationum capite quinto : Sūt duo libri mei, quorum titulus eſt, Contra partem Donati. In quorum primo libro dixi, non mihi placere vllius ſecularis poteſtatis impetu ſchiſmaticos ad communionem violenter vehementerq́ arctari. Quod verè mihi tunc non placebat, quia nōdùm expertus eram, vel quantùm mali eorum auderet impúnitas, vel quantùm eis in melius mutandis conferre poſſet diligentia diſciplinæ.

Auguſtinus nōdùm expertus putauerat ſchiſmaticos non eſſe vi cogendos.

2 IDEM epiſtola quadrageſimaoctaua ad Vincentium : Non inuenitur exemplum in Euangelicis & Apoſtolicis literis, aliquid petitum à regibus terræ pro eccleſia & contra inimicos eccleſiæ : quis negat non inueniri ? Sed nondùm implebatur illa prophetia : Et nunc reges intelligite, & erudimini qui iudicatis terram: Seruite Domino in timore. Adhuc enim illud implebatur, quod in eodem pſalmo paulò ſuperiùs dicitur: Quarè fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? Adſtiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersùs Dominum, & aduersùs Chriſtum eius. Veruntamen ſi facta præterita in propheticis libris, figuræ fuerunt futurorū, in rege illo qui appellabatur Nabuchodonoſor, vtrunq́ tempus figuratum eſt, & quod ſub Apoſtolis habuit, & quod nunc habet eccleſia. Temporibus itaque Apoſtolorum & martyrum illud implebatur, quod figuratum eſt, quandò rex memoratus pios & iuſtos cogebat adorare ſimulacra, & recuſantes in flammas mittebat. Nunc autem illud impletur, quod paulopòſt in eodem rege figuratum eſt, cùm conuerſus ad honorandum Deum verum, de-

Cur in Eccleſiæ principio nō inuocabatur cōtra hæreticos brachiū ſeculare. Pſal. 2.

In rege Nabuchodonoſor figura naſcentis & iam corroboratæ Eccleſiæ cernitur.

Daniel 2.

creuit in regno ſuo, vt quicunque blaſphemaret Deum Sidrac, Miſac & Abdenago, pœnis debitis ſubiaceret. Prius ergò tempus illius regis, ſignificabat priora tempora regum infidelium, quos paſsi ſunt Chriſtiani pro impijs. Poſterius verò tempus illius regis, ſignificauit tempora poſteriorum regum iam fidelium, quos patiuntur impij pro Chriſtianis. Et paulopòſt: Multas ciuitates videmus fuiſſe Donatiſtas, & nunc eſſe Catholicas, deteſtari vehementer diabolicam ſeparationem, diligere ardenter vnitatem. Quæ tamen timoris huius, qui tibi diſplicet, occaſionibus catholicæ factæ ſunt per leges imperatorum, à Conſtantino, apud quem primùm veſtri vltrò Cæcilianum accuſauerunt, vſque ad præſentes imperatores, qui iudicium illius quem veſtri elegerunt, quem iudicibus Epiſcopis prætulerunt, iuſtiſsimè cōtra vos cuſtodiendum eſſe decernunt. His ergò exemplis à collegis meis mihi propoſitis ceſsi. Nam mea primitùs ſententia erat, neminem ad vnitatem Chriſti eſſe cogendum, verbo eſſe agendum, diſputatione pugnandum, ratione vincendum, nè fictos catholicos haberemus, quos apertos hæreticos noueramus. Sed hæc opinio mea, non contradicentium verbis, ſed demonſtrantium ſuperabatur exemplis: nam primò mihi opponebatur ciuitas mea, quæ cùm tota eſſet in parte Donati, ad vnitatē catholicam timore legum imperialium conuerſa eſt, quam nunc videmus ità huius veſtræ animoſitatis perniciem deteſtari, vt in ea nunquàm fuiſſe credatur. Ità aliæ multæ &cæt. Immò verò ſeruiant reges terræ Chriſto, etiam leges ferendo pro Chriſto. Et in principio epiſtolæ: Donatiſtæ nimiùm inquieti ſunt, quos per ordinatas à Deo poteſtates cohiberi atque corrigi mihi non videtur inutile. Nam de multorum iam correctione gaudemus &cæt. Si quiſquam inimicum ſuum periculoſis febribus phreneticum factum, currere videret in præceps, nónne tunc potiùs malum pro malo redderet, ſi eum ſic currere permitteret, quàm ſi corripiendum ligandum'que curaret, & tamen tunc ei infeſtiſsimus & aduerſiſsimus videretur, quandò vtiliſsimus & miſericordiſsimus extitiſſet? Sed planè ſalute reparata, tanto vberiùs ei gratias ageret, quanto ſibi eum minùs peperciſſe ſenſiſſet. Et poſt pauca: Cùm terrori vtili doctrina ſalutaris adiungitur, vt non ſolùm tenebras erroris lux veritatis expellat, verumetiam malæ conſuetudinis vincula vis timoris abrumpat, de multorum, ſicut dixi, ſalute lætamur, benedicentium nobiſcum, & gratias agentium Deo,

Legibus contra hæreticos latis factū eſt vt multæ ciuitates reſipuerint.

Prior Auguſtini ſentētia p vſum rerū & experientiam emēdata.

Inquietudo hæreticorū per poteſtatem ſecularem coercenda.

Nō redditur malū pro malo, quandò coercentur.

DEO, quòd ſua pollicitatione completa, qua reges terræ CHRISTO ſeruituros eſſe promiſit, ſic curauit morbidos, ſic ſanauit infirmos. Non omnis qui parcit, amicus eſt: nec omnis qui verberat, inimicus. Meliora ſunt vulnera amici, quàm voluntaria oſcula inimici. Melius eſt cum ſeueritate diligere, quàm cum lenitate decipere.

Non oīs qui parcit, amicus eſt. Prou 27.

3 IDEM epiſtola quinquageſima ad Bonifacium: Moleſtus eſt medicus furenti phrenetico, & pater indiſciplinato filio, ille ligando, ille cædendo, ſed ambo diligendo. Si autem illos negligant, & perire permittant, iſta potiùs manſuetudo falſa, crudelis eſt. Imperatores quandò pro falſitate contra veritatem conſtituunt malas leges, probantur benè credentes, & coronantur perſeuerantes. Quandò autem pro veritate contra falſitatem conſtituunt bonas leges, terrentur ſæuientes, & corriguntur intelligentes. Quicunque ergò legibus imperatorum, quæ contra veritatem DEI feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande præmium. Quicunque autem legibus Imperatorum, quæ pro DEI veritate feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande ſupplicium. Nam & temporibus prophetarum, omnes reges qui in populo DEI non prohibuerunt, nec euerterunt quæ contra DEI præcepta fuerant inſtituta, culpantur: & qui prohibuerunt & euerterunt, ſuper aliorum merita laudantur. Et rex Nabuchodonoſor, cùm ſeruus eſſet idolorum, conſtituit ſacrilegam legem, vt ſimulacrum adoraretur: ſed eius impiæ conſtitutioni qui obedire noluerunt, piè fideliter'que fecerunt. Idem tamen rex, diuino correctus miraculo, piam & laudabilem legem pro veritate conſtituit, vt quicunque diceret blaſphemam DEVM verum Sidrac, Miſac, & Abdenago, cum domo ſua penitùs interiret. Et paulò pòſt: Veri autem martyres illi ſunt, de quibus DOMINVS ait: Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam. Non ergò qui propter iniquitatem, & propter Chriſtianæ vnitatis impiam diuiſionem, ſed qui propter iuſtitiam perſecutionem patiuntur, hi martyres veri ſunt. Nam & Agar paſſa eſt perſequutionem à Sara, & illa erat ſancta quæ faciebat, illa iniqua quæ patiebatur. Et nonnullis interiectis: Quod enim dicunt qui contra ſuas impietates leges iuſtas conſtitui nolunt, non petiſſe à regibus terræ

Manſuetudo falſa & crudelis.

3 Reg. 15. 4 Reg. 102. 14 15. 18. 23. Dan 3.

Non oēs ſunt beati qui perſecutionem patiuntur. Matth. 5.

Gen. 16.

Obiectionis dilutio de Apoſtolorū tempore.

ræ Apoſtolos talia, non conſiderant aliud fuiſſe tunc tempus, & omnia ſuis temporibus agi. Quis enim tunc in Chriſtum crediderat imperator, qui ei pro pietate contra impietatem leges ferendo ſeruiret, quandò adhuc illud propheticum complebatur: Quarè
Pſalm. 2. fremuerunt gẽtes,& populi meditati ſunt inania: Adſtiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersùs Dominum,& aduersùs Chriſtum eius? Nondùm autem agebatur, quod paulopòſt in eodem pſalmo dicitur: Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram: Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Quomodò ergò reges Domino ſeruiunt in timore,
Reges quomodò ſeruiãt Domino in timore. nisì ea quæ contra iuſſa Domini fiunt, religioſa ſeueritate prohibendo atque plectendo? Aliter enim ſeruit quia homo eſt, aliter quia etiam & rex eſt. Quia homo eſt, ei ſeruit viuendo fideliter: quia verò etiam rex eſt, ſeruit, leges iuſta præcipientes & contraria prohibentes, conueniẽti vigore ſanciendo: Sicut ſeruiuit Ezechias,
4. Reg. 18. a lucos & templa idolorum, & illa excelſa quæ contra Dei præcepta fuerant conſtructa, deſtruendo. Sicut ſeruiuit Ioſias, talia & ipſe fa-
4. Reg. 23. ciendo. Sicut ſeruiuit rex Niniuitarum, vniuerſam ciuitatem ad
Ionæ 3. placandum Dominum compellendo. Sicut ſeruiuit Darius, ido-
Daniel. 14. lum frangendum in poteſtatem Danieli dando, & inimicos eius
Daniel. 3. leonibus ingerendo. Sicut ſeruiuit Nabuchodonoſor, de quo iam diximus, omnes in regno ſuo poſitos à blaſphemãdo Deo lege terribili prohibendo. In hoc ergò ſeruiunt Domino reges, inquantùm ſunt reges, cùm ea faciunt ad ſeruiendum illi, quæ non poſſunt facere nisì reges. Cùm itaque nondùm reges Domino ſeruirent temporibus Apoſtolorum, ſed adhuc meditarentur inania aduersùs eum & aduersùs Chriſtum eius, vt prophetarum prædicta omnia complerentur, non vtiquè tunc poſſent impietates legibus prohiberi, ſed potiùs exerceri. Sic enim ordo temporum voluebatur, vt & Iudæi occiderent prædicatores Chriſti, putantes ſe officium
Iohan. 16. Deo facere, ſicut prædixerat Chriſtus: & gentes fremerent aduersùs Chriſtianos, & omnis potentia martyrum vinceret. Poſteà ve-
Pſal. 71. rò quàm cœpit impleri quod ſcriptũ eſt: Et adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes ſeruient illi: Quis mente ſobrius regibus
Principũ eſt Eccleſiam defendere. dicat, Nolite curare in regno veſtro, à quo tueatur vel oppugnetur Eccleſia Domini veſtri: non ad vos pertineat in regno veſtro, quis velit eſſe ſiue religioſus ſiue ſacrilegus, quibus dici non poteſt: non ad vos pertineat in regno veſtro, quis velit pudicus eſſe, quis impudicus. Cur enim cùm datum ſit diuinitùs homini liberum arbitrium,

trium, adulteria legibus puniantur,& ſacrilegia permittantur? an fidem non ſeruare leuius eſt, quàm animam DEO, quàm fœminam viro? aut ſi ea quæ non contemptu, ſed ignorantia religionis commituntur,mitiùs vindicanda, nunquìd ideò negligenda ſunt? Melius eſt quidem, quis dubitauerit, ad Deum colẽdum doctrina homines duci,quàm pœnæ timore vel dolore compelli? Sed non quia iſti meliores ſunt, ideò illi qui tales non ſunt,negligendi ſunt. Multis enim profuit,quod experimentis probauimus,priùs timore vel dolore cogi, vt poſteà poſsint doceri, aut quod iam verbis didicerant, opere ſectari.Et quibuſdam interpoſitis: Vbì eſt quod iſti clamare conſueuerunt,liberum eſt credere vel non credere?Cui vim Chriſtus intulit? quem coëgit?Eccè habent Paulum Apoſtolum: agnoſcant in eo priùs cogentem Chriſtum, & poſteà docentem:priùs ferientem,& poſteà cõſolantem.Mirum eſt autem,quomodò ille qui pœna corporis ad Euangelium coactus intrauit,plùs illis omnibus qui ſolo verbo vocati ſunt, in Euãgelio laborauit: & quem maior timor compulit ad Charitatem, eius perfecta charitas foràs miſit timorem. Cur ergò non cogeret Eccleſia perditos filios vt redirent,ſi perditi filij coëgerunt alios vt perirent?Et paulò pòſt: Maximianus Epiſcopus Vagienſis auxilium petiuit ab Imperatore Chriſtiano, non tam ſuì vlciſcendi cauſa, quàm tuendæ Eccleſiæ ſibi creditæ. Quod ſi prætermiſiſſet, non eius fuiſſet laudanda patientia, ſed negligentia meritò culpanda. Neque enim & Apoſtolus Paulus vitæ ſuę tranſitoriæ conſulebat,ſed Eccleſiæ Dei, quandò contra illos qui eum occidere conſpirauerant, conſilium illorum Tribuno vt proderetur, effecit. Vndè factum eſt, vt eum ad locum quò fuerat perducendus,deduceret miles armatus,nè illorum pateretur inſidias. Romanas etiam leges implorare minimè dubitauit, ciuem Romanum ſe eſſe proclamans, quos tunc affligi verberibus non licebat. Itemq́ nè Iudæis eum interimere cupientibus traderetur, Cæſaris popoſcit auxilium, Romani quidem principis, ſed non Chriſtiani. Vbì ſatìs oſtendit quid facere deberent poſteà Chriſti diſpenſatores, quandò Imperatores Chriſtianos periclitante Eccleſia reperirẽt. Et rursùm:Si aliter non meruit pacẽ habere domus Dauid,niſì Abſalõ filius eius in bello quod contra patrem gerebat,fuiſſet extinctus,quanuìs magna cura mandauerat ſuis,vt eum,quantùm poſſent,viuum ſaluumq́ ſeruarent, vt eſſet cui pœnitenti paternus affectus ignoſceret, quid ei reſtitit,

Ad credendũ Paulus quodã modo compulſus.
Act. 9.

Rectè cogit Eccleſia perditos vt redeant.

Patiẽtia quænam minimè laudanda.
Act. 21.

Act. 22.
Act. 25.
Paulus popoſcit auxilium Ethnici Imperatoris.

niſì perditum flere,& ſui regni pace acquiſita,ſuam mœſtitiam cõſolari?Sic ergò Catholica mater bellantibus aduerſùs eam &c. Ibidèm: Cogunt multas inuenire medicinas multorum experimenta morborum.

4 IDEM Auguſtinus epiſtola ducenteſimaquarta ad Donatum presbyterum Donatiſtam:Diſplicet tibi quia traheris ad ſalutem,cùm tam multos noſtros ad perniciem traxeris. Quis neſciat nec damnari hominem, niſì merito malæ voluntatis,nec liberari, niſì bonam habuerit voluutatem?Non tamen ideò qui diliguntur, malæ ſuæ voluntati impunè & crudeliter permittendi ſunt,ſed vbì poteſtas datur,& à malo prohibendi,& ad bonum cogendi.Nam ſi voluntas mala ſemper ſuæ permittenda eſt libertati, quarè Iſraelitæ recuſantes & murmurantes,tam duris flagellis à malo prohibebãtur,& ad terrã promiſsionis compellebantur?&c. Nondùm fuerat completa illa prophetia: Et adorabũt eum omnes reges terræ, omnes gentes ſeruient illi. Quod vtiquè qnantò magìs impletur, tantò maiore vtitur Eccleſia poteſtate, vt non ſolùm inuitet, ſed etiam cogat ad bonum.Vide quemadmodùm de his, qui priùs venerunt,dictum eſt,Introduc eos:nõ dictum eſt,Compelle. Ità ſignificata ſunt Eccleſiæ primordia adhuc creſcentis, vt eſſent vires etiam compellendi. Proindè quia oportebat eius iam viribus & magnitudine roborata etiam compelli homines ad conuiuium ſalutis æternæ, poſteaquàm dictum eſt, Factum eſt quod iuſsiſti, & adhuc eſt locus:Exi,inquit,in vias & ſepes, & cõpelle intrare. Quapropter quia per multa mala & ſæua quæ in noſtros committitis, tanquàm ſpinis & aſperitate pleni eſtis, vos tanquàm in ſepibus inuenimus,& intrare compellimus.

A malo ꝓhibẽdi & ad bonũ cogendi ſunt nõnunq̃ homines.

Pſal 71.

Eccleſia ad bonũ cogit.

Luc.14.

Duo eccleſiæ tempora, per parabolam euangelicam deſignata.

Hæretici in vijs & ſepibus inueniuntur.

5 ET tractatu vndecimo in Euangelium Ioannis:Si quandò vult Deus concitare poteſtates aduerſùs hæreticos, aduerſùs Schiſmaticos, aduerſùs diſsipatores Eccleſiæ, aduerſùs exufflatores Chriſti,aduerſùs blaſphematores baptiſmi,non mirentur:quia DEVS cõcitat,vt à Sara verberetur Agar:cognoſcat ſe Agar,& ponat ceruicem, quia cum humiliata diſcederet à domina ſua, occurrit ei angelus & dixit:quid eſt Agar ancilla Saræ?Cùm cõqueſta eſſet de domina,quid audiuit ab Angelo?Reuertere ad dominã tuam. Ad hoc ergò affligitur vt reuertatur,atq; vtinàm reuertatur, qa proles eius ſicut filij Iacob cum fratribus hæreditatem tenebit. Mirantur autẽ qa commouentur poteſtates Chriſtianæ aduerſùs deteſtãdos diſsipatores Eccleſiæ.Si nõ ergò mouerẽtur, & quõ redderẽt rationẽ de im-

A Deo cõcitãtur poteſtates ſeculi aduerſùs hæreticos.

Gen.16.

Principes rationẽ redditu ri ſunt,ſi non moueãtur aduerſùs diſſipatores Eccleſiæ.

imperio ſuo Deo? Intendat Charitas veſtra quid dicã, q̃a ptinet hoc ad reges ſeculi Chriſtianos, vt temporibus ſuis pacatam velint matrem ſuam Eccleſiam habere, vndè ſpiritaliter nati ſunt. Legimus Danielis viſiones & geſta prophetica. Tres pueri in igne laudauerunt Dominum, miratus eſt Nabuchodonoſor rex laudantes Deum pueros, & circa eos ignem non nocentem. Et cùm admiratus eſſet, quid ait Nabuchodonoſor rex, non vel Iudæus, vel circunciſus ille qui ſtatuã ſuam erexerat, & ad eam adorãdam omnes coëgerat, tamen laudibus trium puerorum commotus, vbì vidit maieſtatem Dei præſentis in igne, quid ait? Et ego proponam decretum omnibus tribubus & linguis in omni terra. Quale decretum? Quicunq; dixerint blaſphemiam iu Deum Sidrach, Miſach & Abdenago, in interitum erunt, & domus eorum in perditionem. Eccè quomodò ſæuit rex alienigena, nè blaſphemetur Deus Iſrael, qui potuit tres pueros de igne liberare: & nolunt vt ſæuiant reges Chriſtiani, quia Chriſtus exufflatur, à quo non tres pueri, ſed orbis terrarum cum ipſis regibus à gehennarum igne liberatur. Nam tres illi pueri, fratres mei, liberati ſunt ab igne temporali: nunquìd non ipſe eſt Deus Machabæorum, qui & trium puerorum? Illos ab igne liberauit, illi in tormentis igneis corpore defecerunt. ſed in legitimis mandatis animo permanſerunt: Illi apertè liberati ſunt, illi occultè coronati ſunt. Plus eſt liberari de flamma gehennarum, quàm de fornace poteſtatis humanæ. Si ergò Nabuchodonoſor rex laudauit & prædicauit, & gloriam dedit Deo, quia liberauit de igne tres pneros, & tãtam gloriam dedit, vt decretum mitteret per regnum ſuum: Quicunque dixerint blaſphemiam in DEVM Sidrach, & Miſach, & Abdenago, in interitum erũt, & domus eorum in perditionem: quomodò iſti reges non moueantur, qui non tres pueros attendunt liberatos de flamma, ſed ſeipſos liberatos de gehenna, quandò vident Chriſtum, à quo liberati ſunt, exufflari in Chriſtianis, quandò audiunt dici Chriſtiano, dic te non eſſe Chriſtianum? Talia facerr volunt, & ſaltem talia pati nolunt. Nam videte qualia faciunt, & qualia patiuntur. Occídunt animas, affliguntur in corpore. Sempiternas mortes faciunt, & temporales ſe perpeti conqueruntur.

Daniel. 3. Exemplũ Nabuchodonoſor.

Nota.

2. Mach. 7.

Sempiternas mortes faciũt & de tẽporali cõqueruntur.

6 BERNARDVS ſermone ſexageſimoſexto ſup̱ Cantica canticorũ: Meliùs proculdubiò (hæretici) gladio coërcerentur, illius videlicet qui non ſine cauſa gladium portat, quàm in ſuum errorem multos traijcere permittuntur. DEI enim miniſter

Gladio coërceri hæreticos expedit

Rom. 13. ille eſt, vindex in iram ei qui malè agit. Mirabantur aliqui, quòd non modò patienter, ſed & læti, vt videbatur, ducerentur ad mortem: ſed qui minùs aduertunt quanta ſit poteſtas diaboli, non modò in corpora hominum, ſed etiam in corda quæ ſemèl permiſſus poſſederit. Nónne plus eſt ſibimet hominem inijcere manus, quàm id libenter ab alio ſuſtinere? Hoc autem in multis potuiſſe diabolum frequenter experti ſumus, qui ſeipſos aut ſubmerſerunt, aut ſuſpenderunt. Deniquè Iudas ſuſpendit ſeipſum, diabolo ſine dubio immittente. Ego tamen maius exiſtimo, magis'que admiror, quòd potuit immiſiſſe in cor eius vt traderet Dominum, quàm vt ſemetipſum ſuſpenderet. Nihil ergò ſimile habent conſtantia martyrum, & pertinacia horum: quia mortis contemptum in illis pietas, in iſtis cordis duritia operatur.

Diaboli poteſtas in corda hæreticorum.

Matth. 27.

Conſtantia martyrũ diſſimilis eſt hæreticorum pertinaciæ.

7 HIERONYMVS in caput quintum epiſtolæ ad Galatas: Scintilla res parua eſt, & penè dum cernitur, non videtur: ſed ſi fomitem comprehenderit, & nutrimenta ſui quanuìs paruus ignis inuenerit, mœnia, vrbes, latiſsimos ſaltus, regionesq́ conſumit. Fermentum quoquè, cuius ad aliam partem in euangelio parabola temperata eſt, res modica videtur & nihili: ſed cùm farinæ conſperſum, totam maſſam ſuo vigore corruperit, in illius vim tranſit omne quod mixtum eſt: ità & doctrina peruerſa ab vno incipiens, vix duos aut tres primùm in exordio reperit auditores: ſed paulatìm cancer ſerpit in corpore, & iuxta vulgare prouerbium, vnius pecudis ſcabies, totum commaculat gregem. Igitur & ſcintilla ſtatìm vt apparuerit, extinguenda eſt: & fermentum à maſſæ vicinia ſemonendum: ſecandæ putridæ carnes, & ſcabioſum animal à caulis ouium repellendum: nè tota domus, maſſa, corpus, & pecora ardeat, corrumpatur, putreſcat, intereat. Arius in Alexãdria vna ſcintilla fuit: ſed quia non ſtatìm oppreſſa eſt, totum orbem eius flamma populata eſt.

Principijs hæreſeôn obſiſtendum.

Luc. 13.

1. Cor. 5.

Secandæ putridæ carnes.

Arius hæreſiarcha ſcintillæ nõ oppreſſæ cõparatur.

8 GREGORIVS libro duodecimo, epiſtola trigeſimaprima ad Felicem Epiſcopum Siciliæ: Melius eſt vt pro multorum ſalute vnus condemnetur, quàm per vnius licentiam multi periclitentur. Nec mirum ſi inter homines hæc ratio cuſtoditur, cùm & inter iumenta hoc fieri perſæpè cognouimus, vt ea quæ ſcabiem aut impetigenem habere videntur, ſeparentur à ſanis, nè illorum morbo ſana damnentur & pereant.

Vnum pro multorũ ſalute cõdemnari præſtat.

1 C AVGVSTINVS in pſalmum quinquageſimum: Veruntamen, chariſsimi, in tanta morum diuerſitate, & tam deteſtabili

Paterfamiliâs regat familiã ſuã & filios.

bili corruptela, regite domos veſtras, regite filios veſtros, regite familias veſtras. Quomodò ad nos pertinet in Eccleſia loqui vobis, ſic ad vos pertinet in domibus veſtris agere, vt bonam rationem reddatis de his qui vobis ſunt ſubditi. Amat DEVS diſciplinam. Peruerſa autem & falſa innocentia eſt, habenas laxare peccatis. Valdè inutiliter, valdè pernicioſè ſentiet filius patris lenitatem, vt iuſtè poſteà DEI ſentiat ſeueritatem. Et hoc non ſolus, ſed cum diſſoluto patre ſuo. Quid enim, ſi ipſe non peccat, & non facit quod filius eius? ideò non debet ab ipſa nequitia filium prohibere? An fortè vt videatur filio eius, quia & pater talia faceret, niſi ſenuiſſet? Peccatum quod tibi non diſplicet in filio tuo, delectat te: ſed ætas deſeruit, non cupiditas. Maximè, fratres mei, filios veſtros fideles attendite, quos fide genuiſtis, vt baptizarentur. Sed fortè negligit malus filius, vel monita patris, vel obiurgatiōem, vel ſeueritatem. Tu imple perſonam tuam, Deus de illo exigit ſuam.

Innocentia falſa eſt, habenas laxare peccatis.

2 GREGORIVS libro quarto Dialogorum, capite decimooctauo: Et ſi omnes baptizatos infantes, atque in eadem infantia morientes ingredi regnum cæleſte credendum eſt, omnes tamen paruulos qui ſcilicet iam loqui poſſunt, regna cæleſtia ingredi credendum non eſt: quia nonnullis paruulis eiuſdem regni cæleſtis aditus à parentibus clauditur, ſi malè nutriantur. Nam quidam vir cunctis in hac vrbe notiſsimus ante triennium filium habuit annorum, ſicut arbitror, quinque: quem nimìs carnaliter diligens remiſsè nutriebat: atque idem paruulus, quod dictu graue eſt, mox vt eius animo aliquid obſtitiſſet, maieſtatē Dei blaſphemare cōſueuerat, qui in hac ante triennium mortalitate percuſſus, venit ad mortem. Cumque eum ſuus pater in ſinu teneret, ſicut hi teſtati ſunt qui præſentes fuerunt, malignos ad ſe veniſſe ſpiritus trementibus oculis puer adſpiciens, cœpit clamare: Obſta pater, obſta pater. Qui clamans declinauit faciem, vt ſe ab eis in ſinu patris abſcōderet. Quem cùm ille trementem requireret, quid videret: puer adiunxit, dicens: Mauri homines venerunt, qui me tollere volunt. Qui cùm hoc dixiſſet, maieſtatis nomen protinùs blaſphemauit, & animam reddidit. Vt enim omnipotens Deus oſtenderet, pro quo reatu talibus fuiſſet traditus executoribus, vndè viuentem pater ſuus noluit corrigere, hoc morientem permiſit iterare: vt qui diù per diuinitatis patientiam blaphemus vixerat, quandoquè per diuinitatis iudicium blaſphemaret & moreretur: quatenùs reatum ſuum pater eius agnoſceret, & qui paruuli filij animam negligens,

Quibuſdam paruulis clauditur aditus regni cæleſtis à parentibus.

Terribile exemplum de puero blaſphemo.

non paruulum peccatorem, gehennæ ignibus nutriſſet.

Magni meriti eſt, liberos educare Deo.

3 CHRYSOSTOMVS homilia nona in priorẽ epiſtolam ad Timotheum: Neque enim parui meriti eſt, indultos nobis à Deo liberos, ad ipſius exercere militiam, eiq́; ab infantię panais dedicare. Nam ſi eiuſce educationis fundamenta iecerint, maximis afficiendi ſunt pręmijs: quemadmodùm ſi neglexerint, grauiſsimis cruciatibus. Nempe enim & Heli propter filios perijt: illos quippe cùm acriùs coërcere debuiſſet, verbis tandèm lenibus monuit. Quocircà dum illis moleſtus eſſe ſeuera increpatione recuſat, & illos & ſe ipſum vnà perdidit. Audite hæc patres, veſtrosq́; filios in diſciplina & correptione Domini erudite ſumma cum diligentia. Eſt enim iuuentus fera, plurimisq́; indiget inſtitutoribus, magiſtris, pædagogis, aſſeclis, atque nutritoribus. Votiq́; res eſt, poſt adeò exactam diligentiam eam continere poſſe, non ſecùs, quàm equus quidam indomitus, velutì fera belua. Huiuſmodi quippe iuuẽtus eſt. Si igitur illi ab ipſis ſtatìm initijs, atque à prima ætate leges optimas imponamus, minimùm poſthàc laborabimus: verùm conſuetudo ipſa virtutis in legem tranſiet. Nihil eos agere permittamus, ex his quæ noxiè iucunda ſunt, neq; illis vt pueris indulgeamus: atq; ante omnia illos in pudore & ſobrietate ſeruemus, quippe huic inimica libido omnium maximè huiuſmodi turbat ætatem. Et paulò pòſt: Admoneamus igitur illos, corripiamus, terreamus, minasq́; intentemus, & modò iſtud, mòdò illud faciamus. Magnum habemus precioſumq́; depoſitum filios: ingenti illos ſeruemus cura, atque omnia faciamus, nè fur id nobis aſtutus auferat. At verò nunc contrà penitùs facimus. Nam vt fundus quidem ſit optimus, cuncta molimur, eumq́; fideli viro magno cum ſtudio tradimus, & agaſonem atq; mulionem, procuratoremq́; ac diſpenſatorem, qui nobis magna beneuolentia afficiatur, inquirimus: cæterùm quod nobis chariſsimum omnium eſt, omninò negligimus: neq; curamus, quo pacto filium noſtrũ fideli cuipiam viro permittamus, qui ipſius tueri ac ſeruare pudicitiã poſsit? Et certè nulla nobis poſſeſsio, nullus fundus æquè nobis gratus atq; charus eſſe debet: quippe hęc omnia filijs quæruntur. Igitur maior nobis poſſeſsionum cura eſt, quàm eorũ, quorum illæ gratia cõparantur: quod profectò abſurdiſsimum atq; ſtolidiſsimum eſt. Exerceamus igitur ad virtutem atq; pietatem molles filiorũ animos, cætera omnia ſecundo loco quæramus. Nam ſi quidem illi improbi fuerint, nihil eis pecuniæ proderũt: ſin autem probi, nihil ex paupertate lædentur. Vis filium relin-

1 Reg. 2 & 4. Exemplo Heli mouentur parentes.

Quomodò inſtituendi filij.

Cõtra parentes, q cũ aliarum rerũ diligentẽ curã, filiorum ferè nullam habent.

relinquere diuitem? Bonum illum ac benignum eſſe doce: ità enim etiam rem familiarem auctiorem facere poterit. Quòd ſi tenuis illi ſubſtantia fuerit, nihilo deteriori in loco erit, quàm hi qui plurima poſsident. Quòd ſi malus ille fuerit, etiam ſi infinitam illi ſubſtantiam relinquas, non illi cuſtodem reliquiſti, ſed longè deteriore conditione feciſti, quàm ſi ad extremã deueniſſet inopiam. Quippe filijs non ritè inſtitutis præſtat pauperes eſſe, quàm diuites. Paupertas enim vel inuitos coërcet, atque intrà virtutis limites continet: opes verò ne volentes quidem pudicè, temperanterq́; viuere ſinunt: verùm exorbitare faciunt, atque peruertunt, maliſq́; innumeris ſubiungunt. Matres item, filiarum vobis curam aſſumite: eſt ea cura vobis perfacilis. Curate ſolicitè, vt domi iugiter ſint. Ante omnia pias eſſe, religioſas'que docete, aſpernari pecunias, exteriorisq́; ornatûs contemptrices eſſe, atque ità demùm nuptijs tradite: eas ſi ità inſtitueritis, non ipſas modò ſeruabitis, verùm & viros qui illas ducturi ſunt: neque viros tantùm, ſed etiam filios atq; nepotes. Quippe ex radice optima ſurculi prodeunt firmiores, ac ſemper in meliora proficiunt, horumq́; omnium merces vobis reddenda eſt. Non igitur tanquàm vnius animæ commodis proſpicientes, ſed vt plurimis per vnam conſulentes, magno cum ſtudio omnia faciamus. Ità nempe paterna domo decet progredi virginem, ac matrimonio iungi, quemadmodùm ex palæſtra luctatorem, vt omnem diligentiſsmè rei familiaris peritiam habeat: ſit'que velutì fermentum, quod maſſam omnem in ſuam transfert pulchritudinem. Filij quoquè adeò verendi ſint præ morum honeſtate, & ſingulari pudicitiæ laude, vt ab hominibus, & à Deo laudes mereantur. Diſcant cõtinere ventrem, abſtineant à ſuperfluis ſumptibus, & omni magnificentia apparatûs: diſpenſare ſua probè nouerint, pij in parentes ſint: ſubijci, & dicto obtemperantes eſſe diſcant: ità enim & parentibus ipſis ingentes præmiorum adijcient cumulos: atque ità omnia in Dei gloriam, ſalutemq́; noſtram fient.

Nota.

Filiarũ cura matribus mandata.

Filij quales eſſe debeant.

X

Quid eſt, participatione alienum peccatum contrahere?

Id maximè fit, quandò in partem lucri cum furibus, ſiue raptoribus venímus: cùm iti-

Tob. 2 d
Prou. 1. b 29 d

Num.16.d Eccl 5.a 2.Paral.20.g Greg. Turon.in gloriam cōfeſſor.c.63.& 71. Itē lib.1. de gloria Marty.c.36.72.& 79.& l.2.c.13.14.15. 16.17.& 20.Theod. li.3.hiſt.ca 11.& 12. Vict.l.1.perſecuti. Vandal.Ioſ 7.d Dan 5.a f 2.Mach. 3.a c g 5.c d 9 a b 1.Machabæor.6.b

a Pſal.49.c Aug. in pſal.129.

b Eſaiæ 1.f

c Deute.23.c

itidèm bona iniuſtè parta, vel quouis modo aliena nobis vnà cum alijs ſcienter vēdicamus aut retinemus: cùm inſupèr ſpolijs alienis diteſcimus. Quò pertinere videtur quod pſalmographus dixit,[a] cum furibus ipſis currere, & cum adulteris portionem habere. Sic & Eſaias obijcit populo Iudaico:[b] *Principes tui infideles, ſocij furum, omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones.* Grauiùs adhuc delinquunt, qui lucrum ſibi ex aliena[c] turpitudine apertè parant, vt lenones: quíve latronibus, & notæ turpitudinis vel factionis hominibus præbere audent hoſpitium & locū, quò ſe illi, aut ſua recipiant.

SCRIPTVRAE.

TOBIAE ſecundo capite: Anna vxor eius ibat ad opus textrinum quotidiè: & de labore manuum ſuarum victum, quem conſequi poterat, deferebat. Vndè factum eſt, vt hœdum caprarum accipiens detuliſſet domi. Cuius cùm vocem balantis vir eius audîſſet, dixit: Videte nè fortè furtiuus ſit: reddite eum dominis ſuis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere.

PROVERBIORVM primo capite: Fili mi, ſi te lactauerint peccatores, nè acquieſcas eis. Si dixerint, Veni nobiſcum, inſidiemur ſanguini, &cæt. Omnem precioſam ſubſtantiam reperiemus, implebimus domos noſtras ſpolijs. Sortem mitte nobiſcum, marſupium ſit vnum omnium noſtrûm. Fili mi, nè ambules cum eis, prohibe pedem tuum à ſemitis eorum.

Et capite vigeſimonono: Qui cùm fure participat, odit animam ſuam: adiurantem audit, & non indicat.

Nvmerorvm decimoſexto: Surrexitque Moyſes, & abijt ad Dathan & Abiron: & ſequentibus eum ſenioribus Iſrael, dixit ad turbam: Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, nè inuoluamini in peccatis eorum. Cumque receſſiſſent à tentorijs eorum per circuitum, Dathan & Abiron egreſſi ſtabant in introitu papilionum ſuorum cum vxoribus & liberis, omnique frequentia. Et ait Moyſes: In hoc ſcietis quòd Dominus miſerit me, vt facerem vniuerſa quæ cernitis, & non ex proprio ea corde protulerim: Si conſueta hominum morte interierint, & viſitauerit eos plaga, qua & cæteri viſitari ſolent, non miſit me Dominus. Sin autem nouam rem fecerit Dominus, vt aperiens terra os ſuum, deglutiat eos &c.

Ecclesiastici quinto: Noli attendere ad poſſeſſiones iniquas, & nè dixeris, eſt mihi ſufficiens vita. nihil enim proderit in tempore vindictæ & obductionis.

Secvndi Paralipomenon vigeſimo: Poſt hæc inijt amicitias Ioſaphat rex Iuda cum Ochozia rege Iſrael, cuius opera fuerunt impijſſima. Et particeps fuit vt faceret naues quæ irent in Tharſis: feceruntque claſſem in Aſion Gaber: Prophetauit autem Eliezer filius Dodau de Mareſa ad Ioſaphat, dicens: Quia habuiſti fœdus cum Ochozia, percuſſit Dominus opera tua, contritæq; ſunt naues, nec potuerũt ire in Tharſis.

Iosve ſeptimo: Reſponditque Achan Ioſue, & dixit ei: Verè ego peccaui Domino Deo Iſrael, & ſic & ſic feci. Vidi enim inter ſpolia pallium coccineum valdè bonum, & ducentos ſiclos argenti, regulamque auream quinqua-

ginta ſiclorum: & concupiſcens abſtuli, & abſcondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumque foſſa humo operui. Miſit ergò Ioſue miniſtros: qui currentes ad tabernaculum illius, repererunt cuncta abſcondita in eodem loco & argentum ſimul. Auferentesque de tentorio, tulerunt ad Ioſue, & ad omnes filios Iſrael, proieceruntque ante Dominum. Tollens itaque Ioſue Achan filium Zaræ, argentumque & pallium, et auream regulam, filios quoquè et filias eius, boues et aſinos et oues, ipſumque tabernaculum, et cunctam ſupellectilem: (et omnis Iſrael cum eo) duxerunt eos ad vallem Achor: vbì dixit Ioſue, Quia turbâſti nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidauitque eum omnis Iſrael, et cuncta quæ illius erant, igne conſumpta ſunt. Congregaueruntque ſuper eum aceruum magnum lapidum, qui permanet vſque in præſentem diem Et auerſus eſt furor Domini ab eis. Vocatumq; eſt nomen loci illius, Vallis Achor vſq; hodiè.

DANIELIS quinto: Balſaſar rex fecit grande conuiuium optimatibus ſuis mille: et vnuſquiſque ſecundùm ſuam bibebat ætatem. Præcepit ergò iam temulentus, vt afferrentur vaſa aurea et argentea quæ abſportauerat Nabuchodonoſor pater eius de templo quod fuit in Hieruſalem: vt biberent in eis rex et optimates eius, vxores et concubinæ. Tunc allata ſunt vaſa aurea quæ abſportauerat de templo quod fuerat Hieruſalem: et biberunt in eis rex et optimates eius, vxores et concubinæ illius. Bibebant vinum, et laudabant deos ſuos aureos et argenteos, æreos, ferreos, ligneosque et lapídeos. In eadem hora apparuerunt digiti, quaſi manus hominis ſcribentis contra candelabrum in ſuperficie parietis aulę regię: et rex adſpiciebat articulos manus ſcribentis. Tunc facies regis commutata eſt, et cogitationes

tiones eius conturbabant eum: et compages renum eius ſoluebantur, et genua eius ad ſe inuicèm collidebantur. Exclamauit itaque rex fortiter, vt introducerent magos &c. Et paulò pòſt: Ad quæ reſpondens Daniel, ait coram rege: Munera tua ſint tibi, & dona domus tuæ alteri da: ſcripturam autem legam tibi, rex, & interpretationem eius oſtendam tibi. Quandò eleuatum eſt cor Nabuchodonoſor patris tui, & ſpiritus illius obfirmatus eſt ad ſuperbiam, depoſitus eſt de ſolio regni ſui, & gloria eius ablata eſt, & à filijs hominum eiectus eſt, ſed & cor eius cum beſtijs poſitum eſt, & cum onagris erat habitatio eius: fœnum quoquè vt bos comedebat, & rore cæli corpus eius infectum eſt: donèc cognoſceret quòd poteſtatem haberet altiſſimus in regno hominum, & quemcunque voluërit ſuſcitabit ſuper illud. Tu quoquè filius eius Balſaſar, non humiliâſti cor tuum cùm ſcires hæc omnia: ſed aduersùm Dominatorem cæli eleuatus es: & vaſa domus eius allata ſunt coram te: & tu, & optimates tui, & vxores tuæ & concubinæ tuæ vinum bibiſtis in eis: deos quoquè argenteos, & aureos, & æreos, ferreos, ligneoſque, & lapideos qui non vident neque audiunt, neque ſentiunt, laudâſti: porrò DEVM qui habet flatum tuum in manu ſua & omnes vias tuas, non glorificâſti. Idcircò ab eo miſſus eſt articulus manus, qui ſcripſit hoc quod exaratum eſt. Hæc eſt autem ſcriptura quę digeſta eſt: MANE THECEL PHARES. Et hæc eſt interpretatio ſermonis: MANE: numerauit Deus regnum tuum, & compleuit iſtud: THECEL: appenſus es in ſtatera, & inuentus es minùs habens: PHARES: diuiſum eſt regnum tuum, & datum eſt Medis & Perſis. Eadem nocte interfectus eſt Balſaſar rex Chaldæus. Et Darius Medus ſucceſſit in regno, annos natus ſexagintaduos.

SECVNDI Machabæorum tertio: Simon præpoſitus t:mpli, cùm vincere Oniam non poſſet, venit ad Apollonium Tharſææ filium, qui eo tempore erat dux Cœleſyriæ & * Phœnicis: & nunciauit ei pecunijs innumerabilibus plenum eſſe ærarium Hieroſolymis, & communes copias immenſas eſſe, quæ non pertinent ad rationem ſacrificiorum: eſſe autem poſſibile, ſub poteſtate regis cadere vniuerſa. Cumque retuliſſet ad regem Apollonius de pecunijs quæ delatæ erant, ille accitum Heliodorum qui erat ſuper negocia eius, miſit cum mandatis, vt prædictam pecuniam tranſportaret. Statimq; Heliodorus iter eſt aggreſſus, ſpecie quidē quaſi per Cœleſyriam & * Phœnicem ciuitates eſſet peragraturus, reuerà autem Regis propoſitum perfecturus. Sed cùm veniſſet Hieroſolymam, & benignè à ſummo Sacerdote in ciuitate eſſet exceptus, narrauit de dato indicio pecuniarum, & cuius rei gratia adeſſet, aperuit: interrogabat autem, ſi verè hæc ità eſſent. Tunc ſummus Sacerdos oſtendit depoſita eſſe hæc, & victualia viduarum et pupillorum: quædam verò eſſe Hyrcani Tobiæ viri valdè eminentis, in his quæ detulerat impius Simon: vniuerſa autem argenti talenta eſſe quadringenta, et aurī ducenta: decipi verò eos, qui credidiſſent loco et templo, quod per vniuerſum mundum honoratur pro ſuī veneratione et ſanctitate, omninò impoſſibile eſſe. At ille pro his quæ habebat in mandatis à rege, dicebat omni genere regi ea eſſe deferenda. Conſtituta autem die intrabat de his Heliodorus ordinaturus. Non modica verò per vniuerſam ciuitatem erat trepidatio. Sacerdotes autem ante altare cum ſtolis ſacerdotalibus iactauerunt ſe, et inuocabant de cælo eum qui etcæt. Et paulò pòſt: Heliodorus autem, quod decreuerat, perficiebat eodem loco ipſe cum ſatellitibus

*Phœnices:

*Phœnicen

circa

circa ærarium, præſens. Sed ſpiritus omnipotentis DEI magnam fecit ſuæ oſtenſionis euidentiam, ità vt omnes qui auſi fuerant parére ei, ruentes Dei virtute, in diſſolutionem & formidinem conuerterentur. Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens ſeſſorem, optimis operimentis adornatus: iſque cum impetu Heliodoro priores calces eliſit. qui autem ei ſedebat, videbatur arma habere aurea. Alij etiam apparuerunt duo iuuenes, virtute decori, optimi gloria, ſpecioſique amictu: qui circunſteterunt eum, et ex vtraque parte flagellabant, ſine intermiſſione multis plagis verberantes. Subitò autem Heliodorus cóncidit in terram, eumque multa caligine circunfuſum rapuerunt, atque in ſella geſtatoria poſitum eiecerunt. Et is qui cum multis curſoribus et ſatellitibus prædictum ingreſſus eſt ærarium, portabatur nullo ſibi auxilium ferente, manifeſta cognita Dei virtute: et ille quidem per diuinam virtutem iacebat mutus, atque omni ſpe et ſalute priuatus. Hi autem Dominum benedicebant, quia magnificabat locum ſuum, et templum quod paulò antè timore ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Domino, gaudio et lætitia impletum eſt. Tunc verò ex amicis Heliodori quidam rogabant confeſtim Oniam, vt inuocaret Altiſſimum, etcæt. Heliodorus autem hoſtia Deo oblata, et votis magnis promiſſis ei qui viuere illi conceſſit, et Oniæ gratias agens, recepto exercitu repedabat ad Regem. Teſtabatur autem omnibus ea quæ ſub oculis ſuis viderat opera magni Dei. Cùm autem rex interrogâſſet Heliodorum, quis eſſet aptus adhuc ſemèl Hieroſolymam mitti, ait: Si quem habes hoſtem, aut regni tui inſidiatorem, mitte illuc, et flagellatum eum recipies, ſi tamen euaſerit: eô quòd in loco ſit verè Dei quædam virtus. Nam ipſe qui habet in cælis habitationem, viſitator et adiutor eſt

loci illius, & venientes ad malefaciendum, percutit ac perdit. Igitur de Heliodoro & ærarij cuſtodiaità res ſe habet.

E T capite quinto: Auſus eſt etiam (Antiochus) intrare templum vniuerſa terra ſanctius, Menelao ductore, qui legum & patriæ fuit proditor: & ſceleſtis manibus ſumens ſancta vaſa, quæ ab alijs regibus & ciuitatibus erant poſita ad ornatum loci & gloriam, contrectabat indignè & contaminabat. Ità alienatus mente Antiochus, non conſiderabat quòd propter peccata habitantium ciuitatem, modicum D E V S fuerat iratus: propter quod & accidit circa locum deſpectio. alioquìn, niſi contigiſſet eos multis peccatis eſſe inuolutos, ſicut Heliodorus qui miſſus eſt à Seleuco rege ad expoliandum ærarium, etiam hic ſtatìm adueniens flagellatus & repulſus vtiquè fuiſſet ab audacia. Verùm non propter locum, gentem: ſed propter gentem, locum Deus elegit. Ideoque & ipſe locus particeps factus eſt populi malorum, poſteà autem fiet ſocius bònorum. & qui derelictus in ira D E I omnipotentis eſt, iterũ in magni Domini reconciliatione cum ſumma gloria exaltabitur. Igitur Antiochus mille & octingentis ablatis de templo talentis, velociter Antiochiam regreſſus eſt, &c.

I T E M capite nono: Elatus autem ira (Antiochus) arbitrabatur ſe iniuriam illorum qui ſe fugauerant, poſſe in Iudæos retorquere: ideoque iuſſit agitari currum ſuum, ſine intermiſſione agens iter, cæleſti eum iudicio perurgente, eò quòd ità ſuperbè locutus eſt ſe venturum Hieroſolymam, et congeriem ſepulcri Iudæorum eam facturum. Sed qui vniuerſa conſpicit Dominus D E V S Iſrael, percuſſit eum inſanabili et inuiſibili plaga. Vt enim finiuit hunc ipſum ſermonem, appræhendit eum dolor dirus viſcerum, et amara internorum tormenta: et quidem ſatis iuſtè, quip-

pe

pe qui multis et nouis cruciatibus aliorum torſerat viſcera, licèt ille nullo modo à ſua malitia ceſſaret. Super hoc autem ſuperbia repletus, ignem ſpirans animo in Iudæos, et præcipiens accelerari negocium, cõtigit illum impetu euntem de curru cadere, et graui corporis colliſione membra vexari. Isq; qui ſibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, ſupra humanum modum ſuperbia repletus, et montium altitudines in ſtatêra appéndere, nũc humiliatus ad terram, in geſtatorio portabatur, manifeſtam DEI virtutem in ſemetipſo conteſtans: ità vt de corpore impij, vermes ſcaturirent, ac viuentes in doloribus carnes eius effluerent, odore etiam illius et fœtore exercitus grauaretur: et qui paulò antè ſidera cæli contingere ſe arbitrabatur, cum nemo poterat propter intolerantiam fœtoris portare. Hinc igitur cœpit ex graui ſupetbia deductus ad agnitionem ſuî venire, diuina admonitus plaga, per momenta ſingula doloribus ſuis augmenta capientibus. et cùm nec ipſe iam fœtorem ſuum ferre poſſet, ità ait: Iuſtum eſt, ſubditum eſſe DEO, et mortalem non paria Deo ſentire. Orabat autem hic ſceleſtus Dominum, à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus. Et ciuitatem ad quam feſtinans veniebat, vt eam ad ſolum deduceret, ac ſepulcrum congeſtorum faceret, nunc optat liberam reddere: et Iudæos quos nec ſepultura quidem ſe dignos habiturum, ſed auibus ac feris diripiendos traditurum, et cum paruulis exterminaturum dixerat, æquales nunc Atheniẽſibus facturum pollicetur: templum etiam ſanctum, quod priùs expoliauerat, optimis donis ornaturum, et ſancta vaſa multiplicaturum etc.

PRIMI Machabæorum ſexto: Et vocauit Antiochus oẽs amicos ſuos, et dixit illis: Receſſit ſomnus ab oculis meis, et

cón-

cóncidi et corrui corde præ ſolicitudine: et dixi in corde meo, In quantam tribulationem deuéni, et in quos fluctus triſtitiæ in qua nunc ſum, qui iucundus eram et dilectus in poteſtate mea? Nunc verò reminiſcor malorum quæ feci in Ieruſalem, vndè et abſtuli omnia ſpolia aurea et argentea quæ erant in ea, et miſi auferre habitantes Iudæam ſine cauſa. Cognoui ergò quia propterea inuenerunt me mala iſta: et eccè pereo triſtitia magna in terra aliena.

PSALMO quadrageſimonono: Peccatori autem dixit Deus, etcæ. Si videbas furem, currebas cum eo, et cùm adulteris portionem tuam ponebas.

ESAIAE primo: Principes tui infideles, ſocij furum: omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones. Pupillo non iudicant: et cauſa viduæ non ingreditur ad illos. Propter hoc ait Dominus Deus exercituum, fortis Iſrael, Heu conſolabor ſuper hoſtibus meis, et vindicabor de inimicis meis. Et conuertam manum meam ad te, etc.

DEVTERONOMII vigeſimotertio: Non offeres mercedem proſtibuli, nec precium canis in domo Domini DEI tui, quicquid illud eſt quod vouerint: quia abominatio eſt vtrunq; apud Dominum Deum tuum.

PATRES.

1 GREGORIVS Turonenſis in libro de gloria Confeſſorum, capite ſexageſimotertio: Leonis Romani Imperatoris filia, cùm ab ſpiritu vexaretur immundo, & per loca ſancta duceretur, aſsiduè clamabat nequam ſpiritus: Non hinc egredior, niſi Archidiaconus Lugdunẽſis adueniat: ac niſi ipſe me de hoc vaſculo quod acquiſiui, eijciat, nullatenùs hinc ſum egreſſurus. Audiens hæc Imperator, dirigit ſuos in Gallias. Quem illi repertum ſuppliciter exorant, vt cum eis ad viſitandam puellam Romam dignaretur accedere. Ille verò contradicens, & ſe indignum, per quem Chriſtus miracula oſtenderet, eſſe vociferans: admonitus Epiſcopi ſui conſilio, cum eiſdem miſsis iter dirigit. Et ad Imperatorem veniens, cum

cum honore ſuſcipitur. Audiens autem de infirmitate puellæ, ſe ad baſilicam beati Petri Apoſtoli confert: ibi'que continuato cum vigilijs & oratiouibus triduano ieiunio, quarta die per inuocationem Domini noſtri IESV CHRISTI & crucis vexillum, immundum ſpiritum à corpore puellæ depellit. Qua ſanata, tria ei centenaria auri Imperator offert: ſed ille vir altioris ſpiritus, caducas diuitias pro nihilo reſpuit, dicens: Si me tuis muneribus locupletare deſideras, illud quod cunctæ proficiat ciuitati, largire; tributum, ait, in tertio circa muros milliario populis cede: hoc vtriſque animabus ſalubre beneficium erit. Aurum verò tuum neceſſarium non habeo: pauperibus pro tua tuorumq; felicitate diſpenſa. Quod ille non abnuens, aurum pauperibus erogat, & tributum petitum ciuitati concedit. Vndè vſque hodiè circa muros vrbis illius in tertio milliario tributa non redduntur in publico. Poſt diſceſſum verò beati Archidiaconi, ait Imperator ſuis: Si iſte inquit, DEVM plùs quàm pecuniam diligit, dignè Eccleſia illa cuius nobis miniſter obſeqtur, noſtris muneribus illuſtratur. Tunc capſam ad ſancta Euangelia recludenda, patenamq; & calicem ex auro puro precioſis'que lapidibus præcepit fabricari. Quod miro perfectum opere, per hominem eruditum dirigit Eccleſiæ: ſed nuncius ille inter Alpes poſitus, qui hęc exhibebat, ad aurificis cuiuſdam domum diuertit. Cumq; ab eo artifex ſciſcitaretur, quid negocij gereret, rem ſecretiùs ac ſimpliciter pandit: & ille, Si inquit, meo conſilio conniuentiam præbueris, multa hæc nobis ratio poterit lucra deferre. Ad hæc ille diabolo inſtigante ſeductus, & vt fertur inter ruſticos ſermo vulgatus, quòd inhianti auro ac circunuentionis fallacias inferentes ſæpiùs animi coniunguntur) ſtatìm huius conſilij effectus eſt ſectator. Tunc ille deceptor fecit ſimiles de argento ſpecies, vt nihil aliud quàm aurum puriſsimum putarentur: & ſic opera quæ cum gemmis filiſq; aureis fuerant ſuperpoſita, ſtudioſiſsimè cum clauis affixit. Veruntamen calicem non comminuit, quia cataclyza in ipſo fuerant ſolidata. Denique portitor cum hac fraude Lugdunum aduenit. Oblatiſq; muneribus, ab Epiſcopo muneratur: regreſſus'que ad ſocium, aurum de ſpeciebus figuratum recipere flagitat: artifex verò adhuc non eſſe totum paratum pronunciat: ſed ſub ipſa expliciturum ſe nocte pollicetur. Exacta igitur cœna, cùm in cellula qua hæc operabatur, pariter reſiderent, concuſſa ſubitò à terræ motu ſuper eos diruit. Diſruptaq; terra ſub pedibus eorum, ipſos pariter cum pecunia de-

Pœna terribilis in ſacrilegos.

Num 16.

glutiuit : deſcenderuntq; viuentes ac vociferantes in tartarum. Vltusq; eſt Deus velociter de fraude Eccleſiæ ſuæ. Ego verò has ſpecies in Eccleſia Lugdunenſi ſæpiſsimè vidi. Sit hoc populis documentum, vt nullus res Eccleſiæ aut appetere, aut fraudare nitatur. Nam aliter videbit Dei iudicium ſuper ſe velociter imminere.

2 ET capite ſeptuageſimoprimo : Aquenſibus eſt conceſſus inclytus athleta Metrias, vir in corpore iuxta hiſtoriam actionis magnificæ ſanctitatis : & licèt ditione ſeruus, liber tamen iuſtitia: qui, vt ferunt legentes certaminis eius textum, peracto curſu boni operis, à ſeculo victor abceſsit, ſæpiùs ſe in cælis degere virtutibus manifeſtis oſtendens. Tempore igitur quodam cùm Franco Epiſcopus huius municipij Eccleſiam gubernaret, Childericus qui tunc primus apud Sigibertum regem habebatur, villam eius competit, dicens : Quia iniuſtè ab Aquenſi Eccleſia retineretur: & dicto citiùs conuenitur Epiſcopus. Datisq; fideiuſſoribus, in præſentia regis adſiſtit, clamans & obſecrans, vt rex ad huius cauſæ audientiam præſentiam ſuam auerteret, nè cæleſti iudicio condemnetur. addens, Scio enim virtutem Metriæ viri beati, quòd velociter in peruaſorem ſuum irrogat vltionem. Deniquè coniuncti adiutores cauſam diſcutiunt. Inſurgit Childericus atque improperans criminibus exacerbatum Epiſcopum, quòd res fiſci ditionibus debitas, iniquo ordine retineret, extrahi eum vi à iudicio iubet : & tantùm ablata per iudicium præſentium villa, trecentis aureis condemnauit. Parebant ei omnes, nec quiſquam contra voluntatem eius audebat decernere, niſì quod eidem libuiſſet. Deniquè condemnatus ſpoliatusq; ſacerdos, ad vrbem redijt, atque proſtratus in orationem coram ſepulcro ſancti, dicto pſalmi capitello, ait: Non hîc accendetur lumen, neque pſalmorum modulatio canetur glorioſiſsime ſancte, niſì priùs vlciſcaris ſeruos tuos de inimicis ſuis, resq; tibi violenter ablatas, Eccleſiæ ſanctæ reſtituas. Hæc cum lachrymis effatus, ſentes cum acutis aculeis ſuper tumulum proiecit. Egreſſusq; clauſis oſtijs, ſimiliter in ingreſſu alias collocauit. Nec mora, corripitur peruaſor à febre : decumbit lectulo, exhorret cibum, faſtidit & potum, profert æſtuans iuge ſuſpirium. Cui etiam ſi ab ardore febris interdùm ſitis accederet, aquam tantùm, nihil aliud, hauriebat. Quid plura? in hac ægrotatione integrum ducit annum : ſed mens praua non flectitur. Intereà labitur cæſaries cuncta cum barba, & ità omne caput remanſit nudum, vt putares eum olim ſepultum, nupèr eiectum fuiſſe poſt funera

De Metria martyre.

Pœna eius quòd prædia Eccleſiæ abſtulit, & Epiſcopo vim intulit.

nera de ſepulcro. His & talibus miſer afflictus malis, ſerò recogitat, dicens: Peccaui, eô quòd expoliauerim Eccleſiam DEI, atque Epiſcopo ſancto intulerim iniuriam. Nunc autem ite quantocyùs, & reddita villa, ſexcētos aureos ſuper tumulum ſancti deponite. Eſt enim mihi ſpes, quòd res reddita tribuat ægrotanti medelam. Quod audientes homines eius, accepta pecunia, fecerunt ſicut eis fuerat imperatum. Reddiderunt agrum, ſolidosq́; ſuper ſepulcrum ſerui DEI poſuerunt: ſed cùm hoc feciſſent, ſtatim ille in loco quo erat, ſpiritum exhalauit: lucratusq́; eſt detrimentum animę per adeptionem acquiſitionis iniquæ. Epiſcopus autem obtinuit vltionem de inimico Eccleſiæ, quam promiſerat futuram per athletæ Dei virtutem. Reſtitutio

3 ITEM libro primo de gloria martyrũ, capite trigeſimooctauo: Quia iugiter mens humana turpibus erubeſcēdisq́; cupiditatibus inhiat, ſubdiaconus quidam viſo per feneſtram argēto, cogitat intrà ſe, quod poſtero die auaritia impellente cōpleuit. Nocte enim cōſurgens, ingreſſus eſt baſilicam ſanctorum Chryſanthi & Dariæ: Deindè per feneſtrā ingrediens cellulam, ac per obſcuritatē noctis palpās manibus, aliquos de vrceis capit: deindè egredi cum præda cupiens, per totam noctē circumiēs, nunq̄ potuit aditum vndè ingreſſus fuerat, reperire. Dato verò die, dum opera ſua obtegi cōſcius ſceleris voluit, iuxta illud Dñici oraculi dictum, quod, Omnis q̧ malè agit, odit lucē, vt non manifeſtētur opera eius, occultauit ſe in angulo cellula tota die nè videretur. Sequenti verò nocte quæſiuit iterùm aditum, ſed reperire non potuit: ſic per trium noctium curricula fecit. Tertia verò die cùm iam fame cruciaretur, acceſſit coram populo ad feneſtram, & relicto argento confeſſus eſt opus ſuum, egreſſusq́; eſt foràs cum magna verecundia, nec latuit ſcelus quod geſſerat, populis qui aderant. Sacra vaſa furte ſubtrahere cupiens, punitur diuinitùs. Ioan.3.

4 ET capite ſeptuageſimoſecūdo: Dionyſius Epiſcopus Pariſiorũ vrbi datus eſt martyr: tēpore verò quo Sigibertus rex cũ exercitu ad vrbem illam venit, & maximam vicorum eius partē incendio concremauit, quidā de primoribus eius, ad baſilicā antedicti martyris properat, non orationis deuotione, ſed tantũ vt aliquid fraudaret ab æde: ilicò vbi reſerata oſtia ac vacuũ templũ à cuſtodibus reperiſſet, pallā holoſericam auroq́; exornatā ex gemmis, quæ ſanctum tegebat ſepulcrũ, temerario auſu diripuit, ſecumq́; ſuſtulit. Veniens autem ad caſtra, fuit ei neceſsitas nauigandi. Cumq́; puer eius quem tunc creditum habebat, ſuſpenſis ad collum ducentis Pœna in ſpoliatorem Eccleſiæ.

aureis, nauem cùm eodem aſcendiſſet, ſubitò à nullo tactus, de naui ruit, oppreſſusq; aquis, nunquàm potuit inueniri. Ille quoquè iudicium DEI in ſe cernens, per pueri amiſsionem & auri, velociter ad littus de quo digreſſus fuerat, remeauit: pallam'que ſepulcri ſumma velocitate reſtituit. Et licèt hoc fecerit, tamen diem in quo hæc admiſerat, recurrente anni circulo, non attigit.

5 CAPITE ſeptuageſimonono: Eccleſia Agathenſis vrbis, quæ ſancti Andreæ Apoſtoli reliquijs plaudit, plerunq; glorioſis illuſtratur miraculis, peruaſores rerum ſuarum ſæpiùs arguit. Deniquè * Gomacharius comes agrum Eccleſiæ ipſius peruadit. Tunc Leo Epiſcopus huius Eccleſiæ valdè mœſtus, concurrit ad eum, dicens: Relinque ô fili, res pauperum quas ordinationi noſtræ Dominus commendauit, nè tibi ſit noxium, & à lachrymis egentium, qui de fructibus eius ali conſueuerant, eneceris. Ille verò quia erat hæreticus, paruipendens de his quæ ab Epiſcopo dicebantur, rem in ſua dominatione retinuit. Interìm procedente die, arripitur à febre. Cumq; non modò ardore corporeo, verumetiam animæ vexaretur incommodo, miſit ad Epiſcopum nuncios, dicens: Dignetur pro me ſacerdos orationem ad Dominum fundere, & ego dimittam agrum eius. Quo orante, hic à valetudine qua grauabatur, conualuit: factusq; ſanus, ait ſuis: Quid putatis, quid iſti nunc Romani dicant? Aiunt enim me ob hoc fuiſſe febre grauatum, quia tulerim agrum eorum, quod mihi iuxta conſuetudinem humani corporis accidit: veruntamen non habebunt cũ me viuente.

* alij, Comatharius.

Catholici ab hæreticis Romani appellantur.

ET dicto citiùs miſit qui eum iterùm auferret. Quod cùm Epiſcopus comperiſſet, venit ad eum, dicens: Num pœnitet te priùs feciſſe benè, quòd hoc iterùm conaris euertere? nè facias, quæſo, nè vltioni diuinæ ſubiaceas. Qui ait ad Epiſcopum: Sile, ſile decrepite: iam infrænatũ te loris, circuire vrbem ſuper aſinum faciam, vt ſis ridiculo omnibus qui te adſpexerint. At ille ſilens ad nota recurrit præſidia: proſternitur in oratione, celebrat vigilias, ac noctem totam in lachrymis & pſallentio ducit. Manè autem facto, accedit ad lychnos qui de camera Eccleſiæ dependebant, extendens'que virgam quam tenebat in manu, effregit cunctos, dicens: Non hìc accendetur lumen, donèc vlciſcatur DEVS de inimicis, & reſtituat res domus ſuæ. Hæc eo dicente, protinùs hæreticus ille in rediuiuam febrem corruit. Cumq; in extremis ageret, miſi

hæreticus eccleſiæ ſpoliator à Deo punitur.

miſit ad Epiſcopum, dicens, Oret pro me ſacerdos ad Dominnm vt viuam, & reſtituam agrum, ac ſimilem eius conferam dominationi. Quibus pontifex reſpondit: Iam oraui ad Dominum, & exaudiuit me. Miſit & alios ac tertios ad eum nuncios. Sed ſacerdos in vno reſponſo perſiſtens, non mouebatur ad hæc, vt pro eo orationem daret ad Dominum. Hæc ille hæreticus cernens, iuſsit ſe in plauſtro componi, atque ad eundem euehi, ac per ſe deprecatur Epiſcopum, dicens: Quia dupla ſatisfactione reſtituo agrum quem iniquè peruaſi, tantùm vt oret pro me ſanctitas tua. Illo quoquè recuſante, compulit eum vi, vt abiret ad Eccleſiam: quo diſcedente, vt Eccleſiam eſt ingreſſus, & hic ſpiritum exhalauit, recepitq́ confeſtìm Eccleſia rem ſuam.

6 IDEM Gregorius Turonenſis libro ſecundo de gloria martyrum, capite decimotertio: Cùm ob direptionem Aruernorum Theodericus rex feſtinaret, & ingrediens terminum vaſtatione cuncta ſubigeret, pars aliqua ab exercitu ſeparata, ad Briuatenſem vicum infeſta prorupit, fama vulgante quòd in baſilica eſſent incolæ cum multis theſauris adunati. Cumq́ perueniſſent ad locum, inueniunt multitudinem promiſcui ſexûs, obſeratis oſtijs in templo ipſo cum proprijs facultatibus reſidere. Cumq́ intrare non poſſent, vnus per effractam ceu fur in altari ſancto feneſtram vitream ingreditur, quia qui non intrat per ianuam, hic latro eſt: dehinc reſeratis ædis illius valuis, exercitum intromittit. At illi direpta cuncta pauperum ſupellectilia cum miniſtris ipſius baſilicæ, reliquumq́ue populum qui infra erat, eductum, foris diuiſerunt haud procùl à vico. Quæ cùm ad regem delata fuiſſent, compræhenſos ex his aliquos diuerſis mortibus condemnauit. Fugiens verò ille qui irrupta æde caput fuit huius ſceleris, igne de cælo dilapſo conſumptus interijt: ſuper quem cùm multi aceruum lapidum congregâſſent, à tonitruis & coruſcationibus detectus, terrena caruit ſepultura. Qui verò de conſentaneis latentes regem, in patriam ſunt regreſsi, correpti à dæmone, diuerſis exitibus hanc vitam crudeliter finiêrunt. Hęc audiens rex, omnia quę exindè ſunt ablata, reddidit. Pręceperat enim nè in ſeptimo à baſilica milliario quis vim inferret.

Ioann. 10.

Seuera Dei vltio in Eccleſiæ direptores.

7 ET capite decimoquarto: Siginaldus cum rege præpotens, cum omni familia ſua in Aruernam regionem ex regis iuſſu migrauit: vbì dum multorum res iniuſtè competeret, villam quandam quam glorioſæ memoriæ Tetradius Epiſcopus Biturigen-

Prædij eccleſiaſtici inuaſor punitur.

ſis, baſilicæ ſancti Iuliani reliquerat, ſub ſpecie obumbratææ cõmutationis auidus peruaſit: ſed menſe tertio poſtquàm aggreſſus eſt, correptus à febre & ſine ſenſu effectus, declinauit caput ad lectulũ. Cuius vxor dum de hoc exitu mœſta penderet, à quodam ſacerdote cõmonita eſt, vt eum ſi videre vellet incolumem, auferret à villa. At illa hæc audiens, præparatis carrucis, compoſiteq; plauſtro, quo eum eueheret, mox vt prædium ſunt egreſsi, protinùs diuina ſunt pariter gratia munerati. nam iſte ſoſpitatem, illa meruit ex huius incolumitate lætitiam.

8 ITEM capite decimoquinto: Paſtor quidam non ſtrenuitate, ſed nomine Ingenuus, dum in multis rebus contra baſilicam ſancti martyris Iuliani iniuſtè ageret, ad hoc leuitas eius inimico ingraſſante cõualuit, vt colonias baſilicæ concupiſcés, quæ agro eius erãt proximæ, peruadere non timeret. Ad quem ſacerdos loci, cùm aliquos de clericis quaſi legatos mitteret, vt accepta ratiõe quod malè peruaſerat, relaxaret, ille quaſi contra iniquũ hoſtem telis correptis proſiluit, fugatisq; ſagittis clericis, res ſancti in dominatione retinuit. Factum eſt autem vt in proximo adueniret dies paſsionis martyris glorioſi, ad quam ille immemor peruaſionis ſuæ atq; iniuriæ quam intulerat clericis, ante quinq; dies ſolénitatis ad vicum Briuatenſem aduenit: qui cùm in domo hoſpitalitatis ſuę conuiuio cum lętitia & exultatione fungeretur, ſubitò coruſcatione facta tonitruum ſonuit. Rurſumq; iterato, iaculo igneo de cælis elapſo percuſſus eſt, nullo tamen de reliquis pereunte. Deindè ad exemplum omnium, tanquàm rogus flammeus ardens, paulatìm conſumebatur. Ad quod miraculum populus qui ad beati feſta conuenerat, hæc cernens cum admiratione, metuebat, ſatisq; illi fuit nè de rebus ſancti aliquid vltrà contingeret. Quod nè fortuitò actum quis putet, cernat inter multos innoxios vnum interiſſe ſacrilegum.

Vltio diuina in ſacrilegũ.

9 CAPITE decimoſexto: Quid etiam ad Becconis comitis cõfutãdam ſuperbiam beatus martyr ſit operatus, euoluam. Hic cùm actiões ageret publicas, & elatus iactantia multos contra iuſtitiam aggrauaret, caſu contigit vt dimiſſum accipitrem diù per diuerſa vagantem perderet. Similiter vt vnus de ſeruientibus baſilicæ ſancti Iuliani, accipitrem alium dum per viam ambularet, quaſi vagum inuenit. Erat enim puer ille pincerna in domo baſilicæ. Quod cùm ad Becconem perueniſſet, quòd ſcilicet puer repertum teneret accipitrem, calumniari cœpit ac dicere:

Meus

Meus ille erat, inquit, & hic furto eum ſuſtulit. Deindè ſuccedente auaritia, miſit illum vinctum in carcerem, deliberans eum in ſequenti, patibulo condemnare. Tunc ſacerdos mœſtus valdè ad ſepulcrum ſancti properat, reſeratis que cum gemitu cauſis, appræhenſis decem aureis per fideles amicos Becconi obtulit. Quod ille pro nihilo reſpuens, cum iuramento adſeruit, nunquàm ſe puerum dimiſſurum, nisì exindè aureos triginta acciperet. Quod presbyter deſupèr ſepulcro ſancti accipiens, Becconi tranſmiſit: quos acceptos ſatiata auri cupiditate, puerum reſtaurauit incolumem: ſed Deus omnipotens qui permanet ante ſolem, ſecundùm bonitatis ſuæ diuitias, humiliauit calumniatorem: Nam ipſius anni tranſacto curriculo veniens ad ſancti feſtiuitatem cum caterua ſatellitum, ingreſſus eſt limen ſanctum. Procedente verò lectore qui beatæ paſsionis recenſeret hiſtoriam, vt reuoluit librum, & in principio lectionis, ſancti Iuliani protulit nomen, confeſtìm Becco voce neſcio qua teterrima, ad terram corruit, cruenteq́ꝫ ſpumãs dare voces diuerſas cœpit: indè inter ſuorum manus ſublatus à baſilica, domum reducitur. Nec fuit dubium pueris eius, hæc ob iniuriam baſilicaris famuli eueniſſe: omnem quoquè ornatum quem ſuper ſe tunc habuit, tam in auro quàm in veſtimentis, baſilicę cõtulit, & multa deincèps munera miſit, ſed vſq; ad diem obitûs ſui ſine ſenſu durauit.

Propter miniſtrũ baſilicæ martyris iniuria affectum punitus comes.

10 ET capite decimoſeptimo: Fuit etiam quidam Diaconus, qui relicta Eccleſia, fiſco ſe publicè iunxit, acceptaq́ꝫ à patronis poteſtate, tãta perpetrabat ſcelera, vt vix poſſet à vicinis circumpoſitis ſuſtineri. Accidit aũt quadam vice, vt ſaltus montenſes vbì ad ęſtiuãdum oues abierant, circumiret, atq; paſcuaria quæ fiſco debebãtur, ingreret. Cumq́ꝫ diuerſos ſpoliaret iniuſtè, cõſpicit eminùs greges, q tũc ſub nomine martyris tuebãtur: ad quos leui curſu euolãs, tãq̃ lupus rapax diripit arietes. Cõturbati atq; exerriti paſtores ouiũ, dicunt ei, Nè quæſumus contingas hos arietes, quia beati martyris Iuliani dominio ſubiugati ſunt. quibus ille hæc irridens reſpondiſſe fertur, Putas 'ne quia Iulianus comedit arietes? Dehinc ipſis verberibus affectis, quæ voluit abſtulit, ignorans miſer, quòd qui de domibus Sanctorum aliquid aufert, ipſis ſanctis iniuriam facit, ipſo ſic Dño proteſtante, Qui vos ſpernit, me ſpernit: & q recipit iuſtũ, mercedẽ iuſti accipiet. Contigit aũt vt poſt dies multos nõ religione, ſed caſu conferẽte, ad vicum Briuatenſem ꝓperaret, proiectus que humo ante ſepulcrum, mox à febre corripitur, & tanta vi ca-

Qui de domibus Sanctorũ aliqd aufert, ipſis Sanctis iniuriã facit.
Luc. 10.
Matth. 10.

caloris opprimitur, vt neque conſurgere, neque puerum euocare poſſet: famuli verò cùm videſſent eum extra ſolitum plùs occumbere, accedentes: Quid tu, inquiunt, in tanta diuturnitate depri-meris? non enim tibi tam longus mos erat orandi, aut deuotio. Ferebant autem de eo, quòd quando quidem in Eccleſia fuiſſet ingreſſus, parumpèr immurmurâs, nec capite inclinato, regrediebatur. Tunc interpellantibus pueris, cùm reſponſum reddere non valeret, ablatus manibus è loco, in cellam quæ erat proxima, lectulo collocatur. Igitur inualeſcente febre proclamat ſe miſerum incendi per martyrem, & quod primò ſiluërat, admotis animæ iudicij facibus, crimina confitetur, iactariq́; ſuper ſe aquam voce qua poterat deprecabatur. Delatis quoquè cum vaſculo lymphis, & in eum ſæpè deiectis, tanquàm de fornace ità fumus egrediebatur è corpore. Intereà miſeri artus, ceu combuſti in ingredinem conuertuntur. Vndè tantus procedebat fœtor, vt vix de adſtantibus poſſent aliquid tolerare. Innuens enim dehinc manu, Indicat ſe eſſe leuiorem: mox illis recedentibus, hic ſpiritum exhalauit: de quo haud dubium eſt, qualem illic teneat locum, qui hinc cum tali diſceſsit iudicio.

Nota Dei vindictam in ſacrilegum.

11 ET capite vigeſimo: Aduenerat feſtiuitas ſancti Iuliani, & eccè quidam è populo conſpicatur ornamentis immenſis beatam baſilicam effulgere. Concupiſcit iniqua mente, quod adipiſcens non poterat occultare: Igitur diſcedente populo à baſilica, poſt gratiam veſpertinam, hic ſe in angulo baſilicæ reprimens, latitauit: ac dato cunctis nocturnæ quietis ſilentio, operientiq́; vmbroſa caligine mundum, conſurgit ab angulo, & nihil dubitans, vtiquè qui à ſatellite Satana impellebatur, ſuper cancellum beati ſepulcri curſu proſilijt rapido, detractamq́; à ſummo vnam gemmis coruſcantibus crucem ad terram deiecit, collectisq́; vellulis ac palliolis de circuitu parietum pendentibus, vnum voluculum facit, impoſuitq́; humeris, ac eleuata cruce manu, ad locum vndè diſceſſerat repetit, ac poſita capiti ſarcina, peccati ſopore compreſſus, obdormiuit. Media verò nocte circumeuntes cuſtodes ſanctam baſilicam, adſpiciunt in angulo vnam gemmam crucis, tanquàm iubar cæleſte refulgere: obſtupefacti, accedunt cominùs cum timore, admotoq́; cereo inueniunt perſonam cum rebus furatis, quas auferre non potuerat, inibi decubare. Deniquè ſub cuſtodia eum illa nocte detentum, manè facto, cuncta quæ fecerat patefecit, aſſerens ſe laſſum obdormiſſe, eô quòd diutiſsimè

Crux coruſcantibus gemmis.

Ornamenta Eccleſiæ furatus depræhenditur.

mè circumiés cum faſce baſilicam,oſtium vndè egrederetur,reperire non poterat.

12 THEODORETVS Eccleſiaſticæ hiſtoriæ libro tertio, capite vndecimo: Verùm impij gentiles,quanquàm hæc ità acci-diſſe pro certo cognoſcebant,tamen contra DEVM vniuerſarum rerum moderatorem,ſe armare cœperunt.Tyrannus item ſacra vaſa in ærarium regium inferri, & portas Eccleſiæ, quam Conſtantius ædificârat, obſerari mandat, quò nullus aditus illis, qui in * eo conuentus agere ſolent,omninò pateret. Hanc Eccleſiam id temporis occupabant Arriani.In ſacroſanctum autem templum ad vaſa ſacra auferēda ſimul ingrediuntur, Iulianus præfectus Orientis, Felix regij theſauri quæſtor,& Elpidius priuatæ pæcuniæ & facultatum Imperatoris procurator, quem Romani Comitem Priuatū appellare conſueuerunt.Felicem verò & Elpidiū,cùm eſſent Chriſtiani,quò impio Imperatori gratificarentur,à vera religione ac pietate deſciuiſſe ferunt.Iulianus autem cùm eſſet in templo, aduerſùs ſacram menſam minxiſſe fertur: atque Euzoio eum prohibere conanti colaphum infregiſſe,dixiſſe'que res Chriſtianorum diuina cura ac prouidentia prorsùs deſtitutas eſſe.Felix ſacrorum vaſorū magnificentiam conſpicatus, (Conſtantinus enim & Conſtantius ſplendidè & amplè ea conficienda curauerant)Eccè, inquit, quàm ſumptuoſis vaſis filio Mariæ miniſtretur.

Sub Imperio Iuliani Apoſtatæ quomodò ſacrilegia cōmiſſa ſunt.

* ea

Iulianus auũculus Imperatoris aduerſùs ſacrã mēſam minxit.

Sumptuoſa vaſa ſacra ridetur à Felice

13 ET capite duodecimo: Sed iſti Tyranni pro his impijs & inſanis facinoribus non diù pòſt pœnas perſoluerunt. Nam Iulianus confeſtìm in grauem morbum delapſus, viſceribus putredine exeſis interijt: atque ſtercus non ampliùs per partes illas corporis,per quas naturaliter egeri ſolet, emiſit, ſed ſceleratum eius os, inſtrumentum blaſphemiæ, partis illius ad ſtercus eijciendum natæ, locum obtinuit. Ferunt eius vxorem, mulierem ob fidei præſtantiam egregiè nobilitatam, hæc ad maritum dixiſſe: Debes meritò mi vir Chriſtum Seruatorem laude prædicare,quòd tibi hac caſtigatione ſuam potentiam oſtenderit. Nam quem oppugnâſſes, planè te præterijſſet, niſi conſueta ſua lenitate vſus, has plagas diuinitùs tibi inflixiſſet. Miſer igitur partìm coniugis oratione, partìm cruciatu ſibi impoſito morbi cauſam perſpiciens, orat Imperatorem,vt Eccleſiam his quibus erat ablata, redderet. Sed neque ei hoc perſuaſit,& ipſe extemplò migrauit è vita.Felix autem derepentè flagello etiam cælitùs impacto oppreſſus, ſanguinem dies noctes'que ex ore fundit: quippe ſanguis ex omnibus vndiquè

Sacrilegi Iuliani pœna diuinitùs inflicta.

Sacrilegi Felicis pœna.

†Mm cor-

corporis, vt ità dicam, vaſis quibus continebatur, ad eam partem confluxit. Itaq; vniuerſo eius ſanguine ad hunc modum exhauſto, ſtatìm extinctus eſt, & æternæ morti traditus. Has quidem pœnas iſti pro ſua impietate dederunt.

14 VICTOR Epiſcopus libro primo perſecutionis Vuandalicæ: Accenditur propter hæc aduersùs DEI Eccleſiam Geiſericus. Mittit Proculum quendam in prouinciam Zeugitanam, qui coarctaret ad tradendum miniſteria diuina vel libros cunctos Domini ſacerdotes, vt primò armis nudaret, & ità faciliùs inermes hoſtis callidus captiuâſſet. Quibus ſe non poſſe tradere clamantibus, ipſe rapaci manu cuncta depopulabatur, atque de pallijs altaris (prô nefas) camiſias ſibi & femoralia faciebat. Qui tamen Proculus huius rei executor, fruſtatìm ſibi comedens linguam, in breui turpiſsima conſumptus eſt morte.

Ex ornamẽtis altaris camiſias & femoralia faciens punitur.

15 AVGVSTINVS in pſalmum centeſimum vigeſimumnonum: Quandò portas infirmitatem fratris tui, non te onerent peccata ipſius. Planè ſi conſentias, iam tua te premunt, non alterius. Quiſquis enim conſenſerit peccatori, non alienis, ſed ſuis grauatur. Conſenſio enim ad peccatum alterius, tuum fit peccatum, & non eſt quarè queraris, quòd peccata aliena te premant: dicitur enim tibi, Premunt te, ſed tua. Vidiſti furem, cucurriſti cum eo. Quid eſt hoc? Pedibus ambulâſti ad furtum, immò mente coniunxiſti te furto. Quod ipſius ſolum erat, factum eſt & tuum, quia placuit tibi.

Pſal. 49.
Furtũ alienũ cui cõſentis, fit tuum.

XI

Quomodò alienum peccatum noſtra defenſione committimus?

A Cùm aut malefactoribus patrocinamur, aut doctrinam alterius, quanuìs peruerſam & impiam, tuemur vel ſpargimus: quum noſtra itidèm cura vel opera, quod contra fas & æquum inſtituitur, promouere atque propugnare contendimus.

mus. Aduerſùs hos diuinum intonat oraculum:
[a] *Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.* Ac rurſùs: [b] *Non ſequêris turbam ad faciendum malum: nec in iudicio plurimorum acquieſces ſententiæ, vt à vero deuies.*

a Eſaiæ 5. & 10. a

b Exo. 23. 4. a

B Hæc ſatìs de peccatis, vt vocant, alienis, quæ nunc profectò longè lateque patent, & ſumma quotidiè licentia, à magnatibus præſertim, perpetrantur. Adeoque vulgò ea non cauentur, vt plerique peccata non eſſe putent ac floccipendant, etiam ſi ſuas & aliorum ſæpè conſcientias his criminum ſordibus conſpurcent, ac perpetuis pœnis obligent. Poſſunt autem dictæ ſpecies omnes in tria ferè genera conijci, breuiterq́;, vt Magnus Baſilius [c] oſtendit, compræhendi. Quod enim in alieni erroris vel peccati ſocietatem incidimus, id fit aut re & opere, aut voluntate certóve animi propoſito tantùm, aut ſupina negligentia, ſi quādò admonendi & emendandi officio noſtro alij defraudantur.

c Baſil. li. 2. de baptiſ. cap. 9.

C Sed longè om̄ium deterrimum peccandi genus eſt, quo delinquitur in Spiritum ſanctum.

SCRIPTVRAE.

Esaiae quinto: Væ qui dicitis &c. vt in textu.

Et capite decimo: Væ qui condunt leges iniquas: &

ſcribentes, iniuſtitiam ſcripſerunt: vt opprimerent in iudicio pauperes, & vim facerent cauſæ humilium populi mei: vt eſſent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent.

Exodi vigeſimotertio: Non ſequeris turbam, &cæt. vt in textu.

EX PATRIBVS.

B Basilivs libro ſecundo de baptiſmo, quæſtione nona, vt ſuprà, quæſtione prima de peccatis alienis. authorit. 4.

DE PECCATIS IN SPIRITVM SANCTVM.

I

Quid eſt peccatum in Spiritum ſanctum?

Vide S. Thomam in 2. 2. quæſt. 14.

EST, oblatam Dei munificentiam & gratiam, quæ Spiritui ſancto, ceu fonti bonorum, tribui peculiariter ſolet, ex malitia contemptìm abijcere. Atque hoc eſt peccare inexpiabiliter, vt iuxta Christi verbum,[a] nec in hoc ipſo, neque in futuro ſeculo talis tantique peccati remiſſio impetretur. Hac enim lege nobiſcum agit DEVS, vt nec gratiam in terris, neque gloriam in cælis tribuat alijs, quàm qui peccatum deteſtantur agnitum, & præter id bonum ſibi proponunt, rectumque eligunt vitæ inſtitutum.

a Matth. 12. e Marc. 3. d Lucæ 12. b

tum. Cæterùm in hiſce peccatis abeſt tum peccati deteſtatio, tum boni quod ſectandum erat, electio, & abijcitur prætereà id, quo Spiritus ſanctus pro ſua gratia hominem à peccando ſolet reuocare. Hinc fit, vt eiuſmodi peccatis implicati, DEI gratiam aut nunquàm, aut raro & ægrè admodùm conſequantur. Peccatur enim non ex humana imbecillitate vel fragilitate: quod vocant peccare in Patrem Patriſque potentiam, vt in Petro [b] Apoſtolo CHRISTVM ipſum negante cernimus: neque rursùs ex ignorantia, quod eſt peccare, vt appellant, in Filium Filijque ſapientiam, ſicut [c] Saulo accidit Eccleſiam perſequenti: ſed quod longè grauius eſt, ex malignitate & peruicacia mentis peccatur: vt exemplum præbent peruerſiſſimi & obſtinatiſſimi illi Phariſæi.

b Matth. 26. g vide Gregor. lib. 25. Moral. cap. 16.

c 1. Tim. 1. Act. 9. a

II

Quot ſunt peccata in Spiritum ſanctum?

Eiuſmodi ſex recenſentur, vt vulgò quidem recepta ſunt eorum hæc nomina: Præſumptio de miſericordia Dei, vel De impunitate peccati, Deſperatio, Agnitæ veritatis impugnatio, Fraternæ charitatis inuidētia, Obſtinatio, & Impœnitētia. Significantius autem erit, ſi quis ità numeraret:

 I. Di-

I. Diuina miſericordia confidenter abuti.

II. De gratia Dei vel ſalute ſua prorsùs deſperare.

III. Veritatem Religionis aduersùs ſuam ipſius conſcientiam hoſtiliter oppugnare.

IIII. Pertinaci inuidia concitari grauiter ob alienæ ſalutis & virtutũ fraternarum ſucceſſum.

V. Obfirmato animo in crimine ſcienter perſiſtere.

VI. Abſque pœnitentiæ propoſito peruerſæ vitæ finem nullum facere.

SCRIPTVRAE.

MATTHAEI duodecimo: Ideò dico vobis: Omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus, ſpiritus autem blaſphemiæ non remittetur. Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei neque in hoc ſeculo, neque in futuro.

MARCI tertio: Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filijs hominum peccata, & blaſphemiæ quibus blaſphemauerint: qui autem blaſphemauerit in Spiritum ſanctum, non habet remiſſionem in æternum, ſed reus erit æterni delicti: quoniã dicebant, Spiritum immundũ habet.

LVCAE duodecimo: Omnis qui dicit verbum in filium hominis, remittetur illi: ei autem qui in Spiritum ſanctum blaſphemauerit, non remittetur.

MATTHAEI vigeſimoſexto: Et poſt puſillum acceſſerũt qui ſtabant, & dicebant Petro: Verè & tu ex illis es: nam & loquela tua te manifeſtum facit. Tunc cœpit deteſtari et iurare quia non nouiſſet hominem.

PRIO-

Prioris ad Timotheum primo : Qui priùs blaſphemus fui & perſecutor & contumelioſus : ſed miſericordiam DEI conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate.

Actorvm nono : Saulus adhuc ſpirans minarum et cædis in diſcipulos Domini, acceſſit ad principem Sacerdotum, et petijt ab eo epiſtolas in Damaſcum ad Synagogas: vt ſi quos inueniſſet huius viæ viros ac mulieres, vinctos perduceret in Ieruſalem.

PATRES.

1 SANCTVS Thomas Aquinas in ſecunda parte ſecundæ partis ſummæ theologicæ, quæſtione decimaquarta, Articulo primo : De peccato ſeu blaſphemia in Spiritum ſanctum tripliciter aliqui loquũtur. Antiqui enim Doctores, ſcilicet Athanaſius, Hilarius, Ambroſius, Hieronymus & Chryſoſtomus, dicunt eſſe peccatum in Spiritum ſanctum, quandò ad literam aliquid blaſphemum dicitur contra Spiritum ſanctum, ſiue Spiritus ſanctus accipiatur, ſecundùm quod eſt nomen eſſentiale conueniens toti trinitati : cuius quælibet perſona & Spiritus, & ſanctus eſt : ſiue prout eſt nomen perſonale vnius in Trinitate perſonæ. Et ſecundùm hoc diſtinguitur Matthæi duodecimo, blaſphemia in Spiritum ſanctum, contra blaſphemiam in filium hominis. CHRISTVS enim operabatur quædam humanitùs, comedendo, bibendo & alia huiuſmodi faciendo : & quædam diuinitùs, ſcilicet dæmones eijciendo, mortuos ſuſcitando, & alia huiuſmodi, quæ quidem agebat & per virtutem propriæ diuinitatis, & per operationem Spiritus ſancti, quo ſecundùm humanitatem erat repletus. Iudæi autem primò quidem dixerant blaſphemiam in filium hominis, cùm dicebant eum voracem, potatorem vini, & publicanorum amatorem, vt habetur Matthæi vndecimo : Poſtmodùm autem blaſphemauerunt in Spiritum ſanctum, dum opera, quæ ipſe operabatur virtute propriæ diuinitatis, & per operationem Spiritus ſancti, attribuebant principi dæmoniorum. Et propter hoc dicuntur in Spiritum ſanctum blaſphemâſſe. Auguſtinus autem in libro de verbis Domini, * blaſphemiam vel peccatum in Spiritum ſanctum, dicit finalem eſſe impœnitentiam : quandò ſcilicet aliquis perſeuerat in peccato mortali vſque ad mortem.

[Margin: Triplex S patrũ ſententia de peccato in Spiritũ ſanctum. — In caput. 12. Matthæi — Prima explicatio. — Secunda. — * Sermo. 11.]

Quod

Quod quidem non ſolùm verbo oris fit, ſed etiam verbo cordis & operis, non vno, ſed multis. Hoc autem verbum ſic acceptum, dicitur eſſe contra Spiritum ſanctum, quia eſt contra remiſsionem peccatorũ, quæ fit per Spiritum ſanctũ, qui eſt charitas & Patris & Filij. Nec hoc Dominus dicit Iudæis, quaſi ipſi peccarent in Spiritum ſanctum. Nondùm enim erant finaliter impœnitentes. Sed admonuit eos, nè taliter loquentes ad hoc peruenirent, quòd in Spiritum ſanctum peccarent. Et ſic intelligẽdum eſt quod dicitur Marci tertio, vbì poſtquàm dixerat, Qui autẽ blaſphemauerit in Spiritum ſanctum, ſubiungit Euangeliſta: Quoniam dicebant, Spiritum immundum habet. Alij verò aliter accipiunt, dicẽtes peccatum vel blaſphemiam in Spiritum ſanctum eſſe, quandò aliquis peccat contra appropriatum bonum Spiritus ſancti: Sic enim Spiritui ſancto appropriatur bonitas, ſicut & Patri appropriatur potentia, & Filio ſapientia. Vndè peccatum in Patrem dicunt eſſe, quandò peccatur ex infirmitate: peccatum in filium, quandò peccatur ex ignorantia: peccatum in Spiritum ſanctum, quandò peccatur ex certa malitia, id eſt, ex ipſa electione mali. Quod quidem contingit dupliciter: Vno modo ex inclinatione habitus vitioſi, qui malitia dicitur: & ſic non eſt idem, peccare ex malitia: quod, peccare in Spiritum ſanctum. Alio modo contingit ex eo, quòd per contemptum abijcitur & remouetur id, quod electionem peccati poterat impedire: ſicut ſpes per deſperationem, & timor per præſumptionem: & quædam alia huiuſmodi, vt infrà * dicetur. Hæc autem omnia, quæ peccationem impediunt, ſunt effectus Spiritus ſancti in nobis. Et ideò ſic ex malitia peccare, eſt peccare in Spiritum ſanctum.

Tertia interpretatio.

* Art. ſequent. & q. 20, & 21.

2 E T articulo ſecundo: Secundùm quod peccatum in Spiritum ſanctum, tertio modo accipitur, conuenienter ſex ſpecies ei aſsignantur: ſcilicet deſperatio, præſumptio, impœnitentia, obſtinatio, impugnatio veritatis agnitæ, & inuidentia fraternæ gratiæ: quæ diſtinguũtur ſecundùm remotionem vel contemptum eorũ, per quæ poteſt homo ab electione peccati impediri. Quæ quidem ſunt vel ex parte diuini iudicij, vel ex parte donorum ipſius, vel ex parte ipſius peccati. Auertitur enim homo ab electione peccati ex conſideratione diuini iudicij, quod habet iuſtitiam cum miſericordia: & per ſpem, quæ conſurgit ex conſiderntione miſericordiæ remittentis peccata, & præmiantis bona. Et hæc tollitur per deſperationem. Et iterùm per timorem, qui conſurgit ex conſide-

Quomodò diſtinguãtur ſpecies peccati in ſpiritũ ſanctum.

deratione diuinæ iuſtitiæ punientis peccata. Et hic tollitur per præſumptionem, dum ſcilicet aliquis præſumit ſe gloriam poſſe adipiſci ſine meritis, vel veniam ſine pœnitentia. Dona autem Dei, quibus retrahimur à peccato, ſunt duo, quorum vnum eſt agnitio veritatis, contra quod ponitur impugnatio veritatis agnitæ, dum ſcilicet aliquis veritatem fidei agnitam impugnat, vt licentiùs peccet. Aliud eſt auxilium interioris gratiæ, contra quod ponitur inuidentia fraternæ gratiæ, dum ſcilicet aliquis non ſolùm inuidet perſonæ fratris, ſed etiam inuidet gratiæ DEI creſcenti in mundo. Ex parte verò peccati duæ ſunt, quæ hominem à peccato retrahere poſſunt. Quorum vnũ eſt inordinatio & turpitudo actûs, cuius conſideratio inducere ſolet in homine pœnitentiam de peccato commiſſo. Et contra hoc ponitur impœnitentia, non quidem eo modo, quo dicit permanentiam in peccato vſque ad mortem, ſicut ſuprà impœnitentia accipiebatur: (ſic enim non eſſet ſpetiale peccatum, ſed quædam peccati circunſtantia) ſed accipitur hîc impœnitentia, ſecundùm quod importat propoſitum non pœnitendi. Aliud autem eſt paruitas & breuitas boni, quod quis in peccato quærit: ſecundùm illud Romanorum ſexto: Quem ergò fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis? Cuius conſideratio inducere ſolet hominem ad hoc, quòd eius voluntas in peccato non firmetur. Et hoc tollitur per obſtinationem, quandò ſcilicet homo firmat ſuum propoſitum in hoc, quòd peccato inhæreat. Et de his duobus dicitur Hierem. 8. Nullus eſt qui agat pœnitentiam ſuper peccato ſuo, dicens: Quid feci? quantùm ad primum. Omnes conuerſi ſunt ad curſum, quaſi equus impetu vadens ad prælium, quantùm ad ſecundum.

3 ITEM articulo tertio: Secundùm diuerſas acceptiones peccati, peccatum in Spiritum ſanctum, diuerſimodè irremiſsibile dicitur. Si enim dicatur peccatum in Spiritum ſanctum, finalis impœnitentia: ſic dicitur irremiſsibile, quia nullo modo remittitur. Peccatum enim mortale in quo homo perſeuerat vſque ad mortem, quia in hac vita non remittitur per pœnitentiam, nec etiam in futuro dimittetur. Secundùm autẽ alias duas accceptionas dicitur irremiſsibile: non quòd nullo modo remittatur, ſed quia quantùm eſt de ſe, habet meritum vt non remittatur. Et hoc dupliciter: Vno modo, quantùm ad pœnam. Qui enim ex ignorantia vel infirmitate peccat, minorem pœnam meretur. Qui autem ex certa malitia peccat, non habet aliquam excuſationem, vndè eius pœna minuatur.

Quomodò peccatum in Spiritũ ſanctum dicatur irremiſsibile.

tur. Similiter etiam, qui blaſphemabat in Filium hominis, eius diuinitate nondùm reuelata, poterat habere aliquam excuſationem propter infirmitatem carnis, quam in eo adſpiciebat: & ſic minorem pœnam merebatur. Sed qui ipſam diuinitatem blaſphemabat, opera Spiritus ſancti diabolo attribuens, nullam excuſationem habebat, vndè eius pœna diminueretur. Et ideò dicitur, ſecundùm expoſitionem * Chryſoſtomi, Hoc peccatum Iudæis non remitti, neque in hoc ſeculo, neque in futuro: quia pro eo paſsi ſunt pœnam & in præſenti vita per Romanos, & in futura vita in pœna inferni. Sicut etiam Athanaſius * inducit exemplum de eorum parentibus, qui primò quidem contra Moyſen contenderunt propter defectum aquæ & panis: & hoc Dominus ſuſtinuit patienter. Habebant enim excuſationem ex infirmitate carnis. Sed poſtmodùm grauiùs peccauerunt, quaſi blaſphemantes in Spiritum ſanctum, beneficia DEI, qui eos de Aegypto eduxerat, idolo attribuentes, cùm dixerunt: Hi ſunt dij tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Aegypti. Et ideò Dominus & temporaliter fecit eos puniri: quia ceciderunt in die illa quaſi trigintatria millia hominum, & in futuro eis pœnam comminatur, dicẽs: Ego autem in die vltiõis viſitabo & hoc peccatum eorum. Alio modo poteſt intelligi quo ad culpam: ſicut aliquis dicitur morbus incurabilis ſecundùm naturam morbi per quem tollitur id, per quod morbus poteſt curari, putà cùm morbus tollit virtutem naturæ, vel inducit faſtidium cibi & medicinæ, licèt talem morbum DEVS poſsit curare: ità etiam peccatum in Spiritum ſanctum dicitur irremiſsibile ſecundùm ſuam naturam, inquantùm excludit ea, per quæ ſit remiſsio peccatorum. Per hoc tamen non præcluditur via remittendi & ſanandi omnipotẽtiæ & miſericordię Dei, per quam aliquandò tales quaſi miraculosè ſpiritualiter ſanantur.

* hom. 43. in Matth.

* in Tract. quẽ facit de hoc dicto Euang.

Exo. 16. & 17.

Exod. 32.

Tribus modis peccatur.

4 GREGORIVS libro vigeſimoquinto Moralium, capite decimoſexto: Sciendum eſt quòd peccatum tribus modis committitur. Nam aut ignorantia, aut infirmitate, aut ſtudio perpetratur. Et grauiùs quidem infirmitate quàm ignorantia, ſed multo grauiùs ſtudio quàm infirmitate peccatur. Ignorantia Paulus peccauerat, cùm dicebat: Qui priùs fui blaſphemus, & perſecutor, & contumelioſus, ſed miſericordiam conſecutus, quia ignorans feci in incredulitate. Petrus verò infirmitate peccauit, quandò

Ignorantia. 1. Tim. 1.

Infirmitate.

dò in eo omne robur fidei quod Domino perhibuit, vna vox puellæ concuſsit, & DEVM quem corde tenuit, voce denegauit. Matth. 26.
Sed quia infirmitatis culpa vel ignorantiæ eò faciliùs tergitur, quòd non ſtudio perpetratur, Paulus qui ignorauit, ſciendo correxit: & Petrus motam & quaſi areſcentem iam radicem fidei lachrymis rigando ſolidauit. Ex induſtria verò peccauerunt ij, de Ex induſtria. quibus ipſe per ſe magiſter dicebat: Si non veniſſem, & locutus Ioan. 15. fuiſſem eis, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo. Et paulò pòſt: Et viderunt & oderunt me & patrem meum. Aliud eſt enim, bona non facere: aliud, bonorum odiſſe doctorem: ſicut aliud eſt præcipitatione, aliud deliberatione peccare. Sæpè enim peccatum præcipitatione committitur, quod tamen conſilio & deliberatione damnatur. Ex infirmitate enim plerunquè ſolet accidere, amare bonum, ſed implere non poſſe. Ex ſtudio verò peccare eſt, bonum nec facere, nec amare. Sicut ergò nonnunquàm grauius eſt, peccatum diligere quàm perpetrare: ità nequius eſt odiſſe iuſtitiam, quàm non feciſſe. Sunt ergò nonnulli in Eccleſia, qui non ſolùm bona non faciunt, ſed etiam perſequuntur: & quæ ipſi facere negligunt, etiam in alijs deteſtantur. Horum peccatum ſcilicet non ex infirmitate vel ignorantia, ſed ex ſolo ſtudio perpetratur, quia videlicet ſi vellent implere bona, nec tamen poſſent, ea quæ in ſe negligunt, ſaltem in alijs amarent. Si enim ea ipſi vel ſolo voto appeterent, facta ab alijs non odiſſent: ſed quia bona eadem audiendo cognoſcunt, viuendo deſpiciunt, animaduertendo perſequuntur, rectè dicitur: qui ex induſtria receſſerunt ab eo. Vndè & aptè ſubiungitur: Et omnes vias eius intelligere noluerunt. Non enim ait, Iob 34. Infirmitate non intelligunt: ſed, intelligere noluerunt: quia ſæpè quæ facere deſpiciunt, etiam ſcire contemnunt. Quia enim ſcriptum eſt, Seruus neſciens voluntatem Domini ſui, & faciēs digna plagis, Luc. 12. vapulabit paucis: & ſeruus ſciens voluntatē Domini ſui, & non faciens iuxta eam, plagis vapulabit multis: impunitatem peccādi, exiſtimant remedium neſciendi. Qui nimirùm ſola ſuperbię caligine Aliud eſt neſcire, aliud ſcire noluiſſe tenebreſcunt, atque ideò non diſcernunt, quia aliud eſt, neſcîſſe: aliud, ſcire noluiſſe. Neſcire enim, ignorantia eſt: ſcire noluiſſe, ſuperbia. Et tanto magìs excuſationem non poſſunt habere quia neſciant, quanto magìs eis etiam nolentibus opponitur quòd cognoſcant.

III

Quænam præſumptio facit peccatum in Spiritum ſanctum?

A Ea, quæ hominem ſola DEI miſericordia confidentem, & ad peccandum audacem facit, ſepoſita videlicet ac abiecta omni iuſtitiæ timoriſq; diuini ratione.

B Et ſic ſanè peccant hodiè complures, qui [a] ſola fide in CHRISTVM ſibi blandientes, vel in medijs peccatorum ſordibus, [b] vt iumenta, computreſcunt, nec ſibi ſolùm, ſed alijs itidèm polliceri audent [c] ſecuritatem, modò meritis CHRISTI & Dei gratiæ per fidem appræhenſæ fidant, quantunuìs interìm pœnitentiæ [d] fructus negligantur. Horum verò ſingulis acclamat gentium Doctor in fide & veritate Paulus. [e] *An diuitias*, inquit, *bonitatis Dei & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* Quamobrem idem Paulus alibì fidem ſolam [f] adeò iactari non vult, vt etiam credentes omnes iubeat cum metu [g] ac tremore ſalutem ſuam operari: Fidemque commendat, non mortuam & ocioſam, vt [h] Iacobus vocat, ſed viuam & efficacem

Gregor. in cap. 3 lib. 1 Regum, & li. 33. Moral. cap 15 Itē lib. 6 epiſt. 22. Aug. vel Fulgēt de fide ad Petrum cap. 3. Bern ſer 38 ex paruis ſermonibus.

a Aug de fide & operibus cap 14. & 22 in Enchirid. cap. 67. & hæreſi 54 Hieron. in cap. 4. Oſeæ.

b Ioel. 1. d.

c 2. Pet 2 d Eccēs 8. c. Cōci. Trident. ſeſsi. 6. capit. 9. & can. 12. 13. & 14. Hiero. in ca. 4 Danielis.

d Luc 3. b 13. a. Matt. 3. b. Act. 26. e Eccl. 2. d

e Rom. 2 a Eccēs 8. b Eccl. 15. d. Augu. tract. 33 in Ioan. & hom. 50. ex 50. cap. 10. Iſido. de ſummo bono libr. 2. cap. 13.

f 1. Cor 13. a.

g Philip. 2. b. Pſal. 2. c. Prou. 28. c. Rom. 11. c. 1. Cor. 4. a 10. c.

h Iacob 2. c. d. 1. Galat. 5. a.

cem

cem, quæ per [a] charitatem legitimè operatur.

[a] Galat.5.

C Contra hoc enorme peccatum ſic Eccleſiaſticus clamat: [b] *De propitiato peccato noli eſſe ſine metu, neque adijcias peccatum ſuper peccatum. Et nè dicas, Miſeratio Domini magna eſt, multitudinis peccatorum meorum miſerebitur. Miſericordia enim & ira ab illo citò proximant, & in peccatores ira illius reſpicit.* Rectè igitur Propheta: [c] *Miſericordiam & iudicium cantabo tibi Domine.* Tum alibì: [d] *Honor Regis iudicium diligit.*

[b] Eccl 5.a b Eccls 9.a Vide Aug de perfectiõe iuſtitiæ reſpõſ.19. Item de correp. & gratia c. 13.& hõ 41.ex 50 & ſerm.3.de Innocẽtib. Gregor lib 16. moral.cap,31.

[c] Pſal.100 a Berna. ſer 52. ex paruis & ſer.6. in cãt. Au de vtil. pœnit. ca. vlt.

[d] Pſalm.98.a

SCRIPTVRAE.

IOELIS primo: Computruerunt iumẽta in ſtercore ſuo, demolita ſunt horrea, diſſipatę ſunt apothecę, quoniã confuſum eſt triticum.

SECVNDAE Petri ſecundo: Superba enim vanitatis loquentes, pelliciunt in deſiderijs carnis luxuriæ, eos qui paululùm effugiunt, qui in errore conuerſantur, libertatem illis promittentes, cùm ipſi ſerui ſint corruptionis.

ECCLESIASTIS octauo: Sunt impij quiità ſecuri ſunt, quaſi iuſtorum facta habeant.

LVCAE tertio: Facite ergò fructus dignos pœnitentiæ. Et nè cœperitis dicere, Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ. Iam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis ergò arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

ET decimotertio capite: Niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis.

MATTHAEI tertio: Facite ergò fructum dignum pœnitentiæ &c. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

ACTORVM vigeſimoſexto: Sed his qui ſunt Damaſci primùm, & Hieroſolymis, & in omnem regiõem Iudææ, & Gentibus annunciabam vt pœnitentiam agerent, et cõuerterentur ad Deum, digna opera pœnitentiæ facientes.

ECCLESIASTICI ſecundo: Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, et non in manus hominum.

AD Romanos ſecundo: An diuitias bonitatis eius, et patientiæ, et longanimitatis cõtemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiam tuam et impœnitens cor, theſaurizas tibi iram in die iræ, et reuelationis iuſti iudicij Dei, qui reddet vnicuiq; ſecundùm opera eius, etc.

ECCLESIASTIS octauo: Etenim quia non profertur citò cõtra malos ſententia, abſq; timore vllo filij hominum perpetrant mala. Attamen peccator ex eo quòd centiès facit malum, & per patientiam ſuſtentatur, ego cognoui quòd erit bonum timentibus Deum qui verentur faciem eius. Non ſit bonum impio, nec prolongentur dies eius, ſed quaſi vmbra tranſeant, qui non timent faciem Domini.

ECCLESIASTICI decimoquinto: Nemini mandauit impiè agere, & nemini dedit ſpatium peccands. Non enim concupiſcit multitudinem filiorum infidelium & inutilium.

PRIORIS ad Corinthios decimotertio: Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam: factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens. Et ſi habuero prophetiam, et nouerim myſteria omnia, et

omnem ſciẽtiam, et ſi habuero omnem fidem ità vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum. et ſi diſtribuero etc.

AD Philippenſes ſecundo: Itaq; chariſſimi mei (ſicut ſemper obedîſtis) non vt in præſentia meî tantùm, ſed multo magis nunc in abſentia mea, cum metu & tremore veſtram ſalutem operamini.

PSALMO ſecundo: Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.

PROVERBIORVM vigeſimooctauo: Beatus homo qui ſemper eſt pauidus: q verò mẽtis eſt duræ, corruet in malum.

AD Romanos vndecimo: Tu autem fide ſtas: noli altum ſapere, ſed time. Si enim &c.

PRIORIS ad Corinthios quarto: Nihil mihi cõſcius ſum: ſed non in hoc iuſtificatus ſum.

ET capite decimo: Qui ſe exiſtimat ſtare, videat nè cadat.

IACOBI ſecundo: Quid proderit, fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? Nunquìd poterit fides ſaluare eum? Si autem frater aut ſoror nudi ſint, & indigeãt victu quotidiano: dicat autem aliquis ex vobis, illis: Ite in pace, calefacimini et ſaturamini: non dederitis autem eis quæ neceſſaria ſunt corpori: quid proderit? Sic et fides, ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa. Sed dicit qs, Tu fidẽ habes, et ego opera habeo. oſtende mihi fidẽ tuã ſine opibus, et ego oſtendã tibi ex operibus fidẽ meã. Tu credis quoniã vnus eſt Deus? Benè facis: et dæmones credunt, et contremiſcunt. Vis aũt ſcire ô homo inanis, quoniã fides ſine opibus ocioſa eſt? Abrahã pater noſter nónne ex opibus iuſtificatus eſt, offerẽs Iſaac filiũ ſuũ ſuper altare? Vides quoniã fides coopabatur opibus illius: et ex opibus fides cõſummata eſt? Et ſuppleta eſt ſcriptura, dicẽs: Credidit Abraham

Deo,

DEO, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam, & amicus DEI appellatus eſt. Videtis quoniam ex operibus iuſtificatur homo, & non ex fide tantùm? Similiter autem & Rahab meretrix, nónne ex operibus iuſtificata eſt, ſuſcipiens nuncios, & alia via eijciens? Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt, ità & fides ſine operibus mortua eſt.

AD Galatas quinto: Nam in Chriſto Ieſu neque circuncíſio aliquid valet, neque præputium: ſed fides quæ per charitatem operatur.

ECCLESIASTICI quinto: Nè dixeris, Peccaui, & quid mihi accidit triſte? Altiſſimus enim eſt patiens redditor. De propiciato pecccato noli eſſe ſine metu, neque adijcias peccatum ſuper peccatum. Et nè dicas, Miſeratio Domini magna eſt, multitudinis peccatorum meorum miſerebitur. Miſericordia enim et ira ab illo citò proximant, et in peccatores reſpicit ira illius. Non tardes conuerti ad Dominum, et nè differas de die in diem: ſubitò enim veniet ira illius, et in tempore vindictæ diſperdet te.

ECCLESIASTIS nono: Sunt iuſti atque ſapientes, et opera eorum in manu Dei: et tamen neſcit homo vtrùm amore an odio dignus ſit: ſed omnia in futurum ſeruantur incerta, eò quòd vniuerſa æquè eueniant iuſto et impio, bono et malo, mundo et immundo, immolanti victimas, et ſacrificia contemnenti: ſicut bonus, ſic et peccator: vt periurus, ità et ille qui verum deierat. Hoc eſt peſſimum inter omnia quæ ſub ſole fiunt, quia eadem cunctis eueniunt: vndè et corda filiorum hominum implentur malitia et contemptu in vita ſua, et poſt hæc ad inferos deducentur.

PSALMO centeſimo: Miſericordiam et iudicium cantabo tibi Domine.

Et

ET nonageſimooctauo: Honor regis iudicium diligit. Tu paraſti directiones: iudicium et iuſtitiam in Iacob tu feciſti.

PATRES.

1 A GREGORIVS in caput tertium libri primi Regum, ſuper ea verba: Dominus eſt, quod bonum eſt in oculis ſuis, faciat. Qui ſimpliciùs quàm debet, iſtam Heli reſponſionem conſiderat, tam rectè hunc reſpondiſſe, quàm humiliter, putat. Sed profectò iſta reſponſionis humilitas ſi ſubtiliter inſpiciatur, vera humilitas non eſt. Verè eſſet humilis, ſi ſeſe ad emendationem culpæ, pro qua arguebatur, obtuliſſet. O quanti adhuc ſunt imitatores Heli, qui cùm minantem ſibi omnipotentem DEVM quotidiè de ſacro eloquio ſentiant, & tamen hominibus diſplicere trepidant, & diuinæ indignationis minas incurrere non formidant: & dum inimicitias hominum velut implacabiles metuunt, de DEI miſericordia etiam peccando confidunt. Sed inordinata fidutia apud Omnipotentem DEVM vindictæ locum habere poteſt, indulgentiam verò obtinere non poteſt. Incorrepto enim peccatori, & in culpæ ſuæ propoſito perduranti, quid eſt de minanti ſibi DEO dicere, Dominus eſt, quod bonum in oculis ſuis, faciat: niſi de ordinatiſsima DEI miſericordia inordinatè confidere? De omnipotentis etenim DEI miſericordia ordinatè confidit, qui hoc quod peccando delinquit, pœnitendo corrigit, flendo tergit. Peccare ergò, & de DEI creatoris clementia præſumere, pelago iuſtitiæ eius exponi eſt. Sic nimirùm peccata perpetrata non tergere pœnitudo, & de DEI miſericordia præſumere, in iudicium diſtrictionis eius offendere eſt. Dum ergò Heli vita in reproborum prædicatorũ forma deſcribitur, non ſolùm culpę lapſus oſtenditur, ſed etiam culpę in pręcipitatione ſecuritas. Nam qui timore pœnitentiæ, diuinæ indignationis magnitudinem placare potuit, dum neglexit quod audiuit, incurrit quod meruit. Omnipotens enim DEVS etſi æquitate iuſtus eſt, abundantiori tamen creditur miſeratione pius. Vndè & per Prophetam dicitur: Miſerationes eius ſuper omnia opera eius. Hinc eſt quod per Ionam prophetam Niniuitis minas ſubmerſionis protulit, & tamen pœnam euertendæ ciuitatis pœnitentibus indulſit. Hinc eſt etiam quòd Ezechiæ regi per prophetæ oraculum mortis pœna promittitur: ſed quia rex non metuens, coram Domino ſe pœnitentiæ lachrymis afflixit, mor-

[Margin notes: 1. Reg. 3. — Inordinata fiducia vindictæ locum habet. — 1. Reg 3. — Inordinatè cõfidentes de Dei miſericordia. — Deus miſericors. — Pſal. 144. — Ionæ 3. — Eſaiæ 38.]

tem qua moreretur, apud eum quem timuit, non inuenit. Et ſuprà quidem Dominum locutum fuiſſe aſſeruit, vt domus Heli & patris eius in conſpectu ſuo vſque in ſempiternum miniſtraret: ſed qui de bona agente, bona locutus fuerat, de domo reproba iam effecta, ſententiam permutauit, dicens: Nunc autem abſit hoc à me. Si ergò bona promiſſa reuocat Omnipotens Deus, quia ij quibus promiſerat, malè permutantur: quanto magìs minarum effectus retrahit, cùm benè cõuerſos eos adſpicit, quibus pro admiſsis iniquitatibus pœnam animaduerſionis intimauit? Quid ergò ad hæc dicimus, qui quotidiè delinquimus, atque in reatus noſtri obligatione ſecuri ſumus? Hoc igitur ipſum quod diſtrictionem diuinæ iuſtitię non timeamus, nobis valdè timendum eſt: quia eccè, qui diuina indignatione proijcitur, pro culpa ꝑpetratæ negligentiæ, nullo timore ſolicitus fuiſſe perhibetur.

Nec præſumendum, nec deſperãdum.

2 IDEM Gregorius libro trigeſimotertio Moralium, capite decimoquinto: Pius ac iuſtus eſt conditor noſter. Sed nemo dicat: quia pius eſt, venialiter pecco. Et nemo qui peccauerit, dicat: quia iuſtus eſt, de peccati remiſsione deſpero. Relaxat enim DEVS facinus quod defletur: ſed perpetrare quiſque timeat, quod ſi dignè deflere poſsit, ignorat. Ante culpam ergò iuſtitiam metuat, poſt culpam tamen de pietate præſumat: neque ità iuſtitiam timeat, vt nulla ſpei conſolatione conualeſcat: neque ità confidat de miſericordia, vt adhibere vulneribus ſuis dignæ pœnitentiæ negligat medicinam: ſed quem præſumit ſibi piè parcere, ſemper etiam cogitet & diſtrictè iudicare. Sub pietate itaque eius ſpes peccatoris gaudeat, ſed ſub diſtrictione illius pœnitentis correctio cõtremiſcat. Spes igitur præſumptionis noſtræ habeat etiam morſum timoris: vt ad corrigenda peccata iuſtitia iudicantis terreat, quem ad fiduciam veniæ gratia parcentis inuitat. Hinc enim per quendam ſapientem dicitur: Nè dixeris, miſerationes Domini multæ ſunt, peccatorum meorum non memorabitur. Pietatem nanq; eius protinùs & iuſtitiam ſubdit, dicens: miſericordia enim & ira ab illo.

Eccl 5.

Reuelatiõem expectans de remiſſione peccatorũ, repræhenditur.

3 ITEM libro ſexto Epiſtolarum, epiſtola vigeſimaſecunda, ad Gregoriam cubiculariam Auguſtæ: Quod verò dulcedo tua in ſuis epiſtolis ſubiunxit, importunam ſe mihi exiſtere, quoadusquè ſcribam mihi eſſe reuelatum quia peccata tua dimiſſa ſunt: rem & difficilem etiam & inutilem poſtulâſti. Difficilem quidem, quia ego indignus ſum, cui reuelatio fieri debeat. Inutilem

lem verò, quia ſecura de peccatis tuis fieri non debes, niſi cùm iam in die vitæ tuæ vltimò plangere eadem peccata minimè valebis. Quæ dies quouſquè veniat, ſemper ſuſpecta, ſemper trepida metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lauare. Certè Paulus Apoſtolus iam ad tertium cælum aſcenderat: in paradiſum quoquè ductus fuerat, arcana verba audiuerat, quæ homini loqui non liceret: & tamen adhuc trepidans dicebat: Caſtigo corpus meum, & ſeruituti ſubijcio, nè fortè alijs prædicans, ipſe reprobus efficiar. Adhuc timet qui iam ad cælum ducitur: & iam timere non vult qui adhuc in terra conuerſatur? Perpende dulciſsima filia, quia mater negligentiæ ſolet eſſe ſecuritas. Habere ergò in hac vita non debes ſecuritatem, per quam negligens reddaris. Scriptum eſt enim: Beatus vir qui ſemper eſt pauidus. Et rursùs ſcriptum eſt: Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. In pauco ergò huius vitæ tempore mentem veſtram neceſsè eſt vt tremor teneat: quatenùs per ſecuritatis gaudium ſine fine poſtmodùm exultet.

Cótra ſecuritatem de remiſſ. peccatorum.

2. Corint. 12.

1. Cor. 9.

Mater negligentiæ, ſecuritas.

Prou. 28.

Pſalm. 2.

4 AVGVSTINVS, vel ſecundùm alios Fulgentius Ruſpenſis Epiſcopus, de fide ad Petrum Diaconum, capite tertio: In quacunque homo ætate veram peccatorum ſuorum pœnitentiam egerit, & vitam ſuam DEO illuminante correxerit, non priuabitur indulgentiæ munere: quia DEVS, ſicut per Prophetam dicit, non vult mortem peccatoris ſiue morientis, ſed magìs vt reuertatur à via ſua mala, & viuat anima eius. Veruntamen nullus hominum debet ſub ſpe miſericordiæ DEI in ſuis diutiùs remanere peccatis, cùm etiam in ipſo corpore nemo velit ſub ſpe futuræ ſalutis diutiùs ægrotare. Tales enim qui ab iniquitatibus ſuis recedere negligunt, & ſibi de DEO indulgentiam repromittunt, nonnunquàm ità præueniuntur repentino DEI furore, vt nec conuerſionis tempus, nec beneficium remiſſionis inueniant. Ideò vnumquenque noſtrûm ſacra ſcriptura benignè præmonet, dicens: Nè tardaueris conuerti ad DEVM, & nè differas de die in diem: ſubitò veniet ira eius, & in tempore vindictæ diſperdet te. Dicit etiam beatus Dauid: Hodiè ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Cui beatus quoquè Paulus concordat his verbis: Videte, fratres, nè fortè ſit in aliquo veſtrûm cor malum incredulitatis diſcedendi à DEO viuo: ſed adhortamini voſmetipſos per ſingulos dies, donèc hodiè

Ezech. 33.

Sub ſpe miſericordiæ diuinæ nó eſt in peccatis permanendum.

Eccl. 5.

Pſal. 94.

Hebr. 3

cognominatur, vt non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.
Obduratus quis viuat. Obduratus igitur viuit, ſiue qui non conuertitur, deſperans de indulgentia peccatorum ſuorum : ſiue qui ſic miſericordiam DEI ſperat, vt vſque in finem vitæ præſentis in ſuorum criminum per-
Dilige̅da miſericordia, & metuenda ſæuitia. uerſitate permaneat. Proindè diligentes miſericordiam DEI, metuentes'que iuſtitiam, nec de remiſsione peccatorum deſperemus, nec remaneamus in peccatis : ſcientes quia illa omnium hominum debita ſit exactura æquitas iuſtiſsimi iudicis, quæ non dimiſerit miſericordia clementiſsimi redemptoris. Sicut enim miſericordia ſuſcipit abſoluit'que conuerſos, ità iuſtitia repellet puniet'que obduratos. Ij ſunt qui peccantes in ſpiritum ſanctum, ne-
Matth. 12. que in hoc ſeculo, neque in futuro remiſsionem accipient peccatorum.

5 BERNARDVS ſermone trigeſimooctauo ex paruis ſermonibus : Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſteà accelerauerunt:
Pſalm 15. Quid diſsimulant homines in vita ſua agere pœnitentiam, &
Quã periculoſa dilatio co̅uerſionis. extrema de confeſsione præſumunt? Quomodò ſub vnius horæ articulo reuocari poſſe æſtimant omnia animæ membra, cuius cõcupiſcentiæ & deſideria per totum mundum ſparſa ſunt, & vbiquè terrarum, velut quodam viſco tenentur? Non dico, ait Dominus, quin & talium ſaluem aliquos : potens ſum enim in momento
Ibidèm. omnia reuocare : ſed non congregabo conuenticula eorum de ſanguinibus, id eſt, qui in ſanguine perſeuerant, donèc multiplicatis infirmitatibus deſerantur à peccatis antequàm deſerant ea, non magna talium conuenticula congregabo. Si benè memini, in
Nota. toto canone ſcripturarum vnum latronem inuenies ſic ſaluatum. Noli ergò huic tam periculoſæ expectationi credere temetipſum.
Ioann. 3. Et quidem ſpiritus non modò vbi vult, ſed quandò vult, ſpirat: nec ei difficile eſt de ſubito perfectam dare contritionem cordis, quam vix multo tempore alij conſequuntur : ſed vndè ſcis quòd tunc tibi ità ſubuenire velit, quem tu interìm ſic repellis? Beni-
Sapient. 1. gnus quidem eſt Spiritus ſapientiæ, ſed non liberabit maledictum à labijs ſuis. Audi quis ille ſit: Maledictus qui peccat in ſpe.

1 B AVGVSTINVS in libro de fide & operibus, capite
Contra eos q ex ſola fide ſibi ſalutem pollicentur. decimoquarto : Quarè iam illud videamus, quod excutiendum eſt à cordibus religioſis, nè mala ſecuritate ſalutem ſuam perdant, ſi ad eam obtinendam ſufficere ſolam fidem putauerint : benè autem viuere, & bonis operibus viam Dei tenere neglexerint. Nam etiam temporibus Apoſtolorum non intellectis quibuſdam ſub-

ob-

obſcuris ſententijs Apoſtoli Pauli, hoc eum quidam arbitrati ſunt dicere, Faciamus mala, vt veniant bona: quia dixerat, Lex ſubintrauit, vt abundaret delictum: vbì autem abundauit delictum, ſuperabundauit gratia. Quod ideò verum eſt, quia legem accipientes homines, qui de ſuis viribus ſuperbiſsimè præſumebant, nec diuinum adiutorium vincendarum malarum concupiſcentiarum recta fide impetrantes, pluribus grauioribus'que delictis etiam lege præuaricata onerati ſunt. Ac ſic magno reatu compellente confugerunt ad fidem, qua miſericordiam indulgentiæ mererentur, & auxilium à Domino qui fecit cælum & terram: vt diffuſa per Spiritum ſanctum charitate in cordibus ſuis, cum dilectione agerent, quæ contra ſeculi huius concupiſcentias iuberentur, ſecundùm id quod prædictum fuerat in Pſalmo, Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſteà accelerauerunt. Cùm ergò dicit Apoſtolus, arbitrari ſe, iuſtificari hominem per fidem ſine operibus legis: non hoc agit, vt præcepta ac profeſſa fide opera iuſtitiæ contemnantur, ſed vt ſciat ſe quiſque per fidem poſſe iuſtificari etiam ſi legis opera non præceſſerint. Sequuntur enim iuſtificatum, non præcedunt iuſtificandum. Vndè in præſenti opere non opùs eſt latiùs diſputare, præſertim quia modò de hac quæſtione prolixum librum edidi, qui inſcribitur, De litera & ſpiritu. Quoniam ergò hæc opinio tunc fuerat exorta, aliæ Apoſtolicæ Epiſtolæ, Petri, Ioannis, Iacobi, Iudæ, contra eam maximè dirigunt intentionem, vt vehementer adſtruant fidem ſine operibus nihil prodeſſe: ſicut etiam ipſe Paulus, non qualemlibet fidem qua in Deum creditur, ſed eam ſalubrem plane'que Euangelicam definiuit, cuius opera ex dilectione procedunt: Et fides, inquit, quæ per dilectionem operatur. Vndè illam fidem quæ ſufficere ad ſalutem quibuſdam videtur, ità nihil prodeſſe aſſeuerat, vt dicat, Si habeam omnem fidem ità vt montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil ſum. Vbì autem hæc fidelis charitas operatur, ſine dubio benè viuitur: plenitudo enim legis, charitas. Vndè euidenter in ſecunda epiſtola Petrus, cùm ad vitæ & morum ſanctitatem hortaretur, mundum'q; iſtum tranſiturum prænunciaret, cælos verò nouos & terram nouam expectari, quæ iuſtis inhabitanda traderetur, vt ex hoc attenderent qualiter eos oporteret viuere, vt habitatione illa digni fierent, ſciens de Apoſtoli Pauli quibuſdam ſubobſcuris ſententijs nonnullos iniquos accepiſſe occaſionem, vt tanquàm ſecuri de ſalute, quæ in fide eſt, benè viuere non curarent,

[Margin notes: Rom. 5. — Pſal. 120. — Rom. 5. — Pſal. 15. — Rom. 3. — Quomodò iuſtificamur p fidē ſine operibus legis. — Epiſtolæ catholicæ cōtra hæreſim de ſola fide, ſcriptæ ſunt. — De quali fide agat Paulus. — Galat 5. — 1. Cor. 13. — Rom. 13.]

rent, commemorauit quædam ad intelligendum difficilima eſſe
2.Petr.3. in epiſtola eius, quæ homines peruerterent, ſicut & alias ſcripturas,
ad proprium ſuum interitum: cùm tamen & ille Apoſtolus de ſalute æterna, quæ niſi benè viuentibus non daretur, eadem ſentiret quæ cæteri Apoſtoli. Iacobus autem vehementer infeſtus eſt eis, qui ſapiunt fidem ſine operibus valere ad ſalutem, vt illos etiam
Iacob. 2. dæmonibus comparet, dicens: Tu credis quoniam vnus eſt DEVS: benè facis, & dæmones credunt, & contremiſcunt. Quid
Marc. 1. veriùs, breuiùs, vehementiùs dici potuit, cùm & in Euangelio
Matt 16. legamus hoc dixiſſe dæmonia, cùm CHRISTVM filium DEI
Iacob. 2. confiterentur, & ab illo corriperentur, quod in Petri confeſsione laudatum eſt? Quid proderit, ait Iacobus, fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? Nunquid poterit fides ſaluare eum? Dicit etiam, quia fides ſine operibus mortua eſt. Quouſquè igitur falluntur, qui fide mortua ſibi vitam perpetuam pollicentur?

2 ET capite vigeſimoſecundo: Nequaquàm ergò mens incauta fallatur, vt ſe exiſtimet DEVM cognouiſſe, ſi eum fide mortua, hoc eſt, ſine bonis operibus cõfiteatur more dęmonum: & ideò ſe iam non dubitet ad vitam æternam eſſe venturam, quia Domi-
Ioan. 17. nus dicit, Hæc eſt autem vita æterna, vt cognoſcant te vnum verũ DEVM, & quem miſiſti IESVM CHRISTVM. Venire quippe debet etiam illud in mentem, quod ſcriptum eſt, In hoc cogno-
1.Ioan.2. ſcimus eum, ſi mandata eius obſeruauerimus. Qui dicit, quia cognouit eum, & mandata eius non ſeruat: mendax eſt, & in hoc veritas non eſt. Et nè quiſquam exiſtimet mandata eius ad ſolam fidem pertinere: quanquàm dicere hoc nullus eſt auſus, præſertim quia mandata dixit, quæ nè multitudine cogitationes parerent, in illis
Matt. 22. duobus tota lex pendet & Prophetæ: licèt rectè dici poſſet ad ſo-
Galat. 5. lam fidem pertinere DEI mandata, ſi non mortua, ſed viua illa
Fides viua ſaluat. intelligatur fides, quæ per dilectionem operatur: tamen poſteà Io-
1.Ioan.3. annes ipſe aperuit quid diceret, cùm ait, Hoc eſt mandatum eius, vt credamus nomini filij eius IESV CHRISTI, & diligamus inuicèm. Hoc itaque prodeſt in Deum recta fide credere, Deum colere, Deum nôſſe, vt & benè viuendi ab illo nobis ſit auxilium, & ſi peccauerimus, ab illo indulgentiam mereamur: non in factis quæ odit, ſecuri perſeuerantes, ſed ab eis recedentes, ei'que dicentes, Ego dixi, Domine miſerere mei, ſana animã meam, quoniam pec-
Pſal. 40. caui tibi: quod non habent cui dicant, qui non in eum credunt: &
fruſtrà

fruſtrà dicunt, qui cùm tam longè ab illo ſint, à gratia mediatoris alieni ſunt. Hinc illa verba ſunt in libro Sapientiæ, quę neſcio quomodò intelligit pernicioſa ſecuritas, Et ſi peccauerimus, tui ſumus: quoniam ſcilicet bonum & magnū Deum habemus, qui velit atque poſsit pœnitentium peccata ſanare, non qui minimè audeat permanentes in malignitate diſperdere. Deniquè cùm dixiſſet, Tui ſumus: addidit, ſcientes potentiam tuam: vtiquè potentiam cui ſe ſubtrahere nequeat, aut occultare peccator. Ideoq́ ſecutus adiunxit, Non peccauimus autem, ſcientes quoniam tui ſumus deputati. Quis enim dignè cogitans habitationem apud Deum, in qua oēs prædeſtinatione ſunt deputati, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt, non enitetur ità viuere vt tali habitationi congruat? Quod ergò & Ioannes dicit, Hęc ſcripſi vobis, vt non peccetis: & ſi quis peccauerit, aduocatū habemus apud Patrem Ieſum Chriſtum iuſtum, & ipſe eſt exoratio pro peccatis noſtris: non id ait, vt cùm ſecuritate peccemus, ſed vt recedentes à peccato, ſi quod admiſſum eſt, ꝓpter illum aduocatum, quem non habent infideles, minimè de indulgentia deſperemus.

Cōtra pernicioſam ſecuritatem. Sap. 15.

1. Ioan. 2.

3 ITEM in Enchiridio ad Laurentium, capite ſexageſimoſeptimo: Creduntur autem à quibuſdam etiam ij qui nomen Chriſti non relinquunt, & eius lauacro in Eccleſia baptizantur, nec ab ea vllo ſchiſmate vel hæreſi præciduntur, in quantislibet ſceleribus viuant, quę nec diluant pœnitendo, nec eleemoſynis redimant, ſed in eis vſque ad huius vitæ vltimum diem pertinacißimè perſeuerent, ſalui futuri per ignem: licèt pro magnitudine facinorum flagitiorum'que, diuturno, non tamen æterno, igne puniri. Sed qui hoc credunt, & tamen Catholici ſunt, humana quadam beneuolentia mihi falli videntur. Nam ſcriptura diuina aliud conſulta reſpondet. Librum autem de hac quæſtione ſcripſi, cuius titulus eſt, De fide & operibus. Vbi ſecundùm ſcripturas ſanctas, quantùm DEO adiuuante potui, demonſtraui eam fidem ſaluos facere, quam ſatìs euidenter expreßit Paulus Apoſtolus, dicens: In CHRISTO enim IESV neque circunciſio quicquam valet, neque præputium, ſed fides quę benè per dilectionem operatur. Si autem malè & non benè operatur, proculdubiò ſecundùm Apoſtolum Iacobum, mortua eſt in ſemetipſa. Qui rurſùs ait, Si fidem dicat ſe quiſquam habere, opera autem non habeat, nunquid poterit fides ſaluare eum? Porrò autem ſi homo ſceleratus

Contra eos q̄ per purgatoriū ignē ſaluandos putāt Chriſtianos malos.

Sola fides ſaluat quæ per charitatem operatur. Galat. 5.

Iacob. 2.

pro-

propter fidem ſolam per ignem ſaluabitur, & ſic eſt accipiendum quod ait beatus Paulus Apoſtolus, Ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem: poterit ergò ſaluare ſine operibus fides, & falſum erit quod dixit eius coapoſtolus Iacobus. Falſum erit & illud quod idem ipſe Paulus dixit, Nolite, inquit, errare: neque fornicatores, neque idolis ſeruientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque maledici, neque ebrioſi, neque rapaces regnum DEI poſsidebunt. Si enim etiam in iſtis perſeuerantes criminibus, tamen propter fidem CHRISTI ſalui erunt, quomodò in regno DEI non erunt?

1.Cor.3.

1.Cor 6.

4 ET in libro de hæreſibus ad Quoduultdeum, hæreſi quinquageſimaquarta: Aëtiani ab Aëtio ſunt vocati, ijdem'que Eunomiani ab Eunomio Aëtij diſcipulo, quo nomine magìs innotuerunt. Eunomius quippe in Dialectica præualens, acutiùs & celebriùs defendit hanc hæreſim, diſsimilem per omnia Patri aſſerens Filium, & Filio Spiritum ſanctum. Fertur etiam vſqueadeò fuiſſe bonis moribus inimicus, vt aſſeueraret, quòd nihil cuiquam obeſſet quorumlibet perpetratio ac perſeuerantia peccatorum, ſi huius quæ ab illo docebatur, fidei particeps eſſet.

Eunomiana hæreſis de ſola fide.

5 HIERONYMVS in caput quartum Oſeæ: De hæreticis facilis intelligentia eſt, quòd quanto plures fuerint, tanto magìs delinquant Deo, & glorientur in populis: & idcircò decipiant infelices, vt peccata populi comedant, & per dulces ſermones deuorent domus viduarum. Cùm enim viderint aliquos delinquentes, aiunt: nihil aliud quærit DEVS nisì fidei veritatem: quam ſi cuſtodieritis, non curat quid agatis. Hæc enim dicentes, in iniquitatibus eorum ſubleuant animas eorum: vt nòn ſolùm non agant pœnitentiam, nec humilientur, ſed gaudeant in ſceleribus ſuis, & erecta ceruice gradiātur. Vndè & populus & ſacerdos, & hi qui docti ſunt, & hi qui docuerunt, pari iudicio conſtringentur.

Hæreticorũ vox eſt, Deũ nihil nisì fidẽ requirere.

6 CONCILIVM Tridentinum ſeſsione ſexta, capite nono: Quanuìs autem neceſſarium ſit credere, neque remitti, neque remiſſa vnquàm fuiſſe peccata, nisì gratìs diuina miſericordia propter Chriſtum: nemini tamen fidutiam & certitudinem remiſsionis peccatorum ſuorum iactanti, & in ea ſola quieſcenti, peccata dimitti, vel dimiſſa eſſe, dicendum eſt: cùm apud hæreticos & ſchiſmaticos poſsit eſſe, immò noſtra tempeſtate ſit, & magna contra Eccleſiam catholicā contentione prædicetur vana hæc & ab omni pieta-

Contra certitudinem Iuſtificationis.

pietate remota fidutia. Sed neque illud aſſerendum eſt, oportere eos, qui verè iuſtificati ſunt, abſque vlla omninò dubitatione apud ſemetipſos ſtatuere ſe eſſe iuſtificatos, neminem'que à peccatis abſolui ac iuſtificari, niſi eum, qui certò credat ſe abſolutum & iuſtificatum eſſe, atque hac ſola fide abſolutionem & iuſtificationem perfici, quaſi qui hoc non credit, de Dei promiſsis, de'que mortis & reſurrectionis Chriſti efficacia dubitet. Nam ſicut nemo pius de DEI miſericordia, de Chriſti merito, de'que Sacramentorum virtute & efficacia dubitare debet: ſic quilibet, dum ſeipſum, ſuam'que propriam infirmitatem & indiſpoſitionem reſpicit, de ſua gratia formidare & timere poteſt, cùm nullus ſcire valeat certitudine fidei, cui non poteſt ſubeſſe falſum, ſe gratiam Dei eſſe conſecutum. De propria infirmitate & indiſpoſitiõe formidamus.

7 IN eadem ſeſsione canone duodecimo: Si quis dixerit, fidem iuſtificantem nihil aliud eſſe, quàm fidutiam diuinæ miſericordiæ peccata remittentis propter Chriſtum: vel eam fidutiam ſolam eſſe, qua iuſtificamur, anathema ſit.

8 ET canone decimotertio: Si quis dixerit, omni homini ad remiſsionem peccatorum aſſequendam neceſſarium eſſe, vt credat certò, & abſq; vlla hæſitatione propriæ infirmitatis & indiſpoſitionis, peccata ſibi eſſe remiſſa, anathema ſit.

9 ITEM canone decimoquarto: Si quis dixerit, hominem à peccatis abſolui ac iuſtificari ex eo, quòd ſe abſolui ac iuſtificari certò credat: aut neminem verè eſſe iuſtificatum, niſi qui credat ſe eſſe iuſtificatum: & hac ſola fide abſolutionem & iuſtificationem perfici, anathema ſit.

10 HIERONYMVS in caput quartum Danielis ſuper ea verba, Forſan ignoſcet DEVS delictis tuis & cæt. Cùm beatus Daniel præſcius futurorum de ſententia DEI dubitet, rem temerariam faciunt, qui audacter peccatoribus indulgentiam pollicentur. Et tamen ſciendum quòd ſi Nabuchodonoſor bona opera facienti venia repromittitur: multo magìs alijs promittitur, qui leuiora peccata commiſerunt. Dan. 4. Temerè qdã promittunt peccatoribus indulgentiã.

11 AVGVSTINVS tractatu trigeſimotertio in Ioannem: Intendant qui amant in Domino manſuetudinem, & timeant veritatem: etenim dulcis & rectus Dominus. Amas quòd dulcis eſt? time quòd rectus eſt. Tanquàm manſuetus dixit, Tacui: ſed tanquàm iuſtus, Nunquìd ſemper tacebo? Miſericors & miſerator Dominus. Ità planè. Adhuc adde, longanimis: adhuc adde, & mi- Deus mãſuetus eſt: ſed tamen etiam iuſtus eſt. Pſal. 24. Eſaiæ 42. Pſal. 102.

ſericors: ſed time quod eſt in nouiſsimo, & verax: quos enim modò ſuſtinet peccantes, iudicaturus eſt contemnentes. An diuitias
Rom.6. longanimitatis & manſuetudinis eius contemnis? Ignoras quia patientia DEI ad pœnitentiam te adducit? Tu autem ſecundùm duritiam cordis tui & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei, qui reddet vnicuique ſecundùm opera ſua.
Pſal 102. Manſuetus Dominus, longanimis Dominus, miſericors Dominus: ſed & iuſtus Dominus, & verax Dominus, largitur tibi ſpatium correctionis, ſed tu plùs amas dilationem quàm emendationem. Malus fuiſti herì, hodiè bonus eſto: & hodiernum diem in malitia peregiſti, vel cràs mutare: ſemper expectas, & de miſericordia DEI tibi plurimùm polliceris, quaſi ille qui tibi per patientiam promiſit indulgentiam, promiſerit tibi etiam
Deus promiſit pœnitētibus indulgētiā, ſed nō ꝑlixiorē vitā. prolixiorem vitam. Vndè ſcis quid pariat craſtinus dies? Rectè dices in corde tuo, quandò me correxero, DEVS mihi omnia peccata mea dimittet. Negare non poſſumus, quòd correctis atque conuerſis indulgentiam DEVS promiſit: nam in quo Pro-
Prou.23. pheta mihi legis, quia promiſit correcto indulgentiam, non mihi legis, quia promiſit tibi DEVS longam vitam. Ex vtroque igitur homines periclitantur, & ſperando, & deſperando: contrarijs rebus, contrarijs affectionibus. Sperando qui decipitur? Qui di-
Sperādo quidam decipiuntur. cit, Bonus eſt Deus, miſericors eſt Deus, faciam quod mihi placet, quod libet, laxem habenas cupiditatibus meis, impleam deſideria animæ meæ. Quarè hoc? Quia miſericors eſt Deus, bonus eſt Deus, manſuetus eſt Deus: ſpe iſti periclitantur. Deſperatione au-
Deſperatione decipiuntur alij. tem, qui cùm inciderint in grauia peccata, putantes ſibi non poſſe iam ignoſci pœnitentibus, & ſtatuentes ſe ad damnationem ſine dubio deſtinatos, dicunt apud ſemetipſos, iam damnandi ſumus, quarè non quod volumus, facimus, animo gladiatorum, ferro deſtinatorum? Ideò moleſti ſunt deſperati. Iam enim quod timeant non habent, & vehementer timendi ſunt. Iſtos deſperatio necat, ſpes illos. Inter ſpem & deſperationem fluctuat animus. Metuendum eſt nè te occidat ſpes, & cùm multùm ſperas de miſericordia, incidas in iudicium. Metuendum eſt rursùs nè te occidat deſperatio, & cùm putas iam tibi non ignoſci quæ grauia commiſiſti, non agas pœnitentiam, & incurras in iudicem ſapientiam, quæ di-
Proue.1. cit, Et ego veſtræ perditioni ſuperridebo. Quid ergò agit Dominus cum periclitantibus vtroque morbo? Illis qui ſpe periclitantur,
Eccēs 5. hoc dicit, Nè tardes conuerti ad Dominum, neque differas de die

in

in diem: ſubitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te. Illis qui deſperatione periclitantur, quid dicit? In qua- Ezech. 18.
cunque die iniquus conuerſus fuerit, omnes iniquitates eius obliuiſcar. Propter illos ergò qui deſperatione periclitantur, propoſuit Nota.
indulgentiæ portum: propter illos quæ ſpe periclitantur, & dilationibus illuduntur, fecit diem mortis incertum, quandò veniat vltimus dies neſcis.

12 IDEM Auguſtinus in libro quinquaginta homiliarum, homilia quinquageſima, cap. decimo: Illud quale eſt in quo ſibi blandiuntur, qui ſua ſe vanitate ſeducunt, perſeuerantes in malitia atque luxurijs ſuis, cùm audiant Apoſtolum dicẽtem: Quoniam qui Galat. 5.
talia agunt, regnum DEI nõ poſsidebunt? Audent ſibi prẹter regnũ DEI ſalutem quam deſiderant, polliceri, atque ità inter ſe loquuntur, dum recuſant agere pœnitentiam pro peccatis ſuis, & perditos mores aliquandò in melius commutare. Regnare nolo, ſufficit mihi ſaluum eſſe. In quo primùm eos fallit, quia eorum nec Illorum ſalus nulla eſt quorũ iniquitas perſeuerat.
ſalus vlla eſt, quorum iniquitas perſeuerat. Quod enim ait Dominus, Quoniam abundauit iniquita , refrigeſcet charitas multorum: qui autem perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit, ſalutem vtiquè promiſit perſeuerantibus in charitate, non in iniquitate. Matt 24. Mat. 10. & 24.
Et nonnullis interiectis, Quapropter præſumere qui audeat de nomine Chriſtiano, & non cum omni obedientia & timore audiat Apoſtolum dicentem, Hoc enim ſcitote, cognoſcentes quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod eſt idolorum ſeruitus, non habet hæreditatem in regno Chriſti & DEI. Non eſt ſatis eſſe Chriſtianum. Epheſ. 5.
Nemo vos ſeducat inanibus verbis: Propter hoc enim venit ira DEI in filios diffidentiæ. Nolite itaque fieri participes eorum. Latiùs autem ad Corinthios hæc dicit, Nolite errare: neque fornicatores, neque idolis ſeruientes &cæt. regnum DEI poſsidebunt. 1. Cor. 6.
Sed videte quemadmodùm timorem & deſperationem ſalutis abſtulerit eis, qui hæc in vita veteri commiſerunt. Et hæc quidem, inquit, fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis in nomine Domini noſtri IESV CHRISTI, & ſpiritu DEI noſtri. Quiſquis ergò poſt baptiſmum aliquorum priſtinorum malorum opere obligatus tenetur, vſqueadeò ſibi inimicus eſt, vt adhuc dubitet vitam mutare, dum tempus eſt, cùm ità peccat & viuit. Nam vtiquè quòd ità perſeuerans peccat, theſaurizat ſibi iram in Rom 2.
die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei. Quòd autem adhuc viuit,

Cōfugiēdum eſt Chriſtiano peccatori ad claues Eccleſiæ.
Matth.16.

patientia D E I ad pœnitentiam eum adducit. Implicatus ergò tam mortiferis vinculis peccatorum, detrectat aut differt, aut dubitat confugere ad ipſas claues Eccleſiæ, quibus ſoluatur in terra, vt ſit ſolutus in cælo, & audet ſibi poſt hanc vitam, quia tantùm Chriſtianus dicitur, ſalutem alquam polliceri: nec veridicum illud Dominicæ vocis tonitruum contremiſcit, Non omnis qui dicit mihi, Domine Domine, intrabit in regnum cælorum, & cæte. Quid ad Galatas idem Apoſtolus, Nónne talia enumerans, eodem fine concludit? Manifeſta ſunt, inquit, opera carnis, quæ ſunt fornicationes, immunditię, contentiones, ęmulationes, animoſitates, diſſenſiones, hæreſes, inuidiæ, ebrietates, commeſſationes, & his ſimilia, quæ prædico vobis ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non poſsidebunt.

Matth.7.
Galat.5.

13 I S I D O R V S de ſummo bono libro ſecundo, capite decimotertio: Quanuìs quiſque & ſit peccator & impius, ſi ad pœnitentiam conuertatur, conſequi poſſe veniam creditur. Nullus enim de bonitate DEI dubitat, ſed ſola accipientium prauitas conferri ſibi indulgentim abnegat. In hac vita tantùm pœnitenitæ patet libertas, poſt mortem verò nullam correctionis eſſe licentiam. Vndè Dominus dicit, Me oportet operari opera eius qui me miſit donèc dies eſt. Veniet autem nox quandò nemo poteſt operari. Hinc & Propheta, Date, inquit, Domino Deo noſtro gloriam antequàm contenebreſcat, id eſt, antequàm mors æterna præueniat. In hac vita dum eſtis, D E V M per pœnitentiam glorificate. Adhuc in hoc ſeculo pœnitentiam operantibus Dei miſericordia ſubuenit. In futuro autem iam non operamur, ſed rationem noſtrorum operum ponimus. Per id deteriorantur plerunquè iniqui, quòd per patientiam D E I ſpatium accipiunt emendandi: quia illi mora viuendi non vtuntur ad pœnitentiam, ſed ad peccandi vſurpant audaciam. A malo autem in deterius vadit, qui tempus ſibi ad pœnitendum indultum, ad libertatem praui operis vertit. Feſtinare debet ad D E V M pœnitendo vnuſquiſque dum poteſt, nè ſi dum poteſt noluerit, cùm tardè voluerit, omninò non poſsit. Proindè Propheta ait: Quærite Dominum dum inueniri poteſt, inuocate eum dum propè eſt. Et vbì inueniri poteſt, niſì in hac vita, in qua etiam propè eſt omnibus inuocantibus ſe? Nam tunc iam longè erit quandò dixerit, Ite in ignem æternum. Modò autem non videtur, & propè eſt: tunc videbitur, & propè nō erit: quia & videri poterit, & non poterit inueniri. Si quandò quiſque peccare

Peccator ſi ad pœnitentiam conuertatur, poteſt veniā conſequi.
Ioann.9.
Hierem.13.
Contra perſtinantes cōuerſionē ſuā.
Eſaiæ 55.
Pſal.144.
Matth.25.

care poteſt, pœnitet, vitam'que ſuam viuens ab omni crimine corrigit, non dubium quòd moriens ad æternam tranſeat requiem. Qui autem prauè viuendo pœnitentiam in mortis agit periculo, ſicut eius damnatio incerta eſt, ſic remiſsio dubia. Qui ergò cupit certus eſſe in morte de indulgentia, ſanus pœniteat, ſanus perpetrata facinora defleat. Sunt qui pœnitentibus ſecuritatem citò pollicentur, quibus benè per Prophetam dicitur, Curabant contritionem filiæ populi mei cum ignominia, dicentes, pax, & non erat pax. Cum ignominia igitur curat contritionem, qui peccanti, & non legitimè pœnitenti promittit ſecuritatem. Vndè & ſequitur, Confuſi ſunt quia abominationem fecerunt, id eſt, confuſi ſunt non pœnitendo, ſed pœnas luendo. Aliter enim confunditur coram iudice reus, dum plectitur: atque aliter qui de malo opere erubeſcens corrigitur. Ille enim, qui repræhenſus eſt, confunditur: iſte, quia ſe malum feciſſe memoratur. Quanuìs per pœnitentiam propitiatio peccatorum fit, ſine metu tamen homo eſſe non debet, quia pœnitentis ſatisfactio diuino tantùm penſatur iudicio, non humano. Proindè quia miſeratio DEI occulta eſt, ſine intermiſsione flere neceſsè eſt. Neque enim vnquàm oportet pœnitentem habere de peccatis ſecuritatem. Nam ſecuritas negligentiam parit: negligentia autem ſæpè incautum ad vitia tranſacta reducit. Dum per pœnitentiam expulſa fuerint ab homine vitia, ſi fortè poſt hæc intercedente ſecuritate quælibet culpa ſubrepſerit, confeſtìm delectationes priſtinæ vitiorum mentem auidiùs irrepſerunt: pulſantesq́ hominem in conſuetis operibus grauiùs pertrahunt: ità vt ſint nouiſsima hominis illius peiora prioribus.

Pœnitētia ad mortem vſq; dilata, quàm piculoſa ſit.

Securitatem pœnitētibus promittētes. Hiere. 6.

Ecci 5.

Seueritas de peccatis nunq̄ habenda.

1 C AVGVSTINVS de perfectione iuſtitiæ contra Cæleſtium, reſponſione decimanona: Nos autem huic reſpondentes, dicimus ideò ſecutum eſſe, Quis gloriabitur caſtum ſe habere cor: quoniam præceſsit, Cùm rex iuſtus ſederit in throno. Quantalibet enim iuſtitia ſit præditus homo, cogitare debet nè aliquid in illo quod ipſe non videt, inueniatur eſſe culpandum, cùm rex iuſtus ſederit in throno, cuius cogitationem fugere delicta non poſſunt, nec illa de quibus dictum eſt: Delicta quis intelligit? Cùm ergò rex iuſtus ſederit in throno, quis gloriabitur caſtum ſe habere cor? Aut quis gloriabitur mundum ſe eſſe à peccato? Niſì fortè iſti qui volunt in ſua iuſtitia, non in ipſius iudicis miſericordia, gloriari.

Pro. 20.

Homo quantumuis iuſtus timere debet.

pſal. 18.

Contra eos q præſumunt ſe eſſe prædeſtinatos.

2 ET libro de correptione & gratia, capite decimotertio: Quis enim ex multitudine fideliũ quandiù in hac mortalitate viuitur, in numero prædeſtinatorum ſe eſſe præſumat, quia id occultari opùs eſt in hoc loco, vbì ſic cauenda eſt elatio, vt etiam per ſatanæ angelum, nè extolleretur, tantus colaphizaretur Apoſtolus. Hinc Apoſtolis dicebatur, Si manſeritis in me: dicente illo, qui illos vtiquè ſciebat eſſe manſuros. Et per Prophetam, Si voluĕritis & audieritis me: cùm ſciret ipſe in qbus operaretur & velle. Et ſimilia multa dicuntur propter huius vtilitatem ſecreti, nè fortè quis extollatur, ſed oẽs etiã qui benè currũt, timeant, dũ occultũ eſt quò ꝑueniant.

2 Cor. 12.

Ioan. 15.

Eſaiæ 1.

Prædeſtinatio quòd ſit incerta, vtile eſt.

3 IDEM in libro quinquaginta homiliarum, homilia quadrageſimaprima: Qui egerit veraciter pœnitentiam, & ſolutus fuerit à ligamento quo erat obſtrictus, & à CHRISTI corpore ſeparatus, & benè poſt pœnitentiam vixerit, ſicut ante pœnitentiam viuere debuit, poſt reconciliationem quandocunquè defunctus fuerit, ad DEVM vadit, ad requiem vadit, regno DEI non priuabitur, à populo diaboli ſeparabitur. Si quis autem poſitus in vltima neceſsitate ægritudinis ſuæ, voluĕrit accipere pœnitentiam & accipit, & mox reconciliabitur, & hinc vadit, fateor vobis non illi negamus quod petit, ſed non præſumimus quia benè hinc exit. Non præſumo, non vos fallo, non præſumo: Fidelis benè viuens, ſecurus hinc exit. Baptizatus ad horam, ſecurus hinc exit. Agens pœnitentiam, & reconciliatus cùm ſanus eſt, & poſteà benè viuens, ſecurus hinc exit. Agens pœnitentiam ad vltimum, & reconciliatus, ſi ſecurus hinc exit, ego non ſum ſecurus. Vndè ſecurus ſum, dico, & do ſecuritatem: vndè non ſum ſecurus, pœnitentiam dare poſſum, ſecuritatem dare non poſſum. Sed dicat aliquis bone ſacerdos, tu neſcire * & nullam ſecuritatem nobis dare poſſe dicis, ſi ille ſaluatur & CHRISTVM adire meretur, cui morienti pœnitentia datur, qui dum vixit, dum ſanus fuit, impœnitẽs fuit: Inſtrue ergò nos, rogo, quomodò benè viuere poſt pœnitentiã debeamus. Dico, abſtinete vos ab ebrietate, à concupiſcẽtia, à furto & multiloquio, ab immoderato riſu, à verbo otioſo, vndè reddituri ſunt homines rationẽ in die iudicij. Eccè quàm leuia dixi. Omnia tamẽ grauia & peſtifera. Et aliud dico, Non ſolùm poſt pœnitentiam ab iſtis vitijs ſe homo ſeruare debet, ſed & ante pœnitentiam dum ſanus eſt: quia ſi ad vltimum vitæ ſteterit, neſcit ſi ipſam pœnitentiam accipere, ac DEO & Sacerdoti peccata ſua confiteri poterit. Eccè quarè dixi, quia & ante pœnitentiam

Periculoſa pœnitentia, quæ ad mortẽ vſq; differtur.

* te, &

Matt 12.

Deo & Sacerdoti peccata confiteri.

am benè viuendum eſt, & poſt pœnitentiam meliùs. Quod dico, attendite: Debeo illud planiùs exponere, nè me aliquis malè intellexiſſe intelligat. Nunquìd dico, damnabitur? Nō dico. Sed dico etiam, liberabitur? Non. Et quid dicis mihi? Neſcio: Non præſumo, non promitto, neſcio. Vis te de dubio liberare? vis quod incertum eſt euadere? Age pœnitentiam dum ſanus es. Si enim agis veram pœnitentiam dum ſanus es, & inuenerit te nouiſsimus dies. Curre vt reconcilieris, ſi ſic agis, ſecurus es. Quarè ſecurus es? Quia egiſti pœnitentiam eo tempore, quo & peccare potuiſti. Si aūt vis agere pœnitentiam ipſam tunc, quandò peccare non potes, peccata te dimiſerunt, non tu illa. Sed vndè ſcis, inquis, nè fortè Deus dimittat mihi? Verùm dicis. Vndè? Neſcio. Illud ſcio, hoc neſcio. Nam ideò tibi do pœnitentiam, quia neſcio. Nam ſi ſcirem tibi nihil prodeſſe, non tibi darem. Item ſi ſcirem tibi prodeſſe, non te admonerem, non te terrerem. Duæ res ſunt: aut ignoſcitur tibi, aut non ignoſcitur. Quid horum tibi futurum ſit, neſcio: ergò tene certum, dimitte incertum.

Currendum vt reconcilieniur.

4 ITEM ſermone tertio de Innocentibus, qui eſt ſermo decimus de Sanctis: Si diem mortis ſuæ cogitare iugiter vellent, animum ſuum ab omni cupiditate vel malitia cohiberent. Sed quod modò nolunt ſalubriter cogitare, neceſsè habent poſteà ſine vllo remedio ſuſtinere. Veniet enim illis dies nouiſsima, veniet dies iudicij, quandò eis nec pœnitentiam licebit agere, nec bonis operibus ſe ab æterna morte poterunt redimere: quia percutitur etiam hac animaduerſiōe peccator, vt moriens obliuiſcatur ſuí, qui dum viueret, oblítus eſt Dei.

Moriēs obliuiſcitur ſui, q in vita oblítus eſt Dei.

5 GREGORIVS libro decimoſexto Moraliū in Iob, capite trigeſimoprimo ſuper ea verba capitis viceſimiquarti, Et vſque ad inferos peccatū illius. Peccatū vſq; ad inferos ducitur, quod ante finē vitę pręſentis per correctionē ac pœnitentiā nō emendatur. De quo videlicet peccato per Ioānem dicitur: Eſt peccatum ad mortē: non pro illo dico vt roget quis. Peccatum nanque ad mortem, eſt peccatum vſq; ad mortē: quia ſcilicet peccatū quod hîc nō corrigitur, eius venia fruſtrà poſtulatur. De quo adhuc ſubditur: Obliuiſcatur eius miſericordia. Omnipotentis Dei miſericordia obliuiſci eius dicitur, qui omnipotentis Dei iuſtitiæ fuerit oblítus: quia quiſquis eum nunc iuſtum nō timet, poſteà inuenire non valet miſericordem. Quæ nimirùm ſententia non ſolùm ei intenditur, qui veræ fidei prædicamenta deſerit: ſed etiam qui in fide recta poſitus, carna-

1. Ioan. 5. Peccatum ad mortem.

Iob 24. Dei miſericordia obliuiſcitur eius, qui iuſtitiam Dei obliuiſcitur.

carnaliter viuit, quia vltio æternæ animaduerſionis non euaditur, vtrùm in fide, an in opere peccetur. Nam etſi damnatiõis diſpar eſt qualitas, culpæ tamen quæ nequaquàm per pœnitentiam tergitur, nulla abſolutionis ſuppetit facultas.

Vtrunq; pedẽ Domini, miſericordiã & veritatẽ ſcilicet, oſculari debemus.

6 BERNARDVS in paruis ſermonibus, ſermone quinquageſimoſecundo: Tria ſunt oſcula: primum, pedum: ſecundum, manuum: tertium, oris. Cùm primò conuertimur, pedes Domini oſculamur. Duo autem ſunt pedes Domini: miſericordia, & veritas. Hunc vtrunque pedem Deus conuertentium cordibus imprimit, & vtrunque pedem peccator quiſque, ſi verè conuertitur, amplectitur. Si enim ſolam miſericordiam ſine veritate reciperet, per præſumptionem caderet. Rursùs ſi veritatem ſine miſericordia reciperet, nihilominùs per deſperationem periret. Sed vt fiat ſaluus, ad vtrunque pedem humiliter prouoluitur, vt per veritatem peccata damnet, & per miſericordiam veniam ſperet.

Timor iudicij cũ ſpe miſericordiæ iungendus.

Pſal. 146.

Prouer. 1.

Pſal. 89.

7 ITEM ſermone ſexto in Cantica: Felix mens cui ſemèl Dominus Ieſus vtrunque infixerit pedem. A duobus ſignis cognoſcite eam quæ huiuſmodi eſt, quæ ſecum neceſsè eſt referat diuinis impreſſa veſtigijs. Ipſa ſunt timor & ſpes: ille iudicij, iſta miſericordiæ repræſentans imaginem. Meritò beneplacitum eſt DEO ſuper timentes eum, & in eis qui ſperant ſuper miſericordia eius: cùm ſapientiæ timor initium ſit, ſpes profectus. Nam conſummationem ſibi charitas vendicat. Quæ cùm ità ſint, non paruus fructus eſt in primo hoc oſculo quod ad pedes accipitur. tantùm curato, vt neutro frauderis illorum. Porrò enim ſi iam dolore peccati & iudicij timore compungeris, veritatis iudicijq́ue veſtigio labia impreſsiſti. Quòd ſi timorem, doloremq́ue diuinæ intuitu bonitatis, & ſpe conſequendæ indulgentiæ temperas, etiam miſericordiæ pedem amplecti te noueris. Alioquin alterum ſine altero oſculari non expedit, quia & recordatio ſolius iudicij in baratrum deſperationis præcipitat, & miſericordiæ fallax aſſentatio peſsimam generat ſecuritatem. Datum eſt & mihi miſero nonnunquàm ſedere ſecus pedes Domini IESV: & modò hunc, modò illum tota deuotione amplecti, inquantùm me ſua benignitas dignabatur admittere. At ſi quandò miſerationis oblítus ſtimulante conſcientia, iudicio paulò diutiùs inhærerem: mox metu incredibili ac miſerabili confuſione deiectus, & tenebroſo circunfuſus horrore, hoc ſolùm palpitans de profundis clamabam: Quis nouit poteſtatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare?

re? Quòd ſi eo relicto pedem miſericordiæ plùs tenere contingeret, tanta econtrariò incuria & negligentia diſſoluebar, vt confeſtìm & oratio tepidior, & actio pigrior, & riſus promptior, & ſermo incautior, & omnis deniquè vtriuſque hominis ſtatus inconſtantior apparéret. Proindè magiſtra inſtructus experientia, non iudicium iam ſolum aut ſolam miſericordiam, ſed miſericordiam pariter & iudicium cantabo tibi Domine. In æternum non obliſcar iuſtificationes iſtas. Cantabiles mihi erunt ambæ pariter in loco peregrinationis meæ: quouſquè miſericordia ſuperexaltata iudicio, miſeria conticeſcat, ac ſola cantet tibi decæterò gloria mea, & non compungar. Pſ. 100. & 118. Iacob. 2. Pſal 29.

1 AVGVSTINVS in tractatu de vtilitate pœnitentiæ, capite vltimo: Quomodò reuerà auget peccata qui deſperauerit, ſic poteſt augere peccata & qui veniam ſperauerit, vt dicat ſibi, faciam quod volo: Deus bonus eſt: quandò me conuertero, ignoſcet mihi. Ità planè dic tibi: quandò me conuertero, ignoſcet mihi, ſi craſtinus dies certus eſt tibi. Nónne ad hoc te admonet ſcriptura, dicens: Nè tardes conuerti ad Dominum, neque differas de die in diem. ſubitò enim veniet ira eius, & in tempore vindictæ diſperdet te? Eccè ad vtrunque vigilauit pro nobis prouidentia DEI: nè deſperando augeamus peccata, propoſitus eſt pœnitentiæ portus: rursùs, nè ſperando augeamus, datus eſt dies mortis incertus. Cōtra deſperationē inſtitutus pœnitētiæ portus: cōtra pſumptionem, incerta mortis hora.

IIII

Quomodò peccatur in Spiritum ſanctum Deſperatione?

A Cùm præſumptioni, de qua dictum eſt, contrarium prorsùs vitium acceſſerit, vt oēm ſpem abijciat homo vel impetrandæ apud Deum veniæ, vel ſalutis æternæ conſequendæ. Augu ſerm 58. de tempore, & homi. 31. ex 50. Gregor. lib 8. moral ca. 14. Iſido. li 2. de ſummo bono cap. 14. Chryſoſt homil. 2. in pſal 50 Ber. ſer. 3 de natali Dom.

B Hoc modo peccauit deſperando Cain, vt ſua ipſe voce teſtatur, cùm inquit:[a] *Maior eſt*

 ini-

a Geneſ.4 b Bern. ſermone 11. ſuper Cantica.
b Mat.27.a Act.1.c Ephe 4 d 2 Re.2.f
c Eze 18 e f g 33.c d 1.Ioan.1.c d 2 a Hiere.3 a Eſai.1.e Pſa.144.b Eccl 7.d
d Luc.23 f Au li.1. retrac.ca.19. Itē de correp.& gra.c.15. & ſer.181 de tēp..e 16 Leo epiſt 91.ad Theod. Concil. Trid.ſeſſ.14. ca.7.

iniquitas mea, quàm vt veniam merear. Peccauit & [b] Iudas CHRISTI proditor, cùm ſalutis deſperatione commotus, vitam laqueo ſibi infelix abrupit. Atquì [c] nulla nimìs eſt ſera homini pœnitentia, vtì [d] Latronis exemplo demonſtratur, qui in cruce extremiſq́; vitæ ſpatijs CHRISTI ingentem gratiam & cæleſtem gloriam eſt conſecutus.

SCRIPTVRAE.

GENESIS quarto: Dixitque Dominus ad Cain: Quid feciſti? vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris ſuper terram: quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua. Cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos: vagus & profugus eris ſuper terram. Dixitque Cain ad Dominum: Maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniam merear. Eccè eijcis me hodiè à facie terræ, & à facie tua abſcondar, & ero vagus & profugus in terra: omnis igitur qui inuenerit me, occidet me.

MATTHAEI vigeſimoſeptimo: Tunc videns Iudas qui eum tradidit, quòd damnatus eſſet: pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus Sacerdotum & ſenioribus, dicens: Peccaui, tradens ſanguinem iuſtum. At illi dixerunt, Quid ad nos? Tu videris. Et proiectis argēteis in templo, receſſit: & abiens, laqueo ſe ſuſpendit.

ACTORVM primo: Oportet impleri ſcripturam quam prædixit Spiritus ſanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux eorum qui compræhenderunt Ieſum: qui connumeratus erat in nobis, & ſortitus eſt ſortem miniſterij hui-

us.Et hic quidem poſſedit agrum de mercede iniquitatis, & ſuſpẽſus crepuit medius: & diffuſa ſunt omnia viſcera eius, & notum factum eſt omnibus habitantibus Ieruſalem:ità vt appellaretur ager ille, lingua eorum, Haceldema, hoc eſt, ager ſanguinis.

AD Epheſios quarto: Hoc igitur dico & teſtificor in Domino, vt iam non ambuletis ſicut & gentes ambulant in vanitate ſenſûs ſui, tenebris obſcuratum habẽtes intellectum, alienati à vita Dei per ignorantiam quæ eſt in illis, propter cęcitatem cordis ipſorum: qui deſperantes, ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis, in auaritiam. Vos autem non ità didiciſtis Chriſtum.

SECVNDI Regum ſecundo: Et exclamauit Abner ad Ioab, et ait: An ignoras quòd periculoſa ſit deſperatio?

EZECHIELIS decimooctauo: Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt, et cuſtodierit omnia pręcepta mea, et fecerit iudiciũ et iuſtitiam: vita viuet, et nõ morietur. Omnium iniquitatum eius quas operatus eſt, non recordabor: in iuſtitia ſua quam operatus eſt, viuet. Nunquid voluntatis meę eſt mors impij, dicit Dñs Deus, et non vt conuertatur à vijs ſuis, et viuat? Cùm auerterit ſe impius ab impietate ſua quam operatus eſt, et fecerit iudicium et iuſtitiam, ipſe animam ſuam viuificabit. Cõſiderans enim, et auertens ſe ab omnibus iniquitatibus ſuis quas operatus eſt, vita viuet, et non morietur. Conuertimini, et agite pœnitẽtiam ab omnibus iniquitatibus veſtris: et non erit vobis in ruinam iniquitas. Proijcite à vobis omnes præuaricationes veſtras, in quibus pręuaricati eſtis, et facite vobis cor nouũ, et ſpiritũ nouum: et quarè moriemini domus Iſrael? Quia nolo mortẽ morientis, dicit Dominus Deus: reuertimini, et viuite.

Et trigeſimotertio capite: Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuerſus fuerit ab impietate ſua. Si dixero impio, Morte morieris: & egerit pœnitentiam à peccato ſuo, feceritque iudicium et iuſtitiam, & pignus reſtituerit ille impius, rapinamque reddiderit, in mandatis vitæ ambulauerit, nec fecerit quicquam iniuſtum: vita viuet, et non morietur. Omnia peccata eius quæ peccauit, non imputabuntur ei: iudicium & iuſtitiam fecit, vita viuet.

Primae Ioannis ſecundo: Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, Ieſum Chriſtum iuſtum; et ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius mundi.

Et capite primo: Sanguis Ieſu Chriſti filij eius emundat nos ab omni peccato. Si confiteamur peccata noſtra: fidelis eſt et iuſtus, vt remittat nobis peccata noſtra, et emundet nos ab omni iniquitate.

Hieremiae tertio: Vulgò dicitur, Si dimiſerit vir vxorem ſuam, & recedens ab eo, duxerit virum alterum: nunquid reuertetur ad eam vltrà: nunquid non polluta et côtaminata erit mulier illa? tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus.

Esaiae primo: Lauamini, mundi eſtote, auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis: quieſcite agere peruersè, diſcite benefacere: quærite iudicium, ſubuenite oppreſſo, iudicate pupillo, defendite viduam. Et venite, & arguite me, dicit Dominus: ſi fuerint peccata veſtra vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur: et ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erunt.

Psalmo centeſimo quadrageſimoquarto: Miſerator et miſericors Dominus: patiens et multùm miſericors.

cors. Suauis Dominus vniuerſis, et miſerationes eius ſuper omnia opera eius.

ECCLESIASTICI decimoſeptimo: Pœnitentibus dedit Deus viam iuſtitiæ, etcæt. Conuertere ad Dominum, et relinque peccata tua: precare ante faciem Domini, et minue offendicula. Reuertere ad Dominum, et auertere ab iniuſtitia tua, et nimìs odito execrationem, etcæ. Non demoreris in errore impiorum: ante mortem confitere. A mortuo quaſi nihil, perit confeſſio. Confiteberis viuens, viuus et ſanus confiteberis, et laudabis Deum, et gloriaberis in miſerationibus illius. Quàm magna miſericordia Domini, et propitiatio illius conuertentibus ad ſe?

LVCAE vigeſimotertio: Vnus autem de his qui pendebant latronibus, blaſphemabat eum, dicens: Si tu es Chriſtus, ſaluum fac temetipſum et nos. Reſpondens autem alter increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quòd in eadem damnatione es. Et nos quidem iuſte, nam digna factis recipimus: Hic verò nihil mali geſſit. Et dicebat ad IESVM: Domine, memento meî quandò veneris in regnum tuum. Et dixit illi Ieſus: Amē dico tibi, hodiè mecum eris in Paradiſo.

PATRES.

1 A AVGVSTINVS ſermone quinquageſimooctauo de tempore: Non qui peccauerit, ſed qui in peccatis perſeuerauerit, odibilis & abominabilis Deo erit. Nam vt de indulgētia diuina nemo diffidat, Dominus per Prophetam velut pater pijſsimus conſolatur, dicens: Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat. Et illud: Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuerſus fuerit ab impietate ſua. Sed iſta tam magna miſericordia tunc nobis prodeſt, ſi non tardamus conuerti ad Dominum, nec crimina criminibus ſuperaddimus. Deniquè etiam in ipſis vulneribus vel fracturis corporum, infirmitates cognoſcere poſſumus animarum. Si enim alicui pes frangatur aut manus, cum labore ſo-

De indulgentia diuina nemo diffidat.
Ezec.33 & 18.

Periculū eorū qui ſæpiùs relabuntur

let ad priſtinum officium reuocari. Si verò ſecundò & tertiò & adhuc frequentiùs in eodem loco membra ipſa frangantur, poteſt intelligere charitas veſtra, cum quantis doloribus vulnera ipſa curãda ſunt: & tamen poſt longas & multas tribulationes, vix erit antequàm ad priſtinum ſtatum membra ipſa valeant reuocari. Similis ratio in animarum fracturis ſeu vulneribus eſſe credenda eſt. Si ſemèl vel aliquis vel ſecundò peccauerit, & ſine aliqua diſsimulatione ad pœnitentię medicamenta confugerit, priſtinam incolumitatem ſine aliqua mora, & forſitã ſine aliqua fœditate recipiet. Si verò peccatis peccata cœperint addi, & animarum vulnera magìs tegendo vel defendendo putreſcere, quàm confitendo & pœnitendo curari: timendum eſt, nè in illo impleatur illud quod Apoſtolus dixit, An ignoras quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem ſecundùm duritiam cordis tui & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelatiōis iuſti iudicij Dei. Sed fortè cogitat aliquis tam grauia ſe admiſiſſe peccata, vt iam Dei miſericordiam promereri non poſsit. Abſit hoc à ſenſibus omnium peccatorum. O homo, quicunque illam peccatorum multitudinem attendis, cur & omnipotentiam cæleſtis medici non attendis? Cùm enim Deus velit miſereri quia bonus eſt, & poſsit quia omnipotens eſt; ipſe cōtra ſe diuinæ pietatis ianuam claudit, qui Deum ſibi miſereri, aut non velle, aut nō poſſe credit: eumq́ aut bonũ aut omnipotētem eſſe diffidit. Nemo ergò nec pòſt centum peccata, nec poſt mille crimina de miſericordia diuina deſperet. Sic tamen non deſperet, vt ſine vlla mora DEVM ſibi repropitiari feſtinet, nè fortè, ſi cōſuetudinem peccandi fecerit, etiam ſi velit, de diaboli laqueis liberari non poſsit.

Rom. 2.

Deſperãdum nō eſt de Dei miſericordia cuiquam peccatori quãuis grauiſſimo.

2 ET homilià vigeſimaprima ex quinquaginta: Si aliquis iam lapſus hæc audit, & nimio ſceleris pondere preſſus deſperare iam cœpit: attendat quidem vulneris magnitudinem, ſed non deſperet medici poteſtatem. Peccatum cum deſperatiōe, certa mors. Nemo ergò dicat, Ego ſi iam aliquid mali feci, iam damnandus ſum. Deus malis talibus non ignoſcit, cur non addo peccata peccatis? Fruar ſeculo in voluptate laſciua, in cupiditate nefaria: iam perdita ſpe reparationis, vel hoc habeam quod video, ſi non poſſum habere quod credo. DEVS enim noſter ſicut cautos fecit qui non ceciderunt, ſic deſperatos eſſe non vult qui ceciderunt.

Non eſt deſperandum.

3 GREGORIVS libro octauo Moraliũ in Iob, capite decimoquar-

quarto: Poteſt etiã inferni nomine, peccatoris deſperatio deſignari, de qua per Pſalmiſtam dicitur: In inferno aũt quis cõfitebitur tibi? Vndè rurſùm ſcriptũ eſt: Impius cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit. Quiſquis aũt impietati ſuccumbit, vitã profectò iuſtitię moriẽdo derelinquit. Qui verò etiã poſt peccatũ mole deſperatiõis obruitur, qd aliud quàm poſt mortẽ in inferni ſupplicio ſepelitur? Benè ergò dicitur: Sicut conſumitur nubes & pertrãſijt, ſic q deſcendit ad inferos, nõ aſcendet. Quia plerunq; cũ perpetratione nequitiæ, etiam deſperatio ſociatur, & via iam reuerſionis abſcinditur. Rectè autem corda deſperantium nubibus comparantur, quia & caligine erroris obſcura ſunt, & peccatorũ multiplicitate condenſa: ſed conſumpta pertranſeunt, quia claritate extremi iudicij irradiata, diſsipantur.

Deſperatio inferno comparatur. Pſal. 6. Prou. 18. Iob 7.

4 ISIDORVS libro ſecundo de ſummo bono, capite decimoquarto: Non per locorum ſpatia, ſed per affectum bonũ vel malum itur, receditur've à Deo. Neq; enim greſſu pedum, ſed greſſu operũ vel morum elongamus vel propinquamus ad Deum. Perpetrare flagitium aliquod, mors animę eſt: contemnere pœnitẽtiam & permanere in culpa, deſcẽdere in infernum poſt mortem eſt. Ergò peccare, ad mortem pertinet: deſperare verò, in infernum deſcendere. Vndè & ſcriptura ait: Impius dum in profundum malorũ venerit, contemnit. Sæpè diabolus eos quos conuerti ad pœnitentiam adſpicit, immanitate ſcelerum percuſſos ad deſperationem deducit: vt ſubtracta ſpe veniæ, trahat in diffidentiam, quos non potuit retinere perſeuerantes in culpa. Sed pœnitens præuidere debet callidas contra ſe hoſtis inſidias, ſicq; Dei iuſtitiam metuat, vt tamen quanuìs in magnis ſceleribus de miſericordia eius confidat. Ampliùs lætatur DEVS de anima deſperata, & aliquandò conuerſa, quàm de ea quæ nunquàm extitit perdita: ſicut de prodigo filio, qui mortuus fuerat & reuixit, periërat & inuentus eſt, de cuius regreſſu magnum fit gaudium patris. Non aliter coram DEO & angelis copioſius eſt gaudium de eo qui à periculo liberatur, quàm de eo qui nunquàm nouit peccati periculum. Quanto enim cõtriſtat res perdita, tanto magìs ſi fuerit inuenta, lætificat: ſicut in Euangelio, paſtor ille exultat, qui perditam ouem inuẽtam humeris ſuis gaudens reportat. Nullus deſperare debet veniam, etiam ſi circa finem vitæ ad pœnitentiam conuertatur. Vnumquenque enim DEVS de ſuo fine, non de vita præterita, iudicat. Hoc quippe & legis teſtimonio edocetur, quòd homo de ſuo extremo iuſtificatur,

Deſperare eſt ad infernum deſcendere. Prou. 18. Pœnitens Dei iuſtitiam metuere, & nihilominùs de miſericordia eius confidere debet. Luc. 15. In fine vitæ cõuerſus, deſperare non debet.

Exod.34. quandò DEVS pro aſini primogenito ouem iuſsit offerri, hoc eſt, immunditiam vitæ prioris mutandam per innocentiam bo-
Leuit 7. ni finis. Vndè & cauda iubetur offerri in hoſtiam, id eſt, vita extrema in pœnitentiam. Multi ſuperna reſperſi gratia in extremis ſuis ad Deum reuertuntur per pœnitentiam, & quæcunq; mala geſſerunt, quotidianis fletibus purgant, atque in bonis factis mala geſta commutant, quibus iuſtè totum quod deliquerant ignoſcitur, quia ipſi quod malè geſſerunt, pœnitendo cognoſcunt. In vita hominis finis quærendus eſt: quoniam Deus non reſpicit quales anteà viximus, ſed quales circa finem vitæ erimus.

5 CHRYSOSTOMVS homilia ſecunda in pſalmum quinquageſimum: O grandis miſericordia Domini. Cùm omnis mundus concluſus in peccatis eſſet, venit creator vniuerſitatis, & principia peccantium euacuauit, vt nullus poſtmodùm deſperaret

Cótra deſperationé pdeſt meminiſſe exempla peccatorum qui in gratiam recepti ſunt. Lucæ 18 7.23. 1.Tim.1. Actor 9. 1.Cor.4.

de ſua ſalute: Si impius es, cogita publicanum: ſi immundus es, attende meretricem: ſi homicida es, perſpice latronem: ſi iniquus es, cogita blaſphemum: Conſidera Paulum Apoſtolum priùs perſecutorem, poſteà annunciatorem: priùs peruaſorem, poſteà diſpenſatorem: ante hoc zizania, poſt hoc frumentum: anteà lupum, poſteà paſtorem: anteà plumbum, poſtmodùm aurum: anteà piratam, poſteà gubernatorem: anteà diſperſorem ouium, poſteà diſpenſatorem Eccleſiæ: primò euellentem vineam, poſteà plantantem: priùs diſsipantem, & poſteà ædificantem. Vidiſti multimodam malitiam ſed perſpice ineffabilem miſericordiam. Vidiſti ſuperbiam ſeruuli: conſidera beneuolentiam Domini. Nolo mihi dicas, blaſphemus ſum: nolo dicas, perſecutor ſum, immundus ſum. Habes omnium oſtenſiones: in quem voluèris portum con-

2.Reg 11. Actor.9.

fugito. Vis in nouo, vis in veteri? In veteri Dauid, in nouo Paulus. Nolo excuſationes mihi afferas, nolo mihi ignauiam tuam prætendas. Peccâſti, pœnitere. Milliès peccâſti, milliès pœnitere. Hæc aſsiduè infundo medicamenta, & timoré intercipio. Noui enim multũ

Diabolus deſperationis author.

cõſcientiæ cruciatũ, ſcio quanta eſt deſperatio. Stat diabolus gladium acuens, & dicens in hęc verba: Omnem iuuentutem tuam confudiſti: omnem vitam tuam perdidiſti: Antè eras in theatro cum amicis, in circo cum ſodalibus, in lupanari cum meretricibus: Deindè rapuiſti, auaritiæ ſtuduiſti, periurâſti, blaſphemâſti: quæ iam tibi ſalutis ſpes eſt? Periſti, perîſti: fruere ergò iam vel præſentis vitæ voluptatibus, ducito in lætitia cor tuum. Hæc diaboli verba

Cótra deſpe- ſunt, iſti inimici conſilia: ſed mea contraria ſunt verba: Si lapſus es, po-

poteris ſurgere: periſti, ſed poteris ſaluari: fornicatus es, ſed poteris contemnere: mœchatus es, ſed poteris liberari: ad ſpectacula proruebas, ſed poteris reuocare pedem: cum malis hominibus verſabaris, poteris recedere, & cum bonis eſſe. In vtranuis partem liberum habes arbitrium, tantùm vel parua incipiat eſſe conuerſio, paululùm pœnitere: Fundant oculi lachrymam, redi ad conſcientiam tuam, conſidera temetipſum, propone ante oculos iudicij diem, & paradiſi delicias, quæ præparantur ſanctis. Occidiſti, ſed pœnitere: mœchatus es, ſed confitere: cecidiſti, ſed reſurge: vulneratus es, adhibe tibi curam, dum viuis, dum ſpiras, etiam in ipſo lecto poſitus, etiam, ſi dici poteſt, animam efflans, vt iam de hoc mundo exeas, de hac compede libereris. Pœnitere, non impeditur temporis anguſtia miſericordia Dei. Et paulò pòſt: Quid enim eſt peccatum ad Domini miſericordiam? Tela araneæ, quæ vento flante nuſquàm comparet. Si Deus voluerit, nullus impediet. Hæc dico, non vt negligentiores vos faciam chariſsimi, ſed vt ad fidem vos ſalutaris expectationis adducam. Nunquàm deſperetis de vobis, ſed de Dei miſericordia confidite. Deſperate potiùs de illo, qui de ſe deſperauerit, qui reuocare pedem non vult, qui Dei præcepta contemnit & deſpicit, & non ſe cogitat eſſe moriturum.

[margin: rationem inſtitutio. — Etiam animā efflans nè deſperet. — Dei miſericordia maior eſt quàm peccatum.]

6 BERNARDVS ſermone quinto in Natali Domini: Benè dicitur Deus pater miſericordiarum, cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere. Sed fortè quis dicat: Quomodò illi proprium eſt miſereri, cuius iudicia abyſſus multa? Neque enim dicitur, omnes viæ eius ſola miſericordia, ſed miſericordia & veritas. Non minùs iuſtus quàm miſericors eſt, cui miſericordia & iudicium decantatur. Verum id quidem, cui vult miſeretur, & quem vult indurat: ſed quòd miſeretur, proprium illi eſt. ex ſe enim ſumit materiam, & velut quoddam ſeminarium miſerendi. Nam quòd iudicat & condemnat, nos eum quodammodò cogimus, vt longè aliter de corde ipſius miſeratio quàm animaduerſio procedere videatur. Ipſum audi dicentem: Nunquid voluntatis meæ eſt mors impij, dicit Dominus, & non magìs vt conuertatur & viuat? Rectè igitur non pater iudiciorum vel vltionum dicitur, ſed pater miſericordiarum: non modò quòd pater videatur miſereri potiùs quàm indignari, & quemadmodùm pater filiorum miſereatur timentium ſe, ſed eò magìs quòd miſerendi cauſam & originem ſumat ex proprio, iudicandi vel vlciſcendi magìs ex noſtro.

[margin: 2.Cor.1. — Pſal 35. — Pſal.24. — Pſal.100. — Rom.9. — Deo cur magìs proprium miſereri quā iudicare & condemnare. — Ezech.18. — Nō pater iudiciorum, ſed miſericordiarum Deus. — 2.Cor.1.]

1 B IDEM Bernardus ſermone vndecimo ſuper Cantica: Hoc freno ſi infrenatus fuiſſet Cain, nequaquàm deſperando dixiſſet: Maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniam merear. Abſit, abſit. Maior enim eſt eius pietas, quàm quæuis iniquitas.

Geneſ. 4. Maior eſt Dei pietas, quàm quæuis iniquitas. Prou. 18. De nullo viuente deſperandum.

2 AVGVSTINVS libro primo Retractationum, capite decimonono: De quocunque peſsimo in hac vita conſtituto, non eſt vtiquè deſperandum: nec pro illo imprudenter oratur, de quo non deſperatur.

3 ITEM in libro de correptione & gratia, capite decimoquinto: Corripiantur itaque à præpoſitis ſuis ſubditi fratres correptionibus de charitate venientibus, pro culparum diuerſitate diuerſis, vel minoribus, vel amplioribus: quia & ipſa quæ damnatio nominatur, quam fecit epiſcopale iudicium, qua pœna in Eccleſia nulla maior eſt, poteſt, ſi Deus voluerit, in correptionem ſaluberrimam cedere atque proficere. Neque enim ſcimus quid contingat ſequenti die, an ante finem vitæ huius de aliquo deſperandum eſt, aut contradici DEO poteſt, nè recipiat & det pœnitentiam, & accepto ſacrificio ſpiritus contribulati, cordiſq; contriti, à reatu quanuìs iuſtæ damnationis abſoluat, damnatumq; ipſe non damnet?

Excómunicationis pœna.

Nó deſperandum ante finem vitæ de quoquam.

4 ET in ſermone centeſimo octogeſimoprimo de tempore, capite decimoſexto: Nunquàm Deus ſpernit pœnitentiam, ſi ei ſyncerè & ſimpliciter offeratur: ſuſcipit, libenter accipit, amplectitur, facit omnia, quatenùs eum ad priorem ſtatum reuocet: quodq; eſt adhuc præſtantius & eminentius, etiam ſi quis non potuerit explere omnem ſatisfaciendi ordinem, quantulamcunque tamen & quamlibet breui geſtam non reſpuit pœnitentiam, ſuſcipit etiam ipſam, nec patitur quanuìs exiguæ conuerſionis perire mercedem. Hoc enim mihi videtur indicare Eſaias, vbì de populo Iudæorum quædam talia ait: Propter peccatum modicè contriſtaui te, & percuſsi te, & auerti faciem meam à te, & contriſtatus es, & ambulâſti triſtis, & conſolatus ſum te. Hæc igitur habentes exempla pœnitentiæ, non perſeueremus in malis, nec deſperemus reconciliationem, ſed dicamus, Etiam nos redeamus ad patrem, & approximemus Deo. Nunquàm, crede mihi, auerſabitur ad ſe conuerſum. Ipſe enim dicit, Deus appropians ego ſum, & non Deus de longè. Et iterùm per eundem Prophetam: Pecccata, inquit, ſeparant inter me & vos. Si ergò peccata ſunt quæ nos ſeparant à Deo, auferamus medium iſtud obſtaculum, & nihil eſt quod nos prohibeat coniun-

Veram pœnitentiam ſemper amplectitur Deus, quáuis breué.

Eſaiæ 54.

Eſaiæ 59.

coniungi Deo. Propterea enim creauit nos Deus, & eſſe nos fecit qui non eramus, vt æterna in nos conferat bona, & præſtet regna cælorum. Non enim nos ad hoc fecit, vt gehennæ nos tradat ignique perpetuo. Regnum cælorum propter nos, gehenna propter diabolum facta eſt. Et hæc ità eſſe ex Euangelijs doceam. Ipſe enim Dominus dicit his qui à dextris eius erunt: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum eſt ab origine mũdi. Illis aũt qui à ſiniſtris eius erunt, dicet: Diſcedite à me maledicti in ignem æternũ, qui paratus eſt diabolo & angelis eius. Si ergò gehenna ignis propter diabolum, propter hominem autem regnum cælorum à cõſtitutione mundi præparatum eſt: tantùm eſt, nè noſmetipſos ab ingreſſu bonorum, perſiſtendo in malis pertinaciter, excludamus. Donèc enim ſumus in hac vita, quantacunque nobis acciderint peccata, poſsibile eſt omnia ablui per pœnitentiam. Cùm autem abducti fuerimus ab hoc ſeculo, ibì iam etiam ſi pœnitebit nos: valdè enim nos pœnitebit, ſed nulla erit vtilitas pœnitentiæ: & licèt ſit ſtridor dentium, licèt vlulatus & fletus, licèt fundamus preces & innumeris obſecrationibus proclamemus, nemo audiet, nemo ſubueniet, nec extremo quidem digito aquam quis infundet linguæ noſtræ poſitæ in flammis: ſed audiemus illud quod diues ille audiuit ab Abraham, quia chaos magnum firmatum eſt inter nos & vos, & neque hinc illuc tranſire quis poteſt, neque indè huc.

Creati ſumus ad ſalutẽ, non ad pœnam æternam. — *Matt. 25.* — *Donèc viuimus, ablui peccata per pœnitentiam poſſunt.* — *Lucæ 16.*

5 LEO Magnus epiſtola nonageſimaprima ad Theodorum Foroiulienſem: Multùm vtile ac neceſſarium eſt, vt peccatorum reatus ante vltimum diem ſacerdotali ſupplicatione ſoluatur. His autem, qui in tempore neceſsitatis, & in periculi vrgentis inſtantia, præſidium pœnitentiæ & mox reconciliationis implorant, nec ſatisfactio interdicenda eſt, nec reconciliatio deneganda: quia miſericordiæ Dei, nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera cõuerſio, dicente ſpiritu DEI per Prophetam: Cùm conuerſus ingemueris, tunc ſaluus eris. Et alibì: Dic tu iniquitates tuas prior, vt iuſtificeris. Et iterùm: Quia apud Dominum miſericordia eſt, & copioſa apud eum redemptio. In diſpenſandis itaque DEI donis non debemus eſſe difficiles, nec accuſantium ſe lachrymas gemitusque negligere, cùm ipſam pœnitentiam ex DEI credamus inſpiratione conceptam, dicente Apoſtolo: Nè fortè det illis Deus pœnitentiam, vt reſipiſcãt à diaboli laqueis, à quo capti tenẽtur ad ipſius voluntatẽ.

Iis q in periculo mortis cõſtituti reſipiſcũt, nõ eſt denegãda reconciliatio. — *Vera conuerſio nullas moras patitur.* — *Ezech. 33.* — *Eſaiæ 43.* — *Pſal. 129.* — *2. Tim. 2.*

6 CONCILIVM Tridentinum ſeſsjone decimaquarta, capite ſeptimo: Hanc delictorum reſeruationem, conſonum eſt diuinæ authoritati, non tantùm in externa politia, ſed etiam coram Deo vim habere. veruntamen piè admodùm, nè hac ipſa occaſione aliquis pereat, in eadem Eccleſia DEI cuſtoditum ſemper fuit, vt nulla ſit reſeruatio in articulo mortis: atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuſuis peccatis & cenſuris abſoluere poſſunt: extra quem articulum ſacerdotes cùm nihil poſsint in caſibus reſeruatis, id vnum pœnitentibus perſuadere nitantur, vt ad ſuperiores & legitimos iudices pro beneficio abſolutionis accedant.

Quiuis ſacerdos quęlibet pœnitentem poteſt abſoluere in articulo mortis, à qbuſuis peccatis & cenſuris.

V.

Quandò veritatem impugnans, peccat in Spiritum ſanctum?

Leo epi. 10. ad Flauianum ca. 1. Aug. de Gen ad lit. lib. 7. ca 9. Et tract. 18. in Euang Ioannis. Item de vtilitate cred. c. 1 Et lib. 18. de ciuit. Dei ca. 51. Et lib 21. cap. 25.

A Quum de fidei & religionis negocio veritas non ex ignorantia, ſed malitia ſtudioſè oppugnatur, vt hinc veritatis Catholicæ lædatur ſynceritas.

a Matth 12. b 15. a 21 d 22. b Iohann. 7. g 12. b

b Actor. 4. d 5. d

c Pſalm. 1. a

d 2. Petr. 2. a

e Tit. 3. c

B Huic peccato Phariſæi [a] obnoxij erant, quibus vel præcipuè videmus curæ fuiſſe, tam malignè, quàm falsò, blaſphemare CHRISTVM, inſectari doctrinam Euangelij, teſtimonium [b] Apoſtolorum ſupprimere, idq; contra ſuam ipſorum conſcientiam. His non ſunt abſimiles, qui à Propheta dicuntur ſedentes [c] in Cathedra peſtilentiæ: à Petro [d] autem, magiſtri mendaces, qui introducunt ſectas perditionis: à Paulo [e] demùm vocantur hæretici, homines

[f] corru-

[f] corrupti mente, reprobi circa fidem, [g] attenden- f 2.Tim.3.b g 1.Tim.4.a h Tit 3.c
tes ſpiritibus erroris, ſubuerſi, & ſuo ipſorum [h] iu-
dicio condemnati. Quibus annumerari poteſt
ſeductor Elymas, quem Paulus palàm obiurgans,
mira cum vehementia dixit: [a] *O plene omni dolo &* a Act.13.b
omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iuſtitiæ, non deſi-
nis ſubuertere vias Domini rectas.

C Refertur ad hanc quoquè claſſem [b] blaphe- b Matth. 12.c
mia Spiritus: quod peccatum Chriſtus in Iudæis
magnoperè taxat, ac reliquis peccatis deterius
facit. Atque vtinàm modò hîc non peccaretur.
Nam blaſphemant Spiritum ſanctum & illi, vt
ſcribit [c] Damaſus, qui contra ſanctos Patrum ca- c Apud Gratianum 25.q1. Violatores.
nones Spiritus ſancti inſtinctu dictatos, libenter
aliquid aut proteruè agunt, aut loqui præſumunt,
aut facere volentibus ſpontè conſentiunt. Talis
enim præſumptio manifeſtè vnum genus eſt bla-
ſphemiarum in Spiritum ſanctum: Sic Damaſus.

SCRIPTVRAE.

MATTHAEI duodecimo: Phariſæi audientes dixerunt: Hic non eijcit dæmones, niſi in Beelzebub principe dæmoniorum.

ET capite decimoquinto: Tunc acceſſerunt ad eum ab Hieroſolymis Scribæ & Phariſæi, dicentes: Quarè diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem ſeniorum? Non enim lauant manus ſuas cùm panē manducāt. Ipſe aūt reſpondēs, ait illis: Quarè et vos tranſgredimini mandatum Dei &c.

Et vigeſimoprimo: Nouiſſimè autem miſit ad eos filium ſuum, dicens: Verebuntur filium meum. Agricolæ aũt videntes filium, dixerũt intrà ſe: Hic eſt hæres. venite, occidamus eum, & habebimus hereditatẽ eius. Et apprehenſum eum eiecerũt extra vineam, & occiderunt. Cùm ergò venerit Dominus vineę, quid faciet agricolis illis? Aiunt illi: Malos malè perdet, & vineam ſuam locabit alijs agricolis &cæ. Et cùm audîſſent principes ſacerdotum & Phariſæi parabolas eius, cognouerunt quòd de ipſis diceret. Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas, quoniam ſicut prophetam eum habebant.

Item vigeſimoſecundo: Tunc abeuntes Phariſæi, cõſilium inierunt, vt caperent eum in ſermone. Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Herodianis, dicentes: Magiſter, ſcimus qa verax es, & viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo, &cæt. Cognita autem Ieſus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? Oſtẽdite mihi numiſma cenſus, &c.

Ioannis ſeptimo: Alij dicebant, Hic eſt Chriſtus. Quidam autẽ dicebãt, Nunquid à Galilæa venit Chriſtus? Nónne ſcriptura dicit, quia ex ſemine Dauid, & de Bethleem caſtello vbi erat Dauid, venit Chriſtus? Diſſenſio itaq; facta eſt in turba propter eum &c. Reſponderũt ergò miniſtris Phariſæi: Nunquid & vos ſeducti eſtis? nunquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariſæis? Sed turba hæc quæ non nouit legem, maledicti ſunt. Dixit Nicodemus ad eos, ille qui venit ad eum nocte, qui vnus erat ex ipſis: Nunquid lex noſtra iudicat hominem, niſi priùs audierit ab ipſo, & cognouerit quid faciat? Reſponderunt & dixerunt ei: Nunquid & tu Galilæus es? Scrutare, & vide quia à Galilæa Propheta non ſurgit.

Et

ET capite duodecimo: Cogitauerunt autem principes ſacerdotum, vt & Lazarum interficerent: quia multi propter illum abibant ex Iudæis, & credebant in Ieſum &c. Phariſæi ergò dixerunt ad ſemetipſos, Videtis quia nihil proficimus? eccè mundus totus poſt eum abijt.

ACTORVM quarto: Quid faciemus hominibus iſtis? Quoniam quidem notum ſignum factum eſt per eos omnibus habitantibus Ieruſalem: manifeſtum eſt, & non poſſumus negare. Sed nè ampliùs diuulgetur in populum, cõminemur eis, nè vltrà loquantur in nomine hoc vlli hominum.

ET capite quinto: Iniecerunt manus in Apoſtolos, & poſuerunt eos in cuſtodia publica.

PSALMO primo: Beatus vir qui non abijt in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit.

POSTERIORIS Petri ſecundo: Fuerunt verò & pſeudoprophetæ in populo, ſicut & in vobis erũt magiſtri mẽdaces, qui introducẽt ſectas perditionis, & eum qui emit eos, Dñm negant, ſuperducentes ſibi celerem perditionem. Et multi ſequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blaſphemabitur. Et in auaritia fictis verbis de vobis negociabuntur. Quibus iudicium iam olìm non ceſſat: & perditio eorum non dormitat.

AD Titum tertio: Hæreticum hominem poſt vnam & ſecundam correptionem deuita: ſciens quia ſubuerſus eſt qui eiuſmodi eſt, & delinquit, cùm ſit proprio iudicio condemnatus.

POSTERIORIS ad Timotheum tertio: Quemadmodùm autem

tem Iannes & Mambres reſtiterũt Moyſi,ità & hi reſiſtunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem. Sed vltrà non proficient: inſipientia enim eorum manifeſta erit omnibus, ſicut & illorum fuit, &c. Mali autem homines et ſeductores proficient in peius, errantes, et in errorem mittentes.

Prioris ad Timotheum quarto: Spiritus autem manifeſtè dicit, quia in nouiſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendẽtes ſpiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypocriſi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium ſuam conſcientiam &c.

Actorvm decimotertio: O plene omni dolo, vt in textu.

Matthaei duódecimo: Dico vobis: omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus: ſpiritus autẽ blaſphemia non remittetur.

PATRES.

1 A LEO Magnus epiſtola decima ad Flauianum, capite primo de Eutychete loquens: Quid iniquius, quàm impia ſapere, & ſapientioribus doctioribusq; non credere? Sed in hanc inſipientiam cadunt, qui quum ad cognoſcendam veritatem aliquo impediuntur obſcuro, non ad propheticas voces, non ad apoſtolicas literas, nec ad euangelicas authoritates, ſed ad ſemetipſos recurrũt. Sed ideò magiſtri erroris exiſtunt, qa veritatis diſcipuli non fuêre. Quam enim eruditionem de ſacris noui & veteris teſtamenti paginis acquiſiuit, qui nec ipſius quidem ſymboli initia comprætẽdit? Et quod per totum mundum omnium regeneratorũ voce depromitur, iſtius adhuc ſenis corde non capitur.

Cõtra pertinaciam hæreticorum.

2 AVGVSTINVS de Geneſi ad literam, libro ſeptimo, capite nono: Neque enim non omnes hæretici ſcripturas catholicas legunt, nec ob aliud ſunt hæretici, niſi quòd eas non rectè intelligẽtes, ſuas falſas opiniones contra earum veritatem peruicaciter aſſerunt.

Cur hæretici fiãt homines.

3 ET tractatu decimooctauo in Euangelium Ioannis: Neque enim natæ ſunt hæreſes, & quædam dogmata peruerſitatis illaqueantia animas, & in profundum præeipitantia, niſi dum ſcripturæ bonæ

Pertinaciter tųeutur ſcri-

bonæ, intelliguntur non benè:& quod in eis non benè intelligitur, etiam temerè & audacter aſſeritur. Itaque, chariſsimi, valdè cautè hæc audire debemus, ad quæ capienda paruuli ſumus, & corde pio & cum tremore, ſicut ſcriptũ eſt, hanc tenentes regulam ſanitatis, vt quod ſecundùm fidem, qua imbuti ſumus, intelligere valuerimus, tanquàm de cibo gaudeamus: quod autem ſecundùm ſanam fidei regulam intelligere non poterimus, dubitationem auferamus, intelligentiam differamus: hoc eſt, vt etiamſi quid neſcimus, bonum tamen & verum eſſe minimè dubitemus.

Quid agendũ circa ea quæ nõ intelligimus aut capimus in rebus fidei.

4 ITEM de vtilitate credendi capite primo: Si mihi, Honorate, vnum atque idem videretur eſſe, hæreticus, & credens hæreticis homo, tam lingua quàm ſtylo in hac cauſa conquieſcendum mihi eſſe arbitrarer. Nunc verò cùm inter duo plurimùm interſit: quandoquidèm hæreticus eſt, vt mea fert opinio, quis alicuius temporalis commodi, & maximè gloriæ principatusq́ ſui gratia, falſas ac nouas opiniones vel gignit, vel ſequitur: ille autem qui huiuſmodi hominibus credit, homo eſt, imaginatione quadam veritatis ac pietatis illuſus.

Hæreticus, & credens hæreticis, differunt.

Hæreticus quis.

5 IDEM Auguſtinus libro decimooctauo de ciuitate Dei, capite quinquageſimoprimo: Qui ergò in Eccleſia Chriſti morbidum aliquid, prauum'que ſapiunt, ſi correpti ſanum rectum'que ſapiant, reſiſtunt contumaciter, ſua'que peſtifera & mortifera dogmata emendare nolunt, ſed defenſare perſiſtunt, hæretici fiunt, & foràs exeuntes, habẽtur in exercentibus, inimicis etiam: ſic quippe veris illis catholicis membris Chriſti malo ſuo proſunt, dum Deus vtitur & malis benè, & diligentibus eum oĩa cooperantur in bonũ.

Pertinax defenſio erroris facit hæreticum.

6 ET libro vigeſimoprimo de ciuitate Dei, capite vigeſimoquinto: Debent attendere, quàm ſit intolerabile atque à ſana doctrina nimìs deuium, vt multi ac penè omnes, qui hæreſes impias condiderunt, exeuntes de Catholica Eccleſia, & facti ſunt hæreſiarchæ, meliores habent cauſas, quàm hi qui nunquàm fuerunt catholici, cùm in eorum laqueos incidiſſent, ſi illos hæreſiarchas hoc facit liberari à ſupplicio ſempiterno, quòd in Catholica Eccleſia baptizati ſunt, & ſacramentum corporis Chriſti in vero Chriſti corpore primitùs acceperunt. Cùm peior vtiq; ſit deſertor fidei, & ex deſertore oppugnator eius effectus, quàm ille qui non deſeruit, quam nunquàm tenuit.

C DAMASVS apud Gratianum cauſa vigeſimaquinta, quæſtione prima, capite Violatores: Violatores canonnm voluntariè,

Contemnētes canones. grauiter à ſanctis Patribus iudicantur : & à ſancto Spiritu, cuius inſtinctu ac dono dictati ſunt, damnantur : Quoniam blaſphemare in Spiritū ſanctum non incongruè videntur, qui contra eoſdem ſacros canones, non neceſsitate compulſi, ſed libenter aliquid &c. vt in textu.

VI

Quomodò Inuidentia fraternæ gratiæ, peccatum eſt in Spiritum ſanctum?

Aug. lib. 1. de ſerm. Domini in monte ca. 43. & 44. & 1. retract. c. 19.

A Quandò dolemus ac triſtamur grauiter de ſplēdore augmentóve virtutum donorumq; Dei, quibus frater eſt conſpicuus.

B Quòd crimen non tam hominis videtur eſſe proprium, quàm Satanæ,[a] qui Dei gratiam in homine tum augeri, tum conſeruari fert impatientiſſimè : & idcircò non modò fratrum [b] accuſator, verumetiam Dei & bonorum omnium implacabilis eſt [c] aduerſarius, qui tanquàm leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Satanæ filij ex Iudæis fuére, qui naſcentem Euangelij gratiam omninò gētibus inuidebāt, vt in actis [d] Apoſtolicis legimus.

a Sap. 2. d
b Apo. 12. c
c 1 Pet. 5. c
d Act. 11. a 13 g Gen. 4.

SCRIPTVRAE.

SAPIENTIAE ſecundo : Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum : imitantur autem illum, qui ſunt ex parte illius.

APOCALYPSIS duodecimo: Proiectus eſt accuſator fratrum

trum noſtrorum, qui accuſabat illos ante conſpectum Dei noſtri die ac nocte.

Prioris Petri quinto: Sobrij eſtote & vigilate: quia aduerſarius veſter diabolus tãquàm leo rugiens circuit, quærens quem deuoret.

Actorvm vndecimo: Cùm autem aſcendiſſet Petrus Hieroſolymam, diſceptabant aduersùs illum qui erant ex circuncisione, dicentes. Quarè introiſti ad viros præputium habentes, & mandncâſti cum illis?

Et capite decimotertio: Sequenti verò Sabbato penè vniuerſa ciuitas conuenit audire verbum DEI. Videntes autem turbas Iudæi, repleti ſunt zelo, & contradicebant his quæ à Paulo dicebantur, blaſphemantes. Tunc cõſtanter &c.

Genesis quarto: Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius. Ad Cain autem & munera illius non reſpexit: iratusque eſt Cain vehementer, & concidit vultus eius.

PATRES.

1 AVGVSTINVS libro primo de ſermone Domini in monte, capite quadrageſimotertio: Peccatum ergò, fratres, ad mortem puto eſſe, cùm poſt agnitionem Dei per gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti quiſque oppugnat fraternitatem, & aduersùs ipſam gratiam, qua reconciliatus eſt Deo, inuidentiæ facibus agitatur. Peccatum autem non ad mortem eſt, ſi quiſquam non amorem à fratre alienauerit, ſed officia fraternitati debita per aliquam infirmitatem animi non exhibuerit. Quapropter & Dominus in cruce ait: Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt: nondùm enim gratiæ Spiritus ſancti participes facti, ſocietatem ſanctæ fraternitatis inierant: & beatus Stephanus in Actibus Apoſtolorum orat pro eis à quibus lapidatur, quia nondùm Chriſto crediderant, neque aduersùs illam communem gratiam dimicabant. Et Apoſtolus Paulus propterea, credo, non orat pro Alexandro, quia iam frater erat, & ad mortem, id eſt, inuidentiæ facibus fraterni-

Peccatum ad mortem.

Inuidẽtia fraternæ gratiæ.

Luc. 23.

Act. 7.

tatem oppugnando peccauerat. Pro his autem qui non abruperant amorem ad mortem, ſed timori ſuccubuerant, orat, vt eis ignoſcatur. Sic enim dicit: Alexander ærarius multa mala mihi oſtendit, reddet illi Dominus ſecundùm opera eius: quem & tu deuita: valdè enim reſtitit noſtris ſermonibus. Deindè ſubiungit, pro quibus orat, ità dicens: In prima defenſione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt. non illis imputetur.

2. Tim. 4.

Inuidentia fraternæ charitatis.

2 ET capite quadrageſimoquarto: Hoc fortaſsè peccare in Spiritum ſanctum, id eſt, per malitiam & inuidiam, fraternam oppugnare charitatem poſt acceptam gratiam Spiritus ſancti: quod peccatum Dominus neque hîc, neque in futuro ſeculo dimitti dicit. Vndè quæri poteſt, vtrùm in Spiritum ſanctum Iudæi peccauerint, quandò dixerunt, quòd in Beelzebub principe dæmoniorum dæmonia Dominus expelleret: vtrùm hoc in ipſum Dominum dictum accipiamus, quia de ſe dicit alio loco: Si enim patremfamiliâs Beelzebub vocauerunt, quanto magìs domeſticos eius? An quoniam de magna inuidentia dixerunt, ingrati tam præſentibus beneficijs, quanuìs nondùm Chriſtiani fuerint, tamen propter ipſam inuidétiæ magnitudinem in Spiritum ſanctum peccâſſe credendi ſunt? Non enim hoc colligitur de verbis Domini. Quanuìs enim in eodem loco dixerit, Quicunque enim dixerit verbum nequam in Filium hominis, remittetur ei: Qui autem dixerit verbum aduersùs Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſeculo, neque in futuro: tamen videri poteſt ad hoc eos monuiſſe, vt accedant ad gratiam, & poſt acceptam gratiam non ità peccent vt tunc peccauerunt. Nunc enim in filium hominis dixerunt verbum nequam, & poteſt eis dimitti, ſi conuerſi fuerint & ei crediderint, & Spiritum ſanctum acceperint: quo accepto, ſi fraternitati inuidere, & gratiam quam acceperant, oppugnare voluĕrint, non eis dimitti neque in hoc ſeculo, neque in futuro. Nam ſi eos ſic haberet condemnatos, vt nullam ſpem eis reliquiſſet, non adhuc monendos iudicaret cùm addidit, dicens: Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum: aut facite arborem malam, & fructum eius malum. Sic itaque accipiatur, diligẽdos inimicos eſſe, & benefaciendum his qui nos oderunt, & orandum pro his qui nos perſequuntur, vt pro quibuſdam etiam fratrum peccatis intelligatur non præceptum eſſe vt oremus: nè per imperitiam noſtram diuina ſcriptura, quod fieri non poteſt, à ſe diſſentire videatur.

Matth. 12. & Marc. 3.

Matth. 10.

Matth. 12.

Matth 12.

Matth. 5.

3 IDEM libro primo Retractationum capite decimonono:

Loco

Loco alio (nimirùm libro primo de ſermone Domini in monte, capite quadrageſimotertio) Peccatum fratris ad mortem, de quo dicit Ioannes Apoſtolus : Non pro illo dico vt roget quis, ità definiui vt dicerem: Peccatum ergò fratris ad mortem puto eſſe, cùm poſt agnitionem D E I per gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti quiſque oppugnat fraternitatem, & aduersùs ipſam gratiam, qua reconciliatus eſt D E O, inuidentiæ facibus agitatur. Quod quidem non confirmaui, quoniam hoc putare me dixi, ſed tamen addendum fuit, ſi in hac tam ſcelerata mentis peruerſitate finiërit hanc vitam: quoniam de quocunq; peſsimo in hac vita conſtituto, non eſt vtiq; deſperãdum: nec pro illo imprudenter oratur, de quo non deſperatur.

1.Ioan.5.

Peccatũ ad mortẽ, inuidentia fraternæ charitatis.

De nullo deſperãdum in hac vita.

VII

Quæ obſtinatio facit peccatum in Spiritum ſanctum?

A Ea nimirùm, quæ obfirmatum planè animum adfert aduersùs benè monentem, vt nullis quidem rationibus ab inſtituto damnabili ſe deflecti quis patiatur.

B Fuit hoc peccato inſigniter obſtrictus rex [a] Pharao, qui etſi totiès moneretur à Moyſe, & ſubindè flagellis Dei grauiſſimis affligeretur: tamen in propoſito tyrannico perſtitit, & [b] perijt obſtinatus. Nota eſt & Iudæorum inuicta [c] pertinacia, quos ſuis velutì coloribus depingens Stephanus, [d] *Dura ceruice*, inquit, *& incircumciſis cordibus & auribus, vos ſemper Spiritui ſancto reſtitiſtis.* Nec ſunt diſſimiles hodiè,

Aug. in enchir. ca. 83. & in pſalm. 58. concione 1 Greg. hom. 11. ſuper Eze. Bernard. lib. 1. de cõſiderat. & in ſer. de conuerſione ad Clericos, cap. 4.

a Exod. 7 & deincèps. Au. quæſt 18. & 24 ſuper Exodum, & ſerm 88 de tempore. Greg 31. moral cap. 11. & lib. 11. cap. 5.

b Exod. 14 g

c Hier. 5. a g b Eſa. 48. a Zacha 7. c Geneſ 49. a

d Actor. 7. f

qui nouis addicti Sectis, ne audire quidem aut legere ſuſtinent Catholicè docentem, quaſi [e] aſpidum inſtàr occluſis illi contra dulcem melodiam, id eſt, ſanam Eccleſiæ doctrinam auribus, dicere videantur: [f] *Recede à nobis, & ſcientiam viarum tuarum nolumus.* Quod nihil aliud eſt, quàm vt Paulus [g] loquitur, ſecundùm duritiam & impœnitens cor theſaurizare ſibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei. Nam vt Salomon [h] quoquè docet, Viro qui corripientem dura ceruice cōtemnit, repẽtinus ei ſuperueniet interitus, & eum ſanitas non ſequetur.

e Pſal. 57. a
f Iob 21. b
g Rom 2. a
h Prouer. 29. a
Berna. ſer. 42. in Cantica.

SCRIPTVRAE.

Exodi ſeptimo hæc ſummatìm continentur: Moyſes & Aaron ad Pharaonem loquuntur, virgam vertunt in ſerpẽtem, & aquam virga percuſſam in ſanguinem, quæ etiam faciunt Magi Pharaonis ſuis incantationibus: quam ob cauſam Pharao magìs induratur.

Octavi capitis ſumma hæc eſt: Secunda Aegypti plaga eſt ranarum, pro quarum ablatione promittit Pharao populũ dimittere, nec facit: quarè additur tertia ciniphum, et quarta muſcarum, propter quas rursùm promittit Pharao ſe filios Iſrael dimiſſurum, quod non facit.

Noni verò capitis hæc eſt: Quinta plaga eſt peſtis in iumentis, ſexta vlcerum, ſeptima grandinis, ad quã promittit Pharao ſe dimiſſurũ populum, ſi ceſſet: verùm nec id complet: nullus autem filiorum Iſrael in his malis vllum patitur damnum.

Et

ET decimi capitis: Octauum ſignum eſt locuſtarum, quibus ablatis, obduratus Pharao, ne ſic quidem iuxta condictum dimittit populum. quapropter nonũ additur, nempe tenebrarum denſiſſimarum, propter quas dimittit Pharao, vt exeant, ſed protinùs idem denegat, Moyſiq́; minatur.

DVODECIMI ſumma eſt. Paſchalis agni ritu declarato ac celebrato, eiusq́; ſanguine domorum ſuperliminaribus illito, cæſis omnibus Aegypti primogenitis, Iſraelitæ cum diuitijs Aegypti egrediuntur: de ritu Phaſe ac eſu azymorum, et tempore habitationis Iſrael in Aegypto.

DECIMIquarti verò: Pharao Iſraelem perſequẽs, & mare per ſiccum poſt illum ingrediens, cum vniuerſo equitatu ac curribus ſubmergitur.

IEREMIAE quinto: Quòd ſi etiam, viuit Dominus, dixerint: & hoc falsò iurabunt. Domine, oculi tui reſpiciunt fidem: percuſſiſti eos, & non doluerunt: attriuiſti eos, & renuerunt accipere diſciplinam: indurauerunt facies ſuas ſupra petram, & noluerunt reuerti. Ego autem dixi, Forſitan pauperes ſunt & ſtulti, ignorantes viam Domini, iudicium Dei ſui. Ibo igitur ad optimates, & loquar eis: ipſi enim cognouerunt viam Domini, iudicium Dei ſui. Et eccè, magìs hi ſimul confregerunt iugum, ruperunt vincula.

ET, capite octauo: Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus, Nunquìd qui cadit, nõ reſurget? & qui auerſus, non reuertetur? Quarè ergò auerſus eſt populus iſte in Ieruſalẽ auerſione contentioſa? Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti. Attendi et auſcultaui: nemo quod bonum eſt loquitur, nullus eſt qui agat pœnitẽtiam ſuper peccato ſuo, dicens, Quid feci? Omnes conuerſi ſunt ad curſum ſuum, quaſi equus impetu vadens ad prælium.

ESAIAE quadrageſimooctauo: Sciui enim quia durus es, &

& neruus ferreus ceruix tua, & frons tua ærea.

Zachariae ſeptimo: Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Iudicium verum iudicate: & miſericordiam et miſerationes facite vnuſquiſque cum fratre ſuo. Et viduam et pupillum, et aduenam, et pauperem nolite calumniari: et malum vir fratri ſuo non cogitet in corde ſuo. Et noluerunt attendere, et auerterunt ſcapulam recedentes: et aures ſuas aggrauauerunt, nè audirent. Et cor ſuum poſuerunt vt adamantem, nè audirent legem, et verba quæ miſit DEVS exercituum in Spiritu ſuo per manum prophetarum priorum: et facta eſt indignatio magna à Domino exercituum.

Genesis quadrageſimonono: Simeon et Leui fratres, vaſa iniquitatis bellantia. In conſilium eorum non veniat anima mea, et in cœtu illorum non ſit gloria mea: quia in furore ſuo occiderunt virum, et in voluntate ſua ſuffoderunt murum. Maledictus furor eorum, quia pertinax: et indignatio eorum, quia dura: diuidam eos in Iacob, et diſpergam eos in Iſrael.

Actorum ſeptimo: Dura ceruice, vt in textu.

Psalmo quinquageſimoſeptimo: Furor illis ſecundùm ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpidis ſurdæ et obturantis aures ſuas. Quæ non exaudiet vocem incantantium, et venefici incantantis ſapienter. Deus conteret dentes eorum in ore ipſorum: molas leonum confringet Dominus.

Iob vigeſimoprimo: Quarè ergò impij viuunt, ſubleuati ſunt, confortatique diuitijs? Tenent tympanum et citharam, et gaudent ad ſonitum organi. Ducunt in bonis dies ſuos, et in puncto ad inferna deſcendunt. Qui dixerunt Deo, recede à nobis, et ſcientiam viarum tuarum nolumus,

lumus. Quis eſt omnipotens, vt ſeruiamus ei? & quid nobis prodeſt, ſi orauerimus illum?

AD Romanos ſecundo: An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiam tuam & impœnitẽs cor, theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei, qui reddet vnicuique ſecundùm opera eius.

PROVERBIORVM vigeſimonono: Viro qui corripientem &c. vt in textu.

PATRES.

1 AVGVSTINVS in Enchiridio ad Laurentium, capite octogeſimotertio: Qui in Ecccleſia remitti peccata non credens, contemnit tantam diuini muneris largitatem, & in hac obſtinatione mentis diem claudit extremum, reus eſt illo irremiſsibili peccato in Spiritum ſanctum, in quo Chriſtus peccata dimittit. Contemnens remiſſionem peccatorum.

2 ET in pſalmum quinquageſimumoctauum: Ergò non miſerearis omnium qui operantur iniquitatem: Hoc duobus modis intelligi poteſt: ſiue quia omninò nulla peccata impunita relinquit Deus, ſiue quod eſt quædam iniquitas, quam qui operantur, omninò eorum Deus non miſeretur. Secundùm iſtos duos modos breuiter, quantum temporis ſufficit, aliquid loquamur charitati veſtræ. Iniquitas omnis, parua magna've ſit, puniatur neceſsè eſt, aut ab ipſo homine pœnitente, aut à DEO iudicante. Nam & quem pœnitet, punit ſeipſum: Ergò fratres puniamus noſtra peccata, ſi quærimus miſericordiam Dei. Non poteſt DEVS miſereri omnium operantium iniquitatem, quaſi blandiens peccatis, aut non eradicans peccata. Prorsùs aut punis, aut punit. Vis non puniat? Puni tu. Nam & illud feciſti quod impunitum eſſe non poſſit, ſed à te puniatur potiùs, vt facias quod in illo pſalmo ſcriptum eſt, Præueniamus faciem eius in confeſsione. Quid eſt, Præueniamus faciem eius in confeſsione? Antequàm ipſe attendat vt puniat, tu præueni confitendo, & puni. Non ille inueniat quod puniat, quia cùm tu punis iniquitatem, facis æquitatem. Et ideò tuî miſerebitur Deus, quia iam te operantem æquitatem inuenit DEVS. Quid eſt, operantem æquitatem? Quia hoc in te odiſti, quod & Nulla iniquitas impunita manet. Pſal. 94.

odit ille, vt incipias placere DEO, dum hoc in te punis quod diſplicet DEO. Nam non poteſt impunitum relinqui peccatum, quia verum eſt: Non miſerearis omnium qui operantur iniquitatem. Sed videamus iam alium modum, quo hæc ſententia poſsit intelligi. Eſt quædam iniquitas, quam qui operatur, non poteſt fieri vt miſereatur ei Deus. Quæritis fortè quænam illa ſit? Ipſa eſt defenſio peccatorum. Quandò quiſque defendit peccata ſua, magnam iniquitatem operatur. Hoc defendit quod Deus odit. Et videte quàm peruersè, quàm iniquè: Si quid boni fecerit, ſibi vult imputari: ſi quid mali, Deo. Nam hoc modo defendunt homines peccata ſua ex DEI perſona, quod peius eſt. Quid eſt hoc? Nemo eſt qui audeat dicere, bonum eſt adulterium, bonum eſt homicidium, bona fraus, bonum periurium: nullus prorsùs hominum. Nam qui illa etiam faciunt, clamant mala hæc eſſe quandò patiuntur. Omninò ergò non inuenies animam tam peruerſam, tam extorrem à ſocietate generis humani, & à participatione communis ſanguinis ex Adam, cui videatur bonũ eſſe adulteriũ, ſicut dixi, fraus, rapina, periurium. Sed quomodò ea defendunt? Si Deus noluiſſet, non id feciſſem. Quid vis faciam fato meo?

Defendere peccata, quãta ſit iniquitas.

3 GREGORIVS homilia vndecima ſuper Ezechielem: Diſtricta ſunt omnipotentis DEI iudicia. Et qui peccatorem diù expectat vt redeat, non redeunti atque contemnenti ponit adhuc vbì grauiùs impingat. Peccatum quippe quod per pœnitentiam citiùs non deletur, aut peccatum eſt, aut cauſa peccati, ſimul & pœna peccati. Omne enim quod priùs committitur, peccatum eſt. Sed ſi citiùs pœnitendo non tergitur, iuſto iudicio omnipotens DEVS obligatam peccatis mentem etiam in culpam alteram permittit cadere, vt qui flendo & corrigendo noluit mundare quod fecit, peccatum incipiat peccato cumulare. Peccatum ergò quod pœnitentiæ lamento non diluitur, peccatum ſimul eſt & cauſa peccati: quia ex illo oritur, vndè adhuc peccatoris animus altiùs obligetur. Peccatum verò quod ex peccato ſequitur, peccatum ſimul eſt & pœna peccati: quia excreſcente cæcitate, ex retributione prioris culpæ generatur: vt quaſi iam quædam ſint in peccatore ſupplicia ipſa incrementa vitiorum. Fit verò nonnunquàm, vt vnum idemq; peccatum & peccatum ſit, & pœna peccati, ſimul & cauſa peccati. Et paulo pòſt: Hoc autem nobis cum tremore conſiderandum eſt, quomodò iuſtus & omnipotens Deus cùm præcedentibus peccatis iraſcitur, permittit vt cæcata mens etiam in alijs laba-

Quàm pernicioſum ſit, in peccatis perſeuerare.

labatur. Vndè Moyſes ait: Nondùm completa ſunt peccata Amorrhæorum. Dauid quoquè ait: Appone iniquitatem ſuper iniquitatem ipſorum, vt non intrent in iuſtitia tua. Propheta etiam alius dicit: Maledictum & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & ſanguis ſanguinem tetigit. Sanguis enim ſanguinem tangit, quandò peccato peccatum additur, vt ante DEI oculos adiunctis iniquitatibus anima cruentetur. Paulus Apoſtolus ait: Vt impleant peccata ſua ſemper. Ioanni quoquè per angelum dicitur: Qui nocet, noceat adhuc: & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc. Vndè nunc etiam Dominus dicit: Si conuerſus iuſtus à iuſtitia ſua, fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo. Ac ſi apertè dicat: Quia videre pœnitendo noluit vbi iam impingit, iuſto eum iudicio deſerens, ponam ei vt & alibi impingat. Quod tamen Domini ponere, eſt nequaquàm ad peccandum premere, ſed nolle à peccato liberare: ſicut de Pharaone dicitur: Ego indurabo cor eius. Non enim cor peccantis Dominus obdurat: ſed obdurare dicitur, cùm ab obduratione non liberat. Miſericors enim Deus tempus nobis ad pœnitentiam relaxat, ſed cùm eius gratiæ patientiam nos ad augmentum vertimus culpæ, hoc ipſum tempus quod ad parcendum piè diſpoſuit, diſtrictiùs ad feriendum vertit, vt quia reuerti quis etiam ſpatio temporis accepto noluerit, per hoc mala ſua ad reatum augeat, per quod ea diluere potuit, ſi conuerti voluiſſet. Vndè ſcriptum eſt: Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? ſecundùm duritiam autem tuam & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei. De benignitate ergò omnipotentis DEI iram ſibi in die iræ reprobus theſaurizat: quia dum ad pœnitentiam tempus accipitur, & ad peccandum exhibetur, ipſum remedium gratiæ vertit in augmentum culpæ. Vndè & omnipotens DEVS qui collata remedia conſpicit ad culpæ augmentum trahi, ipſam benignitatem quam contulit, in iudicij diſtrictionem vertit, vt indè pòſt ampliùs feriat, vndè modò ampliùs expectat. Et quia homo deſerere malum non vult vt viuat, auget vndè moriatur.

Gen 15. Pſal. 68. Oſeæ 5. 1. Tim. 2. Apoc. vlt. Ezech 3. Quomodò Deus dicatur offendiculũ ponere. Exod. 4. & 7. Quomodò Deus obdurare corda dicitur. Rom. 2.

4 BERNARDVS libro primo de Conſideratione ad Eugenium Pontificem maximum: Solum eſt cor durum quod ſemetipſum non exhorret, quia nec ſentit. Quid me interrogas? Interroga Pharaonem. Nemo duri cordis ſalutem vnquàm adeptus eſt, niſi quem fortè miſerans DEVS, abſtulit ab eo, iuxta Prophe-

Ezech. 36. Cordis duri egregia deſcriptio.

tam, cor lapideum, & dedit cor carneum. Quid ergò cor durum? Ipſum eſt quod nec compunctione ſcinditur, nec pietate mollitur, nec mouetur precibus, minis non cedit, flagellis duratur. Ingratum ad beneficia eſt, ad conſilia infidum, ad iudicia ſæuum, inuerecundum ad turpia, impauidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad diuina, præteritorum obliuiſcens, præſentium negligens, futura non prouidens. Ipſum eſt cui præteritorum, præter ſolas iniurias, nihil omninò non præterit, præſentium nihil non perit, futurorum nulla niſi fortè ad vlciſcendum proſpectio ſeu præparatio eſt. Et vt in breui cuncta horribilis mali mala complectar, ipſum eſt quod nec DEVM timet, nec hominem reueretur.

Pſal. 10. Rom. 2.

5 IDEM in ſermone de conuerſione ad clericos, capite; quarto: At fortè aliquem moueat illud de pſalmo: Qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam. Ego autem dico, odit & carnem. An non odit, cui gehennæ cumulos mercatur in dies, & cui ſecundùm duritiam ſuam & cor impœnitens theſaurizat iram in die iræ? Cæterùm hoc odium tam carnis, quàm animæ, non in affectu, ſed in effectu potiùs inuenitur. Sic nimirùm odit & phreneticus carnem ſuam, cùm ſibijpſi manus inferre laborat, rationis deliberatione ſopita. An verò grauior vlla phreneſis iudicatur, quàm impœnitentia cordis, & peccandi obſtinata voluntas? Siquidem manus nefarias inijcit ſibijpſi, nec carnem, ſed mentem lacerat & corrodit.

Obſtinata peccandi voluntas, grauiſſima phreneſis.

1 B AVGVSTINVS quæſtione decimaoctaua ſuper Exodum: Vt ergò tale cor haberet Pharao, quod patientia DEI non moueretur ad pietatem, ſed potiùs ad impietatem, vitij proprij fuit: Quòd verò facta ſunt ea, quibus cor ſuo vitio tam malignum reſiſteret iuſsionibus Dei: hoc eſt enim quod dicitur, Induratum, quia non flexibiliter conſentiebat, ſed inflexibiliter reſiſtebat: diſpenſationis fuit diuinæ, qua tali cordi non ſolùm iuſta, ſed euidenter iuſta pœna parabatur, qua timentes Deum corrigerentur. Propoſito quippe lucro, verbi gratia, propter quod homicidium committatur, aliter auarus, aliter pecuniæ contemptor mouentur: ille ſcilicet ad facinus perpetrandum, ille ad cauendum: ipſius tamen lucri propoſitio in alicuius illorum non fuit poteſtate. Ità cauſæ veniunt hominibus malis, quæ non ſunt quidem in eorũ poteſtate; ſed hoc de illis faciũt, quales eos inuenerint iam factos proprijs vitijs ex prẹterita voluntate. Videndum ſanè eſt, vtrùm etiã ſic accipi poſſit, Ego indurabo: tanquam diceret, quàm durum ſit demonſtrabo.

Quomodò cor Pharaonis induratũ dicitur.

Altera expoſitio.

2 ET

2 ET quæſtione vigeſimaquarta: Et vidit Pharao quoniam facta eſt refrigeratio, & ingrauatum eſt cor eius, & non exaudiuit eos, ſicut dixerat Dominus. Hîc appáret, non illas tantùm fuiſſe cauſas obdurationis cordis Pharaonis, quòd incantatores eius ſimilia faciebant, verumetiam ipſam Dei patientiam qua parcebat. Patientia DEI ſecundùm corda hominum, quibuſdam vtilis ad pœnitendum, quibuſdam inutilis ad reſiſtendum DEO, & in malo perſeuerandum: non tamen per ſeipſam inutilis eſt, ſed ſecundùm cor malum, ſicut iam diximus. Hoc & Apoſtolus dicit, Ignoras quia patientia DEI ad pœnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiam cordis tui & impœnitẽs cor, theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij DEI, qui reddet vnicuique ſecundùm opera eius. Nam & alibì cùm diceret, Chriſti bonus odor ſumus in omni loco: etiam illud adiunxit, & in ijs qui ſalui fiunt, & in ijs qui pereunt. Non dixit, Chriſti bonum ſe odorem eſſe ijs qui ſalui fiunt, malum autem ijs qui pereunt, ſed tantùm bonum odorem ſe dixit. Illi verò tales ſunt, vt & bono odore pereant ſecundùm ſui cordis, vt ſæpè dictum eſt, qualitatem, quæ mundanda eſt bona voluntate in Dei gratia, vt incipiant ei prodeſſe iudicia DEI, quæ malis cordibus nocent.

Exod. 9.
Cauſæ obdurationis Pharaonicæ.
Dei pœnitentia abutentes.
Rom. 2.
2 Cor. 2.

3 ITEM ſermone octogeſimooctauo de tempore: Primò hoc fideliter & firmiter credat dilectio veſtra, quia nunquàm priùs Deus deſerit hominem, niſì priùs ab homine deſeratur. Cùm enim & ſemèl & ſecundò & tertiò vnuſquiſque grauia peccata commiſerit: expectat tamen illum DEVS, ſicut per Prophetam dicit, Vt conuertatur & viuat. Cùm verò in peccatis ſuis cœperit permanere, de multitudine peccatorum naſcitur deſperatio, ex deſperatione obduratio generatur. Dum homines negligentes in primis deſpiciunt peccata ſua quia parua ſunt, creſcentibus minutis peccatis adduntur etiam crimina, & cumulum faciunt & demergunt. Quod cùm factum fuerit, impletur hoc quod ſcriptum eſt. Peccator cùm venerit in profundum malorum, contemnit. De talibus & Apoſtolus dicit, Ignoras quòd patientia Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem ſecundùm duritiam cordis tui & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ. Et de tali obduratione etiam alibì legimus, Equus indomitus euadit durùs, & filius remiſſus euadit præceps. Et iterùm de corrigendo filio ſcriptura loquitur. Vndè ait; Tunde latera filij tui dum infans eſt, nè induret & non conſentiat tibi. Iſta enim teſtimonia ſcripturarum ideò cha-

Deus nunq̃ deſerit hominem prior.
Ezech. 33.
Prou. 18.
Rom. 2.
Eccl 30.
Ibidèm.

ritati veſtræ inſinuare volui, vt intelligatis, quia & obduratio non Dei potentia compellente perficitur, ſed Dei remiſsione vel indulgentia generatur: ac ſic Pharaonem non diuina potentia, ſed diuina patientia credenda eſt obduráſſe. Deniquè quotiès eum Dei plaga percuſsit, afflictus pœnituit. At vbì ei remiſsio diuina indulgentiam dedit, iterùm ſe in ſuperbiam elatus erexit. Hoc ergò definitiſsimè credite fratres, & hoc intelligite, quia quotiès Dominus dixit, Ego indurabo cor Pharaonis: non aliud intelligi voluit, niſì ego, inquit, ſuſpendo plagas meas & flagella, Vndè eum per indulgentiam meam contra me obdurari permitto. Sed fortè aliquis dicat, Quarè illum DEVS parcendo indurari fecerit, & quarè flagella remouerit? Hoc loco ſecurus ego reſpondeo: Ideò Deus totiès flagella remouit, quia Pharao pro ingenti cumulo peccatorum ſuorum, non tanquàm filius ad emendationem meruit corripi, ſed tanquàm hoſtis permiſſus eſt indurari. Tantæ enim illius iniquitates præceſſerunt, & DEVM totiès ſacrilego auſu contempſerunt, vt in illo impleretur quod de talibus Spiritus ſanctus dixit, In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur: Ideò tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate & impietate ſua: Prodijt quaſi ex adipe iniquitas eorum. Eccè qualiter obduratur, qui ad correctionem caſtigari à Domino non meretur. De illis autem quos indurari Dei miſericordia non permittit, ſcriptum eſt: Flagellat Deus omnem filium quem recipit. Et iterùm, Ego quos amo, arguo & caſtigo. Et iterùm, Quem enim diligit Dominus, corripit. De hac obduratione etiam Propheta ex perſona populi ad Dominum clamat, dicens: Induráſti cor noſtrum nè timeremus te. Quod vtiquè non eſt aliud, niſì deſeruiſti cor noſtrum, nè conuerteremur ad te. Quam rem multis præcedentibus ſacrilegijs in populo Iudęorum impletam eſſe cognouimus. Nemo ergò cum paganis aut Manichæis DEI iuſtitiam repræhendere aut culpare præſumat: ſed certiſsimè credat, quòd Pharaonem non Dei violentia, ſed propria iniquitas & indomabilis ſuperbia contra DEI præcepta totiès fecerit obdurari. Quid eſt autem quod dixit, Ego indurabo cor eius, niſì cùm abfuerit gratia mea, obduret illum nequitia ſua? Et vt hoc euidentiùs poſsit agnoſci, aliquam ſimilitudinem de rebus viſibilibus charitati veſtræ proponimus. Sicut enim quotiès nimio frigore aqua conſtringitur, ſolis calore ſuperueniente reſoluitur, & diſcedente eodem ſole iterùm obduratur: ità nimirùm peccatorum frigore refrigeſcit charitas mul-

Pharaonis obduratio vndè.

Exod. 4. & 7.

Iuſtè permiſſus eſt obdurari.

Pſal. 72.

Heb 12.
Apoc. 3.
Proue. 5.
Eſaiæ 63.

Exod. 4. & 7.

Similitudo qua Pharaonis obduratio explicatur.

Matth. 24.

multorum, & velutì glacies obdurantur, & cùm eis iterùm calor diuinæ miſericordiæ ſuperuenerit, reſoluuntur. Ille vtiquè calor de quo ſcriptum eſt, Non eſt qui ſe abſcondat à calore eius. Quod etiam erga Pharaonem impletum eſſe cognoſcimus, à quo quotiès flagella remotá ſunt, contra DEVM ſe obduratus erexit: quotiès verò afflictus eſt, humiliter ſupplicauit. Pſal. 18.

4 GREGORIVS libro trigeſimoprimo Moralium, capite vndecimo: Pharaonis cor Dominus obduràſſe deſcribitur, non quòd ipſe duritiam contulit, ſed quòd exigentibus eius meritis, nulla illud deſupèr infuſi timoris ſenſibilitate molliuit.

ET libro vndecimo, capite quinto: Ad Moyſen dicitur de Pharaone, Ego obdurabo cor eius. Obdurare quippe per iuſtitiam dicitur Deus, quandò cor reprobum per gratiam non emollit. Exod. 4.

5 BERNARDVS ſermone quadrageſimoſecundo ſuper Cantica: Quòd ſi arguero & fecero quod meum eſt, illa autem increpatio procedens minimè quod ſuum eſt faciat, neque id ad quod miſi illam, ſed reuertatur ad me vacua tanquàm iaculum feriens & reſiliens, quid me animi tunc habere putatis fratres? Nónne angor? nónne torqueor? Et vt mihi vſurpem aliquid ex verbis magiſtri, (quia de ſapientia non poſſum) prorsùs coarctor è duobus, & quid eligam neſcio, placeré ne mihi in eo quod locutus ſum, quoniam quod debui, feci: an pœnitentiam agere ſuper verbo meo, quia quod volui, non recepi? Volui nimirùm perimere hoſtem, & eripere fratrem: & non feci ſic, magìs autem contrarium accidit. Nam læſi animam, & culpam auxi. Siquidem acceſsit & contemptus. Nolunt audire te, inquit, quia nolunt audire me. Vides quæ maieſtas contemnitur? Non te putes me ſolum ſpreuiſſe, Dominus locutus eſt. Et quod dixit Prophetæ, dixit & Apoſtolis: Qui vos ſpernit, ait, me ſpernit. Non ſum Propheta, non ſum Apoſtolus, & Prophetæ tamen & Apoſtoli (audeo dicere) vice fungor: & quibus non æquor meritis, eorum implicor curis. Etſi ad meam multam confuſionem, & ſi ad grande periculum mihi, ſuper Cathedram Moyſi ſedeo, cuius tamen non vendico mihi vitam, nec experior gratiam. Quid tamen? Num ideò cathedræ non deferetur, quoniam occupata eſt ab indigno? Etiam ſi Scribæ & Phariſæi in ea ſedeant, inquit, quæ dicunt facite. Plerunquè etiam impatientia contemptui iungitur, ità vt aliquis non ſolùm non curet corrigi obiurgatus,

Correptionis contemptor quibus gradibus in malitia promeueatur.

Philip. 1.

Ezech 3.

Luc. 10.

Matth. 23.

Contemptui impatientia iungitur quãdoquè.

ſed

ſed inſupèr obiurganti indignetur more phrenetici, manum medici repellentis. Mira peruerſitas, Medicanti iraſcitur, qui non iraſcitur ſagittanti. Eſt enim qui ſagittat in obſcuro rectos corde, qui & teipſum nunc ſagittauit ad mortem, & in illum non commoueris? Mihi indignaris qui ſanum te fieri cupio? Iraſcimini, inquit, & nolite peccare. Si peccato iraſceris, non ſolùm minimè peccas, ſed & quòd peccâras, exterminas. Nunc verò & peccatum retines medicamentum reſpuendo, & peccare apponis irrationabiliter iraſcendo, & eſt ſupra modum peccans peccatum. Aliquotiès additur & impudentia, vt non modò impatienter ferat quòd corripitur, ſed etiam id vndè repræhenditur, impudenter defendat. Hoc planè deſperatio. Frons, inquit, mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere. Et ait: Receſsit zelus meus à te, vltrà non iraſcar tibi. Solo auditu contremiſco. Sentíſne, quanti periculi quantiq; horroris & tremoris res ſit peccati defenſio? Dicit iterùm: Ego quos amo, arguo & caſtigo. Si ergò te zelus deſeruit, & amor. Nec eris amore dignus, qui indignus caſtigatione cenſeris. Vides quia tunc magìs iraſcitur Deus cùm non iraſcitur? Miſereamur impio, inquit, & non diſcet facere iuſtitiam. Miſericordiam hanc ego nolo. Super omnem iram miſeratio iſta, ſapiens mihi vias iuſtitiæ. Satiùs profectò mihi, iuxta Prophetæ conſilium, appræhendere diſciplinam, nè quandò iraſcatur Dominus, & pereant de via iuſta. Volo iraſcaris mihi pater miſericordiarum, ſed illa ira qua corrigis deuium, non qua extrudis deuia. Illud tua nobis benigna animaduerſio parit, hoc formidoloſa nutrit diſsimulatio. Non enim cùm neſcio, ſed cùm ſentio te iratum, tunc maximè confido propitium: Etenim cùm iratus fueris, miſericordiæ recordaberis. Deus, inquit, tu propitius fuiſti eis, & vlciſcens in omnes adinuentiones eorum. Moyſen loquitur & Aaron atque Samuelẽ, quos modò p̃miſerat, & hoc vocat propitiatiõem, quòd eorũ Deus non pepercit exceſsibus. I nunc tu ergò, atq; hanc tibi excludito in æternũ, defendẽdo errorẽ & accuſando correptionẽ. An non iſtud eſt malũ dicere bonum, & bonum malum? An non ex hac odioſa impudẽtia pullulabit mox impœnitẽtia, mater deſperationis? Quem enim pœniteat ſuper bono quod putat? Væ illis, inquit. Væ illud æternum eſt. Aliud eſt, quenq; tentari à propria concupiſcentia abſtractum & illectum: & aliud, ſpontè appetere malum tanquàm bonum: ad mortem quaſi ad vitam, malè ſecurum properare.

Pſal. 10. Pſalm. 4. Impudentia impatientiæ quandoquè iungitur. Iere. 3. Ezech. 16. defenſio peccati quàm execrabilis. Apoc. 3. Tunc Deus magìs iraſcitur, cùm non iraſcitur. Eſa. 26. Pſalm. 2. Pſal. 98. Eſaiæ 5. Ex impudentia oritur impœnitentia mater deſperationis. Eccl. 31. Iacob 1.

VIII

Quandò peccatum impœnitentiæ committitur?

A Cùm homo peccatorum ſuorum, quæ ſalutari pœnitẽtia expianda forent, finem modumq́; nullũ facit, ac proponit inſupèr ſe nolle vnquàm pœnitentiam agere.

Augu. de verbis Domini ſer. 11. & epiſtol. 50. ad Boniſa. Gelaſ. in tomo de anathematis vinculo.

B Talium certè qui deploratè peccatores ſunt, ac manere volunt, vita iuxtà & mors[a] peſſima eſt, quum illi ſi non verbis, at re ipſa dicere videantur: [b] *Percuſſimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* Ac de his etiã dictum accipi poteſt, quod Ioannes teſtatur, [c] *Eſt peccatum ad mortem: non pro illo dico vt roget quis.*

a Pſal. 33. d
b Eſa. 28. d; b Pſalm. 51. a Prou. 2. c
c 1. Ioann. 5. d
Augu. de correp & gratia ca. 12 & 1. Retrac. cap. 19.

C Hæc dicta ſint hactenùs de peccatis in Spiritum ſanctum, grauiſſimis illis quidem, & quæ aut nunquàm, aut ægrè admodùm à Deo homini remittuntur. Quapropter aduersùs ea ſæpè nosipſos munire, & alios confirmare debemus, vt obſeruetur illud: [d] *Nolite contriſtare, nolite extinguere Spiritum Dei:* [e] *Hodiè ſi vocem eius audiëritis, nolite obdurare corda veſtra. Non* [f] *obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Cor* [g] *enim durum habebit malè in nouiſſimo.* Nunc porrò ad peccata, quæ & ipſa non parùm enormia ſunt, & in cælum clamantia dici ſolent, accedamus.

d Epheſ. 4 g 1. Theſſal. 5. c
e Pſal. 94. b
f Hebr. 3 c
g Eccl 3. d

SCRIPTVRAE.

Psalmo trigeſimotertio: Mors peccatorum peſſima.

Esaiae vigeſimooctauo: Propter hoc audite verbum Domini viri illuſores, qui dominamini ſuper populum meum qui eſt in Ieruſalem. Dixiſtis enim, Percuſſimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Flagellum inundans cùm tranſierit, non veniet ſuper nos: quia poſuimus mendacium ſpem noſtram, & mendacio protecti ſumus.

Et capite tertio: Ruit Ieruſalem, & Iudas concidit: quia lingua eorum & adinuentiones eorum contra Dominum, vt prouocarent oculos maieſtatis eius. Agnitio vultus eorum reſpondit eis: & peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicauerunt, nec abſconderunt. Væ animæ eorum, quoniam reddita ſunt eis mala.

Psalmo quinquageſimoprimo: Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? Proptereà Deus deſtruet te in finem: euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viuentium.

Proverbiorvm ſecundo: Conſilium cuſtodiet te, & prudentia ſeruabit te, vt eruaris à via mala, & ab homine qui peruerſa loquitur: qui relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebroſas: qui lætantur cùm mala fecerint, & exultant in rebus peſſimis: quorum viæ peruerſæ ſunt, & infames greſſus eorum.

Primae Ioannis quinto: Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum non ad mortem, petat: & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Eſt peccatum ad mortem: non pro illo dico vt roget quis.

Ad Epheſios quarto: Et nolite contriſtare ſpiritum ſanctum Dei, in quo ſignati eſtis in die redemptionis.

Prio-

PRIORIS ad Theſſalonicenſes quinto: Spiritum nolite extinguere.

PSALMO nonageſimoquarto: Hodiè ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra: ſicut in iritatione ſecundùm diem tentationis in deſerto.

AD Hebræos tertio: Quapropter ſicut dicit Spiritus ſanctus, Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra ſicut in exacerbatione ſecundùm diem tentationis in deſerto, Vbi tentauerunt me patres veſtri: probauerunt & viderunt opera mea quadraginta annis. Propter quod infenſus fui generationi huic, & dixi, Semper hi errant corde. Ipſi autem non cognouerunt vias meas: quibus iuraui in ira mea, Si introibunt in requiem meam. Videte fratres, nè fortè ſit in aliquo veſtrûm cor malum, incredulitatis, diſcedendi à Deo viuo. ſed adhortamini voſmetipſos per ſingulos dies donèc hodiè cognominatur, vt nō obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Participes enim Chriſti effecti ſumus: ſi tamen initium ſubſtantiæ eius vſque ad finem firmum retineamus.

ECCLESIASTICI tertio: Cor durum habebit malè in nouiſſimo: & qui amat periculum, in illo peribit. Cor ingrediens duas vias, non habebit ſucceſſus, & prauus corde in illis ſcādalizabitur. Cor nequam grauabitur in doloribus, & peccator adijciet ad peccandum.

PATRES.

1 A AVGVSTINVS ſermone vndecimo de verbis Domini: Contra hoc donum gratuitum (remiſsionem ſcilicet peccatorum) contra iſtam Dei gratiam loquitur cor impœnitens. Ipſa ergò impœnitentia eſt Spiritus blaſphemia, quæ non remittetur neque in hoc ſeculo, neque in futuro. Contra Spiritum enim ſanctum quo baptizantur, quorum peccata omnia dimittuntur, & quem accepit Eccleſia, vt cui dimiſerit peccata, dimittantur ei: Ioan. 20.

Impœnitentia eſt peccatum in Spiritum ſanctum

verbum valdè malum & nimìs impium, ſiue cogitatione, ſiue etiam lingua ſua dicit, quem patientia Dei cùm ad pœnitentiam adducat, ipſe ſecundùm duritiam cordis ſui & cor impœnitens theſaurizat ſibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij DEI, qui reddet vnicuique iuxta opera eius. Hæc ergò impœnitentia: ſic enim vno aliquo nomine poſſumus vtcũquè appellare & blaſphemiam & verbum contra Spiritum ſanctum, quod remiſsioné non habet in æternum: hæc, inquam, impœnitentia contra quam clamabat & præco, & iudex, dicentes: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum. contra quam Dominus os Euangelicæ prædicationis aperuit, & contra quam ipſum Euangelium in toto orbe prædicandum eſſe prædixit: vbì poſteaquàm reſurrexit à mortuis, ait diſcipulis: Oportebat pati Chriſtum, & reſurgere à mortuis tertio die, & prędicari in nomine eius pœnitentiam & remiſsionem peccatorum per omnes gentes, incipientibus ab Hieruſalem. Hæc omninò impœnitentia non habet remiſsionem, neque in hoc ſeculo neque in futuro: quia pœnitentia impetrat remiſsionem in hoc ſeculo, quæ valeat in futuro. Sed iſta impœnitentia vel cor impœnitens, quandiù quiſque in hac carne viuit, non poteſt iudicari. De nullo enim deſperandum eſt, quandiù patientia DEI ad pœnitentiam adducit, nec de hac vita rapit impium, qui non mortem vult impij, quantùm vt reuertatur & viuat. Paganus eſt hodiè: vndè ſcis, vtrùm ſit futurus craſtino Chriſtianus? Iudæus infidelis eſt hodiè: quid ſi cràs credit in Chriſto? Hæreticus eſt hodiè: quid ſi cràs ſequatur catholicam veritatem? Schiſmaticus eſt hodiè, quid ſi cràs amplectatur catholicam pacem? Quid ſi iſti quos in quocunque genere erroris notas, & tanquàm deſperatiſsimos damnas, antequàm finiant iſtam vitam, agant pœnitentiam, & inueniant veram vitam in futuro? Proindè fratres etiam ad hoc vos admoneat quod ait Apoſtolus, Nolite ante tempus quicquam iudicare. Hæc enim blaſphemia Spiritus cui nunquàm eſt vlla remiſsio, (quoniam non omnem, ſed quandam intellexerimus, eam'que perſeuerantem duritiam cordis impœnitentis vel diximus vel inuenimus, vel etiam quantùm exiſtimauimus, oſtendimus) non poteſt in quoquam, vt diximus, dum in hac adhuc vita eſt, depræhendi. Et paulò pòſt: Non ergò propterea quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei, quia in Trinitate maior eſt Filio Spiritus ſanctus, quod nullus vnquàm vel

Rom. 2.

Matth. 3. & 4.

Lucæ 24.

Impœnitentiæ peccatũ non remittitur.

De nullo, quandiù viuit, deſperandum.

Ezech. 18.

1. Cor 4.

Occurrit dubitationi.

vel hæreticus dixit: ſed quoniam quiſque reſtiterit veritati, & blaſphemauerit veritatem, quod eſt Chriſtus, etiam poſt tantam ſui prædicationem apud homines, vt verbum caro fieret, & habitaret in nobis: quod eſt filius hominis, id eſt, ipſe Chriſtus, ſi non dixerit verbum illud cordis impœnitentis contra Spiritum ſanctum, de quo dictum eſt, Qui non renatus fuerit ex aqua & Spiritu: & de quo item dictum eſt, Accipite Spiritum ſanctum: ſi cui dimiſeritis peccata, dimittuntur ei: id eſt, ſi pœnituerit eum, accipiet per hoc donum remiſsionem omnium peccatorum: ſimul & huius, quod verbum dixit contra Filium hominis: quia peccato ignorantiæ ſiue contumaciæ vel cuiuſcunque blaſphemiæ, non addidit peccatum impœnitentiæ contra donum DEI & gratiam regenerationis vel reconciliationis, quæ fit in Eccleſia Spiritu ſancto.

Cur blaſphemia in Spiritum ſanctum grauior iudicatur quã in Patrem aut filium. *Ioann 1.* *Ioann. 3.* *Ioan. 20.* *Impœnitẽtia repugnat gratiæ baptiſmi & ſacramenti pœnitentiæ.*

2 IDEM in epiſtola quinquageſima ad Bonifacium Comitem: Intelligant ergò non omne, ſed aliquod ſignificatum eſſe peccatum in Spiritum ſanctum, quod omninò non remittetur. Sicut enim cùm dixiſſet: ſi non veniſſem, peccatum non haberent: vtiquè non omne peccatum intelligi voluit, quandoquidem pleni erant multis magniſq; peccatis, ſed aliquod proprium peccatum, quod ſi non haberent, poſsint illis omnia dimitti quæ habebant: id eſt, quòd in eum venientem non crediderunt: Hoc enim non haberent peccatum, ſi non veniſſet. Sic etiam cùm dixit, Qui peccauerit in Spiritum ſanctum, vel qui verbum dixerit aduersùs Spiritum ſanctum, non vtiquè omne quod in Spiritum ſanctum peccatur facto ſiue dicto, ſed aliquod certum & proprium intelligi voluit. Hoc eſt autem duritia cordis vſque ad finem huius vitæ, qua homo recuſat in vnitate corporis Chriſti, quod viuificat Spiritus ſanctus, remiſsionem accipere peccatorum. Cùm enim dixiſſet diſcipulis, Accipite Spiritum ſanctum: continuò ſubiecit, Si cui dimiſeritis peccata, dimittentur ei: ſi cui tenueritis, tenebuntur. Huic ergò dono gratiæ Dei quicunque reſtiterit & repugnauerit, vel quoquo modo fuerit ab eo alienus vſque in finem huius temporalis vitæ, non remittetur ei, neque in hoc ſeculo neque in futuro: Hoc ſcilicet tam grande peccatum, vt eo teneantur cuncta peccata, quod nõ probatur ab aliquo eſſe commiſſum, niſi cùm de corpore exierit: Quandiù verò hic viuit, eum ſicut dicit Apoſtolus, patientia DEI ad pœnitentiam adducit. Sed ſi ipſe perſeuerantiſsima iniquitate, ſicut conſequenter adiungit Apoſtolus, ſecundùm duritiam cor-

Ioan. 15. *Matth. 12.* *Marc. 3.* *Luc. 12.* *Certa quædã blaſphemia in Spiritum ſanctum, non remittetur vnquàm.* *Ioan. 20.* *Rom. 2.*

hoc intellectu modis omnibus, ſalua Domini ſententia, prædicandum eſt, quantùm ad nos pertinet, omninò poſſe.
1 B AVGVSTINVS in libro de Correptione & gratia capite duodecimo: Eſt peccatum ad mortem: non pro illo dico vt roget quis. De quo peccato quoniam non expreſſum eſt, poſſunt multa & diuerſa ſentiri: ego autem dico id eſſe peccatum, fidem quæ per dilectionem operatur, deſerere vſque ad mortem. 1. Ioan. 5. Peccatum ad mortē eſt fidē viuam vſque ad mortem deſerere.
2 IDEM libro primo Retractationum, capite decimonono, vt ſuprà quæſtione ſexta, authoritate tertia.

DE PECCATIS IN CAELVM CLAMANTIBVS.

I

Quæ dicuntur peccata in cælum clamantia?

Au. in Enchi. cap. 80. & lib. annot in Iob ca 30. & lib. 1. locutionis de Gen. ca. 60. & quæſt 5. ſuper Exo Greg 3. par. curæ paſt. admo. 32. & in 2. pſalm. pœnitentialem.

EA, quæ præ cæteris inſignem & manifeſtam improbitatem habere noſcuntur, diuinamq; iram & vltionem inſigniter accerſunt ijs, à quibus committuntur.

B Eiuſcemodi quatuor è Scriptura numerantur, [a] Homicidium voluntarium, Peccatum [b] Sodomiticum, Oppreſſio [c] pauperum, & Merces [d] operariorum defraudata.

a Gene 4. b
b Gene. 18. c
c Exod. 22. d
d Deut. 24. c Iacob. 5. a

SCRIPTVRAE.

GENESIS quarto: Et ait Dominus ad Cain, Vbi eſt Abel frater tuus? Qui reſpondit, Neſcio: nunquid cuſtos fratris mei ſum ego? Dixitque ad eum, Quid feciſti? Vox ſan-

ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua.

GENESIS decimooctauo: Dixit itaque Dominus: Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggrauatum eſt nimìs. Deſcendam, & videbo vtrùm clamorem qui venit ad me, opere compleuerint: an non eſt ità, vt ſciam.

EXODI vigeſimoſecundo: Aduenam non contriſtabis, neque affliges eum: aduenæ enim & ipſi fuiſtis in terra Aegypti. Viduæ & pupillo non nocebitis. Si læſeritis eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum: & indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, & erunt vxores veſtræ viduæ, & filij veſtri pupilli. Si pecuniam mutuam dederitis populo meo pauperi qui habitat tecum, non vrgebis eum quaſi exactor, nec vſuris opprimes. Si pignus à proximo tuo acceperis veſtimentum, ante ſolis occaſum reddes ei. Ipſum enim eſt ſolum, quo operitur indumentum carnis eius, nec habet aliud in quo dormiat: ſi clamauerit ad me, exaudiam eum, quia miſericors ſum.

DEVTERONOMII vigeſimoquarto: Cùm repetes à proximo tuo rem aliquam quam debet tibi, non ingredieris domum eius vt pignus auferas: ſed ſtabis foris, & ille tibi proferet quod habuerit. ſin autem pauper eſt, non pernoctabit apud te pignus, ſed ſtatim reddes ei ante ſolis occaſum: vt dormiens in veſtimento ſuo, benedicat tibi, & habeas iuſtitiam coram Domino Deo tuo. Non negabis mercedem indigentis & pauperis fratris tui, ſiue aduenæ qui tecum moratur in terra, & intrà portas tuas eſt: ſed eadem die reddes ei precium laboris ſui ante ſolis occaſum;

quia

quia pauper eſt, & ex eo ſuſtentat animam ſuam:nè clamet contra te ad Dominum,& reputetur tibi in peccatum.

IACOBI quinto: Agitè nunc diuites &c. Eccè merces operariorum qui meſſuerunt regiones veſtras, quæ frauda-ta eſt à vobis, clamat:& clamor eorum in aures Domini Sabaoth introiuit.

PATRES.

1 A AVGVSTINVS in Enchiridio ad Laurentium,capite octogeſimo : Peccata,quanuis magna & horrenda cùm in conſuetudinem venerint, aut parua, aut nulla eſſe creduntur : vſque adeò vt non ſolùm non occultanda, verùm etiam iam prædicanda ac diffamanda videantur,quandò ſicut ſcriptum eſt,Laudatur pec-cator in deſiderijs animæ ſuæ,& qui iniqua gerit, benedicitur. Talis in diuinis libris iniquitas & clamor vocatur. Sicut habes apud Eſaiam Prophetam de vinea mala: Expectaui, inquit vt faceret iudicium, fecit autem iniquitatem, & non iuſtitiam,ſed clamorem. Vndè eſt illud in Geneſi, Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus eſt. Quia non ſolùm iam apud eos non puniebantur illa flagitia, verùm etiam publicè velut lege frequentabantur. Sic noſtris temporibus ità multa mala, etſi non talia in apertam conſuetudinem iam venerunt, vt pro his non ſolùm excommunicare aliquem laicum non audeamus, ſed nec Clericum degradare. Vndè cùm exponerem ante aliquot annos Epiſtolam ad Galatas,in eo ipſo loco vbì ait Apoſtolus, Timeo nè fortè ſine cauſa laborauerim in vobis : exclamare compulſus ſum, Væ peccatis hominum quæ ſola inuſitata exhorreſcimus, vſitata verò pro quibus abluendis filij DEI ſanguis effuſus eſt, quanuis tam magna ſint,vt omninò claudi contra ſeſe faciant regnum Dei, ſæpè videndo omnia tolerare,ſæpè tolerando, nonnulla etiã facere cogimur. Atque vtinàm,ô Domine, nõ omnia quæ non poterimus prohibere,faciamus. Sed videro, vtrùm me immoderatus dolor incautè aliquid compulerit dicere.

Clamor in Scripturis qd dicatur. Pſalm 9. Eſaiæ 5. Gene. 18. Galat 4. Nota.

2 IDEM in libro Annotationum in Iob,ſuper caput trigeſimum: Qui inſurrexerunt ſuper me fures. Qui ad honores indebitos, qui iuſtorum ſunt proprij, per tenebroſas fallacias peruenerunt. Quorum domus erant cauernæ petrarum,qui concupiſcentias ſuas defendebant, & tegebant quibuſdam obſcuritatibus diuinorum li-

brorum, & inter arbores clamabant. Manifeſta erant peccata eorum, quanuis ea ſcripturarũ obſcuritate quaſi vmbris arborum tegere conarentur. Hinc eſt, Clamor Sodomorum aſcendit ad me: Et pleriſque locis, pro manifeſtis peccatis clamorem ponit ſcriptura, vt verbum ſit, quicquid corde cõcipitur: clamor, cùm procedit in factum.

Geneſ.18.

3 ET libro primo locutionis de Geneſi, capite ſexageſimo: Dixit autem Dominus, Clamor Sodomorũ & Gomorrhæ impletus eſt, & delicta eorum magna valdè. Clamorem ſcriptura ſolet ponere pro tanta impudẽtia & libertate iniquitatis, vt nec verecundia, nec timore abſcondatur.

Geneſ.18. Clamor in Scripturis.

4 ITEM quæſtione quinta ſuper Exodum: Et nunc eccè clamor filiorum Iſrael venit ad me, non ſicut clamor Sodomorum, quo iniquitas ſine timore & ſine verecundia ſignificatur.

Exod.3. Geneſ.18.

5 GREGORIVS in tertia parte curæ paſtoralis, admonitione trigeſimaſecunda: Cùm prauus quiſque impudenter innoteſcit, quo liberiùs omne facinus perpetrat, eo etiam licitum putat: & quod licitum ſuſpicatur, in hoc proculdubiò multipliciùs mergitur. Vndè ſcriptum eſt: Peccatum ſuum ſicut Sodoma prædicauerunt: nec abſconderunt. Peccatum enim ſuum abſconderet Sodoma, ſi adhuc ſub timore peccaret. Sed funditùs firma timoris amiſerat, quæ ad culpam nec tenebras requirebat. Vndè & rurſùm ſcriptum eſt: Clamor Sodomorum & Gomorrhę multiplicatus eſt. Peccatum quippe cum voce, eſt culpa cum actione: peccatũ verò etiam cum clamore, eſt culpa cum libertate.

Eſaiæ 3. Geneſ.18. Cũlpa cũ libertate, clamor dicitur.

6 IDEM in pſalmum ſecundum pœnitentialem: Quòd peccatum clamor ſit, teſtatur ſcriptura quæ dicit: Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum aſcendit ad me. Et iterùm: Deſcendam videre, vtrùm clamorem qui venit ad me, opere compleuerunt: Peccatum quippe cum voce, culpa eſt in actione: peccatum cum clamore, eſt culpa cum libertate.

Geneſ.18.

II

Quomodò ſcriptura vindicari docet Homicidium voluntarium?

Gra-

Grauiter ſanè, quemadmodùm hiſce verbis DEVS oſtendit, quibus Cain primum increpat homicidam: [a] *Quid feciſti?* inquit, *Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris ſuper terram.* Et alibì vox Diuina teſtatur: [b] *Quicunque effuderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius. Ad imaginem quippe Dei factus eſt homo.* Concinit [c] Pſaltes Regius: *Viri ſanguinum non dimidiabunt dies ſuos.* Summum enim hoc ſcelus eſt, & atrociſſimam proximo iniuriam adfert, qui vitam ei adimit abſque legitima [d] authoritate. Vndè à CHRISTO etiam dictum eſt: [e] *Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt.*

Vide Concil. Ancyr. ca. 22. Epaunéſe cá. 31 Triburiéſe can 54. & ſeq.
a Geneſ 4. b
Amb. lib. 2 de Cain & Abel cap. 9.
b Gene. 9. a
Exod. 21. b c
Leuit. 24. c
Num. 35. b c d
Deut. 19. a b c
1 Ioan. 3. c
c Pſal. 54. d
d Aug. lib 22 contra Fauſtum cap. 70.
e Matt. 26. e & Apoc. 13. e

SCRIPTVRAE.

GENESIS quarto: Dixitque Cain ad Abel fratrem ſuum: Egrediamur foràs. Cumque eſſent in agro, conſurrexit Cain aduersùs fratrem ſuum Abel, & interfecit eum. Et ait Dominus ad Cain, Vbi eſt Abel frater tuus? Qui reſpondit, Neſcio: nunquid cuſtos fratris mei ſum ego? Dixitque ad eum, Quid feciſti? vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua. Cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos: vagus & profugus eris ſuper terram. Dixitq; Cain ad Dominum: Maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniam merear. Eccè eijcis me hodiè à facie terræ, et à facie tua abſcondar, & ero vagus & profugus in terra: Omnis igitur q inuenerit me, occidet me. Dixitque ei Dominus: Nequaquàm

ità fiet: ſed omnis qui occíderit Cain, ſeptuplùm punietur. Poſuitq́ue Dominus in Cain ſignum, vt non interficeret eum omnis qui inueniſſet eum. Egreſſusq́ue Cain à facie Domini, habitauit profugus in terra ad orientalem plagam Eden.

Et capite nono: Sanguinem animarum veſtrarum requiram de manu cunctarum beſtiarum: & de manu hominis, de manu viri, & de manu fratris eius requiram animam hominis. Quicunque effuderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius: ad imaginem quippe DEI factus eſt homo.

Exodi vigeſimoprimo: Qui percuſſerit hominem volens occídere, morte moriatur. Qui autem non eſt inſidiatus, ſed Deus illum tradidit in manus eius, conſtituam tibi locum in quẽ fugere debeat. Si quis per induſtriam occíderit proximũ ſuum & per inſidias, ab altari meo euelles eum, vt moriatur. Qui percuſſerit patrem ſuum aut matrem, morte moriatur.

Levitici vigeſimoquarto: Qui percuſſerit & occíderit hominem, morte moriatur.

Nvmerorvm trigeſimoquinto: Si quis ferro percuſſerit, & mortuus fuerit qui percuſſus eſt: reus erit homicidij, & ipſe morietur. Si lapidem iecerit, & ictus occubuerit, ſimiliter punietur. Si ligno percuſſus interiërit, percuſſoris ſanguine vindicabitur. Propinquus occiſi, homicidam interficiet: ſtatìm vt apprẹhenderit eum, interficietur. Si per odium quis hominem impulerit, vel iecerit quippiam in eum per inſidias: aut cùm eſſet inimicus, manu percuſſerit, & ille mortuus fuerit: percuſſor, homicidij reus erit. Cognatus occiſi ſtatìm vt inuenerit eum, iugulabit. Quòd ſi fortuitù, & abſque odio & inimicitijs quicquam

quam horum ſecerit, & hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percuſſorem et propinquum ſanguinis quæſtio ventilata : liberabitur innocens de vltoris manu, & reducetur per ſententiam in vrbem ad quam confugerat, manebitque ibi, donèc ſacerdos magnus, qui oleo ſancto vnctus eſt, moriatur. Si interſector extra fines vrbium quæ exulibus deputatæ ſunt, fuerit inuentus, & percuſſus ab eo qui vltor eſt ſanguinis : abſque noxa erit qui eum occiderit. Debuerat enim profugus vſque ad mortem pontificis in vrbe reſidere. Poſtquàm autem ille obiërit, homicida reuertetur in terram ſuam. Hæc ſempiterna erunt, & legitima in cunctis habitatiõibus veſtris. Homicida ſub teſtibus punietur: ad vnius teſtimonium nullus cõdemnabitur. Non accipietis precium ab eo qui reus eſt ſanguinis: ſtatim et ipſe morietur. Exules et profugi ante mortem Pontificis nullo modo in vrbes ſuas reuerti poterunt: nè polluatis terram habitationis veſtrę, quę inſontium cruore maculatur: nec aliter expiari poteſt, niſi per eius ſanguinem, qui alterius ſanguinem fuderit. Atq; ità emundabitur veſtra poſſeſſio me commorante vobiſcum. Ego enim ſum Dominus qui habito inter filios Iſrael.

Devteronomii decimonono : Hæc erit lex homicidæ fugientis, cuius vita ſeruanda eſt : Qui percuſſerit proximũ ſuum neſciẽs, & qui herì et nudiuſtertiùs nullum contra eum odium habuiſſe comprobatur : ſed abijſſe cum eo ſimpliciter in ſyluam ad ligna cædenda, et in ſucciſione lignorum ſecuris fugerit manum, ferrumque lapſum de manubrio amicum eius percuſſerit, et occiderit : hic ad vnam ſupradictarum vrbium confugiet, et viuet: nè forſitan proximus eius, cuius effuſus eſt ſanguis, dolore ſtimulatus, perſequatur, et appręhẽdat eum, ſi longior via fuerit, et per-

 cu-

cutiet animam eius qui non eſt reus mortis : quia nullum contra eum qui occiſus eſt, odium priùs habuiſſe monſtratur. Idcircò præcipio tibi, vt tres ciuitates æqualis inter ſe ſpatij diuidas. Cùm autem dilatauerit Dominus Deus tuus terminos tuos, ſicut iurauit patribus tuis, & dederit tibi cunctam terram quam eis pollicitus eſt, (ſi tamen cuſtodiëris mandata eius, & feceris quæ hodiè præcipio tibi, vt diligas Dominum Deum tuum, & ambules in vijs eius omni tempore) addes tibi tres alias ciuitates, & ſupradictarum trium vrbium numerum duplicabis : vt non effundatur ſanguis innoxius in medio terræ, quam Dominus DEVS tuus dabit tibi poſſidendam, nè ſis ſanguinis reus. Si quis autem odio habens proximum ſuum, inſidiatus fuerit vitæ eius, ſurgensque percuſſerit eum, & mortuus fuerit, fugeritque ad vnam de ſupradictis vrbibus, mittent ſeniores ciuitatis illius, & arripient eum de loco effugij, tradentque in manu proximi, cuius ſanguis effuſus eſt, & morietur. Non miſereberis eius, & auferes noxium ſanguinem de Iſrael, vt benè ſit tibi.

PRIMAE Ioannis tertio : Omnis qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Et ſcitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in ſemetipſo manentem.

PSALMO quinquageſimoquarto: Viri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt dies ſuos.

MATTHAEI vigeſimoſexto: Tunc ait illi Ieſus: Conuerte gladium tuũ in locum ſuum. Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.

APOCALYPSIS decimotertio: Qui in captiuitatem duxerit, in captiuitatem vadet: qui in gladio occíderit, oportet eum gladio occídi.

PA-

PATRES.

1 CONCILIVM Ancyranum capite vigeſimoſecundo: Qui voluntariè homicidium fecerint, ad pœnitentiam quidem iugiter ſe ſubmittant. Circa exitum autem vitæ, communione digni habeantur. Eos verò, qui non voluntate, ſed caſu homicidium fecerint, prior quidem regula poſt ſeptem annorum pœnitentiam, communioni ſociauit ſecundùm gradus conſtitutos: Hæc verò humanior definitio, quinquennij tempus tribuit.

Pœna veteris Eccleſiæ in homicidas conſtituta.

2 CONCILIVM Epaunenſe tempore Gelaſij primi celebratum, canone trigeſimoprimo: De pœnitentia homicidarum, qui ſeculi leges euaſerunt, hoc ſumma reuerentia de eis inter eos placuit obſeruari, quod Ancyritani Canones decreuerunt.

3 CONCILIVM Triburienſe canone quinquageſimoquarto: De his qui voluntariè homicidium fecerint, Ancyrano ſancto concilio capite * vigeſimoprimo legitur: Vt pœnitentiæ quidem iugiter ſe ſubmittant: perfectionem verò, id eſt, communionis CHRISTI gratiam, circa exitum conſequantur. Inſtituta canonica & ſanctorum Patrum decreta, noſtro & omnium orthodoxorum iudicio, inuiolabilem habeant firmitatem. Nobis autem, qui paſtores CHRISTI ouium ſumus, pro moderni temporis qualitate & hominum fragilitate, bonum & vtile videtur, vt his qui voluntariè homicidium fecerint, authoritate ſynodali & iudicio generali & modum caſtigationis imponamus, & certum ac definitum pœnitentiæ tempus præmonſtremus: nè prolixum tempus pœnitentiæ, generet faſtidium negligentibus: ſed curſìm exercitatis, accreſcat opus ſalutis.

* ſecundùm edit. veteré.

Relaxatio pœnæ homicidarum.

4 ET canone quinquageſimoquinto: Si quis ſpontè homicidium fecerit, quadraginta diebus ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur. Et nihil manducet illis quadraginta diebus, præter ſolum panem & ſalem, neque bibat niſi puram aquam. Nudis pedibus incedat. Lineis non induatur veſtibus, niſi tantùm femoralibus. Secularia arma nō portet. Nullo vehiculo vtatur. Ad nullam fœminam, nec ad propriam vxorem, his diebus miſceatur. Nullam communionem illis quadraginta diebus cum alijs Chriſtianis, nec cum alio habeat pœnitente, in cibo vel potu aut vllis rebus. Si verò ſint aliqui vitæ ſuæ inſidiatores, vt præ illis non poſſit dignè pœnitere, interìm differatur ei eadem pœnitentia, donèc ab Epiſcopo proprio pax ei ab illis ſit facta. Si enim aliqua corporali infirmitate detentus ſit, vt non poſſit ritè ieiunare, adhibeatur ei miſericordia, quo-

Pœnitentia eorum qui voluntariè perpetrârunt homicidium.

quouſq; conualeſcat,& tunc demùm pœniteat.Si verò longo tempore eadem ſit occupatus infirmitate,ad Epiſcopum pertinebit,vt prudenter pertractet,quomodò infirmum peccatorem curare diſponat:quia, vt Gregorius paſtorali commemorat libro,Occultiora ſunt vulnera mentium,quàm corporum:& * ars eſt artium,regimen animarum.

* parte 1. cap. 1.

5 ET canone quinquageſimoſexto : Poſt illos quadraginta dies,vnum annum integrum ab introitu Eccleſiæ ſuſpendatur.Et abſtineat ſe à carne & caſeo, à vino & medone ac mellita ceruiſia, niſi Dominicis diebus & feſtis, qui per illum Epiſcopatum publicè celebrantur apud cunctum populum : & niſi vel in hoſte, aut in aliquo magno ſit itinere, vel longè aut diù ad Dominicam curtem, vel ſi infirmitate detentus ſit : tunc licitum ſit ei, tertiam feriam & quintam atque Sabbatum redimere vno denario, vel precio denarij, ſiue tres pauperes pro nomine Domini paſcendo : ità duntaxàt, vt vel carne, vel vino, vel medone, id eſt, de tribus vna re vtatur, non omnibus veſcatur. Poſtquàm autem de itinere domum reuertatur,aut de infirmitate liberetur,prędictas ferias non redimat,ſed ſtatuto modo pœniteat.Completo verò vnius eiuſdemq; anni curriculo,ità caſtigatus ritè & ordinabiliter more pœnitētium,introducatur in Eccleſiam.

Abſtinentia homicidæ annua qualis.

6 ITEM canone quinquageſimoſeptimo : Secundum verò & tertium annum ſimili modo pœniteat : excepto, quòd prædictas tres ferias redimere ius habeat, vbicunquè eſt, ſiue in domo, ſiue in itinere. Cætera per omnia obſeruet, vt in primo anno faciebat.

7 ET canone quinquageſimooctauo : Quartum enim annùm & quintum,ſextum & ſeptimum, iſto modo obſeruet : Ieiunet autem his ſingulis tres quadrageſimas : Vnam ante Paſcha Domini, à caſeo & pinguibus piſcibus, à vino & medone & mellita ceruiſia. Alteram ante natiuitatem S. Ioannis Baptiſtæ. Si verò deſunt quadraginta dies ante natiuitatem, impleantur poſt natiuitatem. Tertiam quadrageſimam ante natiuitatem Domini Saluatoris ieiunet, & abſtineat ſe à carne & cæteris rebus prædictis : & in his quatuor annis, tertia feria & quinta ac ſabbato, manducet & bibat quodcunque libeat. Et ſecundam atque quartam feriam denario, aut prædicto denarij precio redimere ius habeat. Sextam verò feriam cautè obſeruet. His ſeptem annis ritè expletis, reconcilietur, & more pœnitentium ſacris altaribus & ſanctæ communioni

Poſt ſeptennem pœnitētiam homicida ad communionem admittitur.

nioni reſtituatur, atque perfectionem conſequatur.

8 AMBROSIVS libro ſecundo de Cain & Abel, capite nono: Et benè ait, Vox ſanguinis fratris tui clamat: non, frater clamat. Hoc innocentia & gratia germanitatis, etiam in ipſa morte ſeruat. Non accuſat frater, nè videatur parricida. Non accuſat vox ipſius, non anima eius: ſed vox ſanguinis accuſat, quem ipſe fudiſti. Tuum te ergò facinus, non frater, accuſat. Simul querela criminoſa adimitur. Non poteſt de alieno teſtimonio queri, qui crimen proprio facinore confitetur. Minor eſt ſermo quàm factum: eſt tamen etiam terra teſtis, quæ cepit ſanguinem. Et benè ait, Vox ſanguinis fratris tui clamat de terra: non dixit, de fratris clamat corpore, ſed de terra clamat. Etſi frater parcit, terra non parcit. Si frater tacet, terra cõdemnat. Ipſa eſt in te & teſtis, & iudex. Teſtis acrior, quæ adhuc parricidij tui ſanguine madet. Iudex aſperior, quæ tanto ſcelere coinquinata eſt, vt aperiret os ſuum, & reciperet ſanguinem fratris tui de manu tua. Gene. 4. Quomodò vox ſanguinis clamare dicitur. De terra clamare.

9 AVGVSTINVS libro vigeſimoſecundo contra Fauſtum Manichæum, capite ſeptuageſimo: Hinc erat etiam illud Petri, cùm euaginato gladio volens defendere Dominum, aurem perſecutoris abſcidit, quod factum Dominus ſatìs minaciter cohibuit, dicens: Reconde gladium: qui enim gladio vſus fuerit, gladio cadet. Ille autem vtitur gladio, qui nulla ſuperiori ac legitima poteſtate vel iubente vel concedente, in ſanguinem alicuius armatur. Nam vtiquè Dominus iuſſerat, vt ferrum diſcipuli eius ferrent: ſed non iuſſerat, vt ferirent. Matth. 26. Quid ſit accipere gladiũ.

III

Quid verò de Sodomitico peccato, eiuſq́; punitione ſcriptum extat?

A *Homines Sodomitæ,* inquit [a] Scriptura, *peſſimi erant, & peccatores coram Domino nimis.* Nefandum hoc & flagitioſum peccatum [b] Petrus & [c] Paulus coarguunt: tum natura ipſa execratur: Scriptura verò tanti flagitij magnitudinem his etiam ver- a Gen. 13. c b 2. Petr. 2. b c Rom. 1. d 1. Tim. 1. b Ephe. 5. b c Iudic. 19. e f 20 g

 bis

d Gene. 18. c — e 2. Petr. 2. c — f Gene. 19. e — g Ibidèm d & Sapien. 10. b Deut. 29. d Iudæ b Gene. 13. b Vide Grego. 14 moral. c. 10 Au. l. 16 de ciuita. Dei ca. 30. Tertul. in Apologetico aduersùs gentes ca. 39. — h Ezech. 16. f

bis declarat: [d] *Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggrauatum eſt nimis.* Vndè ad Loth iuſtum, & ab infandis [e] Sodomitarum ſtupris maiorem in modum abhorrentem, ſic angeli loquuntur: [f] *Delebimus locum iſtum, eô quòd increuerit clamor eorum coram Domino, qui miſit nos, vt perdamus illos.* [g] *Igitur Dominus pluit ſuper Sodomam & Gomorrham ſulphur & ignem à Domino de cælo, & ſubuertit ciuitates has, & omnem circà regionem.* Neque tacet Scriptura cauſas, quæ ad hoc pergraue peccatum Sodomitas impulerunt, & alios itidèm permouere poſſunt. Sic enim legimus apud [h] Ezechielem: *Eccè hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & ocium ipſius & filiarum eius: & manum egeno & pauperi non porrigebant.*

a Leuit. 18. c Deut. 27. d Vide Chryſ. hó. 4 in epiſt. ad Rom. Tertul. in lib. de pudicitia Au. lib. 3. Confeſſ. c. 8. & ep. 109. — b l. Cùm vir nubit Cod. ad legem Iul. de adul.

B Huic autem flagitio nunquàm ſatìs execrando ſunt obnoxij, qui diuinam, immò & naturalem legem in Leuitico ſcriptam, violare non verentur. Ea ſic habet: [a] *Cum maſculo non commiſcearis coitu fœmineo, quia abominatio eſt. Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum eo.* Quod ſi fiat, terram ipſam tam tetris ac nefandis libidinibus pollui, ac iram diuinam aduersùs populum maiorem in modum concitari, tum crimen [b] mortis ſupplicio expiandum eſſe, eodem [c] loco monemur.

Vndè

Vndè Paulus non ſemèl etiam arguit maſculorum [d] concubitores: damnat prætereà immundos atque molles. E quibus vnus erat Onan [e] Iudæ filius, qui præſentem Dei vltionem effugere non potuit, quòd in terram ſemen funderet, peiorque beſtijs, naturæ honeſtatem ac ordinem vellet perrumpere.

c Leui. 20. b c Exod 22 c Ioel. 3 a
d 1. Cor 6. b Rom. 1. d 1. Tim. 1. b Galat 5. d
e Gene. 38. b Hieron. in cap. 5. epiſt. ad Epheſ.

SCRIPTVRAE.

GENESIS decimotertio: Homines autem Sodomitæ &c. vt in textu.

POSTERIORIS Petri ſecundo: Et ciuitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens, euerſione damnauit, exemplum eorum qui impiè acturi ſunt, ponens: & iuſtum Loth oppreſſum à nefandorum iniuria ac luxurioſa conuerſatione eripuit. adſpectu enim & auditu iuſtus erat, habitans apud eos qui de die in diem animam iuſtam iniquis operibus cruciabant. Nouit Dominus pios de tentatione eripere, iniquos verò in diem iudicij reſeruare cruciandos &c.

AD Romanos primo: Mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & ſerpentium. (Propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum, in immunditiam, vt contumelijs afficiant corpora ſua in ſemetipſis) qui commutauerunt veritatem DEI in mendacium: et coluerunt et ſeruiêrunt creaturæ potiùs quàm creatori, qui eſt benedictus in ſecula. Amen. Propterea tradidit illos Deus in paſſiones ignominiæ. Nam fœminæ eorum immutauerunt naturalem vſum, in eum vſum qui eſt contra

naturam. Similiter autem & maſculi, relicto naturali vſu fœminæ, exarſerunt in deſiderijs ſuis inuicèm, maſculi in maſculos turpitudinem operantes, et mercedem (quam oportuit) erroris ſui in ſemetipſis recipientes. Et ſicut non probauerunt DEVM habere in notitia, tradidit illos DEVS in reprobum ſenſum, vt faciant ea quæ non conueniunt: repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, &c.

PRIORIS ad Timotheum primo: Lex iuſto non eſt poſita, ſed iniuſtis, et non ſubditis, impijs et peccatoribus, ſceleratis et contaminatis, etcæt. fornicarijs, maſculorum concubitoribus etcæt. Et ſi quid aliud ſanæ doctrinæ aduerſatur.

AD Epheſios quinto: Omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, (quod eſt idolorum ſeruitus) non habet hæreditatem in regno Chriſti et DEI. Nemo vos ſeducat inanibus verbis. propter hæc enim venit ira DEI in filios diffidentię. Quę in occulto fiunt ab ipſis, turpe eſt et dicere.

IVDICVM decimonono: Illis epulantibus, & poſt laborem itineris cibo et potu reficientibus corpora, venerunt viri ciuitatis illius filij Belial, id eſt, abſque iugo, et circundantes domum ſenis, fores pulſare cœperunt, clamantes ad dominum domûs, atque dicentes, Educ virum qui ingreſſus eſt domum tuam, vt abutamur eo. Egreſſusque eſt ad eos ſenex, et ait: Nolite fratres, nolite facere malum hoc: quia ingreſſus eſt homo hoſpitium meum, et ceſſate ab hac ſtultitia: habeo filiam virginem, et hic homo habet concubinam: educam eas ad vos, vt humilietis eas, et veſtram libidinem compleatis: tantùm, obſecro, nè ſcelus hoc contra naturam operemini in virum. Nolebant acquieſcere ſermonibus illius &c.

ET

Et capite vigeſimo: Et ſic factum eſt vt omnes qui ceciderant de Beniamin in diuerſis locis, eſſent vigintiquinq; millia, pugnatores ad bella promptiſſimi. Remanſerunt itaque de omni numero Beniamin, qui euadere potuerunt & fugere in ſolitudinem, ſexcenti viri: ſederuntque in petra Remmon menſibus quatuor. Regreſſi autẽ filij Iſrael, omnes reliquias ciuitatis à viris vſque ad iumenta gladio percuſſerunt, cunctasque vrbes & viculos Beniamin vorax flamma conſumpſit.

Genesis decimooctauo: Clamor Sodomorum &c. vt in textu.

Posterioris Petri ſecundo, vt ſuprà.

Genesis decimonono: Delebimus locum iſtum &c. vt in textu.

Sapientiae decimo: Sapientia iuſtum à pereuntibus impijs liberauit fugientem, deſcendente igne in Pentapolim: quibus in teſtimonium nequitiæ fumigabunda conſtat deſerta terra, & incerto tempore fructus habentes arbores, & incredibilis animæ memoria ſtans figmentum ſalis. Sapientiam enim prætereuntes, nõ tantùm in hoc lapſi ſunt vt ignorarent bona, ſed & inſipientiæ ſuæ reliquerunt hominibus memoriam, vt in his quæ peccauerunt, nec latére potuiſſent.

Deuteronomii vigeſimonono: Dicetque ſequens generatio, & filij qui naſcentur deincèps, & peregrini qui de longè venerint, videntes plagas terræ illius, & infirmitates quibus eam afflixerit Dominus, ſulphure et ſolis ardore comburens, ità vt vltrà non ſeratur, nec virens quippiam germinet, in exemplum ſubuerſionis Sodomæ & Gomorrhæ, Adamæ et Seboim, quas ſubuertit Dominus in ira et in furore ſuo.

In epiſtola Catholica Iudæ Apoſtoli: Sicut Sodoma & Gomorrha & finitimæ ciuitates ſimili modo exfornicatæ, et abeuntes poſt carnem alteram, factæ ſunt exemplum, ignis æterni pœnam ſuſtinẽtes. Similiter et hi carnem quidem maculant &c.

Genesis decimotertio: Eleuatis itaque Loth oculis vidit omnem circà regionem Iordanis, quæ vniuerſa irrigabatur antequàm ſubuerteret Dominus Sodomã & Gomorrham, ſicut paradiſus Domini, et ſicut Aegyptus veniẽtibus in Segor.

Ezechielis decimoſexto: Eccè hæc fuit etc. vt in textu.

Levitici decimooctauo: Cum maſculo etc. vt in textu. Mulier non ſuccumbet iumento, nec miſcebitur ei: quia ſcelus eſt. Nec polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ ſunt vniuerſæ gentes, quas ego eijciam ante conſpectum veſtrum, et quibus polluta eſt terra: cuius ego ſcelera viſitabo, vt euomat habitatores ſuos.

Devteronomii vigeſimoſeptimo: Maledictus qui dormit cum omni iumento. Et dicet omnis populus, Amen.

Levitici vigeſimo: Qui dormiërit cum maſculo coitu fœmineo, vterque operatus eſt nefas: morte moriantur: ſit ſanguis eorum ſuper eos. Qui cum iumento et pecore coiërit, morte moriatur: pecus quoquè occidite. Mulier quæ ſuccubuerit cuilibet iumento, ſimul interficietur cum eo: ſanguis eorum ſit ſuper eos. Et paulò pòſt: Nolite ambulare in legitimis nationum, quas ego expulſurus ſum ante vos. Omnia enim hæc fecerunt: et abominatus ſum eas.

Ex-

Exodi vigeſimoſecundo: Qui coiërit cum iumento, morte moriatur.

Ioelis tertio: Congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallem Ioſaphat: & diſceptabo cum eis ibì ſuper populo meo, & hæreditate mea Iſrael, quos diſperſerunt in nationibus, & terram meam diuiſerunt. Et ſuper populum meum miſerunt ſortem: & poſuerunt puerum in proſtibulum, & puellam vendiderunt pro vino vt biberent.

Prioris ad Corinthios ſexto: An neſcitis quia iniqui regnum DEI non poſſidebunt? Nolite errare. Neque fornicarij, neque idolis ſeruientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, &c. regnum Dei poſſidebunt.

Ad Romanos, & prioris ad Timotheum primo, vt ſuprà.

Ad Galatas quinto: Manifeſta ſunt autem opera carnis, quæ ſunt, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, &cæt. Et his ſimilia: quæ prædico vobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum DEI non conſequentur.

Geneſis trigeſimooctauo: Dixit Iudas ad Onan filium ſuum: Ingredere ad vxorem fratris tui, & ſociare illi, vt ſuſcites ſemen fratri tuo. Ille ſciens non naſci ſibi filios, introïens ad vxorem fratris ſui, ſemen fundebat in terram: nè liberi, fratris nomine naſcerentur. Et idcircò percuſſit eum Dominus, eô quòd rem deteſtabilem faceret.

PATRES.

1 A GREGORIVS libro decimoquarto Moralium in Iob, capite decimo: Quia per ſulphur fœtor carnis accipitur, ipſa ſacri eloquij hiſtoria teſtatur, quæ contra Sodomam ignem & ſulphur pluiſſe Dominum narrat. Qui cùm carnis eius ſcelera punire Gen. 19.

decre-

Pœna Sodomorum accōmodata fuit peccato eorū.

decreuiſſet, in ipſa qualitate vltionis notauit maculam criminis. Sulphur quippe fœtorem habet, ignis ardorem. Qui itaque ad perverſa deſideria ex carnis fœtore arſerant, dignum fuit vt ſimul igne & ſulphure perirent: quatenùs ex iuſta pœna diſcerent, ex iniuſto deſiderio quid feciſſent.

Gene. 19.

Suppliciū Sodomorū, ſpecimen diuini iudicij fuit

2 AVGVSTINVS libro decimoſexto de ciuitate DEI, capite trigeſimo: Poſt hanc promiſsionem liberato de Sodomis Lot, & veniente igneo imbre de cælo, tota illa regio impiæ ciuitatis in cinerem verſa eſt, vbì ſtupra in maſculos, in tantam conſuetudinem conualuerant, quantam leges ſolent aliorum factorum præbere licentiam. Verùm & hoc eorum ſupplicium, ſpecimen futuri iudicij diuini fuit. Nam ad quid pertinet, quòd prohibiti ſunt qui liberabantur ab angelis, retrò reſpicere, niſì quia non eſt animo redeūdum ad veterem vitam, qua per gratiam regenerationis exuimur, ſi vltimum iudiciū euadere cogitamus? Deniq; vxor Lot, vbì reſpexit, remanſit: & in ſalem conuerſa, hominibus fidelibus quoddam præſtitit condimentum, quò ſapiant aliquid, vndè illud caueatur exemplum.

Tertulliani tempore quæ fuerit facies terræ Sodomorum.

3 TERTVLLIANVS in apologetico aduersùs Gentes, capite trigeſimonono: Nondùm Iudæum ab Aegypto examen Palæſtina ſuſceperat, nec iam illic Chriſtianæ ſectæ origo conſederat, cùm regiones ac fines eius Sodoma & Gomorrha igneus imber exuſsit. Olet adhuc incendio terra, & ſi qua illic arborum poma oriantur oculis tenus, cęterùm contacta cineréſcunt.

Maſculorum concubitores ſunt deteriores homicidis

Peccatū grauiſſimum.

1. Cor. 6.

Inſania.

1 B. CHRYSOSTOMVS homilia quarta in epiſtolam ad Romanos, de maſculorum concubitoribus loquens: Hos equidem ijs etiam, qui ſibipſi mortem conſciſcunt, deteriores eſſe affirmo: præſtiterit enim mori, quàm tanta contumelia accepta viuere. nam qui ſe ipſe interimit, is animam à corpore diſſociat: at hic animam vnà cum corpore perdit. Quodcunque porrò delictum nominaueris, nullum huic peccato par dixeris: quia ſi facta ſua ſentirent qui patiuntur, ſexcentas vtiquè mortes obiērint, vt nè hoc paterentur: neque enim eſt, neque inquam eſt hac iniuria alia vlla nec grauior, nec rationis minùs habens. Nam ſi de ſcortatione Paulus differens dixit, peccatum omne, quodcunque commiſerit homo, extra corpus eſſe, qui autem ſcortatur, cum in proprium corpus delinquere: quid de inſania hac dixerimus, quæ ipſa tanto eſt ſcortatione deterior, quantum ne verbis quidem exprimere licet? Neque enim hoc ſolùm dico, quòd fœmina effectus ſis,

ſis, ſed quòd perdideris ipſum hoc, nimirùm virum eſſe, & quòd neque in hanc tranſieris naturam, neque quam haberes aſſeueraueris, ſed communis vtriuſque effectus ſis proditor, dignus quem tum viri, tum fœminæ lapidibus à ſe exigant, tanquàm qui vtrunque genus iniuria affeceris. Et paulò poſt: Quiſquis ſcortum ſe facit, hoc nihil eſſe queat inutilius. neque enim anima ſolùm, verùm & corpus eius, qui hæc patrat, infame eſt, ac certè dignum quod vndequaquè exterminetur: quot tandèm, obſecro, gehennæ his plectendis, ſuffecerint? Quòd ſi audito gehennæ nomine, irrides, ac fidem non habes: illum ignem recordare Sodomorum. Vidimus enim, vidimus & in præſenti quoquè vita, gehennæ effigiem: quandoquidem enim multi futuri erant, qui ijs fidem minimè habituri eſſent, quæ poſt reſurrectionem futura ſunt, nunc quum ijdem audiant, eſſe ignem inextinguibilem, à rebus præſentibns illos Deus erudiuit: tale eſt igitur Sodomorum incendium, & vaſtatio illa: id quod ſciunt ij, qui ad ea loca profecti, plagam illam diuinam, ac cæleſtium fulminum opus oculis ſubiecêre. Cogitato quàm graue illud ſit peccatum, vt quod ipſam gehennam etiam ante tempus exiſtere coëgerit. Nam poſteaquàm permulti verba deſpicerent, illis DEVS per ipſa demùm opera, gehennæ effigiem oſtendit, noua quadam ratione: erat enim præter omnium opinionem pluuia illa, quoniam quidem & præter naturam ipſa coitio: atque ea quidem pluuia terram exuſsit, quoniam & illorum animos deſiderium, ob quod pluuia eadem ferebatur contrà quàm ſolita iſta ac quotidiana ferri ſoleat: Neque enim non excitabat modò terræ vterum ad fructuum generationem, ſed & ad feminum ſuſceptionem, inutilem efficiebat. Talis enim erat ipſa Sodomorum coitio, eiuſcemodi corpus inutilius reddens. Quid enim viro corpus ſuum meretricio more proſtituente abominabilius? quid autem ſceleſtius? O inſaniam, ô ſtupiditatem. Vndè, malùm, hæc debacchata eſt concupiſcentia, humanam naturam hoſtium incommodis, atque adeò tanto grauioribus afficiens, quanto anima corpore præſtantior eſt? O vos & brutis inſipientiores, & canibus impudentiores: nuſquàm enim huiuſmodi congreſſus apud illos, ſed agnoſcit proprios terminos natura. Vos autem genus veſtrum infamius brutorũ genere effeciſtis, & in his, quæ dico, iniurij, & per vos inuicèm iniurij. Vndè igitur mala hæc enata ſunt? à delicijs, à DEI ignoratione. Quum enim exceſſerit quis Dei timorem, protinùs bona omnia peſsùm eunt.

Ignis Sodomorum, effigies gehẽnæ.

Canibus impudentiores.

2 TERTVLLIANVS in libro de pudicitia: Reliquas autem libidinum furias impias in corpora & in ſexus vltra iura naturæ, non modò limine, verùm omni Eccleſiæ tecto ſubmouemus, quia non ſunt delicta, ſed monſtra.

Non ſunt delicta, ſed monſtra.

3 AVGVSTINVS libro tertio Confeſsionum, capite octauo: Itaque flagitia quæ ſunt contra naturam, vbiquè ac ſemper deteſtanda atque punienda ſunt, qualia Sodomitarum fuerunt. Quæ ſi omnes gentes facerẽt, eodem criminis reatu diuina lege tenerentur, quæ non ſic fecit homines, vt ſe illo vterentur modo. Violatur quippe ipſa ſocietas, quæ cũ Deo nobis eſſe debet, cùm eadem natura, cuius ille author eſt, libidinis peruerſitate polluitur.

Vitia contra naturã, ſemper deteſtanda ac punienda.

4 IDEM in epiſtola centeſimanona ad monachas: Non carnalis, ſed ſpiritalis inter vos debet eſſe dilectio. Nam quæ faciunt pudoris immemores, etiam fœminis fœminæ iocando turpiter & ludendo, non ſolùm à viduis & intactis ancillis Chriſti in ſancto propoſito conſtitutis, ſed omninò nec à mulieribus nuptis, nec à virginibus ſunt facienda nupturis.

5 IN Codice Iuſtiniani, libro nono, titulo nono: Ad legem Iuliam de adulterijs & ſtupro, lege trigeſimaprima Conſtantij & Conſtantis Imperatorum: Cùm vir nubit, in fœmina viros paritura quid cupiatur, vbì ſexus perdidit locum? vbì ſcelus eſt id, quod non proficit ſcire? vbì Venus mutatur in alteram formam? vbì amor quæritur, nec videtur? Iubemus inſurgere leges, armari iura gladio vltore, vt exquiſitis pœnis ſubdantur infames, qui ſunt, vel qui futuri ſunt rei.

Supplicio afficiendi.

6 HIERONYMVS in caput quintum epiſtolæ D. Pauli ad Epheſios: Niſi philoſophorum quidam Cynicus extitiſſet, qui doceret omnem titillationem carnis, & fluxum ſeminis ex qualicunque attritu tactu'que venientem, in tempore non vitandum: & nonnulli ſapientes ſeculi in hanc turpem & erubeſcendam hæreſim conſenſiſſent, nunquàm ſanctus Apoſtolus ſcribens ad Epheſios, ad fornicationẽ, etiam oẽm immũditiam copulâſſet, & ad immunditiam iunxiſſet auaritiam: nõ hanc, qua pecuniã cupimus congregare: ſed illã de qua ſuprà diximus, nè ſupergrediatur & auarus fraudet in negocio fratrem ſuum: quòd ſcilicet inſatiabilis & inexpletus, per omnia turpitudinum genera laſciuiæq; diſcurrat.

De peccato molliciei.

IIII

Quid ſcriptura de pauperum oppreſsione proponit?

Aduenam non contriſtabis, dicit Dominus, [a] *ne-* a Exod 22. d
que affliges eum : aduenæ enim & ipſi fuiſtis in terra Deu.15 b 24.e Eccl 35 c
Aegypti. Viduæ & pupillo non nocebitis: ſi læſeritis eos, Ierem.21.d & 22.a Malach.
vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum, 3 a 2.Re.12.a b
& indignabitur furor meus, percutiamq́; vos gladio, &
erunt vxores veſtræ viduæ, & filij veſtri pupilli. Qua-
propter Agyptij tot plagis [b] attriti, & cum ſuo Re- b Exod.7.& deinceps.
ge crudeliſſimoque tyranno Pharaone, qui ne à
paruulis [c] quidem Hebræorum occidendis ſibi c Exod.1.e
temperauit, ſubmerſi [d] demùm fuêre, videlicet ob d Exod.14 f g
ſuam in Iſraëlitas pluſquàm barbaricam immani-
tatem. *Vidi*, inquit [e] Dominus, *afflictionem populi* e Exod.3.b
mei in Aegypto, & clamorem eius audiui, propter duriti-
am eorum qui præſunt operibus : & ſciens dolorem eius
deſcendi, rt liberem eum de manibns Aegyptiorum. Hinc
apud Eſaiam quoq; interminatur Dominus; [f] *Væ* f Eſa.10 a
qui condunt leges iniquas, & ſcribentes, iniuſtitiam ſcri- Deut 27.e Iob.24.a
pſerunt: vt opprimerent in iudicio pauperes, & vim face- Matth.23.b
rent cauſæ humilium populi mei : vt eſſent viduæ præda
eorum, & pupillos diriperent. Et apud eundem Pro-
phetam de inhumanis & iniquis Magiſtratibus
extat hæc querimonia: *Principes* [g] *tui infideles, ſocij* g Eſa.1.e
furum: omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones. Ierem.5 g Zach.7.e
Pupillo non iudicant, & cauſa viduæ non ingreditur ad Pſal.93.a Amos 5.e

h Eſa 3.c *illos.* Item *Populum*[h] *meum exactores ſui ſpoliauerunt.* Nec dubium quin ciuitates & prouinciȩ hoc execrando peccato, quod à tyrannicis Magiſtratibus perpetratur, in ſummum ſæpè diſcrimen adducantur.

SCRIPTVRAE.

Exodi vigeſimoſecundo: Aduenam &c. vt in textu. Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum, non vrgebis eum quaſi exactor, nec vſuris opprimes. Si pignus à proximo tuo acceperis veſtimentum, ante ſolis occaſum reddes ei. Ipſum enim eſt ſolum quo operitur indumentum carnis eius, nec habet aliud in quo dormiat: ſi clamauerit ad me, exaudiam eum, quia miſericors ſum.

Deuteronomii decimoquinto: Si vnus de fratribus tuis, qui moratur intrà portas ciuitatis tuæ in terra quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi, ad paupertatem deuenerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, ſed aperies eam pauperi, & dabis mutuum quo eum indigere perſpexeris. Caue nè fortè ſubrepat tibi impia cogitatio, & dicas in corde tuo, Appropinquat ſeptimus annus remiſſionis, & auertas oculos tuos à paupere fratre tuo, nolens ei quod poſtulat, mutuum commodare: nè clamet contra te ad Dominum, & fiat tibi in peccatum. Sed dabis ei: nec ages quippiam callidè in eius neceſſitatibus ſubleuandis: vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, et in cunctis ad quæ manum miſeris. Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ: idcircò ego præcipio tibi, vt aperias manum tuam fratri tuo egeno, & pauperi qui tecum verſatur in terra.

Et

Et capite vigeſimoquarto: Cùm repetes à proximo tuo rem aliquam quam debet tibi, non ingredieris domum eius vt pignus auferas, ſed ſtabis foris, & ille tibi proferet quod habuerit. Sin autem pauper eſt, non pernoctabit apud te pignus, ſed ſtatim reddes ei ante ſolis occaſum: vt dormiens in veſtimento ſuo, benedicat tibi, et habeas iuſtitiam coram Domino Deo tuo. Non peruertes iudicium aduenæ et pupilli, nec auferes pignoris loco viduæ veſtimentum.

Ecclesiastici trigeſimoquinto: Non accipiet Dominus perſonam in pauperem, et deprecationem læſi exaudiet. Non deſpiciet preces pupilli, nec viduam, ſi effundat loquelam gemitûs. Nónne lachrymæ viduæ ad maxillam deſcendunt, et exclamatio eius ſuper deducentem eas? à maxilla enim aſcendunt vſque ad cælum, & Dominus exauditor delectabitur in illis.

Ieremiae vigeſimoprimo: Domus Dauid, hęc dicit Dominus, iudicate manè iudicium, et eruite vi oppreſſum de manu calumniantis: nè forte egrediatur vt ignis indignatio mea, et ſuccendatur, et non ſit qui extinguat propter malitiam ſtudiorum veſtrorum.

Et capite vigeſimoſecundo: Hæc dicit Dominus, facite iudicium et iuſtitiam, et liberate vi oppreſſum de manu calumniatoris: & aduenam, et pupillum, et viduā nolite contriſtare, neq; opprimatis iniquè, et ſanguinem innocentem nè effundatis in loco iſto. Si enim facientes feceritis verbum iſtud, ingredientur per portas domus huius reges ſedentes de genere Dauid ſuper thronū eius, et aſcendentes currus et equos, ipſi et ſerui, et populus eorum. Quòd ſi non audiëritis verba hæc, in memetipſo iuraui, dicit Dominus, quia in ſolitudinem erit domus hæc.

Malachiae tertio capite: Accedam ad vos in iudicio,

& ero teſtis velox maleficis et adulteris et periuris, et qui calumniantur mercedẽ mercenarij, et humiliant viduas et pupillos, et opprimunt peregrinum; nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum.

SECVNDI Regum duodecimo: Miſit ergò Dominus Nathan ad Dauid: qui cùm veniſſet ad eũ, dixit ei: Duo viri erãt in ciuitate vna, vnus diues, et alter pauper. Diues habebat oues et boues plurimos valdè, pauper autem nihil habebat omninò pręter ouem vnam paruulam, quam emerat et nutriuerat, et quæ creuerat apud eum cum filijs eius ſimul, de pane illius comedens, et de calice eius bibens, et in ſinu illius dormiens: eratque illi ſicut filia. Cùm autem peregrinus quidam veniſſet ad diuitem, parcens ille ſumere de ouibus et de bobus ſuis, vt exhiberet conuiuium peregrino illi qui venerat ad ſe, tulit ouem viri pauperis, et præparauit cibos homini qui venerat ad ſe. Iratus autem indignatione Dauid aduersùs hominem illum nimìs, dixit ad Nathan: Viuit Dominus, quoniam filius mortis eſt vir qui fecit hoc. Ouem reddet in quadruplum, eô quòd fecerit verbum iſtud, & nõ pepercerit.

EXODI ſeptimo, & ſequentibus, vt ſuprà de Obſtinatione.

EXODI primo: Surrexit intereà rex nouus ſuper Aegyptum qui ignorabat Ioſeph, & ait ad populum ſuum: Eccè populus filiorum Iſrael multus, et fortior nobis eſt. Venite, ſapienter opprimamus eum, nè fortè multiplicetur: et ſi ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis noſtris, expugnatiſque nobis, egrediatur de terra. Præpoſuit itaque eis magiſtros operum, vt affligerent eos oneribus: ædificaueruntque vrbes tabernaculorum Pharaoni Phiton et Rameſſes. Quantoque opprimebant eos, tanto magìs multiplicabantur & creſcebant; oderantque filios Iſrael Aegyptij,

& affligebant, illudentes eis: Atque ad amaritudinem perducebant vitam eorũ operibus duris luti et lateris, omnique ſamulatu, quo in terræ operibus premebantur. Dixit autem rex Aegypti obſtetricibus Hebræorum, quarum vna vocabatur Sephora, altera Phua, præcipiens eis: Quandò obſtetricabitis Hebræas, et partus tempus aduenerit: ſi maſculus fuerit, interficite eum: ſi fœmina, reſeruate. Et poſt pauca: Præcepit ergò Pharao omni populo ſuo, dicens: Quicquid maſculini ſexus natum fuerit, in flumen proijcite: quicquid fœminini, reſeruate.

Et capite decimoquarto: Cùm extendiſſet Moyſes manum contra mare, reuerſum eſt primo diluculo ad priorem locum: fugientibusq; Aegyptijs occurrerũt aquæ, et inuoluit eos Dominus in medijs fluctibus. Reuerſęq; ſunt aquę, et operuërunt currus et eqtes cuncti exercitus Pharaonis, q ſequentes, ingreſſi fuerant mare: nec vnus qdem ſupfuit ex eis.

Et capite tertio: Vidi afflictionem &c. vt in textu.

Esaiae decimo: Væ qui condunt &cæ. vt in textu. Quid facietis in die viſitationis, et calamitatis de longè venientis? Ad cuius confugietis auxilium? et vbì derelinquetis gloriam veſtram, nè incuruemini ſub vinculo, et cum interfectis cadatis? Super omnibus his non eſt auerſus furor eius, ſed adhuc manus eius extenta.

Deuteronomii vigeſimoſeptimo: Maledictus qui peruertit iudicium aduenę, pupilli, & viduę. Et dicet omnis populus, Amen.

Iob vigeſimoquarto: Ab omnipotente non ſunt abſcondita tempora: qui autem nouerunt eum, ignorant dies illius. Alij terminos tranſtulerunt, diripuerunt greges, et pauerunt eos. Aſinum pupillorum abegerunt, et abſtulerunt pro pignore bouem viduæ. Subuerterunt pauperũ viam, &

oppreſſe-

oppreſſerunt pariter manſuetos terræ. Vim fecerunt deprę-dantes pupillos, & vulgum pauperem ſpoliauerunt. Nudis & incedentibus abſque veſtitu et eſurientibus tulerunt ſpicas. Inter aceruos eorũ meridiati ſunt, qui calcatis torcularibus ſitiunt. De ciuitatibus fecerunt viros gemere, et anima vulneratorum clamauit, et Deus inultum abire non patitur.

MATTHAEI vigeſimotertio: Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia comeditis domos viduarũ, orationes longas orantes. Propter hoc ampliùs accipietis iudiciũ.

ESAIAE primo: Principes tui &c. vt in textu.

IEREMIAE quinto: Incraſſati ſunt et impinguati: et præteriérunt ſermones meos peſſimè. Cauſam viduæ non iudicauerunt, cauſam pupilli non direxerunt, et iudicium pauperum non iudicauerunt. Nunquìd ſuper his non viſitabo, dicit Dominus? aut ſuper gentem huiuſcemodi non vlciſcetur anima mea?

ZACHARIAE ſeptimo: Et factum eſt verbum Domini ad Zachariam, dicẽs: Iudicium verum iudicate, et miſericordiã et miſerationes facite vnuſquiſq; cum fratre ſuo. Et viduam et pupillum, et aduenam, et pauperem nolite calumniari: et malum vir fratri ſuo non cogitet in corde ſuo. Et noluerunt attendere, et auerterunt ſcapulam recedentes: et aures ſuas aggrauauerunt, nè audirent.

PSALMO nonageſimotertio: Vſquequò peccatores Domine, vſquequò peccatores gloriabuntur? Populum tuum Domine humiliauerunt, et hæreditatem tuam vexauerunt. Viduam et aduenam interfecerunt, et pupillos occiderunt. Et dixerunt, Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob. Intelligite inſipientes in populo, et ſtulti aliquandò ſapite. Qui plantauit aurem, non audiet? aut qui finxit oculũ, non conſiderat?

AMOS

AMOS quinto: Idcircò, pro eo quòd diripiebatis pauperem, & prædam electam tollebatis ab eo: domos quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis: vineas plantabitis amantiſſimas, & non bibetis vinum earum. Quia cognoui multa ſcelera veſtra, & fortia peccata veſtra: hoſtes iuſti accipientes munus, & pauperes deprimentes in porta.

ESAIAE tertio: Populum meum exactores ſui ſpoliauerunt. Dominus ad iudiciũ veniet cum ſenibus populi ſui, & principibus eius: vos enim depaſti eſtis vineam, & rapina pauperis in domo veſtra. Quarè atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis, dicit Dominus Deus exercituum?

V

Quid poſtremò ſcriptura docet de mercede operarijs retenta vel imminuta?

A APVD Iacobum Apoſtolũ legimus, quàm is grauiter diuitibus exprobret crudelem tenacitatem, ſummamque in defraudandis operarijs iniquitatem. [a] *Eccè merces,* inquit, *operariorum qui meſſuerunt regiones veſtras, quæ fraudata eſt à vobis, clamat: & clamor eorũ in aures Domini Sabaoth introiuit.* Eccleſiaſticus [b] verò in hunc modum: *Panis egentium,* ait, *vita pauperis eſt: qui defraudat illum, homo ſanguinis eſt. Qui aufert in ſudore panẽ, quaſi qui occidit proximũ ſuum. Qui effundit ſanguinẽ, & qui fraudem facit mercenario, fratres ſunt.*

[a] Iacob. 5. a

[b] Eccl 34. d 7. c

VI

Quò referenda eſt omnis hæc de peccatis tracta-tio, & quis illius vſus?

A Haec tractatio ad priorem ſpectat Chriſtianæ Iuſtitiæ partem, quæ in malis cognoſcēdis & fugiendis eſt poſita. Vſus autem ac fructus tractationis eſt, ea quæ verè mala, Deo contraria, hominibus pernicioſa ſunt, ritè diſcernere, diſcreta ꝓrsùs cauere, & ſi quid horum admiſſum ſit, ſedulò expiare.

B Hinc etiàm diſcimus, quo modo ſapiens à ſtulto, iuſtus ab impio differat.[a] *Sapiēs* enim *timet, & declinat à malo: Stultus verò trāſilit, & cōfidit.*[b] *Nō* enim *recipit ſtultus verba prudētiæ, niſi ea dixeris quæ verſantur in corde eius*, teſte Salomone, qui hoc etiā ſcriptū reliquit:[c] *Iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendēs, procedit & creſcit vſque ad perfectam diem. Via impiorum tenebroſa: neſciūt vbi corruant.* Pleriq; certè peccata quæ indicauimus, ꝑnicioſas illas animorum peſtes, turpiter[d] ignorant: alij vt nôrint maximè, non fugiunt tamen, neque deteſtantur. Peſſimi verò illi ſunt, qui peccati conſuetudine[e] obduruerunt: de quorum genere dictum eſt illud:[f] *Impius cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit: ſed ſequitur eum ignominia & opprobrium:* Ea verò in-

a Pro. 14. b
b Pro. 18. a
c Pro. 4. e
d Auguſt. de gratia & lib. arb. ca. 3. & li. 3. de libe. arb. cap. 22. Bernar. epiſt. 77. ad Hugonem. Chryſo. homil. 26. in epiſ ad Rom.
e Vide ſup. de obſtinatione & Augu. in Enchirid. cap. 80.
f Prou. 18. a

primìs contemnit, quæ Chriſtiana Iuſtitia non ſolùm ad vitiorum obſeruationem ſeu differentiam cognoſcendam, ſed etiam ad eorum deuitationem & expiationem adhibendam poſtulat.

SCRIPTVRAE.

PROVERBIORVM decimoquarto, decimooctauo, & quarto capite, vt in textu.

PATRES.

Ignorãtia legis diuinæ an excuſet. Rom. 2.

1. B. AVGVSTINVS de gratia & libero arbitrio, capite tertio: Nec ipſi ſine pœna erunt qui legem Dei neſciunt. Qui enim ſine lege peccauerunt, ſine lege peribunt: qui autem in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. Quod mihi non videtur Apoſtolus ità dixiſſe, tanquàm peius aliquid ſignificauerit eſſe paſſuros qui legem neſciunt in peccatis ſuis, quàm illos qui ſciunt. Peius enim videtur eſſe perire, quàm iudicari. Sed cùm hoc de gẽtibus & de Iudæis loqueretur, quia illi ſine lege ſunt, iſti autem legem acceperunt: quis audeat dicere, Iudæos qui in lege peccant, nõ eſſe perituros, cùm in Chriſtum non crediderunt, quandoquidem de illis dictum eſt, per legem iudicabuntur? Sine fide enim Chriſti nemo liberari poteſt, ac per hoc ità iudicabuntur vt pereant. Nam ſi peior eſt conditio neſcientium, quàm ſcientium legem Dei, quomodo verum erit, quod dominus in Euangelio ait, Seruus qui neſcit voluntatem domini ſui, & facit digna plagis, vapulabit pauca: ſeruus autem qui ſcit voluntatem Domini ſui, & facit digna plagis, vapulabit multa. Eccè vbì oſtendit grauiùs peccare hominẽ ſcientem quàm neſcientem: nec tamen ideò confugiendum eſt ad ignorantiæ tenebras, vt in eis quiſque requirat excuſationẽ. Aliud eſt enim, neſciſſe: aliud, ſcire noluiſſe. Volũtas quippe in eo arguitur, de quo dicitur, Noluit intelligere vt benè ageret. Sed & illa ignorantia quæ non eſt eorum, qui ſcire nolunt, ſed eorum qui tãquàm ſimpliciter neſciunt, neminem ſic excuſat, vt ſempiterno igne non ardeat: ſi propterea non credidit, quia nõ audiuit omninò quod crederet, ſed fortaſsìs vt mitiùs ardeat: nõ enim ſine cauſa

Luc. 12.

Aliud eſt neſciſſe, aliud ſcire noluiſſe. Pſal. 35.

ſa dictum, Effunde iram tuam in gentes quæ te non nouerunt. Et illud quod ait Apoſtolus, Cùm venerit in flamma ignis dare vindictam in eos, qui ignorant Deum. Veruntamen vt habeamus & ipſam ſcientiam, nè dicat vnuſquiſque, neſciui, non audiui, nõ intellexi, volũtas conuertitur humana vbì dicitur, Nolite eſſe ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus: quanuìs peior appareat de quo dictum eſt, Verbis non emendabitur ſeruus durus: ſi enim & intellexerit, non obaudiet. Quandò autem dicit homo, Non poſſum facere quod præcipitur, quoniam concupiſcentia mea vincor: iam quidem de ignorãtia non habet excuſatiõem, nec Deum cauſatur in corde ſuo, ſed malum ſuum in ſe cognoſcit & dolet: cui tamen dicit Apoſtolus, Noli vinci à malo, ſed vince in bono malum. Et vtiq; cui dicitur, Noli vinci, arbitrium ſine dubio voluntatis eius cõuenitur: velle enim & nolle, *ꝓpriæ voluntatis eſt.

Pſal. 78. 2. Theſſ. 1. Pſal. 31. Prouer. 29. Rom. 2. *propriè

2 IDEM libro tertio de libero arbitrio, capite vigeſimoſecundo: Non enim quod naturaliter neſcit, & naturaliter non poteſt, hoc animæ deputatur in reatũ: ſed quod ſcire nõ ſtuduit, & quòd dignam facilitati comparandæ ad rectè faciendũ operã non dedit.

3 BERNARDVS epiſtola ſeptuageſimaſeptima ad Hugonem de ſancto Victore: Is forſitan qui aſſerit non poſſe peccari ꝑ ignorantiam, nunquàm pro ſuis ignorantijs deprecatur, ſed potiùs ꝓphetam irrideat deprecantem & dicentem: Delicta iuuẽtutis meæ & ignorantias meas nè memineris: Forſitan & repræhendet Deum exigentem pro peccato ignorantiæ ſatisfactionem. Loquitur enim in Leuitico ad Moyſen, dicẽs: Anima ſi peccauerit per ignorantiam, feceritq; vnum ex his quæ lege Domini prohibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatem ſuam, offeret arietem immaculatum de gregibus ſacerdoti, iuxta menſuram æſtimationemq; peccati. Et rursùm: Qui orabit pro eo quod neſciens fecerit, & dimittetur ei, quia per errorem deliquit in Domino. Si ignorantia nunquàm peccatum eſt, cur dictum eſt in epiſtola ad Hebræos, quia in ſecundo tabernaculo ſemèl in anno ſolus pontifex intraret non ſine ſanguine, quem offerret pro ſua & populi ignorantia? Si peccatum ignorantiæ nullũ eſt, non ergò peccauit Saulus quod perſecutus eſt Eccleſiam Dei, quoniam quidem ignorans hoc fecit, manẽs in incredulitate. Benè itaq; faciebat quòd erat blaſphemus & perſecutor, & contumelioſus, quòd erat ſpirans minarum & cædis in diſcipulos Domini, in hoc ipſo quippe abũdanter æmu-

Per ignorantiam etiã peccari. Pſal. 24. Leuit 4. Ibidem Heb. 9. 1. Tim 1.

lator exiſtens paternarum ſuarum traditionum. Non ergò debuit
Gal. 1. dicere, miſericordiam conſequutus ſum: ſed, mercedē recepi, qppe
1. Tim. 1. quem ignorantia à peccato reddebat immunē, inſupèr & æmulatio remunerabilem iudicabat. Si cum, inquam, ignorantia nunquam peccatur, quid ergò cauſamur aduersùs occiſores Apoſtolorum, quoniam quidem non ſolùm malum eſſe neſciērunt interficere illos, ſed inſupèr quoque id faciendo arbitrati ſunt obſequium ſe præſtare Deo? Sed & fruſtrà in cruce Saluator pro ſuis orabat crucifixoribus, quippe neſcientibus (ipſo teſte) quid facerent, & ità nequaquàm peccantibus. Neque enim fas eſt, vllatenùs ſuſpicari mentitum fuiſſe Dominum IESVM, apertè perhibentem eos ignorare quid facerent: & ſi fortè de Apoſtolo dubitet quis, quòd carnē ſuam æmulans, ſicut homo mentiri potuit, vbì ait: Si enim cognouiſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent. Nunquìd non ex his ſatìs appáret, in quantis iaceat ignorantiæ tenebris, qui ignorat peccari poſſe interdùm per ignorantiam?

Ioann. 16.
Luc. 23.
2. Cor. 2.

CHRYSOSTOMVS homilia vigeſimaſexta in epiſtolā ad Romanos: Stadiū, præſens hæc vita eſt, & innumeros oculos, quos circunquaquè dirigamus, habere oportet: neque putandum, ad Apologiam ſufficere ignorantiā: erit enim, erit inquam, quādò & ignorantiæ pœnas dabimus, quandò ſcilicet & ipſa ignorantia veniam non habebit. Nam & Iudæi ignorârunt, ſed ea ignorârunt quorum ignorantia veniam non meretur: & Græci ignorârunt, ſed excuſationem non habent. Quòd ſi ea ignoraueris quæ ſciri non poſſunt, præter culpam eris: ſi verò quæ ſcitu & poſsibilia ſunt & facilia, extremas pœnas meritò dabis. Niſi enim vehementer pigri negligentesque fuerimus, ſed quæcunque ad nos pertinent, ſimul attulerimus, & in his quæ ignoramus, manum porriget Deus, id quod & Philippenſibus ſcribit Paulus: Et ſi quid aliter, inquit, ſentitis, hoc quoque vobis Deus reuelabit. Si verò nihil eorum quæ noſtræ ſunt poteſtatis, expedire voluērimus, neque illius potiemur auxilio.

Quæ ignorātia excuſationem non habeat.

Deus adiuuat ignorantes, cùm faciunt quod poſſunt.
Philip. 3.

DE PECCATORVM EXPIATIONE.

I

Quibus verò modis peccata expiantur?

A Hîc inprimìs eſt extra controuerſiam, Chriſtum nobis eſſe [a] propitiatorem, & illum Dei [b] agnum, qui tollit peccata mundi, quique ſolus remiſſiõem peccatorum nobis potuerit promereri, & purgationem eorum facere.

B DEINDE certum eſt, Deum fide purificare corda, vt Petrus [c] inq̀t, quòd citra fidẽ (humanæ ſalutis oſtium ac fundamentum) nullus peccatorum remiſſionem aut expiatiõem cõſequi aut ſperare poſſit. Fide vero [d] deſtituuntur, qui cum Eccleſiæ fide non conſentientes, vana quadam [e] fidutia peccati remiſſionem & iuſtificationis gratiam propter Chriſtum ſibi alijsq́; pollicentur

C QVI verò in eccleſiæ fide & eius vnitate perſiſtentes, à peccatis cupiũt liberari, multos illi modos [f] ad peccatorum ſuorum expiationem in Scriptura propoſitos habẽt, inter quos principem tenet locũ Pœnitentiæ Sacramentum, quo neglecto, [g] fruſtrà de reliquis lethalium peccatorum remedijs adhibendis agitur. Hoc enim vt pręſens, ità neceſſariũ pharmacũ Chriſtus animarum medicus inſtituit, contra omnem peccati lepram valiturum, idq́; commendans dixit ſacerdotibus: [h] *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.*

Concil. Trident. ſeſs 5 can 3. & ſeſ. 6 cap 2 & 7.
a Rom 3.d 1. Ioan. 2 a 4 b 1 c
b Ioann. 1. d Matt. 1. d 1. Co 1 d 1. Tim. 2 a Heb. 1. a 9. c Act 4. b
c Act. 15 b Heb. 11. a b Gal. 2. c 3. a Rom. 3. d Luc. 7 g Epheſ. 2 b Tridẽ. ſeſs. 6. ca. 8.
d Augu. tract. 67. in Ioann. Leo ſer. 4. de Natiu. Dom.
e Vide ſup. de præſumptione.
f Cyrill. lib. 2. in Leuit. Augu. lib. 2. cont Creſc. ca. 12. Chryſoſt. concione 4. de Lazaro in fin. & hõ. 6. in Ioã. 1.
g Vide ſup. de Sacram pœnitent.
h Ioan. 20. e

D Se-

II. D SECVNDÒ purgantur & expiantur eleemo-
a Tob. 4.b 12.b Eccl 3. b d Prou.13. b 15.d 16 a Luc.11.f b Dan 4.e Eſa. 1.c Heb 13. c Vide inferiùs de eleemoſyna.

ſyna: quia ſcriptum eſt, [a] *Eleemoſyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras.* Monet igitur Propheta: [b] *Peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordijs pauperum.*

III. E TERTIÒ remittũtur peccata, dum quantunuìs læſi, fratri offenſam cõdonamus, dicẽte Domino: [c] *Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater cæleſtis delicta veſtra.*
c Matt.6. b Luc.6.e Marc. 11 c Eccl 28.a

IIII. F. QVARTÒ idem fit, cùm peccãtem fratrem corripiendo emendamus ac lucrifacimus, ſicutì ſcriptum eſt: [d] *Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum.*
d Iaco.5.d

V. G QVINTÒ huc pertinet abundantia ſyncerę charitatis, ad impetranda & conficienda bona omnia præpotentis: ob quam de Magdalena dicitur: [e] *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm.* [f] *Charitas* enim *operit multitudinẽ peccatorũ.*
e Luc.7. g
f Pro. 10.b & 1.Pet. 4 b

H SEXTÒ ad idem valet [g] contriti cordis ſacrificium, quod nunquàm deſpicit Deus, & humilis cognitio ſuî, confeſſioq; peccatorum [h] Reſpicit enim Dominus in orationem humilium, & non deſpicit preces eorum. Vt hinc etiã Dauid de ſeipſo teſtetur: [a] *Dixi, confitebor aduersùm me iniuſtitiã me-*
g Pſal 50 d Luc.18 c Matt. 18 d Eccl 21.a h Pſal. 101. c
a Pſalm. 31.b

meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Ac Ioannes generatìm omnibus verè confitentibus hanc gratiam pollicetur: [a] *Si confiteamur,* inquit, *peccata noſtra, fidelis eſt & iuſtus, vt remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate.* Igitur [b] Niniuitæ cùm humilitatis & pœnitentiæ operibus ſedulò inſiſterent, præſentem Dei iram placauerunt, & iamiam imminens vrbi ac patriæ exitium auerterunt. Quarè de illis ſic ſcriptum legimus [c] *Vidit Deus opera eorum, quia conuerſi ſunt de via ſua mala, & miſertus eſt Deus ſuper malitia quã locutus fuerat vt faceret eis, & non fecit.*

a 1. Ioan. 1. d

b Ionæ 3. b c. Matt 12. d. Luc. 11. d. 3. Reg. 21. g. Sap. 11. d. Cyp. li. 1. epi. 8. & li. 4. epi. 4. & lib 5. epiſt 5.

c Ionæ 3. d. Num 25. c d. Pſal. 105. e

I. SIC demùm Scriptura teſte diſcimus, his [d] alijſq; modis & officijs, veræ pietatis Chriſti gratia editis, hoc effici, vt credẽtium & pœnitẽtium in Eccleſia, ſicut diximus, peccata expientur. Eoque ſpectãs Apoſtolus, monet: [e] *Has habentes ꝓmiſſiones, chariſſimi, mundemus nos ab omni inquinamẽto carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei.* Nec minùs grauiter Iacobus: *Emundate,* [f] inquit, *manus peccatores, & purificate corda, duplices animo. Miſeri eſtote, & lugete, & plorate: riſus veſter in luctum conuertatur, & gaudium in mœrorem. Humiliamini in conſpectu Domini, & exaltabit vos.* ETENIM nõ ſufficit mores in melius cõmutare & à factis malis recedere, vt Auguſtini verbis [g] iterùm vtamur,

d Prou. 10 a. Acto. 8 d. 2. Cor. 7. a

e 2. Cor. 7. a. 2. Tim. 2. d

f Iac. 4. c. Ezech. 18. f

g Hom. 50. ex 50 cap. 15. Et in Enchir.

ca 70. & Cyprian de lapſis in fine. & alij vt ſuprà de ſatisfact.

niſì etiã de ijs q̃ facta ſunt, ſatisfiat Deo per pœnitentiæ doloré, per humilitatis gemitũ, per cõtriti cordis ſacrificium, cooperantibus eleemoſynis.

a Serm 41. de Sanctis.

K ALIOQVIN quiſquis de peccatis lethalib' in ſe aliqua dominari cognouerit, vt idem [a] Auguſtinus eſt author, niſì dignè ſe emẽdauerit, & ſi habuerit ſpatiũ, lõgo tẽpore pœnitentiã egerit, et largas eleemoſynas erogauerit, & à peccatis ipſis abſtinuerit, illo trãſitorio igne, de quo dixit[b] Apoſtolus, purgari non poterit, ſed æterna illũ flãma ſine vllo remedio cruciabit. Nõ eñ capitalia poſt hãc vitã, ſed minuta peccata purgãtur expiãturq́;.

b 1. Cor 3. c Idem Augu hom. 16 ex. 50 In enchir. c 67 Item de fide & operibus. cap. 16. & quæſt. 1. ad Dulcitiũ.

SCRIPTVRAE.

A AD Romanos tertio: Iuſtificati gratìs ꝑ gratiã ipſius, ꝑ redemptionem q̃ eſt in Chriſto IESV, qué ꝓpoſuit Deus ꝓpitiatorem, per fidé in ſanguine ipſius, ad oſtenſioné iuſtitiæ ſuæ, ꝓpter remiſſioné p̃cedentium delictorum in ſuſtentatione Dei, ad oſtenſioné iuſtitiæ eius in hoc tempore: vt ſit ipſe iuſtus, & iuſtificans eum qui eſt ex fide IESV Chriſti. Vbi eſt ergò gloriatio tua? Excluſa eſt. Per quã legem? factorũ? Nõ, ſed per legé fidei. Arbitramur enim iuſtificari hominé per fidé ſine operibus legis.

PRIMAE Ioannis ſecundo: Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem, Ieſum Chriſtũ iuſtũ: & ipſe eſt ꝓpitiatio pro peccatis noſtris: nõ pro noſtris: autem tãtùm, ſed etiàm pro totius mundi.

ET capite quarto: In hoc eſt charitas, non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed quoniam ipſe dilexit nos, & miſit fili-

ITEM

Item capite primo eiuſdẽ epiſtolæ: Si aũt in luce ambulamus, ſicut & ipſe eſt in luce, ſocietatẽ habem' ad inuicẽ, & ſanguis Iesv Chriſti filij ei' emũdat nos ab om̃i peccato.

Ioannis primo: Altera die vidit Ioãnes Iesvm venientẽ ad ſe, & ait: Eccè agnus Dei, eccè q̃ tollit peccata mundi.

Matthaei primo: Pariet aũt filiũ, & vocabis nomẽ eius Iesvm. Ipſe enim ſaluũ faciet populũ ſuũ à peccatis eorum.

Prioris ad Corinthios primo: Ex ipſo autẽ vos eſtis in Chriſto Ieſu, qui factus eſt nobis ſapientia à Deo & iuſtitia & ſanctificatio & redemptio, vt quemadmodùm ſcriptũ eſt: Qui gloriatur, in Domino glorietur.

Prioris ad Timotheum ſecundo: Vnus enim Deus, vnus & mediator Dei & hominum homo Chriſtus Iesvs: qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus: cuius teſtimonium temporibus ſuis confirmatum eſt.

Ad Hebræos primo: Qui cùm ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius, portansq; omnia verbo virtutis ſuæ, purgationnm peccatorum faciens, ſedet ad dexteram maieſtatis in excelſis.

Et capite nono: Chriſtus autem aſſiſtens pontifex futurorum bonorũ, p amplius & pfectius tabernaculum non manufactũ, id eſt, nõ huius creationis: neq; p ſanguinẽ hircorum aut vitulorũ, ſed p ꝓprium ſanguinẽ introiuit ſemèl in ſancta, æterna redemptiõe inuenta. Si enim ſanguis hircorũ & taurorũ & cinis vitulæ adſperſus, inquinatos ſanctificat ad emundationẽ carnis: quãto magìs ſanguis Chriſti, qui per Spiritumſanctũ ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundauit conſcientiã noſtrã ab operibus mortuis, ad ſeruiendum Deo viuenti?

Actorvm quarto: Hic eſt lapis qui reprobatus eſt à vobis ædificantibus, qui factus eſt in caput anguli: & non

eſt in alio aliquo ſalus. Nec enim aliud nomen eſt ſub cæ-
lo datum hominibus,in quo oporteat nos ſaluos fieri.

B. Et capite decimoquinto: Cùm autem magna conquiſitio fieret, ſurgens Petrus, dixit ad eos: Viri fratres, vos ſcitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire Gentes verbum Euangelij, & credere. Et qui nouit corda Deus, teſtimonium perhibuit, dans illis Spiritum ſanctum, ſicut & nobis, & nihil diſcreuit inter nos & illos, fide purificans corda eorum.

Ad Hebræos vndecimo: Eſt autẽ fides ſperandarũ ſubſtantia rerum, argumentum non apparentiũ. Sine fide autẽ impoſſibile eſt placere Deo.

Ad Galatas ſecundo: Scientes autem quòd non iuſtificatur homo ex operibus legis, niſi per fidem IESV Chriſti: & nos in Chriſto IESV credimus, vt iuſtificemur ex fide Chriſti, & non ex operibus legis: propter quod ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro.

Et capite tertio: Prouidens autem ſcriptura, quia ex fide iuſtificat gentes DEVS, prænunciauit Abrahæ, Quia benedicentur in te omnes gentes.

Ad Romanos tertio, vt ſuprà.

Lvcae ſeptimo: Dixit autem ad mulierem: Fides tua te ſaluam fecit, vade in pace.

Ad Epheſios ſecundo: Gratia enim eſtis ſaluati per fidem, (& hoc non ex vobis, DEI enim donum eſt) non ex operibus, vt nè quis glorietur. Ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Ieſu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus.

C Ioannis vigeſimo: Hoc cùm dixiſſet, inſufflauit, & dicit eis: Accipite Spiritum ſanctũ: Quorũ remiſeritis etc.

D Tobiae quarto: Si multũ tibi fuerit, abũdanter tribue:

bue: ſi exiguũ tibi fuerit, etiã exiguũ libẽter impartiri ſtude: Pręmiũ enim bonũ tibi theſaurizas in die neceſſitatis, quoniã eleemoſyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animã ire in tenebras. Fiducia magna erit coram ſummo Deo, eleemoſyna omnibus facientibus eam.

Et capite duodecimo: Bona eſt oratio cum ieiunio: & eleemoſyna magìs q̃ theſauros auri recondere, quoniã eleemoſyna à morte liberat, & ipſa eſt quæ purgat peccata, & facit inuenire miſericordiam & vitam æternam.

Ecclesiastici tertio: Fili, ſuſcipe ſenectam patris tui, & nõ cõtriſtes eũ in vita illius: & ſi defecerit ſenſu, veniã da, & nè ſpernas eũ in virtute tua. Eleemoſyna enim patris nõ erit in obliuiõe. Nam ꝑ peccato matris reſtituetur tibi bonũ, & in iuſtitia ædificabitur tibi, & in die tribulationis cõmemorabitur tuî: & ſicut in ſereno glacies, ſoluẽtur peccata tua. Ignẽ ardentẽ extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis: & Deus ꝑſpector eſt eius q reddit gratiam.

Proverbiorvm decimotertio: Redẽptio animæ viri, diuitiæ ſuæ.

Et capite decimoquinto: Per miſericordiam & fidem purgantur peccata.

Item capite decimoſexto: Miſericordia & veritate redimitur iniquitas.

Lvcae vndecimo: Veruntamen quod ſupereſt, date eleemoſynam: & eccè omnia munda ſunt vobis.

Danielis quarto: Quãobrẽ, rex, conſiliũ meũ placeat tibi, & peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordijs pauperũ: forſitan ignoſcet delictis tuis.

Esaiae primo: Diſcite benefacere: q̃rite iudiciũ, ſubuenite oppreſſo, iudicate pupillo, defendite viduã. Et venite, & arguite me, dicit Dominus: ſi fuerint peccata veſtra vt

coccinum, quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erunt.

Ad Hebræos decimotertio: Beneficentiæ autem & cōmuniōis nolite obliuiſci: talibus enim hoſtijs ꝓmereť Deus.
E Matthaei ſexto: Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater veſter cæleſtis delicta veſtra. Si autem nō dimiſeritis hominibus, nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.

Lvcae ſexto: Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite cōdemnare, & nō condēnabimini. Dimittite, & dimittemini. Date, & dabitur vobis. Menſurā bonā & confertā & coagitatā & ſupereffluentē dabunt in ſinum veſtrum.

Marci vndecimo: Et cùm ſtabitis ad orandū, dimittite ſi ꝗd habetis aduerſus aliquē: vt & pater veſter qui in cęlis eſt, dimittat vobis peccata veſtra. Quòd ſi vos nō dimiſeritis, nec pater veſter ꝗ in cęlis eſt, dimittet vobis peccata veſtra.

Ecclesiastici vigeſimooctauo: Relinque ꝓximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata ſoluentur.
F Iacobi quinto: Fratres mei, ſi quis ex vobis errauerit à veritate, & conuerterit quis eum: ſcire debet, quoniā qui conuerti fecerit &c. vt in tex.
G Lvcae ſeptimo: Et cōuerſus ad mulierē, dixit Simoni: Vides hāc mulierē? Intraui in domū tuā: aquam pedibus meis nō dediſti: hęc aūt lachrymis rigauit pedes meos, & capillis ſuis terſit. Oſculū mihi nō dediſti: hæc aūt ex quo intraui, nō ceſſauit oſculari pedes meos. Oleo caput meū non vnxiſti: hęc aūt vnguento vnxit pedes meos. Propter quod dico tibi: Remittūtur ei peccata multa, quoniā dilexit multùm. Cui autem minùs dimittitur, minùs diligit. Dixit autē ad illam: Remittuntur tibi peccata.

Proverbiorvm decimo: Odiū ſuſcitat rixas, & vniuerſa delicta operit charitas.

PRIO-

um ſuum propitiationem pro peccatis noſtris.

Prioris Petri quarto: Ante omnia auté mutuā in vobiſmetipſis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum.

H Psalmo quinquageſimo: Sacrificiū Deo, ſpiritus cōtribulatus: cor contritū & humiliatū, Deus, non deſpicies.

Lucae decimooctauo: Et publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cælum leuare: ſed percutiebat pectus ſuum, dicens: Deus, propitius eſto mihi peccatori. Dico vobis, deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam ab illo.

Matthaei decimooctauo: Tūc vocauit illum dominus ſuus, & ait illi: Serue nequam, omne debitum dimiſi tibi, quoniam rogâſti me.

Ecclesiastici vigeſimoprimo: Fili, peccâſti? nō adijcias iterū: ſed & de priſtinis deprecare vt tibi dimittantur.

Psalmo centeſimoprimo: Reſpexit in orationem humilium, & non ſpreuit precem eorum.

Psalmo trigeſimoprimo: Dixi, &c. vt in tex.

Primae Ioannis primo: Si confiteamur, &c. vt in text.

Ionae tertio: Et crediderunt viri Niniuitę in Deum, & ꝑdicauerunt ieiuniū, & veſtiti ſunt ſaccis à maiore vſque ad minorem. Et peruenit verbū ad regē Niniuæ: & ſurrexit de ſolio ſuo, & abiecit veſtimentū ſuū à ſe, & indutus eſt ſacco, et ſedit in cinere. Et clamauit, et dixit in Niniue ex ore regis et principū eius, dicēs: Homines, et iumenta, et boues, et pecora nō guſtent quicquam, nec paſcātur, et aquam nō bibant. Et operiantur ſaccis homines et iumenta, et clamēt ad Dominum in fortitudine: et cōuertatur vir à via ſua mala, et ab iniquitate quæ eſt in manibus eorum. Quis ſcit ſi conuertatur, et ignoſcat Deus, et reuertatur à furore iræ ſuæ, et non peribimus?

MATTHAEI duodecimo: Viri Niniuitæ ſurgẽt in iudicio cũ gñatione iſta, & condẽnabunt eã: qa pœnitentiã egẽrunt in prædicatione Ionæ. Et eccè plus quàm Ionas hîc.

LVCAE vndecimo: Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cũ gñatione hac, & condẽnabunt illã, quia pœnitentiã egẽrũt ad prædicationem Ionæ. Et eccè plus quàm Ionas hîc.

TERTII Regũ vigeſimoprimo. Igitũ nõ fuit alter talis ſicut Achab, q̃ venũdatus eſt vt faceret malũ in cõſpectu Dñi: concitauit enim eũ Iezabel vxor ſua, & abominabilis factus eſt, intantũ vt ſequeretur idola q̃ fecerãt Amorrhæi, quos cõſumpſit Dñs à facie filiorũ Iſrael. Itaq; cũ audîſſet Achab ſermones iſtos, ſcidit veſtimẽta ſua, & operuit cilicio carnẽ ſuã, ieiunauitq́; & dormiuit in ſacco, & ambulauit dimiſſo capite. Et factus eſt ſermo Dñi ad Eliã Theſbitẽ, dicẽs: Nõnne vidiſti humiliatũ Achab coram me? quia igitur humiliatus eſt meî cauſa, nõ inducam malum in diebus eius, ſed in diebus filij ſui inferam malum domui eius.

SAPIENTIAE vndecimo: Miſereris oĩm, quia oĩa potes, & diſſimulas peccata hominum propter pœnitentiam.

IONAE tertio: Vidit &c. vt in textu.

NVMERORVM vigeſimoquinto: Phinees filius Eleazari filij Aaron ſacerdotis, auertit iram meã à filijs Iſrael: quia zelo meo cõmotus eſt contra eos, vt non ipſe delerẽ filios Iſrael in zelo meo. Idcircò loquere ad eũ: Eccè do ei pacem fœderis mei, & erit tam ipſi q̃ ſemini eius pactum ſacerdotij ſempiternũ: quia zelatus eſt pro DEO ſuo, & expiauit ſcelus filiorum Iſrael.

PSALMO centeſimoquinto: Et ſtetit Phinees, & placauit: & ceſſauit quaſſatio. Et reputatum eſt ei in iuſtitiam, in generatione & generationem, vſq; in ſempiternum.

I PROVERBIORVM decimo: Nil proderunt theſauri impietatis: iuſtitia verò liberabit à morte.

ACTORVM octauo: Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, ſi fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te eſſe: ait S. Petrus ad Simonem magum.

POSTERIORIS ad Corinthios ſeptimo: Quæ enim ſecundùm Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur: ſeculi autem triſtitia mortem operatur.

POSTERIORIS ad Corinthios ſeptimo: Has habentes &c. vt in textu.

IACOBI quarto: Emundate &c. vt in textu.

EZECHIELIS decimooctauo: Et cùm auerterit ſe impius ab impietate ſua quam operatus eſt, & fecerit iudicium & iuſtitiam, ipſe animam ſuam viuificabit.

K PRIORIS ad Corinthios tertio: Si quis ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides precioſos, ligna, fœnum, ſtipulam, vniuſcuiuſque opus manifeſtum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur: & vniuſcuiuſque opus quale ſit, ignis probabit. Si cuius opus mãſerit, quod ſuperædificauit, mercedem accipiet. Si cuius opus arſerit, detrimentum patietur: ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.

PATRES.

1 A CONCILIVM Tridentinum ſeſsione quinta, canone tertio: Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine vnum eſt & propagatione, non imitatione transfuſum omnibus, ineſt vnicuique proprium, vel per humanæ naturæ vires, vel per aliud remedium aſſerit tolli, quàm per meritum vnius mediatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui nos Deo reconciliauit in ſanguine ſuo, factus nobis iuſtitia, ſanctificatio & redemptio: aut negat ipſum Chriſti Ieſu meritum, per Baptiſmi ſacramentum in forma Eccleſię ritè collatum, tam adultis, quàm paruulis applicari: anathema ſit, quia non eſt aliud nomen ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri. Vndè vox, Eccè agnus DEI, Eccè qui tollit peccata mundi.

Peccata tolluntur merito Chriſti mediatoris per Sacramenta applicato.
1. Tim. 2.
Rom. 5.
1. Cor 1.
Act. 4.
Ioan 1.
Galat 3.

Et illa: Quicunque baptizati eſtis, CHRISTVM induiſtis.

2.Cor.1. Galat.4. Rom.9. Galat.4. Rom.3. 1.Ioan.2.

2 ET ſeſsione ſexta, capite ſecundo: Quo factum eſt, vt cæleſtis pater, pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationi[s], Chriſtum Ieſum, filium ſuum, & ante legem, & legis tempore multis ſanctis Patribus declaratum ac promiſſum, cùm venit beata illa plenitudo temporis, ad homines miſerit: vt & Iudæos, qui ſub lege erant, redimeret: & gentes, quæ non ſectabantur iuſtitiam, iuſtitiam appræhenderent, atq; omnes adoptionem filiorum reciperent. Hunc propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius pro peccatis noſtris, non ſolùm autem pro noſtris, ſed etiam pró totius mundi.

Chriſtus meruit nobis iuſtificatióem.

3 ET capite ſeptimo eiuſdem ſeſsionis: Meritoria cauſa iuſtificatiõis, eſt dilectiſsimus vnigenitus ſuus, Dñs noſter, Ieſus Chriſtus: qui cùm eſſemus inimici, propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, ſua ſanctiſsima paſsione in ligno crucis nobis iuſtificationem meruit, & pro nobis Deo Patri ſatisfecit.

Rom.3. Quomodò p fidem iuſtificari dicamur. Rom. 11. Epheſ.2.

1 B IDEM Tridentinum ſeſsione ſexta, capite octauo: Cùm verò Apoſtolus dicit, iuſtificari hominem per fidem, & gratìs: ea verba in eo ſenſu intelligenda ſunt, quem perpetuus Eccleſiæ Catholicæ conſenſus tenuit & expreſsit: vt ſcilicet per fidem ideò iuſtificari dicamur, quia fides eſt humanę ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis iuſtificationis: ſine qua impoſsibile eſt placere Deo, & ad filiorum eius conſortium peruenire: gratìs autem iuſtificari ideò dicamur, quia nihil eorum, quæ iuſtificationem præcedunt, ſiue fides, ſiue opera, ipſam iuſtificationis gratiam promeretur: ſi enim gratia eſt, iam non ex operibus: alioquìn, vt idem Apoſtolus inquit, gratia iam non eſt gratia.

Sola Catholica fides eſt fides.

2 AVGVSTINVS tractatu ſexageſimoſeptimo in Euangelium Ioannis: Proindè reſpuendi ſunt à corde Chriſtiano, qui putant ideò dictum multas eſſe manſiones, quia extra regnum cælorum erit aliquid, vbì maneant beati innocentes, qui ſine baptiſmo ex hac vita emigrârunt, quia ſine illo in regnum cælorum intrare non potuerunt: hæc fides non eſt fides, quoniam non eſt vera & Catholica fides.

Fides niſi integra & vna ſit, fides non eſt. Epheſ.4.

3 LEO Magnus ſermone quarto de natiuitate Domini: Magnum præſidium eſt fides integra, fides vera, in qua nec augeri ab vllo quicquam, nec minui poteſt: quia niſi vna eſt, fides non eſt, dicente Apoſtolo, Vnus Dominus, vna fides, vnum Baptiſma, vnus Deus & Pater omnium, qui ſuper omnes & per omnia, & in omnibus

bus nobis. Huic vnitati (dilectiſsimi) inconcuſsis mentibus inhæ-
rete, & in hac omnem ſectamini ſanctitatem, & in hac præceptis
Domini deſeruite: quia ſine fide impoſsibile eſt placere Deo, & ni- Hebr. 11.
hil ſine illa ſanctum, nihil caſtum eſt, nihil viuum. Iuſtus enim ex
fide viuit. Quam qui diabolo decipiente perdiderit, viuens mor- Abac. 2.
tuus eſt. Quia ſicut per fidem iuſtitia, ità etiam per fidem veram vi-
ta obtinetur æterna, dicente Domino Saluatore: Hæc eſt autem vi- Ioan. 17.
ta æterna, vt cognoſcant te ſolum verum DEVM, & quem miſiſti
Ieſum Chriſtum.

C CYRILLVS Alexandrinus libro ſecundo in Leuiti-
cum: Audiſti quanta ſint in lege ſacrificia pro peccatis: audi nunc Varijs modis
quantæ ſint remiſsiones peccatorum. In Euangelio eſt iſta prima, in noua lege
qua baptizamur in remiſsionem peccatorum: ſecunda remiſsio peccata re-
eſt in paſsione martyrij: tertia eſt, quæ per eleemoſynam datur. mittuntur.
Dicit enim Saluator: Veruntamen date quæ habetis, & eccè omnia Baptiſmo,
munda ſunt vobis. Quarta nobis fit remiſsio peccatorum, quan- martyrio, ele-
dò & nos remittimus peccata fratribus noſtris. Sic enim dicit ipſe emoſyna.
Dominus & Saluator: Quia ſi remiſeritis fratribus veſtris ex corde Luc. 12.
peccata, & vobis remittet peccata veſtra pater veſter: quòd ſi non Cõdonando offenſam.
remiſeritis fratribus veſtris ex corde, nec vobis remittet pater ve- Matth. 6.
ſter. Et ipſe in oratione nos dicere docuit: Remitte nobis debita Marc. 11.
noſtra, ſicut & nos remittimus debitoribus noſtris. Quinta pec- Matth. 6.
catorum remiſsio, quum conuerterit quis peccatorem ab errore Cõuertendo proximum.
viæ ſuæ. Ità enim dicit ſcriptura diuina: Quia qui conuerti fecerit Iacob. 5.
peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluat animam eius à morte, & coo-
perit multitudinem peccatorum. Sexta quoquè fit remiſsio per Charitatis
abundantiam charitatis, ſicut & ipſe Dominus dicit: Amen dico abundantia.
tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. Et Lucæ 7.
Apoſtolus dicit: Quoniam charitas operit multitudinem pecca- 1. Petr. 4.
torum. Eſt adhuc & ſeptima, licèt dura & laborioſa, per pœniten- Pœnitentia &
tiam remiſsio peccatorum, quum lauat peccator lachrymis ſtra- cõfeſſiõe Sa-
tum ſuum, & fiunt ei lachrymæ ſuæ panes die ac nocte: quum non cramentali.
erubeſcit Sacerdoti Domini indicare peccatum, & quærere medi- Pſal. 9. 40. & 31.
cinam, ſecundùm eum qui ait: Dixi, Pronunciabo aduerſùm me
iniuſtitiam meam, & tu remiſiſti impietatem cordis mei. In quo
impletur & illud, quod Iacobus Apoſtolus dicit: Si quis autem Extrema vn-
infirmatur, vocet presbyteros Eccleſiæ, & imponant ei manus, vn- ctione.
gentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſaluabit infir- Iacob. 5.
mum; et ſi in peccatis fuerit, remittentur ei. Et tu ergò quum ve-

Prædicti modi comparantur cũ ſacrificijs & oblationibus veteris teſtaméti, quorum méntio fit in Leuitico.

nis ad gratiam Baptiſmi, vitulum offers, quia in morte Chriſti baptizaris: cùm verò ad martyrium duceris, hircum obtuliſti, quia authorem peccati diabolum iugulâſti. Quum autẽ eleemoſynam feceris, & erga indigentes affectum miſericordiæ ſolicita pietate impenderis, altare ſacrum hœdis pinguibus onerâſti. Quòd ſi ex corde peccatum remiſeris fratri tuo, & iracundia,& timore depoſito, mitem intrà te & ſimplicem recollegeris animum,immolâſſe te arietem, vel agnum in ſacrificium obtuliſſe confide. Porrò autem ſi diuinis lectionibus inſtructus, meditando ſicut columba, & in lege Domini vigilando die ac nocte, ab errore ſuo conuerteris peccatorem, & abiecta nequitia ad ſimplicitatem eum columbæ reuocaueris, atque etiam adhærendo ſanctis, feceris eum ſocietatem turturis imitari, par turturum aut duos pullos columbarum Domino obtuliſti. Quòd ſi illa(quæ & ſpe & fide maior eſt) charitas abundauerit in corde tuo,ità vt diligas proximum tuum, non ſolùm ſicut teipſum, ſed ſicut oſtendit ille qui dicebat, maiorem hac charitatem nemo habet, quàm vt animã ſuam ponat pro amicis ſuis: panes ſimilagineos in charitatis oleo ſubactos, ſine vllo fermento malitiæ & nequitiæ in azymis ſynceritatis & veritatis te obtuliſſe cognoſce.Si autem in amaritudine fletus fueris, luctu,lachrymis & lamentatione confectus, ſi carnem tuam maceraueris, & ieiunijs ac multa abſtinentia aridam feceris: & dixeris, quia ſicut in frixorio confrixa ſunt oſſa mea: tunc ſacrificium ſimilæ à ſartagine vel craticula obtuliſti. Et hoc modo inuenieris tu veriùs & perfectiùs ſecundùm Euangelium offerre ſacrificia,quę ſecundùm legem offerre non poteſt Iſrael.

1.Cor.13. Ioann.15. 1.Cor 5. Pſal.103.

2 AVGVSTINVS libro ſecundo contra Creſconium Grammaticum,capite duodecimo: Ideò vobis non videntur mundari, cùm ad nos à vobis tranſeunt, quia non denuò baptizantur, quaſi ſolo baptiſmo quem repeti non oportet, cùm idem atque vnus eſt, homines ab errore mundentur. Mundantur & verbo veritatis ab illo qui ait,Iam vos mundi eſtis, propter verbum, quod locutus ſum vobis. Mundantur & ſacrificio contriti cordis ab illo de quo dictum eſt: Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus:cor contritum & humiliatum Deus non ſpernit. Mundantur & eleemoſynis ab illo qui ait: Date eleemoſynam,& ecce omnia munda ſunt vobis. Mundantur ipſa,quæ ſupereminet omnibus,charitate ab illo, qui per Apoſtolum Petrum dixit, Charitas cooperit multitudinem

Nõ ſolùm baptiſmo à peccatis mundamur. Ioan 15. Verbo. Corde contrito. Pſal 50. Eleemoſynis. Lucæ 11. Charitate. 1.Petr 4.

dinem peccatorum: quæ vna ſi adſit, omnia illa rectè fiunt: ſi autem deſit illa, omnia fruſtrà fiunt.

3 CHRYSOSTOMVS concione quarta de Lazaro, in fine: Vt igitur neque puniamur, neque pœnas demus, in ſuam quiſque conſcientiam ingrediatur, vitamque explicet: cunctisque commiſsis diligenter excuſsis, cōdemnet animam quæ hæc patrauit, puniatque cogitationem, affligat, crucietque ſuam ipſius mentem, ſupplicium à ſeipſo exigat pro peccatis, per condemnationem, per diligenter actam pœnitentiam, per lachrymas, per confeſsionem, per ieiunium, per eleemoſynam, per continentiam ac charitatem, vt poſsimus omnes omni modo hîc depoſitis peccatis, multa cum fiducia illuc proficiſci. Quibus modis expiamus peccata.

4 IDEM Chryſoſtomus homilia ſexta in Ioannem: Hac igitur pernicioſa inquirendi cura abiecta, noſtra conteramus corda, peccata deploremus, vt à Chriſto nobis præceptum eſt, & eorum gratia quæ perperàm & iniquè egimus, compūgamur: & ſumma cum diligentia, quicquid ſuperiori tempore auſi ſumus, quicquid malignè commiſimus, animo repetamus atque abijciamus. Ad quod multas nobis DEVS vias aperuit. Dic enim tu primus iniquitates tuas, vt iuſtificeris. Et iterùm: Dixi, Pronunciabo aduersùm me iniquitatem meam Domino, & tu remiſiſti impietatem cordis mei. Neque enim parùm nobis confert ad magnitudinem peccatorum imminuendam frequēs eorum memoria & accuſatio. Eſt & alia operoſior, vt nemini qui nos offendit, ſuccenſeamus, ſed iniurias omnes magno & generoſo animo obliuioni mandemus. Vis & tertiam? audi Danielem: Peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordijs pauperum. Accedit & alia, iugis ſcilicet oratio, & in deprecationibus ad Deum cum puritate perſeuerantia, quæ non paruam nobis affert conſolationem, & à peccatis nos abluit. Ieiunium ad hęc cum proximi charitate, maiorem in modum diuinam in nos iram extinguit. Ignem nanque ardentem extinguet aqua, & eleemoſynis purgantur peccata. Decurſis igitur his vijs omnibus & repetitis, in ijſdem aſsiduè perſeueremus: Hoc pacto non modò prēterita abluemus peccata, ſed in poſterum maximū conſequemur emolumentum: quippe qui nullam dabimus diabolo occaſionem, vt nos in vitę deſidiam vel in exitialem aliquem affectum pelliciat. Confeſsione delentur peccata. Eſa 43. Pſal. 31. Condonādo offenſam. Eleemoſynis. Dan 4. Oratione aſsidua. Ieiunio & charitate. Eccl 3.

1 H CYPRIANVS libro primo, epiſtola octaua ad plebem de quinque presbyteris ſchiſmaticis: Nunc ſe ad lapſorum

perniciem venenata ſua deceptione verterunt, vt ægros, & ſaucios, & ad capienda fortiora cõſilia per calamitatem ruinæ ſuæ minùs idoneos, & minùs ſolidos, à medela vulneris ſui auocent, & intermiſsis precibus & orationibus, quibus Dominus longa & continua ſatisfactione placandus eſt, ad exitioſam temeritatem mendacio captioſæ pacis inuitent. Et paulò pòſt: Eadem nunc ratio, eadem rursùs euerſio, per quinque presbyteros Feliciſsimo copulatos, ad ruinam ſalutis inducitur, vt non rogetur D E V S, nec qui negauit Chriſtum, eundem Chriſtum quem negauerat, deprecetur: poſt culpã criminis tollatur & pœnitẽtia, nec per Epiſcopos & ſacerdotes Dño ſatisfiat, ſed relictis Dñi ſacerdotibus cõtra Euangelicã diſciplinã noua traditio ſacrilegę inſtitutionis exurgat.

Precibus longa ſatisfactione Dominus placãdus eſt.

Per Epiſcopos & Sacerdotes Domino ſatisfaciendum.

2 ET libro quarto, epiſtola quarta ad clerum & plebem: Quanquàm ſciam, fratres chariſsimi, pro timore, quem ſinguli debemus D E O, vos quoquè illic aſsiduis orationibus & enixis precibus inſtanter incumbere, admoneo tamen etiam ipſe religioſam ſolicitudinem veſtram, vt ad placandum atque exorandum Dominum non voce ſola, ſed & ieiunijs & lachrymis, & omni genere deprecationis ingemiſcamus. Et paulò pòſt: Virgas igitur & flagella ſentimus, q Deo nec bonis factis placemus, nec ꝓ peccatis ſatiſfacimus. Rogemus de intimo corde & tota mẽte miſericordiã Dei.

Bonis factis Deo placendum, & pro peccatis ſatiſfaciẽdum.

3 ITEM libro quinto, epiſtola duodecima, quæ eſt Moyſis & Maximi presbyterorum & aliorum ad Cyprianum: Vbì diuinus metus relinquitur, ſi tam facilè peccantibus venia præſtetur? fouendi ſunt ſanè ipſorum animi, & ad maturitatis ſuæ tempus nutriendi: & de ſcripturis ſanctis, quàm ingens & ſupra omnia peccatum cõmiſerint, inſtruendi. Nec hoc animentur, quia multi ſunt: ſed hoc ipſo magìs reprimantur, quia non pauci ſunt. Nihil ad extenuationem delicti numerus impudens valere conſueuit, ſed pudor, ſed modeſtia, ſed patientia, ſed diſciplina, ſed humilitas atque ſubiectio: ſed alienum de ſe expectâſſe iudicium, ſed alienam de ſuo actu ſuſtinuiſſe ſententiam: Hoc eſt quod pœnitentiam probat, hoc eſt quod impreſſo vulneri inducit cicatricẽ: hoc eſt quod deiectę mentis ruinas erigit & attollit: quod ardentem delictorum æſtuantium vaporem reſtinguit & finit. Non ea, quæ ſanorum ſunt corporum, medicus ęgris dabit nè importunis cibis tempeſtatem valetudinis ſæuientis nõ reprimat, ſed accendat: ſcilicet, nè quod potuiſſet maturiùs ieiunio attenuante ſanari, videatur per impatientiam longiùs paſta cruditate ꝓduci. Eluendæ ſunt igitur, impio ſacrificio manus inquinatæ, operibus bonis: & nefario cibo ora miſera polluta,

Delicta expiantur & reſtinguuntur operibus bonis.

pœnitentiæ ſunt verę ſermonibus expianda,& in ſecretis cordis fidelis,nouellandus & conſecrandus eſt animus:crebri pœnitentium gemitus audiātur, & iterùm fideles ex oculis lachrymæ profundātur: vt illi ipſi oculi, qui malè ſimulacra conſpexerunt, qui illicita commiſerant,ſatisfacientibus Deo fletibus deleant.

1 I AVGVSTINVS in libro quinquaginta homiliarum,homilia quinquageſima,capite decimoquinto: ſiue in libro de pœnitentiæ medicina,capite quinto: Non ſufficit mores &c.vt in textu.

2 ET in Enchiridio ad Laurentium,capite ſeptuageſimo:Sanè cauendum eſt,nè quiſquam exiſtimet infanda illa crimina,qualia qui agunt,regnum Dei non poſsidebunt,quotidiè perpetranda, & eleemoſynis quotidiè redimenda.In melius quippe eſt vita mutanda, & per eleemoſynas de peccatis præteritis eſt propitiandus DEVS, non ad hoc emendus quodam modo, vt ea ſemper liceat impunè cōmittere.Nemini enim dedit laxamentū peccandi,quamuìs miſerando deleat iā facta peccata,ſi non ſatisfactio congrua negligatur.

1.Cor.6.

Per eleemoſynas propitiādus Deus de peccatis.

3 CYPRIAN.de lapſis:Orare oportet impēſiùs & rogare,diē luctu trāſigere,vigilijs noctes ac fletibus ducere, tēpus omne lachrymoſis lamētatiōib⁹ occupare, ſtratos ſolo adhærere cineri,in cilicio & ſordibus volutari:poſt indumētū Chriſti perditū nullū hic iā velle veſtitū,poſt diaboli cibū mâlle ieiuniū:iuſtis operibus incūbere,q̄bus peccata purgātur.eleemoſynis frequēter inſiſtere, q̄bus à morte animę liberātur.Quod aduerſarius auferebat,Chriſtus accipiat, nec tenéri iā nec amari patrimoniū debet, quo q̄s & deceptus & victus eſt. Pro hoſte vitāda res, ꝓ latrone fugiēda,ꝓ gladio metuēda poſsidētibus & vēdenda.Ad hoc tantū ꝓfuerit q̄d remanſit,vt indè crimē & culpa redimatur. Incūctāter & largiter fiat operatio: cēſus oīs in medelā vulneris erogetur:opibus & facultatibus noſtris q de nobis iudicatur⁹ eſt Dn̄s,fœnoretur. Sic ſub Apoſtolis fides viguit, ſic primus credentiū populus Chriſti mādata ſeruauit.ꝓmpti erāt, largi erāt,diſtribuendū p Apoſtolos totū dabāt, & non talia delicta redimebāt.Si precē toto corde q̄s faciat,ſi veris pœnitētiæ lamētationibus & lachrymis ingemiſcat, ſi ad veniā delicti ſui Dn̄m iuſtis & cōtinuis opibus inflectat, miſereri taliū poteſt,q & miſericordiā ſuā ꝓtulit,dicēs: Cùm cōuerſus ingemueris,tūc ſaluaberis,& ſcies vbi fueris.Et iterùm:Nolo mortē moriētis,dicit Dn̄s,quantū vt reuertatur & viuat.Et Iohel propheta pietatem Dn̄i,Dn̄o ipſo iubente,declarat:Reuertimini,inquit,ad Dn̄m Deum veſtrū,quoniā miſericors & pius eſt, & patiens, & multæ miſerationis, & q ſententiā

Peccata quibus operibus purgentur, & redimantur.

Act.2.& 4.

Quorum miſereatur Deus,& quibus ignoſcat.

Eze.18.& 33.

Iohel.2.

flectat aduerſùs malitias irrogatas. Poteſt ille indulgentiam dare, ſententiam ſuam poteſt ille deflectere: Pœnitenti, operanti, roganti poteſt clementer ignoſcere, poteſt in acceptum referre quicquid pro talibus & petièrint martyres, & fecerint Sacerdotes: vel ſi quis plùs eum ſatisfactionibus mouerit, ſi eius iram, ſi indignantis offenſam iuſta deprecatione placauerit, dat ille & arma rursùm, quibus victus armetur: reparat & corroborat vires, quibus fides inſtaurata vegetetur. Repetet certamen ſuum miles, iterabit aciem, prouocabit hoſtem, & quidem factus ad prælium fortior per dolorem. Qui ſic Deo ſatisfecerit, qui pœnitentia facti ſui, qui pudore delicti, plus & virtutis & fidei de ipſo lapſus ſui dolore conceperit, exauditus & adiutus à Domino: quam contriſtauerat nupèr, lætam faciet Eccleſiam, nec iam ſolam DEI veniam merebitur, ſed coronam.

Satisfactionibus mouetur & placatur Deus.

1 K AVGVSTINVS ſermone quadrageſimoprimo de Sanctis, qui eſt ſermo quartus de animabus fidelium defunctorum: Quicunque aliqua de capitalibus peccatis in ſe dominari cognouerit, niſì dignè &c. vt in textu. Latiùs vide ſuprà de Sacramento pœnitentiæ, quęſtione nona, C 3.

2 IDEM Auguſtinus in libro quinquaginta homiliarum, homilia decimaſexta, vt ſuprà de Sacramento Pœnitentiæ, quæſtione 9. C 2.

3 ITEM in Enchiridio ad Laurentium, capite ſexageſimoſeptimo: Creduntur autem à quibuſdam etiam qui nomen Chriſti non relinquunt, & eius lauacro in Eccleſia baptizantur, nec ab ea vllo ſchiſmate vel hęreſi pręciduntur, in quantislibet ſceleribus viuant, quæ nec diluant pœnitendo, nec eleemoſynis redimant, ſed in eis vſque ad huius vitæ vltimum diem pertinaciſsimè perſeuerent, ſalui futuri per ignem: licèt pro magnitudine facinorum flagitiorum'que, diuturno, non tamen æterno, igne puniri. Sed qui hoc credunt, & tamen Catholici ſunt, humana quadam beneuolentia mihi falli videntur. Nam ſcriptura diuina aliud conſulta reſpondet. Librum autem de hac quæſtione ſcripſi, cuius titulus eſt, De fide & operibus. Vbi ſecundùm ſcripturas ſanctas, quantùm DEO adiuuante potui, demonſtraui, eam fidem ſaluos facere, quam ſatìs euidenter expreſsit Paulus Apoſtolus, dicens: In Chriſto enim Ieſu neque circuncißio quicquam valet, nec præputium, ſed fides quæ (benè) per dilectionem operatur. Si autem malè & non benè operatur, proculdubiò ſecundùm Apoſtolum Iacobum mortua

Mali catholici non ſaluabuntur per ignem Purgatorij.

1. Cor. 3.

Sola fides viua ſaluat. Galat. 5.

mortua eſt in ſemetipſa. Qui rursùs ait: Si fidem dicat ſe quiſquam habere, opera autem non habeat, nunquìd poterit fides ſaluare eũ? Porrò autem ſi homo ſceleratus propter fidem ſolam per ignẽ ſaluabitur, & ſic eſt accipiendum quod ait B. Paulus Apoſtolus: Ipſe enim ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem: poterit ergò ſaluare ſine operibus fides, & falſum erit quod dixit eius coapoſtolus Iaçobus. Falſum erit & illud, quod idem ipſe Paulus dixit: Nolite, inqt, errare. Neq; fornicatores, neq; idolis ſeruientes, neq; adulteri, neq; molles, neq; maſculorum cõcubitores, neq; fures, neq; auari, neq; maledici, neq; ebrioſi, neq; rapaces, regnũ Dei poſſidebũt. Si enim etiàm in iſtis perſeuerantes criminibus, tamen propter fidẽ Chriſti ſalui erunt, quomodò in regno Dei non erunt?

1.Cor.3. 1.Cor.6.

4 ET in libro de fide & operibus, capite decimoſexto, vt ſuprà de Sacramento pœnitentiæ, quæſtione nona, B. 5.

5 ITEM in libro de octo quæſtionibus Dulcitij, quæſtione prima, vt ibidèm.

II

Quid verò de minutis peccatis eſt ſentiendum?

AId ſcilicet, quòd eiuſmodi leuiora, vtì mentis euagatio, verbum ocioſum, riſus immoderatus, & conſimilia, quæ quotidiana ſeu venialia peccata dicuntur, & ſine quibus hæc vita non ducitur, [a] *In multis enim offendimus omnes*, vt anteà quoq; monuimus, etſi lethalia non ſunt, & in ſpeciem minuta videntur, tamen haudquaquam ſunt [b] contemnenda. Siquidem Deo diſplicent, ſeu vt Paulus loquitur, [c] contriſtant Spiritumſanctum, obfuſcãt conſcientiam, Charitatis feruorem imminuunt, virtutumque profectum remorantur, & ad

Aug. in Enchirid. cap. 78. 79. & lib. 21. de ciu. Dei cap. 27. Iſidor. lib. 2. de ſummo bono, cap. 18.

a Iac. 3. a 1. Ioã. 1. d Eccẽs 7 c Pro. 24 b Pſal. 31. b

b Augu. de decem chordis ca. 11. & in pſal. 129. Serm. 244 de temp. Itẽ tract. 12. in Ioann.

c Ephe. 4. g Chryſ. homi 8. in 1. Corſ. & in ſer. de leuiũ peccator. piculis. Ber. ſer. 1 de cõuer. Pauli, & in tract. de pcepto & diſpenſat.

ad grauiora ſæpè vitia periculaq; pertrahunt. Vndè ſcriptum eſt: [d] *Qui ſpernit modica, paulatìm decidet.* [e] *Qui amat periculum, peribit in illo.* [f] *Qui in vno peccauerit, multa bona perdet.*

[d] Eccl 19.a
[e] Ibidem. 3.c
[f] Eccés 9.d

B CAVENDAE ſunt igitur, quantùm licet, hæ labes & ſordes animæ: quoniam vt legimus, [g] *non intrabit in cæleſtem Hieruſalem aliquid coinquinatum.* Ac niſì in hac vita illæ diluātur, etiàm [h] poſt mortem hominem grauant, nec ſine pœnis quidem acerbis Purgatorij ignis expiantur. Qui quidem ignis, etſi perpetuus non ſit, tamen, ſi Auguſtino [a] credimus, grauior eſt, quàm quicquid homo in hac vita poteſt perpeti.

[g] Apoc.21.g Pſal.14 a 23 a
[h] Vide ſup. de ſatisfactione.
[a] In Pſal. 37. a & ſerm.41.de ſanctis Greg. in 3 Pſal.Pœnitentialem.

SCRIPTVRAE.

IACOBI tertio: In multis offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir.

PRIMAE Ioannis primo: Si dixerimus quoniam peccatū nō habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis nō eſt.

ECCLESIASTIS ſeptimo: Non eſt homo iuſtus in terra, qui faciat bonum & non peccet.

PROVERBIORVM vigeſimoquarto: Septiès in die cadet iuſtus, & reſurget. Impij autem corruent in malum.

PSALMO trigeſimoprimo: Delictum meum cognitum tibi feci, & iniuſtitiam meam non abſcondi. Dixi, confitebòr aduersùm me iniuſtitiam meam Domino: et tu remiſiſti impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tempore oportuno.

AD Epheſios quarto. Nolite contriſtare Spiritum ſanctum

ctum Dei, in quo ſignati eſtis in die redemptionis.

Ecclesiastici decimonono, & tertio, & Ecclesiastis nono, vt in textu.

Apocalypsis vigeſimoprimo: Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationẽ faciens & mendacium, niſi qui ſcripti ſunt in libro vitæ agni.

Psalmo decimoquarto: Dñe, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Qui ingreditur ſine macula, & operatur iuſtitiam: qui loquitur veritatem in corde ſuo, qui non egit dolum in lingua ſua.

Psalmo vigeſimotertio: Quis aſcendet in montẽ Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto eius? Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animã ſuam, nec iurauit in dolo proximo ſuo.

PATRES.

1. A AVGVSTINVS in Enchiridio ad Laurentium, capite ſeptuageſimooctauo: Quæ ſint autem leuia, & quæ grauia peccata, non humano, ſed diuino ſunt penſanda iudicio. Videmus enim q̄dam ab ipſis quoq; Apoſtolis ignoſcendo fuiſſe conceſſa, quale illud eſt quod venerabilis Paulus coniugibus ait: Nolite fraudare inuicem, niſi ex conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi: & iterũ ad ipſum reuertimini, nè vos tentet ſatanas, propter incontinentiam veſtram. quod putari poſſet non eſſe peccatum, miſceri ſcilicet coniugi non filiorum procreandorum cauſa, quod bonum eſt nuptiale, ſed carnalis etiã voluptatis: vt fornicationis, ſiue adulterij, ſiue cuiuſquã alterius immunditiæ mortiferum malum, quod turpe eſt etiã dicere, quò poteſt, tentante ſatana, libido pertrahere, incontinentium deuitet infirmitas. Poſſet ergò (vt dixi) hoc putari non eſſe peccatum, niſi addidiſſet: Hoc autem dico ſecundùm veniam, non ſecundùm imperium. Quis iam eſſe peccatum neget, cùm dari veniam facientibus, Apoſtolica authoritas fateatur? Tale quiddam eſt vbi dicit: Audet quiſquam veſtrûm aduersùs al-

Grauium & leuium peccatorũ diſcrimen ſubindè difficile.

1. Cor. 7.

1. Cor. 6.

alterum negocium habens, iudicari apud iniquos, & nõ apud ſanctos? Et paulò pòſt: Secularia igitur iudicia ſi habueritis, inquit, eos qui contemptibiles ſunt in Eccleſia, hos collocate ad iudicandum. Ad reuerentiam vobis dico. Sic non eſt inter vos quiſquam ſapiens, qui poſsit inter fratrem & fratrem iudicare: ſed frater cũ fratre iudicio contendit, & hoc apud infideles? Nam & hìc poſſet putari, iudiciũ habere aduersùs alterum, non eſſe peccatum, ſed tantummodò id extra Eccleſiam velle iudicari, niſì ſecutus, adiungeret: Iam quidem omninò delictum eſt inter vos, quia iudicia habetis vobiſcum: Et nè quiſquam hoc ità excuſaret, vt diceret, iuſtũ ſe habere negocium, ſed iniquitatem ſe pati, quam vellet à ſe iudicum ſententia remoueri: continuò talibus cogitatiõibus vel excuſationibus occurrit, atq; ait: Quarè non magìs iniquitatem patimini? Quarè nõ potiùs fraudamini? Vt ad illud redeatur quod Dominus ait: Si quis voluerit tunicam tuam tollere, & iudicio tecum contendere, dimitte illi & pallium. Et alio loco: Qui abſtulerit, inquit, tua, noli repetere. Prohibuit itaq; ſuos de ſecularibus rebus cum alijs hominibus habere iudicium. Ex qua doctrina dicit Apoſtolus eſſe delictum. Tamen cùm ſinit in Eccleſia talia iudicia finiri inter fratres, fratribus iudicantibus, extra eccleſiam verò terribiliter vetat, manifeſtum eſt etiã hìc, quid ſecundùm veniam cõcedatur infirmis. Propter hæc atq; huiuſmodi peccata & alia, licèt his minora, quæ fiunt verborum & cogitationum offenſionibus, Apoſtolo Iacobo confitente ac dicente, In multis enim offendimus omnes: oportet vt quotidiè crebroq; oremus Dominum, atq; dicamus: Dimitte nobis debita noſtra: nec in eo quod ſequitur, mẽtiamur, Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.

Matt. 5. Luc. 6. Iaco. 3. Matt. 6.

2. ET capite ſeptuageſimonono: Sunt autem quædam, quæ leuiſſima putarentur, niſì in ſcripturis demonſtrarentur opinione grauiora. Quis enim dicentem fratri ſuo, fatue, reum gehennæ putaret, niſì veritas diceret? Cui tamen vulneri ſubiecit cõtinuò medicinam, præceptum fraternæ reconciliationis adiungens. Mox quippe ait: Si ergò offers munus tuum ad altare, & ibì recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersùm te. &c. Aut qs æſtimaret, quàm magnum peccatum ſit, dies obſeruare & menſes & annos & tempora, ſicut obſeruant, qui certis diebus ſiue menſibus ſiue annis volunt vel nolunt aliquid inchoare, eò quòd ſecũdùm vanas doctrinas hominum, fauſta vel infauſta exiſtimẽt tempora, niſì huius mali magnitudinem ex timore Apoſtoli penſaremus,

Ex Scriptura quorum peccatorum grauitatem cognoſcamus. Matt. 5. Gal. 4. Ibidem.

mus, qui talibus ait, Timeo nè fortè ſine cauſa laborauerim in vobis?

3 IDEM Auguſtinus libro vigeſimoprimo de ciuitate Dei, capite vigeſimo ſeptimo: Sed quis iſte ſit modus, & quæ ſint ipſa peccata, quæ ità impediunt peruentionem ad regnum Dei, vt tamen ſanctorum amicorum meritis impetrent indulgentiam, difficilimum eſt inuenire, difficilimum definire. Ego certè vſque ad hoc tempus cùm indè ſatagerem, ad eorum indaginem peruenire non potui. Et fortaſsis propterea latent, nè ſtudium proficiendi ad oĩa peccata cauenda pigreſcat: Quoniam ſi ſcirentur quæ vel qualia ſint delicta, pro quibus etiàm permanentibus, nec profectu vitæ melioris aſſumptis interceſſio ſit inquirenda & ſperanda iuſtorũ, eis ſecura ſe obuolueret humana ſegnities, nec euolui talibus implicamentis vllius virtutis expeditione curaret, ſed tantummodo quæreret aliorum meritis liberari, quos amicos ſibi de mammona iniquitatis eleemoſynarum largitione feciſſet. Nunc verò dum venialis iniquitatis etiam ſi perſeueret, ignoratur modus, ꝓfectò & ſtudium in meliora proficiendi, orationi inſtãdo vigilantiùs adhibetur, & faciendi de mammona iniquitatis ſanctos amicos cura non ſpernitur.

Difficultas in diſtinguẽdis peccatis grauibus à leuioribus.

Aliorum meritis liberamur à quibuſdam peccatis.

Luc. 16.

4 ISIDORVS libro ſecundo de ſummo bono, capite decimo octauo: Multi vitam ſine crimine habere poſſunt, ſine peccato nõ poſſunt. Nam quanuìs in hoc ſeculo magna iuſtitiæ quiſque claritate reſplendeat, nunquàm tamen ad purum peccatorum ſordibus caret, Ioanne Apoſtolo teſtante, qui ait: Si dixerimus quia peccatũ non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis nõ eſt. Quædam ſunt facta ſimilia peccatis: ſed ſi bono animo fiant, non ſunt peccata, vtpotè poteſtas, ſi non ſe vlciſcendi cupiditate, ſed magìs corrigendi ſtudio, vlciſcatur in reum qui delinquit. Item ſunt peccata leuia, quæ ab incipientibus quotidiana ſatisfactione purgantur: quæ tamen à perfectis viris velut magna crimina euitantur. Quid autem homines peccatores de magnis ſceleribus agere debent, quandò etiàm perfecti leuia quoq; delicta quaſi grauiſſima lugent? Non ſolùm grauia, ſed & leuia ſunt cauenda peccata. Multa enim leuia vnum grande efficiunt: ſicut ſolent ex paruiſsimis guttis immenſa flumina creſcere. Numeroſitas enim in vnum coacta, exundantem efficit copiam. Peccata quæ incipientibus leuia ſunt, perfectis viris grauia reputantur. Tanto enim maius cognoſcitur eſſe peccatũ, quãto maior qui peccat, habetur. Creſcit enim

Sine crimine, non tamen ſine peccato viuitur.

1. Ioann. 1.

Leuia peccata cur vitanda etiàm ſint.

delicti cumulus iuxta ordinem meritorum: & ſępè quod minor bus ignoſcitur, maioribus imputatur.

5. AVGVSTINVS de decē chordis, capite vndecimo: Si qu delectationes ſeculi ſubrepunt in anima, exercete vos in miſeri cordia: exercete vos in eleemoſynis, in ieiunijs, in oratiōibus. Hi enim purgantur quotidiana peccata, quę non poſſunt niſi ſurrepe re in animam, propter fragilitatem humanam. Noli illa contēne re, quia minora ſunt: ſed time, quia plura ſunt. Attendite fratres mei, minuta ſunt, non ſunt magna. Non eſt beſtia quaſi leo, vt vno morſu guttur frangat: ſed beſtiæ plerunq; minutæ multæ necant. Si proijciatur quiſq; in locum pulicibus plenum. nunquìd nō moritur ibì? Non ſunt quidem maiores: ſed infirma eſt natura humana, quæ etiàm minutiſsimis beſtijs interimi poteſt. Sic & modica peccata attēdite, quia modica ſunt: & cauete, quia plura ſunt. Quā minutiſsima ſunt grana arenæ? ſi arenæ amplius in nauim mittatur, mergit illam vt pereat. Quàm minutæ ſunt guttæ pluuiæ? nónne flumina implent, & domos deijciunt? Ergò iſta nolite contēnere. Sed dicturi eſtis: Et quis poteſt ſinè iſtis? Nè hoc diceres quę habere nemo poteſt, Deus miſericors videns noſtram fragilitatem, poſuit contrà remedia. Quæ ſunt remedia? Eleemoſynarum, ieiuniorum & orationum, ipſa ſunt tria. Vt autē verum dicas in oratione, perfectæ implendæ ſunt eleemoſynę. Quæ ſunt pfectæ eleemoſynæ? Vt ex quo tibi abundet, des ei qui non habet: & cùm te lędit aliquis, ignoſcas illi. Et paulò pòſt: Illa dico quotidiana peccata, quæ aut per linguam facilè committuntur, vt eſt verbum durū, aut cùm labitur aliquis in riſum immoderatum, aut in huiuſmodi nugas quotidianas. In ipſis cōceſsis peccata ſunt: Cum ipſa vxore ſi exceditur concumbendi modus procreandis liberis debitus, etiā peccatum eſt. Ad hoc enim ducitur vxor: nam id etiàm tabulæ indicant, vbì ſcribitur liberorum procreandorum cauſa quandò tu vti vxore ampliùs quàm neceſsitas procreandorum liberorum cogit, voluēris, iam peccatum eſt: & ipſa talia peccata quotidianæ eleemoſynæ mundant. In ipſis alimentis, quæ vtiquè conceſſa ſunt, ſi fortè excedis modum, & ampliùs accipis quàm neceſſè eſt, peccas. Quotidiana ſunt iſta quæ dico, ſed tamen peccata ſunt, & non leuia, quia plura. Quia verò quotidiana & plurima, timenda eſt ruina multitudinis, etſi non magnitudinis. Talia peccata dicimus, fratres, quotidianis eleemoſynis poſſe mūdari. Sed facite eleemoſynas, & nolite ceſſare. Attēdite vitam veſtrā quotidianam

Quibus operibus purgātur quotidiana peccata.

Leuia peccata cur non ſpernenda. Vide Thomā 1.2 q.88.& 89.

Tria potiſſima remedia contra leuia peccata.

Quotidiana peccata quæ ſunt.

nam ipſis peccatis ſcaturientem, minutis ipſis dico.

6. IDEM in pſalmū centeſimū vigeſimūnonū: Si contemnebas minus peccatū, vel pœnæ magnitudine deterrere: ſed dicis, Minora ſunt, minuta ſunt, ſine quibus non poteſt eſſe iſta vita. Congere minuta, & faciunt ingentem aceruum. Nam & grana minuta ſunt, & tamen maſſam faciunt: & guttæ minutæ ſunt, & flumina implēt, & moles trahunt.

Minuta peccata vitanda.

7. ET ſermōe ducenteſimo quadrageſimoquarto de tempore: Sed dicis, peccatum quidem eſt, ſed tamen paruum eſt. Nec nos dicimus quia capitale peccatum eſt: ſed tamen ſi frequentiùs exerceatur, & ieiunijs vel eleemoſynis non redimatur, nimìs immundam animam facit. Noli deſpicere peccata tua quia parua ſunt. Nā & pluuiarum guttæ ſunt, ſed flumina implent, & moles trahunt, & arbores cum ſuis radicibus tollunt. Tu qui dicis quia paruum peccatum eſt, velim ſcire quotiès tale peccatum admittis, ſi tot paruulas plagas in corpore, & tot maculas aut ſciſſuras in veſtibus tuis fieri velis? Cùm ergò in corpore tuo plagas, nec in veſte tua ſciſſuras, vel maculas fieri acquieſcis, qua conſcientia hoc facere in anima tua non metuis?

Venialia peccata ieiunijs vel eleemoſynis redimēda ſunt, & nō paruipendenda.

8. ITEM tractatu duodecimo in Ioannem. Quomodò minuta plura peccata ſi negligantur, occídunt? Minutæ ſunt guttæ quæ flumina implent, minuta ſunt grana arenæ: ſed ſi multa arena imponatur, premit atq; opprimit. Hoc facit ſentina neglecta, quod facit fluctus irruens: paulatìm per ſentinam intrat, ſed diū intrando & non exhauriēdo, mergit nauem. Quid eſt aūt exhaurire, niſì bonis operibus agere, vt nō obruant peccata, gemēdo, ieiunando, tribuendo, ignoſcendo?

Minuta peccata quō occídant etiam animā Vide S. Thomā in 1 2. q. 88 arti. 4.

Remedia aduersùs minuta peccata.

Principijs peccatorum obſtandū.

9. CHRYSOSTOMVS homilia octogeſima ſeptima in Matthæum: Repellenda igitur malorū initia ſunt. Nam etiā ſi ad maiora prima nō ꝑgrederentur peccata, nō eſſet tamē negligendū: nunc verò ꝑ iſtā incuriā gradatìm ſemꝑ aſcendūt: quapropter omni ſtudio atq; opa funditùs principia peccatorū ſunt euertēda. Nō enim vim delicti ſolā cōſideres, nec quia paruū ſit cogites: ſed illud ꝓcipuè tene, qa ſi radicē nō euulſeris, magnū indè peccatū ſuccreſcet. Mirabile quiddā atq; inauditū dicere audeo. Solet mihi nonnunq̄, nō tāto ſtudio magna videri peccata eſſe euitāda, quāto parua & vilia: illa enim vt auerſemur, ipſa peccati natura efficit: hæc autē hac ipſa re, quia parua ſunt, deſides reddūt: & dū contemnūtur, nō poteſt ad expulſionē eorū animus generosè inſurgere. Vndè citò ex par-

Peccata parua non paruipendenda, & quam ob cauſam.

paruis maxima fiũt negligẽtia noſtra. Nemo enim repentè ad extremã improbitatẽ inſilijt. Habet qppe inſitũ quendã aĩa pudorem atq; innatũ, quem ſubito calcare atq; pijcere nõ poteſt: ſed ſensim atq; paulatìm ex negligẽtia perit. Cõſideremus aũt, ſi nimiũ quidã ac importunè riſit, repræhẽſus à quopiam eſt: reſpõdet alius, nihil eſſe id mali. Quid enim eſt riſus, aut quid vnquàm ex riſu mali ſequetur? Orta tamẽ ex immoderato riſu pauliſper ſcurrilitas, à ſcurrilitate turpiloquium, à turpiloquio operatio turpis profecta eſt.

Riſus importunus, quæ peccata pariat.

10. IDEM in priorem epiſtolam ad Corinthios, homilia octaua: Etenim corpus ſi parùm ab enſe diuidatur, corrumpitur: & ædificium ſi parùm fatiſcat, diſſoluitur: etſi vel minimùm palmes à radice abſcindatur, inutilis redditur. Itaq; id parùm non eſt, ſed ferè totum exiſtimandum. Cùm igitur parùm peccauerimus, vel deſidia torpuerimus, nolimus vt exiguum deſpicere. Siquidem id neglectum quãprimùm in immenſum euadet: ſic & veſtis q̃ ſcindi cœperit, neglecta tota diſcinditur: & tectum paucarum tegularũ caſu contempto, totam domum diruit. Hæc nos reputantes, nunquàm paruum contemnamus, nè procidamus in maiora.

Non negligenda minora peccata.

11. ET in ſermone de leuium peccatorum periculis: Neque enim leue dicendum eſt, quod hominem contemnendo occidit, aut cõtemptorem tranſgrediendo decepit, cùm ſcriptum ſit: Qui modica ſpernit, paulatìm decidit.

Eccl 19.

12. BERNARDVS ſermone primo de conuerſione S. Pauli: Ideò Paulus conſecutus eſt miſericordiam quia ignorans in incredulitate hoc fecit. Diſcite ex hoc fratres, iuſtum iudicem Deum, non modò quid fiat, ſed & quo animo fiat, conſiderare: & cauete deincèps nè quis parua reputet, quamlibèt parua, ſcienter delinquere conuincatur. Nemo dicat in corde ſuo, leuia ſunt iſta, non curo corrigere: non eſt magnum, ſi in his maneam venialibus minimisq; peccatis. Hæc eſt enim, dilectiſsimi, impœnitẽtia: Hæc blaſphemia in ſpiritum ſanctum, blaſphemia irremiſsibilis.

1. Tim. 1.

Contemnere peccata venialia, eſt peccatum in ſpiritum ſanctum.

13 ITEM in tractatu de præcepto & diſpenſatione: Eſto: ſit crimen, cui pœnalis illa gehẽna vel gehennalis pœna aſsignatur: quale quæſo illud definiemus eſſe crimen, quod veritate iudice reum facit iudicio? Nec tamẽ diffitebimur eſſe reatum, quod vel tantùm facit iudicio? Nec tamẽ diffitebimur eſſe reatum, quod vel hactenùs reum ſtatuit. Quòd ſi reatum, & peccatum. Porrò omne peccatum, contra Dei mandatum præſumitur. Quod autem contra mandatum præſumitur, inobedientia dicitur. Hinc colligitur quòd iraſci fratri, & inobedientia ſit, & crimen non ſit. En vnũ inuen-

Matt. 5.

uentum eſt monacho leue ac veniale peccatum, quòd'q; non humani, ſed diuini mandati ſtatuat trāſgreſſorem. In hoc genere ſunt tranſgreſſionis nonnulla ſtultiloquia ſeu vaniloquia, & quæq; ocioſè dicta, facta, & cogitata. Huiuſmodi enim nunquàm niſì contra mandatum, & Dei mandatum vſurpantur. Peccata quippe ſunt, & Deus prohibet omne peccatum, & tamen venialia non criminalia reputantur, excepto cùm per contemptum vertuntur in vſum & conſuetudinem: & tunc non peccati ſpecies, ſed peccātis intentio penſatur. Elatio quippe contemnentis, aut impœnitentis obſtinatio, in minimis quoq; mandatis culpā facit nō minimā, & cōuertit in crimē grauis rebelliōis, neuū ſatìs leuē ſimplicis tranſgreſsiōis.

Venialia peccata tranſeūt per contemptum & ſconſuetudinem in criminalia.

1 B AVGVSTINVS in Pſalmum trigeſimumſeptimum, vt ſuprà in Sacramento pœnitentiæ, quæſt. 9. B 3.
2 ITEM ſermone quadrageſimoprimo de ſanctis, ibid. C 3.
3 GREGORIVS in tertium Pſalmū Pœnitentialem. ibid. F 8.

III

Quibus autē remedijs peccata leuiora purgantur?

Vt eiuſmodi animæ ſordes in hac vita diluātur, Eccleſia vetus remedia iſthæc [a] agnouit & in vſu habuit, humilem ſuî accuſationem, Dominicam precationem, pectoris tūſionem, & alias id genus pias in Deum ac etiam erga proximum exercitationes, corporiſq; afflictiōes ſpontè ac religioſè ſuſceptas. Quæ quidē remedia tanto lubentiùs ac ſtudioſiùs amplectūtur ſapientes, quo rectiùs nôrunt & diligentiùs expendunt diuinæ iuſtitiæ in vindicandis [b] peccatis ſeueritatem. Quod vel ex illa metuēda Chriſti ſententia planum fieri poteſt: [c] *Dico vobis, quoniam omne verbum ocioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij.*

a Aug. epiſt. 108. In enchir. cap. 71. 72. In Ioā. trac. 12. ſer. 41. de ſanctis. lib. 21. de ciuit. ca. 27. & homil. 50. ex 50 cap. 8. concil. Tolet. 4. can 9.

b Iob 24. b Proſper in ſententijs. Aug. cap. 210 & Aug. in Pſal. 58.

c Matt. 12. c

d 1.Pet. 4. d Itemq́; ex illo dicto Petri, [d] *Iuſtus vix ſaluabitur:* Vt hinc Iob vir alioquin iuſtus & innocens, dixerit: [e] *Verebar omnia opera mea, ſciens quia non parceres delinquenti.* Et Apoſtolus Paulus: [f] *Horrendũ eſt incidere in manus Dei viuẽtis.* [g] *Quòd ſi noſipſos diiudicaremus*, vt idem admonet, *non vtiquè iudicaremur. Beatus* [h] igitur *homo qui ſemper eſt pauidus: q̃ verò mentis eſt duræ, corruet in malum.*

e Iob 9. e
f Heb. 10 f
g 1. Cor. 11 g
h Pro. 28. b

SCRIPTVRAE.

Iob vigeſimoquarto: De ciuitatibus fecerunt viros gemere, & anima vulneratorum clamauit, & Deus inultũ abire non patitur.

Matthaei duodecimo, prioris Petri quarto, Iob nono, Hebræorum decimo, prioris ad Corint. vndecimo, & Prouerbiorum vigeſimooctauo, vt in textu.

PATRES.

Pectoris tunſio, & oratio Dominica p impetranda remiſſione venialium. Matt. 6.

1 AVGVSTINVS epiſtola centeſimaoctaua ad Seleucianã: Eſt etiam pœnitentia bonorum & humilium fidelium pœna quotidiana, in qua pectora tundimus, dicentes: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Neq; enim ea nobis dimitti volumus, quæ dimiſſa non dubitamus in baptiſmo, ſed illa vtiquè, quæ humanæ fragilitati, quanuis parua, tamen crebra ſubrepunt. Quæ ſi collecta contra nos fuerint, ità nos grauabunt & opprriment, ſicut vnum aliquod grãde peccatũ. Quid enim intereſt ad naufragium, vtrùm vno grandi fluctu nauis operiatur & obruatur, an paulatìm ſubrepens aqua in ſentinam, & per negligentiam derelicta atque cõtempta, impleat nauem atque ſubmergat? Propter hæc, ieiunia & eleemoſynæ & orationes inuigilant, in quibus cùm dicimus, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus, manifeſtamus habere nos quod nobis dimittatur, atq; in ijs verbis, humiliantes animas noſtras, quotidianam quodammodò agere pœnitentiam non ceſſamus.

Remedia quibus purgãtur quotidiana peccata. Matt. 6.

Oratio Dominica ſatiſ-

2 ITEM in Enchiridio ad Laurẽtium, capite ſeptuageſimoprimo

mo:De quotidianis autẽ, breuibus,leuibusq́ peccatis,ſine quibus hæc vita non ducitur,quotidiana oratio fidelium ſatisfacit. Eorũ eſt enim dicere,Pater noſter qui es in cælis: qui iam patri tali regenerati ſunt ex aqua & ſpirituſancto. Delet omninò hæc oratio minima & quotidiana peccata. Delet & illa,à quibus vita fidelium ſcelaratè etiam geſta,ſed pœnitendo in melius mutata, diſcedit: ſi quemadmodùm veraciter dicitur,Dimitte nobis debita noſtra: quoniam non deſunt quæ dimittantur:ità veraciter dicatur,Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: id eſt, ſi fiat quod dicitur, quia & ipſa eleemoſyna eſt,veniam petenti homini ignoſcere.

facit de leuibus peccatis. Matt.6.

Oratio Dominica delet peccata.

3 ET capite ſeptuageſimoſecundo: Multa ſunt gña eleemoſynarum, q̃ cùm facimus,adiuuamur vt dimittãtur nobis nña peccata.

Eleemoſynis dimittuntur peccata.

4 IDEM in tractatu duodecimo in Ioannem,vt ſuprà quęſtione præcedenti,A 8.

5 SERMONE quadrageſimoprimo de Sanctis,vt ſuprà de ſacramento pœnitentiæ, quæſtione nona,C 3.

6 IDEM Auguſtinus libro vigeſimoprimo de Ciuitate Dei,capite vigeſimoſeptimo,vt ſuprà quæſtione præcedenti, A. 3.

7 ITEM libro quinquaginta homiliarum,homilia quinquageſima, capite octauo, & libro de pœnitentiæ medicina,capite ſecũdo:Piget cuncta colligere, quæ quiſq; in ſeipſo certus comprehendit atq; reprehendit,ſi diuinarum ſcripturarum ſpeculum nõ negligenter attendat. Quæ quanuis ſingula nõn lethali vulnere feriri ſentiantur,ſicuti homicidium & adulterium, vel cætera huiuſmodi, tamen omnia ſimul cõgregata velut ſcabies, quo plura ſunt necant,& noſtrum decus ità exterminant, vt ab illius ſponſi ſpecioſi forma præ filijs hominum caſtiſsimis amplexibus ſeparent,niſi medicamento quotidianæ pœnitentiæ diſſecentur. Quod ſi falſum eſt, vndè quotidiè tundimus pectora? Quod nos quoq; antiſtites ad altare aſsiſtentes cum omnibus facimus,vndè etiam orãtes dicimus, quod in tota iſta vita oportet dicamus: Dimitte nobis debita noſtra,ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Nõ enim ea dimitti precamur, q̃ iam in baptiſmo dimiſſa ſunt, & niſi dimiſſa credimus, de ipſa fide dubitamus:ſed vtiq; de quotidianis peccatis hoc dicimus, pro quibus etiam ſacrificia eleemoſynarũ, ieiuniorum,& ipſarum orationum ac ſupplicationum quiſq; pro ſuis viribus offerre non ceſſat.

Lethali vulnere ſingula non feriunt. Pſalm.44.

Peccata venialia contaminant etiàm. Vide S. Thomam in 1.2.q.89.art.1.

Quibus modis expietur. Vide etiã D. Thom.in 3.p. q.87. Matt 6.

8 CONCILIVM Toletanum quartum Canone 9. Sanctus Auguſtinus dicit: De q̃tidianis aũt,&c. vt ſup. ex enchiridio eius.

9 PROSPER in ſententijs Auguſtini, ſententia vel capite du centeſimo decimo: Peccata ſiue parua, ſiue magna, impunita eſſe non poſſunt: quia aut homine pœnitente, aut Deo iudicante plectuntur. Ceſſat autem vindicta diuina, ſi conuerſio præcurrat humana. Amat enim Deus confitentibus parcere, & eos qui ſemetipſos iudicant, non iudicare.

Peccata ſiue minuta, ſiue magna, impunita eſſe non poſſuut. 1. Cor. 11.

10 AVGVSTINVS in pſalmum octogeſimumoctauum, vt ſuprà de peccatis in Spiritum ſanctum quæſtione 7. A 2.

IIII

An'ne ſatis eſt à peccatis abſtinere?

Ber. ſer 34. ex paruis ſermóibus. Chryſoſt in Pſalm 4. & homi. 16. in Epiſt ad Epheſ Augu. ſer 59. de tẽp.

A IVSTITIA quidem Chriſtiana, de qua hucuſquè diximus, duas partes ꝓponit, & velut æquè neceſſarias nobis commendat hiſce verbis:[a] *DECLINA A MALO, ET FAC BONVM.* ſicut & Paul⁹ docet:[b] *ODIENTES MALVM, ET ADHAERENTES BONO.* Non ſufficit igitur, quod[c] Auguſtinus ꝑſpicuè dixit, abſtinere à malo, nisì fiat quod bonũ eſt: & parũ eſt nemini nocere, nisì[d] ſtudeas multis ꝓdeſſe.

B QVAPROPTER abſoluta vtcunquè Iuſtitię priore parte, quæ mala prohibet, conſequẽs eſt, vt fauente Chriſto, de altera porrò, quæ in bonis conſectandis eſt poſita, dicere pergamus.

a Pſal 36 e & 33. c. & ibid. Auguſt. b Rom. 12. c 1 Pet 3. b Tob. 4. d Eſa 1. c Eccſ 3. d Coloſ. 3. d Ephe. 4. e f g Iac. 4. d Mat. 5. c 7. c c In ſententijs Proſp. c 86. Aug. lib. 19 de ciuit. Dei cap. 14.

SCRIPTVRAE.

PSALMO trigeſimoſexto & trigeſimotertio, item ad Romanos duodecimo, prioris Petri tertio, Tobiæ quarto, Eſaiæ primo, Eccleſiaſtici tertio, ad Coloſſenſes tertio, & ad Epheſios quarto, vt ſuprà quæſtione 1. de peccatis.

IACOBI quarto: Scienti igitur bonum facere, & nõ facienti, peccatum eſt illi.

MAT-

MATTHAEI tertio: Iam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis ergò arbor quæ non facit fructũ bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

ET Matthæi ſeptimo: Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur.

PATRES.

1 A BERNARDVS ſermone trigeſimoquarto ex paruis ſermonibus: Integra & perfecta moralitas in duobus præcipuè conſiſtit, in euitandis vitijs, & appetendis virtutibus, quoniam non ſufficit à malo abſtinere, ſi non & bonum faciamus. Indè Pſalmiſta: Declina à malo, & fac bonum. Fugiamus ergò vitia, amplectamur virtutes. Perfecta moralitas in duobus eſt poſita. Pſal. 36.

2 CHRYSOSTOMVS in pſalmũ quartum, & homilia decimaſexta in epiſtolam ad Epheſios: Auguſtinus item ſermone qnq̃geſimonono de tẽpore, vt ſuprà de peccatis quęſt. prima, A 1. & 3.

3 AVGVSTINVS in pſalmum trigeſimumſextum ſuper illum verſum: Declina à malo, & fac bonum: Noli tibi putare ſufficere, ſi non expoliâſti veſtitum: non expoliando enim veſtitum, declinâſti à malo: ſed noli areſcere & ſterilis eſſe, ſic noli ſpoliare veſtitum, vt veſtias nudum. Hoc eſt enim declinare à malo, & facere bonum. Et quid indè habebo, dicturus es? Iam tibi commẽdauit ille quem fœneras, quid tibi dabit? Vitam æternam dabit tibi, da illi ſecurus. Audi & id quod ſequitur: Declina à malo, & fac bonum: Et inhabita in ſeculum ſeculorum. Pſal. 36. Non ſufficit à malo abſtinere.

4 ET in pſalmum trigeſimumtertium ſuper verſum, Declina à malo: Parùm eſt, nulli noceas, nullum occidas, non fureris, nõ adulteres, non fraudem facias, non falſum teſtimonium dicas, declina à malo. Cùm declinaueris, dicis, ſecurus ſum, perfeci omnia, habebo vitam, videbo dies bonos. Non ſolùm declina à malo: ſed & fac bonum. Parũ eſt vt non expolies veſtitum, veſti nudum: Si nõ expoliaueris, declinâſti à malo: ſed non facies bonũ, niſi cùm pegrinum ſuſceperis in domum tuã. Ergò ſic declina à malo, vt facias bonum. Parùm eſt à malo abſtinere.

5 PROSPER ſententia octogeſimaſexta ex ſententijs decerptis ex Auguſtino: Non ſufficit &c. vt in textu.

6 AVGVSTINVS libro decimonono de ciuitate Dei, capite decimoquarto: Ordinatæ concordiæ hic ordo eſt: primũ, vt nulli noceat: deindè, vt etiàm proſit cui poterit. Nulli noceas, & proſis cui potes.

INDEX SVCCINCTVS RERVM AC VERBORVM, IN PRAECEDENTEM III. PARTEM SEV TOMVM AVTHORITATVM SACRARVM, QVAS D. PETRVS Caniſius è ſacris literis Patribusq́ꝫ, ſuo in Catechiſmo vel paſsim allegat, vel obitèr allegãdas innuit: opella Bartholomæi Potii diligenter congeſtus, iuxtaq́ꝫ Literarum, Caſuúm ve, numerorum etiam alicubì ordinem, ſumma eiuſdem cura, commodoq́ꝫ lectoris non leui, digeſtus.

LECTORI.

Nôrit ſtudioſus, hoc loco repetẽda ſibi vniuersìm ea, quę anteriorũ Tomorũ Indicibus præfixa ſunt: hoc ſolùm excepto, quòd ijs quæ de reſtituendis aliquot paginarũ numeris illic habẽtur, hos tantũ ſex numeros, ſuis in hac III. *parte reſtituendos locis,* 195. 205. 230. 231. 342. 369. *ſubdi hic oporteat.*

A Dei excidere gratia, quantę ſit miſeriæ 29.a
à malo quantoperè declinandũ aut diuertendum 4.a
à nimio vino cur abſtinendum 107.a
aaronis à populo ad tabernaculum fuga, quid exitus habuerit 28.b
Abire, quorum vel ſit, vel ad quos pertineat 161.a
abironis & Dathanis ſuperbia quali ſupplicio plexa 187.b 188.a
ablui per pœnitentiam peccata, dum viuimus, poſſe 315.a
abominatio Domino via quæ 20.b
abreptitijs quõ aut cur iracundi ſimiles 139.a
abſcõſio q̃ q̃ oſtentatione melior 57.b
abſq́ꝫ peccato hominem nõ eſſe 12.b
abſq́ꝫ crimine viui poſſe, abſq́ꝫ peccato non poſſe 397.a
abſtinentia quæ quò maximè conducat aut valeat 117.b
abſtinere à malo aut peccatis, ad ſalutem ſatìs nõ eſſe 5.b 6.a 404.a 405.
abuſum vini, non ipſum vinum, damnandum 106.b
Accuſatorem qualem quæ ſibi circunferat conſcientia 30.a
achab quãtoperè ab vxore ſua deprauatus 173.a
acedia qd, quásve habeat, ples 147.b
acediæ ſpecies aut filiæ quę 55.b
acediæ obnoxij qui 148.a
achimelech ſacerdos vndè quàm impiè occiſus 180.a
achior Ammonita quõ Iudæos apud Holophernẽ commendauerit 25.
achioris alienigenæ de Iſraëlitis apud Holophernem oratio 25.
achitophelis conſilia qualia 171.b
acies mentis quibus potiſsimùm vitijs obtundatur 117.a
actiua ſeu actualia peccata baptiſmo perindè àc originalia tolli 14.b
archytæ Tarentini apophthegma de ira 143.b
Adã, Eua, & ſerpẽs, quibus tribus peccãdi gradibus aptè cõferantur. 34.
adæ & Euæ & ſerpentis inter ſe qualis conuentio & colluſio 36.b
aduersùs hæreticos, ſeculi poteſtatẽ concitari 250.b

adu-

adulando quî peccatis alienis inquinemur 195.b
adulatione ali delicta 208.b
adulator quis, qualis aut quantus ſit hoſtis 210.a
Aegyptij cur qualibus vbì legantur affecti pœnis 27.
ænea cur quibus minùs ſit terra 21.b
æquales quî quandóve ſint omnes homines 119.b
ærugini cur aut q ſimilis inuidia 93.a
Agendum circa id quod non intelligimus, quid ſit 321.a
agnitam iuſtitiæ viã dereliquiſſe, quãto grauius quàm non agnôſſe 18.a
agricolæ ocioſi deſcriptio, & merces eius quæ 6.b
Alienum quî participando contrahatur peccatum 255.b 256
alieni peccati defenſor, quo ſe reatu implicet 274.b
alienum auaros panem edere 71.a
aliena bona, noſtra q ſint aut fiãt 92.b
aliena peccata quæ & quot 162.a 166.a
alienis peccatis quî aut quomodò cõmunicetur 164.b
alienis meritis quî à noſtris liberemur peccatis 397.a
altare hœdis pinguibus onerare, myſticè quid 388.a
Amanis conſilium quod quò ſibi ceſſerit 174.b 175.
amanis in Iudæos ſcelus 180.b 181.
amaſiæ regis idololatria qualis aut quanta 173.b
ambitio cur ventis tempeſtuoſis conferatur 47.b
ambroſij de libidine & ebrietate ſententia 78.de febre & libidine 80.a
de iracũdia ſeu ira 143.a de iuſta & iniuſta miſericordia 242.de clamãte ſanguinis voce 353.a
ambroſij in diuites auaros inuectio. 70. 71. in libidinẽ carnalem 80.b in ebrietatem 119.a
ambroſiana peccati definitio 11.a
ambulandum quî ſit 41.b
amẽtia ſobrios irridentiũ quãta 113.a
amicorum delectus quis quibus habendus 167.b
amiſsio q̃ quo ſupplicio grauior 29.
Ancyrani concilij de homicidis ſententia quæ 351.a
angelus cuiq; proprius cuſtos, quî vndè profligetur 31.a
angelis peccantibus quas Deus intulerit pœnas 21.a
anima, alioqui immortalis, quî moriatur 18.b
animæ virtutes quibus deſtruãtur potiſsimùm vitijs 117.b
animæ mors, myſticè quid 311.a
animam quî ſuam quis occídat 18.b
anna Samuelis mater, vndè cur aut q afflicta 191.b 192
ἀνομία quid 11.a
antiochus quibus calamitatibus Iudæos afflixerit 182.b 183. 184
antiochi dux vbì à quibus ſacerdotibus interceptus 177.a
Apothecæ in futurum certiſsimæ quę 63.a
appetitũ gulæ quadruplicẽ eſſe 118.a
applauſus qs qualis, aut vndè quî excipiendus 44.a
Arbitrij liberi & Dei gratiæ conuentio & cooperatio 7.b
arbitrij liberi ex ſcripturis aſſertio & oſten-

oſtenſio 7.b 8.a
armatura quæ cur ſeu ad quid nobis vtenda 42.b 43.a
arenæ & minutorum peccatorum cõparatio efficax 398. 399
arguendi quæ quibus impoſita ſit neceſſitas 221.a
armis qualibus aut quibus, quò aut qua in re ſit opùs 160.a
arrius qualis vbì ſcintilla fuerit 252.b
Aſcendere (ſeu aſſcẽdere) ex aduerſo, quid ſit. 218.a
aſinos ebrioſo hoĩ longè p̃ſtare 107.a
Auaritia qd, quáſve habeat filias 58.a
quî ab Apoſtolo dãnata 58.b qualis ſit ſeruitus 60.b
auaritiæ ſpecies aut filiæ quæ 55.b 58.a 72. a
auaritiæ nomen quale 69.a
auaritiã eſſe peccato omni peiorẽ 68.a
auarus quis ſit 69.b
auari ſeu auaritiæ pernicies q̃ 58.b
auari quõ à Baſilio increpati 63.b 64.
auari etiam ditiſsimi, quõ aut cur ſint vel ſummè pauperes 65.a
auarorum vox peculiaris quæ 63.b
auarorũ in pauperes technæ ſeu ſtrophæ quæ quales 65.b
auarorum liberis carentium increpatio 66.
auaros ſemper egere 68.b
auaros, quãto plus habent, eo plus appetere 70.b
auditoribus etiàm inuitis aut neglıgẽtibus prædicandum 224. b
auditu iucunda non ſemper audiri ſeu dici expedire 226.b
auguſtinus viperæ & ærugini quî conferat inuidiam 93.a
auguſtinus quam ſuam ſententiã quî emendârit 246.
auguſtini de iuſtitia ſententiæ 5.b de fidei dotibus 6. de bono faciendo maloq́; cauẽdo 7.b de auaritiæ vocabulo 67.a de fornicatione ſimplici 79.a de inuidia 91. de mutua ſuperbiæ & inuidiæ ſocietate 98.b de ebrietate ſeu ebrioſis 110. 111. de iraſcendo & non peccando 144.b de ira non ità graui publicè exiſtimata 147.a de peccatis alienis vitãdis 165. b de laudatoribus malitiæ 209.b de peccatoribus deferẽdis 219.a de clericorum omniũ piculo 219.b 220. de mala aut inutili miſericordia 244. de ſchiſmaticis cogendis 245.a de trahendis ad ſalutẽ hæreticis 250.a de regẽda ſua cuiq; familia 252.b 253. a de miſericordia Dei & ſpe miſericordię 291.b de ſolã fidem iactantibus 292.b de manſuetudine ſimul & iuſtitia Dei 297.b de timoris neceſſitate 301.b de nõ deſperando 309.b 314.a de oppugnatione fraternitatis 323.b de ſpernente remiſsionẽ peccatorum 329.a de Pharaonis obduratione 332.b de impœnitentiæ peccato 339.b de peccatis in conſuetudinem ductis 345.a de euaginato Petri gladio 353.a de Sodomorũ euerſione 360.a de vitijs innaturalibus 362. a de ignorãtia legis diuinæ 372.a de vi catholicæ fidei 386.b de mundatione peccatorũ 388.b de peccatis eleemoſyna redimendis 391.a de peccatis expiandis 392.a de leuium & grauiſsimorum peccatorum diſcrimine 395.b de quotidianorum peccatorum purgatione 398.a de ordinatæ concordiæ ordine 405.b

au-

auguſtiniana de libero arbitrio & gratia Dei, ſententia 7.b 8.a
auguſtiniana peccati definitio 9.b 10.11.a
authoritate ſeu poteſtate ſua nõ vtentium increpatio 244.b 245.

BAptiſmi munus cur aut quò nobis donatum 14.b
baptiſta quî ab Herode cæſus 184.b
baptiſtæ caput vndè qua techna quî petitũ. 178.b 179.a
baſilij Magni contra auaros ſeu auaritiam diſſertatio 62.b 63 eiuſdem de inuidia diſputatio 85.in inuidiam inuectio 87.a in luxum & ebrietatem 109.b 110.a in irã ſeu iracundiam 128.129. 130 131.132. de operibus ſequentibus & præcedentib⁹ 162.b 163.de vitijs virtutũ nomine palliatis 209.b
Beatitudo hominis & ſalus perfecta in quo conſiſtat 18.b
bedæ de peccati & iniquitatis conuerſione aut conuentione ſententia 11.a
beluina potandi conſuetudo quæ 118.b
benedictio quæ quî paranda. 44.b
beneuolentiæ ſeu benè fauentium alijs lucrum quod quantum 88.b
bernardus quot aut quos ſtatuat ſuperbiæ gradus 50.a
bernardi de vitando malo, bonoq; faciendo ſententia 7.a de pondere aut grauitate peccati apophthegma 29.a de quadruplici ſpecie ſuperbiæ 57.a de ira ſeu iraſcentia 142.b de voluntate & intellectu hominum 156 b de impiorũ conſilijs 160.de conuerſionis dilatiõe 292.a de myſtico ac triplici oſculo 304.a de proprietate illa Dei,quæ eſt miſereri 313.b de cordis duritie 331.b de correptionis contemptu 333.a de ignorantiæ peccato 373.b de minutis peccatis 400.b eiuſdem in detractionem aut detractorẽ inuectio 93.b 95.a de perfecta moralitate ſententia 405.a
beſtiæ qua in re hominibus rationabiliores 107.a
beſtias frugalitate hominem ſuperare 99.a
Bibaciũ qui nõ inebriant, increpatio 118.b
bibendum qui aut quantum 45.a 115.b
bibendi abuſus quî ſenſim tollendus 112.b
bibere vinum,quale quid,& quî diſtinguẽdum 105.b
bibere vinũ in dulcedine, quid ſit aut præ ſe ferat 118
bibonum inebriari haud potentium increpatio 118.b
Blaſphemia aut blaſphematores ſpiritus ſancti,quę aut qui 317
blaſphemia quæ qua grauior 341.a
blaſphemia remiſſibilis aut irremiſſibilis ę 342
blaſphemi alicuius pueri exemplum terribile 253.b
Boni faciẽdi q̃ta neceſſitas & vtilitas 5.b 6.a
boni omnis author quis 52.b
bonum non facere, eſſe,malum facere 6.b
bona quî multa,Tobiæ cõſilio,habẽda 4.a
bona omnia corrumpi ſuperbiâ 54.a
brachium ſeculare cur olim ab eccleſia non inuocaretur. 245.b 248.a
bruta quæ cur quibus præferantur hominibus 111.b
brutis peiores eſſe ebrioſos 109.b
Burchardus epiſcopus quid de pœnitentia potoribus ſeu ebrijs iniungenda ſcriptũ reliquerit 122.a

CAecitas quæ quanta 81.a
cædes quanta cur vbì per Moſen laudabiliter facta 131 b
cælebs quid ſonet aut ſit 211.b
cain quas fratricidij pœnas dederit 26.b
cain vndè in fratrem inſurrexerit 85.b
cainis in Abelem ſcelus,ex inuidia ortũ fuiſſe 82.a 83.a
cainis maledictionem qui potiſſimùm incurrant 110.a

cainem ſibi plùs q̃ Abeli nocuiſſe 97.a
caiphę conſilium quod, quale 166.b
calceari qui debeant pedes 43.a
calumnia qui ferenda 131.a
canis qui aut qua in re homine præſtantior 107.a
canibus impudentiores qui 361.b
cãtici Canticorum libellus cur quibus iam olìm legi prohibitus 76.a
capitalia peccata quot, quæ, aut vndè ſic dicta 44.a 43.b
capitalia peccata omnia ex ſupbia oriri 55.a
capitaliũ vitiorũ differẽtia ſeu diuiſio quæ qualis. 55.b
cardui & cedri lepida inter ſe collatio 174.a
carere ſolam inuidiã miſeriam 90.b
caro quid ſit 81.a
carnis opera quæ 14.a
carnis & vermis ſeu putredinis collatio 81.a
carnem edere, quale quid ſit 105.b
carnes quæ qui aut cur ſecandæ 252.b
carnifex ſuijpſius quis 90.b
catena peccatorũ quæ qualis 32.b 38.b 39.a
cathedra peſtilentiæ quid, eiusq́ue pedes quot aut qui 161.a
cathedræ pars eminens, quid 161.b
catholica de malo aut peccato fides aut ſententia quæ 10.b
catholicam fidem ſolam, fidem eſſe 386.b
catholicos ab hæreticis irriſoriè Romanos dici 268.b
Cenodoxia quid cur dicatur 48.b
Chriſtianæ iuſtitiæ partes duæ præcipuæ quæ 3.a
chriſtianum eſſe, aut eo de nomine præſumere, ſatìs non eſſe 299.b
chriſtiani qui cur & quò grauiores quàm ethnici, pœnas daturi 18.a
chriſtus quale exemplum quibus reliquerit 23.
chriſtus à quibus quì iterùm crucifigatur 17.b 18.a
chriſtus cur & qui nos à peccatis noſtris lauerit 17.b
chriſto peccata noſtra quid aut quę intulerint 17.b
chriſtũ meruiſſe nobis iuſtificatione̅ 386.a
chryſoſtomi de abſtinendo à malo, ſententia 5.b de gehenna & amiſſione gloriæ æternę 29.de ventis ſęuis & ambitione 47.b de inuidiæ execratione 96.a de vino modicè vtendo 115.b de ſeruanda in concionando diſcretione 226.b de meritoriè educandis liberis 254.a de poteſtatem habẽtibus, & vbì opùs eſt, nõ vtẽtibus 244.b de miſericordia Dei contra deſperationem 312.b de Sodomorũ peccato 360.b de ignorantia 374. de peccatorum expiandorum modis 389.a de repellendis malorum initijs 399.b
chryſoſtomi in libidinem carnalẽ inuectio 78.b in ebrietatem 105.b 106.a in luxum & crapulam 114.115. in iracundiã aut iracundos 133.a
Cibus qui ſumendus 107.b
ciborum non tam qualitas, q̃ cupiditas cauenda 118.a
Clamantia in cælum peccata, quæ 343.b
clamare de terra, quid 353.a
clamor in ſcripturis, quid 345.a, 346.a
claues quę quibus quale ſit confugiũ 300.a
cleri Romani (tempore Cypriani) de in peccata aliena conſenſu ſententia 190.b 191.a
clerici qui quanto ſint periculo obnoxij 219.b. 220.
Coactionem eccleſiæ actiuam, ſalutarem & piam eſſe 250.a
cogere ad bibendum, quale quid ſit 111.b
cogitanda nobis ex Pauli conſilio aut iuſſu, quæ 42.b
cogitationes quæ quibus ad quid conducant 49.b
cohibitio quæ quibus neceſſaria 143
coluctatio q̃ nobis cũ quibus habẽda 42.b
colubri inſtàr fugiendum quid ſit 19.b

com-

combibonum quale certamen 120.b
comedere domos viduarum 47.a
communicare, quid ſit 166.a
compotorũ inter ſe graphica per Ambroſium depictio 120.
compunctio vndè in nobis fiat 7.a
concionatores qui cur aut ſuſpecti, aut fugiendi 196.a
concordiam ira rumpi 138.b
concupiſcere, & videre vt cõcupiſcas, quî differant 33.b
cõfidentiã de miſericordia Dei aliquã eſſe inordinatam 289.b
cõfitẽda & Deo & ſacerdoti peccata 302.b
cõfortari quomodò aut in quo nos oporteat 42.b
confugiendum quibus quò ſit 300.a
conniuentia quę quó alienis peccatis implicetur 228.b 229.
conſcientia quę qualem in ſe habeat accuſatorem 30.a
conſcij qui quantis ſint ſibimet ſuſpicionibus obnoxij 29.b 30.a
conſenſum viro conferri 34.a
conſenſu quẽ alieni peccati reũ fieri 186.b 187.&c.
conſilium impiorum quid aut quod 160.a
conſilium quibuſcum aut habendum, aut non habendum 167.b
conſilio quî peccatum alienum committatur 167.b
conſilia quæ per ſacram ſcripturã expedita 169 170
conſiliarij qui quales 168
conſuetudo quę quàm ſit mala 38.b
conſuetudo potandi quæ cur & quomodò tollenda 112 b
conſuetudo quę qñ non maculet 165.b
conſtantię martyrum, & apoſtatarum pertinaciæ, collatio & diſcrimen 252.a
contumelia quæ quî perferenda 130.a
conuerſio an vlla ſera 311.b
conuerſionem veram nil moræ pati 315.b
conuertit nos Deus, vtq; cõuertamur monet 7.b 8.c
cor ſapiens cur vndè ſe abſtineat 4.b
corban quid aut quale 186.a
core cum ſuis complicibus cur q̃ horrenda ſit pœna affectus 27.b 28.
corpora nſ̃a qualis debeãt eſſe hoſtia 40.b
correctio aut correptio quę cur fiat 223.a
correptor quis quã gratiã mereatur 196.b
corrigendi aut corripiendi diſſimulatio q̃ quàm ſit periculoſa 222.a
corripiendi publicè qui 223.b
Crapula & ebrietas q̃ quibus cauenda 105.
crapulę aut gulæ in homines dominiũ ſeu tyrannis quæ 99.b
crapulam quid generet 118.a
cràs ſeu craſtinum polliceri aut ſperare diem, quale 63.a
creatos nos eſſe ad ſalutem, non pœnã 315.a
creaturæ abuſum, non creaturam, damnandum 106.a
crimen omne, peccatum: nõ verò peccatum omne, crimen eſſe 15.a
cruciatus animę qs quo alio cruciatu grauior aut leuior 29.a
cruciat⁹ inferni differre, nõ ęq̃les eſſe 15.b
Culparum gradus qui quales 13.a
cupiditas quę quî reſtringatur 47.b
cupiditatis imperium quale 67.a
cupiditas quę qualis 68.b
cura qui quàm laborent præpoſtera 254.b
curnam hic illéve ſit pauper aut diues 64.a
Cypriani de cauendo aut fugiendo malo ſententia 83.b de expiandi peccati modis 389.b 390
cyrilli Alexandrini de varijs remittẽdi peccati modis ſententia 387.a
DAemon ſęuiſſimus myſticè quis 137.b
dæmonẽ voluntariũ eſſe peccatũ 31.a
dęmõem hominibus nõ tam nocere, quàm peccatum 31.a
dæmone miſerabilior quis 134.a
dæmones quibus vitijs aut vitioſis maximè

mè familiares 77.a
dæmones qñ & vbì ſeu apud quos agant choreas 106.a
dæmonibus vbì potiſsimùm ſit chorearũ locus 106.a
dæmoniacis aſſimilari iracundos 134.b
dãni pœnã, grauiorẽ eſſe ſensûs pœna 29.
daniel quorũ conſilijs quò redactus 175.b
daniel quas vndè calumnias ꝑpeſſus 182.a
dare viro edendum cibum vetitum, myſticè quid 35.
dathan & Abiron cur & quomodò à terra deuorati 28.a
dauid qui Vriam prodiderit 73.b
Debitor quibus quì fiat Deus 72 a
declinare à malo, & facere bonũ, quò ſpectet, aut cuius potiſſimùm interſit 3.
declinare à malo, ad quid & quantoperè ſit neceſſum 3.
defenſio q̃ quanta ſit iniquitas 330.a 336.a
defenſione quí ſua quis alieno ſe peccato obnoxium reddat 274.b
delectationi illicitæ conſentire, magnũ eſſe peccatum 34.b
delectationem, mulieri comparari 34.a
delendus de libro Domini, quis 25.b
deliciæ & ebrietas quorum vitiorum fons & origo 106.a
delicta quì expianda 390.b
denarij numeri laus 11.a
deo aut eius miſericordiæ tempus præſcribere, quale peccatum ſit 188.b
deponenda Pauli conſilio q̃ quibus 4.b 5.a
deſiderij carnalis vincendi modus optimus quis 81.a
deſperando quì decipiamur 298.b
deſperandum de nemine dum viuit 340.b
deſperandum nec vlli, nec de vllo 314.a
deſperandum nulli, quáuìs magno, peccatori 310 b
deſperandum nec animam efflanti 313.a
deſperantium exempla quæ qualia 306. 307
deſperare myſticè quid ſit 3'1.
deſperationis remedium quod 304
deſperationis author quis 312.b
deſperationi quõ potiſſimùm aut medeatur, aut obuietur 312.b
deſperatione qui peccetur in ſpiritumſanctum 305.b
detractio qui à diuo Bernardo exibilata 93.b 94.
detractionis ſpecies quæ quales 94.a
deum & nos cõuertere, & vt conuertamur, monere 7.b 8.a
deum, vt faciamus, facere 81.b
deum qui nobis debitorem reddamus 72 a
deum nil niſì fidem requirere, hæreticam vocem eſſe 296 b
deum homines nunq̃ deſerere priorẽ. 333.b
deum, cũ nõ iraſcitur, iraſci maximè 336.b
Diabolus quibus potiſſimũ ꝑſit vitijs 98.b
diaboli, ſeu ex diabolo, quis ſit 4.a
diaboli ꝓpriũ aut peculiare vitiũ q̃d 87.a
diaboli in hæreticorũ corda poteſtas quãta 252.a
diabolo qua ſuperbiæ ſpecie homo fiat ſimilis 52.a
diabolum eſſe peccati authorem, nec tamẽ peccantes omnes, eſſe diaboli filios. 15.a
diabolũ eſſe ebrioſorũ legis authorẽ 110.a
differẽtiæ peccati quot, & quæ quales 34.b
dilatio benè merendi in mortis aut vltimũ vitæ tẽpus, quàm ſit periculoſa 66 b 67.a
dilecti aut diligibiles Deo qui 20.b
diligenti vitam, quid neceſſarium 4.a
diſcendum, Eſaiæ iuſſu aut conſilio, qd 3.a
diſceſſus quis quibus à Deo minatus 24.b
diſciplinam & correctionem charitati miſtam oportere 227.b
diſcretio quæ vbì aut cui quantoperè neceſſaria 226 a
diſcretione qua quibus vbì ſit opùs 221.b
diſſimulatione qua quõ peccetur 229.b
diues beatus quis 61.b
diuitis erga Lazarũ immiſericordia, quì tãdèm punita 26.a

di-

diuitum bona qui pauperum ſint, aut non ſint 64.a
diuitum nullos habentium liberos increpatio 66.b
diuitibus cur opes datæ 66.a
diuitiæ quibus q̃ nihil ꝓdeſſe queant 71.b
Doctores qui cur vitandi 196 a
dogmata quæ cur & hodiè maximè plauſibilia 210.b 211.a
dominari vitijs omnibus cupienti, quid ante omnia agendum 117.b
Durities quæ qualis 332.

EBrietas & crapula quantoperè vitandæ 105. vndè generentur 118.a
ebrietas qualis, aut quid inſaniæ ſit 107.a quibus aut qualibus è potibus fiat 109.a quid dæmonis ſit. 109.b vndè fiat, quãtorúmve malorum ſit radix 116 a
ebrietatis vituperium 45.b
ebrietatis pnicies quãta aut q̃tuplex 110.a
ebrietatis fructus 111 a 118.a
ebrietatis vitium vſu parari 112.b
ebrietatis deteſtatio & nocumentum quãtum 121 a
ebrietatem eſſe libidinis fomitem 78.a
ebrietatem eſſe vitiorum oı̄m fontẽ 106.a
ebrietatem, nõ potum, damnandam 116.a
ebrietate ſtatum mentis euerti 108.b
ebrioſi quomodò per Baſiliũ Magnum & S. Auguſtinum ſuis depicti ſint coloribus 110.
ebrioſorum de ebrietate excuſationes quæ quales 11.a 113.
ebrioſorum lex qualis aut vndè 110.a
ebrioſos regnum Dei non poſſeſſuros 99.b 112.a
ebrius quid creaturæ ſit 116.a 121.a
ebrius de ſomno excitatus, quid aut qualis 109 b
ebrij nullam eſſe vtilitatem 116.b
ebrij graphica per Chryſoſtomum deſcriptio 136.a
ebrium nunquàm eſſe caſtum 121.a
ebriorũ lepida ꝑ Ambroſiũ depictio 119 a
ebrios eſſe idolorum Gẽtilium inſtar 110.a
Eccleſiæ tempora duo qui per Euangelicã parabolam deſignata 250.b
eccleſiam perditos, vt redeant, rectè cogere 249.a
eccleſiam, quos cogit, ad bonum, nõ malum, cogere 250.a
Edendum qui ſit 45.a
Elationis quanta pernicies 49.a
eleemoſyna an differenda in craſtinum 63.a
eleemoſynæ faciẽdæ quãta aut vtilitas, aut neceſſitas 6.a
eleemoſynæ quæ quid mundent 398.b
eleemoſynarum vis & vſus 391.a
eleemoſynis dimitti peccata 403.b
Epiſcopus quis cur ab Hieronymo ob toleratum Vigilantium increpitus 243 b
epiſtolæ Apoſtolorum Catholicæ, contra quid propriè ſcriptæ 193.b
Erroris ꝑtinaci defenſione hæreticos fieri 321.b
Eſaias quid diſcendum, & vndè quieſcendum moneat 3.a
eſſe qui inuicèm debeamus 42.a
Eunomij de ſola fide hæreſis iam olìm quæ aut qualis 296.a
euthymij de his qui obnoxij ſunt peccatis alienis, ſententia 164 a
Exactor qualis quantúsve ſit venter 118 a
excidere à gratia Dei, quanta ſit ærũna 29.a
excommunicationis pœna qualis aut quãta 314.a
excuſatio diuitum auarorum propter liberos multos, qualis 66.a
excuſatio vacantium ebrietati 113
exemplũ quale nobis à Chriſto relictũ 23.
exemplum pueri blaſphemi mirum & horrendum 253.b
exhaurire, myſticè quid 399.b
exire in ſepes & vias, quid ſibi clàm velit 250 b
expiatio peccatorum qui fiat, aut facienda ſit

ſit 374.b 375.
expiādi peccata modi qui quales aut quot 375.376.377.&c.
Ezechiel ꝓpheta cur quibus legi iam olìm vetitus 76.a
FAcere bonū,quò,ſeu ad quid ſpectet 3.
facere nos quidē cùm facimus, ſed Deū vt faciamus,facere 8 b
facere vt faciamus,quid ſit 8.b
Febris & libidinis collatio 80.a
felicitatem aut infelicitatem æternam, ad viuum exprimi non poſſe 29 a
feruor & tepór quis quorum ſit 158.
Ficus aut ficulnea quæ cur eradicāda 153.a
fides ipſiſſima,de qua hodiè agitur,q̄ 386.b
fidē ſolā iactantiū vanitas quāta 292.b 294
fidem qualem exiſtimārit Paulus cùm de illa ad Galatas ſcriberet 293.b
fidei viuæ vis quanta 392.b
filiæ peccatorum omnium capitalium quæ quales 55.
filiarū cura quibus potiſſimū mādata 255.a
filij qua cura educandi 255 a
filij quales aut quibus debeant eſſe moribus 255.b
Flammæ quæ quibus timendæ 221.b
flammarum infernaliū cruciatus quo alio cruciatu tolerabilior 29.a
Fœdiſſimum homini quid 99.a
fœminæ temulentæ ſuis aptè coloribus depictæ 121.b
formidine qua cur ſemp laborandū 297.a
fornicatio cur quantoperè fugiēda, & qui vincenda 72.b 73.a
fornicatio ſimplex quale quātúmve ſit peccatum 79.a
fornicationis ſcelus quantum 77.b
fornicationibus qui medendum aut obuiandum 77 a
fortitudine q̄bus aut quò maximè ſit opùs 160.b
fugam peccati quantoperè aut doceat, aut iubeat ſcriptura 19.b
fulmina quot feras faciliùs,quàm iratū Dei vultum videas 29.b
funeralium pomparū adſpectio quibus ad quid conducat 49.b
furi aut furato, q̄d pœnitēdo agendū 42.a
furor quis quid dæmonis ſit 137.b
furtum alienum qui fiat tuum 274.b
GAlea qualis aſſumenda 43.a
galeni de guloſis ſententia 108.b
gaudendū qui aut in quo potiſſimū ſit 155 a
Gehenna cur quibus à Chriſto comminata 227.a
gehennæ pœnam,amiſſione gloriæ leuiorē eſſe 29.a
gehennæ cogitatio quò maximè conducat 49.b
gehēnæ effigiē eſſe ignē Sodomorū 361.b
gelaſij de blaſphemia,eiusq; remiſſione ſententia 342.a
geneſeos liber cur quibus antiquitùs legi vetitus 76.a
Gladius quis cui vtendus 43.a
gladium accipere, quid 353. b
gladio hæreticos arceri aut cogi, expedire 251.b
gloria hominum quàm ſit vilis 48.b
gloriæ amiſſiōem,ipſa gehennæ pœna duriorem eſſe 29.
glorię vanę appetit⁹ qui reſtringēdus 47.b
gloriæ inanis filiæ quæ 55 a
Gradatio peccati quæ qualis 32.a
gradus peccati aut culpæ (ex Euangelio)q̄ quales 13.a
gradus ſuperbiæ qui aut quot 50.a
gradus irę & pœnarum eius qui quales 15.b
gradus peccandi aut peccatorum,quot,qui aut quales 16.a 32. 34. b 38.a
gradibus quot & quibus ad peccatum perueniatur 31.b & in profundum deſcendatur 36.b
grauis & leuis peccati lepida comparatio 398.a 399. a
gratia Dei quò nobis promiſſa & neceſſaria

ria 3.b 9.a
gratia Dei noſtræ quid præſtet volũtati 8.a
gratiæ Dei & arbitrij liberi concurſum, ex ſcripturis oſtendi 7.b
gratiæ pueniẽtis & ſubſequẽtis oſtẽſio 9.a
gratiæ Dei voluntatem bonam acceptò ferendam 8.a
gratiam Dei libero cooperari arbitrio 7.b
grauatio ex crapula & ebrietate, quãtoperè cauenda 105.a
grauitas peccati quanta 31.a
grauitas peccatorum quõ ex ſcripturis noſcatur 396.b
grauitatem peccati ex remedij difficultate colligi 29.a
gregorij de ira ſine voce,in voce,in voce & ſermòne,ſententia 13.a de tribus tentãdi modis 36.a de ſuperbia & Leuiathan 50.a de voluptate aut libidine carnali 80.b de filiabus inuidiæ 91.b de inuidiæ ac inuidentiæ cæcitate &c. 92.b de inuido & inuidioſo 97.a de tentatione gulæ quintuplici 103.b de filiabus iræ 128.a de refrenatiõe iræ 138.a in irã inuectio 138 139 de pigritia aut pigris 158.b de refrenanda ira 145.b 146. 147. de ſilentio diſcreto 217.b 218 de requirendo percũtium ſanguine 225.226 de vitanda vnius aut paucorũ ſcabie 252.b de claudendo paruulis regno cælorum 253.a de tribus peccãdi modis 282.b de reſponſiõe Heli pia & humili 289. de media inter deſperationem & præſumptionem via 290. de peccato ad inferos & ad mortẽ 303.b de permanendo in peccatis 330.b de obdurratione Pharaõis 333.a de peccatis in cęlum clamantibus 346. de Sodomorum excidio & ſcelere 359.b
gregorij Nyſſeni graphica inuidiæ deſcriptio 91.b
gregorij Turonẽ mira de imperatoris filia &c. narratio 264.b 265.266.
gregorio q̃ vñ naſcantur vitia 78.a
Gula quid,eiusq; filię quæ aut quot 55.b 99.a 106.b
gulæ tentationes quotuplices 103.b
gulæ pernicies quę 106.a
gulæ deditos nil cęleſte cogitare poſſe 108.
gulam ad libidinem prouocare 117.a
guloſos ad nihil vtiles 114.b
guttę aut ſtillę aquarum ad peccata leuia collatio 398. 399
HAbitationum duarum æternarũ quæ qualis 15.b
hæreſiarchæ qui cur potiſſimùm tot habeant diſcipulos 210.b
hæreſiarcharum mortuorum pœnæ q̃ cur quotidiè augeantur 163.a
hęreſes vndè ſint natæ 320.b
hęreſum ſeu hęreſeõn principijs quî obſiſtendum 252.a
hęreticus cur quis ſit aut fiat 320.b 321
hęreticum,& deceptum ab hęretico,differre 321.a
hęreticis an Hieronymi iudicio conniuendum 243.b 244.a
hęreticos legibus Imperatorijs piè ac iuſtè coërceri 246
heli ſacerdos propter iniquitatem filiorum damnatus 223.a
heli ſacerdotis exemplum quos cur meritò teneat 254.a
herodes qua in re cui Pharaõi ſimilis 179.b
herodiadis peccatum quod quale 167.a
heſter(aut Heſteris)ad Deũ ꝓ Iudæis oratio qualis 188.b 189.a
Hieremias quid quibus de prophetis prænunciàrit 199. 200
hieronymi de fornicatiõe & ebrietate ſententia 78.a
hieronymi in mollitiem inuectio 80.a
hieronymi de inuidia & zelo ſentẽtia 92.a
hieronymi in ſaturitatem & ebrietatẽ inuectio 107.b
hieronymi in vinolentum epiſcopum inuectio 123.a

hie-

hieronymi de blanditijs hæreticorum ſententia 209.b
hieronymi de reticendo Dei verbo ſententia 223.b 224.a
hieronymi de miſericordia inutili ſententia 243.b
hieronymi de obſiſtendo hęreſum principijs authoritas 252.a
hieronymi de gloria & iactatione hęreticorum ſententia 296.b
hieronymi de temerè promittentibus remiſſionem peccatorum, ſentẽtia 297.b
hieronymi de mollium aut molitiei vitio ſententia 362.b
hippocratis de obeſis aut craſſis iudicium 108.a
Homicidarum pœna aut reconciliatio quę qualis 351. 352
homicidij voluntarij vindicta ſeu pœna q̃ 346.b 347 348
homo quis quõ vel exuendus, vel induendus 4 b 5.a 41.b
homo qui beſtia aut brutũ fiat animal 78.a
hominem ſuperbiã dæmonem fieri 49.a
hominem frugalitate à beſtia vinci, quale quid 99.a
homines quibus potiſſimùm vitijs tententur aut vincantur 77 a
homines qui fiant ſues 106
honore dignis, ſed eo deſtitutis, quõ aut cur gaudendum 48.b
humanitatem irâ amitti 138.b
humilitas quàm ſit cuiuis & vbiuis neceſſaria 56.b
humilitas quotuplex 57.b
IAcob quib⁹ qua in re quõ imitãdus 143.a
Ieruſalem (ſeu Hieruſalem) muri myſticè quid 105.a
Ignem Sodomorum, eſſe gehennę effigiem 361.b
ignorantia qui ſit aut fiat ebrietatis cauſa 113.b
ignorantia diuinæ legis an quenquã excuſet 372.a
ignorantia excuſatiõem habens aut nõ habens, quæ 374.b
ignorantiâ quî peccetur, aut non peccetur 282.b 373.a 374
Illecebræ q̃ cur velut Eua exiſtimãdæ 35.a
Immunditia quę qualis 80.a
impietas quę cui non nocitura 25.a
impius verba Dei non audiens, cur moriatur 225.a
impij qui, & quod eorum caput 160.a
impatientia vndè oriatur 335.b 336 b
impœnitentia quibus potiſſimùm ſacramẽtis repugnet 341.a
impœnitentiæ peccatum quandò committatur 337.a
impœnitentiam eſſe peccatum in ſpiritum ſanctum 339.b 340.a
impugnatione qua quî peccetur in ſpiritũ ſanctum 316
incitantium aut cogẽtium alios ad potum, repræhenſio 20.b
incõmoda corporis & animi ex gula, qualia aut quanta 115.a
incommoda quæ quî patienda 1;1
induenda quæ cur nobis armatura 42.b
indulgentię aut remiſſionis peccatorũ ꝓmiſſores temerarij qui 297.b
indulgentiam ſeu miſericordiã latroni exhibitam, eſſe crudelem 243.a
induſtriâ ſeu ſpontè quõ peccetur 283.a
inebriantibus ſe aut alios pœnitentia qualis iniungenda 120
inebriatum, mortuũ ac ſepultum eſſe 123.b
infernalium pœnarum inęqualitas aut differentia 55.b
inferni vocabulo deſperationem aliquandò intelligi 311
infirmitate quomodò peccetur 282.b
ingurgitatores qui quales 111.a
inimicus quî tractandus 41.b
iniquitas Latinè quid 11.b
iniquitatis & peccati conuerſio ſeu identitas

tas 11 a
iniquitatis operatores quales 17.a 20.a
iniquitatem Deo odibilem eſſe 25.b nullam impunitam abire 329.b
initiorum quorum quãta vbì habenda cura 399.b
iniuſtitia quę cui & cur non obfutura 25.a
innocẽtia falſa, Auguſtino qualis aut q̃ 253.a
inobedientibus quibus quæ vndè minata ſint mala 21.b
inquietudo heretica quę quomodò piè coercenda 246.b
inſanię ebrietatis q̃ aut quantę 123.a
inſanire illos, qui id, quod malũ eſt, laudãt 209.b
intolerabili gehenna quidnam aliud intolerabilius 29.b
inuidentia gratię fraternę, quale ſit in ſpiritum ſanctum peccatum 322
inuidentia q̃ qualis aut qd 323.b 324.a 325.a
inuidia qd, quásve habeat filias 81.a 85.a 91.
inuidia quàm ſit, Cypriani iudicio, fugienda 83.b 84.
inuidia quãtam malorum iliadem ſecũ aduehat 88 b
inuidia cui vermi cur meritò cõparetſ 89.a
inuidię ſpecies aut filię quæ 55.a 91.b
inuidię malum quę ſcripturę quî exaggerent 82. 83
inuidię fructus qui 83.b 84
inuidię vituperatio 86.a
inuidię lepida per Auguſtinum depictio 91.
inuidię & zeli diſcrimen 92.a
inuidię non ſtudendum 82.b
inuidiæ quî medendum 86.b
inuidiam nocere inuidenti potiùs q̃ inuiſo 85.a 86.a
inuidiã omi carere venia & excuſatiõe 87.b
inuidiam fornicatiõe & adulterio peiorem eſſe 88.a
inuidiam ex ſuperbia oriri 89.b
inuidiã vertere homines in dęmones 96.b
inuidiam, diabolicum eſſe vitium 87.a 97.b
inuidiã hominem, diabolo ſimilẽ fieri. 82.a vrbesq́; excindi 88.b
inuidiá repleri aut laborare, qualis ſit pœna 82.b
inuidiã Siculos nõ inueniſſe tyrannos maius tormentum 84.85.
inuidioſi & inuidi diſcrimen 89.b 92. b
inuidus quid de inuidioſo prę ſe ferat 97.a
inuidi familiaritas cur teſte Baſilio fugienda 85.b
inuidi exterior ſpecies quę 98.a
inuidum, eſſe ſuijpſius carnificem 90.b
inuidorũ ingenij graphica deſcriptio 86.a 89.b 90.
inuidorum miſeria 93.a
inuidos feris beſtijs eſſe deteriores 87.b
inuidos membra diaboli eſſe 98.b
Iouinianus qualis, aut qualibus vſus hæreſeos ſuę aſſeclis 210.a 211.a
iouinianicæ conciones aut doctrinæ propemodùm quales 211.b 212.a
iouinianiſtarum grex qualis 212.a
Ira quę qualis aut quotuplex 13.a
ira iudicio, concilio, aut gehennę obnoxia quæ 13.a
ira quas habeat filias 124.a
ira quid ſit 123.b 124.a
ira laudabilis quę 131.b
ira quî aliquandò bonarum ſit actionũ miniſtra 132.a
ira, quis qualíſve ſit Chryſoſtomo ignis 134.a 135.b
ira vndenàm ſuas habeat vires 134.b
ira quid aut qualis ſit beſtia 134.b 137.a
ira quò ſubindè proſiliat 139.b
ira per vitium quę 141.a
ira bona quę 141.a
ira per zelum, ſiue ex zelo, quali egeat moderatione 142.a
irę ſpecies aut filię quę 55.a
irę fructus qui 128.b
iræ cuius pœna quę 124.b
iræ incommoda quî ferenda 131

iræ filij aut filiæ quæ 132.b
iræ in nobis origo aut occaſio quę 132.b
iræ deſcriptio egregia 132.b 133.a
iræ ſeu iracundiæ miſeria quanta 134 a
iræ pnicies quãta 135.a 138. 139 140.& deiñ.
iræ intrinſecæ non erumpentis forâs, deſcriptio 139.b
iræ comprimendę modi quot & qui 140.b
iræ cur dandus ſit locus 41.b
iræ qui medendum 129.b
iram in corde reſeruare, quale quid ſit 135.a
iram beſtiæ inſtàr mitigandam & manſuefaciendam 137.a
iram corpori animoq; nocere 137.a
iram comprimi bifariam 140.b
iram rationis pediſſequam, non dominam, eſſe debere 141.b
iram perſeuerantem cor corrumpere 145 a
iram inueteraſcentem odium fieri 145.b
iram manſuetudine temperandam 148.b
irâ hominem fieri feram aut beluam 128.a
irâ nihil eſſe ſtultius 131.a
irâ pro armis quomodò ſancti ſint laudabiliter vſi 131.b
irâ & corpus & animam lędi 133.a
irâ (ſeu ab irâ) vinci, quàm ſit dedecoroſum 145.a
irarum diuiſio quæ qualis 141.a
iracundia quid quantúmve morbi ſit 133.b
iracundiæ peſtis quanta 133.b
iracundiæ pernicies quanta 136.b
iracundię culpa quanta 138.b
iracundus q̃ cui ebrio comparandus 136.a
iracundi hominis per Chryſoſtomum deſcriptio 133.a
iracũdi cur porcis meritò cõferantur 136.b
iracundo nullam eſſe iracundiæ excuſationem 135.b
iracundi cur intempeſto mari & dæmonibus comparentur 134 a
iracundos ęgrorum inſtàr tractandos 137.b
iracundos eſſe inſanis miſerabiliores 137.b
iraſcendum quibus quî ſit, aut non ſit 42.a
132.a 142.b
iraſcentium genera quot aut q̃ 140.a
iraſci Deũ maximè, cùm non iraſcitur 336.b
iraſci fratri, quò & inobedientia ſit, & crimen non ſit 400.b
iraſci nulli, melius eſſe q̃ iuſtè iraſci 145.b
iraſcimini & nolite peccare, quî intelligendum 144
iratis hominibus quò reſiſtendũ 129.b
iratos, à dæmonibus nihil aut parùm differre 129 a
irenęi de vitandis aut fugiendis peccatoribus ſententia 190.b
iritatione qui nobis aliena peccata conflemus, aut affricemus 191.a
irremiſſibile peccatum quod quî aut dicatur, aut intelligatur 281.b 282.
Iſidori de ſuperbia & ſuperbis dictum aut ſententia 54. in libidinem carnalem inuectio 76.b 77. de luxuria &c. iudicium 116.b de temporibus docendi aut tacẽdi 221.b de pœnitentia & venię conſecutione 300.a de modo recedẽdi à Deo 311.a de peccati & criminis differentia 397.a
iſraelitarum in deſerto murmurantium punitio 26.a
iſraelitarum aliquot reproborum conſilia ſuos in fratres qualia 176
iſraelitis cur quæ pœnæ à Deo per Moyſen minatę 27.b
Iudæorum apud Holophernem commendatio quæ qualis 25.
iudices qui quorum ſint aut fiant ſcelerum rei 245 a
iudicium diuinum qui quibus medeatur vitijs 77.b
iuliani cuiuſdam ſacrilegi, qui fuit apoſtatę Iuliani auunculus, ſcelus ac pœna 273.
iuo quid vbi de potoribus aut ebrijs tractet 120.b 121.a
iuſſio qui ſit aut fiat alienum peccatũ 179.a
iuſtificari p fidem qui dicamur 386.b

iuſtificatio per fidē ſine operibus legis quî fiat 293.a
iuſtitia qd ſit,aut in q̃ cóſiſtat 3.a 5.b 160.b
iuſtitiæ nomen quid ſit aut ſignet 6.b
iuſtitiæ ratio in quo conſiſtat 7.a
iuſtitiæ Chriſtianæ quæ aut quot potiſſimùm attineant 3.
iuſtitiam ira derelinqui 138.b
iuſtitia quibus potiſſimùm ſit opùs 160.b
iuſtitiæ quæ cui aut quibus fruſtrà ſint factæ 24.b
iuſtitiæ quę cur obliuiſcendæ 25.a
iuſtus quis ſit 4.a
iuuentus ferè cuiuſmodi ſit fera 254.a

LAbor quis quibus quô periturus 21.b
laborandum quiſaut quid ſit 5.a 42.a
latronis miſereri, cíve parcere,quid ſecum perniciei ferat 242.b 243.a
laudandi aut non laudandi qui 208.
laudibus aut vituperijs falſis quô affici debeamus 130.b
laudatores qui quomodò ſe peccatis alienis inquinent 195.b
lectiones ſacræ ſcripturæ quæ cur quibus iam olìm prohibitæ 76.a
legum aduerſùs hæreticos latarum vtilitas quanta 246.a
legum Cæſarearum de Sodomitico vitio ſententia 362.b
lenitatis quæ vbì cura habenda 223.b
leonis Magni de reſipiſcentibus in articulo mortis,ſententia 315.b de pertinacia hæreticorum 320.b de vera & integra fide 386.b
leuiathan quô aut cur ſublime videre deſcribatur 50.a
leuia peccata cur potiſſimùm vitanda, aut non ſpernenda 397 b 398 a
leuium peccatorum remedia potiſſima q̃ & quot 398.b 399.b
leuibus etiàm peccatis quî occidatur anima 399.b
leuitatem operis, ex gula ſequi 104.b
lex æterna quid 10.b
lex peccati quid 39.a
liberi arbitrij aſſertio 9.a
liberū arbitriū diuinæ cooperari gratię 7.b
libido carnis quò demū adegerit Salomonem 74.b
libidinis mala quæ aut qualia 78.a
libidinis fomes aut ſeminarium quod 78.a 107.b
libidinem eſſe febre ardentiorem 80.a
libidinem vſu creſcere 77.b
libidinem paſci conuiuijs 123.b
libidine hominē ſeruituti miſerrimæ ſubijci 78.b
libidinoſorū cæcitas quanta 81.a
libri ſcripturæ authenticæ aut ſacrę,cur qbus legi vetiti 76.a
lingua cui aut cur vndè coërcenda 4.a
lingua quæ qualis ſit gladius 95.b
lingua vndè cohibenda 143.b
linitio aut litura quę qualis 197.b 198.a
Loquacitas q̃ cuiꝰ ſit vitij capitalis filia 104
loquendum quî ſit 5.a
lorica qualis induenda 43.a
loth vndè per Deum ereptus 21.
Lucem veritatis,ira amitti 139.a
luciferi caſus & peccatum, quî à quo deſcripta 20.b
luxuria quid,q̃ve ex ſe gignat vitia 72.b
luxuria ſeu actus libidinoſus cur quantoperè fugi debeat 73.a
luxuria gulam quî ſequatur 104.b
luxuria vndè gignatur 119.a
luxuriæ ſpecies aut filiæ q̃ aut q̃t 55.b 78.
luxuriæ quî medendum 77.b
luxuriā fuga potiùs q̃ pugna vincendā 72.b
luxuriam ſemper ebrietati iungi 108 a
luxuria fieri ex hoīe beſtiā ſeu brutū 78.a
luxurioſorum quanta cęcitas 81.a
Lyſimachi ſacrilegia,eiusq; ob ea interitus 177.b 178.a

MAgiſtratus qui quô fiāt peccatis alienis obnoxij 229.a

magiſtri q cur tacẽdo ſanguinis rei fiat 224.a
maledictio quę quibus timenda aut infligenda 22.b 23.a
malitia quid ſit 161.a
malitiam laudare, quid aut quale 209.b
malum pro malo quî aut reddatur, aut nõ reddatur 246.b
malorũ cõſuetudo q̃ qñ non maculet 165 b
mandata Dei, ſi volumus, ſeruari poſſe 8.b
manducare de ligno vetito, quid 35.
manibus quî vtendum 42.a
manſuetudo falſa & crudelis quæ 247.a
materiã criminum oĩm eſſe cupiditatẽ 68.a
media inter præſumptionem & deſperationem via incedendum 290
medici quãuis moleſti, laus & vtilitas quãta 247.a
medici qui quales 209.a
medicis qua in re non vtendum miſericordia 242.b 243.a
membra quî inuicèm alter alterius eſſe debeamus 41.a
membra Chriſti qui faciant membra meretricis 73.b
mendicus quis aut quandò contemnat locupletem 119.b
mendici quibus qua in re quõ imitãdi 57.b
menelai alicuius apoſtatici Iudæi facinora 177.178.
mercedis operariorum detentio, quantum ſit peccatum 369.b
metendum qui ſit 44.b
metrias martyr quí ſuum de ſacrilego templum vltus 266
metus quis cuius vitij remedium 77.b
metus quis vbì aut inutilis, aut pernicioſus 222.a
Mille gehennis quod ſupplicium intolerabilius 29.a
miluis cur aut quõ conferantur inuidi 92.a
minuta peccata quî & quantoperè cauenda 393.394.&c.
miſereri cur Deo magìs propriũ, quàm iudicare aut damnare 313.b
miſeria quid præ rebus omnibus priuilegij habeat 90.b
miſericordia & iuſtitia Dei, quî aut diligẽda, aut metuenda 292.a
miſericordiæ quibus in rebus qua cautiõe ſtudendum 243.b
miſericordiam aliam eſſe iuſtam, aliam iniuſtam 242
miſericordiam Dei, peccatis noſtris maiorẽ eſſe 313.a
miſericordiam quî ſuam quibus impendat Deus 391.b
miſericordiarum pater Deus, non iudiciorum 313.b
modi peccandi quot aut qui 282.b
modi remittendorum peccatorum quales & quàm varij 387.
modeſtiæ quí ſtudendum 42.a
molles aut mollities, cuiuſmodi ſcelus aut ſcelerati 362.b
mollitiei peccatum à quibus philoſophis approbatum 80.a
moloch (aut Molochi) dare de ſemine ſuo, quantum ſit peccati 187.a
momentaneam inſaniam eſſe iram 128.b
moralitas perfecta in quibus aut quot poſita 405.a
morientem obliuiſci ſuî, oblítum, dum adhuc viueret, Dei 305.b
mors cuius ſit rei ſtipendium 12.a
mors ſecũda qd, aut quibus obuẽtura 14.a
mors cuius aut quorum ſit ſtipendium 24.a
mors quæ aut quorum, qualis 24.a
morti ſecundæ obnoxij qui 14.a
mortem ſempiternam inferre hæreticos, & ob id temporalem pati, conqueri 251.b
mortes quæ & quot, quibus peccandi differentijs aptè conferantur 34.b
mortale peccatum quid 12.a
mortuis peccato, quî aut viuendũ, aut ambulandum 17.b
mortuis peccato quid agendum 23.b

ad

mortuorum genera tria à Chriſto reſuſcitata, myſticè quid 34.b
mortuorum ad ſepulturam elatio quibus ad quid proficiat 49.b
moſes (aut Moyſes) probra quæ qui pertulerit 138.a
moyſes alioquì manſuetiſſimus, quàm vbì cur meritò excanduerit 131.b
moyſis & Aaronis erga ſe affligentes affectus aut zelus quis 28
Mulieres quæ quomodò ſuos in ſcripturis legantur afflixiſſe viros 191.
mulierum amor quò tandem adegerit Salomonem 74.b
muri Hieruſalē ſeu Ieruſalē myſticè qd 105.a
murmurantium quorum pœna quæ 26 a
NAbuchodonoſor quí aut cur qua pœna affectus 26.b
nabuchodonoſoris ſtatua quî aut quibus inſtrumentis honorata 181.b
nabuchodonoſor quó & perſecutoris & protectoris eccleſiæ typū geſſerit 245.b
nabuchodonoſor quî trium puerorum exemplo quodammodò conuerſus 251.a
nanceæ ſacerdotes vbì quó Antiochum ciúsve ducem exceperint 177.a
naui cui quis venter cur meritò conferat. 114.a
Neceſſitas quæ quibus incumbat 221.a
negligentiæ mater quid aut quæ 291.a
nemini non, quantunuìs iuſto, timendum 301.b
neq; parcentem quenuis, amicum: neq; nō parcentem, inimicum eſſe 247.a
neſcire, & ſcire noluiſſe, multùm differre 283.b 372.b
Nicanor quî ſe erga Machabæum geſſerit 192.a
nihil boni facere, quid 6.b
Noë vndè quì cuſtoditus 21.a
νόμος quid 11 a
non eſſe qui non peccet 14.a
non habeo, non dabo, quorum ſit vox propria 63.b
nouem eſſe peccata aliena, & quæ 166.a
nuditas q̃ ſua cuiq; aſſiduè reuoluēda 130.b
Nyſſenus Gregorius inuidiam qui depinxerit 91.b
OBdurare quí corda dicatur Deus 331.b
obdurationis Pharaonis cauſæ 333.a
obduratus quis ſit aut viuat 292.a
obduratum quí dicatur cor Pharaōis 332.b
obſeruatiōe præceptorum quo duplici genere contineatur 5.b
obſtinata peccandi volūtas, qualis ſit phreneſis 332.b
obſtinatione qua quí pecccetur in ſpiritum ſanctum 325.a
Occulta longè aliter àc publica, vel arguenda, vel corrigenda 227.b 228.b
ochoſias vndè quò adactus 173.a
ocioſitatis fructus qui 149.a
ocioſus quis, vndè quí aut flagellandus aut caſtigandus 6.b
ocioſorum increpatio 148.a
Odioſi aut odibiles Deo qui 17.a 20.a
Offendiculum vndè quî poni dicatur 331.a
Oniæ viri boni & innocētis miſerabilis interitus 177.a
onerarijs nauibus cur qui ventres comparentur 114.a
operanda ſeu agenda quæ, quo ſtudio exequenda 154.
operarijs quibus quis diſceſſus à Deo minatus 24.b
oparios iniquitatis Deo odioſos 17.a 20.a
operarios ſua fraudari mercede, quale ſit peccatum 369.b
opatio vini immoderatè ſumpti q̃lis 108.b
operum bonorum vis & vſus 390.b
oppreſſio quæ, quale quantúmve ſit peccatum 363.364.365.366.367.368. 369.
Orationis Dominicæ vis & vſus 402.403.
origenis de miſericordia inutili ſententia 243.a
originale peccatum qui ſit aut oſtendatur vo-

voluntarium 10.a
originale peccatum quid 11 b
originalis peccati ex ſcripturis aſſertio ſeu oſtenſio 13.b
originali peccato baptiſmum pręcipuè donatum, alia etiam peccata tollere 14.b
origines peccati quot 164.a
Oſſa myſticè quid 98 b
oſtentare ſua bona opera cupienti quid cogitandum 48.a

PAlmes quis cur tollendus 153.a
palpones quî quó ſe peccatis inficiant alienis 195.b 196
paludibus cur vndè comparati ſint ebrioſi 110.b
parẽtes q ꝙ præpoſtera laborẽt cura 254.b
parentum conniuentia & indulgentiá quæ quàm periculoſa 229.b 244.b
participando quî alienum tibi peccatũ cõtrahas 255.b 256.
participatio aut communicatio cum malis, quotuplex 164 b 163.
paruulis quibuſdam etſi baptizatis, cur regnum cęlorum pręcludatur 253.b
paſcha cum amaritudinibus comedere, qd ſibi velit 210.a
paſtorem reticentia ſua pereuntium mortis reum fieri 225.a
paſtores qui quales, & quanto piculo obnoxij 218.a 219.b 220.
paſtorum aut prælatorũ pericula quanta 225. 226.
paſtores multos pro iniquitate populi damnari 222.b
patientia ꝙ & cur quibus neceſſaria 45.b
patientia minimè laudabilis quæ 249. b
patrum de faciendo bono, maloq; cauẽdo ſententiæ 5.b 6.7.8. &c.
patribus quid in filios à Paulo vetitũ 192.b
paulum Apoſtolum quodammodò ad fidẽ cõpulſum eſſe 249.a eundemq; ethnici Imperatoris auxilium imploráſſe aut popoſciſſe 249.b
pauor cur quib⁹ & vñ vtiliter inijciat 105.b
pauperes qui cur quando non cedant etiã ſummè diuiti 119.b
pax cui & cur inquirenda 4.a
pax quibus quantoperè curanda 41.
pax Dei qualis,& quò nobis petenda 42.b
peccandi voluntate ſola damnari quẽ poſſe 35.b
peccandi conſuetudinem,peccato ipſo peiorem eſſe 38.b
peccans, quantillo aut quali precio animã ſuam vendat 31 b
peccantium conſuetudo quę qualis 29.b
peccantium in hac vita proſperitas aut impúnitas quid portendat 30.b
peccãtes laude proſequi, quî plus ſit quàm delinquere 208.b
peccare etiàm Dei filios 15 a
peccatum quid ſit 9.b 10. 11.a 30.a 31.a
peccatum quantoperè Deo odioſum 17.a
peccatum quî aut cur dæmone ſit peius 31.a
peccatum per quæ tria impleatur 33.b
peccatum ad inferos, & ad mortem quid 303.b 323.b 325.a 343.a
peccati definitio 9.a 10. 11.a
peccati & iniquitatis conuentio ſeu identitas 11.a
peccati diuiſio 11.b
peccati differentia quæ qualis 12.b
peccati & criminis differentia 15.a
peccati author quis 15.a
peccati fugiendi cauſæ 17 a
peccati execrandi cauſa potiſſima ꝙ 17.a
peccati natura & malignitas qualis aut qd 18.b
peccati ſeruus quis 19.a
peccati fuga & execratio quibus ſcripturæ verbis innuatur 19.b
peccati grauitas vñ potiſſimũ colligat 29.a
peccati lex quid 39.a
peccati genus omne ex ſuperbia naſci 49.a
peccati in ſpiritumſanctũ deſcriptio ſeu definitio 276.b

pec-

peccati in ſpiritumſanctum irremiſſibilitas quî intelligenda 281.b 282.
peccatum omne contra legem Dei eſſe aut fieri 11.a
peccatum aliud alio grauius eſſe 12.b
peccatum tribus impleri modis 37.b
peccatum, peccatum tradere 39.a
peccato quî generetur mors 24.a
peccato inſipientiam fieri 30.a
peccato nil eſſe immundius 30.a
peccato etiàm corpora infici 30.a
peccato etiam non perpetrato, quî quis fiat gehennæ obnoxius 32.a
peccata quibus & quî Deus dimittat 14.a
peccata quî facilè deuitentur 39.b
peccata quę quos quô aut p̄cedant, aut ſequantur 163.a
peccata in ſpiritū ſanctū q̄ & q̄t 277.b 278.
peccata in ſpiritumſanctum quî diſtinguātur 280.b
peccata in cælum clamantia, quę 343.b
peccata quî merito Chriſti per ſacramenta applicato tollantur 385.b
peccata q̄ quibus modis expianda 388.389.
q̄ quibus ampliùs euitanda 399.b
peccata quibus modis, operibus aut remedijs purgenť ſeu redimanť 387.391.b 401.
peccatorum inæqualitatem ex Euangelio oſtendi 13.a
peccatorum gradus qui quales 32.b
peccatorum inter ſe diſcrimen q̄ ſit difficile 395 b 396 397.
peccati reſiſtendi modi quot & qui 39.b
peccata nulla qualiacunq;, impunita manere 404 a
peccata modis fieri tribus 282.b
peccatorem omnem, ſuperbum eſſe 54.a
peccatores aliquot ſingulares quas Deo pœnas dederint 19.a
peccatores qui quali à Deo cruciatui addicti 21.a
peccatores qui qua pœna affecti ſeu afficiendi 26.
peccatoribus quibus q̄ minatæ aut infligi pœnæ prædictæ 21.b 22.
peccatores aut peccatrices deferre apud ſuperiores, quale quid ſit 219.a
pectoris tunſio qd aut quantū valeat 402.a
pectore & vētre repere, myſticè quid 105.a
perfidiæ matrem, ebrietatem eſſe 119.a
perſecutionem patientes non omnes, beatos eſſe futuros 247.b
perſequētibus quid officij aut beneficij exhibendum 41.a
pertinacia q̄, quale aut qd peccati ſit 320.b
petitiones quí noſtræ apud Deum innoteſcere debeant 42.b
Pharao cum ſuo exercitu quas cur pœnas dederit 26.b
pharao & Herodes qua in re cōparādi 179.b
pharaonis obduratio vndè 334.a
philargyria quid 69.a
phinees quantā qua ira conſecutus laudem 131.b 132.a
Pietatem aut zelum pro Deo, crudelitatem non eſſe 244.a
pietatem Dei, quauis impietate aut iniquitate maiorem eſſe 314.a
pigri, qua de re admonendi 158.b 159.a
placatio Domini q̄ quî facienda 390 a
plumbo cur peccatum comparetur 31.a
pluuia quali peccatores plagandi ſeu afficiendi 26.a
Pœna q̄ quibus ſit ſalutaris 243.b
pœnæ ſecundùm animarum merita, an dici ſeu exprimi poſſint 16.b
pœnæ quę quî euadendę 19.b
pœnæ animarum quę quibus duriores 29.
pœnitens quis quandonàm à quouis abſolui queat ſacerdote 316.a
pœnitenti quô & timendum, & confidendum 311 b
pœnitentibus quid Deus promittat, aut nō promittat 298.a
pœnitentia ad mortem vſque dilata, quàm ſit periculoſa 301.a 302

pœ-

pœnitentiæ cur tantoperè inſudandum 285.286.
pœnitentiam nullam eſſe ſeram 306.a
pœnitentiam veram ſemper amplecti ſeu acceptare Deum 314.b
porta qua qui intrandum 156.a
poſſeſſio certiſſima quæ 68.a
poſſidendi auido, quid vt poſſideat, potiſſimùm optandum 67.b
potare multùm, nec tamen inebriari, quale quid 118.b
potandi nimietas qui ſensìm aut minuēda, aut tollenda 112.b
potentium multùm bibere, nec tamen inebriari, increpatio 118.b
potores quibus aut qualibus velitētur ſeu initio vtantur poculis 120.a
Præconis officio myſticè qui fungant 218.b
prædeſtinationem incertam eſſe, cur & q̃ ſit vtile 302.a
prædeſtinatos ſe præſumentium increpatio 302.a
prædicandum aut dicendum, etiàm ſi auditor non obtemperet 224.b
prædicatores qui cur ſuſpecti aut fugiendi 196.a
præpoſiti qui cur conſtituti 220.b
præpoſitorum Eccleſiaſticorū ſtatus quid præter vitam bonam exigat 221.a
præſulum quorum libertas quæ 222.b
præſumptione qui peccetur in ſpiritūſanctum 284.285.
princeps cocorum (ſeu coquorum) myſticè quis aut quid 105.a
principes rationem reddituros, ſi non cōtra Eccleſiæ hoſtes moueantur 250.b
principum quid potiſſimùm interſit 248.b
principijs quibus qui obſtandum 252.a
procraſtinatio q̃ quàm ſit piculoſa 300.b
prohibendi à malo, & cogendi ad bonum, vtilitas quæ 250.a
prophetæ qui cur maledicti 197
propitiatio ꝑ peccatis noſtris quis ſit 17.b
propitiator noſter quis 375.a
proſperi de iuſtitiæ ratione ſententia 7.a de ſuperbia 52.b 53. de peccati omnis initio 56.a
proſperi de ferreo cupiditatis imperio axiomata 67.a
proſperi in gulam & ebrietatem inuectio 75.b 76.a
proſperi de inuidia ſeu inuido ſententia 89.b de ꝓpoſitorum Eccleſiæ ſtatu 220.
prudentia quid 160.b
Pſeudoprophetæ qualia ferè doceant ſeu prædicent 211.b
Pueris delinquentibus an ſeptuagiès ſeptiès ignoſcendum 227.b
puluilli qui quales aut ſint, aut vndè conſuantur 198
puluinar quid aut quale 161.b
purgatorio quinam ſe vanè ſaluandos ſperent 295.b
purgatorio igne non ſaluandi qui 392.b

Q

QVæ duo iuſtitiæ Chriſtianæ inprimis attineant 3.
quæ tria operetur in nobis ſpiritusſanctus ad declinādum à malo 7.a
qualis ex peccato oriatur metus 30.a
quali aut quanto vtendum ſit cibo 107.b 108.a
quàm tenax ſit carnalis voluptas 80.b
quanta inter præſumptionem & deſperationem cura incedendum 290.
quatuor modis & corde & opere peccatum perpetrari 36.a
quatuor iraſcentium genera, quæ 140.a
quatuor modis ad impiorum conſilium iri 160.a
quibus aut quot de cauſis verba Dei periculosè reticeantur 224.a
quid quibuſcum tractandum 168.a
quieſcendum vndè ſit 3.a
quieſcere agere peruersè, quò maximè ſpectet. 3.
quintuplicē eſſe gulæ tentationē 105.b 106.

quis quomodò & captiuus,& liber ſit 38.a
quo vitio fiant ex hominibus ſues 106.a
quotidiana peccata quæ, aut qualia 393.b 398 b
quotidiana peccata quàm vitanda 94. 395. 396. & deiñ.
quotidiana quæ, quibus quotidianis curãda 398.b
quotidianorũ peccatorum remedia 402.b
quotuplex appetitùs gulæ diſtinctio 118.a
RAcha quid 15.b 16.a
radix malorum omnium, quid aut quæ 58.b
raphaëlis cẽſura, hoſtes animæ ſuæ qui ſint 18.b
rapina ſeu præda quî ferenda 131.a
raram eſſe virtutem, nulla affici inuidia 94.
Reatus qui quos habeant gradus 16.b
reatus hæreſiarcharum quanti 163.b
rebeccæ conſilium myſticè quid 143.a
recedere à malo, nec facere bonum, Auguſtino quid ſit 5.b
recedere à Deo quis quî dicatur aut intelligatur 311.a
recidiuantium ſeu in idem peccatum relabentium pericula quanta 18.a 24.a 309.b
recidiuatio in peccatum, quantò quàm ipſum peccatum, periculoſior 30.b
reconciliatio quî q̃renda 303.a
reconciliationem nulli, ne in fine quidem, negandam 315.b
recta ſeu vera timuiſſe dicere, paſtori quid ſit 218.a
redarguere, quid ſit 166.a
reges qui ſeruiant Dño in timore 248.a
reges qui quõ ſe alienis obligent peccatis 229.a
regina vitiorum omnium quæ 55.a
regnum Dei non poſſeſſuri, iuxta Paulũ qui 13.b 14.a
regnũ Dei quibus potiſſimùm vitijs amittatur 75.a
relabi in peccatum, quanto ſit periculo obnoxium 30.b
remedia aduersùs inuidiã quæ qualia 86.b 98.
remedia aduersùs quotidiana peccata, quot aut qualia 398.a 401.
remedia contra ſuperbiam quot & quę 57.
remedia luxuriæ quæ 77.b
remiſſionem quis in nobis operetur 7.a
remiſſione peccatorum ſtare eccleſiã 14.b
reorum iudicio, concilio, & gehennæ, differentia quæ 16.a
reſiſtendi peccatis modi qui quales aut q̃t 39.b 40.a
reticentia quæ quibus quàm ſit pernicioſa 213.
reticentiæ cuius cauſæ quę 210.a
reuelationem de remiſſione peccatorũ ambire, curioſum aut repræhenſibile eſſe 290.b
reum eſſe iudicio, cõcilio, aut gehennæ, qd ſit 13.a
Rhomphææ quali cur iniquitatem ſcriptura comparet 26.a
Riſus quis quæ pariat peccata 400.a
Roboam quod conſilium quo periculo deſeruẽrît 172.b
romana vrbs q ab Hieronymo laudata 212.b
Ruina quorum ſit grauiſſima 52.b
ruina virtutum omnium vndè 54.b
SAcerdos qs quot paſsìm occídat 225.b
ſacerdotis ſummi imperio inobediens, quas dare ſolitus aut iuſſus pœnas 46.b
ſacerdotum quorum libertas quæ 222.b
ſacrificare ſacrificium iuſtitiæ, quid ſit 6.a
ſacrilegi prædia aut vaſa eccleſiæ tollentis pœna 266.b 267.
ſacrilegorum aliquot mira horribiliſque pœna 265.b 266.a
ſalomon quî tandèm dementatus 74.b
ſaltu aut ſaltatione quali etiam terra polluatur 122.a
ſalus quorumnam ſit nulla 299.a
ſanguinis vocabulo quid aliquandò ſignetur

tur 225.b
ſapientes quo vitio vel amentes fiāt,vel pecudes 72. b
ſapientia quæ quibus & quàm paucis manifeſta 153.b
ſapientiæ ſtudium quibus maximè rebus impediatur 107.b
ſapientiam ira perdi 138.b
ſatisfactio quæ qui aut p quos faciēda 390.a
ſatisfactionibus moueri & placari Deum 392.a
ſatis ad ſalutem non eſſe, abſtinere à malis aut peccatis 6.a 229.a
ſaul qui parcendo regi Agag,peccârit 229.a
ſaulis in Dauidem inuidia qualis aut vñ 83.a
Scabellum quid 161.b
ſcripturæ de declinando à malo, bonoq; faciendo teſtimonia 4.5.
ſcripturæ contra auaritiam allegatæ ſeu allegandæ quæ 59. 60.61.62.
ſcripturæ in crapulam, gulam & ebrietatem inuehentes,quæ 99 b 100. 101. 102.103.
ſcripturarum de peccati grauitate,peccatiq; vinculis ſententiæ 33.a
ſcripturarum in luxuriam inuehentium allegationes 73. 74 75.
ſcripturarum contra acediam teſtimonia q̃ qualia 149. 150. 151. 152.
ſcripturarum aduersùs iram aut iracundiam teſtimonia quæ 124.b 125. 126. 127.
ſcripturis arbitrij liberi & gratię Dei concurſum probari 7.b
ſcurrarum quid ſit 123.b
ſcurrilia loquentes aut tractantes, quàm diabolo rem faciant gratam 106.a
ſcutum quale qui & vbi vtendum 43.a
Securitas perniciosa aut non habenda,quæ aut qualis 295.a 301.b
ſecuritatis promiſſores qui quales 301.a
ſecuritatem de remiſſione peccatorum affectare,cur ſit periculoſum 291.a
ſeminandum qui ſit 44.b
ſentinæ neglectæ & fluctûs irruentis collatio 399.b
ſeptiès in die cadere iuſtū & reſurgere 21.b
ſepulcra dealbata 47.a
ſermo quis nobis aut vitandus,aut vtendus 5.a 42.a
ſermonem malum nullum ex ore noſtro pceſſurum 5.a
ſerpens quandò & qui myſticè alloquatur fœminam 35.a
ſeruari à nobis mādata Dei,ſi volumus,poſſe 8.b
ſeruitus libidinis quanta 78.b
ſeruus quis cur mittendus in tenebras exteriores 153.b
ſeruus peccati quis 19.a
ſecuritas quæ vbi ſit maximè opportuna aut vtilis 227.a
ſex Deo odibilia quæ 47.a
Sicera quid ſonet 109.a
ſicera & vino gigni luxuriam 119.a
Sobrietatis laus 45.a
ſobrios qui irrident,eos amentes eſſe 113,a
ſodoma cur quorum quale ſit exemplum 21.a
ſodomorum pœna qui ipſorum peccatis accommodata 360.a
ſodomitarum peccata aut ſupplicia q̃ 27.a
ſodomitarum deſcriptio 353.b
ſodomiticum peccatum eſſe homicidio grauius 360.b
ſodomitici ſceleris rei qui 354. 355.
ſodomitica ſcelera, nō eſſe delicta,ſed monſtra 362.a
ſolem non occaſurum ſuper iram aut iracūdiam noſtram 5.a
ſoliciti quomodò eſſe debeamus aut nō debeamus 41.b 42.b
Spatium peccandi datum à Deo nemini 17.a
ſpeculator quis qualis 223.a
ſperando qui decipiamur 298.b
ſpeculatori quæ duo prædicanda 226.a
ſpiritusſanctus quid in nobis ad faciendum bonū,malumq; vitandum operetur 7.a

ſpirituſſanctus quibus & qualibus peccatis ſingulatim offendi dicatur 276. 277. 278.
ſpirituſſancti ſplendorem ira excludi 139.a
ſpiritūſanctum à nobis nō contriſtandū 5.a
Stantibus quibus quid videndum aut cauēdum 24.a
ſtipendium peccati quid 12.a
ſtulti propriè aut verè qui 63.a
ſtultiloquium quid 80.a
Sua cupidè ſeruantem, etiamſi aliena nō appetat, auarum eſſe 69.b 70.a
ſuadentes, vt peccent, alijs, peccatum alienū admittere 164.a
ſues qui fiant ex hominibus 106.a
ſufficere nulli ad ſalutem, ſi à malis tantùm abſtineat 5.b
ſuggeſtionē ſerpenti aptè conferri 34.a
ſuggeſtiōe qua aut cuius qui peccemus 31.b
ſulphur ſuper quos cur aliquando à Domino de cælo miſſum 27.a
ſuperbia quàm ſit vitanda, odibilis aut perniciosa 46.a
ſuperbia quid, & quas gignat filias 45.b
ſupbia vndè naſcatur aut deprimatur 49.b
ſuperbia quibus potiſſimùm inſidietur 53.a
ſuperbia quotuplex, & quę qualis 57.a
ſuperbię filię quæ 46.a
ſuperbiæ pernicies quanta 49.a 50.b
ſuperbię ſpecies ſingulares quot aut q̃ 51.b 52.a
ſuperbiæ initium quod 53.a
ſuperbiæ quibus aut quot remedijs obuicetur aut medeatur 57.b
ſuperbiam quæ ſcripturæ loca potiſſimùm taxent 46.b 47.a
ſuperbiam bona omnia corrumpere 54.a
ſuperbi inter ſe quales 47.a
ſuperborum geſtus ac mores externi quales 51.a
ſupplicationem quis in nobis operetur 7.a
ſupplicium quod quot gehennis intolerabilius 29.a
ſupplicio æterno qui cur potiſſimū dati 6.b
Sympotôn aut ſympotarum lepida & artificioſa deſcriptio 120.
TAciturnitas qui alienis ſe fœdet peccatis 213.
talionis reddēdæ modus optimus quis 130.a
tabis & carnis collatio 81.a
Tela ignea qui extinguenda 43.a
temperātia quò aut quib⁹ maximè ſit opus 160.b
temulentorum ſeu ebrioſorum qualia ſint corpora 121.a
tentati qui quomodò aut vicerint, aut ſuccubuerint 37.a
tentationi cui quomodò aut quàm facilè reſiſtatur 77.a
tentationem tribus modis peragi 36.a
tepidorum excitatio 158.b
tepiditas quę qualis & vndè 157.a 158.b
terræ hiatu quali qui cur aliquandò abſumpti 28.a
tepor quis qui profligandus 157.b
tertulliani de Sodomorum excidio & ſcelere ſententia 360.b 362.a
teſtamenti veteris libri qui cur quibus legi vetiti 76.a
Theodoreti de ſacrilegijs ſub Iuliano apoſtata admiſſis, ſententia 273.a
theſauri à tineis, carie, prædonibus aut furibus liberi, qui 63.b
thomæ Aquinatis de peccatis in ſpiritumſanctum explicatio 279. 280.
Timor quis quam ſeu quantam vim habeat 77.b quomodò cum qua ſpe iungēdus 304.a
timore quo qui vndè non impediendi 222.
timotheo permiſſum aut iuſſum modico vti vino, quid prę ſe ferat 106.b
titus ac Timotheus quàm diſparis fuerint animi 226.b
Tobias quid potiſſimùm filio ſuo pręceperit aut iniunxerit 4.a
tobiæ conſilio, qui bona multa habenda 4.a
tollenda ſeu proijcienda à nobis quæ 42.a

tormentum gehēnæ pœna durius quod 29. 29.b
tormenta inferni vel minima, quanto mũdanis etiam maximis maiora 15.b
torturam inferni,inæqualē,non æqualem, eſſe 15.b
Tractatio de peccatis,quò referenda, & q̃s illius vſus 371.
tragœdi & potores qua in re ſimiles aut cõparandi 120.a
tres peccati gradus qui 31.b
tres reatûs gradus qui 16.b
tres peragendæ tentationis modi 36.b
tria,quibus peccatum impletur, quæ 33.b
tribus peccari modis 282.b
triburieñ concilij de homicidis, eorumque pœnitentia aut pœnis,ſententia 351.
tridentini concilij de fiducia & certitudine remiſſiõis peccatorũ, ſententia 296.b 297.
tridentini Concilij de tollendis peccatis ſententiæ ſeu decreta 385.b 386.
triplex eſſe peccatum 11.b

VAe quibus cur inſtet 197.
Venerea res fugienda, non contrapugnando,vincenda 37.
veniæ facilitas quid,quantúmve mali adferat 242.b
veniale peccatum quid 12.b
veniali abſque peccato vitam non agi 14.b
venialia peccata quî expianda, & quàm nõ ſpernenda 399.
venialia ſpernere peccata,quale quantumq; ſit peccatum 400.b
venialia quî tandèm euadant aut fiant criminalia 401.a 403.b
venti ſæui cur ambitioni & auaritiæ comparentur 47.b
venter quibuſnam ſit quaſi Deus 105.b
venter qualis quantúsve ſit exactor 118.a
ventris vbinàm aut quandò vis quãta 105.a
ventri deditos,ſæpenumerò inuitos peccare 114 a
ventrem pro Deo qui habeant 105b.
verberúmne an verborum correptio magis commoda 227.b
veritas inter quos cur quibus vtenda 5.a 42 a
veritatis prædicatores quales 211.b
veritatis impugnatione qui aut quãdò peccetur in ſpiritumſanctum 316
veritatem ira amitti 139.a
veſtigia Chriſti quomodò à quibus ſequẽda 23.
Via peccatorum quid 161.a
victimæ quæ aut quorũ abominabiles 20.a
victor epiſcopus Afer,quid de ſacrilegis aliquot narret 274.a
viduæ quæ quales 47.b
vigilandum qui aut cur ſit 155.
vindex peccati ſeu peccatorũ quis aut qualis 19.b
vindictæ ſeu vltionis Diuinæ in ſacrilegos aliquot exempla 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274.
vinum quî ſumendum 45.a 119.b 120.a
vinum cur creatum 107.a
vinum qui à Salomone deſcriptum 108.a
vinum quod,quomodò aut quid operetur 108.b
vinum quî Apoſtolicè bibendum 119.a
vinum quî faciat homines omnes æquales 119.b
vini abuſum,non vſum, damnandum eſſe 106.b
vini & ignis collatio 119.b
vino ineſſe luxuriam 99.b
vinum in Chriſti ſanguinem verti 109.a
vino cur nimio abſtinendum 107.a
vino & ſicera quid gignatur 119 a
vinolentia quorum ſit 123 b
vinolentiæ fructus qui 115.b
viperæ cur meritò aſſimiletur inuidia 93.a
viri qui quid aut quomodò ab vxoribus ſuis paſſi 190.

vir-

virtus inuidiâ nulla caret ſuâ 90.b
viſcera quæ quibus induenda 44.b
virtute præditis, quî de bona ſama gaudendum 44.a
virtutes ſeptem, ſeptem capitalibus vitijs contrariæ, quæ 44.a
virtutum inſidiatrix potiſſima quæ 53.a
virtutibus omnibus aduerſam eſſe ſuperbiam 50.b
vitam diligere, quid vndè requirat 4.a
vitij alieni probator, cui ſe periculo ingerat 209.a
vitia inter nos ne nominanda quidem, quæ aut qualia 73.a
vitia dæmonibus maximè familiaria q́ 77.a
vitia gulæ quæ qualia 104.b
vitia quę quarum virtutum nomine pallientur aut laudentur 209.a
vitiorum omnium mater, princeps, regina aut cauſa quæ 46.a 50.b 55.a 56.a
vitiorum capitaliū mutua inter & ex ſe generatio qualis 55.b 56.a
vitiorum omnium perniciosiſſimum quod 89.a
vitiorum omnium fons & origo quę 106.a
vitijs ſeu vitioſis quibuſnam quàm dæmones congaudeant 106.a
Vnitas quæ qui curanda 41.b
vnum pro ſalute multorum condemnari, præſtare 252.b
Voluntas vt bona ſit, vndenàm aut quî fiat 8.a
voluntas quanti ſit momenti 35.b
voluntatem à Domino præparari 8.b
voluntatem retinendi aut conſequendi q̊d iuſtitia vetat, peccatum eſſe 9.b 10.a
voluntatem ſemper liberam eſſe, bonam non ſemper 8.a
voluntariam in cogitatiōe illicita oblectationem, peccatum eſſe 35.b
voluntariè poſt baptiſmum peccare, quale aut quàm periculoſum 17.b
voluntariè peccantibus nobis quid tandèm expectandum 18.a
voluptas quæ quàm ſit tenax 80.b
vomentium ex ebrietate pœnitentia qualis aut quæ 120.b
vota Domino placita aut placabilia quæ 20.b
vox ſanguinis quî clamare dicatur 353.a
Vrbis Romanæ laus 212.b
vrias qua techna per Dauidem interfectus 73.b 179.a 184.b
Vſus rerum legitimus, quid, qualis aut quis 10.b
Vulnera quî tractanda 209.a
vulnera quæ cui haud negligenda 228.a
vulneratus propter noſtra peccata, quis aut quantus 17.b
Vxore ampliùs vti, quàm debitus vſus exigat, Auguſtino quid 398.b
Zambri flagitium impudens vndè quî punitum 132.a
zelare cuinam minimè liceat 84.b
zelus quę potiſſimùm minimè deceat 84.b
zeli & inuidiæ quanta ſit differentia 92.a

MEMINERIT Lector, repetenda ſibi & hoc loco ea quæ ſuperiorum Tomorum correctorijs ſunt monitionis vice præfixa, videlicet

ERRATA TEXTVS &c.

10, 3. cap.decimoquinto 15, 1. motibus Ibid. 30. quidam 16, 14. commemorarentur Ibid. 15. iraſcatur 17, 19. quotquot 40, 3. appetitus eius: 48, vlt. Qui 49, 17. periurum 52, 2. egeo 53, 29. mouit 62, 6. fuerit 66, 24. Huic 68, 2. ei 80, 29. tribulos 86, 7. officit 87, 7. affligit 92, 30. diligerent 107, 22 non apud 110, 31. earum 124, 29. Aug. 139, 17. vt quo 156, 15, vir 164, 15. grauius eſt Ibid. 35. recipias 173, 30. diſcedensq́; 174, 10. mutuos ſibi 180. vlt. & dedit 208, 8. & æmul. 211. 4. quas 226 7. tu annunc. 228, 8. Habeamus 232, 14. pulchra erãt 233, 25. mone Domini 238, 14. tunde latera 246, 31. ei moleſtiſſimus 247, 27. miam in 251, vlt. tantur 258, 25. rat in 266, 24. Fauebant 270, 6. poſitoq́; 273, 7. Conſtãtinus Ibid. vlt. ſudit. 280, 25. electionem 281, 10. duo 289. vlt. rex mori me. 301, 25. irrepunt 302, 4. cauenda 313, 2. continere 346, 21. frena 361, 2. aſſeruaue. 383, 1. dele, & pone pag 378. verſu vlt. 404, 7. quinquageſ.octa.

ERRATA ANNOTATIONVM MARGINALIUM.

48, 1. Mat.6. 58, 23. Abacuc 2.b Iac. 81.22. Eccés 105, 4. Luc.21. 246, 9. Reg.10.12. 267, 3. furto 273, 14. dentur. 275, 3. 23.a 284, vlt. deleatur 301, 19. Securitas 306, 9. Eccĩ 17. 321, 1. pturam malè intellectam Hæretici 334, 11. Prouc.3. 377, 10. epiſt.12. 393, 18. 87. in Matt. & 8. in

IN tomo primo pag.268. hæc verba addantur: & inuocetur ſuper eos nomẽ meũ, nomina quoquè patrum meorum Abraham & Iſaac. Item in Catalogo Pontif. & c quaternione *C 2, pag.2. nonnihil eleuanda ſunt nomina Imperatorum & Scriptorum Eccleſiaſt. col 3.4. & 5. vt Carolus 2. Baſilius Macedo, & Remigius locentur è regiõe Adriani 2, & ſubſequentium nomina eodem modo eleuẽtur eâdem proportiõe ſeruata. *C. 3, pag.2. col.3. verſ.6. à fine, lege Henricus 7.
Et *E. 3. pag.1. inter verſum 11. & 12. ſcribe, TOMVS QVARTVS. Item *B.1. pag.2. in marg. verſ. 16, lege Vuirtemb. & verſ. 22. lege ſect.3. & 12. Et *B. 3. pag.1. ver.26. lege Hentenio.

J-1-1